

GOVERNMENT OF INDIA

DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY

CENTRAL ARCHÆOLOGICAL
LIBRARY

CALL NO.

891.05/A.K.D.M.

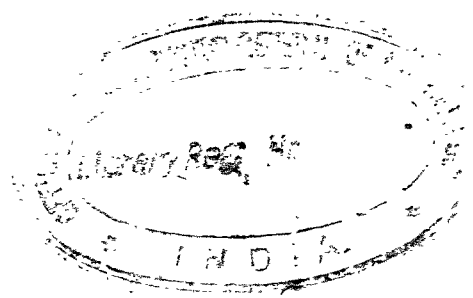
ACC. NO.

32016

D.G.A. 79.

GIPN—S4—2D. G. Arch. N. D./57.—25-9-58—1,00,000.

Handwritten notes on the left side of the page, including a large 'S' and the words 'INDIA' and 'INDIA' written vertically.

~~A494~~
80

Abhandlungen

für die

Kunde des Morgenlandes.

(107)

Abhandlungen

für die

Kunde des Morgenlandes

herausgegeben von der

Deutschen Morgenländischen Gesellschaft

unter der verantwortlichen Redaction

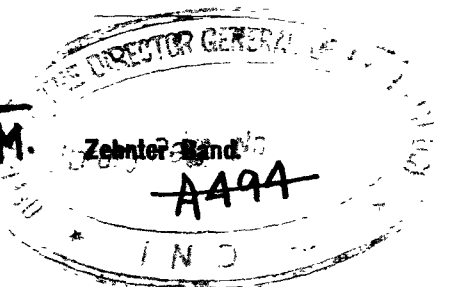
des Prof. Dr. E. Windisch.

32016

891.05

A.K.D.M.

Leipzig 1897

in Commission bei F. A. Brockhaus.

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

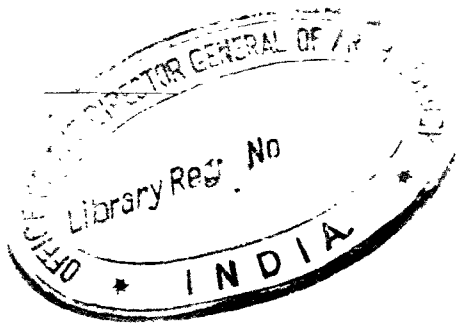
Acc. No. 32016

Date 17. 7. 57

Call No. 891.05 / A.K.D.M.

Inhalt.

- No. 1. Die Çukasaptati. Textus simplicior. Herausgegeben von **Richard Schmidt**.
- No. 2. Die Āvaśyaka-Erzählungen. Herausgegeben von **Ernst Leumann**.
- No. 3. The Piṭṛmedhasūtras of Baudhāyana, Hiranyakeśin, Gautama. Edited with critical Notes and Index of words by **Dr. W. Caland**.
- No. 4. Die Marāṭhī-Uebersetzung der Śukasaptati. Marāṭhī und Deutsch von **Richard Schmidt**.

DIE ÇUKASAPTATI.

Abhandlungen

für die

Kunde des Morgenlandes

herausgegeben von der

Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

X. Band.

No. 1.

DIE
ÇUKASAPTATI.

TEXTUS SIMPLICIOR.

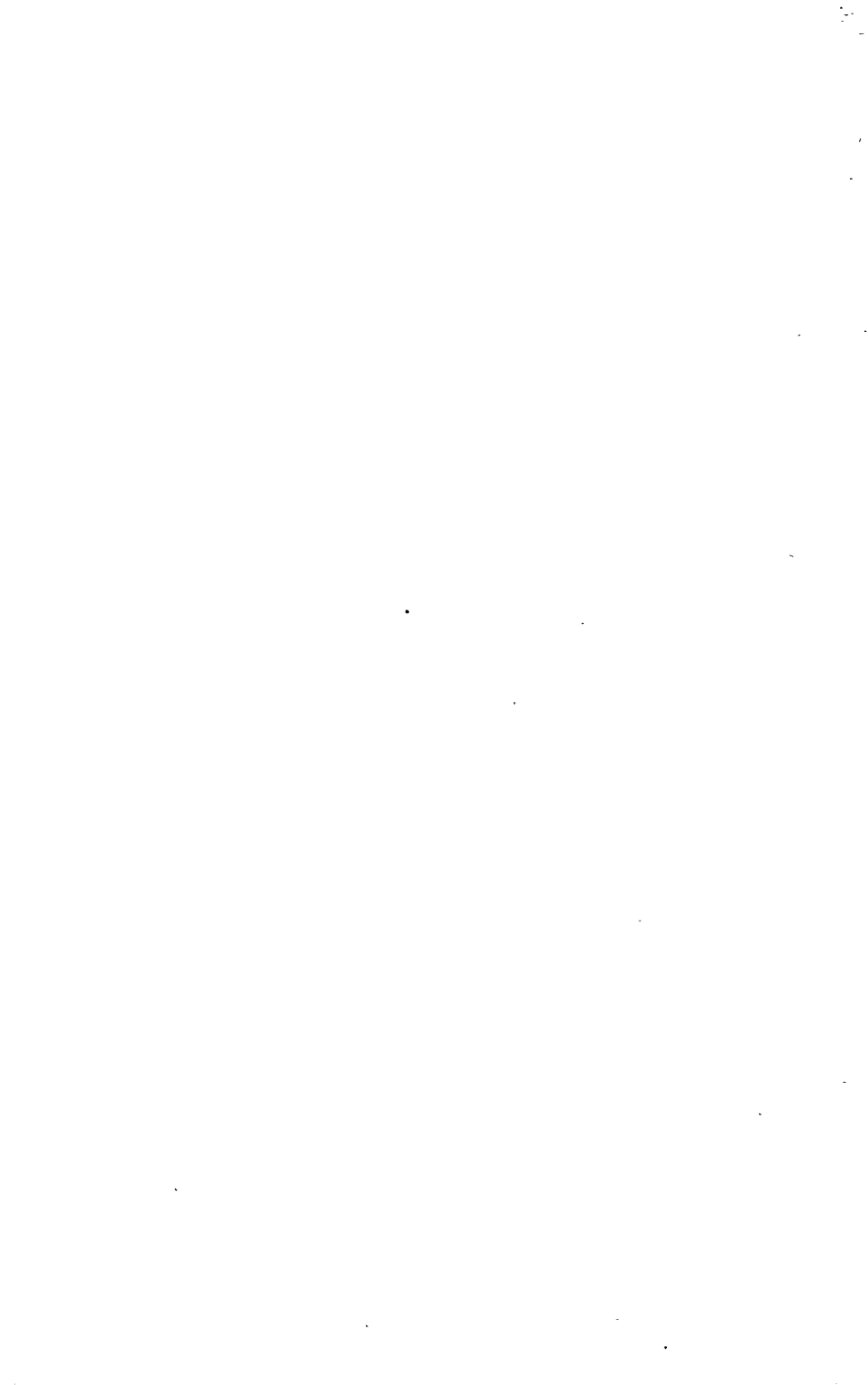
HERAUSGEGEBEN

VON

RICHARD SCHMIDT.

Leipzig 1893

in Commission bei F. A. Brockhaus.

MEINEM HOCHVEREHRTEN LEHRER

HERRN

PROFESSOR DR. RICHARD PISCHEL

DANKBAR ZUGEEIGNET.

Meiner Ausgabe der Çukasaptati¹⁾ brauche ich nur wenige Worte zum Geleite mitzugeben. Was über das mir zu Gebote stehende Material zu sagen war, habe ich in der Einleitung zu meiner Doctorarbeit: „Vier Erzählungen aus der Çukasaptati“, Kiel 1890, p. 2 ff. angegeben. Hinzugekommen sind:

1) C_1 , eine Abschrift von C^2) in Bangālī, fast genau mit C übereinstimmend, auf Papier geschrieben und 119 Seiten umfassend. Ich verdanke dies MS. der Güte des Herrn Prof. Aufrecht. cf. l. c. p. 52.

2) M_1 , eine mit M ziemlich genau übereinstimmende Marāṭhī-Uebersetzung. Der Titel lautet: **शुक्वाहात्तरी मुकामइंदूर येचें । महाराज होळकर साहेब बहादुर याचें कापखान्यांत कापिली असे । सन १८४९ शके १७७१ ।** 108 Seiten; ebenso wie M am Anfange mit einem Holzschnitte, der Prabhāvatī vor dem Papagei auf einem Ruhebette sitzend darstellt.

3) H , eine mit MM_1 durchaus übereinstimmende Hindūstānī-Uebersetzung mit Abbildungen. 214 Seiten. Der Titel lautet: **श्री शुक्नहोत्तरी चित्रसह हिंदुखानीभाषामिं सूक्ष्मोक्तीकेवासे मुनई-मखे बापूसदाशिवशेटके कापाखानामें का० संवत् १६३४ सन् १८७७ ।** Dieses Buch verdanke ich ebenso wie M_1 Herrn Oberbibliothekar Dr. Rost.

Ausserdem erhielt ich durch die Bemühungen des letztgenannten Herrn noch ein MS. für den *textus ornatior*; darüber in der Ausgabe desselben, die ich vorbereite.

1) Die (deutsche) Uebersetzung ist im Druck und wird bald erscheinen. In derselben werde ich Versen oder schwierige Stellen des Textes zu verbessern bzw. erklären suchen.

2) Wenn ich pag. 2 der Dissertation sage, dass ich nur A , C und B selbst collationirt habe, so ist unter C das Tawney'sche Exemplar, nicht das von Rājendralālamitra beschriebene Originalmanuscript, zu verstehen, was ich hiermit, um Irrthümern zu begegnen, ausdrücklich bemerke.

Ob unter den MSS., die Angelo de Gubernatis aus Indien mitgebracht hat ¹⁾, sich solche der Çukasaptati befinden, habe ich nicht erfahren können.

Im Folgenden gebe ich eine vergleichende Zusammenstellung der einzelnen Erzählungen, wobei Ç die vorliegende Ausgabe der Çukasaptati bedeutet.

A. Textus simplicior.

Ç	CC ₁	L	O	P	A	MM ₁ H	G	Ç	CC ₁	L	O	P	A	MM ₁ H	G
1	1	1	1			1	1	29	C ₁ 28	31	31	28	31	29	29
2	2	2	2		2	2	2		C ₁ 29						
3	3	3	3		3	3	3	30	C ₁ 29	32	32	29	32	30	30
4	4	4	4		4	4	4		C ₁ 30						
5	5	5	5		5	5	5	31	C ₁ 30	33	33	30	33	31	31
6	6	6	6	6	6	6	6		C ₁ 31						
7	8	7	7	7	7	7	7	32	31	34	34	31	34	32	32
8	9	8	8	8	8	8	8	33	32	35	35	32	35	33	(33) ^{a)}
9	10	9	9	9	9	9	9	34	33	36	36	33	36	34	34
10	11	10	10	10	10	10	10	35	34	37	37	34	37	35	35
11	12	11	11	11	11	11	11	36	35	38	38	35	38	36	36
12	13	12	12		12	12	12	37	36	39	39	36	39	37	
13	14	15	15	12	15	13	13	38	37	40	40	37	40	38	37
14	15	16	16	13	16	14	14	39	38	41	41	38	41	39	38
15	16	17	17	14	17	15	15	40	39	42	42		42	40	39
16	17	18	18	15	18	16	16	41	40	43	43	40	43	41	40
17	18	19	19	16	19	17	17	42	41	44	44	41	44	42	41
18		20	20	17	20	18	18	43	42	45	45	42	45	43	42
19	19	21	21	18	21	19	19	44	43	46	46		46	44	43
20	20	22	22	19	22	20	20	45	44	47	47		47	45	44
21	21	23	23	20	23	21	21	46	45				48	46	45
22	22	24	24	21	24	22	22	47	46	48	48		49	47	46
23	23	25	25	22	25	23	23	48	47	49	49		50	48	47
24	24	26	26	23	26	24	24	49	48	50	50		51	49	48
25	25	27	27	24	27	25	25	50	49	51	51		52	50	49
26	26	28	28	25	28	26	26	51	50	52	52			51	50
27	27	29	29	26	29	27	27	52	51	53	53			52	51
28		30	30	27	30	28	28	53	52	54	54				

1) cf. Bollettino delle pubblicazioni italiane 1886, no. 9, 15 Maggio.
Aufrecht, Florentine Sanskrit Manuscripts, führt kein Ms. auf.

2) „λείπει ἐν τῷ χειρογράτῳ“.

Ç	CC ₁	L	O	P	A	MM ₁ H	G	Ç	CC ₁	L	O	P	A	MM ₁ H	G
54	53	55	55	52		54	52	63	62	64	64	60			
55	54	56	56	53		55	53	64	63	65	65	61		62	
56	55	57	57	54		56	54	65	64	66	66	62			
57	56	58	58	55		57	55	66	65	67	67	63		63	
58	57	59	59				57	67	66	69	69	64. 65		64	
59	58	60	60	56		58	56	68	67	13	13	66	13	65	
60	59	61	61	57		59	58	69	68	14	14	67	14	66	
61	60	62	62	58		60	59	Schluss							
62	61	63	63	59		61	60								

B. Textus ornator (T) verglichen mit textus simplicior (t).

t	T	t	T	t	T	t	T	t	T	t	T	t	T	t	T
1	1	10	18	19	28	28	37	37	47	46	56	55		64	
2	2	11	19	20	29	29		38		47	57	56	64	65	
3	3	12	20	21	30	30	42	39	48	48	58	57		66	
4	4	13		22	33	31	40	40		49		58		67	
5	5	14	23	23	34	32	32	41	49	50	59	59		68	21
6	6	15	24	24	38	33	43	42	52	51	61	60		69	22
7	7	16	25	25	39	34	44	43	53	52	60	61		Schluss	
8	8	17	26	26	35	35	45	44	54	53		62			
9	17	18	27	27	36	36	46	45	55	54	63	63			

T	t	T	t	T	t	T	t	T	t	T	t	T	t	T	t
1	1	10		19	11	28	19	37	28	46	36	55	45	64	
2	2	11		20	12	29	20	38	24	47	37	56	46	[65]	
3	3	12		21	68	30	21	39	25	48	39	57	47	[66]	
4	4	13		22	69	31		40	31	49	41	58	48	[67]	
5	5	14		23	14	32	32	41		50		59	50	68	
6	6	15		24	15	33	22	42	30	51		60	52	69	
7	7	16		25	16	34	23	43	33	52	42	61	51		
8	8	17	9	26	17	35	26	44	34	53	43	62			
9		18	10	27	18	36	27	45	35	54	44	63	54		

Wenn die Regeln des Sandhi sehr oft in meiner Ausgabe nicht befolgt sind, so bemerke ich ausdrücklich, dass dies absichtlich geschehen ist.

So ist schliessendes *n* + anlautendes *t* beibehalten; unzählige Male ist der Hiatus stehen geblieben; fehlerhafte Formen sind über-

nommen worden, z. B. abhigaman 97, 3; hanan 100, 4; kuttinyā-gratō 133, 2; pradōṣāgataḥ 189, 1; purōdhāpy ētaḥ vacaḥ^o 19, 9 und Aehnliches. Seltene, im PW mit einem Stern bezeichnete oder noch unbekannte Worte sind: *antiḥka* Ofen 50, 4; *āūē*, cf. Marāṭhī āū (a term of courtesy in addressing or making mention of a Shūdra woman etc. Molesworth); *ārōhaṇikā* Leiter 120, 13; *udgrā-haṇikā* eingetriebene Schuld 157, 8; 158, 3; *karṣuka* Bauer 67, 7; 74, 5; *kāṣṭhataḥ* Zimmermann 147, 4; *kharaditāḥ* bestäubt 106, 5; cf. Marāṭhī kharadṇem; *cīñcīṇī* Tamarinde 169, 6; 170, 1; *chōṭa-yitvā* 103, 3; *jhiṇṭa* Reisig 43, 11; 44, 3; cf. Marāṭhī jhiṇṭ; *aḍham-dhōlayat* 50, 4; Prākṛt; *talāra* Stadtwächter 104, 6; 105, 4, 6; *daṇḍa-pāṇṇika* Polizeidiener 139, 12; *divākirti* Barbier 180, 9; *nīyōgaka* Gebieter? 140, 3; *niḥcrēṇikā* Leiter 121, 1; *paṭṭaka* Kalb? 95, 6, 8; *paṭṭasūtra* Seide 111, 4, 5; *pāparddhi* Jäger 189, 1; *pāraḍī* Kleid? 107, 3, 7; *pūgiphalā* Betelnuss 174, 3; *pratiprābhṛtam* Gegengeschenk 155, 8; *pratisirā* Vorhang 180, 6; *prātivēṇikā* 68, 1 und *prātī-vēṇikā* Nachbarin 68, 8; 69, 8; *madhura* m. Melasse 78, 3; *rūvadī* Dreck, Futter u. dgl. i 11, 7; *rāsabha* quidam coeundi modus 167, 3; *vaṇijāraka* 62, 9 cf. Marāṭhī vaṇjāri (a caste or class, or an individual of it. They are carriers of grain, salt etc. Molesworth); *vavūla* Acacia arabica 57, 3, 8; *vyōma* (Masculinum!) 133, 10; *ṣa-patha* Gottesurtheil 144, 4; *ṣambalī* Kupplerin 63, 10; *crēṣṭhīḥ* = crēṣṭhi 65, 10; *saṁdhivigrahika* 153, 6; *sphēṭitāḥ* √sphṭi 30, 6; *halē* 34, 7.

Zum Schlusse bleibt mir die angenehme Pflicht, Allen, die diese Arbeit fördern halfen, auch öffentlich meinen herzlichsten Dank auszusprechen, besonders aber meinem hochverehrten Lehrer, Herrn Prof. Pischel, der mich nicht nur jederzeit mit seinem bewährten Rathe unterstützte, sondern sich auch selbstlos der Mühe unterzog, den grössten Theil der Prākṛt-Stellen zu bearbeiten. Dankbaren Sinnes gedenke ich ferner der Herren Professoren Aufrecht, Kuhn, Lanman, von Oldenburg, Pertsch und Tawney, sowie des Herrn Oberbibliothekar Dr. R. Rost: sie Alle haben in uneigennützigster Weise dazu beigetragen, dass meine Arbeit überhaupt möglich ward. Möchten sie diesen meinen Dank freundlich annehmen und gewiss sein, dass ich ihnen meine dankbare Gesinnung bewahren werde yāvaj jivam.

Richard Schmidt.

॥ श्रीमणेशाय नमः ॥

प्रसन्न्य शारदां देवीं दिव्यविज्ञानशालिनीम् ।

वक्ष्यि चेतोविनोदार्थमुद्धारं कीरसंमतेः ॥

अस्ति चन्द्रपुरं नाम नगरम् । तत्र विक्रमसेनो नाम राजा बभूव ।
तस्मिन्नगरे हरिदत्तो नाम श्रेष्ठो । तस्य भार्या शृङ्गारसुन्दरीनाम्नी । ५
तत्पुत्रो मदनविनोदनामा बभूव । तस्य पत्नी प्रभावती । सा सो-
मदत्तश्रेष्ठिनः कन्या । मदनविनोदस्तु अतीव विषयासक्तः कुपुत्रः
पितुः शिष्यां न शृणोति । तस्य दूतमृगयाविज्ञानवादिषु अतीव आस-
क्तिः । कुमारगचारिणं तं कुपुत्रं दृष्ट्वा तत्पिता हरिदत्तः सपत्नीकः
अतीव दुःखितः संजातः । तं हरिदत्तं कुपुत्रदुःखेन पीडितं दृष्ट्वा १०
तस्य सखा त्रिविक्रमनामा द्विजः स्वगृहतो नीतिनिपुणं शुक्रं सारिकां
च गृहीत्वा तद्गृहे गत्वा प्राह । सखे हरिदत्त एनं शुक्रं सपत्नीकं
पुत्रवत्त्वं परिपालय । एतत्संरक्षणेन तव दुःखं दूरीभविष्यति । हरि-
दत्तस्तु तं शुक्रं गृहीत्वा पुत्राय समर्पयामास । मदनविनोदेन अय-

१) C₁ श्रीश्रीम् । २) C₁O शारदा । ३) L पालिनीं सर्व-
भूतानामादिदेव्यै नमो नमः । O कुर्वे भवाविनोदस्तमुद्धारं कीरसंमते ।
MM₁H om. प्रसन्न्यम् । G *προσχυνήσας τὴν θεὰν Σαρασβατῆν,*
τὴν ἑφοροῦν πάσης ἐπιστήμης καὶ μαθησίως, συγγράψω ψι-
τακοῦ μυθολογίας, εἰς ἣδεῖαν διατριβὴν τῶν νοημόνων ἀν-
θρώπων. ४) LO चन्द्रकुलं । MM₁H चन्द्रकुला । G *Σανδρακαλα.*
M₁ विक्रमसेन्य । H विक्रम । LO om. बभूव । ५) C₁ हरिदत्त-
नामा श्रेष्ठः । ६) C₁ तत्पुत्रः । ११) C₁ स्वगृहतः । Was LO betrifft,
cf. Anmerkungen. १२) CC₁ हरदत्त । १३) CC₁ हरदत्तस्तु ।

नमन्दिरे स्वर्णपञ्जरस्थः स्थापितः परिपोषितश्च । अथैकदा रहसि
शुको मदनं प्राह । हे सखे ।

पिचोस्ते दुःखिनोर्दुःखात्पतत्यशुचयो भुवि ।

तेन पापेन ते वत्स पतनं देवशर्मवत् ॥

५ स प्राह । कथमेतत् । शुक आह । अस्ति पञ्चपुरं नाम नगरम् ।
तत्र सत्त्वधर्मा ब्राह्मणः । तन्नार्था धर्मशीलानास्त्री पुत्रस्तु देवशर्मा ।
स च अधीतविद्यः पितृप्रच्छन्नवृत्त्या देशान्तरं गत्वा भागीरथीतीरे
तपः कृतवान् । एकदा स तपस्वी मङ्गातीरे जपार्थमुपविष्टः । तस्मि-
न्काले कयाचित् बलाकया उड्डीयमानया तदङ्गोपरि पुरीषोत्सर्गः
१० कृतः । स च तपस्वी क्रोधाकुलितनेत्रः यावदूर्ध्वं पश्यति तावत्तत्क्रो-
धाग्निना भस्मीभूतां बलाकां भूमौ पतितां दृष्ट्वा [बलाकां दग्ध्वा]
नारायणद्विजगृहे भिचार्यं ययौ । स्वभर्तृमुश्रूषापरया तत्पत्न्या को-
पाभिविष्टो निर्भर्त्सितः सत्यचिहायमुक्तश्च । नाहं बलाकेव त्वत्को-
पस्थानम् । स च प्रच्छन्नपातकज्ञानाङ्गीतो विस्मितश्च प्रेषितश्च तया

३) C °शुचयद्भुवि । ४) CC₁ हे statt ते । L देवदर्शन ।
MM₁H om पिचोस्ते° । ५) LO om. स — अस्ति । तथा हि पंच° ।
C चम्पकपुरं । G Πανσπούρα. M पंचपुर । M₁ चंपपुर । H
चंपापुर । ६) LO सत्त्वधर्मा । MM₁ सप्तशर्मा । G Σαρσεσαρμάν.
LO भार्या धर्मशीलाभिधा । C₁ तत्र statt तन्नार्था । LO सुतो statt
पुत्रस्तु । ७) CC₁ om. च । LO प्राप्तविद्योपि मानृपितृतः प्रच्छ-
न्न-
वृत्त्या विद्यार्थं सिद्धिस्थानं नाम देशान्तरं गतः तीर्थं च तत्कोपात्
ब्रह्मतेजसा तत्र शिसपोपरिष्ठां [ॐ शिसि°] बलाकां [० नाकां]
भस्मीकृत्य नारायणद्विजगृहं भिचार्यं प्रविष्टः । १२) C भिचार्यं । CC₁ om.
स्वभर्तृ° । O °परतया । LO कौपाविष्टो । १३) CC₁ सत्त्वाख्याय-
मुक्तश्च । L सत्यचया° । O सत्त्वचया° । LO om. चमुक्तश्च ।
L बलाकावत् । O क्सावत् । LO om. त्वत् । १४) LO om.
पातक ।

धर्मव्याधपार्श्वे वाराहसीं ननरीं चयी । तत्र रक्ताक्तहृत्सं यमप्रतिभं
मांसविक्रयं विदधानं तं दृष्ट्वा दृष्ट्वाभन्ते स्मितः । व्याधेन स्वानतप्रस-
पूर्वकं स्वगृहं नीत्वा निजपितरौ सभक्तिकं भोजयित्वा पश्चात्तस्व भो-
जनं दत्तम् । तदनन्तरं स च व्याधं ज्ञानकारणं पप्रच्छ । कथं सती
ज्ञानवती कथं च त्वं ज्ञानवान् । तेन व्याधेनोक्तम् ।

५

निजान्वयप्रसीतं यः सम्यग्धर्मे निषेवते ।

उत्तमाधममध्येषु विकारेषु पराङ्मुखः ॥

स गृही स मुनिः साधुः स च योगी स धार्मिकः ।

पितृमुश्रूषको नित्यं जन्तुः साधारणश्च यः ॥

अहं सापि च एवं ज्ञानिनी त्वं च निजपितरौ परित्यज्य भ्रमन्वा- १०
दृष्ट्वा न संभाषणार्हः । परमतिथिं मत्वा जल्पितः । एवमुक्तः स ब्रा-
ह्मणो विनयपरं व्याधं पप्रच्छ । तेनोक्तम् ।

न पूजयन्ति ये पूज्यान्वाच्यानो मानयन्ति ये ।

- १) ० वाहारसीं । CC₁ om. ननरीं । LO रक्ताक्षं यमप्रभं ।
२) L मांसं विदधानं । CC₁ om. तं । LO दृष्ट्वा चदूरसीमन्ते ।
स्वानतप्रश्नादि विहितं । ३) LO om. स्वगृहं नीत्वा । om. पश्चात् ।
परमात्मादि भोजनं । ४) CC₁ ददौ । ० तस्व तदनन्तरं । LO तेन
ब्राह्मणेन व्याधः संपृष्टः [० सष्टं] ५) CC₁ तेनोक्तं । ६) L द्वि-
या° । LO यो नित्यं । C निषेवते । ७) CLO विकारेषु । MM₁H
om. निजान्वय° । ८) LO °पितृमुश्रूषकश्च सः । तेनाहं
[० येनहं] पितृमुश्रूषां यावज्जीवं त्वयामि नो । MM₁H om. स
गृही° । १०) LO अत एव मम ज्ञानमुत्पन्नमस्ति । C पितरं ।
C₁ पितरौ । LO परिधमन् । CC₁ मादृष्ट्वा वक्तव्यो न । ११) C
परमतिथिर्मत्वा । L परं चातिथित्वात् । ० परः चंतीचित्वात् ।
१२) L विनयपरं पप्रच्छ । ० विनय पप्रच्छ । १३) LO न पूज्यान्पू-
जयन्ति ये न मान्यान्मानयन्ति च । MM₁H न पूजयन्ति ये पूज्यं न
मान्यं मानयन्ति ये ।

जीवन्ति निन्दमानास्ते मृताः स्वर्गं न यान्ति च ।

व्याधेन बोधितस्तेन स ययौ गृहमात्मनः ।

अभवत्कीर्तिमान् लोके परतः कीर्तिभाजनम् ॥

तस्माद्वशिग्धर्मे स्वकुलोद्भवं स्मर पित्रोश्च विनयपरो भव । एवमुक्तः

५ स मदनः पितरौ नमस्कृत्य तदनुज्ञातो भार्या चापृच्छ प्रवहणम-
धिरूढवान् गतो देशान्तरम् । पश्चात्तत्पत्नी कतिचिद्दिनानि शोक-
युक्ता निर्वाह्य स्त्रैरिणीभिः सखीभिः प्रतिबोधिता पुरुषान्तराभिला-
षुकाभवत् । यतस्त्राभिरेवमुक्तम् ।

तावत्पिता तथा बन्धुर्यावज्जीवति मानवः

१०

मृतो मृत इति ज्ञात्वा चक्ष्मात्सेहो निवर्तते ॥

१) C यान्ति ये । MM₁ जीवन्मृताश्च ते ज्ञेया मृताः स्वर्गं
[H स्वर्गे] न यात्यपि । २) O add vor व्याधेन मातापित्रोरभरक-
क्रियामुदिगणायाकः मृतश्रेया प्रतिग्राहि न भूयः पुरुषो भवेत् १
धर्ममेव श्रुत्वा गत्वा पित्रोरभरो भवा २ । LO °ब्राह्मणः सक्रियो
गृहे । अभवत्प्रीतिशोभाढ्यो° । O °कीर्त्तिशो° । C₁ om. आत्मनः ।
४) LO om. वशिग् । CC₁ धर्मे कुलोद्भवं । LO एवं प्रतिबोधितः ।
५) LO तदनुज्ञातः तेन पुत्रेण किं फलं यः पितृदुःखाय [O °दुःखैः]
तस्माद्गन्तव्यं [O यस्मा°] तात देशेनैव देशान्तरं । कति कथय कथं
भविष्यसि त्वं । कथं त्वां विनाहं भविष्यामि । इति भार्या चापृच्छ
तुरगमारूढवान् [O चाध्या प्रवहणमा] ६) CC₁ om. गतो देशान्तरम् ।
MM₁H add Böhrling, Ind. Spr. No. 1081. ७) LO सती statt
निर्वाह्य । CC₁ om. स्त्रैरिणीभिः । ८) L ततस् statt यतस् ।
९) L om. तावत्पिता° । LO कतिपयदिनसंख्यायि यौवनं मुनि-
तम्बिनि [O यौवनस्य नितम्बिनि] कामं कमलपत्रादि भुञ्ज्य भो-
गानहर्निशं ॥

अतस्त्वं स्वपतिमप्राप्यमाना निजशरीरस्य कतिचिद्दिनस्याधिजीवनस्य
पुरुषान्तररमणानृहाण फलम् । ततस्तासां वचनेन पुरुषान्तरस्य गुण-
चन्द्रसंज्ञस्य रमणाय शृङ्गारं विधाय यावत्प्रचलिता तावत्सारिकया
मा गच्छेत्वादिवचनैर्निर्भर्त्सिता । ततो यावत्सा तां सारिकां गल-
मोटनपूर्वं विनाशयति तावदुडुयीय यथी । ततः चणं खित्वा स्नेष्ट- ५
देवतां हृदि स्मृत्वा ताम्बूलं प्रगृह्य यावच्चलिता तावत् शुकः प्राह ।
सिद्धिरसु । क्व गन्तव्यमित्यादिवाक्यैः पृष्टा । सा च शुकवचनं शकु-
नमिति कृत्वा प्रहस्य तमाह । हे शुकराज नरान्तरास्तादं विज्ञातुं
प्रचलितास्मि । शुक उवाच । युक्तमिदं कर्तव्यमेव परं दुष्करं निन्दितं
च कुलस्त्रीणाम् । किं च । तदा गम्यतां यदि विपरीते समायाते १०
सति तव बुद्धिरस्ति । यदि नास्ति तदा पराभवपदं भविष्यति ।

१) LO om. अतस्त्वं । CC₁ om. स्वपति° । LO स्व° पुरुषान्तरं
भजस्य यतः चणभंगि यौवनं । इत्यादि प्रतिबोध पुरुषान्तरं गुण-
चन्द्रसंज्ञं रमणाय स्वागारं विहाय यावच्चलति तावत्सारिकावदत्
[O statt रमणाय° — रमणाय पुरुषान्तरं भजय यतः चणभंगि यौ-
वनं इत्यादि प्रतिवाध्य पुरुषान्तरगुणचन्द्रसंज्ञं रमणाय शृङ्गारं°]
२) CC₁ गुणचन्द्रसुतस्य । ४) CC₁ मा मा इत्यादि । om. ततो ।
LO ततस्तया सा गल° विनाशिता । ५) LO om. तावदुडुयीय
यथी । CC₁ om. गल° । शुकस्तावदुडुयीय । om. ततः । इष्टदेवतां ।
६) CC₁ om. हृदि । LO ताम्बूलादि । O चलति । ७) LO सिद्धिरसु
शिवाः सन्तु पञ्चानः । CC₁ वाक्यं । om. पृष्टा । LO शकुनमिव
ज्ञात्वा हृषा [O add सा च शुकवचनं शकुनमिति कृत्वा दृष्ट्वा] शुकं
प्राह । ८) CC₁ om. हे । शुकः । CC₁ ज्ञातुं प्रचलिता । L जना-
न्तरा° । ९) LO चलितास्मि । CC₁ शुकः । om. उवाच । LO परं
यदुःकरं पतति तन्निन्दितं । १०) CC₁ LO om. च । LO om. किं च तदा
गम्यतां । CC₁ om. यदि । विपरीते समायाते बुद्धिरस्ति यदि स्वयं
परबुद्धिपरो लोकः पराभवपदं यतः ॥ om. यदि — यतः । LO ततो
विपरीते पाति [O om. पाति] सति बुद्धिरस्ति न वा यदि नास्ति° ।

यतः । कौतुकान्वेषिणी नित्यं दुर्जना वसनागमे ।
 मासोपवासिनी यद्वद्विषयपुत्रकचयहे ॥
 पप्रच्छ सा तदा सार्धं पुंश्चलीभिः कृतादरा ।
 ससंभ्रमा जनादेदं किमिदं भाषितं शुक ॥
 ५ यदि ते कौतुकं सुभु परार्थं गच्छ सुन्दरि ।
 स्त्रिरीभूय त्वया पश्चात् आख्येयं महती कथा ॥

एवं शुकोक्तं श्रुत्वा यदा सा कौतुकाकुलचेतसा निजगृह आसीनास्ति
 तदा शुकः कथां प्राह । अस्ति चन्द्रावती पुरी । तस्यां भीमनामा
 नृपः । तत्र सुधनो नाम मोहनश्रेष्ठिसुतः तन्नगरवासिनो हरिदत्तस्य
 १० कसचं लक्ष्मीं रन्तुमीहते । तद्वत्सा न मन्यते । ततो मासोपवासिनीं
 पूर्वाभिधानां गत्वा पूर्णधनावर्जितां कृत्वा हरिदत्ते नगराद्वहिर्गते
 तद्गृहे दूतीत्वेन प्रेषयामास । सापि चाटूक्तिभिर्लक्ष्मीं प्रसादयामास ।
 प्रसन्नया च तथेत्युक्तम् । यत्त्वं याचसे तत्करोमि । पूर्णयोक्तम् ।

१) CC₁ कौतुकान्वेषणे । दुर्जनो । ४) LO ससंभ्रमं जनादाप्य
 [O जनादाप्य] किमिदं भाषितं शुक । पप्रच्छ सा तदा सार्धं पांशु-
 लाभिः कृतादरा ॥ ५) C₁ शुभं statt सुभु । ७) CC₁ शुकोक्तां
 कथां । यदा स्वसा निजगृहः कौतुकाकुलचेतसः तदा° । L °श्रुत्वा
 कौ° सा यदा आसीना निजगृहेसदा शुकः कथामाह । O °चेतसः
 सुधता यदा निजानिगृहः तदा° । ८) LO om. अस्ति । M₁ चंद्र-
 वती । G *Σανδραβार्η*. LO om. तस्यां । भीमो नाम राजा ।
 MM₁ भीमक । H भीमसेन । Der Name des Königs wird nicht
 genannt bei G. ९) LO तत्र मो° सुधनो नाम । मोहन ist der Sohn
 von भीमक in MM₁H. In G ist मोहन „*υιὸς ἐμπόρου*“, हरिदत्त
 wird nicht genannt. १०) LO लक्ष्मीनाम्नीं । समीहते । om. तद्व° ।
 ११) LO पूर्णानाम्नीं । om. गत्वा । प्रचुरैर्धनमानदायिः संतोष्य [O °दानैरावर्ज्य]
 CC₁O om. नगराद् । LO add सति । १२) LO om.
 तद्गृहे । CC₁ om. दूतीत्वेन । LO स प्रे° हरिदत्तस्य गृहे [O °दत्त-
 ग्रहे] CC₁ सा । LO प्रसन्नां चक्रे । १३) LO प्र° तथा चेत्युक्तम् ।

तर्हि मन्त्रं नरं भज । तथोक्तम् । कुलस्त्रीणां नैतद्युज्यते परं यत्त-
वाद्ये प्रतिपन्नं तत्करोमि ।

उक्तं च । विज्जउ सीसं अह होउ वन्धनं चञ्चउ सन्नहा लच्छी ।
पडिवल्लपासणे सुपुरिसाणं जं होउ तं होउ ॥

तथा च । दिढलोहसिंहल्लानां अस्सान वि विविहपासवन्धानं । ५
ताणं चिञ्च अहिञ्चञ्चरो वाञ्चानन्धो सुपुरिसस्स ॥
अद्यापि नोज्झति हरः किल कालकूटं
कूर्मो विभर्ति धरणीं खलु चात्मपृष्ठे ।
अश्वीनिधिर्वहति दुःसहवाडवापि-
मङ्गीकृतं सुकृतिनः परिपालयन्ति ॥ १०

तच्छ्रुत्वा दृष्ट्वा पूर्णा । एवमेवैतत् । ततस्तां लक्ष्मीं प्रतिविधाय मुख-
मोहनार्थे प्रदोषे खगृहे निनाय । ततः स मोहनः कथितवेलोपरि
नामतः किञ्चित्कार्यादिवैयग्येण । ततो लक्ष्म्या सकामयोक्तम् ।

१) CC₁ om. तर्हि । C मन्त्रं । L ममाभिमतं । O मम मतं ।
LO कुलवधूनां । CC₁ न युज्यते । L प्रतिपन्नं यत्तत्करोमि । O प्र-
तिपन्नत्वात्करोमि । २) CC₁ om. तवाद्ये । ३) om. MM₁H.
O विज्जउ । L सीसं । CC₁ वन्धनं । ४) C पडिवल्लपासणे सुपु-
रिसाणं । C₁ उडिवल्लपासणे सुपुरिसाणं । L पडिवल्लपासणे
पुनराणं । O पृडीवल्लपासणा नराणं । LO जं होइ । ५) C दि-
ढलोहसिंहल्लानां । विविहपासवन्धानं । C₁ दिढलोहसिंहल्लानां विञ्च
अस्सान विविहपासवन्धानं तानं विञ्च अहिञ्चञ्चरो वाञ्चानन्धं सुपु-
रिसस्स ॥ LOMM₁HG om. दिढं । ७) CC₁MM₁HG om. अद्यापि ।
C) L किल चात्मपृष्ठे । ८/१०) om. O. ११) CC₁ एवं विचार्य
मुखमोहनार्थं । O तदृष्ट्वा । L प्रविधाय । O प्रगृहीं विधाय ।
LO om. मुखमोहनार्थं । १२) LO खगृहं । CC₁ om. ततः । स मोहनो
न प्राप्तः । om. कथितं und किञ्चिं । LO om. स । L मोहनः
सुतः । १३) CC₁ om. ततो

यत्कमपि नरं समानय । ततः पूर्णया मूढया तत्पतिरेव समानीतः ।
स्वभर्तरि समायाते सा कथं भवत्विति कथं गृहं यात्विति त्वं सख्य-
सख्य वा कथयन्तु । ता आहुः । न जानीमः । त्वमेव कथय । शुक
आह । यदि न यासि तदा कथयामि । तयोक्तम् । न यास्यामि ।

५ शुकः । सा आगच्छन्नेव स्वपतिरिति ज्ञात्वा तं कचग्रहं प्रगृह्णैवमु-
वाच । हे शठ सर्वदा त्वमिति ममाग्रे जल्पसि यन्मे त्वां विना ना-
न्या वल्लभा अस्ति । अधुना तु मया परीक्षितो ज्ञातश्चेति कोपं चक्रे ।
स च तां कष्टेन सुकोमलवचनैरनुनीय स्वगृहं निन्ये ।

कथां श्रुत्वा शुकोक्तानां भयविस्मयकारिणीम् ।

१०

पुंसलीवृत्तसंयुक्ता सुप्ता रात्रौ वणिक्प्रिया ॥

इति शुकसप्ततौ प्रथमा कथा ॥

१) CC₁ om. नरं । LO om. यत् । तं नरं शीघ्रं स० । CC₁
om. ततः । LO अत्वाकुण्ठितमूढया । समानीते । २) LO सा किं
करोतु किं गृहं यातु किं वान्वत्किंचित्करोत्विति विचारय भवती
[O भवति] सपरिवारा तयोक्तं न जानीमः । ३) LO शुकोवाच ।
यदि न [O om. न] जानासि ततो विपरीते पतिते [O om. पतिते]
कथं निर्वहसीति तर्हि श्रूयतां । ४) CC₁ सा आगच्छन्पति० । LO
स आग० इत्यभिज्ञातः ततः कच० प्रगृह्य प्रोक्तः । CC₁ प्रगृह्णैवमुक्तः ।
६) CC₁ om. हे शठ । सर्वस्वं । LO हे शठ त्वमपि ममाग्रे इति
जल्पसि यत्त्वां विना ममान्या वल्लभा नास्ति । ७) CC₁ om. तु ।
LO परीक्षोसि मया ज्ञा० । ८) CC₁ सोऽपि तामनुनीय स्वगृहं निन्ये ।
LO सुकोमल० कष्टेन स्व० । ९) CC₁ कारिणी । LO इति कथां
श्रुत्वा शुकोक्तानां भय० पुंसली० [O पुंसलीवृत्तसंयुक्ता] प्रसुप्ता सा
प्रभावती । MM₁H om. कथां । ११) CC₁ इति श्रीशुकप्रोक्तद्वि-
सप्ततिकथायां शुकप्रभावतीसंवादे मासोपवासिनीकथा प्रथमा समा-
प्ता । LO इति शुकसप्ततियंथे [O शुकसत्तरी०] शुकेन्द्रप्रोक्तं प्रथमं
कथानकं ।

सा तथैव समं ताभिर्द्वितीये ऽहि निशामुखे ।

शुकमापृच्छ चलिता शुकस्वामिदमब्रवीत् ॥

यथेष्टं नच्छ सुश्रोणि यदि जानासि दुःकृते ।

प्रत्युत्तरं समायाते यशोदेवीव संकटे ।

ततः प्रभावती पृच्छति । का यशोदेवी । कदा कस्मिन्संकटे तथा ५
क उपायः कृत इति । शुकः । यदा कथयामि तदा मयि सुरत-
विधातेन तव कोपः प्राणनिसूदनः स्यात् । सा आह । सुहृदां सा-
ध्वसाध्वपि श्रोतव्यमेव । इत्यनुज्ञातः शुक आह । अस्मि नन्दनं नाम
नगरम् । तत्र नन्दनो नाम राजा । तत्पुत्रो राजशेखरः । तद्वधूः
शशिप्रभा । तां धनसेनसुतो वीरनामा दृष्ट्वा सकामः सन् ज्वरपी- १०
डितो ऽभूत् । भोजनादिं न विधत्ते । स च मात्रा यशोदेव्या पृष्टः
सन्सगद्गदं कारणमाह । सा च राजकन्या दुर्लभा । स कथं जीवतु ।
इति प्रश्नः । तयोक्तम् । त्वमेव कथय । शुकः । यदि प्रभावति अथ
न यासि तदा कथयामि । इत्युक्ते सा आह । कथयेति । अथ शुकः ।

१) C₁ °द्वितीयाहि । LO द्वितीयेहि सा प्रभावती ताभिः
सखीभिः [O add समं] शुक° । ३) L यथैच्छं । O यथेच्छं । CC₁
दुःकरे । MM₁H यथेष्टं नच्छ सुश्रोणि [H सुश्रेणि] यदि यास्यसि
सुन्दरि [M सुन्दरी] । यद्युत्तरं समर्थासी यशोदेवीव संकटे ॥
५) LO तथा स पृष्टः कथां प्राह यदि कथयामि° । ६) LO सुरत°
मयि । ७) CC₁ °विधाते निद्रानिसूदनः कोपो न स्यात् । LO प्राण-
सूदनः । साह । साध्वसाधुमपि । ८) LO शुकः प्राह । LOC₁
om. अस्मि । LO om. नाम । ९) LO तत्र राजा नन्दनो नाम ।
H नन्दनेश्वर । CC₁ om. नाम । LO तत्पुत्रो । तद्वधूः शशिप्रभां ध°
[O धर्मसुतो] वी° दृष्ट्वा° । १०) LO ज्वरितो । ११) LO om. स च ।
१२) CC₁ नगदं । LO राजपत्नी । CC₁ जीवति । LO जीवतु शुकेन
पृष्टं । १३) CC₁ om. तयो° — कथय । LO om. शुकः । १४) C₁
ततः । CC₁ इत्युक्तवति । LO साह । CC₁ अथ किं statt कथयेति ।
om. अथ ।

सा यशोदेवी एकां शुनीं भोजनाद्वैरावर्जयित्वा आभरन्तानि परि-
 धायात्मना सार्धं गृहीत्वा शशिप्रभापाश्वे गत्वा तां विजने समग्रदा
 जगद् । अहं च त्वं च इयं च पूर्वभवे भगिन्वो ऽभूवन् । मया
 निःशङ्कया त्वया तु सशङ्कया परनराभिलाषः पूरितः । अनया तु
 ५ नैव । अतो ऽस्त्राः शीलप्रभावात्केवलं जातिस्मरणमेव न भोगाः शु-
 निका च संजाता । संभोगविघ्नाज्जातिस्मरणं च न ते वर्तते । मम
 पुनर्भोगान्निर्विघ्नान्निर्विघ्नजातिस्मरणं च । अतो ऽहमनुकम्पया इमां
 शुनकीं त्वां च दृष्ट्वा कथयितुमागता । अतस्त्वयार्थिनां काङ्क्षितं दा-
 तव्यमेव । यो दानं कुर्यात्स भवेत्सर्वसंपदां स्थानम् ।

१० उक्तं च । कथयन्ति न याचन्ते भिक्षाहारा गृहे गृहे ।

अर्थिभ्यो दीयतां नित्यमदातुः फलमीदृशम् ॥

ततः शशिप्रभा सकण्ठयाहं रुदित्वा प्राह । मामपि कल्याणि पुष्-
 पान्तरेण योजय । ततो यशोदेवी तां स्वस्तीकृत्य भर्तृविदितां स्वगृहं
 नीत्वा स्वपुत्रेण योजयामास । स च राजशेखरो द्रव्यादिदानतोषितः

१५ सखीयमिति कृत्वा न निवारयामास ।

१) CC₁ om. एकां । LO शुनकीं भोजनाभरणाद्वै० । CC₁ शा-
 न्तयित्वा । LO om. आभ० परिधाय । २) LO शशिप्रभायाः पाश्वे
 गृहीत्वा । om. तां विजने । C₁ om. विजने । ३) L अहं त्वं इदं च ।
 O अहं त्वं इदं । CC₁ ऽभूवं । LO सख्य आसन् । ४) LO om.
 तु । ५) LO ततो । C₁ ऽस्त्रां । LO भोगः । ६) LO om. च । जाता
 सविघ्ना भोगा जातिस्मरणं वर्तते । CC₁ om. वर्तते । LO भोगा नि-
 र्विघ्ना जातिस्मरणं च । ततो । ७) LO om. शुनकीं । L यतस् ।
 ८) LO यो दत्ते स परभवे [O परभवेत्] om. सर्व । १०) CC₁ उक्तं
 च यतः । ११) L दीयते । MM₁H om. कथयन्ति० । १२) CC₁LO
 कण्ठ० । CC₁ रुं शशि० । LO आह । CC₁ ममापि कं निपुष्-
 पान्तरे । LO मां नरान्तरेण योजय । १३) CC₁ om. ततो । O
 भर्तृ० । LO स्वगृहे । १४) L द्रव्यापाराद्रुहागतो सखी० । O द्र-
 व्याद्रव्यादिदानतो सखी० । १५) LO न किञ्चिद्विचारयामास ।

राजपुत्रं राजपुत्रीं प्रतार्थेवं च भामिनि ।
यशोदेव्या महद्बुद्ध्या निजकार्यमनुष्ठितम् ॥
बुद्धिरस्ति यदैषा ते व्रज सुभु परान्तिकम् ।
भज निद्रां विशालाचि मान्यया स्वं विडम्ब्य ॥

इति शुककथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

५

इति शुकसप्ततौ द्वितीया कथा ॥ २ ॥

अथान्यदिने प्रभावती शुकं पृच्छति । शुकः ।

गच्छ देवि किमाश्चर्यं यत्र ते रमते मनः ।

नृपवत्सदि जानासि परित्राणं त्वमात्मनः ॥

प्रभावती पृच्छति । कथमेतत् । शुकः कथयति । अस्ति विशाला १०
नगरी । तत्र सुदर्शनो राजा । तत्र च विमलो नाम वणिक् ।
तस्य च पत्नीद्वयं सुभगं रूपसंपन्नं दृष्ट्वा कुटिलनामा धूर्तस्तज्ञार्या-
द्वयग्रहणेच्छया अम्बिकां देवीमारार्थं विमलरूपं ययाचे । लब्ध्वा
च तत्पृच्छति विमले बहिर्गते तद्गृहं गत्वा प्रभुत्वं चकार । प्रसादध-
नदानैर्वशीकृतो ऽखिलो ऽपि परिजनवर्गः । तज्ञार्याद्वयं बद्धमानदा- १५

१) LO ततः शुकः प्राह भामिनि राजपुत्रमेवं विप्रतार्थं यशो-
देव्या महा° । MM₁H om. राजपुत्रं° । ३) L यदीत्यं ते । O य-
दिक् दे । ४) C₁ त्व statt स्वं । MM₁H om. बुद्धिरस्ति° ।
५/६) LO इति द्वितीया कथा । ७) LO अन्यदा । CC₁ om. शुकं ।
८) O तत्र । MM₁ गच्छ तत्राद्य [M₁ दद्य] शीघ्र त्वं । H गच्छ
देव्यद्य । ९) O किमात्मनः । १०) LO om. प्रभावती — कथयति ।
L शाला । M शिला । M₁H विशाल । ११) LO पुरी । om. तत्र ।
H सुंदरसेन । CC₁LO om. च । L विमलनामा । १२) LO om.
सुभगं । तं दृष्ट्वा । Der Name des धूर्त' fehlt in MM₁HG. CC₁
कुटिलो धू° । १३) CC₁ अम्बिका । तल्लब्ध्वा च । १४) LO add
सति । तद्गृहे । १५) LO निखिलो । CC₁ परिजनः । CC₁ दाना-
दिना परद्रव्येण ।

नादिना संतोष्य स्वेच्छया भुङ्क्ते । विमलो ऽयं धनावनित्यतां श्रुत्वा
 दाता बभूवेति परिजनो अनवरतं चिन्तयति । अथ सत्यविमलो ऽपि
 द्वारमागतः कुटिलाञ्चया द्वारपालेन निषिद्धः । ततो बहिःस्थः फूल्क-
 ५ रोति । वञ्चितो ऽहं धूर्तराजेन । तस्य चैवं क्रन्दतो गोचरा जनः
 आरचिकमन्त्रिमुख्यानां पुरतः फूल्क्रे । राजन्वञ्चितो ऽस्मि धूर्तराजेन ।
 ततो राज्ञा तदवलोकनाय प्रहिताः पुरुषाः । तेनापि ते द्रव्यादि-
 दादेन सानुकूलाः कृताः । तं धनदायकं गृहे दृष्ट्वा जनो वदति ।
 स्वामिन्विमलो गृहे विद्यते । अयं च धूर्तराट् द्वारस्थः । ततो नृपेक्ष
 १० दावप्येकच कृतौ । ततो द्वयोर्मध्यान् को ऽपि धूर्तेतरयोर्व्यक्तिं जा-
 नाति । जातः कोलाहलो ऽखिललोकव्यवहारनाशकरः राज्ञश्चाप-
 वादः । यतो राज्ञां दुष्टनियहः शिष्टपालनं च स्वर्भाय ।
 उक्तं च । प्रजापीडनसंतापात्समुद्भूतो ऊताशनः ।

१) LO परितोष्य । यद्येच्छं स्वेच्छया विलसति । CC₁ दाना-
 दिकमनित्यतां श्रुत्वा । L दाता किमनित्यतामस्य बभूवेति । O nur
 दाता बभूवेति २) O om. अनवरतं । L नित्यं । CC₁ अथास्य
 विमलो । LO तावता सत्यविमलो । ३) LO om. ततो । L क्रन्दनं
 करोति । O फूल्करोति । ४) CC₁ गोचरा । L गोचरो जनो [O गो-
 चरो] मिलितः । ५) LO हृष्टान्निर्मुक्तो । ६) CC₁ आरचिमं ।
 L आरचमं । O आरचरमं । L पुरो विज्ञप्तिं चकार । O पुरः
 पूज् चक्रे । LO वंचिता धूः । ७) CC₁ राजा । LO om. तद् ।
 CC₁ प्रहितो लोकस् । LO तेन ते । CC₁ तेनापि सर्वो ऽपि जनः
 परद्रव्यदानेन सानुकूलो विदधे । ८) LO सत्कृताः । ९) LO om.
 नृपेक्ष । १०) LO om. ततो । कोपि तयोर्मध्ये धूः न जानाति ।
 ११) LO को जातो निखिलः । CC₁ नाशकः । १२) CC₁ यतो
 राज्ञः दुष्टनियहः शिष्टपरिपालने निश्चयः कुरुते । १३) MM₁H
 संतापसमुः ।

राज्ञः कुलं त्रियं प्राणान्नादग्धा विनिवर्तते ॥

ततो राजा एकान्ते तद्योर्निर्णयमचिन्तयत् । तत्कथय कथं निश्चयः
स्वादिति प्रश्नः । शुकः । स राजा लब्धोपायस्तद्विमलभार्याद्वयं पृथ-
क्पृथक्सांख्यं पृष्टवान् । किं युवयोः पाणिग्रहणे भर्त्रा विभूषणं प्रदत्तं
धनं च । पश्चात्किं जल्पितं प्रथमसङ्के च का वार्त्ता भर्त्रा सहाभूत् । 4
का माता कथं पिता । किं कुलम् । का जातिः । इत्थेन पृष्टाभ्यां
यथासम्भवं यथावृत्तं यथाप्रोक्तं यथासुप्तं सर्वं ताभ्यां कथितम् । पश्चात्तु
तौ पुण्यौ पृष्टौ परस्परं विसंवदन्तौ । ततो भार्याद्वयस्य इक्षिणी-
सुन्दरीनामधेयस्य यः संवादं वदति स सत्यः । इतरस्तु धूर्तौ राज्ञा
निर्वासितः । सत्यस्तु राज्ञा सभार्यः सत्कृतः स्वगृहं गतः । इति महा- 90
राजबुद्धिः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ तृतीया कथा ॥ ३ ॥

9) MM₁ राज्ञां । MM₁H प्राणान्दग्धैव वि० । LOG om. प्रजा० ।

A schaltet folgende zwei Verse ein vor प्रजा०: प्रजानां रचणं सम्यक्
दुष्टाणां नियहः सदा । एष राज्ञः परो धर्मो परचेह च श्रमणे ॥
प्रजाणां रचणं सम्यक् राज्ञः स्वर्गस्य कारणं । अरञ्चित् नरकं याति
तस्माद्रक्षा सदा प्रजा ॥ २) CC₁ om. तद्योर् । C₁ निर्णयं चिन्तयत् ।
LO व्यचिन्तयत् । ततः für तत्कथय । ३) O om. स्वाह । L
ततो राजा । O om. ततो राजा — भर्त्रा । L om. लब्धो० । वि-
मलस्य भार्या० । ४) CC₁ अथसांख्यं । पृष्टं । LO किं भूषणं [O
विभूषणं] दत्तं । 4) O om. च । LO पूर्वसंगे । L om. च । LO का
का । सह संजाताः । ६) LO कः पिता । CC₁ add कथं पतिः ।
LO om. इति । ७) LO यथोक्तं । om. यथासुप्तं । CC₁ add तथाकृतं ।
LO सर्वमावेदितं । om. तु । ८) LO परस्परं पृष्टौ । CC₁ संवदतः ।
L विसंवदतः । O ०वदता । Die Namen der Frauen fehlen in
MM₁HG. ९) C₁ संवादो । C₁ संवाद । LO संवदति । O om.
स सत्यः । LO धूर्तः धूर्तौ । १०) CC₁ इतरस्तु für सत्यस्तु । CC₁
सभार्यः सत्कृतः ततो राजा बुद्धिमान् कथां श्रुत्वा शुकनोक्तामित्यादि ।
O om. इति । १२) LO om. इति० । C om. शुकसप्ततौ । C₁ om. इति शु० ।

अथान्यदा प्रभावती शुक्ं पृच्छति । शुक्ः । मां कृतावन्नं कृत्वा मा गच्छ । यतो बालकादपि हितं वाक्यं ग्राह्यम् ।

कृतावन्नः पुरा देवि वृद्धवाक्यपराङ्मुखः ।

पतितो ब्राह्मणो ऽनर्थे विषकन्याविवाहने ॥

५ प्रभावती पृच्छति । कथमेतत् । शुक्ः । अस्ति सोमप्रभं नाम द्विज-
स्थानम् । तत्र विद्वान्धार्मिकः सोमशर्मा नाम विप्रः । तत्पुत्री रूपी-
दार्यगुणोपेता विषकन्येति विज्ञाताभूत् । तेन तां भयेन को ऽपि न
विवाहयति । ततः सोमशर्मा वरार्थं भुवं पर्यटनसंप्राप्तो द्विजस्थानं
जनस्थानं नाम । तत्र गोविन्दनामा ब्राह्मणो जडो निर्धनश्च । तस्मै
१० कन्या प्रदत्ता । तेन सुहृदां निवारयतामपि कृतावन्नेनोढा सर्वरूप-
लावण्यगुणोपेता मोहिनी विषकन्या । सा विदग्धा गोविन्दसु मूर्खः
लघुवयसश्च । ततश्च सा आत्मनो रूपलावण्ययौवनं मुञ्चोच ।

अविदग्धः पतिः स्त्रीणां प्रौढाणां नायको मुषी ।

मुणिनां त्वाग्निनां स्तोको विभवश्चेति दुःखकृत् ॥

१) CC₁ अन्यदा । om. कृत्वा । C मे ऽवन्नां मा कु in
margine. LO om. मां — यतो । ४) O °विवाहिते । M पतितो
ब्राह्मणः कृच्छ्रे । M₁ कृच्छ्रे । H कृच्छ्रे । ५) CC₁ om. प्रभावती
पृच्छति । om. शुक्ः und अस्ति । LO om. प्रभावती — अस्ति ।
L सोमभानधि द्विजस्थाने । O सोमप्रभाभिधे । ६) CC₁ विद्वान्ब्रा-
ह्मणो धार्मिकः । CC₁ om. तत्पुत्री — ततः । ७) O om. न ।
८) CC₁LO om. ततः । CC₁ सोमशर्मा भुवं पर्यटनं वरार्थं संप्राप्तो
द्विजस्थानं नाम । LO सोमशर्मा वरार्थे [O add भुवं] पर्यटनं सं-
प्राप्तो° । ९) L गोविन्दो नाम । O om. नाम । LO ब्राह्मणः
जडो° १०) LO सा विषकन्या । ११) CC₁ विप्रो मूर्खः लघु-
वयसश्च । १२) C₁ °यौवने । LO ततः सा [O सन्] निजरूपलावण्ययौ-
वनानि [O °नादिकं] यतः [O यतश्च] १३) CC₁ पतिः । O om.
नायको मुषी । १४) C₁O मुषीनां । LAMM₁HG om. अवि-
दग्धः° ।

पाउससममपवासो जीवणदिअहे नहा अ दासिहं ।

पढमसिखेहविचोओ तिणि वि गरुआइ दुक्खाइं ।

अप्पत्तावे पढिअं कण्ठविहणं च गाइअं गीअं ।

मा मा भणन्तिसुरअं तिणि वि गरुआइ दुक्खाइं ।

सान्धेदा गोविन्दं पतिमित्प्रवीत् । मम पितुर्गृहात्समागताया बह्वनि ५
दिनानि संजातानि । ततो ऽहं त्वयैव सह नमिष्ये नान्यथा । ततः
शकटं मार्गयित्वा सभार्यकः स चलितः । यावत्प्रयाति तावत्पथि

१) CC₁MM₁H om. पाउस° ॥ A पाउससमये पवासो जीवण-
दिअहे थ जुअ दासिहं । L पाउससमयपवासो जवणसमये वजघ
दासिहं । O थाउससमयपवोसो ज्जवाणसमये जं च दासिहं ।

२) A पढमसिखेदिवियोगो तिहि वि गरुआइं दुःखाइं । L तिन्नि
पढमसिखेहविणो तिन्नि वि गरुआइं दुरकाइं । O पढमसिखेहविचंओ
तिन्नि वि गरुआइं दुरकांथी । ३) CC₁MM₁H om. अप्पत्तावे° ।

A अप्पत्तावेपढयं कंठविहणं च गेययं गायं । L अप्पवे पढियं कंठ°
गाइयं गीयं । O अप्पत्तावे पढीयं कंठविहणं च मायं गीयं ।

४) A मा मा भणन्तिसुरयं तिन्नि वि दुःखाइं गरुआइं । L मा मा
भणियन्तिसुरयं तिन्नि वि गरुआइं दुरकारं । O मे मा भणीयं सुरयं
विन्निओपणायदाः सिम्वन्ति । LO stellen die beiden Prakṛt-Verse
um und schalten Folgendes vor denselben ein: L दासिहं तिन्नि वि
गरुआइं दुरकाइं । O अट्ठिअहिपरिपोढमणासामीडंमुरेकाचयिअय-
हासिहं तिन्नि वि गरुआइं दुरकाथीं । ५) CC₁ सा कदाचित्

सर्वगुणोपेता सर्वोत्सववहिःकृता निर्धनं तं महामूर्खं गोविन्दं पति-
मव्रवीत् । LO यत्नम । L पितुर्गृहात्त्वया नीता ततो ऽहं त्वयैव
सह नमिष्ये । O °गृहानताया बह्वनो° । ६) CC₁ ततः शकटं
मा° चलितः यावत्सभार्यकः प्रयाति । LO ततः सभार्यः स चलितः
यावत्पथि प्रयाति । तावदेको ।

एको युवा वाग्मी सुरूपः शूरश्च विष्णुनामा ब्राह्मणो मिलितः ।
तस्य ब्राह्मणस्य तस्याश्चान्योन्यमनुरागः संजातः ।

उक्तं च । प्रीतिः स्नाद्दर्शनादौः प्रथममथ मनःसङ्गसंकल्पभावो

निद्राच्छेदस्तनुत्वं वपुषि कलुषता चेन्द्रियाणां निवृत्तिः ।

4 ह्रीनाशोन्मादमूर्च्छामरणमिति जगत्तात्ववस्था दशैताः

सपैर्यत्पुष्पवाणीः स जयति मदनः संनिरस्तान्यधन्वी ॥

स पश्चिको दम्पत्योः युगपत्तोच्चयं ददाति । इत्थेवं ग्राम्यब्राह्मणो वि-
ष्णोर्विन्ध्यः आत्मनो निरोधसङ्गभयादुत्तीर्य(?) तं गन्त्रीवाहमारोह-
यति । विष्णुना च पत्नी वृचान्तरगते सा मोहिनी भुक्ता आत्मवशीकृता ।

90 तथा चात्मीयं नाम गोत्रं कुलक्रमं चाज्ञापितः । पत्युश्च समागतस्य
त्वं चौरो ऽसीति गन्त्यारोहणं कुर्वतो निषेधः कृतः । विष्णुरपि तां
गृहीत्वा गोविन्दं धर्षितवान् । ततस्तयोः केशाकेशि संवृत्तम् ।

9) LO वाग्मी [O add युवा] सुरूपः [om. CC₁] शूरः विष्णुं
विप्रः पश्चि मिलितः तयोश्चान्योन्यमनुरागः [O मिलितयोश्चा] ।
3) MM₁HG om. प्रीतिः° । 4) LO निद्रोच्छेद° । 5) L ह्रीःकं-
पोन्माद° । O ह्रीष्टकंपोन्माद° । CC₁ जगत्तात्व° । LO जगत्तात्व-
वस्था । A जगत्तात्ववस्था दशैते । 6) O om. यत् । L संनि-
यंतायधन्व । 7) LO पश्चिकः । O दम्पत्ये । CC₁ युगपच्चौस्त्वयं ।
L युग° । O युगपच्चौन्वयं । LO om. इति । °ब्राह्मणो गोविन्दो ।
8) LO विन्ध्यसितः । CC₁ निरोधसंगात् [C₁ °संगाद्] उत्तीर्य° । L नि-
रोधशंकाभंभायोत्तीर्यं तं वाहनमारोहयत् । O निरोधसंकासंभामा-
योत्तीर्य° । 9) CC₁ om. च । LO पत्नी वृचान्तरिते विष्णुना सा
मोहिनी । स्वायत्ता [O °त्ति] कृता । 90) LO तथा च विष्णुर्निज-
नामकुलक्रमं सर्वं ज्ञापितः । पतिः समागतः । 99) CC₁ om. त्वं ।
C तथा आरोहणं निषेधः कृतः । C₁ कुवञ्जोति? LO गन्त्र्यामारो-
हणं कुर्वन्निषिद्धः । अतस्तयोः केशाकेशि संवृत्तं । गोविन्दस्य [O om. तु]
निर्जितः विष्णुणां गृहीत्वा गोविन्दं धर्षयित्वा स्वगृहं प्रति चक्षितः ।
92) CC₁O संवृत्ता ।

गोविन्दसु विष्णुना विषकन्याप्रभावेन निर्जितः । ततस्तां नृहीत्वा
विष्णुः स्वनृहं प्रतिचक्षितः । गोविन्दः पृष्ठस्थो मार्गासन्ने ग्रामे गत्वा
फूकृतवान् । यदनेन चौरैश्च मम भार्या नृहीता । चाचतां ताम् । मम
शरश्च मो जनाः । अथ ग्रामाधिपेन विष्णुर्मोहिनीयुतो धृतः । पृष्टे-
नोत्तरं दत्तं विष्णुना यद्येयं मया परिणीता । मदीयां च भार्यामेष ५
पथिको मार्गे दृष्ट्वा ग्रहीतो बभूव । गोविन्देनापि पृष्टेन इदमेवोत्त-
रितम् । ततो मन्त्री तथोरेकमेवोत्तरं श्रुत्वा जातादिकं पृष्टवान् ।
चयमपि तु संवदति । ततः कथं निश्चयः । इति शुक्प्रश्नः । ततस्तथा
पृष्टः शुक् आह । मन्त्रिशोक्तम् । कियन्ति दिनानि संगमस्य युष्माकं
प्रयागे । तैश्चकम् । कस्मै भोजनानन्तरं संवृत्तः समागमः । ततो १०
मन्त्रिणा ब्राह्मणैः पृथक्पृथक्पृष्टौ । किमनया कस्मै भोजनवेत्तायां
भुक्तम् । यच्च तथा भुक्तं तन्नोविन्दो जानाति इतरस्तु न । ततः स
विडम्बितः सचिवेन । गोविन्दः शिचितः । धिनिमां ब्राह्मणौ परचेह
च दुःखदां मुञ्च शीघ्रम् ।

१) CC₁ विष्णुना गोविन्दो विष° । २) CC₁ om. विष्णुः ।
फूकृतवान् । LO गोविन्देन पृष्ठस्थेन समागच्छता मार्गासन्नेग्रामे [O
मार्गे°] गत्वा फूकृतं । ३) LO जनृहे । CC₁O मामशरश्च । L मां
शरश्च । ४) LO अहो । मोहिनीसहितो । पृष्टः सनुत्तरं दत्ते
राजनिचं मम भार्या । ५) CC₁ om. च । भार्या एनां । LO
एष पथिको मार्गे एतां [O एनां] दृष्ट्वा मोहितः । ६) LO गोविन्दे-
नापि इदमेवोक्तं । ७) LO om. मन्त्री । ८) CC₁ चयमपि न संव-
दति । LO न विसंवदति । CC₁LO om. तु । LO om. इति । CC₁ om.
शुक्प्रश्नः । om. ततस्तथा । LO om. तत° — आह । ९) LO
मंचिणा प्रोक्तं । १०) L पूर्वे दुर् für कस्मै । C₁LO संगमः । CC₁
ततो महत्तमेन ब्राह्मणेन पृथक्पृथक्पृष्टौ । ११) O पृथक्पृष्टौ । LO
om. कस्मै । १२) LO om. यच्च — तद् । O इत्यस्तु मेवोक्तं statt
इतरस्तु न । १३) CC₁ गोविन्दो शिचितो ।

उक्तं च । वैदं पानरतं नटं कुपठितं मूर्खं परिव्राजकं
 योधं कापुरुषं विटं विवयसं स्वाध्यायहीनं द्विजम् ।
 राज्यं बालनरेन्द्रमन्त्रिरहितं मित्रं क्लान्वेषि च
 भार्या यौवनवर्दितां पररतां मुञ्चन्ति ये पण्डिताः ॥
 ५ तथापि कामिनीलुब्धो धिक्कृतः साधुभिस्तदा ।
 तामेवादाय चक्षितस्तत्कृते निहतः पथि ॥
 तद्देवि यः करोत्येवमवज्ञां वृद्धशिक्षितः ।
 स पराभवमाप्नोति गोविन्दो ब्राह्मणो यथा ॥
 इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

१०

इति शुकसप्ततौ चतुर्थी कथा ॥ ४ ॥

पुनरन्यद्दिने सा गमनाय शुकं पृच्छति । शुकः ।

नञ्च देवि विज्ञानासि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ।

सभायां नृपतेर्यद्वद्विषमे बालपण्डिता ॥

१) L कुपठितं स्वाध्यायहीनं द्विजं । O कुं मूर्खं परीव्राजकं ।
 २) CC₁ युद्धे । L योधं का° हयं गतरथं देशं च सोपद्रवं । O
 योद्धकापुरुषं विदं गतवयं । ३) L राज्यं च कुमन्त्रिभिः परिवृतं
 मूर्खं परिव्राजकं । O राज्यं कालनारदं । वल्लवेषीणं । CC₁A
 क्लान्वेषिणं । ४) L मुञ्चन्ति तूर्णं बुद्धाः । O मुञ्चन्ति मानवाः ।
 A मुञ्चन्ति ते पण्डिताः । MM₁HG om. वैदं° । ५) CC₁ तथान्य ।
 LO लुब्धोऽन्यः कामिनी° । ६) CC₁ निहतः । MM₁H om. तथा-
 पि° । ७) CC₁ तद्देवि । O om. यः । MM₁ पुरुषो यः° ।
 ८) LO पराभवमाप्नोति । H om. तद्देवि° । ९) CC₁ विषक-
 न्याकथां । १०) CC₁LO om. इति° । ११) CC₁ om. सा und
 शुकं । LO सान्वदा शुकं । १२/१३) MM₁H °कर्तुं चेत्स्वयमुत्तरं
 सभामध्ये यथा सा हि° ।

प्रभावतीपृष्ठः मुकः कथां प्राह । अस्ति उज्जयिनी नाम नगरी ।
तत्र विक्रमादित्यो राजा । तस्य राज्ञी कामलीला नाम उत्तमकु-
लजाता । सा च राज्ञी ऽतीव वल्लभा । एकदा नृपस्यैवा सार्धं भो-
जनं कुर्वन्मृष्टमत्स्यांसस्यै दापयामास । सा आह । स्वामिन्नाहमेतान्पु-
रुषानवलोकयितुमपि समर्था किं पुनः स्पर्शनम् । इति श्रुत्वा तेन ५
मत्स्या अट्टाट्टहासेन तथा जहसुर्यथा नामरिक्लोकेन श्रुतम् । राजा
च तन्मत्स्यहास्यकारणं मन्त्रिज्योतिर्विच्छाकुनिककोविदान्प्रच्छति । यदा
न को ऽपि जानाति तदा सर्वद्विजाग्रेसरं पुरोहितं प्राह यथा त्वयैव
मत्स्यहास्यकारणं कथनीयमन्यथा देशान्निर्वासं प्राप्नोषि । पुरोधाये-
तद्वचः श्रुत्वा दिनपञ्चकं व्यवधाने याचयित्वा सविषादो बृहमानमतः । १०
स पुरोहितः सदुत्तरमजानन्पुरस्ताद्राज्ञा निर्वीक्षते । स कथं भव-
त्विति प्रश्नः । उत्तरमप्याह मुकः । स ब्राह्मणो विषादापन्नः पुत्र्या
नालपण्डितया बभाषे । तात कथमुद्विपचित्त इव लक्ष्यसे । कथय
विषादस्य कारणम् । विद्वद्भिर्विपक्षपि उच्चैः स्थातव्यम् ।

१) LO om. प्रभावती° — अस्ति । उज्जयिनीं विक्रमादित्यो
राजा कामलीला राज्ञी । MM₁ उज्जनी । H उज्जैन । २) MM₁ H
विक्रम । MM₁ कामलिका । H लक्ष्मी । LO om. उत्तम° — वल्लभा ।
३) LO साह । om. नाहं । पुरुषास्त्वान् । ४) LO न समर्था ।
om. पुनः । om. तेन । ६) LO बृहद्वासेन तथा जहसुर्मत्स्याः ।
७) LO om. च । शकुनज्ञान्प्रच्छ । ८) CC₁ सर्वद्विजाग्रेसरः ।
om. पुरोहितं । LO प्रत्याह । om. यथा । ९) LO मत्स्यहास° ।
CC₁ कथनीयमिति । LO पुराद्देशान्निर्वासयिष्यामि १०) LO तद्वचः ।
om. व्यवधाने । add अंतरं [० अंतरे] । °नतः । ११) L तदु-
त्तर° । ० सदुत्तर° । LO राजाज्ञा । १२) LO मुकप्रश्नः ।
CC₁ उत्तरमाह मुकः । LO विप्रो दुःखितो । नात्° पुत्र्या ।
१३) CC₁ om. चित्त । कारणं विषादस्य । om, क्वमि ।

उक्तं च । संपदि यस्मि न हर्षो विपदि विषादो रक्षे च धीरत्वम् ।

तं भुवनत्रयतिलकं जननी जनयति सुतं विरलम् ॥

ततो ब्राह्मणो ऽविरलं वृत्तान्तमाचष्टे । अनेन कारणेन राजा मां
नगरान्निर्वासयति ।

५ यतः । न सौहृदं न विश्वासो न स्नेहो न च बन्धुता ।

केनापि सह संसारे कुतो राज्ञा ह्यर्थार्थिना ॥

उक्तं च । काके शौचं द्यूतकारे च सत्त्वं संपै चान्तिः स्त्रीषु कामोपशान्तिः ।

ह्येवे धैर्यं मन्त्रपे तत्त्वचिन्ता राजा मित्रं केन दृष्टं श्रुतं वा ॥

किं च । नदीनां नखिनां चैव शृङ्गिणां शस्त्रपाणिनाम् ।

१० विश्वासो नैव कर्तव्यः स्त्रीषु राजकुलेषु च ॥

भोजिनः कक्षुकासक्ताः क्रूराः कुटिलगामिनः ।

दुःखोपसर्पणीयाश्च राजानो भुजगा इव ॥

हसन्नपि नृपो हन्ति मानयन्नपि दुर्जनः ।

१) Vor संपदि° add CC₁ विपद्युच्चैः स्त्रेयमित्वादि । LO रणेपि ।
AMM₁H om. संपदि° । २) CC₁ जननी । ३) LO निखिलं ।
CC₁ वृत्तमा° । निर्वा° नगरात् । LO येन का° । om. मां ।
५) LO om. यतः । CC₁ न च स्नेहो । MM₁H बंधुषु । ६) LO
कार्यं केनापि संसारे यस्माद्राज्ञां ह्यर्थार्थिनां । CC₁ राज्ञा यस्मा-
दार्थिना । MM₁H केनापि च न [om. H] मन्त्रं । महात्मना । A om.
न सौहृदं° । MM₁HG haben vor dieser Strophe noch Böhrlingk,
Ind. Spr. 1237 und 3171 [om. HG]. ७) CC₁ ह्येवे° संपै° काके ।
L द्यूतकारेषु । O nur काके शौचं° । L शान्तिः । ८) CC₁A
om. नदीनां° । LO om. किं च । OMM₁H नदीनां च नखीनां च ।
MM₁ शृङ्गिणामाततायिनां । १०) M राजकुलेष्वपि । ११) A om.
भोजिनः° । CC₁ कक्षुकाविष्टाः । १२) MM₁H सुदुष्टा [सुदुष्टा]
मन्त्रसाध्याश्च । पन्नगा इव । १३) L nur हसन्नपि नृपो हन्ति ।
AMM₁H om. हसन्नपि° ।

सृष्टन्नपि नञो हन्ति विघ्नन्नपि भुजङ्गमः ॥

एष राजा आ बास्त्रात्सेवितो ऽपि मयि विपरीतो नभूव । तस्मान्मया जीवितुमिच्छता द्विजैः सह परदेशं गन्तव्यम् ।

उक्तं च । त्वजेदेवं कुलस्वार्थे ग्रामस्वार्थे कुलं त्वजेत् ।

ग्रामं जनपदस्वार्थे आत्मार्ये पृथिवीं त्वजेत् ॥

५

ततः सा बालिका तातवचनं श्रुत्वा प्राह । तात त्वया युक्तमुक्तम् ।

परं स्वामिरहितानां न कापि पूजा ।

यत उक्तम् ।

अप्रधानः प्रधानः स्वाद्यदि सेवेत पार्थिवम् ।

प्रधानो ऽप्यप्रधानः स्वाद्यदि सेवाविवर्जितः ॥

१०

आसन्नमेव नृपतिर्भजते मनुष्यं

विद्याविहीनमकुलीनमसंश्रुतं वा ।

प्रायेण भूमिपतयः प्रमदा क्षताश्च

यः पार्श्वतो भवति तं परिवेष्टयन्ति ॥

आरोहन्ति शनैर्मृत्वा धुन्वन्तमपि पार्थिवम् ।

१५

कोपप्रसादवस्तूनां विचिन्वन्ति समीपनाः ॥

२) LO आनात्सेवितोपि मया सेवितोभूत् । तथापि मयि प्रति-
 कूलः [om. O] तस्मान्मया परदेशे । ४) AG om. त्वजेदेवं ।
 ६) LO बास्त्रपंडिता । om. तातवचनं श्रुत्वा । CC₁ om. तात ।
 ७) CC₁ स्वस्मानरहितानां । LO क्वापि । ८) LO यतः । व्यवहारी
 धनी विद्वान्कुलीनश्च सतां मतः । निपतन्ति नरे यस्मिन्निग्धाः पार्थिव-
 दृष्टवः ॥ ९) LO add किं च । AG om. अप्रधानः । C प्रधान
 स्व । सेवे । १०). L भूपतिर्वर्जितः । O भूपतिविवर्जितः ।
 ११) CC₁ AG om. आसन्नमेव । १२). MM₁ H पंडितं वा ।
 १५) ALOG om. आरोहन्ति । MM₁ H वंशं [H वंशं] नद्यांति [H
 याति] विघ्नता [H विनतां] ध्वन्तंमपि [M₁ धुं । H धुन्वन्तः ।]
 पार्थिवं [H पार्थिवः] तस्माभीष्टं सुचतुरा ।

तथा च । विद्यावतां महेच्छानां शिल्पविक्रमशालिनाम् ।

सेवावृत्तिविदां चैव नाश्रयः पार्थिवं विना ॥

ये जाल्पादिमहोत्साहा नोपगच्छन्ति पार्थिवम् ।

तेषामामरखं भिषा प्रायश्चित्तं विनिर्मितम् ॥

५) रोमैर्यहैर्नृपैर्यस्तो यो न वेत्ति जडक्रियः ।

मध्यमन्त्रमुपायं च सो ऽवशं तात न स्थिरः ॥

उक्तं च । सर्पान्वाघ्रान् गजान्सिंहान्दृष्ट्वापायैर्वशीकृतान् ।

राजेति कियती मात्रा धीमतामप्रमादिनाम् ॥

तथा च । राजानमेव संश्रित्य विद्वान्वाति परोन्नतिम् ।

१०) विना मलयमन्त्रं चन्दनं न विवर्धते ॥

धवलान्यातपत्राणि वाजिनश्च मनोरमाः ।

सदा मत्ताश्च मातङ्गाः प्रसन्ने सति भूपतौ ॥

तस्मात्तात त्वं राज्ञा मान्यः प्रसादपात्रं च । ततः संदेहे ऽस्मिन्मा
विषादीभव ।

१५) यतः । राजग्रहे समायाति विषमे कार्यसंशये ।

१) ALOG om. विद्यावतां । MM₁ वि० गृहस्थानां । CC₁ ०विक्रय० । २) M सेवावृत्तिं विना । CC₁ नाश्रयं पार्थिवं विदुः । ३) AG om. ये० । CC₁ वैजाल्पादि० । LO महोत्सहान्नो० । MM₁H ये च मर्त्या० । ४) CC₁ मिथ्या statt भिषा । L ०भरखं । M ०मर । H ०मरणा । MM₁H भिषां । विनिर्दिशेत् । ५) ALOMM₁HG om. रोमै० । ७) LOAG om. सर्पा० । MM₁H सर्पान्वाघ्रगजादीनां [H ०न] ये नयन्ति [H याति] वशं [H स्ववशं] नराः [M सपञ्चाघ्र०] । तेषां नृपवशीकारो नैव लोकेतिदुष्करः ॥ ८) AG om. राजानमेव० । LO om. तथा च । CC₁ om. च । पति परोन्नित्वं । १०) MM₁H चन्दनो । MM₁ निवर्धते । ११) ALOG om. धवला० । १२) MM₁H सदा रमायु । १३) LO om. तस्मात् । C राजा । LO राज्ञो । ततो ऽस्मिन्संदेहे । L मा विषाद् । om. O. १५) ALOMM₁HG om. राजग्रहे० ।

संदिग्धमनसां राज्ञां प्रधानाः संशयच्छिदः ।

ततो हे तात खिरीभव । मत्सहस्रनोत्तरं राज्ञः पुरतो मयाभिधे-
मिति । खाहि भुङ्क्षु । ततः स एवं कृत्वा राज्ञो ऽयतो गत्वा सर्वं
निवेदयामास । नृपो ऽपि तुष्टस्वामाङ्गुहाव । सा आशीर्वाद् दत्त्वा
राजानमब्रवीत् । राजन्मा मुधा विप्रान्विडम्बय । किं त्वया एवंविधं ५
मत्स्यानां हास्यं दृष्टं श्रुतं वा । कथं मामबलाजनं पृच्छन्न विलज्जसे ।
यतः । इतरो ऽपि न सामान्यो नृपतिर्दिव्यरूपभृत् ।

त्वं पुनर्विक्रमादित्यो यथाचोऽसि परंतप ॥

उक्तं च । इन्द्रात्प्रभुत्वं ज्वलनात्प्रतापं क्रोधं यमाद्विश्रवसाच्च वित्तम् ।

सत्त्वस्थिरे रामजगार्दनाभ्यामादाय राज्ञः क्रियते शरीरम् ॥ १०

तथा च भारते ।

मा वृकोदर पादेन एकादशचमूपतिम् ।

पद्मानामपि यो भर्ता नासाप्रकृतिमानिनी (?) ॥

स्वामिन्कथं न त्वं स्वयमेव विचारयसि । यतस्त्वमेव सर्वसंशयच्छेत्ता ।

अद्यान्वेभ्यसेत् श्रोतुं कौतुकं तर्हि शृणु ।

१५

२) LO om. ततो । O om. हे । L खिरो । O खिरे । LO वि-
धेय° । ३) CC₁ आहि भुञ्चच । ४) CC₁ तुष्टास्वामाङ्गुहाव [C₁ °ङ्गु-
हाव] । LO दत्ताशीर्वादा । ५) CC₁ °ब्रवीदिति । om. विप्राश्च ।
LO त्वदीवविधं हास्यं मत्स्यानां । ६) O om. वा । CC₁ सामव-
लाजजनं पृच्छन्विलज्जसे । ७) CC₁ °रूपभृत् । ८) CC₁ LO परं-
तपः । AMM₁ HG om. इतरो° । ९) O पंचमी वासपंडिताकथा
उक्तं च वनवक्त्ररवंडानां नृहीत्वा प्रथममाचरं धृष्टा रासभमूचेन
देवनक्त्ररः धृतः statt उक्तं च । CC₁ कौपं यमात् । L क्रोधं हराद् ।
AMM₁ H om. इन्द्रा° । ११) om. LO. १२) LOAMM₁ HG om.
मा वृकोदर° । १३) CC₁ पद्मानामपि यो भर्ता नासाप्रकृतिमा-
निनी । १४) LO विचारयसे यतस्त्वं स्वयमेव सर्व° । १५) LO
अद्यान्वेवाचकौतुकं तर्हि शृणु । CC₁ तद्विशृणु ।

इयं राज्ञी न स्पृशति ह्यस्मान्मत्स्यान्महासती ।

पुरुषास्त्वनतो राजन् हसिताः शफरा ध्रुवम् ॥

परिभाव्यस्त्वया राजन् श्लोकार्थो ऽयं सदा हृदि ।

मूढधीरन्वया देव यदि पृच्छसि मां पुनः ॥

५ राजनृजपत्न्याः सूर्यमपञ्चतस्तत्कथमसतीत्वशङ्का स्थात् ।

श्लोकार्थे प्रस्तुतार्थे च मत्स्यानां हसनं नुधाः ।

सनृपा न विजानन्ति अपि सर्वार्थकोविदाः ॥

ततः सदो मूढं दृष्ट्वा बालपण्डिता उत्थाय ययौ । शुको ऽप्याह ।

अहं प्रातः कथयिष्ये । इति कीरोक्तिं श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

१०

इति शुकसप्ततौ पञ्चमी कथा ॥ ५ ॥

अथापरस्मिन्दिवसे प्रभावती शुकं प्राह । शुक स मत्स्यहास्यवृत्ति-
करो राज्ञा ज्ञातो न वेति । शुक आह । स नृपः श्लोकार्थमजानन्न
निद्रां लेभे ।

१) CC₁ O om. इयं । CC₁ राज्ञी स्पृशति नो मत्स्यान्या कापि
महासती° । L °ह्यस्मान्कापि महासती । O राज्ञी न स्पृशत्यस्मा-
न्यक्कानपि महासती । MM₁H राज्ञी नाह [H नाहं] स्पृशत्यस्मा-
न्यक्कानपि महासती । २) O om. शफरा । MM₁ °नसतू शफरी
ध्रुवं । H °शरीरं च असत् ध्रुवं । A om. इयं° । ३) CC₁ श्लोका-
धार्थ्यं सदा । ४) CC₁ पृच्छति । AMM₁H om. परिभाव° ।
५) CC₁ सूर्यमपञ्चतस्तत्कथमसती° । L राजपत्न्यो ह्यसूर्यं पञ्चास-
त्कथ° । O राजपुत्रो ऽसूर्यं पञ्चासत्कथ° । °शंकं । ६) AMM₁H
om. श्लोकार्थे° । ७) CC₁ °कोविदः । LO °शब्दार्थकोविदाः ।
८) CC₁ तत्सदो । LO ततः सदः संशयमापन्नं दृष्ट्वा । ९) C₁ om.
इति । CC₁ कीरोक्तिं । सुप्ता प्रभावती । १०) CC₁ इति वा-
लपण्डितकथा पञ्चमी । LO om. इति° । ११) CC₁ om. कथा ।
अपरस्मि° । LO प्रत्याह । om. स । CC₁ om. हास्य । १२) CC₁
राजा । LO कथं ज्ञातः । O nur यः । LO om. शुक आह । CC₁ om. स ।

उक्तं च । निद्रा भद्रे कुतस्तेषां ये अस्वन्वाधिपीडिताः ।

अविधेयकलचाश्च ये चान्ये कृतवैरिणः ॥

राजा निद्राभावे कष्टेन निशां नीत्वा प्रातर्वालपण्डितामाकार्यं प्राह ।

बालिके श्लोकार्थो न ज्ञातो मया । तस्मान्मत्स्यहास्यकारणं निवेदय ।

सा आह । राजन्मां मा पृच्छ ।

4

यतः । पश्चात्तापो ऽत्र भविता भार्याया वणिजो यथा ।

आयहेष कृतः पत्नी मण्डकाममनं प्रति ॥

राजा । कथमेतत् । शुकः । अस्त्वत्र जयन्ती नाम नगरी । तत्र

वणिक्पुत्रः सुमतिर्नाम । तस्य प्रिया पद्मिनी नाम । तस्य च वणिजः

पुण्ड्रचयाङ्गनं वीक्षम् । स च जनैः परित्यक्तः । यतो जनो धनमित्रः । 90

उक्तं च । यस्मार्थास्तस्य मित्राणि यस्मार्थास्तस्य बान्धवाः ।

१) MM_1H गुह्याधि० । २) CC_1 °कलचाणां । A °कलचांश्च । MM_1H अस्वाधीनकलचा $[M_1$ आ°] ये $[M_1$ ये] ये $[H$ येर्] जि-
ताश्च न वैरिणाः $[M_1$ वैरिणः] । LO add अट्ट महीपति $[O$ °पति]
निद्रा न लहन्ति पावासुत वाहिउ $[O$ वाहिउ] जं च तं च अमरि-
सुवेहेतउ $[O$ अमरीसुवहंतउ] नियकलत्तवित्तोहिउ $[O$ °होहिउ]
परकलत्त $[O$ °कमलत्त] जो न $[O$ रन] आसउत्तउ $[O$ आसत] वि-
ज्जाकंखिउ $[°कंखिउ]$ धररहिउ निय $[O$ नीज्य] सयसिंहि $[O$ स-
यसीहि] परिचतु $[O$ °तु] आयहउउह निद्रा कउ जाव $[O$ अद्रनि-
जाउजाव] न कज्जसमत्स्य $[O$ °मत्स्य] । ३) L om. राजा—पृच्छ ।
 CC_1 om. निशां । om. प्रातर् । O वाल । ४) O om. मया ।
om. तस्मान्मत्स्य । ५) O साह । राजन्ना मां । ६) AMM_1H om. पश्चा-
त्तापो° । CC_1 कुतः statt यतः । L भवतो । ७) CC_1 कुतः ।
 C_1 °नमने । ८) CC_1 om. राजा । om. शुकः । LO om. राजा—
शुकः । om. चत्र । MM_1 उज्जभी । H उज्जीन । G *Ὀὐζζαγινη*.
LO पुरी । CC_1 °नामा । L सुमतिनामा । ९) LO om.
नाम । CC_1 om. च । १०) CC_1 जनैश्च त्यक्तः । यतो ऽजनो न
मित्रं । LO om. स च ।

यस्यार्थाः स पुमांस्तोके यस्यार्थाः स च पण्डितः ॥

तथा च भारते ।

जीवनो ऽपि मृताः पञ्च श्रूयन्ते किल भारत ।

दरिद्रो व्याधितो मूर्खः प्रवासी नित्यसेवकः ॥

५ तथा च । इह लोके हि धनिनां परो ऽपि स्वजनायते ।

स्वजनो ऽपि दरिद्राणां तत्त्वणाद्भुजनायते ॥

सो ऽपि च तृणकाष्ठादिकमानीय पुरीमध्ये विक्रीणाति । अन्यदा
अनेन तृणकाष्ठादिकं किमपि वने न प्राप्तम् । दृढकाष्ठमयो ऽपि वि-
घ्नविनायकः प्राप्तः । ततश्चिन्तितम् । किमसौ मम विधास्यति ।

१० उक्तं च । बुभुक्षितः किं न करोति पापं क्षीणा नरा निःकृष्णा भवन्ति ।

प्राणार्थमेते हि समाचरन्ति मतं सतां यन्न मतं तदेषाम् ॥

१) MM₁H zweimal यस्यार्थः । LO स च जीवति । O add
त्वजंति मित्राही धनैर्विहिनः । २) CC₁ इत्यादिः तथा° । LO
om. च । ३) CC₁ श्रूयते । L श्रूयते । O om. श्रूयन्ते — धनिनां ।
H श्रूयतां । CC₁LO भारते । om. G. ४) CC₁A दरिद्रो । जी-
वनो° und दरिद्रो° umgestellt in A. ५) LO om. तथा च ।
CC₁ ऽपि für हि । AMM₁H om. इह लोके° । CC₁ add पूज्यते
यदि पूज्यो ऽपि इत्यादि । A add No. 4160 von Böhrling's Ind.
Spr. ७) CC₁ om. च । LO तृणकाष्ठादीनि समानीय तेन वनमध्ये
तृण° । ८) CC₁ om. न । LO दृष्टः काष्ठमयो° । C₁ om. ऽपि ।
९) O om. मम । LO करिष्यति । १०) CC₁ विभुक्षितः । O om.
न । CC₁ जना । P निष्कृष्णा । L vor बुभुक्षितः — त्वजेत्बुधार्त्ता
महिषापि पुत्रं खादेत्बुधार्त्ता भुजगी स्वमंडं । ११) CC₁L om.
प्राणा° । A प्राणार्थामने° । सतीयन्न चतां च तेषां । P प्रा-
णार्थमने° । यन्न मत तेषां । MM₁H om. बुभुक्षितः° । CC₁
आस्वाहि भद्रे प्रियदर्शनस्य न नङ्गदत्तः पुनरेति कूपम् statt
प्राणा° ।

यावत्स तस्य विनायकस्य पाटनाद्योत्तिष्ठति तावत्तुष्टः सन् जगाद ।
अहं तव प्रतिदिनं पञ्च पञ्च मण्डकान्दाख्ये खण्डघृतयुतान् । ममालये
प्रातर्यायाः । परं कस्यापि इदं रहस्यं न कथनीयम् । कथिते तु
मद्वचो वितथं भविष्यति । सो ऽपि च तथेति प्रतिपद्य नित्यं मण्ड-
कपञ्चकं भार्याया अर्पयति । तद्वैवं मण्डकपञ्चकं घृतखण्डयुक्तमादाय ५
तज्जार्था निजकुटुम्बं तृप्तीकरोति । नित्यं च तावन्मण्डकान् गोचिन्हां
बृहे वाहयामास । निजसख्या मन्दोदर्यास्तृप्त्यर्थं नित्यं प्राहिणोत् ।
अन्वदा सा सखी तां प्रपच्छ । पश्चिन्वपि मण्डकानमनमिदं न जानाति ।

१) LO om. स । P om. विनायकस्य । CC₁ विनायकस्या ।
L °त्तिष्ठेत् । LO तावद्विद्विनायकस्तुष्टो जगाद । २) CC₁ om.
तव । LO प्रति° तव । मण्डकपञ्चकं । CC₁ मोदकान् । °जु-
तान् । PLO om. खण्ड° । CC₁ ममालयात् । LO ममालये प्रा-
तर्याह्यं । P मम आलये प्राप्ताः प्रातर्याह्या । ३) P परं पि ।
CC₁ कथं । कथिते च । P कथितां च । ४) L मद्वचो निष्पत्ती° ।
O निष्पत्तनी° । CC₁ om. तथेति प्रतिपद्य । LO तथा प्र° । CC₁
मोदक° । P स सुमति वनिक् नित्यं° । ५) P भार्यायै समर्पयति । CC₁
तद्वैचकं । P तद्वैचिकं । CC₁ मोदक° । LO खंडामृतसंयुतं [O °घृत°]
समादाय । ६) LO om. तज्जार्था । P °सहितमादाय निजकुम्बि-
तृप्तीचकार । CC₁ °युक्तमादाय नित्यं च तज्जार्था गोचिन्हां बृहे
वाहयामास । LO om. नित्यं च । तज्जार्था तावन्मण्डकान् गोचिन्हां
वाहयामास [O वाहयामास] । P नित्यञ्च तज्जार्था प्रियदर्शनसंके-
तबृह वाहयामास तावन्मण्डकान् गोपिनी बृहे वाहयामास । ७) LO
तृप्तिपथं तान्नित्यं प्राहिणोति । P तृप्तिपथ्यंतं नित्यं प्राहिणोत् । ८) LO
om. सा । P अन्वेदा सा सखीं प्रपच्छे । C मोदका° । LOP
मण्डकानमनमिदायं । CC₁ कथं कस्यादिति किं समाचष्टे, P कथं
स्यादिति किं साचावष्टेत hinter जानाति ।

ततस्तस्याः पुरः सा सखी कपटाद्भूते । सखि यदि त्वं मम पुरतो
गुह्यं न कथयसि तत्कः स्नेहः ।

उक्तं च । ददाति प्रतिगृह्णाति गुह्यमाख्याति पृच्छति ।

भुङ्क्ते भोजयति चैव षट्विधं प्रीतिलक्षणम् ॥

५ ततः पद्मिन्वाह । मदीयः पतिरिदं गुह्यं ममाग्रे कथमपि न ब्रूते
मया शतशः पृष्ठो ऽपि । तथोक्तम् । तर्हि त्वदीयं जीवितं रूपं यौ-
वनं सर्वमपि निरर्थकमेव यदिदं नाज्ञायि । ततः पद्मिनी पतिं
पृच्छति । कथं मण्डकप्राप्तिः । पतिराह । विधेः प्रसादात् ।

उक्तं च । द्वीपादन्यस्यादपि मध्यादपि जलनिधेर्दिशो ऽप्यन्तात् ।

१० आनीय झटिति घटयति विधिरभिमतमभिमुखीभूतः ॥

किं च । क्षुत्चामस्य करण्डपिण्डिततनोर्स्नानेन्द्रियस्य बुधा
छत्वाक्षुर्विवरं स्वयं निपतितो नक्तं मुखे भोगिनः ।

तृप्तस्तपिशितेन सत्वरमसौ तेनैव यातः पथा

१) CC₁ om. सा । L ततः सा सखी तस्याः कपटेन । O om.
सखी — विधेः प्रसा । P तस्तस्याः पुरस्त्री । om. सा सखी । CC₁
यदि सखि त्वं मे न गुप्तं कथयसि । L सखि त्वं यदि । P सखि
त्वं यदि न मया क्रं कथयसि । २) L(O) om. तत्कः स्नेहः ।
P तत्कः स्नेहः । ३) L(O)MM₁H om. ददाति° । CC₁ जल्पति
für पृच्छति । ४) CC₁ भङ्क्ते भुञ्जापयति च षट्विधिः° [C₁ °विधिं]
P भोजयते । ५) P मम पति° । कथं ममाग्रे । ६) P पृष्ठः ।
CC₁ om. मया — ऽपि । L(O) om. ततः — तथोक्तम् । L(O) रूपं जी-
वितं° । P रूपयौवनमपि । ७) P om. सर्वमपि । L(O) om. एव ।
मयेदं नाज्ञायि । P इदमपि नो ज्ञापितं । ८) CC₁L(O) om. कथं
म° । P कथं प्राप्तिः । L(O) प्रसादतः । ९) A वारिधेर्दिशो ।
LOMM₁HG om. द्वीपा° । ११) P भयाश्रय करण्ड° । स्नाने° ।
१२) P छत्वाक्षु° । १३) CC₁P यातो यथा ।

स्वस्त्रास्तिष्ठत दैवमेव हि नृणां वृद्धौ चचे कारणम् ॥

यदा न कथयति तदानश्नं चक्रे । पतिराह । अस्मिन्कथिते महती
हानिः पश्चात्तापश्च भविष्यति । एवं बोधितापि सा यावन्नाग्रहं मु-
ञ्चति तदा तेन दैवोपहतचित्तेन कथितम् ।

उक्तं च । यस्यै देवाः प्रयच्छन्ति पुण्याय पराभवम् ।

4

बुद्धिं तस्मापकर्षन्ति न स वेत्त्यात्मनो हितम् ॥

तेन च राजन्विक्रमार्कं बुद्धिमुक्तेन मुह्यं कीर्तितम् । यतो हीनपुण्यो
बुद्ध्या मुच्यते ।

उक्तं च । रामो हेममृगं न वेत्ति नङ्गुषो याने युनक्ति द्विजा-

न्विप्रदेव सवत्सधेनुहरणे जाता मतिश्चार्जुने ।

90

ब्रूते भ्रातृचतुष्टयं च महिषीं धर्मात्मजो दत्तवा-

न्नायः सत्पुण्यो ऽप्यनर्थसमये बुद्ध्या परित्वज्यते ॥

सा च पतिमुखात् श्रुत्वा सखीपुरो जगाद । तथा चात्मपतिः कुठा-

१) CC₁ °स्तिष्ठतु । A °स्तिष्ठतु । P स्वस्त्रा तिष्ठत । CC₁ चा-
कुलाः, A चाकुलं für कारणम् । LOMM₁HG om. चतुत्चामस्त्र° ।
२) LO पश्चिन्वाह यदि [O यदा] न कथयसि तदा अन्नश्नं [O
नसन्नं] करिष्यामि । P यदि न कथयति तदा अन्नश्नं चक्रे ।
३) P पश्चात्तापो भ° । प्रबोधिता । CC₁P om. अपि । LO °पि
कदाग्रहं न मुञ्चति । P स न आग्रहं । ४) LO om. तदा । P
तेनैव । LO दैवोपहतेन । ५) L अस्मिन्देवाः । ६) H सिद्धिं ।
P तस्माः प्र° । H स वेत्त्यात्मनो रथं । ७) LO om. तेन च ।
राजन्बुद्धिमुक्तेनोक्तं । P विक्रमा । L हीनपुण्याः । OP हीनपुण्या ।
C) LO मुच्यते । ८) O om. उक्तं च । MM₁H om. रामो° । LO
पौलस्त्यः कथमन्यदारहरणे दीपं न विज्ञातवान्° । P भुनक्ति ।
१०) CC₁ विप्रदेशवशात्सधेनु° । P मतिश्चार्जुनः । ११) A स
महिषी । P महिषी । १२) P विनाशसमये । परित्वजेत् । १३) P
सा न पत्न्यस्काशात्तत् कृत्वा मुखीपुरो जगाद कथितवती । CC₁
तथा स्वपतिः । LO तथा सस्त्रा आत्मपतिः । P भयाव्यात्मपति प्रे°
कुठारहस्तं । LO om. कु° ।

रहस्यः प्रेषितो विनायकपाशे । सो ऽपि पद्मिनीपतिश्च प्रातस्तत्र
जगाम । विनायको ऽपि तौ द्वावपि मयूरबन्धैर्बन्धयामास । सो ऽपि
च पद्मिनीपतिरुक्तः । रे त्वदीय एवाथमनर्थः । ततस्त्वथेव दण्डो
युज्यते । ततः सखीपतिर्यथाचे । तान्पञ्च मण्डकान्तस्त्री स प्रददौ ।
५ तौ द्वावपि स्वं स्वं गृहं जगमतुः । ततः पत्न्या पद्मिनी जल्पिता ।
त्वया ते पञ्चापि मण्डका अस्त्राकं स्फेडिताः एतस्य दापिताः । पञ्चा-
त्तापं च कुर्वते । ततस्त्वमपि राजेन्द्र मां मा पृच्छ । तव पञ्चात्तापो
भविष्यति । इदं स्त्रोकं स्वयमेव विचिन्तय । इति कथयित्वा बाल-
पण्डिता उत्थाय स्वगृहं गता । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥
१० इति शुकसप्ततौ षष्ठमी कथा ॥ ६ ॥

१) CC₁ °पार्श्वम् । LOP om. च । L add उक्तः । २) O om.
तौ । CC₁ मयूरपाशे° । P तं मयूरेर्बन्धैर्बन्धयामास । LO पद्मि-
नीपतिरुक्तः für सो ऽपि च प° । P स पद्मिन्या उक्त । CC₁ om.
सो ऽपि च । ३) CC₁ पद्मिन्याः पतिमाह त्वदीय एवाथं दोषः
त्वथेव° । LO तवैव दण्डो । P स पद्मिन्या उक्त त्वदीय एव अथ-
मतर्थः ततस्त एव दण्डो युक्तः । ४) CC₁P om. सखी° — जल्पिता ।
O तस्त्री तेन प्रदत्तौ । ५) O om. तौ । L °द्वावपि दृष्टरिष्टौ । LO
om. ततः । ६) LO om. ते पञ्चापि । L स्फेडिता । O स्फेडिता ।
LO एतस्त्री । P °मण्डकाय तस्त्री दापिः । ७) LO om. च । L कुर्वते ।
P स पञ्चात्तापं कुर्वते । LO om. ततस्त्वमपि । राजन्त्वमपि मा
पृच्छ तद्वत्पञ्चात्तापो भविता । C मा मा । P तत्त्वमपि हे रा-
जन्वा मां पृच्छ पञ्चात्तापो भविष्यति । ८) CC₁ इति मण्डकान-
मनकथा für इदं स्त्रो° । P इति स्त्रो° । LO एवमुक्त्वा । P इत्यु-
क्त्वा । CC₁ om. बाल° उत्थाय । ९) LO om. उत्थाय । om
स्वगृहं । P गृहं । LOP जगाम । CC₁ om. इति कथां । LO om.
इति — कथा । P om. इति — सुप्ता । १०) CC₁ om. इति° ।
P षष्ठमकथासंग्रहः ।

अन्वस्मिन्दिने प्रभावती शुक्ं पप्रच्छ । कीर पुनस्तत्सहास्यकारणं
राज्ञा श्रुतं न वा । शुक्ः प्राह । प्रातः पुनर्वसुपण्डितामाकार-
यित्वा राजा प्राह । किं तत्सहास्यकारणम् । ब्रूहि शीघ्रं वा-
ल्लिके । सा चाह ।

देवाग्रहो न कर्तव्यः पश्चात्तापो भविष्यति ।

4

स्वर्गिकासक्तचित्तस्व विप्रस्त्राभूत्पुरा यथा ॥

अस्ति धरणीतले वत्सोननाम पट्टनम् । तत्र वीराख्यो राजा । तत्र
च केशवो नाम ब्राह्मणः । तेन कदाचिदिति चिन्तितम् । यदहं पि-
तृधनं न भोक्ष्ये ।

9) LO राजान्यदा पृच्छति बालपण्डिता ब्रूते । P अन्वेहि प्रभा-
वति शुक्ं पप्रच्छ अग्रे कीदृशी वार्त्ता शुक्ः प्राह राजा यदा
पृच्छति मत्स्यहास्यकारणं कथय बाले बालपण्डिता ब्रूते । 2) CC₁
पुनर्वसुमण्डितामा° । 4) LOMM₁ HG om. देवा° । LOP निर्वधे-
नामुना देव रतिः प्रीतिश्च ते नहि । भविष्यति द्विजस्त्रेव सिंदुर
स्वर्गिरीं यथा [O भविता इदं स्त्रेजस्त्रेव सींदुरस्वर्गिरं यथा । P
°स्वर्गिकां सिंदूरं यथा] dann LO wie folgt: राजा । रतेः प्रीतिश्च
को भेद [O भेदः] इत्याह । ममोनुकूलेष्वात्मनः [O मनोनु°] सुखा-
नुभावो रतिः । रतिरेवातिरिक्ता संपृक्ता प्रयोजना प्रीतिः । अस्ति
धरणी° [O प्रीतिः सप्तती सींदूरककषा] । P राजाह रतिः प्री-
तिश्च को विशेषकश्च स द्विज । बालपण्डिताप्याह । मनोनुकूले चा-
त्मानमुखानुभावो रतिः । रतिरेवातिसंपृक्तप्रयोजना प्रीतिः शृणु ।
अस्ति° । A वचस्त्रय प्रयोक्तव्यं यत्रोक्तं लभते फलं । स्वायी भवति
चाव्यं तं राजः शृणु पाटमया । MM₁ H beginnen: पुंसः स्त्रियो रति
प्रीतिरधिका वर्तते खलु । एतच्चेद्वच्चि तत्त्वेदं [M तत्त्वेदं] यासि त्वं
ब्राह्मणो यथा । ७) CC₁ एकस्मिन् ग्रामे एको ब्राह्मणः प्रतिवसति
तेन° । P चत्सामं । MM₁ वच्छोजन । H मच्छीजन । G *Baroa-
varta*. LO पत्तनं । Cf. Götting. gel. Anz. 1884, p. 303, Anm. 4.
P वीराभिधानो । H वीरसेन । G hat diesen Namen nicht.
O नाम statt राजा । ८) LOP om. च । ९) O om. च ।

उक्तं च । उत्तमाः स्वमुखैः स्वाता मध्यमाश्च पितृमुखैः ।

अधमा मातुलैः स्वाता श्वसुरैश्चाधमाधमाः ॥

किं च । पित्रर विदत्तइ दव्वडइ चट्टिरि को ण करेइ ।

सइ विदवइ सइ भोजअइ विरला जणणि जणेइ ॥

- ५ इत्थविधार्यं स मेदिन्यां बध्माम् देवतीर्थं स्मशाननगरेषु धनार्थम् ।
अन्यदा स निर्जने प्रदेशे प्रसिद्धे शिवचतुरे करालायाः स्मशाने च
परिधम्य परिश्रान्तः कपिलकमठमपश्यत् । तत्र च पर्यङ्कासनस्थं ता-
पसं ददर्श । स च विप्रस्तखाग्रि कृताञ्जलिपुटस्तखौ । तापसो ध्यानं
शनैर्मुक्ता एवमुक्तवान् ।

१) A मध्यमा पितृबांधवैः । २) MM₁H मातुलखापि श्वसुर-
रखाध० । CC₁ श्वसुरै० । A स्वसुरै० । L om. उत्तमाः । ३) LO
यतः für किं च । P अन्यच्च । CC₁ पित्ररि विदत्तइ दव्वडइ ।
टिट्टिरिको न करेइ सइ विदवइ सइ भोग [C₁ भोगवइ] विराला
जणणि जणेइ [C₁ जणेइ] ॥ LO पित्ररि विदत्तइ दव्वडइ [O इदं
पीयरी विदत्तइ दव्वडइ] वट्टिरिको [O वहीरीको] न करेइ [O
करोइ] सइ विदवरं [O सइ विदव] सइ विहवइ [O द्रवइ] वि-
रला जणणि [O जणइ] जणेइ ॥ P वज्रर विधत्ते हि उम्मदुहिटि-
टिरिको णा करइ । सर विदवइ सइ विलोत्ता जानणि जणेइ ॥
उक्त्य ॥ अजणणिधन पाये कह को ण हि भोग कह । सर वि-
दवइ सइ विरलशो जन अप्यगुणे जो जग कित्ति महइ ॥ जनकज-
ननिधनं प्राप्य कोशभोगं करोति विरलः । स जन आपगुणैर्यो ज-
गत्कीर्त्या पूरयति ॥ AMM₁HG haben den Prakṛt-Vers nicht.
५) LO विचिंत्य । P इत्थविधार्यं । LOP om. स । L भूमिं ।
O भूमिं । P मेदिनीं । L नगरारामेषु । O नगरामेषु । P देव-
तीर्थं स्मशाने नगरे । LO धनार्थी । P धर्मार्थी । ६) L निर्जले ।
O निर्जलप्रदे । L प्रदेशे प्रदेशे । CC₁ शिवचले । P प्रसिद्धशिवचरे ।
परिधामपरिश्रान्तः । ७) P कापिकमपश्यत् । L कापालिकमठ० ।
O कालीकमपश्य । CC₁LO om. च । P om. तत्र च — एवमुक्त-
वान् । ८) CC₁ तत्र स विप्रस्त० [C₁ विप्रः तं] । LO om. च ।
कृताञ्जलिस्त० । C₁ शनैः २ । LO ध्यानं विमुच्य ।

किं कस्य दीयते लोके चायते को भवार्थवात् ।

असाध्यं साध्यते कस्य काले ऽस्मिन्नतिथेरहो ॥

ततः स ब्राह्मण ऊर्ध्वबाहुर्जगाद् । तवाहमतिथिर्धनार्थी । तापसो
ऽपि तं विप्रमत्स्यायाचकं दृष्ट्वा मनसि दुःखीबभूव ।

उक्तं च । स्तोकार्थप्रार्थनान्दीनान्दृष्टोदारान्हि याचकान् ।

4

खिद्यन्ते ऽतीव मनसि अपि प्राणप्रदायिनः ॥

किं च । अहिह्नो वि अ विवश्वा करोद् सुत्रस्यो परस्व उपचारं ।

ओषेद् अक्षदावं चन्दनतश्चो सहस्रखण्डो वि ॥

१) L शयते को । P भवानपि । २) P केन für कस्य ।

AMM₁H om. किं कस्य° । ३) C₁ तदाहम° । ४) CC₁ om. तं ।

विप्रं याचकं । P दृष्ट्वा याचकं । O om. दुःखी° — मनसि अपि ।

५) LOP om. उक्तं च । CC₁ °प्रार्थनादी° । CC₁LO °द्वारा ।

६) CC₁ खिद्यते । O प्राणः । P स्तोकार्थनादिनो दृष्ट्वा दूरेपि या-
चकान् । खिद्यन्ते ते स्वमनसि येषु प्राणप्रदायिना ॥ AMM₁HG om.

स्तोकार्थ° । ७) P उक्तं च । L किंचियमितं च धरामि तं च धरा-
मुह वशीस्यो विश्वं पक्षमाश्रया । अप्यानकेवचिय अहं लङ्कडकडकन्ह ॥

O किंचिय मीचं च धरामुह वशीस्यो विश्वं पक्षमाश्रया । अप्यानके-
वतंचीप अहं लङ्कडकडकड्ह ॥ P किञ्चियमिचश्चराम हि वलिनं उज्ज-

नत्यमानस्त अद्यानकेवलविपहविलहडी चिह्ना ॥ किञ्च ॥ तावत्त्वब-
त्वस्योदुण्डदावत्ववज्जिनेकत्वं । अलंससिचस्यदृही विकरिचं सुरपुत्तवा ॥

अहिह्नो विश्वं विवश्वा करोद् स्वस्यो परस्व उपचारं । आनेद्
त्वन्नदाचं चन्दनतश्चो सहस्रखण्डो वि । अभिभूतोपि विपदा करोति

सुजनः परस्व उपकारं । अपनयत्वत्तापं चन्दनतश्च सहस्रखण्डोपि ।

CC₁AMM₁HG om. अहिह्नो° ।

ततो योगीन्द्र यदा त्वमेतत्स्पर्शनं करिष्यसि तदा हेम्नः पञ्चशतानि
 नित्यं दास्यतीत्युक्त्वा विप्राय पर्यङ्कीकृतं सिन्दूरमर्पयामास । उक्तञ्च ।
 एतत्त्वयान्यस्मै न दातव्यं न कथनीयं च । अन्यथा मम समीपे व्या-
 वृत्य समेष्यति । तदर्पितं यदा स द्विजः प्रातः स्पृशति तदा सुवर्ण-
 ५ शतपञ्चकं ददाति । स च रत्नावतीं पुरीं गतः । तत्र स्त्रगिकां नाम
 वेश्यां नित्यं कामयते । सा च तद्रव्यागमनं न जानाति । कुट्टिनी
 पृच्छति । हस्ते एष विप्रः किमपि व्यवसायादिकं न विधत्ते । परं
 द्रव्यं कुतो ऽस्माकं वितरति कस्माद्वित्तसतीति । ततो वेश्या तं पृच्छ-
 ति । स विप्रः सर्वथा न कथयति । ततो वेश्या स्वकलया भक्त्या

१) CC₁ ततो योगीन्द्रो हेम्नः पञ्चशतानि दास्यति विप्राय
 इत्युक्त्वा पर्यङ्की° । L ततः स यो° । O ततः स यो° हेम्नः पञ्च-
 शतीं नित्यमेव दास्यतीत्युक्त्वा पर्यङ्कीकृतसुन्दरमर्पयामास । L तदा
 इदं हेम्नः पञ्चशती° । P तत स योगीन्द्रोपि ग्राह एतत्सिन्दूरं अर्प्य-
 यामास परं एतन्नान्यस्मै दातव्यं अन्यथा मां समेष्यति इत्युक्त्वा अर्पितं
 यदासौ स द्विजः सिन्दूरं स्पृशति तदा हस्ते सुवर्णपञ्चकं ददाति ।
 २) LO om. विप्राय । °सिन्दुरकं । L तस्मै ददौ । LO om.
 उक्तञ्च । ३) C₁ om. च । ४) LO सोपि यदा तत्स्पृशति° । O
 भक्तिपञ्चपरमेतन्नान्यस्मै दातव्यं अन्यथा मम समीपमागमीष्यति यदा
 च स द्विजः प्रातः सिन्दूरकं [CC₁ सिन्दूरं] स्पृशति । ५) P सा
 च रत्नावतीपुरीमागतः । LO om. तत्र । LOP om. नाम । ६) CC₁
 कामयति । P कायते । द्रव्यमनं । C कुट्टिनी । LC₁ कुट्टिनीं ।
 O कुतीनी । ७) P हे वाच । L एको, O एव für एष ।
 LO कमपि । C₁ व्यवसादिकं । CC₁ विद्यते । LO कुशते । ८) CC₁
 om. वितरति । LOP om. कुतो ऽस्माकं । O वित्तसति für वित-
 रति । P वितरते । LOP कस्मादिति ततो वेश्या° । CC₁ LOP
 om. तं । P पृच्छति कुतो धनागमनं तेन तस्मै कथितं दम्बं च ततो
 द्रव्याभावे कुट्टिन्या नृहान्निस्सारितः । ९) LO om. विप्रः । LO
 om. सर्वथा । C वेश्या कलया च आरा° । C₁ वेश्याभवया?
 कलया च ।

चाराधितः । ततः पृष्ठः सन्वययामास यत्सिन्दूराद्भ्रवानमः । तथा च सुप्तस्व सिन्दूरं गृहीतम् । ततो द्रव्याभावे कुट्टिन्वा गृहान्नि-
वासितः ।

उक्तं च । विश्वासप्रतिपन्नानां वचने का विदग्धता ।

अङ्गमावह्य सुप्तं हि हन्तुं किं नाम पौरुषम् ॥

4

स विप्रस्वत्सिन्दूरमपञ्चन्कुर्वन्नाजदारं ययौ मुषितो ऽहमिति वदन् ।
ततो विवादः संजातः । कुट्टिन्वाह ।

धूर्तो ऽसौ मत्सुतालुब्धो धनहीनो भवत्वसौ ।

मनोभवग्रहयस्यो असमंजसमीदृशम् ॥

जनैर्मुखैरसंभावं राज्ञा कथं संभाव्यते ।

90

परं सत्यमिदं जातं सिन्दूरं धनदं यतः ॥

स च जनैर्वेदेशिको ऽयमिति ज्ञात्वा निर्वासितः । तच्च सिन्दूरं

१) LO om. ततः । LO तथा चान्वदा [O तथा तां चा°] प्रसुप्त
स्वास्व सिन्दुरकं नीतं । २) CC₁LO om. ततो । निद्राभावे । CC₁
om. कुट्टिन्वा । LO om. गृहान् । ४) LO om. उक्तं च । CC₁O
°प्रतिपन्नानां । P वचने का विदग्धता । O °प्रन्नानां च चेनेका
विदग्धताः । ५) CC₁ सुप्तानां । P सुप्तस्व । LAMM₁HG om.
विश्वास° । A रोदयति न रोदंति दुःखयति न दुःखतः । मो-
हयति न मुह्यति स्त्रियः स्वार्थपरायणाः ॥ ६) LP om. स ।
LOP om. विप्रस् । CC₁LOP तदपञ्चन् । P पर्वट्प्राज° । CC₁ °हं
वदत्वतः । ७) CC₁ om. ततो — धनहीनो भवत्वसौ । P विवादस्स-
मृत्तः । ८) L °हीनो वदत्वदः । O वदः । ९) L °यस्यो ह्यसमं ।
O मनोभवग्रहयो असमं । P °यस्य । AMM₁H om. धूर्तो° ।
१०) CC₁LO जनैरसंभावं राज्ञिः कथं । P राजा । ११) L सि-
न्दुरकं । AMM₁H om. जनै° । १२) CC₁LO स च वेदेशिको जनै-
र्निर्वासितः [L निर्घाटितः । O निर्धारितः] । P °वेदेशिको ।
निर्घाटित । LO सिन्दुरकं ।

योगीन्द्रमेव ययौ । ततो राजन्विक्रमादित्थं स्खगिकाप्रीतिनिबन्धना-
त्तेनाख्याति च सिन्दूरे स्खगिका नैव विप्रसन्न भूव न च सिन्दूरम् ।
एवं तवापि राजन्नतिः प्रीतिश्च न भविष्यति । एवमुक्त्वा बालपण्डिता
गृहं जगाम । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

५

इति शुकसप्तती सप्तमी कथा ॥ ७ ॥

अद्यापरेषुः प्रभावती शुकं पृच्छति । शुक उत्तरं ददौ । देवि बाल-
पण्डिता द्वितीये ऽह्नि संयाति राजानं ग्राह । देव नाग्रहः कर्तुं युज्यते ।
यतः । राज्ञा नैवाग्रहः कार्यः शुभे वाशुभकर्मणि ।

तदङ्गानि हि भूतानि राज्ञां हि महती तनुः ॥

१०

आख्याति च तव मया वक्षिष्यता यथाभवत् ।

न बहिर्न गृहं राजन्तथा ते ऽपि भविष्यति ॥

१) L योगीन्द्रपार्श्वे गतं । O om. योगीन्द्र° — L एवं ते रतिः ।
CC₁P om. राजन् । LO विक्रमार्क । LOP °प्रतिनिर्वधात् । P स्खगि-
कां प्रतिनिर्वधात् गतं तस्यापि तेनाख्याति च सिन्दूरस्खगिकाया
नैव° । २) CC₁ सिन्दूरं । ३) CC₁ एवं तत्तथापि । L एवं ते
रतिः । P एवं तथापि । O om. न । C भवतः । C₁ भवति ।
P भविष्यति न । एवं कथयित्वा । ४) LO ययौ । L om. इति —
कथां । O वासीपुत्राबृहज्जालनकथाष्टमी । CC₁ सिन्दूरकथां ।
५) CC₁ om. इति° । P °संग्रहः । ६) LOP om. अथा । CC₁
शुकः किमुत्तरं° । LO nur शुकः । P शुकः कथयति । ७) LO द्वि-
तीये दिने । CC₁ बालपण्डिताया द्वितीये । P गृहं जगाम तृती-
याह्नि । LOP om. संयाते । CC₁ om. राजानं । LOP रा-
जानमाह । CC₁ देव प्रग्रहं कर्तुं न यु° । ८) O om. यतः ।
९) L अनुगानि हि भूतानि । O तदनुगानि° । P तदनुग्रहणीभूता
राज्ञो° । LO राजा । १०) P मया तुभ्यं । ११) CC₁ तथा तेन ।
P तथा तव । Beide Strophen fehlen in AMM₁H. M [om.M₁H]
मित्रं नास्ति गृहं नास्ति च जातं स्वमनोहितं । पञ्चात्मात्रोति यस्यापो
सुमनेव महाम ते ॥

राजा पृच्छति । कथमेतत् । नासपण्डिता प्राह । अस्मि पृथ्वीतसे
त्रिपुरं नाम स्नानम् । तस्मिन्निविक्रमो नाम राजा । तच्च सुन्दरा-
भिधानो वसिष् । तज्जार्था सुभगा नाम अतीव कुलटा । सा च
भर्त्रा गृहान्निर्यान्ती प्रयत्नेन नियन्त्रिता । तां च निबन्धनात्पूर्वमेको
वणिग्यचगृहे स्थितः सकामामभजत् । यदा च बहिर्निर्गच्छन्ती पतिना ५
निवारिता तदा सखीं प्राह । सखि अब त्वया स मानवो यथा-
यतने आकारणीयः यथाहं तच्च गत्वा तं रमे । त्वया च मयि गता-
यां पश्चादस्मद्गृहं ज्वालनीयं यथा गृहकार्यासक्तो जनो मां गतां न
जानाति । अचान्तरे अहं तं स्वेच्छया भुक्त्वा समुपागच्छामि । ततः
सखीवचनात्स पुमान्त्रायातः । साप्यागता । तदा च गतायां तस्यां १०

१) CC₁ om. राजा पृच्छति । LO om. राजा — प्राह । P
ब्रूते । CC₁ LO om. अस्मि पृ० । २) LO om. तस्मिन् । P तच्च । AP
विक्रम । CC₁ P om. नाम । CC₁ सुन्दरो । P तच्च वनिकसुन्दरो
नाम । ३) LO om. नाम अतीव । P नास्ति । om. अतीव । LO
सा च [O add भर्त्रा] गृहाद्वहिर्यान्ती भर्त्रा प्र० नि० [O om. नि०]
४) P भर्तृगृहाद्वहिर्यान्ता प्रयत्नेनाभिमन्त्रिता । C यवनेन für प्रयत्नेन ।
C₁ प्रयत्न । P तां मन्त्रणापूर्वं । LO om. तां च । ५) P °गृह ।
add तां । CC₁ तां स कामयामास । LO तां सकामा० । CC₁ P
om. च । LO वहिर्यान्ती । भर्त्रा । P पत्न्या । ६) CC₁ सखी । P
सखीञ्चाह । हे सखी । LO om. अब । om. मानवो । P पुरुष ।
७) O °यतनं । O om. आकारणीयः — यथायतनं । CC₁ om. अहं ।
L om. गत्वा तं । P रमे हं । om. तं । ८) L om. पश्चाद् ।
°गृहानचलनीयं । गृहासक्तो । P शक्तो यं जनो । CC₁ om. जनो ।
L मामागतां । P गताम्वा कश्चिन्न जानाति । CC₁ add आगतां
च । ९) L om. अचान्तरे । यावद्दहं यदृच्छया तं । P तं पुरुषं
भुक्त्वा यदृ० । CC₁ स्वेच्छया भुक्त्वा यदृच्छया । C₁ LP समाग-
च्छामि । CC₁ P om. ततः — तदा च । १०) LP om. गतायां
तस्यां सा ।

सा सखी तद्गृहं प्रज्वालितवती । स पुमान्प्रज्वलने कुतूहली यचा-
यतनं मुक्ता तत्रावलोकनाय गतः । सा च तत्र स्थितासमाप्तात्मप्रयो-
जना यावता गृहमागता तावता गृहं दग्धम् ।

न गृहं न वहिर्भूष वणिक्पद्मा यथाभवत् ।

५ तथा तव महाराज भविष्यति मुनिश्चयम् ॥

अथ चेत् ज्ञातेन श्लोकार्थेन प्रयोजनं तदा कस्य स्वयमेव ज्ञापयि-
ष्यामि । इत्युक्ता सा गृहं ययौ । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ अष्टमी कथा ॥ ८ ॥

अथापरेदुः सविस्मया प्रभावती शुकं पृच्छति स्म । शुक किं विज्ञातं

१) L शोकसंयुक्ता गृहं ज्वालितवती । om. स । प्रज्वलद्गृहं दृष्ट्वा
यचा° मु° कुतूहली तत्राव° । P शोके संयुक्ता दग्धं गृहं तत्र तस्मि-
न्युसि आयाते कथिते च सख्या सा निर्व्वगाम सखी तदानीमेव
गृहां ज्वालितवती स पुमान् ज्वलनकुतूहली यक्षा° मुक्ता अवलोक-
नाय गतः । २) CC₁ om. तत्र । L स्थित्वा [om. O] LO तस्यादप-
प्रयोजना । P °समाप्तप्रयोजना । ३) CC₁ °प्रयोजना दग्धं गृहमाज-
गाम । LOP om. यावता । P गृहं जगाम दग्धे गृहं यता । LO
गृहमागता । ४) P वहिर्भूतं । वनिक्पुत्त्या । ५) P °राज स
भविष्यति निश्चितं । LO विनिश्चितं । AMM₁H om. न गृहं° ।
६) LO om. चेत् । P श्लोकार्थेन वा प्रयोजन । कल्पये । LP ज्ञा-
स्यसि । O ज्ञास्यति । ७) LO अभिधाय । om. सा । P वाल-
पण्डिता । जगाम । C₁ गृहे । A तथा त्वमपि कल्याणि कुरु
निद्रां सखीयुतां । श्रोतव्यं यन्युनः प्रातः स्वयं ज्ञास्यति भुमिपः ॥
LOP प्रभावत्वपि कथां° । CLO सुष्वाप । ८) CC₁LO om. इति° ।
P °संयहः । ९) O असावपरेदुः । LO प्र° सविस्मयात् ।
[O समीप्यया] P om. सविस्मया । LOP om. स्म । LO om. शुक ।
P हे शुक । LOP ज्ञातं ।

विक्रमार्केश मत्स्यहसनकारणम् । शुकः प्राह । देवि न किमपि राज्ञा
स्वयं ज्ञातम् । ततो राजा प्रातर्द्विजसुतामाह्वय बालपण्डितां प्राह ।
त्वया इत्युक्तं यत्त्वं स्वयमेव ज्ञास्वसि । मया तु किमपि न ज्ञातम् ।
बालपण्डिता प्राह । यदि राजन्नेवमपि मया कथ्यमानं न वेत्सि
ततः शृणु । पुष्पहासो नाम मन्त्री सर्वमन्त्रिणामग्रणीर्निर्दोषो गुप्तः । ५
किमिति नियन्त्रितो ऽस्ति । राजा प्राह । अन्वर्षो ऽयं पुष्पहासः ।
यतः । यदासौ मदीयायां संसदि हसति तदास्त्रास्त्रात्पुष्पप्रकरो
निपतति । इयं च कथापरराज्यमण्डलेषु ख्याताभूत् । ततस्त्रैः प्रेषिताः
स्त्रीयपुमांसः कुतूहलान्वेषणाय । तेषु समायातेषु तेन न हसितं पुष्प-
प्रकरो ऽपि नाभूत् । इति कारणात् गुप्तिबन्धः । बालपण्डिता प्राह । १०

१) LO om. मत्स्य° — प्राह । L add न वेद्म्यहं कारणं ।
LO om. प्राह । तदेवं देवि [O न चैदं देवि] L किमिति । P हे
देवि । २) LO स्वयमेव । L न [om. O] ज्ञातं । C विज्ञातं ।
P om. न । LOP om. प्रातर् । CC₁ om. द्विजसुताम् । LO
आकार्यं । LOP om. बालपण्डितां । ३) LO त्वयोक्तं । P om.
यत् । LO om. एव । L ज्ञास्वसि । CC₁ न मया । om. तु ।
P मयापि । om. तु । O om. मया तु । LO om. किमपि । ४) L
प्रोवाच । O प्रोते । CC₁ यदि च । LO यदा । om. राजन् ।
LO जानासि । ५) LO तदा । LOP om. नाम । O मन्त्रीणामग्रि-
णीनि° । P om. मन्त्री सर्वं । CC₁ om. सर्व° । किमिति निर्दोषः
किमिति गुप्तः किमिति नि° । ६) P राजह । LO om. प्राह । LOP
om. अन्वर्षो ऽयं पुं यतः । P सो य पुष्पहासः यदासौ । ७) LO
मदीय । P सभायां । LOP तदास्त्र हास्त्रात् । LO पुष्पोत्करो ।
८) LO om. च । वार्त्ता । अरातिमण्डलेषु चिरज्ञाताभवत् । P
om. पर । राज° । प्रेषितो स्त्रीपुमान्स । ९) LO स्वकीयाः ।
कुतूहलावलोकनाय । समामायातेषु । CC₁ om. तेन । P अनेन
हसितं । १०) P ति नाभूत् । P कारणा कृतबंधः । LO बालप-
ण्डिताह ।

केनापि कारणेन मन्त्रिणा न हसितम् । राजन्तत्कारणं त्वया ज्ञातं
न वा । राजा प्राह । मया किमपि न ज्ञातम् । बालपण्डिता
प्राह । तर्हि कथमिदं दण्डं कुर्वन्पापभाक् न भवसि ।

उक्तं च । धर्मेण राष्ट्रं विन्देत धर्मेणैवानुपालयेत् ।

५ धर्माच्छरण्यातां याति राजा सर्वभयापहः ॥

यथा आग्रहाब्दां मत्स्यहासकारणं पृच्छसि तथा तमपि पृच्छ हास-
कारणम् । स एवात्मीयहासस्य मत्स्यहासस्य च कारणं वक्ता । रा-
जापि तद्वचनात्पुष्पहासं मन्त्रिणं वस्त्रदानपूर्वं मन्त्रिपदे प्रतिष्ठाप्य
मत्स्यहासकारणं पप्रच्छ । मन्त्र्याह । यद्यपि गृहदुश्चरितमकथम् ।

१० यतः । अर्थनाशं मनस्तापं गृहे दुश्चरितानि च ।

वञ्चनं चापमानं च मतिमान्न प्रकाशयेत् ॥

१) LO om. केनापि — प्राह । P om. राजन् । तत्त्वया ।
२) CC₁ om. प्राह । न ज्ञातं किमपि । P न च । om. मया किमपि ।
न ज्ञातः । CC₁ बालपण्डितां । ३) L इयं । LO add एव ।
P om. दण्डं । CC₁P om. न । CC₁L भवति । ४) P किं च ।
राज्यं । °पालयेत् । A °नुलेपयेत् । ५) P धर्मेण सज्जनाराय
राज्यं सर्वभयापहः । A धर्मात् राजण्यातां । LOMM₁H om. धर्मेण ।
६) LO अथाय° । P °त्वम्मत्स्य° । om. मां । LP °हास्य° । CP
पृच्छति । LOP तदा । LO तमेव । P त्वमेव । L हास्यं । O
पुष्पहासं । L संपृच्छ । ७) LO स एव [O add स] हास्यकारणं
वक्ता । P स एवात्मीयहासमत्स्यकारणं वक्ता । CC₁ वक्ता । LO रा-
जा । ८) LOP पुष्पहासमन्त्रिणं । P वस्त्रयानिपूर्वकं । LO संस्थाप्य ।
P प्रतिस्थाप्य । CC₁ प्रतिष्ठाप्यात्महास्य [C °हास्यस्य] कारणं ।
९) LO हास्यकारणं । P अत्रहास्य° । मंची प्राह । LO न कथं ।
P न कथनीयं । १०) CC₁ उक्तं च यतः । P उक्तं च । L अर्थ-
नाशं । ११) P मज्जनञ्चापमानञ्च । प्रकाशयेत् । O om. अर्थनाशं ।
CC₁ add folgenden Vers: सिद्धमन्त्रौषधं धर्मं गृहच्छिद्रं च मैथुनं ।
कुमुदं कुशुतं चैव स्वप्नं नैव प्रकाशयेत् ॥

तथापि तु राजाज्ञा महती ।

यतः । प्रभुः प्रीतिसिग्धां दृशमपि न पापेषु विस्मृजे-

त्कुतः स्नाध्यामाज्ञां प्रहयरससार्द्धेण मनसा ।

अतीत्यादित्वापिप्रभृति भुवि धर्मेन्द्रियमयं

नृपाख्यं हि ज्योतिः प्रसभमिदमैन्द्रं विजयते ॥

4

ततो राज्ञे कलत्रं नरान्तररतं जातं तच्च मया ज्ञातम् । तेन च

दुःखेन न हसितः । राजापीदमाकर्षं पुष्पहस्तकै राज्ञीमाहृत्य संमु-

खमवलोकयामास । सा च तेन प्रहारेण कपटमूर्च्छां नाटयति स्म ।

पुष्पहासो ऽपि तामवलोक्य सहासो बभूव पुष्पोत्करश्च समञ्जसि ।

राजापि तामाश्वास्य कृतकोपो द्विजात्मजास्यं विलोक्य मन्त्रिणमवा- 90

दीत् । कथमस्मद्दुःखे सहासो ऽसि । मक्यपि सभयमञ्जलिं बद्धाभा-

१) P यथा । om. अपि तु राज । LO om. तु । २) L प्रीतः । LOP पापेष्वति [O °पि] स्मृजे° । ३) L प्रहयतिरसार्द्धेण । O प्रहयरसार्द्धेण । P °सार्द्धेन । ४) L अतीतादित्वापि° । O अतीतादीत्याय° । P शशांकादित्वापिप्रभृति विवधानिन्द्रियमयं । LO धर्मेन्द्रियमयं [O धामे°] । ५) LO नृपाख्यं तज्ज्योतिः [O तज्ज्योतिः] । CC₁ त्ज्योतिः । L प्रसभमिह° । P प्रसभयिदमिन्द्रं । O विजये । AMM₁HG om. प्रभुः° । ६) O om. राजन् । CC₁LO om. जातं । LO om. तच्च । P हे राज्ञे । नरांतरे । om. च । ७) LO दुःखेनाहं । P om. न । प्रहसितः । हस्तपुष्पी । राज्ञीमाहृत्य । सञ्मुखः । CC₁ संमुखमालो° । ८) LO om. च । P सा राज्ञी । प्रकारेण कपटयति । CC₁ om. कपट । LOP om. स्म । ९) LO तामालोक्य । O om. सहासो — विलोक्य । L तावत्पुष्पोत्करः स° । P om. च । १०) LP om. अपि । L °स्वस्य । CC₁ कृतकोपाद्विजा° । L °कोपोपि । अवलोक्य । P om. विलोक्य । मन्त्रिणमकथयेत् । ११) P om. कथ° — ऽसि । CC₁ त्वमस्मद्दुःखेन सहासो बभूव कथं । O °दुःखेन । L सभयं दृष्टिहस्यं याचयित्वा बभाषे । O समयं दृष्टं° । P मक्यपि च भयं वलं याचयित्वा अभायत ।

यत । राजन्योटकजनैस्त्वदीया राज्ञी राज्ञौ नाटिकाभिराहतापि न
 मूर्च्छिता अधुना मूर्च्छितेति हास्यम् । राजापि सकोपो मन्त्रिभिर्दं
 त्वया दृष्टं श्रुतं वेति पप्रच्छ । मन्त्र्याह । स्वामिन्दृष्टमेवेदम् । यदि
 स्वामी न प्रलेति तदा कञ्चुकमुत्तार्यावलोकयतु । एवं कृते राजा
 ५ सर्वमज्ञासीत् । मन्त्रिणो द्विजसुतायाश्च मुखमवलोक्य किमिदमित्य-
 वादीत् । मन्त्र्याह । स्वामिन्वदिदं द्विजपुत्र्या गूढार्थं मत्सहास्यकारणं
 निवेदितं तन्नया प्रकटीकृतम् । इत्येवमुक्तो राजा आस्थानं वससर्ज-
 यत् । अथ द्विजसुतापुष्पहासावपि भीतदृष्टौ स्वं स्वं गृहं जग्मतुः ।
 तेन च राज्ञा तस्मा मञ्जूषास्त्रितो नरो दृष्टो विनाशितः । सा च
 १० निजवासाद्विसर्जिता । शुकः प्रभावतीमाह ।

तथा त्वमपि कल्याणि मा कुर्व्व वृथाग्रहम् ।

१) CC₁ राजपोटिकाज त्वदीय° । LO स्वामिन्नेषा राज्ञी रा-
 ज्ञौ° । P स्वामीन्त्वदीया । राज्ञी für राज्ञी । CC₁ नाटिका° ।
 O नाडीभीरा° । CC₁ °भिहता । CC₁P om. अपि । २) P om.
 अधुना — हास्यम् । LO अतिमूर्च्छितेति । CC₁ मूर्च्छितेति स हास्यं ।
 ३) CLO वा । LO om. अपि, त्वया und पप्रच्छ । P राज्ञापि
 सकोपेन कथितं हे मन्त्रि त्वया इदं दृष्टं श्रुतंवा इत्युक्तः । LO
 om. आह । P मन्त्र्युवाच । om. स्वामि° । LO राजन् für स्वा-
 मिन् । CC₁ om. एवेदम् । ४) CC₁ °लोकयन्तु । LO विलोकयतु । P
 कञ्चुकमवतार्य स्वयमेव अवलोकयतु तु देवः । कृते सति । ५) LO
 °ज्ञासीत् राजा । किमितीत्यवादीत् । ६) L om. मन्त्र्याह । O
 om. आह । P प्राह । L तदिदं । O तदीत् । P यदिदं स्वा-
 मिन्दन्विज° । CC₁P मत्सहास्यं । ७) LOP उक्ता । O आस्था-
 नमसर्जयत् । ८) CC₁ om. अथ — जग्मतुः । P निजराज्ञी गृहं जग्मतुः ।
 ९) LOP om. तेन — °विसर्जिता । CC₁ om. च । १०) LO प्र-
 त्वाह । P प्राह । ११) P तदा ।

यदाग्रहपरो लोके विलसो विक्रमार्कवत् ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति मुक्सप्ततौ नवमी कथा ॥ ९ ॥

अन्यदा सशृङ्गारा प्रभावती मुकमाह ।

किं कर्तव्यं मया कीर त्वं वदाद्य प्रियंवद ।

4

यदि ते ऽस्ति सखी याहि शृङ्गारीव सहायिनी ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । मुक आह । अस्ति राजपुरं नाम स्थानम् ।

तत्र देवसाख्यः कौटुम्बिकः । तत्कलत्रे शृङ्गारवती सुभगा च । पर-

स्परपरिचाणकृतवन्धपरायणे परपुरुषलम्पटे प्रसिद्धे रतिकर्मणि । अन्य-

दा यावत्सुभगा उपपतिना सह गृहान्तर्विबते तावद्वहिःस्थानात्प- १०

तिर्निष्पृहसो गृहद्वारि समाययी । तदा सा कथं भवत्विति प्रश्नः ।

१) CC₁LO लोको । AMM₁H om. तथा° । २) CC₁LOP om. इति° । ३) L इति कथानकं । O इति पुष्पहासकथा च नामो २ इति कल्याणानकं । P °संयः । ६) P add मुक प्राह vor यदि ते । CC₁P सुखी । P स्वाप्ता für याहि । LO सहायिनी । AMM₁H om. किं कर्तव्यं । ७) LOP om. प्रभा° — आह । LO om. नाम । L नगरं । MH राजपुर । M₁ राज्यपुर । ८) CC₁ देवसाखः । LO देवसाख्यः । P दैवसाख्य । A देवसाख्यो नाम । MM₁H देवल । G *Δαδοαξας*. CC₁P कुटु° । LO कौट° । CC₁ तत्कलत्रं परस्परं परिचाणकृतवन्धपरायणं परपुरुषलम्पटं प्रसिद्धे रतिकर्मणि । P तत्कलत्रं परस्परपरिचाणकृतवन्धपरायणं कुटुम्बिकः तत्कलत्रं परपुरुषप्रशक्तं लपटं रतिकर्मणि । A तस्य द्वे कलत्रे शृंगारी सुभगा च तयोः परस्परं प्रीति परिचायपरायणा च नित्यं परस्परं । O परमरे लम्पटे च । १०) P स्वगृहातद्विबते । CC₁ °वहिः पति । P वहिस्त्र पतिर् । CC₁ भिष्ट° । L भित° । O भिट° । P भद्र° । A डिभ° । ११) CC₁ द्वारि भिष्टहस्तः । P om. गृहद्वारि । LOP ततः । L किं कथयति इति मुकप्रश्नः । O किं कथयतु प्रश्नः ।

उत्तरमाह शुकः । ततः शृङ्गारदेव्या सा नपीकृत्य गृहाद्वहिर्निष्का-
 शिता । पतिरपि किमिदमिति ब्रुवाणो ऽत्यादरात् शृङ्गारदेव्या उक्तः ।
 यत्त्वया एतानि श्लिष्टानि देव्या उपवनादानीतानि तत इयं ग्रहिला
 संजाता । ततो यद्यास्थानं गत्वा मुञ्च यथा प्रगुणा स्यात् । ततः स
 ५ मूढो यावदेवं कर्तुं बहिर्जगाम तावत्तथा गृहादुपपतिर्निष्काशितः ।
 इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ दशमी कथा ॥ १० ॥

प्रदोषसमये ऽन्यस्मिन्कामिनी काममोहिता विनयेन शुकं प्राह । ग-
 च्छामि यदि मन्यसे । शुकः प्राह ।

१० अवश्यमेव गन्तव्यं त्वयेत्यं मम निश्चयः ।

१) P उत्तरमाहः शुकः प्राह । CC₁ om. शुकः । तत्र für ततः ।
 CC₁P नपीकृता । CC₁ निष्कासिता । LO निःका° । २) L om.
 इदम् । त्यादरेण । O व्यादरेण? P भादरे । ३) P यतस्त्व-
 या । CC₁ भिष्टानि । L भिंटानि । O भोंटानि । P भिष्टानि ।
 CC₁ देव्योप° । CC₁P अत । ४) LO जाता । P ईदृशी संजाता ।
 CC₁ तद् यद्यास्थानं । P तद्यद्यास्थानं । O ततो स्थायद्यास्थानं । LO
 om. गत्वा । P om. मुञ्च । CC₁ प्रगुणं । P प्रगण । ५) CC₁ om.
 बहिर् । LO ततः स मूढ एवं कर्तुं बहिर्जगाम तावता तद्योपप-
 तिर्गृहान्निष्काशितः । P ततः स एवं मूढ एवं वर्तुं ग्रहिली जगाम
 तदनन्तरं तथा गृहादुपपति निष्काशितः । CC₁ निःकासितः ।
 ६) CC₁LO om. कथां । ७) CC₁LO om. इति° । P °कथासंग्रहः ।
 ८) LO अन्यदा सा शुकमाह । O add भाविभुक्तकवलकथा एकाद-
 शमी । CC₁ ऽस्मिन् । L यदि मन्यसे तदा गच्छामि । O om.
 गच्छामि— प्रतिवारयेत् । ९) CC₁LO om. शुकः प्राह । १०) L
 त्वया गन्तव्यमवश्यमत्रापि मम निश्चयः । P त्वयासि छतश्चिया ।

मनोऽभीष्टे पथो निम्ने नच्छत्कः प्रतिवारयेत् ॥

मतयापि त्वया तत्र कर्तव्यं किञ्चिदद्भुतम् ।

यथा रश्मिकथा पूर्वं ब्राह्मणार्थे ऽद्भुतं कृतम् ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुक आह । अस्ति दाभिलाख्यो ग्रामः । तत्र विलोचनो ग्रामणीः । तद्गार्था रश्मिकाभिधा परनरप्रिया । ५ तां च तद्भर्तृभयान्न को ऽपि कामयते । ततः सा जलव्याजात् घटमादाय वापीं ययौ । दृष्ट्वा च तत्र स्वरूपं पथिकं भट्टपुत्रं क्रीडार्थं दृष्टिसंज्ञया नभाण । सो ऽपि कामिनीदृष्टिसंचारचतुरो विवेद तदाकृतम् ।

उक्तं च ।

१०

उदीरितो ऽर्थः पशुनापि गृह्यते हयाश्च नागाश्च वहन्ति नोदिताः ।

अनुक्तमपूहति पण्डितो जनः परेद्धितज्ञानफला हि बुद्धयः ॥

१) P यथा निम्ने गच्छं को वारिवारयेत् शुकः । CC₁ प्रतिपाकयेत् । AMM₁ HG om. अवश्यमेव । A क ईप्सितार्थः स्त्रिरनिश्चयं मनः पथश्च निम्नाभिमुखं प्रतीपयेत् । २) P मतयासि । यत्र । ३) CC₁ ब्राह्मणार्थाद्भुतं । P ब्राह्मणाद्भुतं । MM₁ H ब्राह्मणार्थं महद्भुतं [M₁ महा°] । A om. मतयापि° । ४) LO om. प्रभा° — आह । P स पृच्छति । CC₁ किमेतत् । P शुकः प्राह । CC₁ दाभिलाख्यो । O दाभीलाख्यो । A डाभिलाख्यो । H दाभिल । MM₁ दाभोळ । ५) C₁ विलोचनया° । LO add नाम । P ग्रामितः । LO रश्मिका । P रतारश्मिका । LO चत्वनररता । ६) O om. च । P om. तद् । भर्तृव । ७) P om. च । दृष्ट्वा hinter भट्टपुत्रं । CC₁ तत् für तत्र । CC₁ P स्वरूपं । LO स्वरूपं । C₁ LO पथिकमट्टपुत्रं । C मट्टपुत्रं । LO add ब्राह्मणं । ८) P दृष्टिसंज्ञया । C₁ ऽपि च । CC₁ °दृष्ट्वा° । LO कामीदृष्टिचतुरो । ९) CC₁ P om. तदाकृतम् । १०) P om. उक्तं च । ११) P बुद्धाते für गृह्यते । १२) C बुद्धयः । O om. हयाश्च — किं च । AMM₁ HG om. उदीरितो° ।

किं च । एअण्अन्तरघोलन्तीए हअरमणराअदिद्वीए ।

पुणरत्तपेच्छीरीए वालअ किं किं ए भणियो सि ॥

अच्छीहिं चिय भणियं हिअअत्थं जो जणो ए लक्खेइ ।

तेण पडिवोहिणए अ किं कीरइ ए खु अल्लेण ॥

५ ततः स तदन्तिकमागत्य जगाद । भद्रे किं विधेयम् । साह । त्वया मम पृष्ठलपेन अस्सद्गृहं समागन्तव्यं मम पत्न्यस्य नमस्कारो विधेयः । सर्वमन्यदहं करिष्ये । त्वया तथैवेति वाच्यम् । एवमुक्त्वा सा गृहं प्रविष्टा । सो ऽपि गृहं प्रविष्टस्तत्पत्न्युरग्रे तस्थौ । पतिरपि विस्मितः ।

१/२) CC₁ नयण्अन्तरघोलंतवा हभरमणराअदिहि [C₁ दि] द्वीए । पुणरत्तपेसिरीए वालक ता किं न भणिक सि ॥ P अन्वे च । एअण् अन्तरघोलंतयाहभरमणराअदिद्वीए । पुणरत्तपेसिरीए वालअ किं किं ए भणियो सि ॥ उल्लेख ॥ नयनमत्वन्तधूर्णितं तथा हतर-मणराअदिद्वीए । पुनरत्ताचरया वालक किं किं न भणितो सि ॥ LOAMM₁HG om. एअण् ॥ ३/४) CC₁ अन्नं ध । अच्छीहिं तेहि भणियं [C₁ भणियां] मए [C₁ मये] वि हियए तातस्स [C₁ तातस्स] पडिवसं । जाइत्ति पंचजायंकुण्डणिअं [C₁ ०णिय] ताहयग्गामे ॥ LO अच्छीहिं चिय भणियं [O भणियं] हिययक्क [O ०स्त्व] जो जणो न लक्खेइ [O लक्खेइ] तेण पडिवोहिणए य किं कीरइ न खु अल्लेण ॥ PAMM₁HG om. अच्छीहिं ॥ LO add आंखितणा [O ०तरणा] आगमरडु [O आगराज] पाड्या ते हि दुं [O हिनउ] लल्ल्या । ताहंतणी [O ०त] किरतारक्का [O ०का] हंकांमडंठी पड्या [O पडियं] ॥ P add अन्वच्च । इसीसवंकालोअनकुच्चिद्वुभंगसंडाए । आमन्तिदो हरसिदो कया खकीदीं ॥ ईषदीषद्वत्तेलोचनकुच्चितधूम-गिसंजया । आमंचितो हर्षितः कयापि नागरिकया खकीत्ति ॥ ५) CC₁P om. ततः स । CC₁ जगाम । P समागत्य । स पचिको ब्रूते हे भद्रे किं विधेयमेहि । CC₁ om. साह । P सा रंभिका ब्रूते । ६) LO पृष्ठत एव । CC₁LO om अस्सद्गृहं । P ०गृहमागतव्यं । L मत्पत्न्यस्य । O मत्पत्न्यस्य । ७) LO अन्वत्सर्वमहमभिधास्से । तथेति । LOP om. सा । P तद्गृहं । ८) O om. सो — प्रविष्टः ।

ततः सा कुर्वन् मुक्ता पत्युः सकाशमागत्याव्रवीत् । नाथ उपलक्ष्यैनम् ।
 स आह । न वेत्तीति । ततः सा प्राह । अयं मातृष्वसुः सुतो यो
 मया शिशुत्वे मुक्तः । स धवलो नाम मम मिलनार्थं समागमत् ।
 ततो मया आलिङ्ग्य सर्वापि स्वजनवार्त्ता पृष्टा । स च ब्राह्मण एव-
 मिति जल्पति । ततः पतिना सानुज्ञाता तं महानसं नीत्वा भो- ५
 जनच्छादनसंस्कारैस्तोषयामास । पतिरपि तुष्टः प्राह । भद्रे त्वया
 निजबान्धवस्य महती भक्तिः कार्येत्युक्ता सुप्तः । तदा च रश्मिका
 ब्राह्मणखट्वामुपाविशत् । ततस्तेनोक्तम् । त्वया पत्युरग्रे इत्युक्तं यन्म-
 दीयो धाता समागतः । तत्त्वं मे प्रतिपन्ना भगिनी प्रतिपन्नं च
 निर्वाह्यते ।

१०

१) P ततः स्ता रंगिका । है नाथ उपलक्षसि एनं कुर्वन् ।
 L उपलक्ष्यैनं । O उपलक्ष्येनं । २) P स विलोन आह । CC₁
 om. इति । P वेदम्यहं । CC₁ om. ततः सा प्राह । P साह ।
 CC₁ मातृष्वसुः । L मातृष्वसुतो । O मातृष्वसुसुतो । P मा-
 तृष्वसु वालकत्वे मुक्त । ३) LO बाले । om. स । नामाधुना
 मिलनाय मामागमत् [O om. माम्] । P om. मम । मिलनाय ।
 C मित्रवार्त्तार्थं । ४) LO om. आलिङ्ग्य सर्वापि । P सर्वापि ।
 पृष्टः । CC₁ om. च । P सा च एव ब्राह्मणमिति जल्पति ।
 ५) CC₁ LOP om. ततः । LO भर्त्ता । P पत्या । CC₁ महा-
 निशं । LO सानुज्ञाता भोजनादिभिस्तं [O °दिस्ते] तोष° । P
 सा अनुज्ञातान पश्चिमदास्तं नीत्वा भोजनाद्यादन° । ६) CC₁ om.
 तुष्टः । ७) LO विधेया इत्यभिधाय । ८) C ब्राह्मणखट्वा° । LO
 तदा च ब्राह्मणखट्वामासीना रश्मिका । P ततः दाना रश्मिकया
 ब्राह्मणः षट्पाद्यामुपवेशितः । LO om. इति । ९) LO om. समा-
 गतः । CC₁ om. मे । LO om. च ।

उक्तं च । छिज्जउ सीसं अह होउ बन्धनं चअउ सव्वहा लक्खी ।

पडिवत्तपाल्ले सुपरिसाणं जं होउ तं होउ ॥

लज्जिज्जइ जेण जणो मइल्लिज्जइ णिअकुलक्कमो जेण ।

कण्ठद्विए वि जीए मा सुन्दरि तं कुण्डिज्जासु ॥

५ रत्थिका प्राह । मा एवं वद ।

यतो ऽतिदुर्लभा रामा पितृमातृपरायणा ।

पितृमातृमयैर्भूत्वा भोक्तव्या कामिनी नरैः ॥

उक्तं च । कामातीं स्वयमायातां यो न भुङ्क्ते नितम्बिनीम् ।

सो ऽवश्यं नरकं याति तन्निःश्वासहतो नरः ॥

१/२) LO छिज्जउ [0 विज्जउ] सीसं पुट्टं [0 फलं] तुलोअणा होउ
[0 होतु] अज्जवा मरणं । पडिवत्तपाल्ले सुमुहआणं जं होइ तं
होउ [0 nur जं होउ] ॥ CC₁ पडिपणं । C सुपरिसाणं । P
छिज्जाउ सीसं वह होउ वंधनं जाउ सर्वलक्की । पडिवत्सवाल्ले
सुपरिसाणं जं ॥ AMM₁HG om. छिज्जउ । ३) CC₁ मयल्लिज्जइ ।
४) CC₁ जीवे । कुण्डिज्जासु । P लज्जिज्जइ जेत मणे मिइ णिअं
ओल्ल । कथंदिए वि जीए मां करिज्जसु ॥ उल्लत्थ ॥ लज्जते यन
मनः मल्लिनयति निजकुलक्कमो येन । कण्ठस्थितेपि जीव मा सुन्दरि
तं करिष्यामि ॥ LOAMM₁HG om. लज्जिज्जइ । ५) LO om.
रत्थिका प्राह । P रत्थिकाप्राह । ६) CC₁ यतो ऽपि । भक्ति-
परायणा । LO गीयते अति [0 यतोति] दुर्लभापि रामा ।
P यतोपि दुःखं भविता पितृभर्तृपरायणा । मानिनी नरैः ॥ CC₁
पितृमातृमयैर्भूत्वा । AMM₁H om. यतो । ८) P स्वयमा-
यन्ति । ९) A स एव नरकं । MM₁H om. कामातीं । P
add सुणह सहे संसारे सव्वं? पिववसाइताइहसपूलाइ । जाइ जुव-
इकुचयहपीडन किचिहाण्डनिज्जाइ ॥ उल्लत्थ ॥ जानिहि सखे सं-
सारे सत्त्वदिवसानि सपूलाणि । यानि युक्किक्कुचयहपीडन किचि-
दानुविज्जानि ॥

सो किँव माणइ पर महिल जो णवि जंपइ एम् ।

*

जो णवि माणइ.... सो किँव माणइ थी अवरा इ ।

*

..... मा करि णेह अम्हहं भङ्गु ॥

श्रूयते रुक्मिणी पूर्वं कृष्णेन मदनातुरा ।

५

गृहीता भ्रातृजायापि कः काममतिलङ्घयेत् ॥

विरञ्चिरपि कामार्तः स्वसुतामभिलाषकः ।

दृश्यते ऽद्यापि वियति हारिणीं तनुमाश्रितः ॥

विवाहे पार्वतीं दृष्ट्वा हरस्य हरवल्लभाम् ।

चस्कन्द रेतस्तस्यापि वालखिल्यास्तदुद्भवाः ॥

१०

तथैवं बोधितो मूर्खः स यावद्रमते न ताम् ।

फूत्कृतं मुषितास्तीति त्रायतां त्रायतामहो ॥

१/२) CC₁ सो किम माणइ परमाहिल जो ण विजंपइ [C₁ वि-
जंपइ] एम । आइवाइ विणयपुसपलहधुत्तहसीम ॥ A °परमहिला
जो न विजंपइ ईम । आईवाई बिणु परसइलसं? धत्वहं सीम ॥
om. LOPMM₁HG. ३/४) CC₁ जो ण विमाणइ आई वार्ड सो
किम माणइ धीपराइ [C₁ धीपपरइ] दसउ जाखितु करजहि संसंगु
मा करि णेह अम्हा भंगु ॥ A भोजनभणे सइ आई वार्ड सो
किम मानइ धीअपराइ ॥ om. LOPMM₁HG. ६) CC₁ कः
कामतिलंघयेत् । P कृष्णामामतिलंघयेत् । LOAMM₁H om. श्रूयते° ।
७) CP विरिञ्चिरपि । P °भिलाषकः । ८) P हरिणीतनु-
माश्रितः । LOAMM₁H om. विरञ्चिरपि° । ९) CC₁ हरव-
ल्लभं । १०) C₁ वालखिल्यास्त° । LOAMM₁H om. विवाहे° ।
११) C तथैव । C₁ तथैवा । CC₁ तं । LO न यावद्रमते च
[O स] तां । १२) LO फूत्कृतं । P एवं वाधितो मूर्ख यदा
न रमते तदा । फूत्कृतं मुषिता त्रायतां जनाः ॥ AMM₁H om.
तथैवं ।

तथा च फूत्कृते किमिदमिति कुर्वाणो बान्धवैः सह धावितो भर्ता ।
 स च कथं मुच्यते । इति प्रश्नः । उत्तरम् । एवं च स ब्राह्मणः
 सभयः सन्तत्यादयोः पतितो जगाद् । स्वामिनि प्राणान्नुच । तवेहितं
 करिष्यामि । एवं स्थिते सा दुग्धसहितं भक्तमण्डोलयत् अन्तिके
 ५ ज्वलनमज्जालयत् आगतं च पतिं जगाद् । अस्त्र विषूचिका उत्पन्ना ।
 ततो मया फूत्कृतम् । एवमुक्त्वा दुग्धभक्तं प्रदर्शितम् । पतिरपि
 मूर्खो दृष्ट्वा ययौ । ततः सा पत्नी सुप्ते यदृच्छया सुरतं चकार ।
 सो ऽपि च मान्द्यव्याजान्वासमेकं स्थितः पञ्चाज्जगाम । इति श्रुत्वा
 प्रभावती सुप्ता ॥

१०

इति शुकसप्ततौ एकादशी कथा ॥ ११ ॥

१) ० तथा । LO पूत्कृते । P फूत्कृते सति । CC₁ LO om.
 इदम् । P कीं किमिति बान्धवैः । CC₁ धावितो मुच्यते स कथ-
 मिति प्रश्नः । २) LO इह [० इति] मुच्यते स कथमिति पृष्ठं मुक्तेन ।
 P स च कथं भवत्युति प्रश्न । LO उत्तरं तु । om. च । CC₁
 om. स । C ब्राह्मणः । P एवं सद्वा ब्राह्मणः सभय तस्याः पादयोः ।
 ३) L तत्यादपतितो । ० स पत्यादयतितो । P हे स्वामिनी । C
 प्राणिनि । C₁ प्राणिन् । L मे प्राणान्नुच रच । ० मे प्राणरचहन
 वेहितं । CC₁ P तव हितं । ४) LO करिष्ये । P om. सा ।
 उत्तरं दुग्धसहितं । CC₁ भक्तमण्डालयत् । L भक्तमण्डालयत् ।
 ० भक्तमण्डालयत् । P °डोलयेत् । L अन्तिकेपि प्रज्जालयत् । ०
 अन्तिके चालयत् । ५) P ज्वलनमज्जालयेत् । CC₁ पतिं वद ।
 विषूचिका उत्पन्ना मृते चापरधस्ततो मया पूतं । LO समुत्पन्ना ।
 P च विषूचिको अन्ना अन्नार मया ततो° । ६) LO पूत्कृतं । L
 °भक्तमदर्शयत् । ० °भक्तकं ददर्श । P दर्शितं । ७) CC₁ °मूर्खो
 व्यालुब ययौ । L पतिरपि तथा दृष्ट्वा वाटीं प्रतिजगाम । ० nur
 रेवाबध जगाम । P °मूर्खसंघैवावुद्धतः ततः सुप्त पती सा रंभिका° ।
 CC₁ om. ततः । ८) P om. च । CC₁ मन्द° । P रोमव्याजं ।
 स्थितं पञ्चावृहं° । १०) LO om. इति° । P °संयहः ।

अथान्वदा सा चलिता । मुकः प्राह ।

विपरीते समायाते यदि वेत्ति त्वमुत्तरम् ।

यथा शोभिकया प्रोक्तं वब्रूले चटिते सति ।

अस्त्यत्र नलउडायामे कुलात्तो महाधनः । तस्य भार्या शोभिका
नाम परं कुलटा नरत्नमृटा च । सा च पत्नी बहिर्गते उपपतिस- ५
हिता गृहान्तः क्रीडति । तस्माच्चैवं स्त्रिताया भर्ता गृहं समानमत् ।
तदनन्तरं सा कथं भवत्विति प्रश्नः । मुकः प्राह । यदा च तथा स
आगच्छन् ज्ञातस्तदा उपपतिरुक्तः । चट त्वं वब्रूलवृचम् । एवं च स
तथा प्रोक्तस्तथा चकार । तस्य च वृचे चटतः परिधानवस्त्रं विलपं
नपो ऽपि वृचमारूढः । तस्मिंश्च वृचमारूढे पतिः प्राह । किमिदमिति । १०

१) LOP om. अथ । P अन्येद्युः । LO om. प्राह । २) O
om. समायाते । L यदि चेत्सत्वमुत्तरं । ३) CC₁ पूर्वं वब्रूले ।
LO जारे [O जारो] वब्रूले चढनं कृतं [O वब्रूल] । P प्रोक्तं
चब्रूले चटिते कृतं । MM₁H जारो वृचस्य विटपे कृतः । A om.
विपरीते° । ४) LO om. अस्त्यत्र । सुधान्वयामे । P वनलनु-

डायामे । A तलुद्रायामे । MM₁ लगुडयामीं । H काश्मीर-
देशमें । G *Nakayouda*. LO तज्जार्था । ५) CC₁ om. नाम । P
नाम्नी । LO om. नर° । O सहिताः यथा शोभिकानामपरं यथा
शोभिकत्वोजारेंगतेफलपतिनासन für कुलटा । CC₁ om. च । P
परं कलतासतालंपट । L om. च । P स च पत्नी । LP add सति ।
L उपपतिना सह । ६) O भार्या für भर्ता । L समानतः ।
O आगतः । P आवगाम । ७) LO तदन्तरे । P तदन्तरे ।

CC₁ om. सा । P कथं स चवतु इति । LO प्रश्ने मुकः । om.
प्राह । CC₁ om. स । P om. तथा । ८) O om. उक्तः — वृच-
मारूढः । L चढ । वब्रूल° । P °वितपिन । L om. च स तथा ।

९) L प्रोक्तः स तथा । P एवं तथा प्रसभं प्रोक्तः यथा । In P ist hier
eine Lücke von यथा bis सव्यक्तं जानाति (nächste Erzählung).

१०) CC₁ om. ऽपि । LO om. च । तचारूढे । CC₁ add सावो-
चत्, LO सा अवदत् hinter °मिति ।

सा आह । अयं शत्रुभिरभिभूतो ऽधो वस्त्रमपि त्यक्त्वा ववूलमधि-
रूढः । ततः समागत्य तस्याः पतिना वृचाबन्धं मन्दमुत्तार्य स स्वगृहं
प्रेषितः । तथा धूर्तया च सह हस्ततालं हसितम् । इति कथां श्रुत्वा
प्रभावती सुप्ता ॥

५

इति शुकसप्ततौ द्वादशी कथा ॥ १२ ॥

अथान्येषुः प्रभावती शुकं पृच्छति । शुक आह ।

व्रज देवि सुखं भुङ्क्ष्व अर्धभुक्ते पतौ यथा ।

छतं राजिकया चित्रमुत्तरं धूलिसंयुतम् ॥

अस्ति नागपुरं नाम स्थानम् । तत्रैको वणिक् । तत्पत्नी राजिका-
१० नास्ती सुरूपा परं दुश्चारिणी । वणिक्कुतश्च तां नरान्तरासक्तां न
जानाति । ततश्च एकदा स भोजनाय यदोपविष्टस्तदा उपपतिः छत-
संकेतो मार्गे गच्छन् तथा दृष्टः । तं च दृष्ट्वा गृहे ऽब घृतं नास्ति इत्युक्त्वा

१) LO om. सा आह । CC₁ add vor सा आह — अहं वद-
राशी ववूलमारूढः ततः स भार्या पप्रच्छ किमिदमिति । अधः
शत्रु° । add इत्यन्योऽयं जल्पति hinter ववूल° । LO मुक्त्वा वृचमा-
रूढः । २) LO ततस्तेन वृचादुत्तार्य । CC₁ उत्तीर्य । CC₁L om. स ।
३) CC₁ धूर्त्या । CC₁LO om. च । LO हस्ततालं दत्त्वा [O add हसन्]
जगाम । CC₁ om. कथां । ४) LO om. इति° । CC₁ om.
शुक° । ६) LO अन्यदा सा शुकं । om. आह । ७) C₁ भोक्तुं ।
C अर्थ । C₁ अर्थ । LO वरं यानं अर्द्ध° । ८) CC₁ धूलिसंयुतां ।
A om. व्रज° । MM₁H वरं जारं यत्र ते रमते मनः । यथा रा-
जिकया पूर्वं धमभुक्तपतौ [M₁ अर्ध°] छतं ॥ ९) CC₁O om. नाम ।
L नगरं । A नागपुरं । MM₁ हस्त । H हस्तिनापूर । १०) C₁ ना-
मा । om. LO. CC₁ पुनर् für परं । LO पतिस्यामन्यासक्तां । CC₁P
add सव्यक्तं । ११) LO om. ततश्च । P यदा उपविष्टः पतिः ।
LO om. स — तदा । एकदा तथा पत्न्ये भोजनं ददत्वा । १२) O
मार्गेन । LO om. तं च दृष्ट्वा । अब गृहे । P गृहे धनस्नेहो नास्तीत्युक्त्वा ।

द्रव्यं तत्सकाशादादाय घृतानयनदक्षेन वेष्मतो निर्गत्य च सा ब-
हिर्जारेण सह चिरं स्थिता । पतिसु गृहे चुधार्तः क्रुद्धश्च । ततः सा
कथं गृहं गन्तुमर्हति । इति प्रश्नः । उत्तरम् । ततः सा हस्ती पादौ
मुखं च धूलिधूसरं विधाय सद्रम्भां धूलिं गृहीत्वा गृहमागता ।
पतिः क्रुद्धो रक्तेचक्षुः किमिदमित्याह । सा च सनिःश्वासं इदती ५
धूलिपुञ्जं दर्शयित्वा इदमुवाच । यत्कृते त्वं क्रुद्धः स ते द्रव्यो ऽत्र
धूस्त्रां पतितः । एनामुत्विष्य गृहाण त्वम् । एवमुक्तः स विलचः
तदङ्गानि वस्त्राञ्चलेन संमार्ज्य सान्त्वयामास विविधलालनेः । इति
कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ त्रयोदशी कथा ॥ १३ ॥

१०

सा नितम्बिनी अन्येद्युञ्जलिता । शुकनोक्तम् ।

युक्तमेव विशालाक्षि परं रत्नं यदृच्छया ।

१) L द्रव्यं । O द्रसां । O om. दक्षेन । P °दम्भ । LO
om. वेष्मतो । P om. च । LO निर्गता सा च जारेण [O add
सह] वज्रकालं । P add रमणायः । २) CC₁ om. तु । चुद्धश्च । P
क्रुद्धः । LO तत्कथं सा । ३) O om. गृहं — गृहीत्वा । P गृहं कथ-
मर्हतीति प्रश्नः । CC₁P om. गन्तुम् । LO om. इति प्रश्नः । P
स । ४) L om. मुखं च । धूलिधूसरी कृत्वा । CC₁P इमां für
सद्रम्भां । L नीत्वा । ५) P पतिः क्रुद्धेचक्षुः । CC₁P निःश्वासं ।
LO इदती । P इवती । ६) LO om. इदम् । LO इष्टः स द्रव्यो ।
om. ऽत्र । ७) P तच्चैतमत्र । पतितं । LO तं गृहाण । om.
त्वं । एवमुक्तो विलचः स । ८) P वस्त्राञ्चरेण । L सम्मार्ज्य । O
सन्मार्ज्य । P समार्ज्यं । LO विविधैर्विलासैः [O लालनेः] । P वि-
विधालापनैः । ९) LO om. कथां । P ततः प्रभावती सुप्ता ।
१०) LO om. इति° । CC₁ om. शुक° । P °संग्रह । ११) LO
अन्यदा सा शुकं पृच्छति शुकः । C शुकनोक्ता । १२) P युक्ता
तव । MM₁H युक्ता बुद्धिर् ।

यद्यायाति पतौ वेत्ति धनश्रीरिव भाषितम् ॥

प्रभावत्वाह । किमेतत् । शुकः प्राह । अस्ति पद्मावती पुरी । तत्र
धनपालो नाम वणिक् । तस्य भार्या प्राणेश्वो ऽपि प्रिया धन-
श्रीर्नाम । तच्च मिथुनं परस्परं स्नेहनिर्भरं क्रीडति । अन्वदा तु
५ वणिग्द्रव्यसारमादाय तामापृच्छ देशान्तरं जगाम । सा च तस्मिन्
गते संस्थितेव गृहस्थिता ।

न स्नाति न च सा भुङ्क्ते न जल्पति सखीसमम् ।

निरस्ताशेषसंस्कारा स्वदेहे ऽपि पराङ्मुखी ॥

मलयानिलमारूढः कोकिलालापडिण्डिमः ।

१०

मल्लिकामोददूतञ्च मधुपारवमङ्गलः ॥

अन्वदा तु समायातो वसन्तः कालराट् चितौ ।

मनो ऽपि विक्रियां यस्मिन्वाति संयमिनां किल ॥

तस्मिन्वसन्तोत्सवे नृहोपरि स्थिता नगरीरमणीयकमालोक्च यौवनं

- १) CC₁ गच्छेति: पतौ । LO गच्छायाति । भाषितं । MM₁H
गच्छ त्वं यदि वा वेत्ति । A om. युक्तमेव° । २) LO om.
प्रभा° — प्राह । अस्ति पद्मावत्यां पुर्यां धनपालो नाम [om. O]
वणिक् महाधनी । ३) M₁H प्रधानपाल । LO om. तस्य ।
प्राणेश्वो ऽप्यतिवहभा । CC₁MM₁H इकिणी । LOP इकिणी ।
धनश्री ist der Name der Freundin von इकिणी in MM₁H. ४) P
om. स्नेह° । LO स्नेह° पर° । LOP om. तु । ५) O om. च ।
६) LO गते सति । om. संस्थितेव । CC₁ om. गृह । P सस्थिता ।
७) P नास्नाति । CC₁LO न स्नाति न भुङ्क्ते [O भुङ्क्ते च न] ।
८) LOAMM₁H om. मलया° । P °रूढा । °पण्डितः । ११) AMM₁H
om. अन्वदा° । १२) C₁ om. याति । LOP याति यस्मिन् ।
१३) P नृहोप । LO नगर° । P नामरी° । CC₁ रामणी° । LOP
°वलोक्य । LO स्वरूपं यौवनं ।

रूपं च निनिन्द । सखी च तदिङ्कितज्ञा जगाद । भामिनि रूपं
वयस्य मा वर्धे विधेहि ।

यतः । वाद्यते शृणु रश्मोर् कोकिलारावडिण्डिमः ।

मदनस्य नृपस्यैव वसन्तेन धरातले ॥

मुञ्चन्तु मानिनः सर्वे मानं सेवन्तु वल्लभाः ।

५

मत्वरं यौवनं लोके जीवितं च तथा चलम् ॥

ततस्त्वमपि कुर्व वयःसाफल्यमित्युक्ते धनश्रीर्जगाद । नाहं विलम्बितुं
सहामि । यत्त्वया भवति तत् शीघ्रं विधेहि । ततस्तथा सा नरान्त-
रेण योजिता । यदा च सा तेनात्मासक्ता ज्ञाता तदा तदीयशिरो-
वेशी क्षिप्ता । तत्काले च पतिर्देशान्तरादाजनाम । तदा सा कथं १०
भवत्विति प्रश्नः । शुकः प्राह । यदा च पतिर्गृहद्वारमाययी तदा

१) LO om. च । P इङ्कितज्ञा सखी । om. च । C सखि ।
P हे भामिनि । CC₁ यस्माद्रूपं । P तस्याद्रूपं । LO रूपं यौवनं
च । २) LO वर्धे मा । ३) P किल für शृणु । CC₁ कोकिलारवः ।
४) CC₁P द्विपस्यैव । MM₁HG om. वाद्यते । ५) ALO कामिनः ।
L वनं, O मा für मानं । LO वल्लभा । ६) P सत्वरं । यथा-
वत् । MM₁H om. मुञ्चन्तु । ७) LO वयः सफलं कुर्व । सा
जगाद । P add कथितवती । LO विलम्बं । ८) CC₁ सहा । P
वितुमुत्सहे । यत्त्वया भवति तच्छीघ्रं । add सख्या । LOP om.
सा । CC₁L नरान्तरे । ९) LO संयोजिता । O तदा । LO
om. सा । CC₁ तेनात्मासक्ता । P यदा च तिम उपपतिना सा
नस्त्री आत्माशक्त्य ज्ञाता तदा या शिरो । CC₁P om. तदीय ।
L शिरसो । O om. शिरो । १०) LO तत्समय एव । om. च ।
तत्पतिः । CC₁LO om. तदा — प्राह । P जगतो भर्ता तदा कथं
भवत्विति प्रश्नः शुकः प्राह त्काले च पतिर्देशान्तरादाजनाम तस्याच्च
पतिर्गृहद्वार समाययी । ११) CC₁ द्वारि । LO द्वारमागमत् ।
LOP om. तदा ।

तथोत्तरं विचिन्वोक्तम् । नाथ त्वया तावद्गृहद्वारि स्त्रीयतां यावत्सर्वं
सज्जं विधीयते । तेन चैवं प्रतिपन्ने सा मध्ये गत्वा भट्टारिकां पूज-
यित्वा पुरतो वेशीं स्थापयामास । एवं कृत्वा बहिर्निर्गत्य चरण-
मण्डकैः पतिं गृहान्तर्देवीपुरतो नीत्वा जगाद । नाथ पूजय गृहा-
५ धिदेवताम् । तेन पूजयता वेशीं दृष्ट्वा उक्तम् । किमिदमिति ।
तथोक्तम् । मयोपयाचितमासीत् । यदा मे पतिः समेष्यति तदा
स्वामिन्यहं तवाग्रे वेशीं क्हेत्स्यामि । तदधुना मया कृतम् । स च
मुग्धो देवीं नमस्कृत्य तां वज्रमानयामास । इति श्रुत्वा प्रभाव-
ती मुग्धा ॥

१०

इति शुकसप्ततौ चतुर्दशी कथा ॥ १४ ॥

अन्यदा सा चलिता ।

इसन्नाह शुको याहि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ।

वेत्ति यथा त्रियादेव्या नूपुरे ऽपहृते कृतम् ॥

१) P विचिन्व उक्तं । LO om. नाथ । CC₁ om. त्वया ।
P om. नाथ त्वया । २) LOP सज्जी । LO क्रियते । OP om.
तेन । P रेवं । add सति । ४) CC₁P गृहान्तरं । नीत्वा देवीपु-
रतो गृहाधिपामेनां पूजयित्वा [P पूजयंती] वेशीं । ५) P वेशीं
दृष्टोक्तं किमिति । ६) P मयोपायंचित्मासीददा । LO यदा
च मे । L om. तदा । ७) LO om. स्वामिन्यहं । P स्वामि-
न्नहं । क्हेत्स्यति । तदाधुना । CC₁ तथा, P मया, O तथा für
मया । CC₁P om. च । ८) P om. तां । १०) LO om. इति ।
CC₁ om. शुकः । ११) P अन्येद्वितु । CC₁P add शुकसां इसन्नाह ।
LO add शुकः । १२) CC₁P शुकसां तु याहि कर्तुं त्वमुत्तरं ।
१३) CC₁LOP यथा वेत्ति । CC₁ नूपुरो पहृते । L नूपुरे पहृते ।
O नूपुरे पद्यते कृते । P नूपुरे प्रकृतं । MM₁H याहि चेत्वातुमिच्छा
ते रंतुं कुचापि वेत्ति चेत् । श्रीदेवीव वरं कर्तुं व्यभिचारस्य गो-
पनम् ॥ A om. इसन्नाहः ।

अस्ति शालिपुरं नाम नगरम् । तत्र शालिगो वणिक् । तत्पत्नी
जयिका । तयोः सुतो गुणाकरो नामाभूत् । तन्नार्या त्रियादेवी ।
सा चापरेण सुबुद्धिनाम्ना वणिजा सह रमते । ततो लोकापवादे
ऽपि संजाते ऽनुरक्तस्तदीयः पतिर्न किमपि कर्णे करोति ।

उक्तं च । रक्ता पिच्छन्ति गुणा दोसा पिच्छन्ति जे विरत्तं त्ति । ५

मज्झत्या उण पुरिसा दोसा वि गुणा वि पिच्छन्ति ॥

किं च । महिलारक्ता पुरिसा हेत्वा वि ण संभरन्ति अप्पाणं ।

इत्थरे उण तद्धणीणं पुरिसा सल्लिं व हत्यगन्नं ॥

१) CC₁P विशालं । A शालपुरं । MM₁H विमल । H बि-
जय । G *Σαλιπούρα*. LO पुरं । LO शालिगो । P शालिगो ।
MM₁ शालिगोद । H सालीगोद । G *Σαλιγόπας*. LOA om.
तत्पत्नी जयिका । MH जया । M₁ ज्या । २) LO तस्स für तयोः ।
LO om. अभूत् । P om. नाम । ३) LO om. च । CC₁ सु-
द्धिना । P बुद्धिनाम्ना । समं तत्र । तदा । ४) LO संजातेपि ।
om. किमपि । P कर्णे न । ५) C गुणदोषा । C₁ गुणा दोषा ।
O दोषा । CC₁ केवलं विरक्ता । LO जे [O ति] विरक्ताया ।
P ज विरिहंति । A चे विरक्ता । ६) LO मत्तपप्पा पुण्ण । O
मत्तपप्पा विषे । L पुरिसां । O पुद्दसा । L दोसे वि गुणे ।
O दोसा गुविणा वि । P सत्तत्तत्तादन पुरिसा दोसगुणे पिहंति ।
A यमज्झत्या? उण परि दोसे वि गुणे वि पुहंति ॥ P giebt dazu
folgende Uebersetzung: रक्ता पृहंति गुणां दोषा पृहंति जे विरत्तं ।
सत्त्वत्ता पुनः पुद्दसा दोषे पि गुणे पृहंति । MM₁HG om. रक्ता° ।
७) CC₁ महिलारक्ता । हेत्वा वि न संभरंति । P महिलारक्ता
पुरिस हेत्वा वि ण° । ८) CC₁ इत्थरे [C₁ इत्थरे] उण तद्धणीनां
[C₁ °नं] । P इत्थेते उण तद्धणीनं । वहिहंमेण । ALOMM₁HG
om. महिलारक्ता° ।

अन्यदा सा अशुरेण नरान्तरसहिता सुप्ता दृष्टा । ततश्चरषान्नूपुरं
 अशुरेण चोत्तारितं तथा च ज्ञातम् । ततः सा तं जारं प्रस्त्राय
 भर्तारं तत्रानीय तेन सह सुप्ता । निद्रान्तरे च पतिवत्यापितः क-
 थितं च । त्वदीयेन पित्रा नूपुरमस्त्यदादवतार्य गृहीतम् । एवंविधं
 ५ च पातकं क्वापि न दृष्टं यद्वधूपादात् अशुरो नूपुरं गृह्णाति । ते-
 नोक्तम् । प्रातः पितुः सकाशात्स्वयमर्पयिष्यामि । तेन च गुणाकरेण
 पितरं निर्भर्त्स्य तत्सकाशान्नूपुरं याचितम् । पित्रा चोक्तम् । यदियं
 परपुरुषेण सह सुप्ता दृष्टा अतो मया नूपुरं गृहीतम् । तथोक्तम् ।
 त्वत्पुत्रेण सह सुप्ताहमासम् । इत्थर्ये दिवं करोमि । अत्रैव ग्रामे
 १० उत्तरस्यां दिशि यच्चो ऽस्ति । तस्य जहान्तरान्निर्ममिष्यामि । यः
 कश्चित्सत्त्वो भवति स जह्वयोरन्तरान्निष्क्राम्यतीति प्रसिद्धम् । एवं

१) P एकदा सा त्रियादेवी जारेण सुप्ता° । LO नरान्तरेण
 सहिता । P om. अशुरेण । LO सहिता अशुरेण । CC₁ दृष्टा ।
 ततो नूपुरं चोत्तारितं अशुरेण च ज्ञातं तथा चेति । LO om.
 ततश्च und अशुरेण च । २) L ज्ञातं च । O om. च । P स्वशु-
 रेण नूपुरं उत्तार्य गृहीतः । om. ततः । O om. ततः सा तं
 जारं । L om. तं । ३) CC₁ निद्राभरे । O निद्राभरणे ।
 CC₁ LOP om. च । ४) P om. च । C एतावदीयेन । C₁ एत-
 त्वदीयेन । LO त्वदीय । अस्त्यदान्नूपुरमुत्तार्य ।° P °त्यादा-
 दव° । ५) LOP om. च । L नात्रापि दृष्टं । O न क्वापि न
 दृष्टं । P तेन पतिना उक्तं । ६) CC₁ om. पितुः — गुणाकरेण ।
 LO om. प्रातः । P om. स्वयम् । समर्पयिष्यामि । LO तेन च
 प्रातः पितरं निर्भर्त्स्य नूपुरं मोचितं । तत् श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ।
 A hat wie LO. CC₁ प्रातः पितरं निर्भर्त्स्य तत्सकाशाच्चोचितं ।
 P तेन गुणा° प्रातः पितरं तिभर्त्स्य । CC₁ P om. नूपुरं । ७) CC₁
 om. पर । P om. सह । CC₁ P om. नूपुरं । ८) P अहं आसं तं दिवं ।
 om. एव । १०) P om. यच्चो ऽस्ति । ११) P कश्चिदसत्त्वो । C जंघा-
 न्तरा° । P जंघयोर्मध्यान्निष्क्राम्यतीति प्रसिद्धं । CC₁ °निष्क्राम्यतीति ।

अमुरेण चाङ्गीकृते सा कुलटासति दिने जारस्व गृहे गत्वा तमुवाच ।
 भोः कान्त प्रातरहं दिवार्थं यच्चस्व जङ्घान्तराग्निर्यमिष्यामि । त्वया
 तव समागत्य वातुलत्वमाश्रित्य मम कष्टग्रही विधेयः । तेन च
 तथोक्ते सा स्वगृहमाजगाम । अथ प्रातः समस्तमहाजनं मेलयित्वा
 पुष्पाचतादिकमादाय यचायतने गत्वा समीपसरसि स्नानं कृत्वा यच- ५
 पूजार्थं समागच्छन्त्यास्तस्त्राः पूर्वसंकेतितो जारो ग्रहिलोभूतस्तत्कष्टे
 निजबाहुद्वयं योजयामास । तत आः किमेतदित्यभिधाय सा पुनः
 स्नानार्थं ययौ । सो ऽपि ग्रहिलो लोकेः कष्टे गृहीत्वा तस्मात्प्रदे-
 शाहूरीकृतः । सापि स्नानं कृत्वा यचसमीपमागत्य पुष्पगन्धाद्वैरभ्यर्च्य
 सर्वलोकानां शृण्वतामुवाच । भो भगवन् यच निजभर्तारमेनं च ग्रहिलं १०
 विना यत्न्यपुष्टः स्पृशति कदाचन मां तदा तव जङ्घाभ्यां सका-
 शात्तम निष्क्रमणं मा भवत्वित्यभिधाय सर्वलोकसमचमेव जङ्घयोर्मध्ये
 प्रविश्य निष्क्रान्ता । यचो ऽपि तद्बुद्धिं मनसि स्थापयमान एव स्थितः ।
 सापि सतीति समस्तलोकेः पूजिता स्वभवनं जगाम । एवं चेत् त्रि-
 यादेवीवत्कर्तुं जानासि तदा ब्रज । इति श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥ १५

इति शुकसप्ततौ पञ्चदशी कथा ॥ १५ ॥

- १) P °कृतं । CC₁ कुलथ शनि दिने । P om. असति — त्वया ।
 ३) CC₁ वातुल° । P वातुलत्व समाश्रित्य । add मिलिते लोक
 त्वया । ४) P तथोक्तेन । CC₁P om. सा । P जगामः । समस्तं ।
 ५) P पुष्पाचताय । समीपे । C यचार्थं । C₁ यचार्थं । ६) C₁ ग्रही-
 ति° । P जार अग्रहीभूत तंटे । ७) P तत दाः किमित्यभि-
 धाय । CC₁ °दिति अभि° । om. सा पुनः । P om. सा ।
 ८) P पुष्पधूपदीपबंधेनाभ्यर्च्य । १०) P om. यच । CC₁ निज-
 भर्तारमन्तरेण । P °भर्तारेण । ११) CC₁ तदाचन । om. तदा ।
 P अंधेभ्यः सकाशात्तम निष्क्रमणं । १२) CC₁ om. मा । १३) CC₁
 सद्बुद्धि । P om. मनसि । CC₁ स्थापयमाना । P स्थापयामास एवं
 स्थिता । १४) P om. इति । १५) P जानाति । १६) CC₁ इति
 शुककथा षोडशी । P °संग्रहः ।

अन्वदा सा चलिता शुक्ं प्राह । शुकाहं नरान्तरं गमिष्यामि ।
शुकः प्राह ।

सत्यमेव त्वयाभाणि कर्तव्यं यन्ननोऽनुगम् ।

मनसु मुग्धिका यद्वदशक्वान्खेदयत्यलम् ॥

५ तच्छ्रुत्वा प्रभावत्वाह । कथमेतत् । सो ऽब्रवीत् । अस्ति विदिशा नाम
पुरी । तस्यां जनवल्गभो नाम वणिक् । तस्य भार्या मुग्धिका नाम
चपला खैरिणी । यदा च तयातिशयेन विदूषितो ऽयं तदा बन्धूनां
कथयामास यद्विद्यं बहिःशायिनी । यदा च तैरेवमुक्ता तदा तया-
युक्तम् । अयमेव बहिःशायी सदैव । मां मुधापवादयति । तत-
१० खैर्मिलित्वा निर्वन्धः कृतः । यः को ऽपि अन्नप्रभृति बहिःशायी सो
ऽपराधी । एवं निर्वन्धे कृते ऽपि सा सुप्तं पतिं विहाय बहिर्गता ।

१) P अनेदा प्रभावती । LO om. शुक्ं — गमिष्यामि । P प्रत्वाह
हे शुक नरान्तरं । २) LO om. प्राह । ३) P °भाति । MM₁H
त्वया भद्रे । CC₁P जन्ननो° । MM₁H स्वमनोहितं । ४) P नमोस्तु ।
मुग्धिकायद्वादशक्वान्खेदयत्यलम् । L मुग्धिकां यद्वदशक्वां खे° । O
मुग्धिकायां द्वादशक्वां । MM₁H चपलेव विज्ञानासि यदि कर्तुं प्रभा-
वति ॥ A om. सत्यमेव° । ५) LO om. तच्छ्रुत्वा — ऽब्रवीत् ।
P प्राह । L विशदा । om. नाम । O विशदा । P दिशो ।
MM₁ विषाद । H विशाल । G *Bισσαδά*. ६) P जन्नवल्गभो ।
LO om. नाम । CC₁LOP om. मुग्धिका नाम । MM₁H चपला ।
७) P om. च । CC₁ विरोषितं । P भूषितायंसंध्याया । L विरूच-
तो । O विरूचतो । P तथा । ८) P यदि इयं । LO om.
यदा च । तैरुक्ता एवं । CC₁ om. एवम् । P सानदुक्तां । LOP
om. तदा । om. अपि । P तथा युक्त । ९) CC₁ अयमपि । P
°शायिनी । LO बहिःशायी सदैवायं । CC₁P om. मां मुधा° ।
L ततः समस्तै° । O तत सममयेर्मित्वा । १०) LO अन्न [om. O]
प्रभृति यः° । स अपराधी । P सापराधिनी । ११) CC₁P om.
एवं । P ईध कृते । CC₁P om. ऽपि । P सा चयंला सुप्तं° । LO
पतिं सुप्तं मुक्ता ।

तस्यां च बहिर्गतायां स पतिर्द्वारं दत्त्वा सुप्तः । यदा च बहिः क्रीडां
कृत्वा समागतायाः पतिर्द्वारं नोद्घाटयति तदा सा कूपे दृषदं चिप्त्वा
द्वारदेशे एव स्थिता । पतिरपि कूपे पतिता भविष्यतीति ज्ञात्वा
द्वारमुद्घात्य बहिर्निर्गतः । तदा सा द्वारं पिधाय मध्ये स्थिता । सो
ऽपि च बहिः स्थितो हा प्रिये एवं वदन्वहता शब्देन रोदितुमारब्धः । ५
सापि विगोपकभयाद्बहिर्निर्गत्य पतिं मध्ये निनाय । ततस्तन्मिथुनं
परस्परं निर्वन्धं चकार । यद्व्यप्रभृति मया त्वया च विसंवादो न
विधेयः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ षोडशी कथा ॥ १६ ॥

अन्यदा सा हसन्ती नरान्तरगमनाय शुकं पृच्छति । शुक आह । १०
यदेव मनसो ऽभीष्टं तदेव कार्यम् ।

उक्तं च । दृष्टिपूतं न्यसेत्पादं वस्त्रपूतं जलं पिबेत् ।

सत्त्वपूतं वदेद्वाक्यं मनःपूतं समाचरेत् ॥

१) P om. च । add स्त्रियां । LO om. स । CC₁ om. स
पतिर् । LO यावत्सा बहिः° समागता तावत्पति° । २) P add
स्त्रियाः । om. पतिर् । नाघाटयति । सा चपला । पाषाणं चिद्वा
द्वारदेशे अवस्थिता । ३) PO om. पतिरपि — स्थिता । LO °देशे ।
om. ज्ञात्वा द्वार° । ४) LO निर्गतो बलोकयति । तावत्सा । वि-
धाय । P सापि बहिःस्था । ५) CC₁ om. च । LO प्रियेति ।
P प्रियं इदं प्रलपत्वृहता । LO om. वदन् । आरब्धा । P आरभत् ।
६) P विगोपन° । LO om. बहिर्निर्गत्य । ७) CC₁ परं तन्मि° ।
P ततस्तत्परं मिथुनैर्विधेयकार यत्त्वयाव्यप्रभृति मया न विसंवादे ।
CC₁ यन्नाव्यप्रभृति° । ८) LO om. इति° । CC₁ om. शुक° ।
P °संग्रहः । १०) P अन्येषु प्रभावती नरन्तर° प्रति पृच्छति सः ।
प्राह । LO अन्यदा सा पृच्छति शुकः । १२) O om. उक्तं —
अस्ति । A पिबेज्जलं । LOMM₁H om. दृष्टिपूतं ।

मनोऽनुकूलं कुर्वन्तु तन्वि ते दुःखमागतम् ।

सोढुं शक्तास्तथा वक्तुं गुणाढ्यो ब्राह्मणो यथा ॥

प्रभावती पृच्छति । कथमेतत् । मुक्कः कथयति । अस्ति विशाला पुरी ।
तत्र यायजूको ब्राह्मणः । तस्य पत्नी पाहिनी नाम सुरूपा अति-
५ वल्लभा । तत्पुत्रः पित्रा सर्वामपि क्रमाद्विद्वां ग्राहितः । अन्वदा स
पितरौ मुक्का देशान्तरं गतः । गुणाढ्य इति विश्रुतो बभूव । जयन्त्वा
च नगर्थी बुद्धिजीवनं व्यचिन्तयत् । ततः षण्डं यवकाशादिभिः पु-
पोष । सो ऽपि षण्डस्त्रमनु परिभ्रमति । अन्वदा सबन्धनं षण्डं वि-
धाय वणिजारकवेषधारी मदनया वेस्त्रायाः कुट्टिनीं जगद् । अस्त्र-
१० दीया बलीवर्दाः सवस्तुकाः प्रातरेष्यन्ति । अन्वाहं तृणानयनार्थमा-
गतः । तद्वच अस्त्रदीयस्त्र बलीवर्दस्त्र स्थानं भवति तत्राहं स्वपिभि ।

१) CC₁ कुर्वन्त्वा । P कुर्वन्त्वो । L तन्वि ये । २) CC₁ शक्ता
नैव । L शक्तास्तथात्किं मुक्का° । P शक्ता तदा । MM₁H विधेहि
सुन्दरि तथा योजितं [H ज्योतिषं] वर्तते यथा । कर्तुं शक्तासि चेदोम्भं° ।
A om. मनो° । ३) LOP om. प्रभावती — कथयति । PMM₁ वि-
शाल । H बिलन । A विदिशा । G Βισσαλά. ४) C यायजूको ।
C₁ जायजूको । L याजंबुको । O यायूको । P याजूको । MM₁
add विक्रम, als Name des Königs von विशाला । LO विप्रः ।
तत्पत्नी । CC₁ जाहिनी । P याहिनीतीनाम्नी । MM₁HG om.
पाहिनी । CC₁ त्वतिवल्लभा । ५) CC₁P add कुटिला [P कुटिरा]
च । CC₁P तत्पुत्राः । सर्वे पि । LO om. पित्रा । सर्वा अपि
विद्वा ग्राहितः । CC₁ ग्राहिताः । P ग्राक्षिताः । om. स ।
६) LO देशान्तरे । CC₁P गतो । P om. बभूव । ७) CC₁LOP om.
च । L बुद्ध्या° । O बुद्धी° । P °जीवितं । शठं । LOP यवसा-
दिभिः । LO तुतोष । ८) P शठस् । °भ्रामति । सठं । ९) P
मदनशक्तः परिभ्रामति वेस्त्रायाः° । १०) P om. प्रातर् । समेष्यति ।
LO अन्वाहं रात्री । CC₁P गुणदानार्थं । P समानतः । ११) CC₁
तद्वच यवका° । L तस्माच्च बली° । LO om. अस्त्र° । P तत्रा
मदीयबलीवर्दस्त्र यदि स्थानं । CC₁P तदाहं । O तदहं । P स्वमपि ।

इत्युक्ते सा कुट्टिनी बलीवर्द्धनेष्विषी तं स्थापयामास । सो ऽपि तं
षष्ठं बद्धा विलासिनीपार्श्वे ययौ । तथा च स्थापितो भोजितश्च
गुणाढ्यो रजन्वां शृङ्गारितः तत्सकाशे स्थितः । सो ऽपि च प्रभा-
तायां निशि प्रथममेवोत्थाय स्वर्णशृङ्खलं गृहीत्वा जगाम । गते च
तस्मिन्नेका चेटी उत्थिता षष्ठमदृष्ट्वा कुट्टिनीं प्रत्याह । आउए कि- ५
मिदम् । ततस्त्वं विलासिनीपार्श्वान्नतं ज्ञात्वा मौनं विधाय स्थिता ।
उक्तं च । अर्धनाशं मनस्तापं गृहे दुश्चरितानि च ।

वञ्चनं चापमानं च मतिमान्न प्रकाशयेत् ॥

अन्यदा गुणाढ्यो द्यूतनिर्जितः खटिकाहस्यो वेश्मया धृतः । तेनोपा-
यश्चिन्तितः । शम्बली शम्बलीति जगाद । ततस्तथा राजभयाद्युक्तः । १०
ततस्तस्यां चलितायां पृष्ठत्वेन एव शम्बलीति वदन् गच्छति । तत-
स्तथा विजने नीत्वा हस्ताभसाद्य स्वर्णभरणं दत्तम् ।

२) P शठं बन्ध । LO बन्धयित्वा । P तथा यावत्स्थापितो ।
३) P रजन्वां शति शृंगारे । CC₁ तथैव शृङ्गारितः । LO वि-
भातायां । ४) LO om. निशि । प्रथमे चात्थाय । CC₁ शृङ्खलां ।
P शृङ्खलं । LO सुवर्णशृङ्खलकं । ५) LO om. एका । समुत्थिता । P
तस्मिन्नेदिको स्थितो पश्चात् कृतं दृष्ट्वा । CC₁ उत्थिता बलीवर्द्ध-
सहितो गुणाढ्यो पश्चाहता षष्ठं दृष्ट्वा । LO आउके । P अउप ।
६) CC₁P तं सुप्तं । L विलासिनीपश्चाद्गतं । O पश्चोन्नतं । P पा-
र्श्वगतं । om. ज्ञात्वा । चलिता । ७) LO यतः अर्धनाशमित्यादि ।
O शर्धनाशं मनस्तापं इत्यादि । ८) P गञ्जनं für वञ्चनं । MM₁H
om. अर्धनाशं । ९) LO गुणा° राजमार्गे । om. द्यूत° खटि-
का° । CC₁ खाटिका° । CC₁P om. वेश्मया । P वृत्तः । L तेन
अपायपतितेन । O तेनापापतितेन । १०) L विचिन्तितं । O वि-
चिन्तोक्तं । CC₁ समली समली इति । L ततो सीवलि सीवलि
इति । O सीवली सीवलीति । P शिन्तिता सिमलीमे वदन्
गच्छति । om. ततस्तथा — गच्छति । CC₁ om. ततस् । ११) CC₁
सीमे वदन् । L सीवलि इति । O सीवलीति । १२) LO हस्तं प्रसार्य ।

सोढुं त्यक्तुं च यः शक्तो मनसा कृतमन्यथा ।

मनोऽनुकूलतां कुर्वन्न स निन्द्यः सदा सताम् ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ सप्तदशी कथा ॥ १७ ॥

५ अन्यदा सा चलिता शुकनोक्ता ।

गच्छ देवि न ते दोषो गच्छन्त्याः परवेष्टमनि ।

यदि काचिच्छरीरे ते बुद्धिः सर्षपचौरवत् ॥

अस्ति शुभस्थानं नाम नगरम् । तत्र दरिद्रो नाम वणिक् । तस्य

गृहे चौरः प्रविष्टः । सो ऽपि च तत्रान्यत्किमप्यलभमानः सर्षपान्

१० गृहीत्वा निर्गतो राजपुरुषैः प्राप्तः । सर्षपान् गले बद्ध्वा भ्रामितो

राजकुलात्स कथं मुच्यते । उत्तरम् । यो यः पृच्छति तस्य तस्याग्रे

वदति । अहो सर्षपाणां मध्ये न किञ्चित् । ततो राज्ञा सभाया-

माकार्यं पृष्टः । तव वचोऽभिप्रायं न जाने । स ग्राह ।

१) CC₁ ते शक्तो । P सोढुं त्यक्तवतः शक्तो । LO कृतमित्यहो
[O °त्यध] । २) L कुर्वन्न निन्दः सर्वदा सतां । O मनोक्ता गच्छ
देवी न ते दोषो षड् सर्वदा शता । AMM₁H om. सोढुं° ।

३) LO om. कथां । ४) LO om. इति° । CC₁ om. शुक° । P
°संग्रहः । ५) LO om. सा । L शुकः । O अन्यदा शुकनोक्ता ।

६) P परे° । ७) P काचिच्छरीरेभ्यो । om. ते । MM₁H यदि
बुद्धिस्तवास्त्यत्र भद्रे सर्षपे चौरवत् । A om. गच्छ° । ८) LO om.

अस्ति । A देवस्थानं । LO स्थानं für नगरम् । MM₁H दरिद्री ।
A मादको नाम निर्धनो वणिक् । G *Δαρίδρας*. LO om. नाम ।

P तद्गृहे । ९) P om. तत्रान्यत् । °लभमान । ११) P om. स ।
तच्चोत्तरं । om. यो । om. तस्य । १२) O अस्यापोवचसेर्मध्ये ।

P अद्यापि वचसो मध्ये किमपि नास्ति । OP om. अहो । P रा-
ज्ञा आह्वय ष्टः अस्य तव वचसो ।

बलेर्वर्षदिने लोकः सर्वपान्पञ्च रचकान् ।

हस्ते बध्नाति तत्तुल्यमप्रमादमतः परम् ॥

यतो ऽहमेतावन्निरपि नले बद्धैर्बद्धः । राजापि तदाकर्ण्य हसंस्त्रं मु-
मोच । इति श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुक्लसप्तमी अष्टादशी कथा ॥ १८ ॥

५

अन्वदा प्रभावती चक्षिता । शुकः प्राह ।

कुह यद्रोचते भीरु यदि कर्तुं त्वमीश्वरा ।

यथा सन्तिकया भर्ता स्वच्छन्दा च विमोचिताः ॥

अस्ति करहडाभिधं पुरम् । तत्र राजा गुणप्रियो नाम यद्यार्थः ।
तत्र च सोडाको नाम श्रेष्ठिः । तज्जार्था सन्तिका नाम पति- १०
प्रता । तत्रैव चान्यो वणिक् । तज्जार्था स्वच्छन्दा नाम पुंस्त्वली ।

१) O पञ्च सर्वपरचकाम् । P जाने रवे दिवस यच्च सर्वपरचिकं
हस्ते । AMM₁H om. बलेर्वर्षदिने । ३) P चदहम् । LO om.
अपि । P नल । LO बध्नाः । O om. राजा । P सहतं मुमोच ।
L om. तं । O हसन्सं तं । ४) LO om. इति । P संयह ।
६) CC₁ om. प्रभावती । चक्षिता । LO अन्वदा सा चक्षिता । P
सुकेनोक्ता । ७) CC₁P त्वमुत्तरं । ८) O सन्तिकभार्या । CC₁
स्वच्छन्दाय । L स्वच्छन्दश्च । O स्वच्छन्द । P स्वच्छन्दातो । CC₁LOP
विमोचितः । MM₁H भद्रे कर्तुं प्रवेत्ति चेत्तथा । यथा सन्तिकया
भर्ता स [M₁H स्व] बुद्ध्या च विमोचितः । A om. कुह । ९) LO
करहडाभिधे पुरे राजा । P कुहहडाभिरास्त्रम् । M कद्राड ।
M₁H कराड । G *Kourovaxáda*. P पुनःप्रियो । om. A. M मु-
लाकर । M₁ नकार । H भय । १०) LO om. तत्र च । CC₁
om. च । सोडाको । P ततः सको नाम श्रेष्ठिनः । MM₁ कामा-
विष्ट । H कामः । G *Seiránas*. CC₁ तन्तिका । P om. नाम ।
११) CC₁P चान्यस्त्र वणिजो भार्या । LO om. स्वच्छन्दा । CC₁LOP
om. नाम ।

सा च सोढाकं नित्यमिच्छति परं सो ऽभिवाञ्छां न विधत्ते । अन्यदा
च मनोरथाभिधं यच्च नमस्कर्तुं जगाम सः । ततः स्वच्छन्दा पृष्ठलपा
तत्र प्रविष्टा । स च हावभावादैरनुकूलितो भुक्तः ।

युक्तमुक्तं च । सन्मार्गे तावदास्ते प्रभवति पुष्पस्तावदेवेन्द्रियाणां

५ लज्जां तावद्विधत्ते विनयमपि समालम्बते तावदेव ।

भूचापाकृष्टमुक्ताः अवलपथजुषो नीलपद्माणा एते

यावल्लीलावतीनां न हृदि धृतिमुखो दृष्टिबाणाः पतन्ति ॥

तच्च मिथुनं तथा दृष्ट्वा राजपुरुषैः तद्वन्धनाय यच्चगृहं वेष्टितम् ।

सन्तिका च शुद्धिं ज्ञात्वा राज्ञी महता तूर्यशब्देन यच्चगृहं गता ।

१० तेषामारचकानां पुरत उक्तम् । अहमद्यदिनव्रता यच्च दृष्ट्वा भोजनं
विजने विधास्ये । मां च किञ्चिन्नं गृहीत्वा मध्ये प्रवेशयत । तैरपि
तथैव कृतम् । ततस्तथा स्वच्छन्दा स्ववेषां कारयित्वा बहिर्निष्कासिता ।

१) P सा सेःकं नित्यं । CC₁ स [C₁ सो] वांछां । P सो-
पिं । LO करोति । P धत्ते । LO अन्यदासी । २) LOP om.
च । P °भिधेयं । LO om. सः । P स्वच्छन्दा च । LO ततः पृष्ठ-
लपा सा स्वच्छन्दा गता तत्र । ३) CC₁P om. तत्र । CC₁LOP om.
स च । LO हावभादैरनुकूल्य बुभुजे । CC₁ °कूलितः । om. भुक्तः ।
४) LOP om. युक्तम् । ५) P °पथपूजो । नीलपद्माल यते ।
६) CC₁ धृतिमुखो । A धृतिमुखो । LO धृतमुखो । P सपदि
धृतिमुखा । A om. न । MM₁H om. सन्मार्गे । ७) LO तन्नि-
धुनं । O om. तथा । LO om. तद्वन्धनाय । यचायतनं । P प्रवे-
ष्टितं । ८) LO शंकिता [O add शा] संतिकास्वा भार्या शुद्धिं ।
L om. राज्ञी । LO यचायतनं । ९) CC₁P om. आरचकानां ।
P तेषां पुष्पस्तदुक्तं । L om. पुरत । O अये । LO प्रोक्तं ।
CC₁ °दिनां । P om. अहम् । अद्य मद्यदिनव्रता यच्चगृहं दृष्टी ।
L °दिनचयाद् । O °दिनचाद् । १०) LOP om. विजने । P
om. च । CC₁P om. मध्ये । P प्रवेशयेत् । ११) CC₁P तयोरपि मध्ये
स्व° स्ववेषं । L स्वच्छन्दः स्ववेषं । O स्व वेषं । P स्वच्छन्दां स्ववे-
शां । LO निष्काशितः ।

स्वयं तु मध्ये स्थिता । तं च प्रातर्निजकान्तासहितं दृष्ट्वा आरचका
विलसन्वीवभूवः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ एकोनविंशतितमी कथा ॥ १९ ॥

अन्वदा प्रभावती शुकं पप्रच्छ । शुकः प्राह ।

गच्छ देवि मनो यत्र रमते ते नरान्तरे ।

५

केलिकावददा वेत्ति पतिवञ्चनमद्भुतम् ॥

अस्ति साधमत्या नद्यास्तटे शङ्खपुरं नाम स्थानम् । तत्र च कर्षुकः
सूराख्यो धनी । तस्य केलिका भार्या परं कुटिला कुलटा च ।
सान्वस्त्रिन्दीतीरे सिद्धेश्वरपुरस्थं ब्राह्मणं कामयते । तदासक्ता च

१) P आत्मना für स्वयं । LOP om. तु । P स्थित्वा तावच्च
प्रातर्निजप्रातां सहितां । LO om. च । *समं । CC₁P om. आर-
चका । २) LO विलसा । P लक्ष्मी° । LO om. कथां । O सा
für प्रभावती । ३) LO om. इति° । P *संयहः । CC₁ *विंश-
तिमी । ४) LO अथ तस्यां चलितायां शुकः प्राह । P अन्वदुः ।
५) LO रमते च । P नरांतरं । MM₁H ते प्रभावति । ६) L
कोकिलाव° । O कोलीव° । P ककिकाव° । MM₁H कालिकाव° ।
CC₁ वेत्ति यदि । H om. वददा । A om. गच्छ° । ७) CC₁P
अस्ति शंखपुरं नाम नगरं [P स्थानं] तत्राधो नद्याः साधमत्यास्तटे
कर्षुकः° । P तत्राधो नद्याः साधमत्यास्तटे तत्र कर्षुकः । A सप्त-
मती । M धमवती । M₁H प्रभावती । G Σασβάρη. MM₁
शेषपुर । H *पुर । O om. च । ८) CC₁ सूराख्यो नाम । L सू-
राख्यः कर्षुकः धनवान् । O सूराख्यः । P पुराख्यो । A सूराको ।
MM₁ सुराचस । H सुराच । G Σούρας. L कोकिलाख्या ।
P तस्य च कालिका । MH कालिका । M₁ कालिका । G Ka-
λικά. ९) CC₁LOP om. अन्वस्त्रिन् । CC₁ *पुरस्थं पुरास्थं
नाम । LO सिद्धे [om. O] श्वरपुरास्थसंस्थं दिवं । P सिद्धेश्वरं
पुरास्थं पुरास्थानं ब्राह्मणं कारयते । O स तदासक्ता । LO
om. च ।

राची प्रातिवेशिकादूतिकासहाय्यान्नदीं तीर्त्वा तदन्तिकं प्राप्नोति ।
 अन्वदा भर्वा ज्ञातम् । स च तत्र मतस्तस्मिन्निचमवेषणाथ । यावत्सा
 नदीतीरे तत्र समानता तथा स तावद्दृष्टः । ततस्तरणघटं पानी-
 यभृतं विधाय प्रातिवेशिकगृहमध्ये भट्टारिकां मण्डयित्वा तेन पयसा
 ५ स्नापयित्वा प्रत्युवाच प्रथमसंकेतितां दूतिकासुहिम् । स्वामिनि पुरा
 त्वया उक्तम् । यदि त्वं सिद्धेश्वरीं न स्नापयसि ततः पद्मानां दि-
 नानां मध्ये त्वद्गर्तमरणं भविष्यति । ततो यदि त्वद्वचनप्रमाणं तदा
 मम पतिसिद्धिं वीवतु । प्रातिवेशिकयोक्तम् । एवमस्त्विति श्रुत्वा
 स पतिसुष्टो भूत्वास्तचित एव जगाम । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती
 १० सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ विंशतितमौ अध्यायः ॥ २० ॥

१) LO प्रातिवेशिक° । CC₁ °दूतिक° । P प्रवेशिकादूति-
 कासहायानदीतीर्त्वा । L °साहचर्या° । तदन्तिके । LO प्रयाति ।
 २) CC₁ LOP om. च । LO मतस्तच्च । CC₁ °चरित° । ३) P नदी-
 तीरं । om LO. LP om. तत्र । LOP नता । LO तावन्नदीती-
 रमामतः स दृष्टः । P तथा स तत्र दृष्टः । C नायभृतं । C₁
 नीयभृतं । LO जलभृतं । ४) CC₁ प्रातिवेशिकवृत्तिमध्ये । LO
 °गृहवृत्तिभिडिकामध्ये । P प्रवेशिकावृत्तिवाघटिकामध्ये । CC₁ मं-
 डित्वा । P मण्डलपीत्वा । ५) LO स्नापयित्वा । P स्नापयित्वा
 इत्युवाच । L प्रथमसंकेतिका इति तामु° । स्वामिनः पुर । O
 सामीनी पुरोक्तं । P पुरोक्तं त्वया । ६) CC₁ P सिद्धेश्वरं ।
 LO तदा । ७) LO त्वद्गर्तमरणं । O om. ततो । CC₁ त्वद-
 चनं° । LO त्वदचः° । ८) P प्रवेशिकयोक्तं । om. इति ।
 ९) CC₁ LOP om. स पतिस् । LO चदृष्टो भूत्वास्तचित । P °स्तचित
 एव । LO सा सुप्ता । ११) LO om. इति° । CC₁ om. शुक° ।
 विंशतितमी । P °संग्रह ।

अन्यस्मिन्निने प्रभावत्वा पृष्ठः शुक्रः प्राह ।

व्रज देवि न दोषो ऽस्ति व्रजतां सर्वकर्मसु ।

बुद्धिरस्ति यदा येषां मन्दोदर्याः सहायिनी ॥

प्रभावत्वाह । कथमेतत् । शुक्रः । अस्ति प्रतिष्ठानं नाम नगरम् ।
तत्र हेमप्रभो नाम राजा । श्रुतश्रीलो मन्त्री । त्रेष्ठी यशोधरः । ५
मोनिही भार्या । तयोस्तनया मन्दोदरी । सा त्रीवत्साय वशिजे
कान्तिपुरीसमागताय दत्ता । तन्निशुनमतीव स्नेहलम्पटम् । सा च
प्रातिवेश्मिकया पितृभार्यया कुट्टिन्या दंष्ट्राकरालया योजितमन्यं रा-
जपुत्रमुपभुङ्गे । सा चापन्नसत्त्वा भूता गर्भसंभवात्संजाते दोहदे रा-
जवल्लभं मयूरं मारयित्वा भक्षितवती । राजा तु तस्मिन्मयूरे समानते १०

१) LO om. अन्य° — प्राह । P अन्यदा प्रभावती शुक्रं पृच्छति
स्व गच्छामि निजेष्वां पूरयितुं शुक्रः प्राहः । २) P om. व्रज —
सर्व° । MM₁H निजेच्छापूरणार्थाय तर्हि गच्छ यथासुखं । ३) L
यदा येषां । O अस्तुग् चहा । P यथा । MM₁H बुद्धिर्यदि यथा
तस्या । A om. व्रज° । ४) CC₁ om. प्रभावत्वाह । LOP om.
प्रभा° — शुक्रः । CC₁ प्रतिष्ठं । P प्रतिष्ठितनाम । H प्रतिष्ठा ।
५) LO om. तत्र । C₁ हेममाली । H हेमदत्त । CC₁ om. नाम ।
P श्रुतिश्रीलो । A गुणकारो । ६) P मोहिनी नाम । LO
मन्दोदरी [L °रा] नाम । G nennt keinen Namen ausser *Xema-*
παύβας und *Σονβάρως*. ७) CC₁MM₁H कान्तिपुरी° । om. A.
LO कान्ति° वशिजे । प्रदत्ता । स्नेहलं मिथः । P स्नेहपरं ।
८) CC₁ प्रातिवेश्मिकपितृ° । L प्रातिवेश्मिकभार्यया कुट्टिन्या ।
P प्रातिवेशिकया पितृभार्या कुट्टिन्या । CC₁P अन्यं । LO योजि-
तान्यं । ९) LO भुङ्गे । P सा च संपन्न° । CC₁OP भूत् । LO
गर्भवासात् । L संजातदोहदा । O संजाकेनोदा । P संजातो दो-
हदयो । CC₁P स [om. P] राजवल्लभो मयूरः स मारयित्वा भक्षितः
[P भक्षिते] । १०) CC₁P om. तु । राजा hinter समानते । LO
om. तस्मिन् । समायाते ।

भुङ्क्ते इति स्थितिः । तस्मिन्दिवसे तु भोजनवेत्तायां न लब्धः । डि-
ण्डिमघोषणे कृते कुट्टिन्वा पटहः स्मृतः । तथा च ज्ञातं यत्कयाचि-
दापन्नसत्त्वया मयूरो दोहदाग्नचितः । ततः सा गर्भवती पृष्टा ।
तथा कुट्टिनी गृहमागता संमानिता ।

५ उक्तं च । माधुर्यं प्रमदाजने सुललितं दाचिस्समार्यं जने
शौर्यं शत्रुषु मार्दवं गुरुजने धर्मिष्ठता साधुषु ।
मर्मज्ञेष्वनुवर्तनं बद्धविधा मानं जने गर्विते
शाठ्यं पापजने नरस्य कथिताः पर्यन्तमष्टौ गुणाः ॥

तथा च सर्वो ऽपि मयूरवृत्तान्तो निवेदितः । सा च कुट्टिनी वि-
१० श्वासघातिका ।

उक्तं च । न विश्वसेदविश्वस्ते विश्वस्ते ऽपि न विश्वसेत् ।
विश्वासाग्नयमुत्पन्नं मूलादपि निह्नन्ति ॥
दारेषु गोषं पुरुषस्य किंचिन्नोषं वयस्त्रेषु सुतेषु किंचित् ।

१) O om. भुङ्क्ते । CC₁LOP om. तु । P इति स्थिते स्मिन्दि-
वसे । LO दिने । P •वेत्तायामलब्धः । २) CC₁ डिण्डिमा° ।
P डिण्डिघोषणे । CC₁P om. पटहः । धृतः । CC₁ om. च ।
CC₁LOP om. यत् । LO कदाचि° । P कथंचि° । ३) CC₁LOP
om. मयूरो । P दोहदाग्नचितः । ४) LO सा कुट्टिनी । CC₁P तथा
[P add च] कुट्टिनी गृहमागता । ५) LO om. उक्तं च — तथा च ।
P कुट्टिन्वा उक्तं । C प्रमादा° । P दाचिस्समार्या । ६) P
धर्मज्ञेष्वनुवर्तना । A मर्मज्ञेष्वनुवर्तिना । CC₁ •वर्तना । ७) CC₁PA
कथितं । CC₁P पर्याप्तम् । A पर्याप्तचाप्नो । MM₁HG om. मा-
धुर्यं° । ८) P सर्वं । CC₁P om. ऽपि । L निरूपितः । CC₁P
विश्वास° कु° । LO om. च । १०) LO •घातिनी । ११) LO add
न विश्वसेत्पूर्वविरोधितस्य hinter उक्तं च । P om. विश्वस्ते । A
विश्वस्ते च । १२) P मूलानपि । A मूलान्वपि । MM₁H om. न वि-
श्वसे° । १३) O om. सुतेषु ।

युक्तं न युक्तं मनसा विचिन्त्य वदेद्विपश्चिह्नहतो ऽनुरोधात् ॥

किं च । सोपचाराणि वाक्यानि शत्रून्नामिह लक्षयेत् ।

अविचारितमीतार्था मृगा यान्ति पराभवम् ॥

किराते ऽप्युक्तम् ।

व्रजन्ति ते मूढधियः पराभवं भवन्ति मायाविषु ये न मायिनः । ५

प्रविशन्ति हि घ्नन्ति शठास्त्रधाविधानसंवृताङ्गान्निशिता इवेषवः ॥

कुट्टिन्या तत्सर्वं ज्ञात्वा मन्त्रिणे निवेदितम् । मन्त्रिणापि राज्ञे ।

राजा प्राह ।

मा होहि सुहृन्माही मा पत्तिहि जं ख दिदुपञ्चकखं ।

पञ्चकखमि वि दिदु जुत्ताजुत्तं विआहाहि ॥

१०

तद्वशिजो नगरप्रधानस्य वध्वा नैतन्निष्पद्यते । यावदात्मना न दृष्टं
तावदसौ न विदम्यः । तच्च कुट्टिन्या अग्रे मन्त्रिणा निवेदितम् । कु-

१) LO युक्तं न वा युक्तमिदं विचिन्त्य [O चिन्त्य] । AMM₁H om. दारेषु° । २) L सोपरोधानि । O सापराणि । A साप-
चाराणि । P भक्षयेत् । ३) P °मन्वार्था । A °मीतायो मृगो
याति । MM₁H om. सोपचाराणि° । ४) P किञ्चिद्रूपयुक्तं कि-
राते । ५) LOAMM₁H om. व्रजन्ति° । ६) P निवेदयामास ।
मन्त्रिणा परि राज्ञो । LO om. अपि । ७) CC₁ मा होहि सुप-
गाही मा पत्तिव्यह [C₁ पत्तिज्वह] अत्र दिः पञ्चकखं । LO मा होहि
सुहृन्माही मा पत्तिज्वत्त [O पत्तिज्वत्त] जं न दिदु [O दीह] पत्ति-
चरके [O पञ्चरेका] । P मा होहि सुहृन्माही या पत्तिज्वह संमृदि
दं पत्तिचरकां । १०) CC₁ पञ्चकखं मि वि दिदु जुत्ताजुत्तं वि-
पाहिज्व । LO पञ्चरेका [O पञ्चरेका] विअ [O वीअ] दिदु [O दिदु]
ज्वत्ताज्वत्तं [O अ°] विआहाहि [O वियाहाहिर] । ११) CC₁
तद्वशिजा नगरप्रधानस्य । L ध्वनिः पद्यते । O नतीः पद्यते । LO या-
वत्सम्यग ज्ञापते [O °सम्यग्ज्ञानज्ञापते] तावन्न विदम्यते । १२) CC₁LOP
om. तच्च । CC₁ कुट्टिन्याये । CC₁ om. मन्त्रिणा । P कुट्टिन्या स
निवेदितं ।

ट्टिनी च मन्त्रिणं पेठायां निचिष्य तद्गृहे न्यासव्याजेन मुमोच ।
स्वयं च तत्र गत्वा तामभाषत । मुग्धे यक्षचूरमक्षयं कृतं तत्त्वं मे
ज्ञाथा ।

उक्तं च । एषः कुरङ्गो हरिणस्तित्तिरिलाव एव च ।

५ मयूरचर्मिकूर्माश्च श्रेष्ठा मांसगणेष्वपि ॥

पुनरपि समग्रो वृत्तान्तः पृष्ठः । कथ्यमानश्च पेठाहननकृतसंज्ञेन मन्त्रिणा
श्रुतः । तत्कथं सा श्रेष्ठिवधूस्तत्पिता श्वशुरश्च मुच्यन्ताम् ।

उक्तं च । न नीचजनसंसर्गात्तरो भद्राणि पश्यति ।

दर्शयत्वेव विकृतिं सुप्रिये ऽपि खलो यतः ॥

१० नाशयितुमेव नीचः परकार्यं वेत्ति न प्रसाधयितुम् ।

पाटयितुमेव शक्तिर्नाखोद्धर्तुमन्नपिटम् ॥

१) LO om. च । P पट्टालकायां । तद्गृहं । CC₁ निःचिष्य
तद्गृह । LO निचिष्य प्रत्यायनाय तद्गृहे न्यासव्याजेनामुचत् । २) LO
om. च तत्र । CC₁P om. तत्र । मत्वा । P नामाभाषतो । LO
om. मुग्धे — मांस° । P हे मुग्धे । CC₁ यं यक्षचूर° । P om.
यन् । CC₁ मे च । P तत्त्वमेव । om. मे । ३) CC₁ add यतः ।
P एनः कुरंगो । A पापाः कुरंगो । C₁A हरिण° । P सवि ।
CC₁A लाव । ४) CC₁ मयूरचर्मिकूर्माश्च । P °चर्मिकूर्माश्च । A
मयूरश्चर्मिकर्मा च । CC₁ °गणेष्विव । P °गुणेष्विह । A गणेष्विह ।
LOMM₁H om. एषः° । ५) LO समग्रोऽपि । P समग्रो वृत्तान्तं
पृष्ठः कथ्यमानश्च पट्टाहनन° । CC₁ °संज्ञे । ६) CC₁ स श्रेष्ठः ।
PO om. सा । LOP श्रेष्ठी । LO om. तत्पिता श्वशुरश्च । ७) O
°सर्गात् । LO जनो । ८) CC₁LOP सुप्रियो । LOA यतः खलः ।
C यथा für यतः । P सुप्रियो ठखलो । MM₁H om. न नीच° ।
A fügt मञ्जति दोषमुद्दे लोकः सर्वः कुसर्मान् । चमसरीतुमिह-
न्याषालखो यदा मूर्धः ein vor न नीच° । १०) CC₁LOP विघट-
यितुमेव । CC₁ यकार्यं । P परकार्यानि वेत्ति । ११) CC₁ शक्तिर्न-
खो° । °मुत्तिपिटिं । L °मचपटीं । O °मङ्गपटी । P °सक्तिं
नखोभूधर्तुमचपिटिं । AMM₁H om. नाशयितुमेव° ।

दुज्जसजससंगे काअसाओ वि होइ विवुहाणं ।

पेच्छह तिलेहि पत्तं खलसङ्गे पीडणं जंतो ॥

यावत्सा कुट्टिनी पेटां हस्तेन हन्ति तावत्सा वल्लिकपुष्पी सवितर्कम-
वादीत् ।

विभाता रजणी तावत्तावदेवं कृतं मया ।

५

प्रबुद्धं च तदा मातर्माये किञ्चिद्विदृश्यते ॥

मातर्मया एवंविधः स्वप्नो दृष्टः । यः कश्चिदर्धप्रमाणो मे भवति स
कथ्यताम् । एवं श्रुत्वा मन्त्री द्वारमाहूय बहिर्निर्मतः । ततः सन्धा-
निता वल्लिम्बूः । सा तु कुट्टिनीति निर्वासिता । इति कथां श्रुत्वा
प्रभावती सुप्ता ॥

१०

इति मुक्सप्ततौ एकविंशतितमौ कथा ॥ २१ ॥

१) C कापसो । C₁ कायसो । CC₁ om. वि । होयइनेय वि-
वुहेहि । २) C पिच्छह । C₁ पिच्छह । P दुर्जनजसंगाकाय-
सागो पि होइ विवुहानं । पिक्खनीलपपातो खलसंगे पीडनं जंतो ॥
उल्लत्थ ॥ दुर्जने जनसंसर्गं कायत्यागापि भवति विवुधानां । पिक्-
खीरपाताः खलसंगे पिडनं जंतो ॥ LOAMM₁HG om. दुज्जसं ।
३) P यावत्तसा । LO om. सा । पुनः पुनः पेटां । P पेटि ।
सवितर्कमचादीन् । ४) P विभीतो । L तया । ६) CC₁ प्रबुद्धे ।
P तथा । मातर्माये किञ्च दृश्यते । LO किञ्चन दृश्यते । AMM₁HG
om. विभाता° । ७) CC₁ अर्थः । LO अर्थ [० अर्थ] परिणामो ।
P °परिणामो । LOP om. मे । CC₁ भवति इति तत्कथ्यतां ।
८) P द्वारमुद्धवि । CC₁P om. बहिर । CC₁LOP om. ततः । CC₁
तस्याता वलि° । P तस्यादनिम्बूः सा च कुट्टिनी । ९) CC₁P
om. तु । P om. निर्वासिता । LO निर्वादिता कुट्टिनी । P
om. कथां । ११) CC₁ om. इति मुक्सप्ततौ । LO om. इति° ।
P °संगहः ।

पुनः प्रभावत्वा पृष्टः शुक्रः प्राह ।

याहि देवि पुनर्याहि मदीयं मतमीदृशम् ।

यदि वेत्स्युत्तरं किञ्चिदथा मादुकया कृतम् ॥

तच्छ्रुत्वा प्रभावत्वाह । कथमेतत् । शुक्रः प्राह । दाक्षिणायामे सो-
 ५ डाको कर्षुकः । तन्नार्थी मादुका नाम । तां च भक्तहारिणीं पथि
 गच्छन्तीं एको बहिः सूरपालाख्यो नरो भुङ्क्ते । सा कदाचिन्मार्गे भक्तं
 मुक्ता तेन सह खिता । ततो मूलदेवेन धूर्तेन तस्मिन्भक्ते उद्भ्रिका
 कृता । तथा च एवंजातं भक्तमनुत्पाटयित्वा नीतम् । यावच्च भर्त्रा
 उद्भ्रिका दृष्टा तावत्किमिदमिति सा पृष्टा । ततस्तथा तत्कालोत्तरं

१) LO om. पुनः — प्राह । P अन्वेद्युः प्रभावती शुक्र प्रपृच्छति
 स्त्र शुक्रः प्राह । २) L मदीयमतिरीदृशी । O मदीयमीदृशं ।
 P मदीयमतिमीदृशं । ३) CC₁ मानुकया । L मादुकया । O मा-
 दूकया । P वहतथा मृतं । MM₁H °यदि गंतुं त्वदान्नयः [M₁
 °ग्रहः । H तवाग्रहः] यदि त्स्युत्तरं कर्तुं यथा मुंडिकया कृतं ॥
 A om. याहि° । ४) LO om. तच्छ्रुत्वा — प्राह [O — ग्रामे सो] ।
 P प्राह । L एलापुरे । P दाहिलायामे । A डाभी । MM₁
 एकपूर । H एकपुरन । G *δαμιλά*. CC₁ सोठाको । LO सी-
 धाकः । P सोटुकः । A बोसाको । MM₁ साठेकी । H टेकि ।
 G *Σοδούκας*. ५) C₁ कर्षुकः । P कामुकः für कर्षुकः । CC₁
 मानुका । P कर्षुतुका । MM₁H मुंडिका । G *Βαχονιά*. CC₁
 भुक्ति° । ६) P मूलपालाख्यो न भुङ्क्ते । MM₁H मूलपाल । L नृपो
 für नरो । O नारो । P om. सा । om. भक्तं । ७) CC₁ मुक्ता ।
 P मूलदेवे । CC₁P om. धूर्तेन । CC₁ भुक्ति । ८) CC₁ ज्ञा-
 तमेव भुक्तिसमयो व्यतीतः । L तावत्तथा जातं भक्तमुत्पाद्य नीतं ।
 O तावत्तथा ज्ञातं एव भक्तमुत्पाद्य नीतं । P तथा च ज्ञातमेव भुक्तिः
 समुत्पद्यती तावत्पावद्भवा नुद्भ्रिका दृष्टा किमिदमिति पृ तत्कालो-
 क्षांतरं कृत्वोक्तं । LO यावद्भर्ता [O यावत्तद्भर्ता] भुङ्क्ते उद्भ्रिका दृष्टा
 किमिदमित्वाह सा पृष्टा तत्कालोत्तरं कृतं । ९) CC₁ दष्टः । om.
 तावत् und सा । om. ततस्तथा ।

कृतोक्तम् । नाथाय रात्री स्वप्ने उद्रिक्का भक्षितो दृष्टस्त्वम् । ततो
मया विघ्नापहाराय विपरीतमिदं कृतम् । विश्रब्धं भक्षय यथा विघ्नो
नश्नति । इति श्रुत्वा रतात्मना तेनोद्रिकापि भक्षिता । इति कथां
श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्तती द्वाविंशतितमी कथा ॥ २२ ॥

५

अन्यदा सख्यक्षां पुष्पांतराभिसरन्नायैवमूचुः ।

यच्च खेदलवैरलं विलुलितैर्व्यालुप्यते चन्दनं ।

सच्छेदैर्मलितैश्च यच्च रक्षितं न श्रूयते नूपुरम् ।

यथायान्त्वचिरेण सर्वविषयाः कामं तदेकाग्रतः

सख्यस्तपुरतं भक्षामि रतये शेषा च लोकस्थितिः ॥ १०

१) P त्वच्च für नाथाय । CC₁ om. अय । L त्वमुद्रिक्का ।
O त्वमुद्रिका । CC₁P उद्रिका [P उद्रिकां] । CC₁ भक्षितः । P
दृष्टा । २) CC₁ विघ्नापोहाय । P विघ्नायोहाय । विश्रब्धं भक्षा-
या । L तथा । O था । ३) L विनश्नति । CC₁P om. इति —
भक्षिता । LO रतात्मना । om. कथां । ४) LO सा सुप्ता ।
५) LO om. इति° । CC₁ द्वाविंशतिमी । P °संग्रहः । ६) O om.
सख्यक्षां । LO °भिसारायै° । P °भिसारणयै° । MM₁H ब्रज देवि
मनो यच्च रमते पुष्पांतरे । कुटिस्त्राञ्चरितं श्रुत्वा चातुर्यं त्वयि
तादृशं ॥ ७) LO °जलैरलं । [O om. अलं] विलुलितै° । A वि-
लुलितं । AL मंडनं für चन्दनं । O मंडलं । ८) LOP सच्छेदै° ।
CC₁AP रक्षितं für रक्षितं । LO रक्षितैर् । ज्ञायते । A निद्रूयते ।
९) CC₁A यात्रायांत्वचिरेण [C₁ °त्वचिरेण] । L °चिरंचिरेण ।
om. सर्व । CC₁P तदेकाग्रतं । LO तदेकाग्रतो । A तदेकाग्रतो ।
P सख्यस्तपुरतं । O भरणासी रक्षत । C₁P भक्षामि स्थितये ।
CC₁A शेषावलोक° । P शेषावक° । MM₁HG om. यच्च° ।

तथा च । संसञ्चतुल्लह जहिं चडइ तस्सु ख जीविउ धणु ।

आइ परा जहि लहिज्जइ तं जि भण्णिज्जइ पेम्मु ॥

आरोम्यं परमानन्दः सुखमुत्साह एव च ।

ऐश्वर्यं प्रियसंभोगं विना सर्वं निरर्थकम् ॥

५ उक्तं च । आत्मानमालोक्य च शोभमानमादर्शविम्बे स्तिमितायताची ।

हरोपयाने त्वरिता बभूव स्त्रीणां प्रियालोकफलो हि वेषः ॥

शुकः प्राह । सुलभाः पुरुषा राजन्सततं प्रियवादिनः ।

अप्रियस्य तु पथ्यस्य वक्ता ओता च दुर्लभः ॥

ततः किं वज्जनोक्तेन त्वं चैताः कृत्वकोविदाः ।

१) CC₁ यथा च । LO om. तथा च । CC₁ संसय [C₁ संशय] तुलहन जाहिं चडइ न सुजीविउ धणु जस्स । आइ वराहन लज्जिजइ तं [C₁ नं] जि भण्णिज्जइ पिम्मु ॥ LO संसल [O संसय] तुलन [O तुलभ] जहिं चडइ [O चड] ज सजीवियधसु [O जीधाणधक] आइ वराहन लज्जिजइ [O लज्जीजइ] तं जि भण्णवह पिम्मु [O जीभतं पिम्मु] ॥ P संशयतुलहनवहिवडिवजसुजीविउ धनजग्गु । आहि वराहन लज्जइतं भण्णिज्जइ पिम्मुः ॥ उत्तत्थ ॥ संशयप्राप्तं सर्वं सजीवितं धनजनप्रमुखं । यत्पुन सफललो तज्जानोहि प्रतितमेषु ॥ AMM₁HG haben die Prakṛt-Strophe nicht. ३) CC₁ परामा° । A प्रमदानन्दः । MM₁H om. आरोम्य° । ४) CC₁ add यतः । P °लोक-नशभमानमादर्शविम्ब स्तिमिरा° । ६) CC₁ हरोपयान । P प्रियाभिसारे । CC₁ वभूवुः । LOAMM₁HG om. आत्मान° । P add तथा च । किं मेयरं नविहिना किमु चारुणीयधूपेन किं जगद्वत्ता किमु कुकुमेन मित्तत्तमेन महिपलं पि न किं पि यं तं इत्ततयस्स पुरिसा रिसपुब्बमानुः ॥ ७) CC₁LO om. प्राह । CC₁ °राजन् इत्यादि । ८) P श्रुता । LOMM₁H om. सुलभाः° । A fügt vor सुलभाः° ein: दश धर्मे न जानंति धृतराष्ट्र निबोधि तान् । मत्तः प्रमत्त उक्कत्तः मीतः क्रुधो वुवुचितः । त्वरमाणस भीरुस लब्धकामी च ते दश ॥ ९) CC₁ तत्किं° । P किमेव° । त्वाञ्च ताः °को-विदः ।

कुट्टिभीचरितं श्रुत्वा तद्विचार्य त्वरान्विता ।

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुक्लो ज्वरीत् । अक्षि पद्मावती पुरी । यच्च

मखिकुट्टिममार्गेषु शोभते रविविस्तरः ।

शेषफलमखिरामो वसुधामिवोपागतः ॥

तच्च सुदर्शनो नाम राजा ।

4

शशिना हरित्वा चैव बलिना कुम्भभुजा ।

कुम्भशक्तिच्छसत्पानसंपवस्य न खरुष्यते ॥ (?)

किं तस्य वर्ण्यते राज्ञः प्रजापालनशालिनः ।

यस्मिंश्चोके न दृष्टा हि दोषा रविकरीरिव ।

तस्य मृङ्गारसुन्दरी नाम भार्या । तस्य नृपतेस्तथा सह क्रीडतो ग्री- १०

ष्मकात्तो ज्वातरत् ।

यच्च सूरः खरो घस्रो यच्च दीर्घो जितदुःसहः ।

- १) CC₁ त्वरान्वितः । O त्वरान्वितः । P त्वद्विपर्कन्वरा-
न्विता । AMM₁H om. ततः° । २) CC₁LO om. प्रभा° —
ज्वरीत् । M प्रभावती । G *Madmaßarñ*. LO om. यच्च — °जतः ।
P om. यच्च । ३) P मखिकूटममार्गेषु शोभते । CC₁ सहतो वा-
रविस्तरः । ४) CC₁ °फलमखिरामो गत्वा वसुधाधिपोहतः ।
P °फलमखिरामो भीत्वा वसुधामिवोपागतः सतः । LOAMM₁HG om.
मखि° । ५) LOP om. नाम । MM₁H सुन्दरसेन । ६) LOAMM₁HG
om. शशिना — रविकरीरिव । P शशिनी । च कुम्भभुजा । ७) CC₁
कुम्भा° । P °हात्वात्पानः । om. च — तस्य Zeile c. ८) CC₁ खो-
र्कैर्न । P om. हि । CC₁ दीर्घैरविकरीरिव । १०) CC₁ om. तस्य । P
तस्य नृपते भार्या मृ° नाम विजितसङ्कारितचिमुवन सुन्दरी तथा
सह क्रीडितो स्त ग्रीष्मकरो ज्वातरत् । L तथा सह क्रीडतो° ।
LO om. तस्य नृपतेस् । O तथा च । om. ह — तेषां ।
१२) LOAMM₁H om. यच्च — नाव्यथा । P यच्च ग्रीष्मसमये प्रवृत्तः
सूरः खरी खरो घस्रो । CC₁ यच्च सूरः खरो घस्रो यच्च
[C₁ यच्च] ।

खरश्च पवनो भीरु ग्रीष्मे सर्वमिदं खरम् ॥

चन्दनं शुचिवस्त्रं च पानीयं शुचिशीतलम् ।

सेव्यमानो ऽपि मधुरः शुचिर्जयति नान्यथा ॥

मध्याह्ने चन्दनं येषां सायं मज्जनसेवनम् ।

५ रात्रौ व्यजनवातश्च तेषां ग्रीष्मो ऽपि किंकरः ॥

एवंविधे ग्रीष्मे च चन्द्रनामा वणिकप्रभावतीभार्यासमेतो गृहोपरि-
भूमिकायामारूढः । करैर्युक्तो ऽपि निरालम्ब आदित्यः पश्चिमाश्वो-
निधितटं गतः ।

उक्तं च । प्रतिकूलतामुपगते हि विधौ विफलत्वमेति वज्रसाधनता ।

१० अवलम्बनाय दिनभर्तुरभून्न पतिष्यतः करसहस्रमपि ॥

तत्रस्थः स तथा भानू रागशेषो गतांशुकः ।

भातीव विद्रुमघटः स्रस्तः संध्यावधूकरात् ॥

अचान्तरे विशालाक्षि चन्द्रो हन्तुं तमोरिपुम् ।

उदयाद्रिशिरः स्थातुमुद्यतो ऽशुभटैर्वृतः ॥

१) CC₁ भीरुग्रीष्मे । ३) C₁ सेव्यमाने । P सिंच्यमानोति ।
शुचिं । ४) L तत्र मध्याह्ने° । ५) L °वायुश्च । P किंकर
उच्यते । AMM₁H om. मध्याह्ने° । P add पेक्षह तण सुहावर चंद-
नपको वि कामिमिड्डणान । पेम्मविसंमि मिश्रुविय हिअअ जह अने-
णं धताल्लिगो ॥ उल्लय ॥ पञ्चत तथा सुखयतु चंदनपंकोपि कल्लना-
नां । प्रेमविलम्बिन हृदयं यथा अन्योन्यधनालिङ्ग ॥ किञ्च ॥ मज्जं
शेसिरिखण्डपंककल्लाना स्वायंकमोलं स्वयं लीलामंजरमानसं रहहेसा-
यंसुरासीयला । मिम्फे पंधिजानिखी निज्ययणं किं पि पंसुणे । एते
पञ्चमिलीसुहाविल्लयिनो सेसा सराजज्वरा ॥ ६) CC₁ LO om. च ।
AMM₁H nennen चन्द्र und प्रभावती nicht. ७) CC₁ °भूमिकामारूढः ।
LO सूर्यः पश्चिमांशोधी पपात । ८) P °तटे । ९) LOAMM₁H
om. उक्तं च — छण्णशिरःस्थितः । P प्ररिकूलमुपगते । ११) CC₁
तत्रस्थः स तथा भानू रागशेषो गतांशुकः । P नगल्लस्रस्तदा भानू ।
१४) P उद्यतः शुभटैर्वृतः ।

प्राचीमुखे विभातीन्दुः सदाद्रिश्चिरःस्थितः ।

दीपस्त्रिभुवनस्त्रेव प्रच्छन्नस्य तमिस्रया ॥

उदयाचलमारुहो भाति चन्द्रो निशामुखे ।

यामिनीवनितोत्सङ्गः शुक्लः कृष्णश्चिरःस्थितः ॥

एवंविधे निशामुखे स वणिक् विक्रीडितया तथा सार्धं क्रीडितः । ५

अस्य रामनामा सुतः संजातः । तस्यै पित्रा विवाहशेषा ग्राहिताः ।

तस्य माताम्यदा चन्द्रं प्राह । मम एक एव पुत्रः । ततो ऽहमतिशयेन

दुःखार्ता । चन्द्रः प्राह । एको ऽपि त्वदीयः सुतः ज्ञाघ्यः ।

उक्तं च । चतुरो मधुरस्त्वागी मन्वीरश्च कलालयः ।

गुह्याही तथा चैवं एको ऽपीदृश्वरः सुतः ॥

१०

तथा च । किं जातैर्बहुभिः पुत्रैः शोकसंतापकारकैः ।

१) P प्राचीमुखे । °द्रिकटिस्थितः । २) P °भुवनस्त्रेव प्रय-
कन्नसमिग्रया । CC₁ तमःग्रिया । ४) P यानावपततोसंश सूक्त-
कृष्णनिरस्थितः । CC₁ -कृष्णः । P add उदयदुग्गतस्य चन्द्रं तमो मुहि-
तवस्थितं । उदासितस्तदा कुम्भं प्राच्या सेतुं जगचर्यं ॥ क्रमेण कि-
रणैश्चन्द्रो मृणालैरिव वारिवत् । पिवत्तीव तप्तः सान्द्रं तैलौक्या-
तगगतं धनं ॥ ५) LO रजन्यां तथा समं क्रीडतोः कियद्दिनैः सुतः
संजातः । P om. स । CC₁ विक्रीडितया । C₁P om. तथा । CC₁
क्रीडतो । ६) CC₁P स्य । P रोमो नाम सुतो जातः । LO
रामेति नाम कृतं । CC₁ सुतः संजा । CC₁P om. तस्यै । O
तस्य । CC₁LO om. पित्रा । CC₁ ग्राहितः । LO ग्राहिताः सकलाः
कलाः । P सा पित्र विवाह ग्राहितोशेषा । ७) LO अम्यदा प्रभा-
वती चन्द्रमब्रवीत् । P सा चन्द्रमब्रवीत् । CC₁P मम पुत्र एक एव ।
O om. एक । CC₁ ऽहमतिदुः । P महनिशयदुः । ८) LOP
आह । LO त्वदीय एवं [O एव] । om. सुतः । P त्वदीय ।
९) LO यतः für उक्तं च । १०) CC₁ गुह्याही लक्ष्मी चैव ।
O गुह्याही कुवुद्धीमत । L परः । AMM₁H om. चतुरो । ११) P
om. तथा च । CC₁ किं जातैर्बहुभिः पुत्रैरित्यादि ।

वरमेकः कुलात्मनी यच्च विश्रयते कुलम् ॥

इत्युक्त्वा धूर्तमायां कुट्टिणीमाकार्येदमब्रवीत् । तव कनकसहस्रं दास्ये ।
मम पुत्रं स्त्रीमायावञ्जनदत्तं कुरु । तथेति तथा प्रतिज्ञाते पुत्रं
ससाचिकं तस्यै दत्त्वा यद्यस्त्युचः क्वापि वेश्यायाः कपटेन जितो
५ भवति तदाहं द्विगुणं कनकं ग्रहीष्ये । तयोक्तम् । एवमस्त्विति लेख-
यित्वा पुत्रं तद्वृहे प्रेषयामास । स च तपस्वी वेश्याजनोद्भवान्विका-
रान् गृह्णाति ।

तद्यथा । वैशिकीं छत्रिमां वासीं वल्लीकान् शपथांस्तथा ।

कोटिखं छत्रिमं भावं छत्रिमं ददितं तथा ॥

१०

हास्यं च छत्रिमं दुःखं सुखं चैवमपार्थकम् ।

१) P वरमेकः । विश्रयते । LOAMM₁H om. किं० । २) L
धूर्ततमा । P धूर्तमत्रीं । MM₁ नंतर माया नामिं एक [om. M₁]
प्रसिद्ध कुट्टिणी [M₁ add त्वाच्च] नगरांत होती । H मया । CC₁P
om. इदम् । P कनकमलम् । ३) LO *वचना० । CC₁OP om.
तथेति । P प्रतिज्ञयाचसाचिकं छत्वा । CC₁ पुत्रं सासाचिकं छत्वा ।
४) CC₁ om. तस्यै दत्त्वा । O पुत्रे । L दत्त्वा तयोक्तं । O यदि für
तस्यै । छतम्भदि । P यदास्त्युचः । L मम पुत्रः । O मत्युचः ।
LP वेश्याया । O वेश्या । LO न जीयते । ५) P भविषति ।
CC₁ om. तदाहं । C द्विगुणतरं । C₁ द्विगुणनरं । O द्विगुणं तदा ।
CC₁P ग्रहीष्ये कनकमिति । L अहं [O om.] दास्ये । O आदा-
स्ये । CC₁P om. तयो० एवमस्त्विति । L लिखित्वा । O खिलत्वा ।
६) CC₁ तद्वृहं । LO om. स च । P वेश्याजातभयादिकारान् ।
७) MM₁H om. वैशिकीं — तं तस्स । CC₁A वैशिकं । L वैशिक ।
O वैशिकः । LO वल्लीकान् । P वल्लीकपचकयत्वा । ८) P को-
टीखं । O कोटिखं । CC₁A छत्रिमो भावः [A भावो] । LO
छत्रिमोद्भावः । P छत्रिमाभाव । १०) P छत्रिमं इत्थं चैवमपार्थकम् ।
A चैवमुपार्थकम् ।

याचनं विनयोपेतं स्नेहभावो निरीहता ॥

समलं सुखदुःखेषु धर्माधर्मसमक्रिया ।

भुजंगपुरतस्त्वेव कौटिल्यक्रमदर्शनम् ॥

तथा च । अहरं करं कवोलं यज्ञजुअलं शाहिमण्डलं रमलं ।

इतिअजलसामलं हिअअं जं अस्स तं तस्स ॥

५

इत्येवमादि समग्रं वेज्ञानुगं चरितं शिचितम् । ततः स पुत्रः प्रति-
ज्ञापूर्वं वणिजे समर्पितः । पितुर्वाक्येन च सुवर्णद्वीपे वाणिज्याय
प्रेषितः । तत्र च कलावती वेज्ञा । तथा सह वर्षमेकं स्थितः । तां
वैशिकानि कुर्वन्तीं स प्राह । विशेषं वद । एवं ममानुजापि वदति ।
ततो वज्रभिरपि वैशिकैर्न तत्सर्वस्वं गृहीतुं शक्नोति । ततस्तथा १०

१) P पातनं विनयोपितं । LOP स्नेहो । CC₁ om. हास्यं ।

२) P धर्माधर्मेषु सत्क्रिया । LO समक्रियाः । ३) भुजंगमित्र-
संबन्धि व्यवहारप्रवीणता । add स्वद्रव्यवदनं काले याचायानव्यव-
क्रिया । भुजंगपुरतस्त्वेव कौटिल्यक्रमविस्तरं ॥ ४) CC₁ अहरं करं

करं कवोलं । ५) C₁ इतिअं । CC₁ सामग्रं । LOPAMM₁ HG
om. अहरं । ६) LO om. इति । CC₁ वेज्ञानुगं । LO वेज्ञानु-
रागं [O वेज्ञानुगं] शक्तित्वं शिचितः । P वेज्ञान्तरं । CC₁ P om.
चरितं । L om. ततः । सततं स पुत्रः । P ततः स्तथा पुत्रः ।

७) O सपूर्वं । P सपूर्वकं । LO add च । P वणिजेन । LO
पित्रा च । P पुत्रा च । CC₁ om. च । om. वाणिज्याय । P
वाणिज्य आप्रेषितः । ८) LO om. च । L कलावतीवेज्ञया सह ।

P तत्र च रासुतवेज्ञा मया सह र्धकं स्थितः । ९) CC₁ वैशि-
की । P वैशिकी । L वैशिकान् । O वैशिकान् । P om. स ।
CC₁ कुर्वती प्रसाद । मम मानुजापि वदति । P om. ममानु-
जापि । वज्रभिरेचितकेशेन तत्र सर्वस्वं गृहीतुं शक्नोमि । १०) LO

मत्सर्वस्वं । CC₁ न शक्नोति । CC₁ LOP om. ततस् ।

सर्वमपि मातुर्निवेदितम् । मातापि प्राह । निश्चितमेष वेष्मासुतः । नेदृ-
शैर्गृह्यते । प्रपञ्चेनैव ग्राह्यः । ततो यदायं स्वदेशं गन्तुकामस्त्वामुत्क-
लापयति तदा त्वया वाच्यम् । अहमपि तत्र यास्यामि । यदि न
नयसि तदा मरिष्यामीत्युक्त्वा कूपे झम्पा देया । ततो ऽसौ प्रीतस्त्व
५ प्रति सर्वं दास्यति । तयोक्तम् । मातर्मौ विना तद्व्येण किम् ।

उक्तं च । अतिक्लेशेन ये ह्यर्था धर्मस्मातिक्रमेण च ।

शत्रूणां प्रणिपातेन मा स्म तेषु मनः कृताः ॥

माता आह । भीरु मा मैवं वद । मृत्युदो ऽर्थः प्राणदश्च ।

उक्तं च । नासाहसं समालम्ब्य नरो भद्राणि पश्यति ।

१) CC₁ ससर्वमपि मातुरपि । P सर्वमनितुनिवेदितं । LOP
माता । CC₁ om. प्राह । LO विचिंतयति für प्राह । L निश्चि-
तमयं । O निश्चीम । L न वैशिकैर्याह्यः । O न वैनीषीकैर्याह्यः ।
P नदृशैरवगृह्यः । २) P om. प्रपञ्चेनैव ग्राह्यः । LO प्रपंच-
साध्यो [O °स्वाध्यौ] यं । O om. ततो । LO om. अयं । स्वं ।
O देशे । ३) L त्वयेत्यं वाच्यः । P वाचं । LO om. तत्र । L
सत्यमेष्यामि । O समेष्यामि । P यामि न यदि नयासि । ४) CC₁
ततो । वद्वौ प्रवेष्टव्यं । LO वटे für कूपे । P अथ कूपे जलपरि-
क्लिप्ते वटे । LO त्वयि । ५) LO add इति । CC₁P om. मातर ।
LO om. तद् । P तत्र द्रविणेण । ६) P om. उक्तं च । अस्ति-
क्लेशेन । CC₁ ये अर्था । P ये चार्था । O ये र्थाः । L ये धर्मा-
तिक्रमेण च । O om. ये । °क्रमति न चे । P धर्म्यस्माति° । CC₁
°क्रमेण ये । ७) L प्राणिपातेन । O °यातेव । CC₁ ते अर्था
मा भवन्तु मे । LO कृताः । AMM₁H om. अतिक्लेशेन° । ८) P
माताप्याह । CC₁ मा भीरु एवं वद । P भीरु मैवं वद । CC₁
add यावदायुस्तिष्ठति तावत्प्राणिनां मृत्युर्नहि hinter प्राणदश्च ।
९) CC₁ om. उक्तं च । LO तद्यथा । MM₁H om. नासाहसं — या-
चितारं च । LOA न साहसं [L अनालम्ब्य] । P मासाहसं ।
भद्राणि ।

साहसी सर्वकार्येषु लक्ष्मीभाजनमुत्तमम् ॥

नाभित्त्वा परमर्माणि नाकृत्वा कर्म दुष्करम् ।

नाहत्वा मत्स्यघातीव प्राप्नोति महतीं श्रियम् ॥

कालः समविषमकरः परिभवसन्मानकारकः कालः ।

कालः करोति पुरुषं दातारं याचितारं च ॥

५

अहं च तच्चाधो जालं विरचयिष्ये । इति कुट्टिनीवचनमाकर्ष्य तथा
तथा कृतम् । तथा च कृते तेन सर्वस्वं दत्तम् । कोटिसंख्यं च द्रव्यं
गृहीत्वा मानरहितो निष्कासितः ।

उक्तं च । वेसा वि रमन्ति जणं पित्रं पि वञ्चन्ति अत्यलोहेण ।

ताण णमो वेसाणं अप्पा वि ण वल्लहो जाण ॥

१०

१) LO सहसी । A °भोजन° । २) P add किञ्च । परकर्मा-
णि । न कृत्वा । ३) P न हत्वा । CC₁ कर्मघातीव । P मत्स्य-
नातीव । A om. नाभित्त्वा° । ४) P °विषमकरः । CC₁ परभव° ।
P परिभावसमान° । LOG om. कालः° । ६) P अहं वोधो
जला । CC₁ om. तत्र । LO om. च । CC₁ विचरिष्ये । LO धा-
रयिष्ये । P विवारयिष्ये । LO °वचः श्रुत्वा । CC₁P om. तथा
तथा कृतम् । P चकार कृतेनानेन° । ७) CC₁LOP om. च । LO
सर्वे । P कृतेनानेन सर्वस्वं त्वदीयं सख्यं च द्रव्यं च गृहीत्वा मान-
रहितो निःकाशितः । L कोटिसंख्याकं । LO om. च । ८) O गृ-
हीतो । ९) LO यतः für उक्तं च । C पित्रं । C₁ प्रियं । CC₁
पि वयंति अत्यलोहेण । L वेसाय । O वेसाप । L पित्रं । O पीयं ।
LO om. पि । L वञ्चन्ति अत्यलोहेण । O विवर्जं वि अहं° ।
१०) LO नमो । L वि न । O वि लभो जण । LO fügen vor
वेसा° ein: गहिडु ण सलयमच्छं मुखं जायंति भग्गमयणाउ [O
गहीगु ण सयनमत्स्य° भग्गममल्लेउभ] मुखिवनतरित्ता [°सरिस्सा?]
वेसा निच्चं विपक्वलीया हच्छा [O मुलीवलीसरीसवित्ता निच्चं वि-
पक्वलीयाह] । P उक्तं च यतः धन्ना गनिआवलिआ जा परि-
सानं मणीहववसानं । गृह्णंति सच्चं पित्रं मित्रं जीवनं गृह्णन्ति ॥
उल्लस्य ॥ धौन्वा गल्लिकावल्लिकावनिता या पुष्पाणां म्मनोभववसानं ।
गृह्णन्ति सर्ववित्तं मित्रं जीवं न गृह्णन्ति ॥ AMM₁H om. वेसा° ।

स च तथा धनमानपरिभवं प्रापितः परपोतमाबुह्य स्वगृहभागमत् ।
 एकाकिनं सुतं धनपरिजनवर्जितं दृष्ट्वा पिता सबाष्पं धनव्यकारणं
 पृच्छति । सो ऽपि स्वयं लज्जन् गृहमन्त्रिमुखेन निवेदितवान् । पि-
 त्रोक्तम् । वत्स मा विषादं विधेहि । विपदः संपदो ऽपि पुंसः
 ५ संपद्यन्ते ।

उक्तं च । चिन्तामिमां वहसि किं गजयूथनाथ
 यूथाद्वियोगविनिमीलितनेत्रयुग्म ।
 पिण्डं गृहाण पिब वारि यद्योपनीतं
 दैवाद्भवन्ति विपदो किल संपदो वा ॥

१०

किमनेन धनेनापि सत्त्वरेण मनस्विनाम् ।

१) C तथा । LO ०भ्रंशं प्राप्तः । L यथा पर० । O यथा
 यथा पर० । P यतारं योतमाबुह्य स्वगृहभागमात् [om. स — प्रा-
 पितः] । C अगमत् । LO आगतः । २) P सुतं hinter दृष्ट्वा ।
 L धनपरिवर्जितं । P परिजनरहितं । CC₁P om. पिता । L सु-
 दुःखं für सबाष्पं । O nur सु । P om. सबाष्पं । ३) LO om.
 स्वयं । लज्जमानः । CC₁ ०मुखे । L निवेदयति । O निवेदितं ।
 P अस्त्रासौ पि स्वजनलज्जां नाटयति मन्त्रिमुखेन नि० । O पि-
 त्रो । ४) LO मा विधेहि विषादं । CC₁ ऽधि für ऽपि । L पुंसः
 समुत्पद्यन्ते । O पिब समुत्पद्यन्ते । P विपदा संपदापि पुंसः संप-
 दातेः । ५) CC₁ संपद्यन्ते । ६) CC₁ चिन्तामिमां वहसि किमित्यादि ।
 P जगयूथ० । ७) P योगविधौ० । ८) P गृहान । यद्योपनीते ।
 ९) P दैवद्भवन्ति विपदो वा । add सव्यसानं पिविहीज अमनवि-
 शारकारखो नूनं धीरापसन्नवदनाः सुद्वयेपि तच्च तिष्ठति ॥ LOAMM₁H
 om. चिन्तामिमां० । १०) P किमनेनापि सत्त्वरेण । CC₁ मन्त्रिणेन
 für सत्त्वरेण ।

गते न जायते खेदो हर्षश्चैवागते न च ॥

एवं सुतं समाश्वास्व धूर्तमायामाकार्य इदमब्रवीत् । शृणु यदत्र कौ-
तुकं संवृत्तम् । त्वत्प्रधुषितो ऽपि सुतो गतसर्वस्वः समाययौ । साह ।
स्त्रीभिः को न खण्डितः ।

उक्तं च । को ऽर्थान्प्राप्य न गर्वितो विषयिणः कक्षापदो ऽसं गताः ५

स्त्रीभिः कस्य न खण्डितं भुवि मनः को नाम राज्ञां प्रियः ।

कः कालस्य न गोचरान्तरगतः को ऽर्धो गतो गौरवं

को वा दुर्जनवागुरासु पतितः चेमेण यातः पुमान् ॥

- १) P दोषो für खेदो । LOMM₁H om. किमनेन° । LO add
zwei Prākṛt-Strophen: L जिमजिम [O जीमर] वायइ विही विस-
रसकरखेहि निदुरं [O निदुरं] पडहं । धीरापसन्न [O °न्ना] वय-
ससञ्चिततहातचेव [O °वयणा निञ्चति तहारचेव] ॥ तंगिउ तं नमाइ
सो दज्जइ जं होसि इजउ [O इतिमु] आसन [O आस] किज्जइ
[O adds तसुआसनदज्जइ] पासा [O पाषा] वडणुजिमजोइज्जिइजो-
गिमपडइदाउतिमदिज्जउ ॥ [O वडणुजीमजोइज्जइजोजीमपइदाउमी-
तदिज्जइ] । २) P एवं समाययौ सा प्राह ततः आश्वास्व ।
CC₁ om. सुतं । L [om. एवं] जायामाश्वास्व । O एवं सुतमा-
स्वास्वा । CC₁ धूर्तमानमा° । L धूर्ततमासुतमाकार्य । P धूर्त-
मायाकार्येदमब्रवीत् । LOP om. अत्र । LO कौतुकं यत् ।
३) L त्वद्गृहाधिष्ठितो । O °ध्यचितो । P तद्विपिउपोषितो । om.
ऽपि सुतो । गतः स सर्वस्वः । om. समाययौ — उक्तं च । O
°सवस्वमाययौ । CC₁ अथवा für साह । ४) LO विडग्मितः ।
५) LOP om. उक्तं च । P कक्षापद स्वं गतः । ७) C₁ om. कः ।
P ध्यानगतो । ८) CC₁ दुर्जनवागुरीं न । A दुर्जय° । P जातः ।
LOMM₁HG om. को ऽर्थान्° ।

रमणसिंहिणंतराले बडलअरे रोमराइतरुगहणे ।

हरिहरणरगोविन्दा विडम्बिआ मअणचोरेण ॥

तत्त्वं पुनः पोतं भृतं कृत्वा मां पुत्रान्वितां तत्र प्रेषय ।

उक्तं च । कृते प्रतिकृतं कुर्या हिंसिते प्रतिहिंसितम् ।

५ लया लुब्धापिताः पचा मया लुब्धापितं शिरः ॥

मयाप्युक्तम् । यदि त्वदीयपुत्रः क्वापि स्त्रिया वध्यते तदा मम दूषणम् ।

उक्तं च । दिग्गजकूर्मकुलाचलफणिपतिविधृतापि चलति वसुधेयम् ।

प्रतिपन्नमलमनसां न चलति पुंसां युगान्ते ऽपि ॥

१० तथा च । अचला चलन्ति पलए मज्जाअं साअरा विलङ्घन्ति ।

गरुआ वि तह विकाले पडिवसं ण स सिढिलेन्ति ॥

१/२) CC₁ रमणसिंहिणंतराले वाहल एव रोमराइतरुगहणे । हरिहरनरगोविन्दा नपविया मयणचोरेण ॥ LO रमण [० °ले] सुहिणं [० °णे] तराले वहलतररोमरायि [० °राइ] तरुगहणे [० तरुग] हरिहरनरगोविंदान [० °म] गगविया मयणचोरेण ॥ P रा-वणकिहिणंतराले वाडलया रामराइहंगहणे । हरिहरहिरण्णगर्भा न विडम्बिया मयनचोरेण ॥ AMM₁HG om. रमण° । In P ist hier eine Lücke bis ततो वेष्णामातापि । ३) CC₁ om. तत्र । LO तत्त्वं तथा भृतं पोतं कृत्वा पुचेण समं मां । ४) LO om. उक्तं च — मयाप्युक्तम् । C₁ प्रतिकृते । LOPAMM₁HG om. कृते° । ६) LO त्वदीयः । om. क्वापि । ८) LO यतः für उक्तं च । LOPAMM₁HG om. दिग्गज° । LO अकउ ताइअरजणो विय जायपंचभूयाइ ताहं विय लज्जिज्जइ पाइं परिहरंते हं [० अकउत्ता अरजणे अंजे विय जाइयं व भूयाइं ताहं चीयजीअइपाइइपरीहरंतेहि] । १०) CC₁ अचला चलन्ति पलए मज्जायां सायरा [C₁ सापरा] विलंघन्ति । गरुआ वि तह विकाले पडिवसं णे य सिढलन्ति ॥ LOPAMM₁HG om. अचला° ।

धीरा जाण पमाणं जिमिअन्ने तह वि जंपिअन्ने अ ।

अइजिमिअजंपिआइं पच्छा वच्चे अपच्छाईं ॥

ततः श्रेष्ठी तं पुत्रं प्रेषयामासाशु तथा समं सुवर्णदीपे । ततस्तस्मिन्सर्वो
ऽपि पौरजनः प्रीतो बभूव । सा च कलावती सानुकूला तं विनये-
नाजुहाव । तथा च स तथावर्जितो यथासौ आत्मायत्तः कृतः । ५
द्रव्यं च सर्वं गृहीतम् । ततः सा धूर्तमाया कुट्टिनी किं करोतु ।
इति प्रश्नः । सा प्राह । शुक न जाने । त्वं वद । शुकः । यद्यद्य न
यासि तदा कथयामि । सा आह । न यास्यामि । शुकः । यदा
तस्य सर्वस्वं गृहीतं तस्मिन्समये कैश्चिद्दिनैश्चाग्रे ऽपि चण्डालरूपधारिणी
धूर्तमाया नित्यं नित्यं गवेषमाक्षैव किञ्चित् । अन्यदा स कलावत्या १०
सहितः खट्वायामुपविष्टस्तथा दृष्टः । तां द्वारि दृष्ट्वा सहस्रोत्थाय ना-
शयितुमुद्यतः पूर्वमेव संकेतितम् । तमुत्तिष्ठन्तमनु कलावत्यपि उत्थिता ।

१/२) CC₁ जीहे जाण पमाणं जिमयन्ने तह व जंपिपन्ने य ।
अइजिमियजं पियाइं [C पाच्छा वच्चे] अपच्छाईं ॥ LOPAMM₁HG
om. diese Prakṛt-Strophe. ३) LO om. तं । om. आशु । CC₁ om.
तथा समं । A hat hier folgende Strophe: प्रारब्धते न खलु विघ्न-
भयेन नीचैः प्रारब्ध विघ्नविहिते विरमन्ति मध्याः । विघ्नैः पुनः पुन-
रपि प्रतिहन्यमाना प्रारब्धमुत्तमगुणा न परित्यजन्ति ॥ LO गते für
ततस् । O om. सर्वो । ४) CC₁ कलावती तथा कलावत्या तं
विनयेनाकार्थं । LO om. तं । ५) CC₁LO om. च स । C तथा
तथा । CC₁ om. तथा । L अपवर्जितो । LO om. असौ ।
L आत्मपचः । ६) LO om. च । CC₁ धूर्तकुट्टिनी । L धूर्तमा ।
LO om. कुट्टिनी । L करोति । ७) LO om. सा प्राह — या-
स्यामि । CC₁ om. त्वं वद शुकः । ८) L सर्वं । तत्समये । LO
om. च । C पिंडाचल° । १०) L धूर्तमा । O नित्यं । CC₁ मातं-
ङ्गवेषमक्षिव किञ्चिदन्यदा स क° सहितः तां च द्वार वीक्ष्यमाणं
दृष्ट्वा । In CC₁ ist hier eine Lücke bis तथा दृष्टः nächste Seite, Z. २.
११) LO om. तथा । पूर्वमेव सं° vor तां द्वारि° । १२) O om. अपि ।

उक्तञ्च । किमिदमिति । रामस्तामुवाच । भद्रे । इयं मम जननी ।
अहं च हतार्थको बद्धदिनेभ्यो न तथा दृष्टः । धूर्तमायापि तं संके-
तस्त्वं द्वारस्त्वेव सशङ्का हस्तसंज्ञया आजुहाव ।

जगादेति चिरालम्बो वेष्मागृहगतो भवान् ।

५

स्नेच्छी भूता इयं वेष्मा सर्वस्वं मे त्वया हृतम् ॥

यावदेवं गृहाङ्गुलिगता शपति तावत्स वणिक् चण्डालरूपी समागत्य
तत्पादयोः पतितः । एतच्च दृष्ट्वा कलावती कुट्टिनीसहिता तां गृहमध्ये
नीत्वा पृच्छति स्म । अम्ब को ऽयम् । किञ्जातीयः । त्वं का । तयो-
क्तम् । पद्मावतीपुरीनाथस्व राज्ञः सुदर्शनस्व मातङ्गी गायिनी अहम् ।
१० अयं च मदीयं द्रव्यं हत्वा इहागतः । तच्च त्वयाप्तम् । तन्नया ज्ञा-
तम् । परमधुना स समागच्छतु । ततः कुट्टिनी कलावतीसहिता
तत्पादयोर्लम्बा उवाच । गृहाणेदं द्रव्यम् । धूर्तमाया प्राह । नाहं

२) L om. च । LO न या दृष्टः । L धूर्ततमया । LO
च für अपि । ३) CC₁ द्वास्त्वेव । ४) LO जगाद च । चिराद-
लम्बो । ५) LO स्नेच्छ स्नेच्छीकृता वेष्मा । हृतं त्वया । PAMM₁H
om. जगादेति° । ६) L एव । O om. एवं । CC₁ संपतिता für
शपति । यावत्स । दशाङ्गुलिमुखः für चण्डाल° समागत्य । ७) CC₁
पतति । LO add वत्स दिष्ट्या चिराददृष्टोसि hinter पतितः । LO
om. एतच्च दृष्ट्वा । °सहिता तावत्स्वरूपं दृष्ट्वा । CC₁LO om. तां ।
CC₁ गृहमर्थं । ८) CC₁ om. पृच्छति स्म । ज्ञातीयः । LO किञ्जा-
तीयः । का त्वं इति पृष्ट्वा जगाद सा । ९) CC₁ मोतंगा गाय-
नी । O om. अहम् । १०) O om. च । LO तन्नयास्वातं ।
११) CC₁LO om. स । CC₁ समगच्छतु । LO गच्छतु । CC₁ कला-
वती कुट्टिनीसहिता । १२) CC₁LO om. तत् । LO लज्जितोवाच ।
CC₁ गृहाणेन । LO add मा मैवं पुनर्वद [O विडवडय] hinter
द्रव्यं । L धूर्ततमोवाच । O धूर्तामाना उवाच ।

गृहकोणे ग्रहीष्ये । राजविदितं ग्रहीष्यामि । ततो वेक्षामातापि अति-
शयेन भीता तां मातङ्गीं प्रतिजगाद् । इमां मत्सुतां रच रच ।
पारंपर्यागतं द्रव्यं गृहाण सर्वस्वम् । परं मां मैवं विडम्ब्य । धूर्त-
माया आह । ग्रहीष्ये । ततः सा वेक्षया कुट्टिन्वा सह हस्तपादौ
गृहीत्वा संमानिता । धूर्तमायापि निजं तदीयं च द्रव्यं सर्वस्वं गृ- ५
हीत्वा रामेण सह पोतमाह्वय स्वगृहभागत्वं महोत्सवमकारयत् ।
इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्तती त्रयोविंशतितमी कथा ॥ २३ ॥

अथान्वस्मिन्दिने प्रभावती शुकं पप्रच्छ । शुको ऽप्याह ।

याहि देवि विजानासि यदि जारसमन्विता ।

१०

१) ० कोणं । CC₁ गृहकोणे अराजविदितं ग्रहीष्यामि । L
ततो वेक्षा ततो तिश्येन । ० ततो वेक्षामोजातिश्येन । P om.
अपि । २) LOP om. तां मातङ्गीं । LOP ग्राह । LO रच ।
३) L अपरं पर्याप्तं । ० अपरं पयागतं । LO धनं । CC₁P om.
सर्वस्वम् । om. परं । CC₁ मा त्वं विडम्ब्य । P मामेवं विड-
म्बया । LOP om. धूर्तमाया आह — संमानिता । ४) CC₁ om.
वेक्षया । ५) L धूर्तमाया । P धूर्तमायया । LOP om. अपि ।
P om. निजं । CC₁ तदीयं चायेतनं सर्वस्वं । LOP om. सर्वस्वं ।
LO आदाय । ६) LP om. सह । LO स्वं । [CC₁ lesen so: 'परम-
धुना समगच्छतु । ततः कलावती कुट्टिनीसहिता पादयोर्लपा उवाच ।
गृहाणैनं द्रव्यं । धूर्तमाया आह । ग्रहीष्ये । ततो वेक्षामातापि
अतिशयेन भीता । तां मातङ्गीं प्रतिजगाद् । इमां मत्सुतां रच रच
पारम्पर्यागतं द्रव्यं गृहाण मा त्वं विडम्ब्य । धूर्तमाया ग्राह ।
नाहं गृहकोणे अराजविदितं ग्रहीष्यामि । ततः सा कुट्टिन्वा सह
हस्तपादौ गृहीत्वा सम्मानिता । धूर्तमायापि निजं] । ७) LO
एवं बुद्धिवैभवं श्रुत्वा° । ८) LO om. इति° । CC₁ त्रयोविंशतितमी ।
P 'संयहः । ९) LO om. अथा° — आह । P om. अथ । सो-
प्याह । १०) P जारे समन्विते ।

सज्जनीव पुरा वर्तुं भर्तुरग्रे कचग्रहे ॥

प्रभावत्याह । किमेतत् । कीरो ऽब्रवीत् । अस्ति चन्द्रपुरं नाम नगरम् । तत्राभूद्वर्धकिः सूरपालाख्यः श्रीमान् । तस्य सज्जनी नाम भार्या अत्यन्तं परपुरुषलम्पटा । तां च तद्गृहस्थां देवकी नाम रमते ।
५ इति लोकादेतदाकर्ण्य वर्धकिः कपटेन गृहान्निर्गत्य प्रातः संध्यायामाच्छन्नः समागत्य तल्पस्थाधोभागे स्थितः । सा च जारेण सह तत्रारूढा पत्या केशेषु गृहीता कथं मुच्यते । उत्तरम् । सा पत्या धृता सती द्वितीयपतिमुखमालोक्य प्राह । मया तव कथितं यद्रथकारो मम पतिर्गृहे न विद्यते । स चागतस्तव तदेव औचित्यं विधास्यति ।

१) P सज्जनीव पुरा वर्तुं । MM₁H पुनः कर्तुं भर्त्वा निजकचग्रहे । A om. याहि° । २) LO om. प्रभावत्याह — ऽब्रवीत् । P om. किमेतत् । CC₁ चन्द्रपुरी । LO om. नाम । CC₁ नगरी । ३) LO पुराभूद् । CC₁ immer वार्द्धकिः । P वार्द्धिकः । शूलपालः । CC₁P om. आख्यः । A पूर्णपालो । LO om. श्रीमान् । om. नाम । ४) CC₁P om. अत्यन्तं । LO परमत्यंतनरलंपटा । C परं पुरुष° । C₁ परं पर° । P परनर° । om. च । CC₁LOP om. तद्गृहस्थां । LO देवकी । P देवकी नामतो । A दोदाकी । MM₁H देवल । om. G. P om. रमते । ५) LO om. इति । लोकोक्त्या । P लोकादेवकर्ण्य । O om. गृहा° — केशेषु । CC₁ संध्याम् । LP om. आच्छन्नः । P स वर्धिकः समागत्य । ६) L तल्पस्थाधश्छन्नः । CC₁L(O)P om. जारेण सह । C यंत्रारूढा । C₁ पंचा° । L नन्वारूढा । ७) L भर्त्वा । LO मुच्यतां । P तत्रोत्तरं । पतिना । LO भर्त्वा । L गृहीता । ८) CC₁ द्वितीयातिमुख° । P द्वितीयाभिभवलोका । L पति [O द्विती°] मुखमालोकाह । CC₁LOP om. तव । LOP om. यद् । CC₁ द्रव्यकारो । P द्रव्यकारो । L हे रथकार । ९) CC₁OP om. मम पतिर् । LO नास्ति । P न वर्तते । CC₁ °मतस्तवैव औचित्यं [C₁ °वौचित्यं] । P मतस्तदेव । LO om. तदेव ।

यद्यपि पूर्वं पत्वा त्वदीयं द्रव्यमपहृतं तथापि चन्तव्यम् । रथकृति
समागते तव गृहं गमिष्यामि युवयोः संगतिं वा करिष्ये । नात्र
संशयः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ चतुर्विंशतितमी कथा ॥ २४ ॥

अन्यदा प्रभावती शुकं गमनाय पृच्छति । शुकः प्राह ।

५

कुरु यद्गोचरे कर्तुं यदि वेत्ति प्रतीकृतम् ।

श्वेताम्बरेण रुद्धेन यथा पूर्वं कृतं तथा ॥

अस्ति चन्द्रपुरी नाम नगरी । तत्र सिद्धसेनो नाम क्षपणको जनपू-
जितः । तस्मिन्नेव नगरे ऽन्यः सितपटो गुणिनां मुख्यः समागतः ।
तेन च गुणिना सर्वो ऽपि जन आवर्जितः आवका अप्यात्मायन्ताः १०

१) CC₁ त्वं पतिस्त्वदीयं । P यद्यपि प्रतिष्ठापूर्वं त्वदीयं । दूतं
für अपहृतं । CC₁ रथकृतिना । om. L. P एथकृतिसमये समागते ।
LO समायाते पत्न्यौ । २) CC₁P गृहमेष्ट्यामि । L गृहे । O
गृहीष्यामि । om. युवयोः । LO संगतं । P संगते वा नरः न
संशयः । LOP om. अत्र । ४) LO om. इति° । CC₁ om. शुक° ।
°विंशतिमी । P °संग्रह । ५) C प्रभाते, C₁ प्रभातःपुनः für अन्य-
दा । LO om. अन्यदा — प्राह । P om. गमनाय । CC₁ गच्छति ।
P प्रयच्छति । ६) L प्रतीपगं । O प्रतीयगं । ७) CC₁ श्वेतां-
वारेण । LO सितांबरेण । PA om. कुरु° । MM₁H कुरु चेद्गोचरे
भीरु यदि वेत्ति प्रतीपताम् [M₁ प्रदिपदाम्] । सिद्धक्षपणको यद्वदु-
द्धिपूर्वं समाचरेत् ॥ ८) CC₁ om. अस्ति । P तत्रास्ति । LO चंद्र-
पुर्यां नगर्यां । P चन्द्रपुरं नाम नगरी । M चंद्रवती । M₁
चंद्रपूर्वी । H चंद्रपूर । M(M₁H) सिद्धक्षपण [M₁ °क्षपणक] नामं
जैन । C यमपूजितः । P om. जन । ९) P तस्मिन् नगरे । LO om.
एव । O om. ऽन्यः । LO सितांबरो । L गुणिमुखः । समागतम् ।
P समागतः । १०) P तत्र गुणिना । CC₁LOP om. च । L आत्म-
वशीकृतः । O आवच्छीति । CC₁OP आवको ऽन्यो ऽप्यात्मायन्तः
कृतः [P °प्यात्मायन्तः] ।

कृताः । स चपणको ऽपि तस्य पूजां क्रियमाणां महमानः स्वयं तदी-
योपात्रये वेष्टां प्रेषयित्वा असौ वेष्टालुब्धो न सुशील इति श्वेता-
म्बरस्य लोकप्रवादमकरोत् । तद्दर्शनाय जनमाकारयामास । ब्रूते च ।
चपणका एव ब्रह्मचारिणः श्वेताम्बरास्तु विप्रुताः । सो ऽपि श्वेताम्बरो
५ दीपाग्निना उपाधिं प्रज्वाल्य प्रभातप्राप्तायां रजन्वां नमीभूय वेष्टाया
दत्तहस्तो निर्गतः । ततो लोकापवादः संवृत्तः । यदसौ चपणको न
सितवस्त्रः । इति श्रुत्वा प्रभावती मुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ पञ्चविंशतितमी कथा ॥ २५ ॥

अन्यदा सा चलिता । शुकः प्राह ।

१० याहि देवि न ते दोषो यदि जानासि भाषितुम् ।
रत्नदेवीव पत्न्या तु प्राप्ता जारद्वयान्विता ॥

१) LOP om. स । P om. क्रियमाणां । स्वयं वेष्टा तदी-
यात्रयेष्वेषयित्वा वेष्टालुब्ध न शीलः इति° । २) LO om. श्वेता-
म्बरस्य लोक । ३) P om. तद् । ४) CC₁ एवं । P चपणकः एते
च ब्रह्मचारिणः श्वेताम्बरस्तु वेत्सित । LO सिताम्बरास्तु । सिताम्बरो ।
५) CC₁ उपाधिं । L उपधिं । O उपधी । P श्वेताम्बरो प्राप्ति-
मुपाधिं । LO विभातायां निशायां । P प्रातप्रभातायां । om.
रजन्वां । CC₁ वेष्टया । LO हस्ते तालं दत्वा । P वेष्टा । ६) L
लोके । CC₁ यतो ऽसौ । नाशितवस्त्रः । LO om. यद् । अयं
दिग्म्बरो न श्वेताम्बर इति कथा । ७) P सितवस्त्री । ८) CC₁
om. शुक° । पञ्चविंशतितमी । P °संग्रह । ९) CC₁ अन्यदा चलि-
तां तां शुकः प्राह । LO om. प्राह । १०) P दोषस्ते ।
११) LOPMM₁H immer रत्नदेवी । LO पतिना प्राप्ते । P यथा
तु । जारद्वयान्विता । MM₁H याहि देवि स्वदोषघ्नं यदि जानासि
भाषितुं । स्वपती रत्नदेवीव प्राप्त [M₁H प्राप्तौ] जारद्वयान्विता ॥
A om. याहि° ।

अस्ति जलउदामिधानो ग्रामः । तत्र राजपुत्रः चेमराजः शूरः ।
रत्नादेवी तस्य भार्या । तत्रैव ग्रामणीर्देवसाख्यः । तस्य सुतो धवल्लो
नाम । तौ द्वावपि रमेते रत्नादेवीं परस्परमञ्जातौ । अन्यदा पितृ-
पुत्री तद्गृहस्थौ यदा तदा राजपुत्रः समागतः । तदा किमुत्तरम् ।
शुक आह । ततस्तथा कृतसंज्ञो गृहादङ्गुल्या तर्जयन्नयात् । तस्मिंश्चैव ५
गच्छति भयात्पतिः किमिदमित्याह । ततः सा हसन्ती प्राह । अस्म
पुत्रस्त्वद्गृहे शरणागतः । मया च नार्पितः ।
यतः । स च त्रियस्त्राणसहः सतां यस्तत्कार्मुकं कर्मसु यस्य शक्तिः ।

१) LO जडडवलाभिधे [O जडवला°] ग्रामे रा° । P जल-
दामिधानो । A जलद्र । MM₁H जलोद । G *Zalaouda*. M₁
गोविचेमराज । H गोविचेम । G *Zomazēs*. LOP om. शूरः ।
२) LO तस्य भार्या र° । P प्रिया । G *Patrabarī*. L तत्र च ।
O तस्य सुतोः कपतिना प्राप्ते जारद्वयान्वितात्सुतातस्य für तत्रैव ।
P om. तत्रैव । CC₁ देशसाख्यः । P देवसयः । A देवसख्य ।
M देवराज । M₁ वेदराज । H वेदराज । G *Ballaβās*.
L(O) तत्सुतस्य धवल्लनामा । P सुतः नदीयो धवल्लः । MM₁H धव-
ल्लच । ३) CC₁P रमेते । LOP add गृहे hinter रमेते । LO om.
रत्नादेवीं । CC₁ पितृपुत्रो । P पुत्रपितरौ । ४) CC₁ गृहान्त-
साख्यौ । P तद्गृही तस्यौ । om. यदा । LOP समागमत् । LO
om. तदा । ५) P प्राह । LO om. शुक आह । कृतज्ञयां-
युल्या गृहान्तर्जयन्निःकाशितः । P कृतः संज्ञा गृहादङ्गुल्या तर्जयेत्
नःकाशितः । CC₁ °ङ्गुल्यतर्जयत् निष्कासितस्तस्मिंश्चैव । L °श्चैव ।
६) LO भयात्किमिदमिति पतिरित्याह [O om. इदम्] । P किमिद-
मित्यतः सा संति प्राह । LO उवाच । ७) CC₁ पुत्रः शरणागतः
त्वद्गृहमागतः । LO शरणागतो निजगृहमागतो । om. च । P मया
च धर्षित् । ८) L om. यतः । P सख्यःस्त्राणसह सता । CC₁
यः तत् । L किंकरः für कार्मुकं ।

वह्नुद्वयीमध्यफले ऽर्थजाते करोत्यसंस्कारहतामिवोक्तिम् ॥

अतो दृष्टो व्रजति । गच्छ त्वं समर्पय सुतम् । तेन च तथा हृतम् ।
इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ षड्विंशतितमी कथा ॥ २६ ॥

५ अन्यदा प्रभावती गमनाय शुकं पृच्छति स्म । शुकः प्राह ।

रम्भोर गच्छ कामिनां को विघ्नं कर्तुमर्हति ।

मोहिनीव समर्था चेद्विचारीकर्तुमीश्वरि ॥

अस्ति शङ्खपुरं नाम नगरम् । तत्र आर्यो वणिगभूत् । तस्य मोहिनी
नाम भार्या । तां च बहिर्गतां कुमुखो नाम धूर्तो रमते । तत्पतिना
१० चाभिज्ञायि । तत्पतिश्चातिशयेन भोरः । ततो ऽसौ तां बहिर्यान्तीं

१) P वदायीयासु फलेर्धजाते करोति तत्कृष्णमासंयुक्तां । Alle MSS. lesen °सत्कार° । AMM₁HG om. स चत्रिय° । २) CC₁ अतः संतुष्टः व्रज । P अतः संतुष्टा व्रजति गच्छन् । om. त्वं । तेनैवं हृतम् । L चैवं । ३) P om. कथां । LO nur इति कथा । ४) CC₁ om. शुक° । षड्विंशतिमी । P °संयहः । ५) CC₁ अन्यदा गमनाय प्र° शु° पृ° । om. स्म । C अक आह । LO अथापरदिने शुक-स्नामुवाच । ६) CC₁ कामानां । LOP गन्तुकामानां । ७) CC₁ मोहिनीव । L रोहिणी । O सोहिणी । C शमर्था । O सव-सर्था । CC₁ विजारी° । L विजारीं । O वीजारी । CC₁ ईश्वरी । LO ईश्वरा । P मोहिनी च समर्थया विज्ञानं कर्तुमीश्वरी ॥ M °गच्छ कामं त्वं न ते विघ्नं करोम्यहम् [M₁H °कामस्य न विघ्नं कर्तुमर्हसि] मो° जारगोपनकर्मणि ॥ ८) CC₁ अत्र शंखपुरे पुरा आर्यो° । LO शंखपुरे आर्यो वणिक् । om. अभूत् । M शंकरपुर । M₁ °पुर । H शंकर । P अर्या वनिगभूत् । G 'Aplac. MM₁H अहि । LO om. तस्य । भार्या रोहिणी [O सोहिणी] । A सो-हिणी । G 'Poxivī. ९) LO om. च । A सुमुखो । MM₁H कुमुख । G om. कुमुख । LOP om. नाम । LO om. तत्पतिना चा° । P तत्पति-श्चात भीतस्तसौ बहिर्याति तां । १०) CC₁ भीरस्ततो । LO °र्यान्तीं तां ।

निवार्य पार्श्वस्थित एव तिष्ठति । तथापि तथा धूर्तस्य कथापितम् ।
मां रात्रौ भर्तृखट्वास्थितामर्वाकुप्रां भज त्वम् । तेन तथा कृतम् ।
तच्च कुर्वन्भर्वासौ पुंश्चिद्भे धृतः कथं गच्छतु । उत्तरम् । धृत्वा च
पतिः प्राह । प्रदीपमानय मया चौरौ धृतौ ऽस्ति । तयोक्तम् ।
बहिर्यान्ती विभेस्यहम् । एनं ग्रहीष्ये त्वं दीपमानय । तेन च तथा ५
कृतम् । सा च जारं मुक्त्वा गृहान्नर्बडस्य पट्टकस्य (?) जिह्वां गृहीत्वा
तथैव सुप्ता यावत्पतिर्बकुटहस्यो दीपं गृहीत्वा समायातः पृच्छति ।
किमियं पट्टकस्य (?) जिह्वा । कथमत्र । तयोक्तम् । बुधातीं ऽयम् ।
अनेन मुक्ता लाला कृशा स्थिता । उक्तिप्रत्युक्तिवादेन निर्जितः ।
उक्तस्य । हतक अनेन पौरुषेण चयं व्रजसि । इति निर्भर्त्सितो लज्जि- ५०
तस्य सुप्तः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ सप्तविंशतितमी कथा ॥ २७ ॥

१) LO पार्श्वस्थ । P पार्श्वे स्थित । CC₁ तथापि धू० । om.
तथा । LO तथा च । P तथा धू० कथापितरं । २) CC₁ खट्वा० ।
P om. मां । धाचिखट्वास्थितां अर्वाकुप्रां गृहीत्वा तेन तथा कृतं ।
LO om. त्वम् । ३) LO स पुंश्चिद्भे भर्वा धृतः । P तच्चाकुर्वन्भर्त्तासौ ।
गच्छति । CC₁ दत्त्वा च पतिं प्राह । L om. च । ४) LO प्रिये
प्रदीप० । ५) LO अहं वहि० । P एनस्य गृहीष्ये । LO प्रदीप० ।
om. च । ६) CC₁ °बडकस्य पट्टकस्य । O पट्टकस्य । om. P. ७) CC₁
तत्रैव । C लुटकहस्यो । P लगुड० । LOP समागतः । CC₁P om.
पृच्छति । ८) CC₁ पट्टकस्य । LO वट्टकजिह्वा । P किमिदं पट्ट-
कजिह्वः । कथमत्र बुधातीं यमेतेन पौरुषेण चयं व्रजसीति निर्भ-
र्त्सितो । L धूर्त्ताचोयं बु० । ९) L अनेन लाला मुक्ता० ।
O om. मुक्ता । LO om. कृशा स्थिता । CC₁ उक्तिवादेन । १०) LO
हतकानेन । ११) LO om. च । CC₁ om. च सुप्तः । L om.
इति — कथा । O om. इति — सुप्ता । १२) O इति कथा ।
CC₁ सप्तविंशतिमी । P °संग्रह ।

अन्यदा प्रभावती गमनाय शुकं पप्रच्छ । शुकः प्राह ।

कृशोदरि व्रजाब्जं त्वं यदि जानासि भाषितुम् ।

जारसंयुक्तया पूर्वं यथा देविकया कृतम् ॥

अस्ति कुहाडाख्यो महाग्रामः । तत्र जरसाख्यो कुटुम्बिको महामूर्खः ।
 ५ तन्नार्या देविका पुंश्चली । तां च प्रभाकरो ब्राह्मणः क्षेत्रमध्ये वि-
 भीतकवृक्षसमीपे गुप्तस्थाने मुदा रमते । ईदृशं व्यतिकरं जनाच्छ्रुत्वा
 तत्पतिस्तत्रावलोकनाय स्वयं गतः । तेन च वृक्षाच्छटेन तत्तथैव दृष्टम् ।
 दृष्ट्वा तत्रस्थेनापि अल्पितम् । धूर्तिके बद्धदिनेभ्यो ऽव संप्राप्ता ।
 इत्युक्त्वा कथमियं भर्तारं प्रत्याययतु । तयोक्तम् । नाहं जाने त्वमेव
 १० कथय । यदि न यासि तदा कथयामि । तथा तथेति प्रतिपत्ते
 शुकः प्राह । सा च तद्वचः श्रुत्वा तं जारं प्रेषयामास पत्न्या चाव-
 तीर्य समागतेन उपालब्धा । साह । हे प्रभो । ईदृश एव वृक्षः ।

१) LO om. अन्यदा — प्राह । P प्रातः für अन्यदा । २) P
 व्रजसि त्वं । ३) O om. यथा । LO देविकया । P तथा für
 कृतम् । MM₁H कृशोदरि प्रयाहि त्वं कर्तुं जानासि वा यदि ।
 जरसे भर्तरि पूर्वं [M₁ पूर्वं । H पुरा] यथा° । A om. कृशोदरि° ।
 ४) P कुहाडाख्यो नाम ग्रामः । O ग्राम । M कुंडाच । M₁H कु-
 डाच । G *Kovhadá*. L जसराजः । O जसराम । P कुं जरा-
 ख्यो । A जसराख्यो नाम । ५) L देविका भार्या । O om. तन्नार-
 र्या — रमते । LA देविका । P देवी । L क्षेत्रमार्गे । ६) P
 सदा । इत्थं व्यतिकरं । ७) P आगतः । LO om. तेन च । P
 om. च । LP om. तत् । P om. दृष्टं । ८) LO om. अपि ।
 धूर्तं क्व यासि बद्धदिनेभ्यो [O °जनेभ्यो] व संप्राप्तः किमुत्तरं । P
 मूर्तिके अद्यापि संप्राप्ता वभ्यो दिनेभ्ये इत्युक्त्वा शुकः प्राह कथमीयं ।
 ९) LO om. तयोक्तम् — प्राह । १०) P यदि यासि । ११) P
 °वचन । O om. श्रुत्वा । LO समागतेन भर्ता उपा° । P पत्न्या
 उत्तीर्य समागतेन । १२) P om. साह । LO om. साह — अव-
 लोकय । P ईदृश एव वृक्षः हे प्रभो यत्राच्छटे° ।

अचाहृदैर्मिथुनं दृश्यते । तेन पतिना उक्तम् । त्वमाह्वय अवलोक्य ।
तथा तथा कृतम् । वृचाहृदया च तथा प्रोक्तं कपटेन । बह्मदि-
वसेभ्यो ऽन्यां नरीमभिगमन्दृष्टो ऽसि । तेन मूर्खेन ज्ञातम् । सख-
मिदम् । स च तां शान्तयित्वा गृहं निनाय । इति कथां श्रुत्वा
प्रभावती सुप्ता ॥

4

इति शुकसप्ततौ अष्टाविंशतितमी कथा ॥ २८ ॥

अन्वेष्टुः प्रभावती गमनाय शुकं पृच्छति स्म । सो ऽप्याह ।

ब्रज देवि विचारं चेत्कर्तुं जानासि भामिनि ।

समं जारेण संप्राप्ता सुन्दरीव यथा गृहे ॥

कथमेतत् । सो ऽब्रवीत् । अस्ति सीङ्गली नाम ग्रामः । तत्र महा- १०
धनो वणिक् । तन्नार्या सुन्दरी । तां च मोहनो नाम उपपतिर्नित्यं

२) P तथा हृतं । तत्रस्थया प्रोक्तं । LO वृचाहृदया तथा च
उक्तं [O add च] । L कपटेन । P अन्यां नारीं रमयन्वकुम्भो
रिनेभ्योसि प्राप्तस् । ३) LO om. तेन । P तेन मूर्खेन तथा तनुः
शान्तयित्वा । ४) LOP om. च । L सांतयित्वा । O सांतयि ।
P गृणीहं नीता । ५) L सा सुप्ता । O इति धूया । ६) LO om.
इति° । CC₁ °विंशतिमी । P °संग्रह । ७) CC₁ प्रातः für
अन्वेष्टुः । LO om. अन्वेष्टुः — ष्याह । P प्रयक्ः । शुकः प्राह ।
८) CC₁ कृषोदरि ब्रजाव त्वं यदि° । O गक् । LO विचारं [O
जारं] स्वं । P च जारेषु कर्तुं । ९) P सुन्दरीच । MM₁H ब्रज
देवि परं जारं कर्तुं जानासि चेत्तथा । निजजारस्व गुप्त्यर्थं यथा
सुन्दरिणा कृतं ॥ A om. ब्रज° । १०) LOP om. कथ° — ब्रवीत् ।
CC₁ om. अस्ति । साकुली । LO सेङ्गलीग्रामे । P असीङ्गली नाम
ग्रामः । M शिह । M₁ शिङ्ग । H शिहरपुर । G Συγγουλή.
CC₁P वसिष्ठाहाधनः । ११) P अतिसुन्दरी । A प्राञ्जली नाम
व्यवहारी । CC₁ तां च नित्यं । P om. नित्यं । मोहन-
नामा ।

गृहमागत्य भुङ्क्ते । अन्यदा यावत्सा तथा तिष्ठति तावत्तत्पतिः समागतः । सा कथं भवतु । उत्तरम् । सा पतिमागच्छन्तं दृष्ट्वा जारं विवस्त्रं शिक्वे कृत्वा मुक्तकेशा गृहान्निर्गत्य दूरस्था पतिमाह । अस्मद्ब्रह्ममध्ये नयं भूतं शिक्वारूढं विद्यते । मान्त्रिकानाकारयितुं गच्छेत्पुत्रे ५ स मूर्खसदर्थं जगाम । तदा च तदनन्तरे तथा उल्लुक्कं हस्ते कृत्वा उपपतिर्निष्कासितः । पत्नी च आगते सा जगाद । यदुल्लुकेनापि भूतं नष्टम् । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ एकोनविंशत्तमी कथा ॥ २९ ॥

अन्येद्युः प्रभावत्या पृष्ठः शुकः प्राह ।

१० गच्छ देवि विद्मं ते गमनं न मतं मम ।

विषमे यदि वेत्सि त्वमुत्तरं मूलदेववत् ॥

१) LO यावत्स । P अन्यदा च स तथा तिष्ठति । LOP om. तत् । P समागतम् । २) P सा सुन्दरी प्रतिमागच्छन्त । ३) P om. शिक्वे कृत्वा । L शशिके । O शक्वके । om. मुक्तकेशा । LP om. दूरस्था । ४) LO °गृहे नपीभूतं भूतं । P नरं नय भूतं भिक्षारूढं वर्त्तते । L शशिकारूढं । O शक्वका° । L मांत्रिकमागच्छेत्पुत्रे । O मांत्रिकमाकायागच्छे° । P मन्त्रिका° । CC₁P om. इत्पुत्रे । ५) CC₁P om. तदर्थं । CC₁ तदा तथा उल्लुक्कं । LO तदन्तरे च तथा [O om. तथा] । P तदनन्तरे । om. तथा । उल्लुक्कं हस्ते कृत्वा तन्निष्कासयामास । ६) CC₁ तं निष्कासयामास । CC₁LOP om. उपपतिर् । om. च । LO समागते । CC₁P om. सा जगाद यद् । LO सा इति कथयति । CC₁ उल्लुके किं केनापि भूतं दृष्टं । O om. अपि । ७) L दृष्टं । P तष्टां । om. कथां । LO सा सुप्ता । ८) LO om. इति° । P °संग्रह । ९) CC₁ om. शुकः प्राह । LO om. अन्येद्युः — प्राह । P अन्येदा प्रभावती शुकं प्रयच्छती शुक प्राह । १०) P गमनं न मम मया । O ते न अनं ना मतं मम । MM₁H विद्मार्थे । M₁ गमनं न मतं । H गमनं गमनं । ११) PMM₁H विषमं । P देवि त्वम् । A om. गच्छ° ।

असीह पृथिव्यां भूतवासं नाम स्मशानम् । तत्र द्वौ पिशाचौ करा-
लोत्तालनामानौ । भार्ये च धूमप्रभामेघप्रभाख्ये । तयोश्च भार्यारा-
मणीयकत्वे विवादः संवृत्तः । अन्यदा च ताभ्यां भार्यासहिताभ्यां
मूलदेवो दृष्टो बाहुभ्यां विधृत्य पृष्ठः । का अनयोर्मध्याद्रमणीया ।
अनृतं वदन्तं व्यापादयिष्यामः । तत्कलत्रे विरूपे भीषणे वृद्धे पिशा- ५
चिन्वी । स च यथार्थवादी भक्षितः किमुत्तरं कुर्यादिति । उत्तरम् ।
तेनोक्तम् ।

या यस्व वल्लभा लोके रम्या सा तस्व नापरा ।

गदिते धूर्तराजेन ताभ्यां मुक्तञ्च तत्त्वज्ञात् ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

१०

इति मुक्तसप्तमी त्रिंशत्तमी कथा ॥ ३० ॥

१) LO om. इह । P om. इह पृथिव्यां । LOP भूता° । A
भूतानां स्थानं । M भयंकर । M₁ भूताचाधाय स्मशानाचेटायीं ।
H एक स्मशानम् । G *ἐν τινι νεκρικοῦ τόπου*. CC₁P द्वौ तत्र ।
L करालौतरताल° । O करालोत्तलताल° । P करालोहार° ।
२) LO धृतप्रभा° । P °मेघप्रभाख्या । O तयोभयोश्च । LO रम-
णीयकत्वेन । P °रमणीयत्वे । ३) L संप्रवृत्तः । O संवृद्ध । P om.
अन्यदा — तत्कलत्रे । CC₁ om. भार्या । ४) CC₁ तैर्मूलदेवो । LO
मध्ये । ५) L खादयिष्यामः । O खादख्याः । CC₁ om. वृद्धे ।
पिशा° भीषणे । LO विरूपे भीषणे वृद्धे तत्कलत्रे [O ल°] पिशा-
चिनी । P विरूप भास्त्रे वृत्ते तत्कलत्रे पिशाचिन्वी । ६) P om.
च । पर्यार्थवा । CC₁ यथार्थसंवादी । om. भक्षितः । L भक्षिते ।
O भक्षतो । P भक्षतां । LOP कथं भवतु [P भवन्तु] । CC₁P om.
उत्तरम् । ७) O यो । om. सा । P नोपरा । ८) P मुक्त ।
सत्त्वज्ञात् । AMM₁HG om. या यस्व° । १०) CC₁ om. कथां ।
L सा सुप्ता । O nur इति कथा । ११) LO om. इति° ।
P °संग्रहः ।

अन्वदा च प्रभावत्वा पृष्टः शुक्रः प्रोवाच ।

यद्येष्टं व्रज कक्षाहि केसिं कर्तुं क्षोदरि ।

शशकस्तेव ते बुद्धिरसि चेतुसहायिनी ॥

मधुरास्ते वने पिङ्गलनामा सिंहः । स सत्त्वानि बहूनि हनन्सर्वैः
५ पशुभिर्विचार्य प्रतिदिनमेकैकसत्त्वपरिकल्पनव्यवस्थया निवारितः ।
अन्वदा शशकस्तेव वारकः संजातः । स च न याति श्वापदै-
र्भक्षितो ऽपि । मच्छ त्वमन्वदा पूर्ववत्सर्वाणि भूतानि भक्षयिष्यति ।
स चाद्यप्रभृति तदनतिके सत्त्वानि न यास्यन्ति । इत्युक्त्वा बह्वका-
लचेपं चकार । मध्याह्नसमये एव च मन्दं मन्दं सिंहस्याग्रे गन्तुं

१) LO om. अन्वदा — प्रोवाच । P प्रभावती प्राह हे शुक्र
यद्येष्टं कक्षामि शुक्रः कथयति । २) LO यद्येष्टं । MM₁H ०यत्रे-
च्छसि क्षोदरि । ३) C₁ सुसहायिनी । L शशकस्तेव ते बुद्धि-
रसि तेव सहायिनी । O शशकस्तेव वारको जात च ते बुद्धिरस्ती
तेषां । MM₁H शशकस्तेव ते बुद्धिरसि चेदात्मरचसे । A om.
यद्येष्टं । ४) L मधुरावने । O मधुरास्तेवने । M मधुर । M₁
मधूर । H मंदरनिरपर्वतपर । G *év ûlñ*. CC₁ पिङ्गलकः । LO
पिङ्गलसिंहः [O om. सिंहः] । A पिङ्गलास्ते नाम । H दूरदंत ।
LOP om. स । LO सत्त्वान्वहन् । C घ्नन् । P सत्त्वां च निहन्ति
तेन कारसे सर्वैः । ५) CC₁ ०सत्त्वं परिकल्प्य [C₁ ०कल्प] तस्या
अवस्थाया [C₁ तस्याव०] । P एकैकं सत्त्वं परिकल्पितं दत्तं व्यवस्थ-
या निवारितः । ६) LOP om. एकस्तेव । L धारको । P शशकपा-
रकः संजातः । CC₁ संजातः । LO जातः । CC₁ om. च न
याति । वनस्वापदैः । P om. च । O स च न जातिश्चापदैर्भ-
क्षितो । ७) CC₁OP om. ऽपि । L त्वमन्वदा । CC₁ om. भूतानि ।
L सत्त्वानि । om. O. P अन्वदा स पूर्ववत्प्राणिनो भक्षयति । ८) LO
om. अन्वदा — उक्त्वा । P om. तदनतिके । सत्त्वानि तदनन्व? इत
एकेनाहं शशकः गन्तुं व्यवसितः अन्तेन चास्यतीत्युक्त्वा तेनापि सहसा-
क्रांतः । LO om. काय । ९) LO om. एव च । सिंहसन्निधि ।

व्यवसितः । तेनापि सहसाक्रान्तः कथं मुच्यते । उत्तरम् । शशकः
सिंहं प्राह । स्वामित्तहं शशकचतुष्टयेन सह आनच्छन्माने तव शत्रुणा
धृतो ऽतो वेलातिक्रमो नभूव । तेनोक्तम् । स शत्रुः क्रासे । ततः
स शशकेन धूर्तेन वाटीं नीत्वा तस्मैव प्रतिविम्बः कूपे दर्शितः ।
सिंहो ऽपि मूर्खस्त्वं जले दृष्ट्वा कुपितो शम्भामदाकृतश्च । ५

बुद्धिर्वलवती भीरुसत्त्वानां न पराक्रमः ।

शशकेनात्यसत्त्वेन हतः सिंहः पराक्रमी ॥

उक्तं च । एकं हन्यात्त वा हन्यादिषुर्मुक्तो धनुष्मता ।

सराष्ट्रं सप्रजं हन्ति राजानं मन्त्रिनिश्चयः ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

१०

इति भुक्सप्ततौ एकविंशत्तमौ कथा ॥ ३१ ॥

१) LO व्यवसितः । L सहक्रान्तः । CC₁ उक्तं च उत्तरं ।
सिंहं शशकः । २) P आह हे स्वा° । LO om. शशक° सह
आनच्छन् । P मच्छन् । ३) CC₁ वृतो । P मर्मे भूतो वेला महती
वभूव । L ऽतो वेला अतिक्रान्ता । O अतिक्रा । P तेन सिंहे-
नोक्तं । कः शत्रुः । CC₁ LOP om. ततः । ४) P om. स । तेन
शशकेन । LO शशकधूर्तेन [O शशधू°] ततो वटं । P कूपमेक-
नीत्वा । LO तस्मैव जले प्रतिविम्बितो [O °विम्बो] । P तस्य सिं-
हस्य प्रतिविम्बो जलमध्ये दर्शितः । C₁ दर्शितवान् । ५) CC₁ स
स्वस्य प्रतिविम्ब [C₁ °विम्बो] दृष्ट्वा । P तज्जले । CC₁ P om. कुपितो ।
C₁ om. शम्भा । P रूपमदात् हिहो मृतः यतः । ६) AMM₁ HG
om. बुद्धि° । LOP add किं च [P उक्तं च] यस्य बुद्धिर्वलं तस्य
[O यस्य] निर्वुद्धेषु कुतो बलं । यने सिंहो [P सिंह] मदोन्मत्तो
[P °मत्त] शशकेन निपातितः ॥ [O यस्यपदैकुलीजमउत्थी für निर्वु-
द्धेषु — निपातितः] । ८) CC₁ धनुष्मतां । ९) CC₁ सप्रभुं । रा-
जानमिति निश्चयः । P एकं हन्यानिषुर्मुक्तो धनुष्मता । बुद्धिबुद्धि-
मतोष्टा नृपं इति सराष्ट्रं । Stellt यस्य बुद्धि° und एक° nm.
LOAMM₁ HG om. एक° । १०) LO om. इति° । ११) LO इति
कथा । P °संग्रह ।

अथान्येद्युः प्रभावती चलिता शुक्ं पप्रच्छ गमनाय । शुक्ः प्राह ।

याहि देवि मनो यच्च गन्तुं ते कमलानने ।

राजिनीव विजानासि वक्तुं धूलिविपर्यये ॥

अस्ति शान्तिपुरं नाम नगरम् । तत्र माधवः श्रेष्ठी । तस्य मोहिनी
५ भार्या । तयोस्तनयः सोहडाभिधः । तस्य भार्या राजिनीनाम्नी
रूपसंपन्ना चतुरा पुञ्चली । सान्यदा द्रुममर्पयित्वा श्वशुराज्ञाप्ता गो-
धूमान्हट्टे गृहीत्वागच्छ । सा च हट्टे गता । क्रीणत्वा चोपपतिर्दृष्टः
संज्ञितश्च समीपमाययौ । गोधूमाब्जोटायां बद्धा हट्टे मुक्त्वा तेन

१) LO om. अथान्येद्युः — प्राह । P अन्यस्मिन्दिने गमना प्रभा-
वती शुक्ं प्रयाह । २) CC₁ यदि देवि । LOPMM₁H रमते für
गन्तुं ते । ३) P धित्तं für वक्तुं । CC₁ कुलिं । P °विवर्ज्ये ।
MM₁H धूलिप्रदर्शने । ४) CC₁ शान्तपुरं पुरं । LO अस्ति शान्ति-
पुरे नगरे माधवश्रेष्ठी । P शन्तिपुर । A पुरं नाम नगरं । M
शान्तपुरी । M₁ शान्तिपुरी । H °पुरी । G Σαντιπούρα. P मा-
नव, MM₁H केशव für माधवः । मोहिनी nicht genannt in P.
G om. माधव und मोहिनी । ५) LO तयोः सुतः सोमको नाम ।
P तच्चनय सुहाडाभिधः । A सोहडु । MM₁ सोमक । H सो-
मदत्त । G Μουχάδας. LO राजिनी तस्य वल्लभा । P तस्य
राजिनी भार्या । A रजिनी । G 'Ραζινή. H सज्जनी ।
६) P पुञ्चली च । सा अन्यदा । LO श्वशुरा द्रुं प्रोक्ता । P द्रुव्य-
मर्पयित्वा श्वशुराज्ञाप्ता गो° गृ° वासोगतः । ७) CC₁ गोधूमा-
नटहीत्वा आगच्छ । LOP om. हट्टे । समागच्छ । P om. सा —
गता । LO om. च । गता हट्टे । CC₁ क्रीणत्वा । LO क्रीणत्वा ।
P क्रीडन्त्वा । om. च । O om. पतिर् । P तचोपपति° । ८) LO
संज्ञितः [om. O] समीपमागतः । P om. च । सा गोधूमान् ।
CC₁LOP om. मोटायां । P om. बद्धा । O बद्धो । om. मुक्त्वा ।

सार्धं सा ययौ । वणिजापि गोधूमानुत्सार्य मोटायां धूलिर्बद्धा ।
सापि तेन सह चिरं खित्वा आगत्याकुला मोटामनुत्पाटयित्वा गृहं
ययौ । तां कोटयित्वा यावत् श्वश्रूः पश्यति कीदृशा गोधूमा इति
तावद्भूलिं पश्यति । अत्र किमुत्तरम् । शुकः । किमिदमिति यदा
श्वश्रूः पृष्टा तदा तयोक्तम् । मातर्मम हस्ताद्रम्मो हृष्टाग्रे भूमौ प- ५
तितः । ततो मया धूलिराहता । ततः सा श्वश्रूद्रम्ममनवलोकमाना
विकल्पीभूता । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ द्वात्रिंशत्तमी कथा ॥ ३२ ॥

अथान्येषुः प्रभावती गमनायोत्सुका शुकं पप्रच्छ । शुकः प्राह ।

को दोषो गम्यतां देवि यदि कर्तुं त्वमीश्वरा ।

१०

१) P om. सा । LO वणिजा तु उत्सारिताः [O om. उत्सा-
रिताः] । L यंघौ für मोटायां । O om. मोटायां — कीदृशा ।
P om. वणिजापि — ययौ । २) L खित्वाकुलैव तन्ममेदमु-
त्पाद्य गृहं ययौ । CC₁ मोटामनुत्पाटयित्वा । om. गृहं । ३) L
कोटयित्वा । कीदृशाः संति । LO om. इति । P कोटयित्वा
कीदृशा धूमः यावच्छ्वश्रूः पश्यति । ४) LO धूलिर्दृष्टा । P ददर्श ।
CC₁ यदा — तदा तावत् । P शुकः प्राह । LO श्वश्रूर्वदति कि-
मिदमिति । P किमिदमिति यदा वदति श्वश्रूः । ५) CC₁P om.
मातर् । CC₁ मे द्रम्मा भूमौ पतितः । LO om. भूमौ । P मे
द्रमे कटि पतितो मया धूराहतो । ६) LO अतो । आनीता ।
P om. श्वश्रूर् । CC₁ द्रम्ममवलोकमाना । LO द्रव्यं विलोक्य ।
P द्रव्यमवलोक्य । ७) L विलज्वा । O विलसा । LO बभूव । P
विलक्ष्मीभूता । LO om. इति — सुप्ता । ८) L इति कथा-
नकं । O इति कथा । P संग्रह । ९) LO om. अथान्येषुः-
प्राह । P अथान्येषुः प्रभावती गमनाय शुकं शुकः प्राह
पृच्छति सा शुक उवाच । CC₁ om. प्राह । १०) CC₁P त्व-
मीश्वरी ।

विषमे मालिनी यद्वृक्षिका पतिसंनिधौ ॥

कथमेतत् । शुको ऽब्रवीत् । अस्ति शङ्करपुरं नाम नगरम् । तत्र
शङ्करो नाम मालिकः समृद्धिमान् । तस्य रम्बिका नाम भार्या
वज्ररतिप्रिया सुभगा सुख्या वज्रभर्तृका च । अन्यदा शङ्करगृहे पि-
५ तृकार्यमागतम् । तस्मिन्दिने तथोपपतयश्चत्वारो निमन्त्रिताः । पु-
ष्पाणां विक्रीणाय गतया चतुष्पथे ग्रामीणीर्वणिक्कुलसलारश्च बला-
धिपश्च प्रत्येकं ते ते पृथक्पृथक् आकारिताः परस्परमजानन्तः ।
मदीयं भवनं प्रति प्रागेव समागन्तव्यमिति । द्वितीये ऽहि

१) LO मोहिनी यद् । P विषमे यच्चकार सु मारिक पति० ।
MM₁H °ममनाद्देवि वेत्ति चेत्कर्तुमुत्तरं । अतीव जारिणी यद् ।
A om. को० । २) LOP om. कथमेतत् — ऽब्रवीत् । CC₁ ग्रामः ।
LO अस्ति शङ्कपुरे शङ्करो । A अस्ति धरातले यथास्थानं नाम
नगरं । MM₁ शङ्करपुर । H शङ्करपूर । ३) CC₁ शङ्कराभिधौ ।
समृद्धः । P सुवृद्धिमां । om. तस्य । सुरभाभिधा भार्या च ।
LO तस्य भार्या रम्बिका वज्रतरप्रिया । ४) LO om. च । P सु-
रतप्रिया । ५) P तस्मिन्नहति । om. तथा । पुष्पाणि विक्रीणाय
गता । ६) L विक्रयं । O विक्रयणाय । CC₁P गता । P च-
तुष्पथा । L चतुःपथे गतया । O °पथ गतया । L ग्रामीणी
वणिक्पट्टकुलसलारश्च बलाधिपः । O ग्रामीणी वणिक्कुलसलारः
बलाधिपः । P °बलाधितं । ७) LO प्रत्येकं ते आकारिताः पृथक्पृ-
थक्परस्परं ते अजानन्तः [O ऽजानन्तः] । P पञ्चात्येकं ते पृथक्समा-
गताः परस्परम० । ८) P om. प्रति । CC₁ om. प्रागेव । LO
मदीये भवने प्रागे [O प्रागे] ।

मालिके वाटिकां गते वणिक्सूनुः स्नात्वा भुक्त्वा च तथा सह रन्तुं
समाययौ । वणिजि अर्धस्नाते ग्रामकूटो गृहद्वारं समापतन्दृष्टः ।
ततः स्नानं कुर्वन्वणिक्त्याभूतो वंशमये कोष्ठे खलियुक्ते चिप्तो भय-
युक्तश्च । ग्रामकूटे ऽप्यर्धस्नाते बहिस्तरालः समायातः । तं दृष्ट्वा सो
ऽपि तस्मिन्नेव कोष्ठे चिप्न उक्तश्च यदधः सर्पिणी प्रसूतास्ति । ततो ५
ऽप्यन्तराल एव स्नातव्यमिति तलारो ऽप्यर्धस्नातो बलाधिपं दृष्ट्वा
भाण्डसमूहे चिप्नः । बलाधिपो ऽप्यर्धस्नातो मालिकं दृष्ट्वा तथैव
चिप्नः । ततो मालिको लोकश्च तस्मिन्पितृकार्ये यदृच्छ्या भोजिताः ।
एवं कृत्वा तेषां चतुर्णामपि परस्परमलक्षितानां पृथक्पृथक् भोजनं
परमाज्ञामृतं समर्पितम् । वणिजा तु भुज्जानेन बद्धं फूत्तम् । तदो- १०

१) L मालि । CC₁ वालिकां । LO [om. वणिक्सूनुः]
स्नातुं भोक्तुं चांगते वणिजि अर्धस्नाते पट्टुक्लिो गृहमाययौ । दृष्ट-
स्ततो [O add तथ] वंशमये कोष्ठे खलिस्वरंडितः उक्तश्च [O खलिके
वाटिकं गते स्नातुंश्च] यदधो विभागे सर्पिणी प्रसूता ततोंतराले
[O ततो ऽराले] स्नातव्यमिति तलारचं दृष्ट्वा पट्टुलिकं तथार्धस्नातं
चिप्ने तलारचोर्धस्नातो भाण्डसमूहे चिप्नः बलाधिपं दृष्ट्वा बलाधि-
पोप्यर्धस्नातो मालिकं दृष्ट्वा तथैव चिप्नः [O om. बलाधिपं — चिप्नः] ।
P वनिक्स्नातुं भोक्तुं रन्तुं तथा सह ययौ । वानिज्यपि स्नाते यदि
द्वारं समापं दृष्ट्वास्तथा वनिक्त्या भूतवंशकौ पृथक्लीयुः तत्तिष्ठत्वा भय-
मुक्तस्व ग्रामकूटेर्धस्नातैव बहिरंतरालः समायातः । तं दृष्ट्वा तस्मिन्नेव
कोष्ठे ग्रामणीः चिप्नः । उक्तश्च । तराला इमे भाण्डसमूहे चिप्नाः ।
बलाधिपं दृष्ट्वा तथैव चिप्नः । मालिको° । २) CC₁ समापतत् ।
३) CC₁ om. ततः । खली° । ४) C तद्दृष्ट्वा । ६) CC₁ om.
इति । ८) P om. ततो । मालिको लितश्च । LO om. तस्मि° ।
CC₁LO भोजितः । ९) L om. तेषां । P तेषाञ्च । L लक्षितां ।
P तूर्णामप्यदक्षितानां । पृथक् । LO भाजनं । १०) C₁O पर-
माज्ञामृतं । L °भृतं । P परसंज्ञधृतं सर्पिंसवजिजवभुजानेव बद्ध-
पुचत । LO समर्पयामास । CC₁ om. तु । LO om. बद्ध । पूत ।
C₁ फूतं । CC₁P om. तदा ।

परिस्थितेन च सर्पिणीं शङ्कमानेन मूचितम् । वक्षिजा तु घृतमिति
 ज्ञात्वा भाजनमुत्तिष्ठन् । उपरिस्थितस्य मुखे लपम् । ततः स श-
 ङ्कितः । सो ऽपि च लपं लपमिति वदन्तत्तद्वत्प्रो निर्ययौ । अन्ये
 ऽपि लपाच्चरभयाकुला यावन्निर्गताः शङ्करेण जनैश्च दृष्टाः सविस्मयं
 ५ खलिखरडिताः । ततः सा कथं भवतु । उत्तरम् । यदा सा पत्या
 पृष्टा किमिदमिति तदा तयोक्तम् ।

अज्ञाहीनं हतं आङ्गमिदं नूनं लया प्रिय ।

अतो ऽभुक्ता बुधाक्रान्ताः पितरस्ते विनिर्गताः ॥

ततः स पुनः आङ्गं चकार रश्मिकावचनात्ते न निर्गताः । इति कथां
 १० श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ चयस्त्रिंशत्तमी कथा ॥ ३३ ॥

१) P शङ्कमानेन च मूचितं । CC₁O om. तु । P च für तु ।
 घृतिरमिति । L घृतमिव । २) P भाजनमुक्ते लपं उपरिस्थितस्य
 शङ्कितः सोपि च° । LO °त्तिष्ठन् सुप्ते लपं उपरिस्थितस्य शङ्किनः
 सोपि च° । CC₁ om. ततः । ३) P °इति चन्दनजपो निर्ययौ ।
 L झपां दत्वा । O झपांपां दत्ता । ४) CC₁ यावत् निर्गताः ।
 LOP om. यावन् । CC₁ शम्बरेण । P दृष्टा । खलिखरदिताः ।
 ५) CC₁ om. ततः । कथं सा° । LOP यदासी । ६) CC₁ om. तदा ।
 LO भर्त्ता दृष्टाः तदा पृष्टा । ७) P आङ्गमिदमूढतया प्रियः ।
 ८) LO अतो रुचाः() । पितरस्तव निर्गताः । P अतः साक्षात्बु° ।
 AMM₁H om. अज्ञाहीन° । OPA add उक्तं च । अज्ञाहीनं क्रिया-
 हीनं दंभमाश्रित्य यत्कृतं [O दंतमाश्रिद्ध] भवेत्तद्विफलं आङ्गं पितृणां
 नोपयुज्यते ॥ [O om. तद् । A पितृणां O रोप्रतिष्ठति । A नो-
 पतिष्ठति] । P add एकमेतद्वारेण निर्गता । O add एवमेते मत्वा ।
 ९) L om. ततः — निर्गताः । OP om. स । P °वचनेन ते नि-
 र्गताः । O ते नीर्गताः । CC₁ om. कथां । १०) LO सा सुप्ता ।
 ११) LO om. इति° । P °संग्रह ।

अथान्यस्मिन्दिने गमनार्थं प्रभावती शुकं पप्रच्छ । शुकः प्राह ।

याहि देवि गता वेत्ति भङ्गुरं यदि भाषितुम् ।

कुमार्यै पारङ्गी(?) दत्त्वा यथोक्तं शम्भुना पुरा ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुकः प्राह । पुरा कस्मिंश्चिन्नगरे शम्भुनामा विप्रो ऽभूत् । द्यूतकृन्नानादेशपरिभ्रमणशीलो मार्गे गच्छन् चेत्तर- 4 चिकां सुरूपां बालिकां दृष्ट्वा ताम्बूलं दत्त्वा सान्त्वयन्निदमुवाच । यन्मत्सम्भोगकरणे इमां मदीयां पारङ्गी(?) गृहाण मया सह रतं कुरु । सुखाश्रयं तथा तथा विहितम् । स च सिद्धे कार्ये तां याचते । कथं लभते । उत्तरम् । यावत्तेन याचिता तावत्सा चलिता गृहं प्रति । सो ऽपि च पञ्च कलिशानि गृहीत्वा पृष्ठे लपः । तेन च १०

१) LO om. अथा० — प्राह । C गमनार्थे । CC₁ om. शुकः प्राह । P अन्यदा प्रभावती गमनाय शुकं । २) C यदि देवि । C₁ याहि देवि । P गतं । ३) L कुमारी पारङ्गी । P कुमार्या पारदं दत्त्वा यथोक्तं भवा पुरा ॥ MM₁H याहि देवि गते वेत्ति यदि भामिनि भाषितुम् । कुमार्यै [M₁H कुमार्या] स्वपटं दत्त्वा० । ४) LOP om. प्रभावत्याह — प्राह । LO om. कस्मिंश्चिन्नगरे । P om. चिन् । H नर्मदानदीके तीरे पटना नाम नगरवहां शंकर नाम ब्राह्मण रहताथ । ५) LOP om. ऽभूत् । CC₁ मार्गे । P ऽध्वनि । CC₁ ०रचिकीं । L ०रचकान् । OP ०रचकां । ६) OP बालिकां सुरूपां । L सुबालिकां सुरूपां । तां तांबूलं । P अत्रवीत् । ७) LOP om. यन् । L त्वं भोग० । O त्वं संभोग० । CC₁ पारङ्गी । LO पटी । P om. इमां । पारङ्गी । सुर कुरु । ८) CC₁ तथा तथा । O om. तथा । P यथासुखं तथा कुलिकया तथा विहितं करक्षीयं । CC₁ om. स च । LO om. च । L सिद्धकार्यस्य । O सिद्धाकार्यस्य । P सापि शम्भुना ब्राह्मण सिद्धे कार्ये तां बालिकां प्रति पारङ्गी याचिता तात्सा गृहं प्रति चलिताः । ९) CC₁P उत्तरं hinter गृहं प्रति । om. सा । १०) P om. च । L om. पञ्च । P कसानि । O पृष्ठः । P पृष्ठ । CC₁ लपे । LOP om. तेन च । CC₁ om. च ।

ग्रामगतेन फूत्कृतम् । अहो ग्राममुखाः पश्यत । ग्रामे ऽस्त्रिभ्यहदद्भुतम् ।
पञ्चकणिशकारणेनानया मदीयं वस्त्रमपहृतम् । ग्राम्यैस्तत्समर्पितम् ।
तथा च न किञ्चिदुक्तं लज्जया । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ चतुस्त्रिंशत्तमी कथा ॥ ३४ ॥

५ अपरे ऽहि सा शृङ्गारान्विता शुकं पप्रच्छ । शुकः प्राह ।

गच्छ देवि न ते दोषो यदि तत्र गता सती ।

स्वार्थं कर्तुं विजानासि तिलक्रयकरो यथा ॥

कथमेतत् । शुकः प्राह । पुरा कस्मिंश्चिद्ग्रामे शम्बकनामा वणि-
क्त्तिलग्राहकः । स च सरग्रामं ययौ । तत्रस्वस्व भाण्डशालि-

१० कस्य गृहे गतः । स गृहे नास्ति । तस्य भार्यास्ति परं कुलटा ।

१) L ग्रामासन्ने च । O ग्रामशा च । P ग्रामे गत्वा । LO
फूत्कृतं । CC₁P ग्रामणीमुखाः [P °मुख्य] । LP पश्यन्तु । O पश्यन्ति ।
P सहमद्भुतं । २) P पञ्चकनस° । om. अनया । LO मम वस्त्र° ।
CC₁ आहृतम् । P ग्राम्यैर्जने ब्राह्मणाय वस्त्र समर्पितः । ३) CC₁
om. च । LO लज्जमानया । P तं वालिकया किञ्चिदुक्तं न लज्ज-
या । LO om. इति — सुप्ता । ४) L इति कथानकं । O इति
कथा । P °संग्रह । ५) LO om. अपरे — प्राह । CC₁ om. शुकः
प्राह । P सशृङ्गारा प्रभावती । ६) O om. तिल । P तिलविक्र-
मको । A om. गच्छ° । ७) LOP om. कथमेतत् — प्राह । LO om.
कस्मिंश्चिद्ग्रामे । P पुरा पुर्वे । CC₁ वंशकनामा । LO शंवननामा ।
P संधानकनामा । A om. MM₁H सांब । G Σαυβάρας. LO
वणिक् च तिलग्राहकः [O °हः] । ८) CC₁P om. सर । L सार° ।
MM₁HG om. सर° । CC₁ रुडभाण्ड° । L तत्रस्वस्व । LOP
भाण्डशालिकस्य [P लड्भाण्ड°] पार्श्वे तिलप्रस्थशतं यथाचे [P याचते] ।
तेनर्पितमंगुलीयकं [P तेनार्थार्प्यते सम्बंधः संजातः । om. von hier
bis दत्त्वा] यथाक्रयं यथामूल्यं कल्पे [O कल्पे] दास्वामीत्युक्ता नि-
जमंदिरं गीत्वा भोजितः । स च भुञ्जानस्तपतीं मनोरमां दृष्ट्वा सा-
भिलाषोभूत् । तं च सकामं सांगुलीयकं यथाचे । तेनार्पितमंगुली-
यकं । संबंधः [O बंधः] संजातः ।

नेचसंज्ञया परस्परं प्रीतिरूपता । तत्रैव सा भुक्ता अङ्गुलीयकं दत्त्वा ।
संबन्धादनन्तरं स तदङ्गुलीयकं जिघृक्षति । अनेन विधिना दत्त-
मङ्गुलीयकं स कथं गृह्णात्विति प्रश्नः । शुकः प्राह । तिलग्राहकसद-
लभमानो विपणिस्थं भाण्डशालिकमाह ।

देहि मे तिलप्रखण्डं यत्सत्त्वं कारितं मया । (!)

५

एवमुक्तः स आह ।

के तिलाः कश्च वक्ता त्वं सत्त्वंकारश्च कीदृशः ।

१) CC₁ °दत्त्वा सुरतं कृत्वा स्थितो गृहद्वारे । तेन चिन्तितं
किं कृतं मया यदङ्गुलीयकं दत्तं । विरूपं कृतं कथं गृह्यते । शुक-
प्रश्नः । तस्य स्थितस्य गृहद्वारे पतिनागतं उत्थाय प्रणम्योक्तं देहि मे
तिलप्रखण्डं । स अह । के तिलाः कस्त्वं । त्वन्नार्थयाधुना तिल-
प्रखण्डप्रदानोपरि ममाङ्गुलीयकं गृहीतं । याहि पृच्छ स वंशनामा
वल्किं रुडभाण्डशालिकश्च तौ द्वौ गृहमध्ये गतौ गृहपतिना भार्थ्या
चैवाकारिता । केन कथितं तव यदङ्गुलीयकमस्य गृहीतं तत्कथय
गृहीतमस्यभाण्डे तिलका वर्तन्ते । त्वदीयेनेदृशेन व्यवहारेणास्यगृह
वृद्धिमास्यते । तथापि न चाङ्गुलीयकं प्रदत्तं न किञ्चिदुक्तं तस्माद्ये
पञ्चादुक्तं तत्पार्श्वतिलप्रखण्डपातं यद्यवेन तेनाप्यर्पितं संबन्धः संजातः
सम्बन्धादनन्तरं° । २) LO om. संबन्धादनन्तरं । L तवः सां-
गुलीयकं । O ततः सांगुलीयकं । P om. स । शतंगुलीयं जि-
घ्रति गृह्णाति । दत्तमंगुलीयं । ३) P गृह्णादिति प्रश्नः । LO गृह्णी-
यात् । om. इति प्रश्नः । CLO om. शुकः प्राह । LO तिलग्राहस्य ।
P तिलक° । ४) L विपिणस्थं । O विपनीयं । P पालिस्थं । C
भाण्डशालिक° । LO °शालिनं प्राह । ५) P यत्सत्त्वीकारितं ।
६) P प्राह । om. के तिलाः । कश्च । LOP om. त्वं । P समं-
कारश्च । LOP कीदृक् ।

तेनोक्तम् । प्रस्थं प्रति द्विकप्रवृज्जा त्वज्ञार्थया सत्यंकारे ऽङ्गुलीयकं
गृहीतम् । ततो इष्टेन वणिजा भार्यापार्श्वे निजं सुतं प्रेषयित्वा इति
कथयामास । त्वदीयेनेदृशेन व्यवहारेणास्मद्गृहं वृद्धिमाप्स्यति । पुत्रो
ऽप्यङ्गुलीयकमादाय तिलग्राहकस्वार्पयामास । सो ऽपि यथागतं तथा
५ ययौ । ततो यदि प्रभावति तवाप्येवं बुद्धिरस्ति तदा गम्यतां ना-
न्यथेति कथां श्रुत्वा प्रभावतो सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ पञ्चत्रिंशत्तमी कथा ॥ ३५ ॥

निशामुखे ऽन्वेदुः प्रभावती शुकं पुनराह । हे कीर गमिष्यामि चि-
रकाङ्क्षितं सुखं भोक्तुम् । शुक आह ।

१० सुखमेवानुभोक्तव्यं संसारे सुन्दरि ध्रुवम् ।

नायिनीव विजानासि यदि वक्तुं त्वमुत्तरम् ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् ।

१) P प्रष्टप्रतिद्विकांप्रत्ययात् । LO °प्रत्या । P तज्ञार्थया
सत्यंकारे । C सत्यंकारं । L ऽङ्गुली गृहीता । P om. ऽङ्गुलीयकं —
ऽप्यङ्गुलीयकम् । २) L भार्याया । ३) L त्वदीयेनेदृशव्यवहारः । CC₁
वृद्धिमाप्स्यति । ४) CC₁ यथागतं । LOP om. तथा । ५) LO गतः ।
P तथोर्ध्वदि । LO भवत्या अपि । P स्ततौ für तदा । ६) P ना-
न्यथोक्तुं शुकेन सा सुष्वाप इति श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता । LO ना-
न्यथा इति श्रुत्वा सा सुप्ता । ७) LO om. इति° । P °संग्रह ।
८) CC₁P om. शुकं । LO अन्यदा सा निशामुखे शुकमाह । प्रभा-
वती निशा° अपरेदु पुनराह । CC₁ om. हे । LO गच्छामि । CC₁P
om. चिर । ९) LO om आह । P प्राह । ११) CC₁ जानासि
त्वं नादनीव । immer नादनी । O नाद्रक्षीव । LO त्वं चेद्वक्तुं
सदुत्तरं । P जानासि चेन्नायिनीव । CC₁ स्वमुत्तरम् । MM₁H
त्वया सुखेन गंतव्यं तं जारं प्रति सत्वरं । जानासि त्वं जयंतीव
यदि वक्तुं सदुत्तरं ॥ A om. सुख° । १२) LO om. प्रभावत्याह —
शुक आह ।

का कीर नायिनी कुच तथा किं छतमुत्तरम् ।

कथां कथय कल्याणीं कौतुकं मे कथाक्रमे ॥

शुक आह । अस्ति सरडाख्ये ग्रामे ग्रामणीः शूरपालः । तस्य भार्या
नायिनी । सा आत्मपतिं नित्यं पटुसूचकञ्चुकं याचते । स आह ।
वयं कर्षुकाः कार्पासचीवराः । अस्मद्गृहे पटुसूचवार्त्तामपि को ऽपि ५
न जानाति । अन्यदा सा तं ग्रामसंसदिस्थं जगद् । गृहमेहि गृहा-
धिप । रावडीं भुङ्क्ष्व । स च तद्वचनं श्रुत्वा भार्यामाह गृहागतः ।
भद्रे त्वया निन्दितं वचो लज्जाकारकं ममाग्रियं संसदि किमित्य-
मुक्तम् । तथोक्तम् । त्वया मम प्रियं कथं न छतम् । ग्रामणीराह ।
दास्यामि कञ्चुकं ते ऽव । निजं वाक्च वृथा कुर्व । तथोक्तम् । १०

१) P क्कार का नायिनी शुक तथा० । २) P कल्या । कथा-
यां । AMM₁H om. का कीर० । ३) P शुकः प्राह । CC₁ सर-
डाग्रामे । L विण्डकाख्ये । O भी० । P शराभिधायामे । H शि-
लानगरमें । G Σατα. LO शूलपालाभिधो या० । P शूलपालः ।
A शूरपालाख्यो नाम । MM₁ शूद्रपाल । LO तद्भार्या । ४) O
नाद्रणी । P नायिनी भार्या । A तस्यापि नाम भार्या । MM₁H
जयती । G Ναιξινῆ. LO add नाम । सात्म० । CC₁ पटुसूच० ।
LO पटुसूचं पटुसूचं । L जंबुकं für कञ्चुकं । P पटुसूच० । स पति-
राह । ५) LO om. वयं । वर्वुकाः । CC₁O कर्पास० । P om.
वयं — ०चीवराः । add सहर्षकथा hinter स आह । CC₁ न को
ऽपि । ६) O om. न । P तद्ग्राम० । LO स्थितं । CC₁ रा-
वडीं भुङ्क्ष्व स्वगृहमेहि गृहाधिपेति । ७) L भुङ्क्ता । P राचण्डी?
भुङ्क्ता गृहमेति गृहाधिपस् । om. स च । LO ततः स । om. च
तद्वचनं श्रुत्वा । गृहमागत्य भार्या प्रत्याह । ८) P हे भद्रे । LO
लज्जा० निन्दितं वचनं किमर्थं [O किमीर्थं] । P त्वया कथितं वच
लज्जाकारकत्वेन मम अग्रियं संसदि किमित्युक्तं । ९) LO मम
प्रियं त्वया न छतं कथमिति । P विहितं । LO स आह ।
१०) CC₁ तदव । LO om. निजं — कुर्व । P तथोक्तः ।

कञ्चुके दत्ते उत्तारयिष्ये । दत्तः कञ्चुकलेन । तद्वचः कथं वृथा भव-
 त्विति प्रश्नः । शुकः प्राह । अन्यदा नायिनी जनाद । यदाद्य त्वां
 संसदिस्त्वं पूर्ववदाकारयामि तदा त्वया संसदा सह गृहभागन्तव्यम् ।
 तेन च एवमेव कृतम् । तथा च गृहागतायाः संसदो भव्यरीत्वा
 ५ भोजनं दत्तम् । ततो ग्रामजनो वदति । शूरपालः समृद्धः । परं
 तन्नार्था औद्धत्यपरिहारेण एवं वदति । इति वचनमुत्तारितम् ।
 इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ षट्त्रिंशत्तमी कथा ॥ ३६ ॥

अथापरे ऽहि प्रभावती गमनाय शुकं पृच्छति स्म । शुको ऽप्याह ।
 १० यथेष्टं ब्रज कञ्चाणि न ते दोषो ऽस्ति कश्चन ।
 लाङ्गलीव विजानासि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ॥

१) L कञ्चुकं । CC₁ कृते । P त्वया कञ्चुके दत्ते । LO उत्ता-
 रयिष्यामि । om. तेन । तद्वस्तु । P ते तद्वचनं । LO वितथं ।
 २) LO om. इति — प्राह । P कथयति । LO add उत्तरं । O
 अन्यदा नद्रुषी । CC₁ यदव० पूर्ववाचा यदाहमाकारयामि तदा
 त्वयं संसदागृहमा० । LO यदाहं त्वां पूर्ववत्संसदिस्त्वं [O घंसदीस्त्वं]
 माकारयामि० । ३) LO सह समागतव्यं । P यदाद्य त्वां संसदिस्त्वं
 पूर्वं त्वां संसदो वाच आकारयामि तदा त्वया गृहभागन्तव्यं ।
 ४) CC₁ एवमेव । LO om. एवमेव — तथा च । CC₁ गताय ।
 P गतया । भव्यरीत्वादि । ५) P तत्र für ततो । CC₁ om.
 शूरपालः — परं । P om. शूरपालः समृद्धः । CC₁ ऋद्धत्यपरिहारेण ।
 L तन्नार्थाप्राप्तपरिहारेण । O तन्नार्था ऋद्धत्यपरिहारेण । ६) P om.
 एवं । O om. इति । LO वचनमुत्तीर्णं [O वचसु०] । P इदम्वचनमु-
 त्तीर्णयति । ७) L सा सुप्ता । O इति कथा । ८) LO om.
 इति० । P संयह । ९) LO om. अथापरे — ऽप्याह । P अन्यदा
 अपरेषुः । प्रयत्नः für पृच्छति स्म । CC₁ ऽप्याह । १०) L यथेच्छं
 नच्छ । O ह ब्रज । LO सुश्रोणि । P न तेन । ११) CC₁ ला-
 नलीव । LO वक्तुं । A om. यथेष्टं ।

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुको ऽप्याह । संगमाख्ये ग्रामे शूरः कौ-
टुम्बिकः । तस्यास्ति पूर्णपालस्तु हालिकः । सर्वत्र च तस्य शूरप-
तेर्वैष्मनि चेत्त्रे खले प्रमाणम् । तस्य च हालिकस्य चेत्त्रस्यस्य शूरप-
तिसुता सुभगा नाम नित्यं भुक्तिं नयति । स तां कामयते चेत्त्रगह्वरे
शूरपालान्निःशङ्कितः । तं च वृत्तान्तमसमञ्जसमिति कृत्वा प्रतिवैष्म- ५
हालिकास्तस्य कथयामासुः । अन्यदासौ शूरस्तयोर्हालिकसुतयोः संबन्धं
प्रत्यक्षीकर्तुं चेत्त्रं गत्वा गह्वरस्थादूरसमन्ते ऽलक्षितस्तस्यौ । तन्निधुनं
रतस्थं दृष्टं कथं भवतु । उत्तरं च किमिति प्रश्नः । शुकः प्राह । यावत्स
हालिकस्तां भुक्नोत्यतः तावत् शूरपतिं ददर्श । तदा स निःश्वसन्नाह ।

१) LO om. प्रभावत्याह — प्याह । P किमेतत् । कथयति ।
CC₁ संग्रामाख्ये । P संगमाख्याग्रामे । A सांगम । AO सूरः ।
CC₁ कुटुम्बिको दुर्वलश्चैव । LO कौटुम्बिकः [O को°] । P कुटुम्बिका
दुर्वलश्च । २) LO तस्य पूर्ण [O पूर्वा] पालाख्यो हालिकः । P
तस्यास्ति पूर्णपालस्तु हालिकाः । A पूर्ण । CC₁P om. सर्वत्र ।
स च तस्य [P om. तस्य] । LO om. च तस्य शूरपतेर् । CC₁ सी-
रपते° । P शीर° । ३) CC₁ चेत्त्रहालिकेषु । P शीरपतेर्वैष्मचेत्त्र-
लेषु । CC₁LOP om. तस्य च । CC₁ सीरपति° । P सीरपती° ।
L तस्य शूरपतेः । O तस्य सीपति । ४) P नास्ती । AMM₁H लांग-
ली । LOP भक्तं । LO तां स । P नयति सुताङ्कामयते । CC₁
°गाह्वरे । ५) CC₁P सीरपाला° । L शीरफला° । O शीरपालापीः-
शंकः । P °शंकः । तच्च । वैष्महारिकास्त । ६) LO अन्यदा
शीरपालो जनमुखान्तं वृत्तान्तं श्रुत्वा [O ज्ञात्वा] समञ्जसमिति कृत्वा
तयोः सुताहालिकयोः संबन्धं° । CC₁ सूरस्त° । P शूरो । हारि-
कसुतायाः । CC₁ °सुभयोः । ७) LO °दूरे । P गह्वरस्य हलसी-
मन्ते । CC₁ अलक्षित° । ८) CC₁ तत्स्थं । CC₁P दृष्ट्वा । CC₁ स
कथं । LO om. च — प्राह । P om. च किम् । प्रश्नः । CC₁ om.
प्राह । ९) CC₁ भुक्त्वा उत्थितः । P °तामुत्क्रोदिष्यत । CC₁ सी-
रपं । P सीरयं । LO शीरपतिं । CC₁ om. स । LO तदा स
श्वसन्नाह । P यदा न स्वसम्बहव । CC₁ add च ।

धिष्णो कर्मार्जनां च यन्मया हलखेटनं विधेयं इयं च ग्रन्थिरोगिणी ।
 अतो द्वयोरपि जीवितं रसातलं यातु । मया तु नित्यं हलखेटनं
 यन्नेराकर्षणं च द्वयमपि विधेयम् । तदहं किमर्थमस्य शूरपालस्य
 हालिको भवामि । इत्यमेवाहं चयं यास्यामि । इति हालिकवचनं
 ५ श्रुत्वा निर्दोषो ऽयमिति लोकस्य वचनं वितथीकृत्य शूरपतिर्लज्जितो
 गृहं ययौ । सा च प्रभावती मुकोक्तां कथां श्रुत्वा सुप्ता ॥

इति मुकसप्ततौ सप्तत्रिंशत्तमी कथा ॥ ३७ ॥

अपरेद्युर्धामिनीसमये प्रभावती गमनाय मुकं पप्रच्छ । मुकः ।

वाञ्छितं कर्तुकामानां नान्तरायं छशोदरि ।

१० यदि कर्तुं विज्ञानासि यथा विप्रः प्रियंवदः ॥

१) LO धिग्मे । CC₁ कर्म आर्जनाच्च । L कर्मार्जनं । P धि-
 ग्म्यकयामानं । L om. खेटनं । CC₁O om. च । CC₁ यन्त्र° ।

२) P इतो वयोरपि । O om. जीवितं — गृहीत्वा वणिजः [nächste
 Erzählung]. P चातु । om. मया तु । L हरवोढनं । ३) P अक-
 र्षणं च तिकस्य । om. von द्वयमपि bis °वचनं । CC₁ द्वयमपि

कर्म । CC₁ सूर° । L शीरपतिः । ४) L इदमेव द्वयं कुर्वन्नहं । हा-
 लिवचनं । ५) P om. श्रुत्वा । CC₁ निर्दोषो ऽयमिति लोकं च

वितथीकृत्य शीरपतिस्तर्जितो° । L निर्दोषोयमिति जनश्च वितथा
 इति कृत्वा स शीरपति° । P निर्दोषोयमिति जनस्य वचनं निर्दो-

षोयमिति जनस्य वितथा इति कृत्वा शीरपति तं ततो गृहं ययौ ।
 ६) L गतः । CC₁ om. च । P मुकोक्त । L इति श्रुत्वा सा सुप्ता ।

७) L om. इति° । P °संग्रह । ८) L om. अपरे — मुकः । P
 दिवसे । प्रयच्छति स्म । मुकोप्याह । ९) C वाञ्छितं । CC₁ कु-

कामानां छशोदरि सदोत्सुका । P गंतु° । कोत्तराय छशोदरि ।
 १०) CC₁ गच्छ कर्तुं । L यथा भोक्तापि कामुकः । P यथा मेघ-

ककामुकः । MM₁H यवेच्छसि ततो गच्छ विप्रस्तेव प्रभावति [MH
 °ती] स्वहितं कुर्वतो देवि को विघ्नं कर्तुमर्हती [M₁H °र्हसि] ।

A om. वाञ्छितं° ।

प्रभावती पप्रच्छ । कथमेतत् । शुकः । पुराभूदेवि प्रियंवदो नाम
विप्रः पश्चिकः । एकदा मार्गे गच्छन्सुदर्शनयामे कस्यचिद्वशिजो गृहं
ययौ । तत्पत्नी च पुञ्चली । स च ब्राह्मणस्तां दृष्ट्वा आत्मानं सुखा-
नकृतवासकं मेने । स च रात्रौ सकामस्तां प्रार्थयामास । अङ्गुली-
यकदानेन च हट्टमार्गे वणिक्कुते गते रेमे तथा समम् । प्रातः सो ५
ऽङ्गुलीयकं याचते । सा नार्थयति । अनेन विधिना दत्तमङ्गुलीयकं
स कथं गृह्णातु । इति प्रश्नः । उत्तरम् । यदा तु याचिता न ददाति
तदा स ब्राह्मणः खट्वाचरणं गृहीत्वा वणिजः संनिधिं ययौ । खट्वा-
चरणं दर्शयित्वा फूत्कृतम् । वणिक्प्राह । भो द्विज किमेतत् । स
आह । भये ऽस्मिन्त्वदीयभार्यया मदीयमङ्गुलीयकं जगृहे । स च १०
वणिकद्वचनं श्रुत्वा कुपितो भार्यामाह । अनेन प्रमादेन असन्नृहे

१) L om. प्रभावती — शुकः । P ततः प्रभावती कथां प्रपच्छ
शुकः कथयति हे देवी पुरा पूर्वं । L om. देवि । om. नाम । P
नाम विप्रोभूत्कथभूतपश्चिकः । AG om. प्रियंवद । २) L यामे für
मार्गे । P मार्गे । P सुदर्शननाम° । G 'Αδαρσσαναν. P कस्य-
चित्जनस्य । ३) P तस्य गृहपतेः पत्नी चतुरा पुञ्चली । L तत्पत्नीच ।
४) CC₁P °वासकं कृतार्थं । P स च विप्रो । CC₁ अङ्गुलीयकदा-
नविधिना । P अंगुरीयकप्रदानेन वनिकपत्न्य सह रेमे प्रातरसौ
ब्राह्मणः अंगुरीयकं दत्तं कथं गृह्णातीति प्रश्नः । ५) CC₁ om. च
हट्ट° — अनेन विधिना । L om. च । ६) CC₁ तद्दत्तमङ्गुलीयकं
कथं गृह्णातु स इति प्रश्नः । ७) L om. इति प्रश्नः । P शुकः प्राह für
उत्तरम् । CC₁ om. यदा — ददाति । P om. तु । ८) L om. ब्रा-
ह्मणः । P om. स ब्राह्मणः । CC₁ खट्ट° । L वणिकसमीपं । P
खट्वाचरणं । निजसन्निधिं । ९) CC₁ om. फूत्कृतम् । LO फूत्कृ-
तम् । LOP om. वणिक् — आह । १०) CC₁ °भार्या । P om.
मदीयम् । LO मम । P अंगुरायकं । L om. च । P om. स च ।
११) P तस्य ब्राह्मणस्य वचनं । LO om. तद्वचनं श्रुत्वा । प्रवादेन ।
P अनेन वचनेन चसन्नृहे । CC₁ प्रिये अनेन । LO °गृहं ।

को ऽपि पथिको न समेष्यति । इत्युक्त्वा निष्ठुरं वचस्तत्कुण्डादुत्तीर्य
अङ्गुलीयकं पथिकाय समर्पितम् । स च यथागतं ययौ । इति
कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ अष्टाविंशत्तमी कथा ॥ ३८ ॥

५ अपरे ऽह्नि संध्यासमये पुष्पान्तरगमनाय प्रभावती शुकं पृच्छति स्म ।
हे शुक । अहं गमिष्यामि । शुकः प्राह ।

व्रज देवि वरं यानं त्वं भोक्तुं शुभगं नरम् ।

वक्तुं चेद्विषमे वेत्सि तुलायाहीव भामिनि ॥

प्रभावती प्राह । कथमेतत् ।

१० कस्तुरायाहकः कीर गृहीता च तुला कुतः ।

विषमं च किमायातं कथां कथय शोभनाम् ॥

१) CC₁P om. को ऽपि । P न समेष्यति त आगमिष्यति इति
निष्ठुरवचनंमुक्त्वा पत्या कराकरादुत्तार्य । O इति इत्युक्त्वा । L(O)
तत्करादुत्तार्य । O °कराद्वत्ताभार्यामर्पितमंगुलकं पथिकाय । L स-
मर्पितमंगुलीयकं पथिकायादात् । २) P अंगुरीयकं । स च
ब्राह्मण । CC₁ तथागतं । O om. इति — सुप्ता । L इति श्रुत्वा
सा सुप्ता । ३) P add शुकैर्नोक्तां । ४) L om. इति° । O इति
कथा । P °संग्रहः । ५) LO om. अपरे — प्राह । P दिवसे ।
CC₁ om. संध्या° पुष्पा° । ६) om. हे — गमिष्यामि । CC₁ om.
प्राह । ७) LO वरं जारं तं । L नरमुत्तमं P व्रज देवि वरय
त्वं तं भोक्तुं शुभगं नरं । ८) CC₁ वक्तुं । LO सुंदरि । MM₁H
याहि देवि परं जारं कुह वांछितमादरात् । यदि वक्तुं विजानासि
तुलाह्वधरो यथा [MM₁ तुलाह्वत्°] । A om. व्रज° । ९) LO
om. प्रभावती — शोभनाम् । १०) P कस्तुरायाहः शुकः कथयति
गृहीता च तुरा कुतः । ११) P विषमेश । शोभिनि für शोभ-
नाम् । AMM₁H om. कस्तुरायाहकः° ।

अस्त्यत्र कुण्डिनं नाम नगरम् । तत्र भूधरो नाम वणिक्पुण्यचया-
त्कीर्णधनो जनैस्त्यक्तः ।

उक्तं च । विद्वान्धनी धनी दाता धनी साधुर्गुणाययीः ।

सर्वबन्धुधनी पूज्यो धनहीनो गतप्रभः ॥

यदा तु स तुलामात्रधनो ऽभवत्तदान्ववणिग्गृहे तुलां मुक्ता देशान्तरं ५
गतः । तत्र धनमर्जयित्वा निजनगरमागत्य तं वणिजं तुलां ययाचे ।
वणिक्पार्श्वोत्तुला न लब्धा । तुलायां तु लुब्धो वणिकपूर्व उत्तरं चक्रे
यत्तदीया तुला मूषिकैर्भक्षितेति श्रुत्वा भूधरस्तूष्णीं स्थितः । स च एक-
दा तस्य वेष्मनि भोजनाय गतः क्रीडन्तं बालकं दृष्ट्वा प्रच्छन्नं गृहीत्वा

१) CC₁ कुण्डनं । P कुण्डिनपुरं । LO अस्ति कुंडपुरे नगरे ।
MM₁ कुंटीणी । H कुटिलपूर । P भूधरो वामा । L om. पुण्य ।
LO तस्य धनमपि [० धन्य०] क्षीणं । अतो जनैस्त्यक्तः । ३) P
विद्वानपि धनी । LAP साधुगु० । ४) L सर्वदैवं धनी । O सर्व-
बंधनी । P सर्वे वंधु० । ० प्रभुः । MM₁ HG om. विद्वान्धनी० । O
add यस्यास्ती वीचं नरः ० आलस्यस्त्रीरता० ३ अर्थो नराणां पतिरं-
गनानां ४ त्यजंति मीचाणी० ५ । ५) LO यदा च । CC₁ भवतु ।
L अभवत् । O भवतो । P जपा तुलामात्रधनः अभवत्तदा अन्ये
वणिक्पार्श्व तुलामुक्ता देशान्तरे । O om. तदा । LO वणिजो
गृहे । L उक्ता । LO गतो देशान्तरं । ६) P तत्र देशान्तरे किञ्चि-
डनं अर्जयित्वा । LO तवार्जित्वा धनं किंचित्स्वनगरमागत्य तुलां
[om. L] याचति । P ययाच । ७) C वणिक्पश्चात्तुलां । न लब्धा ।
C₁ तुलामलब्धा । LO वणिजा तु नार्पिता । LOP om. तु ।
P तुलावर्द्धो । CC₁ लब्धो । LO om. मूर्ख । P वणिकपूर्व ।
L उत्तरे । LO करोति । ८) P om. यत् । LO मूषिकैः । P मू-
षिकैः । om. इति — स च । LO भक्षिता इति । तस्त्री । LP om.
स च । CC₁ om. च । O एकदा च । om. स । ९) CC₁ P
om. दृष्ट्वा । CC₁ P गृहीत्वा प्र० [P प्रच्छन्नो] ।

निजगृहं ययौ । बालकपिता च दुःखपूरिताङ्गो ररोद सकुटुम्बः ।
 तं च रुदन्तं दृष्ट्वा प्रतिवेष्मिको जगाद । रे त्वदीयः सुतो भूधरेण
 गृहीतः । ततो ऽसौ तद्गृहं गत्वा भूधरात्सुतं याचितवान् । भूधरे-
 णोक्तम् । मित्र त्वत्पुत्रो मत्सङ्गे स्नानार्थं नदीतीरे गतस्तत्र श्वेनेना-
 ५ पहतः । इति श्रुत्वा तेन वणिजा राजकुले गत्वा पुत्रहरणवृत्तान्तो
 निवेदितः । भूधरो ऽपि राजकुलं ययौ । तत्कथय । स बालहर्ता
 कथं मुच्यतामिति प्रश्नः । शुकः । यदा भूधरो राजसमक्षं मन्त्रिणा
 पृष्टस्तदा एवं जगाद ।

१) ० निजं । CC₁ बालकः पिता । P बालकस्य । om. च ।
 पुत्रदुःखपरिताङ्गः सकुटुम्बो विचारणाय गतः । L दुःखेनोपपीडितो
 हा रोदति सकुटुम्बोपि । ० दुःखपरीतो रू रोदति सकुटुम्बोपि ।
 २) P om. तं च रुदन्तं । L तं च बालकं रुदन्तं । LO प्राति-
 वेष्मिको । P प्रतिवेष्मिको जनो जगा । LOP om. रे । ० यत्त्व-
 दीयः । P त्वदीयसुतो भूधरेण वानिज्या । ३) C गृहीतं ।
 LO जगृहे । भूधरगृहं गत्वा याचितवान्सुतं । P तस्य गृहङ्गत्वा भूध-
 रेण । om. सुतं — राजकुले गत्वा । CC₁ ०त्सुतो याचितः । LO
 तेनोक्तं मम पश्यतस्त्वत्पुत्रो [० ०त्पुत्रः] श्वेनेना० [० श्वेनोपमहतः]
 ततस्तेन० । CC₁ श्वेनेन पक्षिणा भक्षितः [C₁ भक्षित] इति इति
 श्रुत्वा स आह । मूर्ख कुत्रापि श्वेनो बालं खादेत्तेनोक्तं [C₁ ख०]
 मूढ कुत्रापि तुलाः मूषिकाः खादन्तीति श्रुत्वा तेन० । ४) LO राज-
 कुलं । CC₁ भूधरस्य पुत्रं । C₁P ०वृत्तान्तं निवेदितं । LO सुतहरण-
 वृत्तान्ते भूधरोपि राजकुले समाकारितः । ६) LOP om. तत्क-
 थय । P स भूधरः कथं बालकहर्ता उच्यतामिति । ७) CC₁
 मुच्येतेति । LO om. इति प्रश्नः । P om. शुकः । LO उत्तरं
 für शुकः । CC₁ राजसभासदमन्त्रिणा च । P om. राजसमक्षं
 मन्त्रिणा । ८) P तदेव । L om. एवं ।

तुलां लोहमयीं यत्र खादन्ते देव मूषकाः ।

गजं तत्र हरेत् श्रेणो दारके को ऽत्र विस्मयः ॥

श्रुत्वैतद्वचनं मन्त्रिशोक्तम् । यदायं धूर्तस्त्व तुलां समर्पयति तदा
दारको ऽपि दातव्यो नान्यथा । तेन दारकः समर्पितः । तुलाग्राही
दण्डितः सन्तुलां समर्पयामास । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥ ५

इति शुकसप्ततौ एकोनचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ३९ ॥

अन्येदुः सा प्रभावती गमनाय शुकं पृच्छति स्म । शुकः ।

गच्छ त्वं गन्तुकामानां गमनं च शुभं भुवि ।

सुबुद्धिरिव चेद्वक्तुं विजानासि कृताकृतम् ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुकः । नगराभिधे पत्तने सुबुद्धिः कुबुद्धिश्चेति १०

१) P तुलां रोहसस्य खादयन्ते यत्र मूषकाः । राज्ञां तत्र हर
श्रेणो वालके कोत्र संशयः ॥ A लोहसहसस्य खादन्ते यत्र मूषकाः ।
राजन् तत्र हरेत् श्रेणो वालकं को ऽत्र विस्मयः ॥ MM₁H om.
तुलां । ३) LO एतद्वचनं निश्चय [० निस्स] । P एतद्वचनं श्रुत्वा ।
om. तव । LO समर्पयति ते तुलां । ४) LOP om. ऽपि । LO
र्षणीयो । P वालकः समर्पयितव्यः । LO नान्यचेति । P om.
नान्यथा । ५) CC₁ om. तुलां । LO om. सन् । O अर्पयामास ।
P भूधरेण वालके समर्पयति सति तुलाग्राही दण्डितः सन् तुला
समर्पयामास । CC₁ om. कथां । LO om. इति — सुप्ता ।
६) C₁ om. इति° । L इति कथानकं । O इति कथा । P °संयहः ।
७) P om. अन्येदुः — वैद्वैरसाधेत्युक्ता [nächste Erzählung]. LO
अन्यदा । CC₁ om. सा । om. शुकं । LO om. स्म । ८) O
om. च । C₁ शुभे । ९) LO विजानन्ति । MM₁H गच्छ त्वं
कुह चामीष्टं [M₁H वामीष्टं] नांतरायं [M₁ °रामं] करोम्यहं ।
°स्वकार्यतः ॥ A om. गच्छ° । १०) LO om. प्रभावत्याह — शुकः ।
C om. शुकः । नगराधिपे । LO नगराख्ये । MM₁H om. नगर ।
A Σιβαραयाρη. LO कुबुद्धिसुबुद्धिश्चेति ।

मित्रद्वयं जने प्रसिद्धम् । अन्यदा सुबुद्धिर्देशान्तरं ययौ । कुबुद्धिस्तु
मित्रस्त्रियं रमते । सुबुद्धिश्च धनमर्जयित्वा देशान्तरात्समागतः । ततः
कुबुद्धिः सुबुद्धेः कपटस्नेहं दर्शयति । सुबुद्धिनापि संमानितः कुबुद्धिस्तं
प्रत्याह । भवता क्वापि किञ्चित्कौतुकं दृष्टम् । तेनोक्तम् । सरस्वती-
५ नदीतीरे कूपमध्ये तरमाणमकालजमाश्रफलं दृष्टं मनोरमनाम्नि ग्रामे ।
कुबुद्धिराह । मिथ्येदम् । सुबुद्धिराह । सत्यमेतत् । तेनोक्तम् । यदि
सत्यं भवति तदा यदस्मद्गृहे द्वाभ्यां हस्ताभ्यां ग्रहीतुं शक्यते तत्त्वया
ग्राह्यम् । अलीके त्वदीयगृहादहं गृह्णामि । इति पणवन्धं कृत्वा
कुबुद्धी रात्रौ कूपात्तत्फलं जयाह । फलाभावे तु सुबुद्धिना हारि-
१० तम् । अथ स तद्गार्थी ग्रहीतुकामः पणवन्धं याचते । तदत्र सुबु-
द्धिर्निजभार्थारक्षणे कमुपायं करोत्विति प्रश्नः । उत्तरं शुक आह ।
सुबुद्धिस्तं दुष्टाशयं ज्ञात्वा निजगृहवस्तुजातं निजकलत्रं च प्रासादो-
परि चिप्त्वा आरोहणिकां पातयामास । कुबुद्धिः समायातः । सुबु-
द्धिराह । एवं यद्रोचते तदस्मद्गृहाद्गृह्यताम् । स च कलत्राहरणाय

१) L मित्रद्वयं । CC₁ om. जने । LO विश्रुतं । CC₁ om. अन्य-
दा । २) CC₁ om. मित्र । स्त्रियां । LO कुबुद्धिर्देशान्तरे गते मित्रे
मित्रपत्नीं [O om. मित्र] रमते । सुबुद्धिर्धनमुपार्थं [O °र्ज] समागतः ।
om. ततः । ३) LO वृत्त्वा कुबुद्धिः स्नेहं । CC₁ ततः सुबुद्धेः
कुं । ४) CC₁ भवतापि । LO om. किञ्चित् । ५) L om. नदी ।
om. कूपमध्ये । LO तरन्तम् । मनोरथ । om. नाम्नि । ६) LO
अपरस्त्वाह सत्यमेव ततो वादः संजातः । एकेनोक्तं । CC₁ यद्य-
सत्यं । ७) O om. हस्ताभ्यां । LO शक्नोसि । CC₁ om. त्वया ।
८) CC₁ त्वदीये गृह्णामि । LO पणवन्धे । om. कृत्वा । ९) LO रात्रौ
गत्वा । om. तत् । जगृहे । om. तु । १०) LO अपरस्तु für अथ स ।
पणं याचते । तदत्र सुबुद्धेर्निजभार्थारक्षणबुद्धिः कथमिति प्रश्ने उत्तरं ।
११) C₁ प्राह । १२) CC₁ om. गृह । LO कलत्रं । CC₁ om.
च । तदालोपरि । O मन्त्रलोपरि । १३) LO स एवमुक्तः । १४) LO
यत्तव रोचते । गृहे । add द्वाभ्यां कराभ्यां । कलत्रग्रहणाय । CC₁ om. च ।

निःश्रेणिकां द्वाभ्यां हस्ताभ्यां अग्राह । तदा सुबुद्धिनोक्तम् । मयैवं
पूर्वं गदितं च । यद्द्वाभ्यां हस्ताभ्यां ग्रहीष्यसे तव तदेव नान्यत् ।
ततः कुबुद्धिर्विलब्धो भूत्वा बहिर्ययौ जनैश्च निन्दितः । एवं कथां
श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्तती चत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४० ॥

५

अन्यदा वणिग्वधूः प्राह । कीर यदि त्वं मन्यसे तदा गच्छामि ।
शुकः प्राह ।

युक्तं ते गमनं देवि यदि तत्र गता सती ।

संकटे खलु वेत्सि त्वं किञ्चिद्वक्तुं द्विजो यथा ॥

प्रभावती प्राह । कथमेतत् । शुकः । अस्ति पञ्चपुरं नाम नगरम् । १०
तत्र शत्रुमर्दनो नाम राजा । तत्सुताया मदनरेखाया गले ग्रन्थिर्ब-
भूव । वैदूरसाध्येत्युक्ता परित्यक्ता । ततो राज्ञा डिण्डिमाघोषणं

१) LO आरोहणिकां कराभ्यां जगृहे । तव एतदेव यत्त्वया द्वा-
भ्यां कराभ्यां गृहीतमावयोः पणबन्ध एष एव ततः° für मयैवं° ।
२) CC₁ om. यद् । om. तव । तदेव त नान्यत् । om. ततः ।
३) L विलज्जो । O om. भूत्वा । LO जनैश्चपहसितो निन्दितश्च ।
om. एवं — सुप्ता । ४) CC₁ om. इति° । L इति कथानकं । O
इति कथा । ६) LO om. अन्यदा — शुकः प्राह । ८) CC₁
प्रोक्तं ते । LO नूनं तत्र । ९) L संकटे यत्र । O संकटे यदि ।
LO त्वमुत्तरं तु° । M गमने । संकटे वेतुं वक्तुं कश्चिद्विप्रवरो
यथा ॥ M₁H वेत्सि कत्तु [H वक्तुं] त्वं किञ्चित् विप्र° । A om.
युक्तं । १०) LO om. प्रभावती — अस्ति । L पंचपुरे नगरे ।
O पुरनगरे । ११) L राजा अरिमर्दनः । O ऽरितामर्हणः । H
पंचपुर । शत्रुदर्शन । M मदनलतिका । M₁H मदनतिलका । LO
ग्रन्थिर्जाता । १२) O उक्ता । P त्का मुक्ता । om. ततो । राज ।
LO पटहघोषणं ।

कारितं यथा यः को ऽपि मत्सुतां गतरोगां करोति तमहं दारि-
द्र्यरहितं करोमीति श्रुत्वापरग्रामादागतया कथाचिद्विजभार्यया डि-
ण्डिमः स्पृष्टः । तस्मिन्स्पृष्टे तथोक्तम् । यन्मम पतिर्मान्विकः । स रा-
जसुतां प्रगुणां विधास्यति । ततो राजपुरुषैः समानीतः । तस्य च
५ नीयमानस्य भार्या जगाद् । नाथ गच्छ नगरम् । राजसुतायां प्रगु-
णीकृतायां तव बद्धं फलं भावि । स च मण्डलोपविष्टो मन्त्रादिक-
मज्ञानं कथं भवत्विति प्रश्नः । शुक उत्तरं प्राह । स मान्विक
आचार्यविस्तारं कृत्वा मन्त्रमित्युच्चारयामास ।

हउं जीवणु जाणउं काई चडुइ वावइ साई ।

१० घल्लिउ बभणि वीसासु पई भुज्जसु सुकअसुहाई ॥

*

वणं इह आखुरिअदन्तपहसन्तअं ।

कहिं पि ऊउरन्तअम्बेहि सिद्धुरिअं ॥

सरसखीरभालिअफलभारणामिअं ।

१५ कहिं पि टिम्बुरिणिजम्बुइणिअअसोहिअं ॥

१) LOP कृतं । LOP om. यथा । LO नीरोगां । गतदारिद्र्यं
करोमि इति श्रुत्वा कथाचिदपरग्रामादागतया । २) CC₁ om.
अपर । P करोमि ग्रामया द्विजभार्यया । CC₁ डिण्डिमी पृष्ठः कि-
मिदं तेन तद्वृत्तं निवेदितं उक्ता चास्ति कश्चित् इति तथा च पृष्ठया
उक्तं । ३) O स्पृष्टे । om. तस्मिन्स्पृष्टे । P पृष्टे । LOP om. यन् ।
मत्पतिः । om. स । ४) CC₁ समाहृतः । CC₁P om. च । P
जगाम राजसनगरं । ५) CC₁ om. नाथ । यन्नच्छ । L om. गच्छ
नगरम् । O om. नगरम् । om. प्रगुणी — फलं । ६) L फलं सो
मम । LO भविष्यति । O च स । LOP om. मण्डलोपविष्टो ।
C मन्त्री । P मण्डलोपरिकमज्ञानम् । LO मण्डलमंत्र्यादिकम् ।
७) LO om. इति प्रश्नः । om. प्राह । उत्तरं शुकः । P om.
उत्तरं । मातृकाचार्यः । ८) LOP विस्तारं । LO विधाय ।
L उपचारयामास ।

कहिं पि करवन्दाइजालसंराइअं ।
 कहिं पि कप्पूरकङ्कोलगन्धवहं ॥
 देवदारुपिअङ्गुचूअमल्लीलअं ।
 कहिं पि सिरिखण्डअइगइतइमण्डिअं ॥
 णाअपुंणाअदाडिमवरणाडम्बरं ।
 मऊरबोरीहिं कविवीहिपीलुघणं ॥
 दीहघणवासजालीहिं अइखोहिअं ।
 कहिं पि रत्त डंम्बरं ॥
 पोफ्फलीविडवघणकम्मइडम्बरं ॥

५

CC₁ हुआं अजीवुन जाणंआं काईं जटुचटुदिवहदि वावउ सार्इ
 खिलिआं वंभणि विसुवइ क्रमइ भुंजइ असुकघमुखहउ ॥ मुईचडर-
 खाउचकौइखाउआगिनपाउउकाचउखाउदरीखाहा ॥ आखुरियदन्त-
 पइसंतपं कहिमि ऊउरंतअवेहि सिंगरियं सरसखीरामालियफलभा-
 रनामियं कहिमि टिंवुरिणिजंवुरिणिअयंसोहियं कहिमि करवंदीया-
 जालसंराइयं कहिमि कप्पूरकंकोलगन्धवहं देविदारुपियंचूतमल्लेयं
 कहिमि सिरिखण्डअइगइतइमण्डियं णायपुन्नायदाडिमवरणाडंवरं म-
 ऊरबोरीहिं कविवीहिपीलुघणं दीहघनवसजालीहिं अइखोहियं क-
 हिमि रत्तं दशावामकपडंवरं फोफ्फलीविउवघणकम्मइडंवरं ॥ किं च ।
 रत्तकणवीर कणवीरियं फलियं । अन्नवच्चंमि सेवत्तिया मुल्लियं ।
 अन्नवंदमि कारंदयावच्छं । अन्नवच्चंमि सिंदूरयं फुल्लियं । अन्नवच्चंमि
 फुलंतमंदारयं । सिरिसउत्तुंगमंधोहवरमाइयं । अन्नवच्चंमि सिंदूरपा-
 तोरखं फुल्लियं मनोहरं जणियपरिसोहियं । अन्नवच्चंमि जुत्तंदयं कुदयं
 मल्लिनोमल्लियाकुसुमा घणपुप्पिया ॥ रे सुणकुसुहारीकोटीविचिहितुं
 डरीमारी खाहा ॥

L हडंडुजीन जाण्डं काईईमंजमदिवडसाईचल्लीउवंभणिविसासि
 कूपइ भुंजउ सुकेहेविमं मूहचडंडंखाडंचडावडंखाडं । आगिनपावडका-
 वडंखाडं सुंदरीये खाहा ॥

0 कुडं जीवजाणऊकाईईमंजमदीवउसाईघं वंभणीसमइ कुयइ

किं च । रत्नकणवीरे कणवीरिअं फलिअं ।

असवच्छम्मि सेवत्तिआ फुल्लिआ ॥

असवच्छम्मि कारन्दआवच्छअं ।

असवच्छम्मि सिन्दूरअं फुल्लिअं ॥

५ असवच्छम्मि फुल्लन्तमन्दारअं ।

सिरिसउत्तुङ्गगन्धोहवरमारुअं ॥

असवच्छम्मि सिन्दूरिआतोरणं ।

फुल्लिअं मणोहरं जणिअपरिसोहिअं ॥

असवच्छम्मि जुत्तद्दअं कुन्दअं ।

१० मल्लिणोमालिआकुसुमा घणपुप्फिआ ॥

*

*

भुञ्ज उमुरकहेवमइमूहं हालीभागीतुघरीआइया° २ आगीनपावडंखाडं
खाडं उंदीरीए स्वाहा ॥

P को जानउ को जाणउ वड्जजीवनवत् । अंघलिपउवंभनोवि-
षम इहकपटै भुञ्जडमुकिदपुल्लं वर्ण इह विरामाणिअ कलवंभणाणो-
मिअं । कहिपि चारुययदवणीसोहिवां कहिं कहिपि करिनन्दिआ
जालिराइआसयं हिपि ककूरककोलगन्धवहं देवदारुप्रियंगुतंपालकं का-
पि अलेवश्रीखण्डतरुमण्डपकं सिकुरमव्यअरोभीअम्मज्जरपवणं दीहत-
रवंशजालीनिविउतरं कहिपि तुंगणारमणसुंदरं । योरनिविउंवअन-
समवरुदं? वणं रत्नकरवचीरकणावत्तिअं फूल्लिअं । अत्त विभेमि से-
वत्तिआमालि अत्त विभेमि सिंदुवारअं फूल्लिआ अत्त विभेमि फूल-
मन्दारअं सिरिसकर्प्पासदामकन्दारअं गणिआजनो मालिआ कुसुम-
कुसुमारसुवर्णगंभारी कुसुमगन्धं गृह्णन्तु स्वाहा ॥

उल्लत्य ॥ को जानातु को जानातु वड्जजीवजीवनवात्ता घात-
यित्वा पतव्राह्मणो विषमे इह पटे भुनक्तु सुष्ठतफलं वल्लमिह वीरा-
मालिफलभरेण मामितं । क्वचिदपि च चारुजघवनीशोभित सौ
नित्यं क्वचिदपि करवन्दिता जारिराजिकामयं क्वचिदपि कर्प्पूरकको-

इत्थेवं ब्राह्मणस्य वदतो राजपुत्र्या हसितम् । हास्यातिरेकेण गल्य-
न्विर्द्विधाबभूव । द्विधाजाते च तस्मिन् राजसुतायाः सुखमुत्पन्नम् । नृ-
पेन च कृतार्थोक्ततो विप्रः स्वसदनं गतः । इति कथां श्रुत्वा प्रभा-
वती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ एकचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४१ ॥

५

अपरेद्युः प्रभावती गच्छामीति शुकं प्रत्याह । शुकः ।

सुखोपभोगः संसारे सारः सर्वज्ञसुन्दरि ।

ब्रज चेद्वाग्ममारीव वेत्ति वक्तुं त्वमुत्तरम् ॥

लगन्धवेधं देवदारुप्रियंगुतमालकं । क्वचिदपि अभिनवश्रीखण्डतरु-
मण्डुपकं मधुरमधुअरोप्रीतसमधुरपवनं दीर्घतरवंशजालीविविडनं कु-
चापि रक्तांगसनन्नदः रकोपनिद्रेण वचनसमुवह्यं वनं रक्तकरवीरक-
णावलितं अत्र विभेमि सेनन्तिकामालिकं अत्र विभेमि सिन्दुवारिकं
फूलितं अत्र विभेमि फूलं मन्दारकं शिरीषकर्पासदामकहारकं अत्र
विभेमि मतं कुंदकुंमलकं गणिकाजनी माणिका कुसुमारसुवर्णगंभारी
कुसुमगन्धं क्लृप्तुं स्वाहा ॥

१) CC₁ जह्मणस्य गदतः । LO तस्य वदतो । P वदतो ब्राह्म-
णस्य राजपुत्री हसिता । CC₁ हास्य° । LO हासा° । P हास्या-
तिवेगेन । LO राजसुतायाः [ः] यन्विर्द्विधाभूत् [O °द्विजा°] । P
यन्विद्विधा अभूत् तस्या राजपुत्र्याः सुख° । २) LO यन्वी स्फुटि-
तायां तस्याः सुख° । CC₁ om. राजसुतायाः । om. नृपेन च ।
विप्रो ज्ञा इति° । ३) P om. च । L कृतार्थं विप्रो भूपेन स्व° ।
P विप्र कृतार्था कृतः । om. स्व° । LO add एवं बुद्धिः । om.
इति — सुप्ता । ४) L इति कथा । O इति कथा सुप्ता । P
°संयह । ५) LO om. अपरेद्युः — शुकः । P °गच्छामीति शुकः
प्राह । ६) O संसारः । L सर्वज्ञ सुन्दरि । ७) P ब्रज च वा-
ग्ममारीव वेत्ति त्वं वक्तुमश्रुत । MM₁H सुखेन चाहि भोगाय जारं
सर्वांगसुन्दरी [M₁ °रि] वेत्ति चेद्वाग्ममारीव शार्दूलं वक्तुमश्रुतम् ॥
A om. सुखोपभोगः° ।

तच्छ्रुत्वा प्रभावत्याह । सुखोपभोगः संसारे । कीर कथां कथय ।
 शुकः कथां प्राह । अस्ति देउलाख्यो ग्रामः । तत्र राजसिंहो नाम
 राजपुत्रः । तन्नार्या कलहप्रियेति विश्रुता । सा अन्यदा भर्त्रा सार्धं
 कलहं विधाय पुत्रद्वयोपेता पितुर्गृहं प्रति चलिता । सा च कोपव-
 ५ शात्पत्तनानि वह्नि वनानि च वह्न्यतिक्रम्य गता मलयपार्श्वस्थं
 महाकाननम् । तच्च कथं भूतम् ।

चन्दणसत्तच्छ्रुत्वा ससरलवरतुङ्गतदसाहसकृत्तत्रं
 कहिं पि सहआरखज्जूरिअं फणसअमत्तालिविहंगभरिअं ।
 कहिं पि सेलुपीलुफूपूरिअन्तअं सरसवोरवड्डतिन्तिडीकृत्तअं
 १० दाडिमीफलविल्लफलसुगन्धिवाअअं ॥

१) LO om. तच्छ्रुत्वा — प्राह । C प्रभावतो आह । CC₁ सु-
 खोपभोगे । P हे शुक कथा कथयः । २) P शुक आहः । CC₁ om.
 अस्ति । उदलाख्यो ग्रामः । L देउलाख्ये [O देउलाख्ये] ग्रामे ।
 P देवलाख्यो ग्रामोस्ति । A देउलाख्यो ग्रामः । MM₁ देवग्राम ।
 H देवनगर । LO om. नाम । P सिंहो राजपुत्रो बभूव । A राज-
 सीह । MM₁H सिंह । G εἰς Ἐαρόης. ३) LO सह । ४) LO
 छत्वा । om. प्रति । चचाल । CC₁ पितुर्वैष्म । P सा अन्यदा
 कलहं विधाय पुत्रद्वयेन सहिता पितुर्गृहं प्रचलिता । LO सा को-
 पवशाद्वह्नि पत्तनानि समतिक्रम्य गता मलयपार्श्वस्थं काननं । ५) P
 पदनानि वह्नि अतिक्रम्य गता मलयमहावनं प्राप्ता तच्च^० । LO
 om. तच्च — °वाअअं । ७) CC₁ जच्छ [C₁ यच्च] चन्दनवणं अत्यि-
 आसन्नपं सरलवरतुङ्गतदसाहसं कृन्नयं । कहि मि विच्छारखज्जूरवि-
 जरयं । फणसनालियरनारंगजवीरयं । कहि मि वरकलिफललुंविक्कु-
 वतयं [C₁ °यं] । सरसवरदखउत्तत्तियाच्छन्नयं दाडिमीफलपुयं [C₁
 °जुपं] सिसिरसुगंधवायंतववड्डपणं ॥ P चन्दनसत्तच्छ्रुत्वा ससरल-
 वरतुङ्गतदसाहसकृत्त कहि पि सहआरखज्जूरिअं । फुलिसअमत्तालिवि-
 हङ्गभरिअं । कदि पि सेलुपीनुफलपूरिदत्तअं । सरवदरड्डतिन्तिडी-
 कृत्तअं । दाडिमिफलविल्लफलसुगन्धिवाडं ॥ P fügt folgende Samskrt-

एवंविधे गहने गता सा कलहप्रिया व्याघ्रं ददर्श । स च व्याघ्रस्तां
सपुत्रां दृष्ट्वा पुच्छेन भूमिमाहत्य धावितः । ततः सा कथं भवतु ।
इति प्रश्नः । उत्तरम् । शुकः प्राह । सा व्याघ्रमागच्छमानं दृष्ट्वा
धार्थात्पुत्रौ चपेटया हत्वा इति जगाद । कथमेकैकशो व्याघ्रभक्षणाय
कलहं कुर्वथः । अयमेकस्तावद्विभज्य भुज्यताम् । पश्चादन्यो द्वितीयः ५
कश्चिन्नश्यते । इति श्रुत्वा व्याघ्रमारी काचिदियमिति मत्वा व्याघ्रो
भयाकुलचित्तो नष्टः ।

निजबुद्ध्या विमुक्ता सा भयाद्व्याघ्रस्य भामिनि ।

Uebersetzung hinzu: चंदनं सप्तकदासन्नमांसलवरतुङ्गरसाहसकन्नं क्व-
चिदपि सहकारखर्जूरिकं फलिशतमन्तालिविहङ्गमभरितं । क्वचिदपि
शैलुफलपूरितांतकं सरसवदरवज्रतितिनीक्षकं दालिमीफलविल्लफल-
सुगन्धिवाहं ॥ A महावनं बहुवृक्षमालालंकृतं । गजसिंहसरभव्याघ्र-
चित्रकादिवज्रदुष्टसत्त्वाकीर्णं अनेकविहिगाकुलं । LOMM₁H om.
चन्दणं ।

१) P एवंविधेन गहनेण । om. सा । ताकहप्रिया । LO तत्र
व्याघ्रं ददर्श । P om. च । CC₁ स च व्याघ्रस्तां दृष्ट्वा सचुवा पुं
भू° धावितो व्याघ्रः । LO om. स च — प्राह । ३) C om. प्रश्नः ।
P om. उत्तरं । LO सा च । °गच्छंतं । P °दृष्ट्वा द्वावपि पुत्रौ
चपटया हत्वा जगाद । ४) LO om. धार्थात् । CC₁ कथमा-
वामे° । LO कथं वत्सो एकौ । P व्याघ्रौभच° । ५) CC₁ कलत्रं ।
P कलहः छतः । LO कुर्वतः । om. अयमे° — इति श्रुत्वा । P अय-
मेव । भुज्यते । °द्विजोय कश्चित्प्राप्यते । ६) CC₁ काचिदिदं
मत्वा । LO अहो व्याघ्रमारीसि [O °ति] काचिदियं [O om. इयं]
मत्वा व्याघ्रो भयाकुलो° । P इति श्रुत्वा व्याघ्रो व्याघ्रस्य भामिका
च इयमिति मत्वा व्याघ्रो भयव्याकुल° । ७) C भयाकुलित° ।
८) CC₁LO भामिनी ।

अन्यो ऽपि बुद्धिमाँल्लोके मुच्यते महतो भयात् ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्तती द्विचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४२ ॥

अन्येद्युः शुकमापृच्छति स्म कामिनी । शुकः प्राह ।

५ व्रज देवि न ते ऽयुक्तं व्रजनं गजगामिनि ।

व्याघ्रमारीव बुद्धिस्ते द्वितीयापि यदि स्थिरा ॥

प्रभावती पृच्छति । कथमेतत् ।

व्याघ्रमारीकृतां बुद्धिं द्वितीयां विवदाधुना ।

महत्कौतुकमत्रार्थे विद्यते मे प्रियंवद ॥

१० शुकः । तं दृष्ट्वा कानने व्याघ्रं नष्टं जातं भयाकुलम् ।

मृगधूर्तौ हसन्नाह व्याघ्रो नष्टः कुतो भयात् ॥

१) P किमन्यो । CC₁LO बुद्धिमान् लोके । LO निश्चितं
für महतो । AMM₁H om. निजबुद्ध्या° । २) L om. कथां ।
सा सुप्ता । O om. इति— सुप्ता । ३) L om. इति° । O इति
कथा । P °संग्रहः । ४) LO om. अन्येद्युः— प्राह । CC₁
om. स्म und प्राह । ५) P न युक्तं व्रजने । L वर्जनं ।
°यामिनि । ६) L द्वितीया यदि निश्चला । P भवेत् द्वि-
परिस्थिरा । MM₁H सयुक्तं ते गमनं राजगामिनि [MM₁ °नी]
यथा प्रसंगते [MH °गते] बुद्धिर्व्याघ्रमार्या यथास्ति चेत् ॥ A om.
व्रज° । ७) LOP om. प्रभावती° । ८) P हि für मे ।
AMM₁H om. व्याघ्र° । ९) LO om. शुकः । C तद्दृष्ट्वा ।
P नच für नष्टं । L यातं । O यातं । ११) LQP व्याघ्र ।
P कुलाभयात् ।

व्याघ्रः । गच्छ गच्छ जम्बुक त्वमपि किञ्चिद्गृहप्रदेशम् । यतो व्याघ्रमा-
 रीति या शास्त्रे श्रूयते तथाहं हनुमारब्धः परं गृहीतकरजीवितो
 नष्टः शीघ्रं तदयतः । मृगधूर्तः । व्याघ्र त्वया महत्कौतुकमावेदितं
 यन्मांसपिण्डान्मानुषादपि विभेषि । व्याघ्रः । प्रत्यक्षमेव मया सात्म-
 पुत्रावेकैकशो मामनुं कलहायमानौ चपेटया घ्नन्ती दृष्टा । जम्बुकः । ५
 स्वामिन्यत्रास्ते सा धूर्ता तत्र गम्यताम् । यदि व्याघ्र तव तत्र गतस्व
 सा संमुखमपीच्छते तदा मम त्वदीया वेला स्वरणीया । व्याघ्रः ।
 शृगाल यदि त्वं मां मुक्ता यासि तदा वेलाप्यवेला स्वात् । जम्बुकः ।
 यद्येवं तर्हि मां निजगले बद्धा चल शीघ्रम् । स व्याघ्रस्तथा कृत्वा
 काननं ययौ । व्याघ्रमार्यपि प्राप्ता पुत्रसहिता । तेन जम्बुककृतोत्सा- १०
 हाद्वाघ्रात्सा कथं मुच्यताम् । इति प्रश्नः । शुकः । तथा व्याघ्रमार्या
 तदा चिन्तितम् । यदयं मृगधूर्तेनानीतस्तस्मादमुमेव जम्बुकमाचि-
 पन्त्यङ्गुल्या तर्जयन्त्यवाच ।

रे रे धूर्त त्वया दत्तं मह्यं व्याघ्रत्रयं पुरा ।

विश्वस्वादैकमानीय कथं यासि वदाधुना ॥

१५

१) P व्याघ्र आह । LO om. किञ्चिद् । P bricht hier ab mit
 त्वमपि कि । L मूढ° । LO °मारोस्ति । २) C गृहीतकरं ।
 C₁ °करंजीवितो । CC₁ om. तदयतः । ३) LO व्याघ्रपते त्वया ममेह
 कौ° । ४) LO यतो für यन् । om. मया । CC₁ सा आत्म° ।
 ५) CC₁ मां मत्वा für मामनुं । LO °पुत्रौ ए° । पेटयित्वा नि-
 घ्नन्ती । ६) LO om. व्याघ्र तव । ७) CC₁ सामुखम् । स्म° वेला ।
 LO om. स्म° । ८) LO जंबुक । L add यदि hinter मुक्ता ।
 ९) CC₁ वला für चल । LO शीघ्रं चलसे । om. स । १०) LO
 पु° प्राप्ता । ११) L °त्स स्त्री कथं मुच्यते । LO om. इति प्रश्नः ।
 °मारिकया । १२) CC₁ om. यदयं । LO जंबुकेनानीतस्तदा-
 मुमेव जंबुकमंगुल्या तर्जयन्त्याचिप्यते । १३) CC₁O विश्वास्मा° । L
 विश्वासा° । AMM₁H om. रे रे° ।

इत्युक्त्वा धाविता तूर्णं व्याघ्रमारी भयंकरा ।
 व्याघ्रो ऽपि सहसा नष्टो गलबद्धशृगालकः ॥
 निजबुद्ध्या पुनर्मुक्त्वा व्याघ्रजादेवि सा भयात् ।
 बुद्धिर्बलवती तन्वि सर्वकार्येषु सर्वदा ॥

५ इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ त्रिचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४३ ॥

अथान्येदुर्दिनावसाने प्रभावती शुकं पृच्छति । शुकः ।

आत्मानं संकटादेवि याहि चेद्वेत्ति रक्षितुम् ।

यथात्मा संकटात्तेन जम्बुकेनापि रक्षितः ॥

१० स च जम्बुको गलबद्धो निघृष्टपृष्ठचरणो गलद्रुधिरप्रवाहो समूर्ध्वरिव
 देशान्तरं गन्तुमिच्छता व्याघ्रमारीभयाद्वाघ्रेण नीयते । ततो महतो
 ऽपायात् शृगालः कथं मुच्यते । इति प्रश्नः । उत्तरं प्राह शुकः ।
 ततस्तं व्याघ्रं बङ्गनदीकाननविषमसमप्रदेशपर्वतानुलङ्घयन्तं सत्वरं दृष्ट्वा

२) O om. ऽपि । AMM₁H om. इत्युक्त्वा° । ३) L निजबु-
 द्धिवलान्मुक्त्वा । ४) LO तावत्सर्वकार्येषु [°कार्यसु] सर्वदा ।
 AMM₁H om. निजबुद्ध्या° । CC₁ add उक्तं च । एकं हन्यान्न वा
 हन्यादित्यादि । ५) L nur कथा । O इति कथ सा सुप्ता ।
 ६) LO om. इति° । ७) LO om. अथा° — शुकः । CC₁ अथा-
 न्येदुर्दिनकथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता इति त्वं कृत्वा दिनावसाने प्रभा-
 वती° । ८/९) MM₁H मच्छ देवि न ते विघ्नं कर्तुं योम्योस्मि [M₁
 °सि । H °स्ति] भामिनी । संकटे समनुप्राप्ते जंबुकस्त्वेव चेन्नतिः ॥
 A om. आत्मानं° । १०) LO गले बद्धो । CC₁O °पाणिचरणो ।
 CC₁ om. इव । १२) LO जंबुकः । om. इति प्रश्नः । CC₁LO
 om. प्राह । १३) CC₁ वहन्नदा [C₁ वहन्नदा] काननविषमपर्वतानुलं-
 घयन्तं । LO वहन्नि काननानि नदीप्रदेशात् [O दीदेशात्] विष-
 मसमपर्वतान् [O विषमपर्वतान्] । om. सत्वरं ।

आत्मानं मोचयितुकामः शृगालो भृशं जहास पीडितो ऽपि सन् ।
 व्याघ्रेणोक्तम् । कथं हसितम् । स आह । देव सा मया व्याघ्रमा-
 रीति धूर्तिका ज्ञाता । त्वत्प्रसादाच्च दूरदेशमागतो ऽहं जीवितः ।
 परं यदि सास्त्रद्रुक्त्वावसंलप्ता पापिनी पृष्ठतः समेति तदा कथं
 जीवितव्यम् । अतो ऽहं हसितः । व्याघ्रस्वामिन्स्त्रिभूय विचारय । ५
 अथ तुष्टो व्याघ्रस्तेन वाक्येन तथेत्युक्त्वा जम्बुकं मुक्त्वा सहसा नष्टः ।
 शृगालो ऽपि सुखं तस्थौ ।

बुद्धिर्वरं वरारोहे धनमानसुखैषिणाम् ।

बुद्धिहीनाः परं क्लेशं प्राप्नुवन्ति क्लेशोदरि ॥

बलं प्रज्ञाविहीनस्य परकार्थाय केवलम् ।

१०

गिरिकूटोपमाङ्गस्य कुञ्जरस्येव दृश्यते ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती शुकवाक्यविस्मिता सुप्ता ॥

इति शुकसप्तती चतुश्चत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४४ ॥

अन्येद्युः सा कामिनी संध्यायां शुकं पप्रच्छ । गमिष्यामीति । शु-
 कः प्राह ।

१५

१) LO आ° मो° । LO जंबुको । C कृताट्टहास । C₁ अट्टाट्ट-
 हास? LO om. पीडितो ऽपि सन् । २) C₁ हसितः । LO हस-
 सि । om. देव । CC₁ सा माया । L om. सा । O स । LO
 व्या° धू° मया ज्ञाता । ३) CC₁ °देशागतो । LO त्वत्प्रसादात्
 दूरदेशादागतो । ४) CC₁ सा अस्मिन्नुक्तश्रुति । LO °संलप । om.
 पृष्ठतः । ५) L अहं । CC₁ विचारयय । ६) CC₁ LO om. अथ ।
 LO वचनेन । L हसति für सहसा । ७) L मुखं । LO स्थितः ।
 C) CC₁ बलं । °सुखैषिणं । AMM₁H om. बुद्धिर्वरं । १०) LO
 प्रजाबलविहीनस्य । AMM₁HG om. बलं° । A यस्य बुद्धिर्वलं
 तस्य तस्य सर्वाच्च सिध्यः । १२) LO om. इति कथां श्रुत्वा ।
 CC₁ om. प्र° शुक° । १३) LO इति कथा° । १४) LO om.
 अन्येद्युः — प्राह ।

समयो ऽयं प्रियं भोक्तुं तव भामिनि संप्रति ।

वञ्चिता वेत्ति चेत्कर्तुं किञ्चिद्विष्णुः पुरा यथा ॥

प्रभावत्वाह । कथमेतत् । शुक आह । अस्ति विलासपुरं नाम नगरम् । तत्र अरिन्दमो नाम राजा । तत्र च विष्णुनामा ब्राह्मणो
 ५ रतिलोलुपः कुटुम्बवर्जितो रतिकर्मणि सर्वनारीदुःसह इति नगरे प्रसिद्धो बभूव । वेष्टाभिरपि न शक्यते जेतुं किं पुनः कुलाङ्गनाभिः । तत्र रतिप्रिया नाम गणिका । [यतो गणिकादीनां बहवो भेदाः परं पञ्च प्रसिद्धाः । तेषु संलीनाः सर्वे ऽपि भवन्ति । ते चेमे पञ्च गणिका विलासिनी रूपाजीवा अर्थवृत्तिका दारिका चेति । एतेषां
 १० भेदानां सा सर्वोत्तमा गणिका ।] अथ सा षोडश द्रुम्मान् गृहीत्वा तमाजुहाव । तमायान्तं दृष्ट्वा सा चाटूक्तिभिः परिचर्यां चकार । सो ऽपि चान्यकार्यनिवृत्तस्तस्मिन्नेव रतिकर्मणि दत्तमनास्तां रक्तं जेतुमारेभे ।

१) C₁ सुखं भोक्तुं । LO संप्रति भामिनी । २) CC₁ LO चेद्वक्तुं । LO किञ्चिद्वक्तुं [om. O] यथा पुरा । MM₁H सुखं भोक्तुं तव भा° सुन्दरि । तथा त्वं वेत्ति चेत्कर्तुं विष्णुशर्मा द्विजो यथा ॥ A om. समयो° । ३) CC₁ om. प्रभावत्वाह । LO om. प्रभावत्वाह — अस्ति । CC₁ om. अस्ति । LO विलासपुरे [O पुर] पत्तने । MM₁H विशाल । ४) LOAH अरिमर्दनो । LO om. नाम । CC₁ om. तत्र च । LO om. च । विष्णुर्विप्रः । MM₁H विष्णुशर्मा । ५) LO रतिलोलुपः । रतिकर्मणि । ६) LO शक्यते नो विजेतं । ७) CC₁ ततश्च für तत्र । LO रतिप्रिया । M₁ प्रिया । G *Ποία*. MH om. L गणिका अस्ति । O गणिकास्ति । CC₁ याता für यतो । LO गणिकानां । ८) CC₁ om. प्रसिद्धाः । O om. ऽपि । CC₁ इमे ते पञ्च । LO om. पञ्च । ९) LO °वित्तिका । CC₁ °वृत्तिः । C एषा । CC₁ add सर्वेषां । १०) CC₁ om. सा । LO सा वेत्ति मर्माणि । CC₁ LO om. अथ सा । ११) CC₁ om. तम् । C₁ गृहीत्वा आ° । L मत्वा । O स्वा । L सदुक्तिभिः । O चादूक्तीभिः । LO परिचर्यां । १२) LO रतिकर्मणि । दत्तमानस° । जेतुं रंतुमा° ।

तथा च स रतिलोलुपः द्रव्यार्थं वा पराजयार्थं वा प्रहरद्वयं याव-
त्सोढः । निशीथे चाधोभूमिकामागत्य कुट्टिन्याग्रतो निवेदितं यद्दुः-
सहो ऽयं द्विजः । पणबन्धं समर्पयित्वा तमुत्कालय । मयि जीवन्त्यां
प्रागेव बङ्गुलं भविष्यति । कुट्टिन्याह । अस्मद्गृहे न को ऽपि कामुको
गणिकां जित्वा पणबन्धं जयाह । ततो ऽहमेनं यावत्प्रपञ्चेन निःसा- ५
रयामि तावत्सोढव्य इति । यदा चाहं पिप्पलमाश्नह्य सूर्पद्वयेन पच-
शब्दं कुर्वाणा कुक्कुटध्वनिं विदधामि तदा विभातमिति कृत्वा निः-
सारणीयः । इत्युक्त्वा प्रेषितोपरिभूमौ गणिका । यद्योक्तं च कुट्टिन्या
तावत्कृतम् । तस्मिन्कृते विभातमिति कृत्वा निःसारितो द्विजः । या-
वद्गृहद्वारस्थो व्योममालोकयते तदोपरि निशीथो वर्तते । तदा स १०
विप्रः कुट्टिनीपराजितो जनमध्ये पराजयं कथं वहतु । इति प्रश्नः ।
शुकः । यदि विप्रः कुक्कुटध्वनिस्थानमवलोकयति तावत्सूर्पद्वययुतां
कुट्टिनीं ददर्श । तेन च सा लोष्टेनाहत्य भूमौ पातिता प्रमदाजनैश्च

१) CC₁ LO om. च । LO om. च स । सुरतलोलुपतया ।
द्रव्यार्थं परा° । CC₁ पराजयार्थं । LO प्रहरद्वयं वा । om.
यावत् । २) L सोढं । LO om. च । समागत्य । कुट्टिन्याग्रे ।
३) CC₁ om. ऽयं । O om. द्विजः — बङ्गुलं । CC₁ मुक्तालय । L तं
विसर्जय । ४) L प्रागे मयि जीवन्त्यां बङ्गुतरमपि द्रव्यं । ५) LO
om. जित्वा । यावदेनं । L om. प्रपञ्चेन । LO निःकासयामि ।
६) LO तावतासौ । L यावदाहं । LO om. च । CC₁ सूर्पह-
स्तेन । पचिशब्दं । ७) L कुक्कुशब्दं । O कुब्दं । L करोमि ।
O करोति । L निष्काशनीयः । O निस्कासनीद । ८) CC₁ om.
च । ९) LO इति कृत्वा [O कृत्वे] निःकाशितो [O निःसारितो]
द्विजो [O add यावद्] आकाशे दृशं [O दृशे] ददाति द्वारिस्थितस्तदा
निशीथो [O निशी] वर्तते । ११) LO कथं पराजयं । CC₁ कथ-
यतु । LO प्रश्ने । O add उत्तरं । १२) LO यावद् । आलोकते ।
१३) O दर्शयामास । LO पतिता ।

धिक्कृता । स च ब्राह्मणो ग्रहणकं द्विगुणं गृहीत्वा पुरमध्ये गणिकां
विडम्ब्य स्वगृहं ययौ । इति श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ पञ्चचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४५ ॥

अथान्येद्युः प्रभावती शुकं पृच्छति । शुकः ।

५ याहि देवि गृहं मुक्ता यदि वेत्ति त्वमुत्तरम् ।

यथा करगरानाथः कृतवान्भूतनिग्रहे ॥

अस्ति देवि वत्सोमं नाम नगरम् । तत्र विद्वान्दरिद्रो ब्राह्मणः ।

तस्य प्रिया च करगराभिधाना यथार्थनाम्नी सर्वजनूद्देशकारिणी यत्त-
द्वारदेशवृक्षस्थितो भूतस्तस्याः करगराया भयात्पलाय्याट्यां गतः ।

१० ब्राह्मणो ऽपि तस्या उद्देशादेशान्तराभिमुखो ऽभूत् । सो ऽपि च तेन

१) C (C₁ ?) विस्मितं für धिक्कृता । L om. च । LO द्विगुणं
द्रव्यं । २) CC₁ om. स्व । O om. ययौ । LO om. इति — सुप्ता ।
३) L इति कथानकं । O इति कथा । ४) CC₁ शुकं पृच्छति
प्रभावती । LO om. अथान्येद्युः — शुकः । ६) C₁ LO यथा ।
MM₁ H यथेच्छं ब्रज भद्रे वै यदि° । यथा कारागरानाथः° । A
om. याहि° । ७) LO om. देवि । L वत्सनगरे । O वसे° ।
CC₁ A वत्सोमं । M वत्सनगर । M₁ वच्छोनगर । H वनका-
नगर । G Βαρσοάν. L दुर्गतो नाम ब्राह्मणः । O दूर्गतो ना
वाडवः । om. CC₁ A. MM₁ (H) शान्तधर्म दरिद्री ब्राह्मण । G Κε-
σάβας. ८) LO तस्य भार्या करगरास्या यथार्था । सर्वज-
नोद्देश° । om. यत् । CC₁ °कारिणी सा नित्यं भर्तारं सन्निपा-
नहान् मारयति । ब्राह्मणस्तस्या उद्देशादेशान्तराभिमुखो ऽभूत् । तथा
पृष्ठो ऽहं उपानहान् कस्य मारयामि तेनोक्तं द्वारस्थस्य वृक्षस्य मार-
येत्युक्ता गतः । सापि तं वृक्षं प्रत्यहं मारयति । तद्वृक्षो भूतः
तस्माद्वृक्षादेशान्तरं [C₁ °न्तर] गतः । गतः सन् चिन्तयन् तत्राहं
ममिष्यामि यत्रास्या भर्ता वर्तते । तमहमानयामि तमेवेयं मार-
यिष्यति । स्वस्थो ऽहं स्वस्थाने तिष्ठामि । इति निश्चित्य गतो भूतः ।
सो ऽपि च° । १०) LO तदुद्दिष्टः सन्देशान्तराभिमुखो बभूव ।

भूतेन दृष्टो जल्पितश्च । मार्गश्चान्तस्त्वम् । तेन त्वयाद्य ममातिथिना
भाव्यम् । विप्रेण भीरुणोक्तम् । यदातिथ्यं करोषि तद्विधेहि शीघ्रम् ।
भूतेनोक्तम् । न त्वया भेतव्यम् । त्वं मम स्वामी । यतो ऽहं त्वद्गृह-
द्वारवृक्षो भूतः करगराभयेनेहागतः । ततस्तव निजस्वामिनो गुण-
वदुपकर्तव्यमेव । तस्मात्त्वं द्विज मृगावतीं राजधानीं मदनभूपतिसनाथां ५
गच्छ । तत्र चाहं तत्पुत्रीं मृगलोचनां ग्रहीष्ये । सा चायैर्माम्निर्कैर्नी-
रुजा न भविष्यति । तत्त्वयि समागते तव दर्शनादेवाहं त्वच्छामि ।
ततः परं तु मन्त्रवादो न विधेयः । इति भणित्वा सो ऽपि भूतो
गत्वा तां राजपुत्रीं जग्राह । विप्रो ऽपि तत्र ययौ । तेन च डिण्डिमः
सृष्टः । ततो राजकुलं गतो विप्र आचार्यविस्तरं विदधे । भूत १०
आचार्यविस्तरे यावन्न मुञ्चति तावत्किं करोत्विति प्रश्नः । शुकः ।
भूतग्रहे ऽनिवर्तिते विप्रेणोक्तम् ।

१) LO दृष्टा उपलब्धितः पृष्ठश्च [O °त दृष्टश्च] । om. मार्ग° ।
om. तेन । यत्त्वया । om. अद्य । CC₁ ममातिना भव्यं । ३) LO
त्वया न । CC₁ om. त्वं मम स्वामी । LO om. यतो ऽहं । त्वद्गृ-
हवृक्षवासी अहं करगराभयान्नष्ट इहागतः । ४) LO om. निज ।
C गणव° । L गुणवत् उप° । O गुणवत् उप° । ५) LO om.
एव । पुरीं । CC₁ मृगावती । CC₁LO °सनाथं । ६) LO
स । ७) LO om. तत् । तत्त्वयादेव मोच्छामि für तव° । add
त्वया [om. O] सुवर्णपंचशती [O °ति] ग्राह्या । ८) CC₁ om.
ततः— विधेयः । LO om. तु । CC₁ इति भणित्वा तां राज-
पुरीं सो° । LO इति भणित्वा स भूतस्यां राजपत्नीं जग्राह [O
भूतस्यां राजपुत्रीं] । ९) C₁ om. ऽपि । पापौ । CC₁ om. च ।
LO तावता डिण्डिमो [O डिण्डीमो] वाद्यमानो तेन सृष्टः [CC₁O
पृष्ठः] । १०) LO om. ततो । गतो राजकुलं आचार्यविस्तरं वि-
दधे । CC₁ भूतः ।

करगरणाहउ आइअउ भूअ एउ वीससिउ ठिउ धुत्त ।

आपणि बोलिउ संभरि रे कूडउं किं मई देव जुत्त ॥

उक्तं च । मनुष्याः सुकुलोत्पन्ना अपि च ब्रह्मचारिणः ।

न भवन्ति मृषावाचः किं पुनर्देवयोनयः ॥

- ५ ततो भूतः त्वत्का जगाम । इयं मुक्तेत्युक्ता ब्राह्मणाय राज्ञा सुता
राज्यार्धं च प्रदत्तम् । विप्रो ऽपि पूर्णमनोरथो जगाम । इति कथां
श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति मुकसप्ततौ षट्चत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४६ ॥

१) CC₁ करगरनाठउ आथउ भूत यइ [C₁ पइ] वसासि उआथ-
उधूत [C₁ °थडकता] आपुणु [C₁ आपु] वीलिउ सांभरि रे कूठउ वो-
लिउ किं मइ किमन देव ॥ A करगरनाठउ । आई भूतउ । एउ वि-
सासी घाठउ धूत्तउ । आपणि बोली सांभरि हेठ । जूठउं किं मइ नहीं
देव । LOMM₁H om. कर° । ३) CC₁ मनुष्या कुलुप्पन्ना अपि
सद्वहचारिणः [C₁ सद्वरचारिणः] । O सकुलो । L अपि स । O
अपि च स ब्रा° । A मनुष्याः सकुलो° अपि सधृतचारिणा ।
४) O om. न । मघावाचः । A किंमु न देवयोनयः । LO hinter
°विस्तरं विदधे — भूतस्ता गतः । सा राजपत्नी [O पुत्री] नीरुजा
जाता [O निरुजाता] विप्रस्य राज्ञा प्रसादो विदधे । मनुष्याः° ।
अथापरस्मिदिने [O °न्दि] व्यवहारिपुत्रस्य स [O om] भूतो विलपः ।
तत्रापि स द्विज आहृतः । तं दृष्ट्वा भृकुटी [O °टि] भीषणो बभूव
[O बभू] तं भूतं विकारालरूपं विलोक्य विप्रेण कर्णे लगित्वा एव-
मुक्तं । यस्याः करगरायाः [O करगरा] भयान्नष्टत्वं [O भयन्नष्ट त्वं]
चाहं चात्रागच्छावः स [O सा] करगरा अत्रागता [O करगरात्रा-
गता] आस्ते [om. O] अहं [O आहं] यास्यामि । स [O ष] भूतस्तं
देशमपि विहाय नष्टः । विप्रः सन्धानितः । एवं विप्रबुद्ध्या देशे
सौस्थं जातं [O देशोस्थं संपन्न] इति श्रुत्वा सा प्रभावती [O °ति]
सुप्ता । इति [om. O] कथा ॥ ५) C जगाममया । C₁ नगम-
मया । ब्राह्मण । ६) C₁ जग्राह ।

दिनमतिवाह्य प्रभावती शुक्ं पृच्छति । शुक्ः ।

गच्छ देवि गता वेत्सि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ।

यथा करगरानाथः कृतवान्भूतसंकटे ॥

स करगरापतिः राजकन्यया सह राजलक्ष्मीं भुङ्के । अत्रान्तरे स
भूतः कर्णावतीं गत्वा राज्ञो भार्यां सुलोचनां जग्राह । सा मदनस्य ५
पितृष्वसा । सा चात्थर्थं पीडिता जीवितशेषाभूत् । सापि शत्रुघ्न-
रपतेर्भार्या मातृराज्ये केशवमान्त्रिकमाकारयामास । स च निजदू-
तान्प्रेषयित्वा केशवो ऽपि राज्ञा प्रियवाक्यैः प्रहितो ऽप्यगन्तुकामुकः ।
तदा स करगरापतिर्भार्यांनुरोधतो जगाम । तत्र गतः सन्मानितो
महीभुजा शत्रुघ्नेन गतः सुलोचनाविष्मनि । स च भूतस्तमायान्तं दृष्ट्वा १०
पश्यैर्वाक्यैस्तर्जयन्नित्वाह । मया प्रतिपन्नमेकदेशे कृतम् । अधुना तु
विप्र त्वया आत्मा रक्षणीयः । स च द्विजो न मन्त्रं न तन्त्रं विज्ञा-
नाति । कथं भवत्विति प्रश्नः । शुक्ः । तदा तं भूतं ज्ञात्वा काल-
वेदी कृताञ्जलिर्भूत्वा तत्कर्णमाश्रित्वेति जगाद् द्विजः ।

प्राप्ता करगरा भूत पृष्ठलपात्र मे ऽधुना ।

१५

यद्गतां चात्र संप्राप्तस्तद्वाख्यातुमिहागतः ॥

श्रुत्वैतद्वचनं भीतो भूतो विस्मितमानसः ।

यामीति ब्राह्मणं प्रोक्ता (!) पात्रं त्यक्त्वा जगाम तत् ॥

२) MM₁H गच्छ देवि परं वेत्सि° । ३) MM₁H कारागरा-
नाथः । A om. गच्छ° । ५) CC₁ om. सा । मदनस्य कुवेरस्य । C₁
add च । ६) CC₁ पीडिता सा° । ७) C मातृ° । CC₁ om. च ।
८) CC₁ ऽप्यगामुकः । ९) C₁ °निरोधतो । १०) CC₁ om. च ।
११) CC₁ मया प्रतिपन्नं एकदोषे । om. तु । १३) C om. शुक्ः ।
१४) CC₁ तत्तत्कर्ण° । १५) A om. प्राप्ता° । १७) A om. श्रुत्वै-
तद्वचनं° । १८) CC₁ याहीति । प्रोक्ता ।

तदा पाचे स्वस्वीभूते शत्रुघ्नराज्ञा सत्कृतो ब्राह्मणो मृगावतीनगरं
ययौ । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ सप्तचत्वारिंशत्तमौ कथा ॥ ४७ ॥

अथान्वेद्यः प्रभावती शुकं पृच्छति । गच्छामि नरान्तरमिति । शुकः ।

५ संभोगसुखमेवात्र परमं व्रज सुन्दरि ।

विषमे निर्णयं कर्तुं वेत्ति चेच्छकटालवत् ॥

पाटलीपुरपट्टने सार्वभौमो नन्दो नाम राजाभूत् । शकटालस्तस्य
नृपतेः सचिवाग्रणीरभूत् । तद्बुद्धिविभवाक्रान्ताश्च भूपालाः सर्वे ऽपि
करदा अभवन् ।

१० उक्तं च । अप्राज्ञेन च कातरेण च गुणः स्वात्सानुरागेण कः

प्रज्ञाविक्रमशालिनो ऽपि हि भवेत्किं भक्तिहीनात्फलम् ।

प्रज्ञाविक्रमभक्तयः समुदिता येषां गुणा भूतये

ते भूत्वा नृपतेः कलत्रमितरे संपत्सु चापत्सु च ॥

किं च । प्रज्ञागुप्तशरीरस्य किं करिष्यन्ति संहताः ।

१५ हस्तोपधृतच्छत्रस्य वारिधारा इवारयः ॥

४) LO om. अथा° — शुकः । ५) L कामिनि । O का-
मीनी । ६) L चेच्छकटालवत् । O चेत्सीकता । MM₁H सं-
भोगमाप्नुहि सुखं जारेण सह भामिनी [H °नि] °संकटारिवत् ॥
A om. संभोग° । ७) CC₁AMM₁H om. पाटली° । O पाटली-
पुरे । LH नन्दो । LO om. नाम राजा । तस्य नृपतेः शकू-
टालिः [O सकटाली] सचिवाग्रणीः । MM₁H संकटारि । G Σav-
ταλής. ८) LO तद्बुद्धिराक्रान्ताः सर्वे भूपालाः कदाभूवत् [O भू-
पाला अभूवन्] । १०) C₁ अप्राज्ञेन । A अत्र° । L न गुणः ।
om O. C₁ गुणाः । CC₁ स्वानुरागेण । O सुनुरागेण । १२) LO
°विक्रमसन्ध्यः [O °विक्रल°] । CC₁ भूतले । १३) CC₁ कलत्र-
मपरे । A चापत्स्वपि । MM₁HG om. अप्राज्ञेन° । १४) CC₁
प्रज्ञायुक्त° । LA करिष्यति । MM₁H om. प्रज्ञा° ।

स च राजा धर्मनाशकं कुर्वन्निर्द्रव्यां च मेदिनीं विदधानो निषिद्धो
मन्त्रिणा । ततस्तेनापि मूर्खेण राज्ञा सचिवो ऽवटे निचिप्तः । स
च सपुत्रस्तत्र चिरं तस्थौ । ततः शकटाले महामात्रे तत्रस्थे सर्वत्र
मृतो मृत इति वार्त्ताभूत् । ततो वङ्गालनाथेन तत्परीक्षार्थं आत्मी-
यपुरुषा घोटिकादयं समर्थं नन्दपार्श्वे प्रेषिताः । यदेतयोर्मध्यात्का ५
माता का च पुत्री इति ज्ञात्वा समागतवन्तम् । सर्वलक्षणसंपूर्णे सदृशे
घोटिके तानि च लक्षणानि शालिहोत्रज्ञातव्यानि । यदा च को
ऽपि नन्दराज्ये घोटिकानिर्णयं कर्तुं न चमसदा नन्दराजा व्यचिन्त-
यत् । शकटालं विनाहं परिभवास्पदं जातः ।

उक्तं च । भूमेऽ देशस्य गुणान्वितस्य भृत्यस्य वा बुद्धिमतः प्रणाशे । १०

भृत्यप्रणाशे मरणं नृपाणां नष्टापि भूमिः सुलभा न भृत्याः ॥

विचिन्त्यैवं दण्डपाशिकमब्रवीत् । यच्छकटालकुले कश्चित्पूगमनो विद्यते
न वा । तेनोक्तम् । कश्चिदस्ति परं व्यक्तितो न ज्ञायते । यतः

- १) LO om. च । CL °नाणकं [L चर्म°] । O चर्मनारायणकं ।
LO om. च । चकार für विदधानो । ततो मन्त्रिणा निवारितः ।
२) C मन्त्रिणं । LO ततश्च तेन राज्ञा मू° सपुत्रः सचिवोवटे चिप्तः
चिरं तस्थौ । ततो महामात्रेण [O °त्रे] तत्र तस्थे । ३) LO सर्व-
तोपि । ४) LO बभूव । बंगालदेशाधिपेन । सर्वलक्षणसंयुक्ते [O °संपूर्णे]
सदृशे द्वे घोटिके प्रहिते [O घोटिकादयं । Von hier bis L घो-
टिका om.] für आत्मीय° — प्रेषिताः । ५) L मध्ये । ६) L om.
च । पुत्रीति । L[O] तत्रागतास्ते द्वे घोटिका दर्शयन्ति [O सर्वयन्ति]
für सर्व° — ज्ञातव्यानि । ७) CC₁ LO om. च । ८) CC₁ om.
नन्दराज्ये । LO चचमसदा । नन्दो राजा । CC₁ नन्दराजो ।
९) LO शकटालिमन्त्रिणं । परा [O य] भवास्पदं जातोहं ।
१०) C भूमेः स्वदेशस्य । O om. वा । बुद्धिमतः राज्यं तेषां मरणं ।
L प्रणाशः । ११) L °प्रणाशो । AMM₁H om. भूमेऽ° । १२) LO
इति विचिन्त्य । दंडिमन्त्रिणं [O दंड°] यदा शकटालिं कोपि कू-
पमनो [O कूपे] विद्यते कश्चिन्न वेति पृष्टे । १३) LO सम्यप ज्ञायते ।

पूर्वोद्दिष्टं भक्तं कश्चित्कूपगतो गृह्णाति । तं च कूपादाकृष्य संमान्य
च एवमुक्तवान् ।

मान्यस्त्वं मम मित्रं च गुरुः स्वामी नियोगिकः ।

आश्रयस्व सदा दाता किं किं न त्वं सदानघ ॥

५ उक्तं च । स्वामी दुर्णयवारणव्यतिकरे शास्त्रोपदेशे गुरु-

र्विश्रम्भे हृदयं नियोगसमये दासो भये चाश्रयः ।

दाता सप्तसमुद्रसीमरसनादानान्तिकायाः चितेः

सर्वाकारमभूत्स्वयं वरसुहृत्को वा न कर्णो मम ॥

मन्त्रिणोक्तम् । स्वामिन्किं विधेयम् । तदादिश । राज्ञोक्तम् । अस्व

१० वडबायुगलस्य मध्ये का माता का च पुत्री । इति संदेहममीषां
कृत्वात्मनां दूतानां शीघ्रं किञ्चि । स कथं किञ्चि तत्संदेहमिति प्रश्नः ।
शुकः । ततो मन्त्रिणा तद्वडबायुगं सपर्याणं कारयित्वा बाह्याभ्याम-
तिबाह्य पर्याखरहितं विधाय श्रान्तं संभोचितम् । तदनु तदुगलं च
मातृसुताविचेष्टितं चकार । माता जिह्वया सुतां लिलेह सुता च तां

१) LO पूर्वादिष्टं । om. कश्चित् । L सन्मान्यमेव एवमुक्त-
वान् । O सन्मान्यमेव मान्यमेव । ३) L नियोगिकः । O नि-
योगिकः । ४) CC₁ अथाश्रयः सदा । LO आश्रयस्व च दाता
च । L किं न लभ्यं सदानघ । O किं क न त्वं । AMM₁H
om. मान्यस्त्वं । A नीतिमार्गप्रवीणस्त्वं वेत्ति धर्मानशेषतः । सर्व-
शास्त्राणि तत्त्वज्ञो राजविद्यापि चक्षणः ॥ ६) O om. दासो भये ।
LO वाश्रये । ८) LO add तथा मे त्वं hinter मम । AMM₁HG
om. स्वामी । ९) CC₁ विधेयमित्यादि । १०) L *युगलस्य । O
यश्च वसवोपुत्रस्य । CC₁ om. मध्ये । LO om. च । ११) C om.
दूतानां । om. स । LO संशयं किञ्चि [O क्षीन्न] । om. इति
प्रश्नः । १२) LO उत्तरं शुकः । om. तद् । L बाह्याभ्यामति । O
बाह्याभ्यामति । १३) CC₁ om. तदनु । LO om. च । १४) CC₁ LO
सुतामातृ । L सुतां प्रति । O सुता तु तां ।

प्रति अतिवत्सलाभूत् । ततः सुमन्त्रिणा मातृसुताविशेषो राज्ञो ऽप्ये निवेदितः । ततश्च शकटालः परां लक्ष्मीं प्रसिद्धिं च लेभे । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति मुकसप्ततौ अष्टचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४८ ॥

अथापरेद्युः दिनकृत्यं सा विधाय मुकमापृच्छते । मुकः ।

५

संभोगसुखमेवाद्य भोक्तुं ते देवि युज्यते ।

विषमे ऽपि प्रवीणासि पुनश्चेच्छकटालवत् ॥

यथा पूर्वं तथैव वङ्गालनाथो यष्टिकां सुवृत्तां ध्वजाच्छिद्रिणीमयीं जीवतश्चकटालपरीचार्यैतैरेव पुंभिः प्रेषयामास । यथा युष्माभिर्नन्द-राज्ये गत्वा अस्मा यष्टिकाया रत्नसुवर्णवज्रैरवचिताया आदिमन्तं १० ज्ञात्वा समागन्तव्यमित्वादेशान्ते पुमांसो नन्दपार्श्वभागत्वं यष्टिकां तत्पु-रतो मुक्ता आदिमन्तं च पप्रच्छुः । तच्छ्रुत्वा प्रधानैः कलाभिर्ज्ञैर्व-

१) LO om. अति । C₁ प्रति प्रतिवत्सला । CC₁ लुलत् für भूत् । LO om. सुमन्त्रिणा । °निर्णयो । L राज्ञे । O राज्ञो । २) LO om. च । शकटालिः । समृद्धिं für लक्ष्मीं । om. इति—सुप्ता । ४) L इति कथानकं । O इति कथा । ५) LO om. अथा° — मुकः । ६) L °सुखमेवाद्य । ७) LO °लिवत् । MM₁H कर्तुं संभोगमेषाच्च [M₁ °ची] ब्रज ते यत्र रोचते । विषमे त्वं शकटारिवत् ॥ A om. संभोग° । ८) LO om. पूर्वं । तथैवांगनाथो [MM₁H मंगळपुरचे राजाने] सुवृत्तां चिंचिणीमयां [O चीचिमायां] यष्टिकां [O om. यष्टिकां — अस्मा] । C ध्वजा-च्छिद्रिमयी । C₁ ध्वताच्छिद्रिणीमयी । ९) L °शकटालिः परीचार्यैतैरेव । १०) LO रत्नसचितायाः । आबन्तं । ११) LO om. इति । L राज्ञादेशान्ते । O राज्ञादेशान्ते । LO पुमांसः प्रचक्षिता नन्द-राज्ये समागताः । CC₁ om. तत् । LO अथे । १२) LO आबन्तविभागं [O आबन्वि°] । om. च । ततः für तच्छ्रुत्वा ।

शिवरैखोलिता अन्यैश्च कोविदैरवलोकिता परं केनापि आद्यन्तवि-
भागो न ज्ञातः । ततो राजा शकटालमादिशत् । यत्त्वां विना
आद्यन्तविभागं न को ऽपि जानाति । ततस्त्वया निर्णयो विधेय एव ।
ततो मन्त्री वदति । स्वामिन्मुष्मकृता संभावनापि न निष्फला ।

५ उक्तं च । सुवंशखावदातस्य शशाङ्कस्यैव लाञ्छनम् ।

कच्छेषु व्यर्थया यच्च भूपतेर्भर्तुराज्ञया ॥ (?)

ततश्च स मन्त्री संभावितो ऽपि कथं ज्ञास्यतीति प्रश्नः । उत्तरम् ।
शुकः प्राह । ततो ऽसौ बुद्धिमान्मन्त्री यष्टिकां जले चित्तेप । ज्ञातं
च । यतो यन्मूलं तदीषज्जले मयम् । तच्च नृपतेर्निवेदितम् । तेन
१० च तेषां दूतानामपि कथितम् । ततस्ते श्रुत्वा खराज्ञे व्यवदयन् ।
ततश्च ते राजानो नन्दाधिराजस्य पूर्वजल्पितं करं ददुः । इति कथां
श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ एकोनपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ४९ ॥

१) CC₁ °रैखोलं नन्दपार्श्वमालिता । कोविदैः किञ्चैरवलोक-
किता । २) CC₁ om. न । LO परं न कोपि निर्णयं कृतवान् । शक-
टालिमा° । CC₁ om. यत्त्वां — एव । ३) O om. ततस् । ४) O
om. मन्त्री । CC₁ om. वदति । L om. अपि । LO निष्फला
नैव । CC₁ निष्पन्ना । ५) LO सुवृत्तखा° [O om. वदातस्य]
शशङ्कस्य च । ६) CC₁ क्व ख्यैरुर्व्यर्थया । CC₁ भूयतेर्भर्तु° ।
AMM₁HG om. सुवंशखा° । ७) LO om. स । CC₁ कथं च ।
LO शुकः उत्तरं वदति । ८) CC₁ जले निचिष्य यष्टिकां ज्ञा-
त्वा । ९) LO om. यतो । CC₁ om. यन् und तद् । L तदी-
षज्जले यन्मूलं मयम् । LO om. तच्च । सारतस्तनृपते° । om. तेन च
तेषां । १०) CC₁ om. च । om. ततस्ते । LO गत्वा [O स्व-
गत्वा] für श्रुत्वा । ११) LO om. च । नन्दस्य पूर्वोक्तं । L इति
कथां श्रुत्वा सा सुप्ता । O om. इति° । १३) L om. इति° ।
O इति कथा । C om. शुक° ।

अन्यदा प्रदोषे प्रभावती चलिता शुक्ं पप्रच्छ । शुक्ः ।

गच्छ देवि न ते दोषो गमने को ऽपि दृश्यते ।

विषमे यदि वेत्सि त्वं धर्मबुद्धिरिवेहितम् ॥

कथमेतत् । शुक्ः । अस्ति देवि धरापृष्ठे जाङ्गलाभिधो यामः । तत्र मित्रद्वयं वर्तते धर्मबुद्धिर्दुष्टबुद्धिश्चेति । अन्यदा तौ द्वावपि धनाशया 4 देशान्तरं गतौ । कियद्भिर्दिनैः प्रचुरं धनमर्जयित्वा स्वग्रामागतौ परस्परं मन्त्रं चक्राते । यत्पिप्पलाधो धनं किञ्चित्पिप्पलान्यद्गृहे नीयते । पश्चात्क्रमेण विभज्यते लपम् । इति कृत्वा तौ निजगृहं जगम-
तुर्दुष्टपुष्टौ सुखास्वादतत्परी स्थितौ । अचान्तरे यत्कृतं दुष्टबुद्धिना तन्निश्चयताम् । न च युज्यते वक्तुम् ।

90

यतः । न वक्तव्यं ध्रुवं देवि पापं दृष्टं श्रुतं मया ।

कथापि खलु पापानामलमश्रेयसे यतः ॥

तेन च दुष्टबुद्धिना तद्व्यमुत्पाद्य गृहीत्वा निजगृहमानीतम् । काल-

१) LO om. अन्यदा — शुक्ः । C₁ प्रदोषे स । २) O om. दोषो । MM₁H वर्तते । ३) MM₁H °रिवेष्टितं । A om. गच्छ° । ४) LO om. कथं शुक्ः । CC₁ अस्ति देवि धरापृष्ठे यामो वै लाङ्गलाभिधः । तत्र मित्रद्वयं धर्मदुःखधीरिति विश्रुतं ॥ LO om. देवि धरापृष्ठे । M मल्लगग्राम । M₁ मंगळ° । H मंगलपूर । G *Baīlaykālā*. LO धनङ्गिवान् तत्र । ५) LO धर्मधीः दुष्टधीश्चेति । CC₁ om. अन्यदा । तौ तु देशान्तरं गतौ धनाशया अर्जयित्वा धनं प्रभूतं स्व° । LO धनाय । ६) O देशान्तरे । प्रचूरं । LO निजावासमागतौ । ७) LO परस्परमिति [O °मीति] कुतः [L कुतः] । CC₁ मन्त्रव्यं für नीयते । LO यत्कियद्वनं पिप्पलस्त्राधो निचिष्या° । ८) CC₁ पाश्चा° । L निजनिज° । O नीजं निजं° । CC₁ जगमतुः दृष्टपुष्टौ [C₁ °पृष्टौ] । LO गतौ । ९) O दृष्ट° । L °स्वादे तत्परी । O °स्वादौ तत्परी । ११) CC₁ उक्तं च für यतः । O देवी । L पाप । AMM₁H om. न वक्तव्यं° । १३) L तद्वनं । O दुष्टबुद्धनं । LO om. उत्पाद्य गृहीत्वा । CC₁ om. निज ।

क्रमेण च संमीलितौ पिप्पलाधःस्थितं द्रव्यं गृहीतुं गतौ यावदालो-
कयतः तावद्द्रव्यं नास्ति । धर्मबुद्धिस्ततो गत्वा मन्त्रिणो ऽग्रे आचख्यौ
धनवृत्तान्तं हृतं चापि कुबुद्धिना । कुबुद्धिनाहतेन उत्तरं कृतम् ।
सहस्रस्य पणो मुक्तः । एतदर्थे शपथं दापयिष्यामि । मन्त्रिणोक्तमेव-
५ मेवास्ते । द्वितीयेनापि प्रतिपन्नं यदा तदा मन्त्रिणा प्रतिभुवौ गृही-
त्वा मुक्तौ गतौ गेहं पृथक्पृथक् । ततो दुष्टबुद्धिर्निजं पितरं विदि-
तार्थं कृत्वा वृचकोटरे चिबेप । प्रभाते सचिवस्तौ च वादिनौ कौ-
तुकी लोकञ्च तं पिप्पलं ययुः । दुष्टबुद्धिः स्नातः कृताञ्जलिः सत्वं
कृत्वा जगाद । इदं सत्वं ब्रूहि नगोत्तम । यदि मया द्रव्यमपहृतं
१० तदानेन हृतमिति वाच्यम् । यदि न हृतं तदानेन न हृतमिति
वाच्यम् । इति श्रुत्वा तत्पिचा नहीति जल्पितं सर्वलोकप्रत्यक्षम् ।

१) CC₁LO om. च । CC₁ om. संमीलितौ । LO पिप्पलस्त्राधुः
चिप्लं । CC₁ om. गृहीतुं und याव° । LO अवलो° । २) LO
मन्त्रिणोक्तिकं । L आचखे । O आचख्ये । ३) O धनवृत्तां । CC₁
om. कुबुद्धिना । O om. कुबुद्धिना — द्वितीयेनापि । CC₁ सम्यति
कुबुद्धिनाहतेन । L om. आहतेन । उक्तं । ४) CC₁ सहस्रस्य
च । C पणो । CC₁ add इत्यर्थेहं न गन्तव्यं hinter मुक्तः । om.
एतदर्थे शपथं । LO om. एत° — दाप° । CC₁ add यतः दुष्टबुद्धि-
ना द्रव्यं हृतं hinter दापयिष्यामि । LO मन्त्रिणा उक्तं । ५) CC₁
om. एव । CC₁LO om. मन्त्रिणा । ६) LO गेहं गतौ । O पु-
थक् । दुष्टबुद्धी । ७) LO °कोटरं । om. च । O om. वा-
दिनौ । ८) CC₁ ययौ । दुष्टबुद्धिना कृकः कृताञ्जलिः सत्वं कृत्वा
जगाद । ९) O कृत्वं गाज । इति für इदं । CC₁ ब्रूहि सत्वं ।
L वृचोत्तम । O नागोत्तम । भव्यमपहृतं । १०) LO तदा न कि-
मपि वाच्यं । CC₁ तदानेन हृत° । ११) LO तदा वाच्यं । CC₁
om. इति श्रुत्वा । LO तत्पिचा जल्पितं नहि ते च सर्वलोकसमचं
[O नहीति । om. च] ।

ततो धर्मबुद्धिः कथं भवतु । इति प्रश्नः । तत्संदिष्टः शुकः प्राह ।
धर्मबुद्धिस्तं शब्दं तत्पितुर्ज्ञात्वा कोटरे वह्निं अज्ज्वाल । तं पितरं को-
टरात्पूत्कुर्वन्तमर्धज्वलितं च पतितं दृष्ट्वा दुष्टबुद्धेर्नियहं विधाय मन्त्री
धर्मबुद्धिमानन्दयामास । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ पञ्चाशत्तमी कथा ॥ 40 ॥

4

अन्यदा सा बाला शुकं पप्रच्छ । शुकः ।

याहि देवि रतास्वादलुब्धे कामिनि तं नरम् ।

गाङ्गिलवद्विजानासि विषमे यदि भाषितुम् ॥

प्रभावती ब्रूते । नाहं वेत्ति । तत्कथय । शुकः । अस्ति चमत्कारपुरं
नाम नगरम् । तच्च चतुर्वेदचतुर्वर्णचतुराश्रमसमाकुलम् । ततः कदा- 90
चित्तच्छा ब्राह्मणा वल्लभीनाथयात्रायां चलिताः गन्त्रीभिरश्ववाहिनैः
सकौतुका वृद्धिमन्तः पूर्णपाथेयादिसामग्रीकाः सारनेपथ्याः सपुत्रक-

१) CC₁ कथं शुभमिति । LO om. इति — प्राह । उत्तरं
शुकः । A bricht hier ab mit धर्मबुद्धिस्तु पितु शब्दः परिज्ञाय ।
२) CC₁ वह्निं कोटरे । तं दृष्ट्वा कोटरात्पतितं दुष्टम् । ३) O ० ध-
ज्ज्वालं । LO om. च पतितं । कुबुद्धे° । CC₁ om. मन्त्री । ४) CC₁
धर्मबुद्धिरनन्दयत् । L om. कथां । O om. इति — सुप्ता ।
५) L om. इति° । O इति कथा । ६) CC₁ प्रातः für अन्य-
दा । LO om. अन्यदा — शुकः । ७) L ० स्वादे लुब्धा । O र-
तास्वा लुब्धा कामी । om. तं — भाषितुम् । MM₁H सत्वरं für तं
नरं । ८) C गाङ्गिला° । L गाङ्गिलेव । M गाङ्गिलीव । M₁H
गाङ्गिलीव । ९) LO om. प्रभावती — शुकः । MM₁H चक्ष्माकर-
नगरी । १०) LO om. नाम — तच्च । C om. नाम नगरम् । C₁
om. नाम । LO ० संकुलं । ततः एकदा तत्रत्याः [O om. तत्रत्याः]
११) CC₁ वल्लभा° । L ० वाहैः । १२) L कौतुकादृ° । O कौतुका
वृ° । CC₁ वृद्धिमन्तं पूर्व° । LO om. सार° ।

लज्जाः । मार्गे चौरैर्गृहीतुमारब्धाः । ते ऽपि सर्वे भयाकुला नष्टाः ।
गाङ्गिलनामा विप्रस्त्रैर्विप्रैः सह मन्तुमशक्तः खड्गः सन्समन्ततो गन्ध्या-
रूढो धृतः । ततः स कथं भवत्विति प्रश्नः । शुकः । ततः सर्वेषु द्वि-
जेषु नष्टेषु स शकटस्थः उद्भ्रान्तं भ्रातरं साहसिक इव जगाद् । भ्रातः
५ कियन्तो गजाः कियन्तश्च वाजिनः सन्ति । इति कथय सतूर्णं च त्वं
धनुरर्पय यथैतान्दिव्यास्त्रेण युगपन्मारयामि । इति वचः श्रुत्वा ते
तस्कराः सर्वे ऽपि नष्टाः ।

तस्माद्वो भाषितुं वेत्ति धर्मे चार्थे स्वरे तथा ।

कस्तं धर्षयितुं शक्तो नरेषु कमलानने ॥

१० इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ एकपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५१ ॥

अतिक्रम्य दिवं प्रभावती त्रियामासमये द्विजं प्राह । ब्रजामीति । शुकः ।

ब्रजाभीष्टं नरं देवि यदि कार्यं निजं गता ।

जयश्रीरिव जानासि कार्यं कर्तुं निजं हितम् ॥

- १) L तेन सर्वे भयाकुलाः नष्टाः । O ते सर्वे कुले नष्टाः ।
२) C सं गांगिल° । C₁ स गांगिल° । L गांगिलो नाम । O
गांगी नाम । CC₁ om. विप्रस् । O om. तैर्विप्रैः । CC₁LO om.
सन् । ३) L वेष्टितः, O षेडितः für धृतः । L प्रश्ने । O मस्ते ।
४) LO add सत्सु । om. स । L शकटमुद्भ्रान्तभ्रातरं । O शक-
टमद्भ्रान्त° । C₁ सहसिक । O सहसीक । CC₁ इति für इव ।
५) LO कियन्तः [O °तौ] चौराः संति इति कथय । CC₁ शत्रूणां
त्वं धनु° । LO om. च । om. त्वं । ६) L दैविकास्त्रेण ।
O देवीका° । LO om. युगपन् । CC₁ om. वचः । ७) LO om.
सर्वे ऽपि । ८) MM₁H om. तस्माद्वो° । १०) LO om. इति—
सुप्ता । C om. कथां । ११) LO इति कथा । C om. शुक° ।
१२) LO om. अतिक्रम्य — शुकः । CC₁ om. प्रभावती । १३) L
नरं गता । १४) MM₁H °कर्तुं परमसंकटे ।

कथमेतत् । शुक्रः । शृणु देवि । अस्ति धरापृष्ठे प्रतिष्ठानं नाम पत्त-
नम् । तत्र सत्त्वशीलो राजा । तत्पुत्रो दुर्दमनो नाम । तेन इति
चिन्तितं यद्यथा स्वभुजोपार्जितमेव भोक्तव्यं न तु पैतृकमिति संचिन्त्य
निजनगरं त्यक्त्वा समशीलैर्मित्रैः ब्राह्मणकाष्ठतड्गुणिकपुत्रैः समं निर्ययी
देशान्तरोपरि । ततश्च तैर्मिलितैश्चिन्तितं यदस्याकं रत्नभूमिर्महोदधिः ५
सेवितुं युज्यते ।

उक्तं यतः । विद्यावतां कुलीनानां शौर्यसंपत्तिशालिनाम् ।

स्थानं नरेभ्यः भवनमथवा यत्ततो ऽधिकम् ।

उक्तं च । सन्त एव सतां नित्यमापत्तरणहेतवः ।

गजानां पङ्कमपानां गजा एव धुरंधराः ।

१०

विचार्यैवं सेवितः पयसां पतिः त्रिःसप्तद्वय उपोषितैः । ततस्तुष्टो
ऽश्वोनिधिः तेभ्यश्चतुर्भ्यश्चत्वारि चिन्तामणिगुणानि रत्नानि ददौ ।

१) CC₁LO om. कथमेतत् । LO om. शुक्रः — देवि । CC₁LO
om. अस्ति । LO om. धरापृष्ठे । H प्रतिष्ठा । २) LO om. तत्र ।
MM₁ सप्तशाल । H सप्तशाल । G Σαττεσσήλας. L दुर्दुरो ।
O दुर्जनो und दुदुनो । MM₁H चातुर्य । G Λοιρδάμας. LO स
च मया० । ३) CC₁ om. तु । LO add स्वं hinter पैतृकं । ४) LO
निजपुरं । *शीलिभिर् । CC₁ *काष्ठत्वत् । LO *तत् । ५) CC₁
तत्र für ततश्च । O om. च । CC₁ मिलितं । रक्तं । LO *भू-
मिमहोदधिं । ७) LO om. उक्तं । O om. शौर्यं । ८) CC₁
वस्तुतोदधिः । LO यस्ततोधिकः । MM₁H om. विद्यावतां० । ९) CC₁
आपत्तरणं । LOMM₁H om. सन्तं । MM₁H मेदिनी वसनी [M
वसती] भूते बध्वाणीव [H बद्धा] पयोनिधौ । रत्नान्यर्पयितुं [M
रत्नात्वं] तानि पुरः स कुर्वते भुजान् [M मुजात्] । ११) O वि-
चार्यैव । CC₁ *कृता उपोषितास्तैः । L पायसांपतिं त्रिःसद्वय उपो-
षितैराराधितः । O यादसां पतिः त्रीसमद्वयं । १२) LO
om. चतुर्भ्यश्च । L प्रत्येकं प्रत्येकं चत्वारि चत्वारि० । O प्रत्येकं
चत्वारि । CC₁ रत्नानि ददौ चिन्तामणिगुण [C₁ om. गुण] ।

निवृत्ताः कृतकृत्यास्ते लब्धा रत्नचतुष्टयम् ।

विश्वस्ता वणिजः पार्श्वे सर्वे एव समर्पयन् ॥

ततो दुष्टेन तेन लोभाभिभूतेन तद्रत्नचतुष्टयं जहान्तरे क्षिप्त्वा सी-
वितम् । एकदा अन्यदा च मार्गे पूकृतं पश्चाद्दूरस्थितेन वणिजा
५ मुषितो ऽसीति वदनैः । तैश्चरम् । केन हेतुना । स आह । मम
मूचोत्सर्गार्थं पश्चात्स्थितस्य चौरिण माचापहता विश्वापि । एवं च
निवेदिते तैर्ज्ञातं पञ्च धूर्तं ऽयम् । जूनमनेन वणिजा किमपि कूटं
कृतं भविष्यतीति मन्यमाना विवदन्तः ऐरावतीं पुरीं ययुः । तत्र च
नीतिसार इत्याख्यातो भूपतिः । तस्य च मन्त्री बुद्धिसारो नाम
१० जगद्विख्यातः । तस्मै च प्रसिद्धिदेशे देशान्तरे च यद्विवादिनां वचनमुक्त-
मात्रं जानाति । ततस्ते राजपुत्रावास्तस्यै मन्त्रिणे आचक्षुः निजं रत्न-

१) LO °लब्धरत्नचतुष्टयाः । २) LO परस्परं विश्वस्ताः सर्वेपि
वणिजः पार्श्वे एव तानि समर्पयन् । MM₁H om. निवृत्ताः° ।
३) LO om. तेन । CC₁ om. लोभा° । LO तानि रत्नानि । जं-
घामध्ये । CC₁ सीविता । ४) CC₁ कदा । च hinter °कृतं । L
पश्चाद्वणिजा दूरस्थेन । O पश्चाद्दूरस्थेन वणिजा । ५) CC₁ वदन् ।
L वदानैर् । O वदतातैर् । LO om. तैर् । L हेतुना केन ।
CC₁ om. स आह । ६) LO मू° पश्चात्स्थितस्य मम रात्रौ चौरि-
पहता [O माचा für रात्रौ] । om. विश्वापि । C माचापहरता
विश्वापि । ७) CC₁ om. ऽयम् । C₁ यदर्थं für पञ्च । LO °निवेदि-
तैर्ज्ञातं यदर्थं धूर्तः । om. जूनम् । ८) LO कृतमिति मन्य° । CC₁
इति इति । om. विवदन्तः । LO om. पुरीं । ९) LO नी-
तिसारो भूपतिः । CC₁ om. च । om. नाम । MM₁H नि-
त्वशान्ति [H °शाली] बुद्धिसागर । G Ἰραβαρή. Νητισάρας.
Βουδδισάρας. १०) CC₁ वा für च । पश्चादीनां वचनमुक्तमात्रं ।
LO nur देशान्तरे । विवादिना प्रोक्तमात्रं । ११) O om. ते । CC₁
तस्यै आचक्षुः मन्त्रिणे । L निज ।

गमनवृत्तान्तं यथा ज्ञातम् । तथैव निरीक्षास्माकं मध्ये रत्नजातं वध-
वन्धं विना पृथक्पृथक् एकैकं समर्पय । यदि च नार्पयसि तानि
ज्ञात्वा तदा प्रसिद्धिर्भुवि ते व्यर्थतां याति । बुद्धिसार इति श्रुत्वा
चिन्तावष्टम्भः स्थितः । स च राजा नीतिसारः कथं स्वादिति प्रश्नः ।
शुकः प्राह । यदा स मन्त्री रत्नचतुष्टयं तन्मध्ये स्थितं न जानाति ५
तदा विषण्णो गृहमाययौ । अचान्तरे मन्त्रिपुत्री प्राप्तनवयौवना पार्वतीं
नत्वा पितुर्नमस्करणाय गता जयश्रीनामधेया । पितरं तादृशं सचिन्तं
दृष्ट्वा विषादकारणं पृच्छति स्म । ततो मन्त्री यथास्थितमाचष्टे ।
सुता प्राह । तात मा विषीद । तेषां निर्णयमहं करिष्ये । ते वि-
वादिनः पुमांसो यदा कारणाद्यागच्छन्ति तदा गृहे प्रेषणीयाः यथाहं १०
तन्मध्याद्रत्नजातहर्तारं समर्पयामि । स आह । पुत्रि यस्या न ज्ञातं
तत्त्वं कथं ज्ञास्यसि । सा आह ।

न चैतत्तात वक्तव्यं भिन्ना बुद्धिर्हि देहिषु ।

- १) CC₁ तथा निरीक्ष्ये अस्माकं । LO तथैव च निरीक्ष्य ।
२) L एकैकं रत्नं । CC₁ यदि नार्पयसे तानि ज्ञात्वा तन्मध्येतो ऽपि
तदा । LO यदि च मन्त्री ज्ञात्वा नार्पयति तदा भुवि प्रसिद्धिर्-
व्यर्थतां न [O om. न] याति । ३) LO om. श्रुत्वा । ४) CC₁ om.
चिन्ता° । L चिन्तावष्टम्भः स्थितः । O चिन्तावृषद्भः स्थितः । L रा-
जा नीतिसारोपि किमुत्तरं करोतु प्रश्नोत्तरे स्वयं शुकः । O om.
स च राजा — स्थितः । ५) L च für स । तन्मध्येस्थं । ६) CC₁
ततो । LO प्राप्तयौवना । CC₁ °यौवना पितरं दृष्ट्वा विषादका-
रणं पृच्छति । स यथा स्थितमाचष्टे नत्वा पितुर्नमस्करणाय समा-
गता जयश्रीरिनामधेया दीनं तादृशं पितरं सुता आह मा° ।
७) LO जयश्रीनामा । ८) CC₁ om. तेषां । करिष्ये इति वादिनी ।
१०) CC₁ कारणाद्यागच्छन्ति । LO कारणाद्य गच्छन्ति । CC₁ om. अहं ।
११) CC₁ रत्नजानं । स चाह । LO यत् मया । १२) O om. कथं
und सा । LO प्राह । १३) LO तत्र für तात । L तेषु सर्वेषु
देहिषु । O om. भिन्ना बुद्धिर्हि । MM₁H om. न चैतत्तात° ।

को ऽपि किञ्चिद्विजानाति जगत्त्रय कलापरः ॥

किं च । मुण्डे मुण्डे मतिभिन्ना कुण्डे कुण्डे नवं पयः ।

तुण्डे तुण्डे नवा वाणी गेहे गेहे पतिव्रता ॥

प्रज्ञाविस्कारिताचाणां विद्रवन्ति विपत्तयः ।

५ हस्तोद्यतप्रदीपानामन्धकार इवायतः ॥

तस्मात्तात नात्र कापि चिन्ता कार्या । प्रस्थाप्यास्ते ऽन्वदेशिनः यथा
तान्प्रबोधयामि । प्रस्थापितास्ते मन्त्रिणा तयापि स्थापिता भोजिताश्च
पृथक्पृथक् शायिताः । ततः सा शृङ्गारं विधाय प्रधानं राजपुत्रं
प्राह । अहं रत्नार्थिनी तव पार्श्वे समागता । त्वं च मह्यं काञ्चनशतं

१० दत्त्वा मां भुङ्क्ष्व । तेनोक्तम् । अहं तव द्रव्यं राज्यं चोपार्ज्यं दास्या-
मि । परमधुना न किञ्चन विद्यते । इति तं निर्द्रव्यं ज्ञात्वा ब्राह्मणं
गता । ब्राह्मणमपि पूर्वोक्तमेवोक्तवती । ब्राह्मणो जगाद । यदस्मत्पितुः
पार्श्वे द्रव्यं शासनवद्वा भूमिरपि तत्सर्वं तुभ्यं दास्ये । तमपि निर्धनं
ज्ञात्वा परित्वज्य सूत्रधारं ययौ । आह च सः । सांप्रतं मम पार्श्वे
१५ किञ्चित्तु विद्यते परं पञ्चाङ्गाच्च दास्यामि । तमपि निर्द्रव्यं परित्वज्य

१) O कापि । L छते परः । २) L मुण्डे । कुण्डे । तुण्डे ।
वयः । CC₁MM₁HG om. मुण्डे° । ३) O om. तुण्डे — विपत्तयः ।
४) CC₁ प्राज्ञाविस्कारिताचानां । ५) LO °कारमिवायतः । MM₁H
om. प्रज्ञा° । ६) LO om. तस्मात् । कर्तव्या तात नात्र चिन्ता ।
CC₁ प्रस्थाप्या ते । LO om. प्रस्थाप्यास्ते — शायिताः । ७) CC₁
प्रस्थापिता ते । ८) LO om. सा । ९) LO रत्नार्थिनी । O पार्श्वे ।
LO मां für मह्यं । १०) LO दत्त्वा भुङ्क्ष्व । om. अहं तव । राज्यं
द्रव्यं । ११) CC₁ om. न । LO न किञ्चिदस्ति । O om. इति ।
CC₁ ब्राह्मण गता । १२) LO ययौ । तथैव मदितवती । L स प्राह
द्विजः । O विप्रो न जगाद । CC₁ यथा मत्पितुः । १३) CC₁
om. द्रव्यं । °वद्वा भूमिं । om. अपि । L om. तत्सर्वं । CC₁
om. तुभ्यं । १४) LO om. परित्वज्य — परित्वज्य । १५) CC₁ °सच्च ।

वक्षिक्तुं ययौ । तथैव गदितवती । स आह । स्वामिनि रत्नच-
तुष्टयं गृहीत्वा मां भुङ्क्ष्व । ततो जङ्घायाः समाकृष्य रत्नजातं समर्प-
यामास । ततः सा सव्याजमुत्थाय शीलरचां कुर्वाणा जयश्रीर्गृहमा-
ययौ । रत्नचतुष्टयं पितुरर्पयामास । मन्व्यपि तानाकार्यं निजं निजं
रत्नं समर्पयामास । ते ऽपि स्वरत्नलाभात्कृतकृत्वा निजं निजं गृहं ५
ययुः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ द्विपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५२ ॥

अथापरिदुः प्रभावती गमनाय शुकं पृच्छति । शुकः प्रोवाच ।

ब्रज रक्षोश्च युक्तं ते गमनं विषमे सति ।

चेत्कर्तुमुत्तरं वेत्सि चर्मकारकलचवत् ॥

१०

प्रभावती पृच्छति । कथमेतत् । शुकः । चर्मखतीनदीतीरे चर्मकूट
इति ग्रामः । तत्र च दोहडो नाम चर्मकारः । तस्य देविका नाम
भार्या परंपरपुरुषलम्पटा । ततः स चर्मकारश्चर्मणां क्रयणाय यदा

१) CC₁ om. तथैव गदितवती । LO प्राह । २) CC₁ गृहाण
त्वाहं भुङ्क्ष्व । LO जङ्घामाकृष्य रत्नचतुष्टयमर्पयामास । ३) CC₁ om.
ततः — पितुरर्पयामास । ४) CC₁ तत्तः [C₁ ततो] कार्थ्यात्माभीयं
रत्नं । LO रत्नं समर्पयति । ५) CC₁ °कृत्वा गृहं ययौ । LO रत्न-
लाभान्नियं निजं गृहं ययुः कृतकृत्वाः । ६) LO om. इति —
सुप्ता । ७) LO इति कथा । ८) LO om. अथा° — प्रोवाच ।
१०) LO कर्तुं त्वमुत्तरं वेत्सि° । MM₁H उत्तरं वेत्सि कर्तुं चेच्चर्म° ।
[M₁H चेत्कर्म° । H कर्मकाल° ।] ११) LO om. प्रभावती —
शुकः । CC₁ चर्मन्वती° । O चर्मवतिनदितीरे । LO चर्मकूटो
[O °कूटो] ग्रामः । MM₁ चर्मकटग्राम । H चर्मखतीनगरीमें ।
१२) LO om. च । L द्रुहडो । O द्रूमोड । MM₁H होहा । LO
चर्मकृत । L देदिका । O देहीका । LO om. नाम । १३) LO
om. परं । ततश्च । CC₁ om. चर्मकारश्च । C₁O चर्मणां । CC₁
विक्रयणाय ।

बहिर्निर्गतः तदा तथा उपपतिः समानीतः । तयोश्चान्तः सुरतसे-
विनोः पतिश्चर्मसमायुक्तो बहिरागतः । ततः स उपपतिः सा च कथं
भवेताम् । इति प्रश्नः । तत्पृष्ठः शुकः प्राह । यदा च तथा पति-
ज्ञातः समागच्छन्तदा इति वाक्यं वदति त्वरितं निःश्रुता ।

५

*

*

ततस्तद्वाक्यं श्रुत्वा भीतो मान्त्रिकमाकारणाय स मूर्खो भ्रमितुं गतो
ग्रामे यावत्तावत्तथा च निःसारितो जारः स्ववेष्म गतः । ततस्त्व-
मप्युत्तरं विषमे यदि वेत्ति तदा गच्छ । अन्यथा शयनं कुरु । इति
१० कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ त्रिपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५३ ॥

१) LO गतः । CC₁ तथा च तदा उप० । LO आनीतः ।
CC₁ तयोश्चान्तं । २) LO °युक्तो । CC₁ ततः स कथं उपपतिः
सा च कथं भवत्विति । O तदातो für स । LO om. च ।
३) O भवतां । LO om. इति — प्राह । nur शुकः । यदा पति-
स्तथा ज्ञातः । ४) C वदती? LO वदंती । L om. त्वरितं ।
LO बहिर्निर्गता । ५/६) CC₁ रुहं चूचुडंचूकरऊंहुंआअउचलिहंनाव-
हंमद्रं [C₁ महं] उवाहपा [C₁ या] उ चलियउफिरियाखलिंगावह ॥
LO रुह [O रुह] चूचुड [O °रुह] चूकर । तुतुहआइउवलि [O
°ली] हउंनाचह । मयिआइउबोलिउंफिरियाखलिंगावह ॥ O om.
नाचह — L गतो ग्राम । ७) CC₁ ततस्तद्वाक्यं । L इति
तद्वाक्यात्पूर्वी भ्रमितुं गतो ग्रामपार्श्वं । C गतः । ८) LO om.
यावत् । तदा च तथा । O निःसारितः । LO स्ववेष्मतः ।
om. ततस् । यदि त्वमपि विषमे उत्तरं वेत्ति [O उत्तरं वि-
षमे] । १०) LO om. कथां । सा सुप्ता । ११) L om. इति० ।
O nur कथा ।

अधातिवाह्य दिनं प्रभावती गमनोत्सुका पुनः शुक्रं पृच्छति । स प्राह ।

को दोषो गम्यतां देवि यदि त्वं वेत्सि भाषितुम् ।

दूतेन भाषितं यद्वद्विषमे नृपतेः पुरः ॥

प्रभावत्वाह । कथमेतत् । शुक्रः । अस्मि शक्रावती नाम पुरी ।
तस्यां धर्मदत्तो नाम राजा धर्मादिगुणोपेतः । तस्मामात्यः सुशीलो ५
नाम । तस्य च सुतो विष्णुनामा संधिविग्रहिकः पूर्वमासीत् । तस्मा-
त्पदावदा भट्टो द्रव्यहीनः कुलामात्यो ऽहमित्वहंकृतः कर्कशश्च । ततो
राजा न किञ्चिद्वदति । मन्त्री च कदाचिन्नृपमाह । देवास्त विष्णो-
रपरि किमिति को ऽपि प्रसादो न विधीयते । राजा च तस्योपरि
विमुखस्ततो न किञ्चिद्वदति । पुनरप्युक्तं मन्त्रिणा । स्वामिन्नयं विष्णु- १०
भक्तो रक्तः प्रवीणो दूतकर्मणि । तद्देवपादैः क्वापि प्रेषयित्वा

१) LO om. अथा° — प्राह । २) MM₁H गमने । ३) MM₁H
विषमे विष्णुनामेव [H °न] राजदत्ते हि वेष्मनि [M₁H भस्मनि] ।
४) LO om. प्रभा° — शुक्रः CC₁ अस्मि शक्रपुरीसमाना इलावती
नाम पुरी । LO om. नाम । MM₁ शक्रवती । H शक्रवतीन-
हीकेतीर सुशील नाम राजा राज्य कर्ताथा तस्मै प्रधानता पुत्र
विष्णु । G *ἐν πόλει Σανερραβατῆρ*. ५) CC₁ तस्यां इत्यो नाम
राजा । O तस्यां पुण्या । दूतो । MM₁H सुशील । G *Σομίλας*.
LO om. नाम । धर्मिकादिगुणोपेतः । MM₁H सुशील । G *Σου-
σήλας*. ६) LO om. च । विष्णुनाम [L °नार्म] संधिविग्रहकरः
[O संधीवी°] । CC₁ तस्मात्पदा भट्टो । LO तस्मात्पदभट्टो [O
°भट्टो] द्रव्यहीनो । ७) C कुलमानाभ्यामहंकृतः । C₁ कुलमाना-
त्त्वमहंकृतः? कुलमानत्वोम°? LO कर्मशश्च । ८) LO न किमपि प्रा-
दात् । तत्त्वंची । O व für च । om. कदाचिन् । LO नृपतिम् ।
९) CC₁ किमपि प्रसादं । LO om. च । १०) L विमुखो भूतो । O
विमुखभूतो । LO om. ततो । CC₁ न किञ्चिद्वदति । O वदती-
ति । LO add यतः आपद्यपेश [O °च] नात्वापो [O °लो] मान-
हारिरदर्शनं [O °हारीनीरदर्शनं] दोषोक्तिरप्रधानं [O °दानं] च
विरक्तप्रमुखचक्षं ॥ ११) O om. रक्तः । CC₁ तद्देव । LO ततो देव ।

परीक्षणीयः । ततो राजा तद्वाक्यं श्रुत्वा तत्प्रतिकूलः सन्भस्मप्राभृतं
मुद्रया मुद्रितं समर्थं शत्रुदमननृपपात्रैर्विदिशायां नगर्यां तं प्रेष-
यामास । सो ऽपि च तच्च गतस्तत्राभृतं भस्ममयमजानन्मुद्रितं राज्ञः
पुरो मुक्तवान् । तस्मिंश्चामङ्गलकारिणि प्राभृते राज्ञो ऽग्रे मुक्ते राजा
५ कोपाटोपसहितो बभूव । ततः स दूतस्तस्मिन्प्राभृते समानीते कथं
चेममवाप्नोतु । इति प्रश्नः । शुक उत्तरं प्राह । स विष्णुस्तं क्रुद्धं
दृष्ट्वा बुद्धिमानिदमुवाच । स्वामिन्द्रीयेन नाथेनाश्वमेधो यज्ञः कृतः ।
तस्य कुण्डस्य चैतापिसंभवं पवित्रं श्रेयस्करमघापहं भस्म वन्दनाय
समर्पितवान् ।

१० यतः । गजाः सन्ति हयाः सन्ति विचित्राः सन्ति संपदः ।

१) CC₁ निरीक्षणीयः । L तं प्रति प्रतिकूलः । O तं प्रति-
कूल । CC₁ °प्रावृतं । २) LO शत्रुदम° । L om. नृप । CC₁
om. नगर्यां । CC₁O om. तं । MM₁H प्रतापशंकर । G „ἐγγε-
ρισον τοῦτο τὸ δῶρον τῷ Βασιλεῖ τῆς χώρας Ἀγκας“. ३) CC₁
om. भस्ममयम् । तस्मै अज्ञानाद्मुद्रितं मुक्तवान् । P beginnt hier
wieder mit भस्मप्रावृतं मुद्रितमुक्तवान् तस्मिन्नेव मंगलकारिणि प्रभा-
तराज्ञो° । ४) CC₁ प्राभ्या für प्राभृते । ५) C °हसितो für
°सहितो । P कोपात्सहितो । LO ततश्च । P om. स दूतस्य ।
LO तस्मिन्प्राप्तश्च भस्मनि समानीते । CC₁ प्रभृते । समासीने ।
६) P चम° । CC₁ °प्नोति । L आप्नोति । O आप्नोतु ।
L om. इति प्रश्नः । O om. इति । LO उत्तरं शुकः । P शुकः
प्राह । om. उत्तरं । om. तं । LO add नृपं । सकोपं । P
सक्रुद्धं । ७) P इदमित्वाहः । L इदमाह । O इद् प्राह । LO
मम नाथेना° । P °नाथेन अश्वमेधयज्ञ कृतः । ८) L यत्तस्य । कुं-
डस्वापीध्यापिसंभवं । O कुण्डस्वाचापिसंभवं । P चैयापसंभवं ।
O सयपरिचं । CC₁P पवित्रं । P अघापहं । LO व्यघापहं [O
om. ष] । P वन्दनाय समर्पितवान् । ९) LO प्रहितं । १०) CC₁
नृप für यतः । P om. यतः ।

त्वदीये च मदीये च दुर्लभं भस्म यज्ञिकम् ॥

इत्युक्त्वा सहस्रोत्थाय करे भस्म कृत्वा राज्ञे समर्पयामास । स च तेन वचसा तुष्टिपरो ववन्दे । तेनापि तुष्टेन प्रतिप्राभृतं महत्प्रेषितम् । स च विष्णुः संमान्य विसर्जितः । ततस्त्वमपि भामिनि विषमे उत्तरं जानासि यदि तदा गम्यतामन्यथा तिष्ठ । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ चतुःपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५४ ॥

अन्यदा यामिनीसमये प्रभावती गमनाय शुकमापृच्छति । कीर उवाच ।

गच्छ रक्षोः गमनं युज्यते गजगामिनि ।

१०

यदि वेत्सुत्तरं कर्तुं श्रीधरो ब्राह्मणो यथा ॥

१) P त्वदीयराज्यसंभारे दुर्लभं भस्म यज्ञजं । MM₁H सवः पापहरं राजन्दुर्लभं भस्म यज्ञजं । G om. गजाः° । २) LO इत्युक्ते [O °क्तः] स दूतः । P इत्युक्ता । CC₁P om. राज्ञे । LO स च राजा । ३) CC₁P om. तेन वचसा । L वंदे । O ववन्दे । P तु-स्त्रायरो च न एतेनापि° । C प्राभृतं । C₁ प्राभृतं । O प्रति-भृतं । P मृतं जहत्समर्थं प्रेषितं । ४) P सन्मान्ये विवर्जितः । LO om. च । सन्मानितो [O °नीतोपि] विसर्जितश्च । ततः स [O om. स] स्वस्थानमायातः [O स्वनाथ°] तत्रापि सन्मानितः । यतो यदि मा-निनि [O भामीनि] त्वमपि° । ५) CC₁P om. यदि । CC₁O तथा für तदा । L add त्वमपि । LO गच्छ नान्यथेति । L om. इति — सुप्ता । ७) L इति कथानकं । O om. इति° । P °सं-ग्रहः । ८) LO om. अन्यदा — उवाच । P om. यामिनीसमये । CC₁ om. गमनाय । P प्रपच्छ । शुकः प्राह । १०) CC₁ युक्तं ते für गमनं । LO रंतुं त्वं । P गमने । LO गजगामिनि । ११) P यदि चेदुत्तरं । M गच्छ देवि न ते दोषो गमनं गजगामिनी° । M₁H गच्छ रंभोः युक्तं ते° ।

प्रभावत्वाह । कथमेतत् । शुको ब्रूते । चर्मकूटे ग्रामे द्विजः श्रीधरो
 नाम । तत्रैव चन्दनाख्यचर्मकारः । तत्पार्श्वे श्रीधरेणोपानहयुगलं
 कारितम् । चर्मकारो ऽपि नित्यमेव द्रव्यं याचते । विप्रो ऽपि वद-
 ति । त्वां दृष्टचित्तं करिष्ये । एवं सुमहान्कालो ययौ । स विप्रो
 ५ ऽन्यदा चर्मकारेण विधृतः । धनं विना स विप्रः कथं मुच्यते । तत्क-
 थयेति प्रश्नः । उत्तरम् । शुकः प्राह । एतस्मिन्नन्तरे ग्रामपालस्य गृहे
 सुतो जातः । ततो द्विजः प्राह क्लान्वेषी सन् । चर्मकृत्या पूर्व-
 मुक्तम् । त्वां दृष्टचित्तं करिष्यामि । तदस्मिन्सुते जाते त्वं दृष्टचित्तो
 न वेति । यदि स ब्रूते नाहं दृष्टचित्त इति तदा राज्ञा ग्राह्यः
 १० स्यात् । अन्यथा च द्रव्यं याति । ततस्तेनोक्तम् । दृष्टचित्तो ऽहं जातः ।

१) LOP om. प्रभा° — ब्रूते । P चर्मकूटग्रामे । G *ἐν τῇ
 κώμῃ*. LOP श्रीधराख्यः [P °ख्ये] । २) LOP om. एव । LO °भि-
 धश्चर्म° । P चन्दनाख्यचर्मकारः । तत्पार्श्वे । O तसार्थात् । L om.
 श्रीधरेण । LO उपानहयुगं [O °कं] । P °पानययुगलं । ३) LO
 om. ऽपि । P वनिक् für नित्यमेव । LO om. एव । LOP om.
 ऽपि । ४) CC₁ रत्निकावित्तं für दृष्टचित्तं । P महाकालौ ।
 LO अन्यदा स विप्रश्चर्म° । P द्रव्यं याचते कथं वददिति प्रश्न
 द्रव्यं विना एतस्मिन्नन्तरे ग्रामपालस्य सुत संजातः प्राह क्लान्वेषी
 für स विप्रो° । ५) CC₁ धनं विना यथा स विप्रो मुच्यते । LO
 om. तत्क° प्रश्नः । ६) LO om. प्राह । add द्विजेनोक्तं । एतस्मिन्नन्तरे ।
 om. गृहे । ७) LO संजातः । om. ततो — सन् । CC₁ LO चर्म-
 कृत्या [O धर्म°] । LO पूर्वमित्युक्तमासीत् । P om. पूर्वं । ८) P
 प्रोक्तं । CC₁ om. त्वां । रत्निकावित्तं । O दृष्टचित्तं । P दृष्ट-
 चित्तं त्वां करिष्य त्वमिदानीं दृष्टचित्तोऽसि नेति । LO करिष्ये ।
 संजाते । CC₁ om. त्वं । रत्निकावित्तो न बभूव । L दृष्टो । O दृष्टा ।
 ९) LO न वा । स यदि नैव [O नैवेति] ब्रूते । राजनिग्रहः । P स
 वदति चेन्नाचाहं दृष्टचित्तस्तदा राजपुरुषैर्वधेते । CC₁ रत्निकावित्तं ।
 १०) CC₁ P om. च । P याचति für याति । CC₁ रत्निकावित्तो ।
 L अधिकदृष्टचित्तो । O अधीकाचित्तो । LO संजातः । P om. ऽहं । सि ।

ततो द्विजश्चलेनात्मानं विमुच्य गतः । ततो भामिनि यत्नेवमुत्तरं
जानासि तदा गच्छ । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ पञ्चपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५५ ॥

अथापरेणुः प्रभावती गमनाय शुकं पृच्छति । शुकः ।

याहि देवि गता वेत्सि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ।

५

विषमे सान्तको यद्वद्विक्पुत्रः पुराकरोत् ॥

अस्त्यत्र त्रिपथो नाम ग्रामः । तत्र सान्तको नाम वसिष् महाधनी
कृपणो दुष्टशीलो ग्रामान्तरप्रियश्च । ततश्च ग्रामान्तरादुद्वाहणिकां
कृत्वा आगच्छन्पथि चौरैर्धृतः स भामिनि कथं चौरभयानुच्यते ।
इति प्रश्नः । उत्तरम् । शुकः । स वसिष्पुत्र आत्मानं चौरैर्धृतं ज्ञा- १०

१) CC₁P om. ततो — गतः । LO om. ततो — सुप्ता । P यदे-
व° । २) P गम्यतां । om. कथां । ३) LO इति कथा । P °सं-
ग्रहः । ४) LO om. अथा° — शुकः । P अथ प्रभावते प्रभा-
वती° । प्रयच्छ । शुकः प्राहः । ५) P वेत्सि । तमुत्तरं । MM₁H
कर्तुं प्रभावति [M₁ °ती] । ६) L संतुको । O संतुके । P शा-
न्तिकायन्द्विक्पुत्र पराकरोत् । MM₁H °शान्तिको नाम वसिष्पुत्रो
यथाकरोत् । ७) CC₁LO om. अस्त्यत्र । LO त्रिपथे ग्रामे । P
त्रिपथा । MM₁H आनन्दग्राम । C सान्तको । LO संतुको ।
P शान्तिको । MM₁H शान्तिक । G *Savritag.* LO धनी । P
सधनी । ८) L om. कृपणो । LOP दुःशीलो । O ग्रामाग्रे उत्तरं
शुकः वशीकृतः आत्मानं für ग्रामान् । P om. च । L ततः
स । O om. स । द्वाहणीकां । P ग्रामान्तरा धनं गृहीत्वा ।
९) LO कुर्वन् । P गच्छन् । O अनच्छन् । चौरौ । P om. पथि ।
चौरैर्धृतः । हे वातिनि चौरैर्भयात्कः मुच्यतामिति प्रश्नः । LO स
कथं मुच्यतां । १०) LO प्रश्ने । P शुकः प्राह । वसिष् । O
वसिष्पुत्रः । चौरैः । P चौरैर्धृतं ।

त्वा गलग्रहनाम्नो यच्चस्व समीपवर्तिनो ऽन्तिकं ययौ । तस्याग्रतश्च
द्रव्यं मुक्ता हस्ते च घटिकामादाय यच्चाधीशमिदमब्रवीत् ।

धनोद्गाहणिका देव कृतेयं तव सर्वतः ।

इदं द्रव्यं मया लब्धं तिष्ठत्यन्यच्च वृद्धिमत् ॥

५ तं लेखकं च दृष्ट्वा यच्चधनमिति ज्ञात्वा तं प्रणम्य ते गताञ्चौराः ।
स च द्रव्यं गृहीत्वा चेमेण गृहं ययौ । इति कथां श्रुत्वा प्रभा-
वती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ षट्पञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५६ ॥

प्रदोषे ऽन्यत्र सा बाला पुनः प्राह विहङ्गमम् ।

१० सुखं भोक्तुं ब्रजाम्यद्य नरान्तररतोद्भवम् ॥

शुकः । याहि देवि यदा ज्ञाता भर्त्ता त्वं वेत्ति भाषितम् ।

१) L धनग्रह° । O गलगृह° । P समीपस्वस्व यच्चस्व समीपे
द्रव्यं मुक्ता । LO यच्चस्व समीपवर्तिकं यच्चाग्रतो द्रव्यं । CC₁ यस्मा-
ग्रतश्च । २) LO विमुच्य । om. च । C यष्टिकामादाय । C₁
घटिकामादाय । O षटिकामादाय । P om. हस्ते च । घटिका° ।
३) L °ग्राहणिका । O धनोग्राहीका । om. देव । देव für
तव । P धनग्राहका दे तावन्नद्धमिति पदेतं लेखक° । ४) LO
ममालब्धं । O वृद्धीमत् । ५) C इमं तं । C₁ इदं तं । P om.
च । दृष्ट्वा ज्ञात्वा लेखधनं च तत्प्रणम्य । om. ते । C₁ तत्प्र-
णम्य । LO तदद्य [O ददं ततो] लेखकं दृष्ट्वा ज्ञापय स्वधनं
[O च°] क्व [O च] तत्प्रणम्य ते गताञ्चौराः स चेमेण गृहं ययौ ।
६) CC₁P om. च । P चेमेण । गतः । LO om. इति — सुप्ता ।
८) L इति कथानकं । O इति कथा । P °संग्रहः । ९) LO
om. प्रदोषे — शुकः । १०) P भोक्तुं । °रतोत्सवः । ११) P शुकः
प्राहः । CC₁ ज्ञात भर्त्तारं । C₁ भाषित । O भर्त्त्रे । P याहि
याहि यदा ज्ञाता भर्त्तारं तेत्ति° ।

यथा ज्ञातः पुरा राज्ञावद्विद्वान् शुभंकरः ॥

अवन्तीपुर्या विक्रमाकौ नृपः । तस्य चन्द्रलेखानास्त्री राज्ञी । सा
राजपण्डितं शुभंकरनामानं कामार्ता इयेष रमते च दूतीदासीवि-
पर्ययात् । नित्यं तद्वृहं गत्वा यदृच्छया क्रीडते । एवं च विलसतो-
स्तयोः पण्डितराज्योः प्रावृटकालः समाययौ । यत्र च

५

तडिन्निघोषपटहो घनगर्जितगीतकः ।

शिखिस्वरजयध्वजः प्रावृटकालनृपो ययौ ॥

१) CC₁L °वदन्ति° । O वदं । सुभंकरः । CC₁ शुभंकरं ।
P यथा ज्ञातः पुरा भिस् विद्वान्नाज्ञः शुभंकरः ॥ MM₁H याहि देवि
यथेच्छ त्वं यदि जानासि भाषितुं । पण्डितो नृप आयाते चंद्ररेखां
[H °लेखां] यथावदत् ॥ २) CC₁ अवन्ति° । LO अवन्त्यां [O अव-
त्यां] नगर्या । P अवन्तीपूजां विक्रमाकर्त्ता राजा । H उज्जैन ।
MM₁H विक्रम । CC₁ राज्ञी विश्रुता । LO तद्राज्ञी चंद्रलेखेति
[O °लेखेति] । P तस्य राज्ञी चन्द्रलेखातिविश्रुता । M चंद्ररेख ।
P सा च शुभंकरं पण्डितं कामार्त्ता° । ३) M शुभंकर । M₁H शुभ-
कर । G Σοφβαράμας. L add कामार्त्तं । O कार्त्ता । LO का-
ममिव इयेष [इषे] रमते [O रमते] । LOP om. च । P om.
दूती° । CC₁ दूता° । O दूतिवीपर्ययात् । ४) P नित्यं च
तद्वृहे । om. यदृच्छया क्रीडते । O क्रीयते । P om. च । वि-
लोमतोस्तयोः । ५) P om. पण्डितराज्योः । प्रावृत्समाययौ । O
om. प्रावृटकालः — L कूलंकसायक । L समागतः । P add तस्मिन्-
निना समपि मध्येस्थां नावलंबयति hinter समाययौ । L om. यत्र
च । P उक्तं च für यत्र च । ६) CC₁ तडिन्निघोष° । °गीतः ।
७) CC₁ °जयध्वाः । LOMM₁HG om. तडि° । LO गर्जंति घणा
नक्षंति सिंहमणा लवद् विज्जला गणे । कूलंकसा य कलुसं वहंति
[O वहंति] वसरिति [O वरीसंति] वारिधारा [O वारीधरा] ।
P नद्यद् चक्षरि विज्जुलिआ वर्ज्जद् जलधरमण्डलिआ विज्जुद् जुव-
जुवद्जनआ उमनुमदमदणसिलीमुहआ ॥ उलत्थ । नृत्यति चक्षला विजुत-
शब्दायते जलधरमण्डलो । विध्यति युवतिजना उन्नदमदशिलीमुखः ॥

दुर्दिनं वेगवृष्टिश्च पङ्क्तश्च तडितः प्रभा ।

सदाभिसारिकाणां च स्नेहव्यतिकराणि ह ॥

उक्तं च । जइ ससिणेही तउ मई जइ जीवइ ससिणेह ।

दुहिअ पराअहिं गअधर किं गच्छसि खलगेह ॥

५ किं च । *

*

एतस्मिन्समये राज्ञी राज्ञीं शुभंकरगृहं चलितां ज्ञात्वा पृष्ठतो अज्ञा-
तचर्यया हस्ते खड्गमादाय नीलवासाः सन् कौतुकी विक्रमाकीं रा-
जा तामनुचलितः । शुभंकरो ऽपि तां राज्ञीं गृहद्वारसमागतां दृष्ट्वा

१० जगाद ।

१) ० दूर्दिनं । LO वेगवृष्टिः [० °वृष्टिः] । CC₁ प्रभः ।

२) LO सदाभिसारिकास्त्रीणां । CC₁ च für ह । L हि
PMM₁HG om. दुर्दिनं । ३) LO om. उक्तं च । CC₁ जइ ससि-
णेही तउ मई जइ जीवइ ससिणेह । दुङ्गयया [C₁ दुङ्गपपरा] रि-
हिं गयधण किं गच्छसि खलगेह ॥ LOPMM₁HG om. जइ° । LO
इकुअंधारीरतझिडीरिमिरिवरिसइ मेह । जाडंतु भीजइकप्परहडंतु-
तुटुइ नेह ॥ [० इकुअंधारीरतझिडीरिमिरिवरिसइ मेह । जाडंतु भीसजइ
कप्परहडंतुतअहेन ॥ ५/६) CC₁ मुख्य [C₁ °यं] परंपर [C₁ परंप]
याससिगजसिगहिंरपिदंससेआसं । संखोहितोलीयं जह्यहर किं जलउ-
नेयं ॥ LOPMM₁HG om. LO add सा राज्ञी चिंतयति ।
[० °चिंतयति स तु चिन्तयति] नवजलभरिआ [० °भर्या] मगाडा-
सघण [० °सघ] धडङ्कइ [० धड] मेह । तइवरिसंतआ वि दसेइ
ता आणी सिनेह [० वरितंसंतइआवसीताओ [°जी?] रारी सी-
नेह । ७) LO तस्मिन्समये सा राज्ञी शुभंकरगृहं [० °करं] प्रति
चलिता । नृपतिज्ञात्वा । ज्ञात° । ८) LO om. नील° — राजा । P
तस्मिन्वेत्ति करे राज्ञी शुभंकरगृहं चलिता राजापि विज्ञाय पृष्ठतः
सनययौ । CC₁ नाम राजा । ९) P शुंकरोपि । L °द्वारमा-
नतां । ० गृहीद्वारज्ञातां जगाद । P om. राज्ञीं । द्वारि समागतां ।
CC₁ om. दृष्ट्वा ।

उन्नादाम्बुदवर्द्धितान्वतमसि प्रभष्टदिङ्गुण्डले
काले यामिकजामरुकसुभटव्याकीर्णकोलाहले ।

भूपस्त्रासुहृदर्वाम्बुवडवावह्रेस्त्वमन्तःपुरा-

दायातासि यदम्बुजाचि कृतकं मन्वे भयं योषिताम् ॥

इदं वचनं श्रुत्वा नृपतिः स्वं प्रासादमाजगाम । शुभंकरो ऽपि भो- ५
गसंस्कारैश्चाटूक्तिभिश्च महिषीं तोषयामास ।

उक्तं च । न कुणन्ति जे पङ्क्तं कुवित्रं दास व्व जे पसाञ्चन्ति ।

ते चिञ्च महिलाण पिआ सेसा सामी चिञ्च वराआ ॥

नायकेषूत्तमः सो ऽथ महिषी नायिकासु च ।

शयनं चोत्तमं निन्वे त्रिधाभेदविकल्पनात् ॥

१०

१) LOP om. उन्नादा° — यदम्बुजाचि । MM₁H om. उन्ना-
दा° । २) C₁ यामिजा° । CC₁ °जागटुम° । ४) P add अवे
राज्ञी शुभमिति hinter योषिताम् । ५) LO वचः । OP इति
für इदं । P शुभंकरस्य वचः । राजा सप्रसादमा° । L संप्रसा-
दमा° । LO अगात् । P शुभंकरोपभोगं कारयन्ती । Darauf
folgt तेन दृष्ट्वा पुमौच° — मूलं हि योषितः [nächste Erzählung].
Dann संयोरैश्चाटूक्तिभिर्महिषीं तोषयामासः° । ७) CC₁ शूमन्ति
[C₁ ण°] जे पङ्क्तं कुवित्रं दासं च जे पसायंति । तिस्रिय महि-
लाण पिआ सेसा मित्तिय वाराया ॥ L शूति जे पङ्क्तं कुवित्रं
दाव्व जे पयासंति । तस्रिय महिलाण पिआ सेसा सामि चिञ्च
वराय ॥ O शूमन्तिः जे पङ्क्तं कुवित्रं दासव्व जे पयासंति । तस्रिय
महिलाया पिआ सेसे सामीचीय वराया ॥ P न कुनन्ति जे पङ्क्तं
कुवित्रं दासव्व जे पसाञ्चन्ति ते चिञ्च महिलाण पिआ सेसा सामा
चिञ्च वराआ ॥ उल्लय ॥ न कुनन्ति ये प्रभुलं कुपितं दास इव ये
प्रसादयन्ति । ते केवल महिलाणां प्रिया श्रया स्वामिनकेवल वरा-
का ॥ MM₁HG om. न कुणन्ति° । ९) CC₁ सौ ध । CC₁O
नायिकासु । P चे । १०) CC₁ °भेदं । LO वित्तल्यनात् ।
MM₁HG om नायकेषूत्तमः° ।

उत्तमाधममध्ये च भेदेः स्त्रियायकस्त्रिधा ।

नायिकाश्च तथा ज्ञेयास्तयोश्च श्यनं त्रिधा ॥

तत्र नायकगुणाः ।

हतो मन्वुसहस्रैर्यः संतप्तो मदनापिना ।

५ रक्तश्च यो विरक्तायां सो ऽधमः परिकीर्तितः ॥

कामिनीभिः स्मरार्ताभिः सततं काम्यते हि यः ।

न ताः कामयते नम्रा मध्यमो नायकः स्मृतः ॥

रक्तां यो भामिनीं देवि सक्तां कामयते सदा ।

तयापि काम्यते ऽत्त्वर्धमुत्तमः सो ऽभिधीयते ॥

१० नायिकास्त्रिधा ।

कार्ये गृह्णाति रोषं या गतरोषा प्रियानुगा ।

रसज्ञा ह्रस्वकुशला सोत्तमा नायिका स्मृता ॥

१) L नायिका त्रिधा । O नायकासु च । P उत्तमाधममध्ये नायकस्य नायिकाया श्यनस्य त्रिधा । २) C नायकाश्च । C₁ नायकश्च । CC₁ ज्ञेया । L नायकोपि तथा ज्ञेयः । O श्यनं चोत्तमं निम्ने त्रिधा मैधविकल्प । MM₁HG om. उत्तमा° । ३) P त्वं für तत्र । नूक्ते यो नायिका वेत्ति स तामयते सदा । कामिनी ह्रस्वयज्ञयो सोत्तमः परिकीर्तितः ॥ ४) O रक्तयोश्च । om. यो । add संयुक्तो hinter विरक्तायां । C मध्यमः । MM₁HG om. हतो° । ६) C₁ कामिनी । CC₁ समरार्ताभिः । P सरक्ताभिः । ७) P न तां । सोऽय मध्यमं नायको मतः । L नायकः स तु । O नायकः सु । MM₁HG om. कामिनीभिः° । ८) O रक्तां गुणाः यो । LO वाहिनीं । O देवीनां । ९) CC₁ ह्रस्वर्धे । O विधीयते । PMM₁HG om. रक्तां° । १०) CC₁ नायिका त्रिधा । L नायकगुणाः । O नायकाः गुणा । P नायिकापि त्रिधा । ११) O कार्येती यः । LO गते रोषे । P कार्या तद्विशेषेद्रियानुरागा रसज्ञा ह्रस्व कुशला सोत्तमा परिकीर्तिता ॥ १२) O °कुशला । C₁ सो उत्तमा । O नायका । MM₁HG om. कार्ये° ।

अखाने कोपमाना या या दुःखानुनया तथा ।
 मानिनी मानहीना च चलात्सा मध्यमा स्मृता ॥
 लुब्धा यातीव चपला वचने नीरसाचरा ।
 दुःखप्रसाधनाभिज्ञाकृतज्ञा साधमा मता ॥

तद्योञ्च शयनं त्रिधा ।

५

पार्श्वयोश्चरति नीतं निम्नमध्ये प्रियस्य तत् ।
 विमर्दं सहते ऽत्वर्थं सुरतासक्तयोस्तयोः ॥
 मध्यमस्य पुनः कार्यं शयनं समभूमिकम् ।
 प्रविरलाङ्गसंस्पर्शा नित्यं याति निशा यथा ॥
 द्वेषस्य तुल्यमुत्तुङ्गं मध्ये नीचं च पार्श्वयोः ।

१०

१) LO कोपना या च [O चा] दुःखानुनयना [O om. दुःखा]
 तथा । CC₁ °यास्तथा । २) L नायिका für चलात्सा । O
 चला । om. सा । स्मृतुः । P अखान° । च für या । दुःखाना-
 यतनानुया । रक्ता सा मध्यमा नमा । stellt अखाने° und लुब्धा°
 um. MM₁HG om. अखाने° । ३) C स्वपा यातीव । C₁ सपा-
 पातीव । L कटुभाषिणी । O क्रिदुभासीणी । P स्तब्धा या नीच
 चपला । ४) C₁LO °प्रसादना । L विज्ञा । O वि । LO ना-
 यिकाधमा [O नाय°] । P दुःखप्रसादनी विज्ञा । साधमाधमाः ।
 MM₁HG om. लुब्धा° । ५) LO त्रिविधं । P शयनंमपि त्रिविधं ।
 ६) LO उन्नतं । नीचं । मध्ये नीचं । यत् । ७) L नारी, O
 नाथ für ऽत्वर्थं । LO °शक्त° । O om. तयोः । P पार्श्वयाश्चरति
 नीचं विमर्दं सहतेत्वर्थं सुरता° ॥ MM₁HG om. पार्श्वयो° । ८) LO
 सौधमस्य [O सो°] । LO आयतं सम° । P मध्यमं स्थापुनः° ।
 ९) L विरलाङ्गस्य । O प्रविरलाङ्गस्य । LO संस्पर्शात्सुखं । यथा
 निशा । P अन्यपरसंस्युक्तं मध्यमं परिकीर्तितं । MM₁HG om.
 मध्यमस्य° । १०) CC₁ द्वेषस्य । L द्वेषस्य । O द्वेषस्य । LO
 तल्यमु° । O °तंगं । L नीचं तु । P द्विभागे समपार्श्वे च मध्यमं
 नीचमुच्चकं । न योज्यं सुरतस्य स्वादधम तं प्रकीर्तितं ॥

न शक्नोत कलाकल्पो यत्र रन्तुं निरन्तरम् ॥

इत्यनुन्नततल्पस्या भुक्ता भुक्ता विपश्चिता ।

महिषी रतिसंतुष्टा प्रत्यूषे स्वगृहं ययौ ॥

राजा च प्रातः सर्वावसरानन्तरं पण्डितं राज्ञीं चाजुहाव । सिंहा-
५ सने च पण्डितमुपवेशयामास । शुभंकरं प्रति हसन्वार्त्ताप्रबन्धेनेति
जगाद् । कृतकं मन्ये भयं योषितामिति वचनं श्रुत्वा स्वदोषविस्मि-
तमानसः संजातः । स राज्ञा ज्ञातः कथं भवत्विति प्रश्नः ।

यतः । दीनस्यापि गृहे दोषे छते भवति निग्रहः ।

किं पुनः पृथिवीपालगृहे दोषो विमुच्यते ॥

१० उत्तरम् । शुकः प्राह । ततश्च स बुधो राज्ञा ज्ञातो ऽहमिति सं-
चिन्धेति वाणीमुदीरयत् ।

उग्रयाहमुदन्वतो जलमतिक्रामत्यनालम्बने

- १) LO न शक्नोति [O °पी] तत्र । MM₁HG om. द्वेषस्व° ।
२) CC₁ इत्यनुन्नत° । O इत्यनुन्नतपक्षा? ३) LO रत° । O सं-
तुष्ट । मत्तूषे । LO गृहमाययौ । PMM₁HG om. इत्यनुन्नत° ।
४) C₁ राजाश्च । L राजापि । O राजपी । CC₁ om. प्रातः ।
LO चजुहाव । CC₁ add स्वभार्या विसर्जितायामेव । ५) CC₁LO
om. च । P तत्रानुय सुरतं राजाति प्रश्नः । शुकः प्राह । ततस्तयोः
पत्न्ये अधरो परिरोतिका धृत्वा चर्चशाब्दाजेन सकाक सन्मुखस्थितं ।
काको रोटिकां गृहीत्वा ययौ । सा मुमूर्षाममकाकनखघातो जात
ईदृशीत्यादि । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता । इति शुकसप्ततौ
पञ्चपञ्चाशत्तमीकायासंग्रहः für इत्यनुन्नत° । ६) O ईता श्रुत्वा चनं ।
LO सदोषो । ७) LO om. प्रश्नः । ८) CC₁ उत्तरं शुकः प्राह
vor यतः । LO दानस्यापि । ९) L दोषे । O दोषी । LO वि-
मुच्यते । PMM₁H om. दीनस्यापि° । १०) LO इति प्रश्ने [O प्र]
उत्तरं शुकः । om. च । पण्डितो । CC₁O om. राज्ञा । ११) LO
ज्ञात्वा इति वाचमु° । CC₁ °दैरयत् ।

ओम्निष्वापि च दुर्गमचितिभृतां मूर्धानमारोहति ।

व्याप्तं याति विषाकुलैरहिकुलैः पातालमेकाकिनी

कीर्तिस्ते मदनावतार कृतकं मन्वे भयं योषिताम् ॥

इति पण्डितपठितं श्रुत्वा राजा तं बुधं तां च राज्ञीं दृष्ट्वा इति
चिन्तयामास । दुर्लभो ऽयं बुधः । सुलभाः खलु नार्य इति विचिन्त्य ५
महिषीं हस्ते धृत्वा तस्मै विदुषे ददौ । उवाच च । गृहाणेमां महि-
षीम् । परितोषितः पण्डितो ऽपि महाप्रसाद इत्यवोचत् ।

उक्तं च । गुणदोषी न शास्त्रज्ञः कथं विभजते जनः ।

किमन्वस्थाधिकारो ऽस्ति रूपदोषोपलब्धिषु ॥

पण्डितो ऽपि राज्ञः प्रसादात्सुखं मुञ्जे तथा समम् । यदेवं प्रभावति १०
त्वमपि समये वक्तुं जानासि तदा गम्यताम् । अन्यथा स्वीयताम् ।
इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति मुकसप्ततौ सप्तपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५७ ॥

१) LO ओम्नि भ्राम्यति । प्राक् [O प्राग्] भारमारोहति ।

२) O व्याप्ति । विषावकु पाताल° । ३) L मदनाभिराम । O

°तिराम । PMM₁HG om. उग्रग्राह° । ४) CC₁LO om. राजा ।

५) LO व्यचिंतयत् । C दुर्लभः खलु बुधः । LO om. खलु । नार्यः

इत्यवधार्य । ६) L धृत्वास्मै । O वृत्तास्मै । CC₁ om. च ।

O om. गृहाणेमां । ७) LO परितोषिके । CC₁ om. परितो-

षितः । LO प्रसादोस्तु इत्यवोचत् । CC₁ add वंशे [C₁ चमे?]

गुणी राजा गुणवत्सलश्च । LO add स तु गुणी राजा [O राजा]

तु गुणवत्सलः । C) LO om. उक्तं च — रूपदोषो° । C₁ °दोषो ।

PMM₁HG om. गुण° । १०) CC₁ om. पण्डितो — समम् ।

LO om. ऽपि । L मुञ्जे । ११) O स्वपि für त्वमपि । LO वेत्ति ।

CC₁ नान्यथा । L om. अन्यथा — सुप्ता । O अन्यथा स्वीतां ।

१२) CC₁ इति इति । O स सुप्ता । १३) L इति कथानकं ।

O om. इति° ।

अन्वदा प्रदोषे चलिता प्रभावती शुक्ं पृच्छति । शुक्ः ।

रत्नार्चिनि व्रजाद्य त्वं रन्तुं चेत्समयोचितम् ।

दुःशीलापतिवद्वेत्ति कर्तुं गणपतेः पुरः ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुक्ः । अस्ति लोहपुरी नाम नगरम् ।

५ तस्मिंश्च राजडो नाम पामरः । तस्यापि पत्नी परपुरुषलम्पटा दुःशी-
लेत्याहुया । सा च सूत्रविक्रयार्थं सखीभिः समेत्य पद्मावतीं पुरीं
प्रयाति । ततश्च ग्रामसमीपस्थस्य गणपतेस्ताभिः पृथक्पृथक् उपया-
चितमुक्तम् । तथा तु चुम्बनमुपयाचितमुक्तं मदनाक्रान्तदेहया । स
च तासां प्रभूतं लाभं चक्रे । ततः सर्वाभिरन्याभिरात्मीयात्मीयमुप-
१० याचितं तस्मै गणेशाय प्रदत्तम् । तथा च नयीभूय चुम्बनं कृतम् ।
ततः केलिप्रियेण तेन सा अधरे धृता । तस्मिंश्च धृते सा कुक्कुटीव
तत्र स्थिता । तं च वृत्तान्तं तन्मोक्षणाय तद्गर्तुः सख्यो ऽपहसमाना नि-

१) CC₁ om. प्रदोषे । O सा प्रदोषे । LO om. चलिता ।
L[O] सा für प्रभावती । २) CC₁ रत्नार्चिनी । LO रता-
र्चिनी । ३) O दुशीलो° । ४) CC₁ om. प्रभा° कथ° । LO
om. प्रभा° — शुक्ः । अस्ति सुधान्वे ग्रामे । ५) LO om. अपि ।
दुःशीलेति । ६) L सान्वयनामा । O सान्त्वयगमाम । LO om. सा
च । सह für समेत्य । C₁ प्रभावतीपुरीं । O पद्मार्थं पुरी ।
७) L यद्यौ । O यद्यौ । LO om. ततश्च । एकग्राम [O °दाम]
समीपस्थगणपतये ताभिः पृथक्पृथक् । CC₁ उपायाचित° । ८) L
तदा तु । LO चुम्बनं नयीभूय उक्तं । CC₁ add नष्टतया vor
मदना° । C₁ मदना° । ९) LO om. अन्वाभिर । CC₁ °भिरा-
त्मीयोपयाचितं । १०) L °याचितां । LO om. तस्मै । गण-
पतये । दत्तं । L om. तथा — कृतम् । O तथा तु । CC₁ om.
नयीभूय । ११) CC₁ केलिःप्रियेण । LO तेन गणपतिना । साधरे
नाडतरं [O नाडत] धृता । om. तस्मिंश्च धृते । सा च तत्र
तथैव [O तत्रैव] स्थिता [O स्थित्वा] । CC₁ om. सा । कुक्कुटीव
वस्त्रसंघाता [C₁ °तां] । १२) LO om. च । तद्गर्तुः सख्यस्तन्मो-
क्षणाय कथयामासुः ।

वेद्यामासुः । सो ऽपि तद्वचनं श्रुत्वा तत्रागमत् । तां तद्याविधां
दृष्ट्वा स व्यचिन्तयत् । कथमियं मुच्यत इति प्रश्नः । शुकः । तां
तद्याख्यतां दृष्ट्वा सकामः सन्नासभं रन्तुमारिभे । ततश्च स गणपति-
स्तद्याविधं कौतुकं दृष्ट्वा जहास । हसतस्तस्य ओष्ठौ शिथिलौ जाता ।
ततः सा मुक्ता सती प्रणम्य निजं नाथं तर्जयन्ती गृहं ययौ । ५

कृतं तेन रतं देवि समयोचितमीदृशम् ।

स्वकार्ये मोचिता सापि दुःशीला विघ्ननायकात् ॥

समयोचितमारक्षं कुरुते यस्तु कृत्ववित् ।

सर्वदा तु फलं तस्य समयज्ञो हि शिष्यते ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

१०

इति शुकसप्ततौ अष्टपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५८ ॥

अथ दिनान्ते सा शुकं गमनाय पृच्छति स्म । शुकः ।

गच्छ देवि स्वकार्यं च कुरु चिन्तितमद्भुतम् ।

रुक्मिणीवद्विजानासि पतिं वञ्चितुमुद्धतम् ॥

१) LO तद्वचनात् । om. तां — शुकः । २) C₁ मुच्यतेति ।
CC₁ om. तां — रन्तुमारिभे । ३) O दृष्ट्वा सकामः । रासभे । LO
ततो गण° । CC₁ गणपतेस्त° । ४) LO तत्कौतुकं । O हसतश्च
उष्ठौ शीथिलौ । CC₁ तं हसन्तं दृष्ट्वा विघ्नाधीश्वरो ऽपि यावद-
सति तावदोष्ठौ ऽपि शिथिलौ ऽभूत् मुक्ता च सा तद्याविधापि सती ।
५) CC₁ निज । L तर्जयन्ती सती । LO गता । ७) CC₁O स्वकार्यं ।
CC₁ विघ्नकारणात् । ८) CC₁ कुरुते ऽव्यो ऽपि । ९) LO सर्वदा
सफलं । L शस्यते । O सस्यते । १०) LO om. इति — सुप्ता ।
११) L इति कथानकं । O इति कथा । C om. शुकसप्ततौ ।
१२) LO om. अथ — शुकः । P प्रभावती für सा । om. गमनाय ।
शुकोप्याहः । १४) L रुक्मिणीव । O रुक्मीणीव । P रुचिनीव ।
LO पतिवंचनमुद्धतं । P पतिवंचनमद्भुतं । MM₁H याहि देवि यतो
यानं रोचते तव [M तत्त्व] भाभिनि [M₁ °नी] यदि कर्तुं विजा-
नासि [M °सी] यथा यौवनवर्जिता ॥

प्रभावत्वाह । कथमेतत् । शुकः । अस्ति संगमो नाम ग्रामः । तत्र
 राहडो नाम राजपुत्रः सकोपः । तस्य भार्या रुक्मिणी नाम । स
 च तया सार्धं देवयात्रायां चलितः । सा च नरान्तरं कटाक्षयन्ती
 तेन दृष्टा पुमांश्च । ततः स तन्निधुनं तथाविधं ज्ञात्वा तां तदनु-
 ५ रक्तां मेने ।

उक्तं च । बद्धभणिआइ कन्तो तहेअ अइक्खिपिक्खिआ धाई ।

ऊससिअं पि मुणिज्जइ कइल्लज्जणसंकुले गामे ॥

१) LOP om. प्रभा° — शुकः । LO om. अस्ति । G *May-
 zála*. MM₁H om. संगमो । २) LO राहडाखो । G *Paṇā-
 ḍaṣ*. MM₁H om. राहडो । CC₁ सकोपश्च । om. P. रुक्मिणी-
 नास्ती । G *Povvivī*. om. MM₁H. L add कुटिला कुलटा च ।
 O add कुटीला कुटिला च । ३) LO om. च । समं नगरयचस्य गृहे
 यात्रायां । P देवयात्रां । CC₁LO om. च । O नगरान्तरं यत्न-
 यन्ति । P om. सा च न° क° । ४) P दृष्टा । LO om. पु-
 मांश्च — ततः । P om. ततः स । LO om. तन्निधुनं । तथाविधां ।
 LOP दृष्टा für ज्ञात्वा । O om. तां । CC₁ तां च । ५) LO ता-
 ममंश्च । P तापदगुरक्ता समंता उक्त पुँश्चली नामिहितं । ६) P
 om. उक्तं च । CC₁ बद्ध [C₁ बद्ध] भणिआइ कन्तो अइक्खिपिक्खिआ
 धाई उससिअं पि मुणिज्जइ कइल्लज्जणसंकुले गमेयं ॥ L अक्खण-
 नयल्लकयं व पल्लकयं अंगसंजोअं । ऊससिअं पि मुणिज्जइ कइल्लज्ज-
 णसंकुले गामे ॥ O अक्खणनयल्लकयं व यल्ल° । ऊससिसियां पि मुणी
 कइल्लज्जणसंकुले गामे ॥ P रक्तां को पुल्लज्जाउकस्य कहिउसुहं
 अ दुःखं आ । केन समं विहसिज्जउ पामलपउ रेहआगामे ॥
 उल्लय ॥ रंम कः पूरयतु कस्य कथयिथति दुःखं दुःखं केन
 समं विहसति पामलपचुल्लहतगामे ॥ MM₁H om. die Prākṛt-
 Strophe.

तां तथाविधां विक्रतां ज्ञात्वा च राहडो गृहभगमत् । धिक्कृत्य पश्चाच्चरैर्गृहान्तरे यन्त्रितां धारयामास । सा च चिन्तयति । मम जन्म जीवितं यौवनं च तदा सफलं यदा एतस्य प्रत्यक्षं नरान्तरमुपभोक्ष्ये । प्रतिज्ञातं च मनसा दृढम् । तत आत्मीयप्रतिज्ञां कथं निर्वाहयत्विति प्रश्नः । शुकः । ततः सा कदाचित्तं हृदयस्थं नरं गृहपार्श्वे गच्छन्तं ५ दृष्ट्वा तं प्रत्याह । अब रात्रौ त्वयास्मद्गृहाङ्गणस्थचिन्विषीमूले निजकायाकारगतायामूर्ध्वलिङ्गिना शयनं विधेयमिति । स तथेति प्रतिज्ञाय रात्रौ तथा भूत्वा स्थितः । सा च कामार्ता सर्वकरणचतुरा तत्र ययौ । अगारभूमिमुद्दिश्य भर्तारमाह्वयति स्म । सा

१) CC₁ om. तां । LOP om. तथाविधां । om. च । LO गृहमागतः । P रोहटो गृहमागतम् स तां पुरुषरहिते अगारे स्थापयामास । २) CC₁ यन्त्रितायां । om. O. P om. च । चिन्तयती जगाद् । LO om. जन्म । ३) CC₁ जीविजीवितं । P om. यौवनं च । O om. सफलं तदा । ४) CC₁ om. च । om. दृढम् । P प्रतिज्ञाश्चकार मनसा । om. दृढम् । LO ततः सा निजम् । P तदा आत्मीयां । CC₁ निर्वाहयतीति । P निर्वाहयत्विति । LO om. इति । ५) P प्रण । शुकः आहः । LO om. ततः । सा एकदा । LOP om. तं । LP हृदयेप्सितं । O हृदयेष्पीनरं । P नरं दृष्ट्वा गृहपार्श्वस्थं तं जगाद् । O गच्छन्तं । ६) P om. अब । त्वया रात्रौ । L °गृहे अंगन° । O °गृहेङ्गण° । P अस्मद्गृहाङ्गणचिन्विनी° । O चिन्विषी° । LOP °मूलसन्निधौ [O °सन्निज] । ७) CC₁ °गतीं । C verbessert dies in °गतीतरे । O °कर्त्तायां । P निजकायात्मनर्त्तायामूढे सिङ्गेन । CC₁ om. शयनं । LO om. इति । P ज्ञाया । ८) P भूत स्थित । LO om. च । ९) LOP तत्राययौ । CC₁ आचारभूमिमुद्यतस्य भर्तारमा° । LO उच्चारभूमिमुद्दिश्य । L भर्तारमप्याह्वयत् । O भर्तारं तथाह्वयत् ।

चिञ्चिणीच्छायायां गत्वा तस्य लिङ्गस्योपरि उपविश्य सतूणधनुषं
तमब्रवीत् ।

धानुष्को ऽसि प्रधानो ऽसि लोके ख्यातिं गतो ऽसि च ।

द्विन्वि मे चन्द्रिकामद्य पौरुषं गणयामि ते ॥

५ स च मूर्खस्तद्वचनमिदं श्रुत्वा सशरं धनुरादाय चन्द्रिकां लक्ष्मीकृत्य
बाणं मुमोच । तेन मुक्तो ऽपि बाणो नाकाशगतां चन्द्रिकां भि-
नन्ति । अधः स वेध्याद्ब्रष्टः । तस्मिंश्च पत्यावपराद्विषौ सति सा वि-
परीतरतचमा सहस्रतालं तमिदमाह ।

*

१०

*

१) LO °कायां । P चिञ्चिणीच्छायधी । L लिङ्गस्योपविश्य ।
O लिङ्गस्योपरी पश्यण धनुस्कं । L सतूणधनुष्कं भर्त्तारं बभाषे ।
P सधनुष्कं भर्त्तारमिदमब्रवीत् । ४) L मिंधीमां । O सी-
दीमां । P द्विन्वि मा । कांत für अद्य । CC₁LO मत्पुरो ऽसि
मम प्रिय । [LO मत्पुरासि [O °सी] । C₁ प्रिया । L प्रियं ।
O प्रीच] । ५) CC₁ om. च । P om. इदं । सश्र धनुष्कानि-
रादा । CC₁ चन्द्रिका लक्ष्मीकृता । P चन्द्रिका । OP लक्ष्मी-
कृत्य । ६) CC₁LO om. बाणं मुमोच । P बाणाद्यमुमोच । LO
नो गगनगतां [O कारणे für बाणो] । ७) L अतः । O अपः ।
CC₁ वेधा° । L पत्नी । O पत्न्यौ । LO अपराद्विषौ । om. सति
सा । ८) CC₁ सहस्रता । LO om. तम् । ९/१०) CC₁ इ राहड
भूलउचादिहि [C₁ °मि] याहंरूपविदीसइ नि [C₁ ति] जउउ-
ताहवन्पिकीजउताहरीवाहमपिराखिज्जहिंधइवैठीकाह ॥ L रा-
हड भूलडं चांद्रणीयाहं रूपवदीसइ नीयडडं । ताहंबलिकीजिहूं
ताहरीवाहं मइ राषज्जेवड्ढीकाहं । O hat mir मइ राजैव-
इडीकं ।

राहडो ऽपि तामेवं जल्यन्तीं श्रुत्वा तं शूरं गवेषयन् चिरं बभ्राम ।
ततस्तथा यदृच्छया विपरीतं विहितम् । एवमुक्तश्च पतिः ।

यदृच्छया रतं मूर्खं ते पुरो ऽद्य मया कृतम् ।

शूरो हि कुहितो ऽसि त्वं यास्यामीति जगाद तम् ॥

इत्युक्तोपपत्त्या समानीतं हयमाह्वयं जगाम । गच्छन्तीं च तां ततो ५
दृष्ट्वा राहडो ऽपि लज्जितो विगुप्तश्च । ततः स्त्रीणां वशगः को न
विडम्बितः ।

यतः । आननर्तं पुरा शंभुर्गोविन्दो रासकृततथा ।

ब्रह्मा पशुत्वमापन्नः स्त्रीभिः को न विडम्बितः ॥

संसारवृक्षमूलं याः पापकन्दलभूमिका ।

१०

संतापफलपुष्पाणि योषितः किं सुखावहाः ॥

मायामूलमिदं सर्वं तस्या मूलं हि योषितः ।

संयोगो योषितां मूलं तं त्वत्का च सुखानि नः ॥

१) CC₁ राहरो ऽपि । om. तामेवं — श्रुत्वा । O राहजीपी
तामीवं जज्जन्ती । LO तस्य भूतस्तथा [O अतथा] विपरीतं रतं
यदृच्छया विहितं । P किन्धि मां चन्द्रिकां किन्धी स वाणान्मुभोच
सा जगाद । उक्तश्च ॥ भिज्जञ्चो भिज्जञ्चो चन्द्रिणीञ्चा भिज्जञ्चो नाह
गमार । पेक्खञ्चो पेक्खञ्चो हञ्चो धञ्चिञ्चा जादको जहमार ॥ देश-
भाखा ॥ विवतां विवतां चन्द्रिका विध्यातु नाथो विदग्धः पञ्चामि
हितं ॥ für तेन मुक्तो — विहितम् । २) P एकमुक्तश्च पतिः ।
CC₁ om. एवमुक्तश्च — नान्यासु । ३) O मूर्खं । P *पुरो मूर्खं
सुरतं ते मया कृतं । ४) P शूरो । PO सि für हि । P त्वं
कुलीनोसि । O कुहितं सी त्वं । ते für तम् । MM₁H om. यदृ-
च्छया* und alle folgenden Strophen. ५) P इत्युक्ता उपपत्तानीतं ।
LOP om. च । OP om. ततो । ६) P रोहडो विगुप्तो लज्जितश्च ।
L वशगो । P को न वशगो विडम्बितः । ७) P om. यतः —
विडम्बितः । L आननर्तं । O आननर्तं । १०) P *मूलं या ।
LO या । P *कन्दलः । ११) P संतोपः । १३) P सानन्तरं
वाटाना योषितां मूला त्वत्का मां वैमुखीजन für संयोगो* । LO तां ।

तस्त्रेदं वचः श्रुत्वा प्रभावती प्राह ।

उत्पत्तिकारणं तन्वी तन्वी वृद्धेऽत्र कारणम् ।

सुखस्य कारणं तन्वी सा कथं कीर दुष्यते ॥

विना ताभिर्न संभोगो विना ताभिः सुखं न च ।

५ विना ताभिर्न चात्मानं कृतार्थं मन्यते जनः ॥

उक्तं च । अमृतस्यैव कुण्डानि सुखानामिव खानयः ।

रतेरिव निधानानि योषितः केन निर्मिताः ॥

प्रियादर्शनमेवास्तु किमन्येर्दर्शनान्तरैः ।

प्राप्यते यच्च निर्वाणं सरागेणापि चेतसा ॥

१० इति तस्त्रा वचः श्रुत्वा शुकः प्राह ।

वाज्रिवारणलोहानां काष्ठपाषाणवाससाम् ।

नारीपुरुषतोयानामन्तरं बद्ध विद्यते ॥

एतत्त्वयोक्तं पतिव्रताविषयं नान्यासु । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ एकोनषष्टितमौ कथा ॥ ५९ ॥

१) P प्रभावत्वाहः । २) P °करणं । वृद्धेऽत्र । ३) P °तत्र
मा करां कारयिष्यते । ४) P सौभाग्यं für संभोगो । LO न
हि । ५) O om. ताभिर्न — सुखाना । P ताभिर्न आत्मानं ।
जन । L चात्मापि सा कथं दूषणास्यदं । ६) P om. उक्तं च ।
O खानयः । P राशयः । ७) P विधानानि । O योषिता ।
P निर्मिता । ८) P om. प्रिया° । O किमन्ये दर्शनांतरः । ९) O
यत्र । चेतसा । १०) LO शुकः für इति° । मुमुक्षोश्च [O भुमु°]
मार्गद्वयमिदं [O मानय°] जनो कस्मिन्कोपि समाशक्तो भिन्नो [O
भीन्नो लोके] नतिर्यशः । तद्देव [O तद्देश] पातु [O यातु] सर्वोपि
कार्यं [O कार्यः] कर्तुं समीहितं [O समीहीतु] छलैव वक्मिणी जा-
ता यथा पूर्वं समीहितं । [O om. छलैव — समीहितं] । १२) P
नारा° । वान्तरं बद्ध विद्यते । १३) LO om. एत° — सुप्ता ।
P पातिव्रताविषय । १४) L इति कथानकं । O इति कथा ।
P °संग्रहः ।

अन्वदा सा प्रभावती गमनाय मुक्कं पप्रच्छ । मुक्कः प्राह ।

गच्छ देवि यदा वेत्ति संशये ह्यत्नमागते ।

वीरस्य नृपतेर्यद्वत्सभायां नृपदूतकः ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । मुक्कः ।

कच्छाधिपतिना देवि तस्य राज्ञः सभा श्रुता ।

4

विचित्रा देवनिर्मिता सर्वरत्नविभूषिता ॥

तां द्रष्टुं प्रहितो दूतो हरिदत्त इति श्रुतः ।

सहस्रप्राभृतो भीरु सुरत्नहयहस्तकः ॥

स दूतस्तत्पुरीं गत्वा नृपं दृष्ट्वा तं जगद् । मत्स्वामिनाहं सचिचां
तव सभामवलोकयितुमुत्कलितः । राजा प्राह । प्रातर्दर्शयिष्ये । १०

१) CC₁ om. सा प्रभावती । LO om. प्रभावती गमनाय ।
पृच्छति । CC₁L om. मुक्कः प्राह । O om. प्राह । २) CC₁P गता,
L यथा für यदा । P संशयं च समागते । ३) O वृत für वी-
रस्य । C₁ नृपति° । MM₁H गच्छ चेन्नदि वेत्ति त्वं उक्ति [M₁H
मुक्ति] संशय आगते । सुधर्मनृपतेर्य° ॥ ४) LOP om. प्रभा° — मुक्कः ।
५) C क्षुता । C₁ क्षुतां । O om. [श्रु]ता — श्रुतः । ६) CC₁
°निर्मिता । L निर्मिता देवैः । °विचित्रिता । ७) CC₁ सहस्रप्रा-
भृता । L सङ्गस्य प्रा° । O सस्य प्रा° । CC₁ °सूचकः । O सुवत्त° ।
LO चयहस्तकः । P अस्ति शंसपुरं नाम नगरं तत्र जाजा वीरो नामा
तस्य देवनिर्मिता सभा तत्र कच्छाधिनी तां सभां द्रष्टुं दूरतः हरि-
दत्तनामा तस्य राज्ञः सभां निखेतुं न क्लोति जलमयी खलमयी
वा für कच्छाधि° — °हस्तकः । [G Σαγχανούρα. om. MM₁H.
Βήρας. MM₁ सुधर्म । H धर्मराजा । ó Βασιλεύς τῆς χώρας
Κασσένας. om. MM₁H. G om. हरिदत्त] । ९) P स दूत स्य
राज्ञः पुरं ययौ । LO तां पुरीं । राजानं । om. तं । CC₁
जगद् तं । P ययौ रत्नचहस्त जगद् चर्चारीनं हे राजन्ना सभा-
यां राज्ञादर्शयोक्तं प्रातर्दर्शयिष्ये । CC₁ om. मत् । LO om. अहं ।
१०) CC₁ om. तव । O विलोकयितुं म प्रेषितः । L °यितुमहं प्रे-
षितः । L राजा आह । O राजाह ।

ततो राज्ञा द्वितीयदिने दूत आकारितः । स च सहस्रागतस्त्रां सभां
विचित्ररत्नखचितां दृष्ट्वा जलमयीं खलमयीं वेति निश्चेतुमशक्तः कथं
भवत्विति प्रश्नः । शुकः । ततः स पूगीफलं पुरः बिप्त्वा खलं ज्ञा-
त्वा गृहं ययौ । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

५ इति शुकसप्ततौ षष्ठितमी कथा ॥ ६० ॥

अन्यदा सा शुकं पृच्छति स्म । शुकः प्राह ।

गच्छ देवि गता वेत्ति रत्नं चेत्यं निजं नरम् ।

यथा तेजुकया पूर्वं कृतं चिरमाकाङ्क्षितम् ॥

१) LO स दूतो द्वितीयदिने आ० । P ततः प्रातर्दूतमाकाङ्क्षं
सभां दर्शयामास । LO समागतः । २) CC₁ चित्रखचितां । L
जलखलमयीमिति । O जखलमीति । CC₁LO om. वा । LO
निश्चितुमुत्सुकः [O ०मुसुः] । P स दूतः सभां दृष्ट्वा निश्चेतुमशक्तः ।
LOP किं करोत्विति [P ०तु इति] । ३) LO संशयः । P प्रश्नः ।
शुकः प्राहः । CC₁ add प्रियासुखे मत्तोनुना राज्ञा नाकारः सं-
वृत्तः । CC₁LO om. ततः स । P om. ततः । स दूतः पूजाक्लेन
तत्र पूगीफलं निक्षिप्य । CC₁P om. पुरः । ४) CC₁ ततो ययौ ।
LO ज्ञात्वागतो ययौ । P गृहं जनामः । LO om. इति — सुप्ता ।
५) L इति कथानकं । O इति कथा । P ०संग्रहः । ६) LO
om. अन्यदा — प्राह । P अन्यद्युः प्रभावती शुकं प्रपद्य । CC₁
om. प्राह । ७) LO याहि । P ०वे त्वं रंतुं वेत्ति निजं वरं ।
८) CC₁ ०प्रियं यं चिरकाञ्चितं । L तेज्जकया । LO प्रियमाकां-
क्षितं चिरं [O वितं] । P यथा ते पूर्वं प्रियं हि चिरकञ्चितं ।
MM₁H गच्छ देवि यतो गंतुं वाञ्छसि त्वं प्रभावति । यदि कर्तुं वि-
जानासि यथा तनुकया कृतं ॥

प्रभावत्वाह । कचमेतत् । मुकः कचयति । अस्मि खोरसमाभिधानो
यामः । तच्च वल्लिपुत्रः पार्श्वनामनामा । तस्मै भार्या रूपसंपन्ना रत-
लोत्सुपा कुलटा तेजुका नाम । सान्ध्या सखीभिर्वृता देवयाचासोक-
नाय गता सुरूपसैकस्य पुंसः रूपं प्रेक्ष्य संगमाय मनश्चक्रे ।

यतः । विवाहे देवयाचायां राजवेष्मनि संकटे ।

4

परगेहे विवादे च देवि नारी विनश्नति ॥

उक्तं च । गृहे ऽरस्ते तथा देवे हव्ये तीर्थे जलाशये ।

विवाहे चोत्सवे नित्यं मास्मिनीनित्ये तथा ॥

याचायां स्त्रीसमूहे च निर्गमे जनसंकुले ।

पत्तने च तथा ग्रामे स्वच्छन्दा द्वारवर्तिनी ॥

90

१) LO om. प्रभा° — कचयति । CC₁ om. कचयति । L खो-
रसयामाभिधो । O खोरसः यामाभिधो । P अत्रास्मि रेवास्मो
यामस्तत्र° । MM₁ धान्यकूट । H धायकूट । G 'Peβá. २) LO
पार्श्वनामनामनामा । MM₁H नाम । O तच्च für तस्मै भार्या ।
३) O om. कुलटा । L कुलटा रत° । P तस्मै भार्या भूपसंमं यचाहः
रतिचालुपा कुलता पूमाकाम । L तेजुका नाम । O तेजुका मा ।
om. P. MM₁H तनुका । G 'Teζovxá. LO सा सान्ध्या । P om.
सा । LO सखीवृता [O °त्ता] । CC₁ °याचा आ° । LO °या-
चावलोकनाय । P देवावलोकता जगता तच्च पुरुषं सुन्दरपुरुषं
दृष्ट्वा चकमे । ४) CC₁ प्रेक्ष्य रूपं पुंसः । LO सुरूपसैक प्रेक्षकं
[O °क] पुंसः । ५) CC₁P om. यतः । ६) CC₁P परिग्रहे । LO
परगेहे । P नारी नूनं । ७) LOP om. उक्तं च । LOMM₁H
om. गृहे° । CC₁ ऽरस्ते । P गृहे रस्ते तथा हव्ये तीर्थे दैवजल्य-
शये । पत्तने च तथा ग्रामे भीष्म नारी विनश्नति ॥ सिरे हव्ये
प्रवासे च मार्गं वेष्मनि चत्तरे । प्रवेशे निर्गमे रक्षां भी नारी
विनश्नति ॥ शोको व्यसने भर्तुः स्वच्छन्दे प्रवासे च मार्गं वेष्मनि
चत्तरे । प्रवेशे निर्गमे रक्षां भीष्म नारी विनश्नति ॥ शोके व्यसने
भर्तुः स्वच्छन्दा स्त्री विनश्नति ॥ sic! १०) O पन्ना । LO °या-
परग्रामे स्वच्छन्दा चारचारिणी [O चारीचारीणी] ।

खले चेचे प्रवासे च मार्गे वेष्मनि चत्वरे ।

प्रवेशे निर्गमे राज्ञां सदा या कौतुकप्रिया ॥

प्रतिवेष्मगृहे शून्ये रजकीसूचिकीगृहे ।

दिवारात्री च संध्यायां दुर्दिने राजचत्वरे ।

५ शोके च व्यसने भर्तुः स्वच्छन्दा स्त्री विनश्चति ॥

तेजुका च तं दृष्ट्वा भूसंज्ञया आह्वयेदमब्रवीत् । अहं तवासक्ता परं
मदीयो भर्ता दुःसहो निष्ठुरश्च गृहाद्वहिर्निर्गन्तुं नोत्सहे । अतो यस्मिं-
स्तस्मिन्दिवसे ऽस्मद्गृहद्वारि घटे चिप्त्वा वृश्चिको मोक्तव्यः । तदाहं
वृश्चिकदष्टा भविष्यामि । त्वयास्मद्गृहद्वारि वैद्येन भाव्यम् । इति संकेतं
१० विधाय स्वगृहं जग्मतुः । तेनापि तथा कृतम् । सापि घटं खट्टो-
च्छीर्षके चिप्त्वा इति जगाद । अहमनेन वृश्चिकेन घटस्त्वेन दष्टा ।

१) LOMM₁H om. खले — विनश्चति । CC₁ खेल । C₁ प्र-
विशे । ६) LO तेजिकया [० तेजुकया] स आहृतो दृष्टिसंज्ञया
[० दृष्टीसंज्ञाया] इदमुक्तवान् । P om. तेजुका च । CC₁ om.
च । P तं कान्तं । कुट्टसंज्ञया आह्वय इदन्वासक्ता । ७) L
अतिदुर्दुष्टो । ० अतिदूरलो । CC₁P om. निष्ठुरश्च । ० दी-
निदश्च । LO ततो गृहा° । भर्तुमब्रमाहं । P दुःसहः वहिर्न
निगति । तस्मात्काररणादागामिदिवसे मया वृश्चिकदस्त्रीस्त्रीति क्त्वा-
त्प्रतिव्यामि त्वयापि विषवैद्येन भूत्व आगमंतव्यं इति संकेत° für
अतो° । LO ततो für अतो । CC₁ यस्मिंश्च दिवसे । ८) LO om.
ऽस्मद्गृहद्वारि । घटे वृश्चिकः चिप्त्वा । CC₁ घटिके । LO तदा
चाहं । १०) LO क्त्वा । P ततःस्तेनापि तथा कृतं तथा वसा
घटं मुक्ता जगाद वृश्चिकेन दृष्ट्वास्मि रे वृश्चिकेनेति रारसीति ।
CC₁ स घटं खट्टोत्तशीर्षके । ११) LO मुक्ता । om. इति । घट-
स्त्वेन वृश्चिकेन ।

इति रारटीति । सो ऽपि च पुष्यसदा वैद्यो भूत्वा तद्वृद्धारि
तस्त्री । ताडं बन्धुं पोडुं मल्लं मूलं फेडुं विसं हरुं इति जल्पति ।
तदा च सा भर्तारं जगद् ।

देहि काष्ठानि मे नाद्य मरिष्यामि न संशयः ।

आह्वय मान्त्रिकान्वेषान् नतार्तिं वा कुर्वन् माम् ॥

५

ततस्तस्मिन् गृहाद्वहिःस्थितं तमाकारयामास । वैद्यो ऽपि तां दृष्ट्वा
तत्पतिं जगद् । यवेषा काष्ठदृष्टा जीवति ततस्त्वं भाग्यवानहमपि
यज्ञपात्रं भवामि । वस्त्रिणाह । वैद्यः प्रसादं विधाय एनां विषरहितां
कुर्व । ततः स वैद्यः केनापि कटुकमेषधेनवर्निताष्टमाक्षिप्य तत्पति-

१) LO इत्युक्ता रा० । OP सापि । CC₁P om. च । LO प्रेक्ष-
कपुष्य० । तद्वारि । २) CC₁ वाच वंधुं फेडुं मल्लं उ मूलं केडु विस
हरुं । L तावा धडं सीसक फेडुं पेट मल्लं मूल फेडुं एवं जल्पति ॥
O ताच वांधुं सीसक फेडुं पट मल्लं मूल फेडुं एवं जल्प ॥ P ताच
बंधुं पोडु मल्लं फल स्फेडुं विसु हरुं ॥ उक्त्य ॥ तासं वध्नातु माटं
मारयतु भमं स्फेतयतु विषं हरेतु । इति जल्पति स्म । ३) P om.
तदा च । LO om. च । भर्तारमिति । P भर्तारमिद । add
अहमनेन घटस्तेन वृद्धिर्केन दृष्टा । ४) P मे काष्ठानि । ५) CC₁
मन्त्रिणो । P मन्त्रीणो वैद्यान्नतार्तिं । CC₁ नतार्तिं । LO कु-
र्वन् । MM₁H om. देहि० । ६) LO ततो भर्ता । P om.
ततस् । L गृहाद्वहिःस्थं । O ०वहीस्थं । P गृहाद्वहिःस्थं । CC₁
om. तम् । LO तत्पतिं दृष्ट्वा तामिति जगद् । P तां दृ त्यतिं ।
७) CC₁ यदेषा । LO एषा का० यदि । P om. काष्ठदृष्टा । CC₁
ततो ऽधिको पुष्पा? हमपि० । LO तदा भवान्भाग्यवान् [O पुन्य-
वान्?] । P ततस्त्वं पुष्पाधिक अहमपि । ८) CC₁ om. भवामि ।
P भवति । हे वैद्य । एनां मम स्त्रि विषमविरहितां विवेहि ।
LO निर्विषां । ९) CC₁ करोतु । O om. ततः — तत्पतिमाह ।
P स च विषक केनापि कटुकमेषधेनवर्निताष्टौपुमाक्षिप्य । L कटु-
कौषधेनवर्निताष्टौ ।

माह । अहो वणिक्सर्वेषामपि विषाणां समधिकं मानुषविषमेव ।
ततो विषस्य विषमौषधमिति कृत्वा त्वमस्या ओष्ठं धाव । ततो
वणिक्तया कर्तुमारंभे । चणमात्रेण तस्य वणिजः कटुकौषधमिष्टौष्ठा-
स्वादेन मुखं कटुकं संजातम् । ततो वणिगाह । त्वमेवौष्ठं धावेत्युक्त्वा
५ वणिकस्थितः । वणिजो ऽपि विषशङ्काकृढा । ततो बहिर्गते वणिजि
वैद्येन सा कामार्ता यथेच्छं भोजिता । तदनन्तरं सा मायिनी स्व-
स्थाभूत् । वणिगपि चणेन स्वस्थो बभूव । उपकृतस्य वैद्यस्तेन चरणीः
सृष्ट्वा त्वदीयो ऽस्मीति । ततः स वैद्यच्छन्नना गृहमायाति सततं

१) LO om. वणिक् । P सर्वेषामै । LOP om. अपि ।
LO मानुषं । २) LO om. ततो । C₁ विषमेवौषधमिति । L
विषमेव औषधमिति । O विषमेवं औषधमिति । P विषाणां
शान्तिकरणे मानुषविषमेव औषधमिति । ओष्ठो याधर । LO om.
त्वम् । ओष्ठे धावस्व । LOP om. ततो । ३) P कर्तुमारंभे ।
O चणमात्रे । P चण । वणिजः । CC₁ कटुकौषधीस्वादेन । P
कटुकौषधस्वादानेन । ४) LO °स्वादेन । LP कटु । O ककु-
जतोवणिनवलीनाह für मुखं — वणिगाह । L जातं । LOP om.
ओष्ठं । LO धावस्व । P धय इत्युक्ता । ५) P om. वणिक् ।
CC₁ वणिजस्यापि । P वणिजो । CC₁LO शंका [CC₁ शङ्का ।
O शंक्र] विषमारूढं । P विषसंगारूढा । CC₁LOP om. बहिर्गते
वणिजि । LO om. ततो । P ततो वैद्येन । ६) CC₁P om.
यथेच्छं । O यथेष्ठं । CC₁ उपभोगिता । P दष्टा । LO ततः
सा मायाविनी स्वस्था अभूत् । O ततः मायाविनी स्वस्थाभूत् ।
P ततो सा मायाविनि स्वस्था बभूव । ७) P om. वणिगपि —
वैद्यस्तेन । L चणैकेन । O पचणैकेन । L om. तेन । O तेन
जः स वैद्य । CC₁LO om. चरणीः — ऽस्मीति । P वणिजा मानि-
तो वैद्ये चरणीः° । ८) LO om. ततः स वैद्य । P स च वैद्यच्छ-
न्नना । L नित्वं गृह° । O नृत्वं गृह° । om. मायाति — गते ।
L[O]P om. सततं ।

वणिजि बहिर्गते भुङ्क्ते च तां नित्यम् । ततो भामिनि एवं कर्तुं वक्तुं
च यदि जानासि ततो याहि ।

एवं कर्तुं च वक्तुं च यो जानाति ह्यप्रियः ।

स करोतु स यात्येवं कर्तुं भोक्तुं निजं हितम् ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

५

इति शुकसप्ततौ एकषष्टितमी कथा ॥ ६१ ॥

अन्यदा सा प्रभावती शुकमापृच्छति । शुकः प्राह ।

प्रियमेवानुभोक्तव्यं याहि देवि तदर्धिनी ।

कुहनस्य यथा कान्ते संकटे ऽसि चमोत्तरे ॥

१) P om. वणिजि ब० । CC₁ om. बहिर् । om. तां नि-
त्यम् । LO स तां नित्यं भुङ्क्ते [O भुङ्क्ते] । P त्वमपित्वादि für
तां — हितम् । CC₁ om. एवं — याहि । २) O om. च । ३) O
om. वक्तुं च । ४) C यात्येवं । L पात्येव । O याचैव । L
वक्तुं वक्तुं । O om. वक्तुं । LO गृहं für हितम् । MM₁H om.
एवं । ५) LO om. इति — सुप्ता । ६) L इति कथानकं ।
O इति कथा । P ०संय । ७) LO om. अन्यदा — प्राह ।
CC₁ शुक० प्रभावती । om. सा । P शुकमवीद्वन्तुं । CC₁ om.
शुकः प्राह । ८) O प्रीर्यमवामानुभोक्तुं । om. देवि । P
रतार्धिनी । ९) CC₁ सुहनस्य । P कुहनस्य यथा भार्या
चक्रतु संकटेद्भुतं । L ०संकटेभवदुत्तरं । O कुहनस्य कोते स निजं
गृहं für संकटे० । MM₁H याहि देवि प्रियं भोक्तुं तथा [H यथा]
कर्तुं प्रवेत्सि चेत् । धनिकस्य प्रियाभ्यां वै [M₁ धनिकेन प्रि-
या तस्य । H धनिकेन प्रियं तस्य] कुमारेण [M कुमारेण]
यथा कृतं ॥

अस्ति गभीराख्यो ग्रामः । तत्र कुहनो नाम राजपुत्र ईर्ष्यालुः शूरो
 जडः स्त्रीप्रियो दुर्धरश्च । तस्याभूतां द्वे कलत्रे शोभिकातेजिकाख्ये
 रतनोलुपे परपुरुषसम्पटे स्वरूपे । तद्गतां तद्रक्षणाय ग्रामाद्वहिर्नदी-
 तीरे गृहं चक्रे । द्वारस्थस्ते रचयति । अन्यदा स ताभ्यामुक्तः । यदा
 ५ कश्चिन्नापितः समभ्येति तदा भयं भवति । ततस्तेनापि धामको ना-
 पितः प्रेषितः प्रतिसीरान्तरेखयोर्नखकल्पनाय । ततश्च तयोश्चरणा-
 निरस्तरिणीवहिःस्त्रान्नापितः प्रचालयति । पतिश्चादूरे पथि निविष्टः ।
 ताभ्यां च स नापितः सुवर्णकटकमर्पयित्वा प्रच्छन्नमेवमुक्तः । एतद्भवं
 गृहीत्वा आवयोः केनापि सार्धं संयोगं विधेहि । दिवाकीर्तिरपि
 १० तथेति प्रतिज्ञाय राजपुत्रमापृच्छ्य जगाम । अन्यदात्ममित्रं नवयौवनं

१) LO आभीराख्यो । P रात्रो ग्रामस्त्रव° । H गभीर ।
 CC₁LOMM₁H कुमारो । P कुहलाख्यो । G *Kouχάνας*. P शू-
 लो दुर्धरश्च । २) CC₁P om. द्वे । CC₁ सोऽतिक्लावजिके । L सो-
 भिका । २ । वद्रुकाख्ये । O सोभीकाश्च विद्रुकाकारख्ये । P शा-
 भिकातेजिके । om. MM₁H. G *Σοββίνα* und *Peξίνα*. ३) LO रत-
 नोलो । O om. पर । P om. पर° । स्वरूपेः । रचणाय । ४) P
 द्वारस्थो रचति । LO ताभ्यां स प्रोक्तः । LOP यदि । ५) LO
 कोपि । P om. समभ्येति — नापितः । CC₁O om. भवति ।
 O सतप्रोक्त für तत° — प्रेषितः । CC₁ om. ततस् । धामुको ।
 ६) P प्रेषितः प्रेषितः प्रेतीशिरांतरि तयोर्नखकर्तनाय । L प्रति-
 मांतरितयोस्तयोर्नख° । O प्रतिमातरीतयोर्नख° । LO om. च ।
 CC₁ ततश्च यः [C₁ यो] चरणान् । P ततस्त प्रेतो नापितः वहि-
 स्त्राश्चरणात्मचालयति । ७) L प्र° नापितः । O om. नापितः — L
 प्रच्छन्न । LP पतिश्च दूरे । ८) L om. च । P om. स । L[O]
 प्रच्छन्नसुवर्णकटकमर्पयामास एवमुक्तश्च [O om. एव°] । P सुवर्णकटकं
 दत्तोक्तः । CC₁ एतद्भवं च । ९) P केनापि सह सह संयोगमका-
 रयेत् । LO om. अपि । P इति वाकीरपि तथेत्युक्त° । १०) L
 राज्ञः पुत्र° । O om. राज्ञः । P गृहं जगाम । LO निजं मित्रं [O
 मंत्रं] om. नवयौवनं । P अन्यदा आत्मायामन्ययौवनं कलापात्रं स्त्रीवस्त्रं ।

कलापात्रमनुद्वतश्मश्रुं स्त्रीविषं कारयित्वा तयोः पत्युः पार्श्वे तेन सह समागत्य नापित इदमाह । ममेयं वल्लभा । अहं च यामान्तरं जिगमिषुर्युष्मद्वहं विनान्यत्र मोक्तुं न शक्नोमि । यतो भवतां गृहे स्त्रीयन्त्रणा भव्या । इत्युक्ते तेन प्रतिपन्नं मुञ्चेति । ततश्चण्डालो ऽपि तं मुक्त्वा तयोः पार्श्वे गतो जगाद यदियं युष्माभिरात्मीया करणीया । 4 ततस्ते तं चण्डालानीतं ज्ञात्वा बद्ध मेनाते । स च दिवा स्त्रीरूपी रात्री च कामुकः राजपुत्रकलत्रे प्रतिवारं भुङ्क्ते । स च राजपुत्रः स्त्रीलोलुपस्तत्सङ्गमाय स्पृहयति । ययाचे च तां नित्यम् । सा तु कपटस्त्री नेति जगाद । ततो राजपुत्रस्य स्त्रीत्वे भ्रान्तिरुत्पन्ना । तद्भ्रान्तिमपनेतुं निजकलत्रे जगाद । देव्यादेशान्मया प्रातर्महोत्सवो विधेयः । 90

१) C तयोपपत्युः । LO पतिपार्श्वे गतः [O om. गतः] । CC₁ LOP om. तेन सह । २) LO om. नापित इदमाह । P om. नापित । इदमुवाचत् । O मागत्य इति जगाद नापीताः । L om. ममेयं — मेनाते । O मयेय । C₁P अयं । P om. च । O जीगमसीर्युष्मद्वहं । ३) P भवन्तं विना नान्यत्र भोक्तुमुत्सहे । om. यतो । भवद्वहं यचना भव्या । O यतोमुख्यगृह विनान्यत्र मोक्तुं न शक्नोमि युष्मद्वहे स्त्रीरचा भव्या । CC₁ om. स्त्री । ४) C यन्त्रणा । P मुञ्चेति । O इत्युक्ते प्रतिपत्नी मुञ्चेति तां तता नापीत तमीत्युक्त्वा तयो पार्श्वे गतः इत्युक्ते तो स स्त्रीरूपी समर्पितः । P om. चण्डालो — मेनाते । ५) CC₁ om. गतो । जगाम । °त्मीयः करणीयः । ६) CC₁ ज्ञात्वा पति [C₁ पतिं] स्त्रा ऽपि पतिं बद्ध° । LO स्त्री । ७) LOP om. च । CC₁ राजपुत्रः° । P राजाकलत्रद्वयं भुङ्क्ते ततो राजपुत्रसां कटस्त्रीश्च कमसाममीयं नायाति । om. — जगाद । ८) LO स्त्रीलोलस्य । ययाचेति संनित्यं [O om. सं] । CC₁ om. तां । L om. सा । CC₁ LO om. तु । ९) CC₁ जगाम । L om. ततो — जगाद । O तोत राजपुत्र । समुत्पन्ना । P तदास्य स्त्रीत्वे भ्रान्ति संजाता तवपनेतु° । O तां भ्रान्ति तपनेतुं जकलत्रे इति जगाद । १०) LO om. मया । P मया चण्डिकया । om. प्रातर् ।

तत्र भवतीभिर्विवस्त्राभिस्त्रिभिरपि नर्तितव्यम् । ततः स स्त्रीच्छन्ना
कथं नृत्यतु । इति प्रश्नः । उत्तरम् । शुकः । तन्व्या लिङ्गायं नियम्य
गुदमध्यगमानस्य स्फुटां भगाकृतिं कृत्वा पत्न्यौ समागते सहस्रतालं
सर्वा एवं वदन्त्यो ननृतुः ।

५

*

*

राजपुत्रो ऽर्थं पप्रच्छ । ताभ्यामुक्तम् । मर्कटी कटिसंधिरुच्यते । तत-
स्तस्यां त्रुटितायां राजपुत्रो ऽन्यत्कलत्रं कुर्यादित्यर्थः । ततो राजपुत्रः

१) CC₁LO om. तत्र । L भवतीभिर्भूत्वा नृत्यं विधेयं । O
भवतिभीस्त्रीतृभीरपी वस्त्रोभी भूत्वा नृत्यं विधेयं । P भवन्ति ।
om. ततः । CC₁P स कथं स्त्री° । LO ततः कथं° । O
om. स । L स्त्रीच्छन्ना । O °च्छन्ना । P °च्छन्ना पुरुषो नृ-
त्यतु । २) LO om. इति प्रश्नः । P प्रश्नः । om. उत्तरम् शुकः ।
LO om. उत्तरं । O om. शुकः । P तं आलिङ्गायं निनाय गुदमध्ये
ममानभमंगाकृति° । ३) L स्फुटीभगाकृतिं । O समाग । P सह-
स्रारं ननृतुः एवं वाक्वां निजगदुः । ४) LO एवं वाक्वां । L ननर्तुः ।
O ननर्तुः । ५/६) CC₁ तिममुहनस्रहसंतडीजिमनहितुदइकंमंकडिया-
मंकडितुदीधरणिनहोसइ । राउसुअन्नकलत्रकरेसइ ॥ L तिमतुह-
निस्त्रिहिसंतडीयजिमनइतुदइमंकडीय । मंकडितुद्रीधरणिनहोसइ रा-
उउ अन्नकलत्रकरेसइ ॥ O तिमत्तुमतुहनचिहिसंतडीयजिमनहतु-
दइमंकलीय । मंकडीतुदीधरणिनहोसीराउतु अन्नकलत्रकरेसी ॥ P
निसुहर स्रइसंकलिदं जं मनसि किदं मक्कटीजालं । णहि णहि
पृक्कइ अत्य धरेइ णाद भिन्नकलत्रु करेइ ॥ उल्लव ॥ निशामय
नृत्वाति सकलितं यन्ननसि कृतं मक्कटीजालं । नहि नहि पृक्क अथी
प्रियते ज्ञातं भिन्नकलत्रं करोति ॥ MM₁H om. ७) P राजपुत्र
अर्थ । मक्कटी । om. कटि । O कटी । LO om. ततस् । ८) P
ताभ्यां त्रुटिताभ्यां राजपुत्रः अन्यत्र° । LO न्यकलत्रं । CC₁ ऽन्य-
त्कलत्रं क्रियादि° । P om. इत्यर्थः ।

स्त्रीचरित्रपराङ्मुखो मूढधीः प्रतीतः । इतरस्तु तथैव स्त्रीविषेष
कलत्रे भुङ्क्ते ।

तस्माद्यः संकटे वेत्ति कर्तुं वक्तुं च भामिनि ।

स यात्र तत्र यथाकामं यथाकालं यथासुखम् ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

4

इति शुकसप्ततौ द्विषष्टितमी कथा ॥ ६२ ॥

अन्यस्मिन्नदोषे प्रभावती यामीति शुकं प्रत्याह । शुकः प्राह ।

याहि देवि न दोषो ऽत्र मनोदुःखे समागते ।

तद्दुःखशमनं कर्तुं वेत्ति चेच्छकटालवत् ॥

यथा शकटालेन निजकुटुम्बमरणाय समुद्भवदुःखं चाक्षकपाश्यात् न- १०
न्दकुलमुच्छेद्य दुःखशमनं कृतं तथा त्वमेव
. तस्मात्तत्र परगृहं गन्तुं न युज्यते ।

१) C₁ °चरित्रो । L₀ °चरित्रपराभूतो । P °चरिताभि-
भूतो । C इतरस्तु । C₁ इतइतरस्तु । P इतरंत । CC₁P om.
तथैव । ३) P तस्माद्यदीत्यादि । ४) C स यात्रत्वं । C₁ स
यात्रत्वं । O स तत्र । MM₁H om. तस्माद्यः° । ५) L₀ om. इति —
सुप्ता । ६) L इति कथानकं । O इति कथा । P °संग्रहः ।
७) L₀ om. अन्य° — प्राह । CC₁ om. अन्यस्मिन्नदोषे । P om.
यामीति । प्रपक्वः । CC₁ om. प्राह । ८) L₀P न ते दोषो ।
९) P स्वदुःखशमनं । CC₁L चेत् श° । L₀P शकटालवत् । १०) O
om. यथा । LP शकटालिना । O शकटालानिनापीयकु° । L
निजं कुटुंबं । L₀P मरणसमुद्भवं । L चाक्षक° । O चारक्षक° ।
P चानक्या । १०) CC₁ °मुत्सेव । P °मुत्सेवे । L तत्तदुःख° । O
तदुःख° । ११) L₀ om. तथा त्वमेव । १२) O om. तस्मात् । P
ज्ञाता परगृहे प्रजते नायं काचन वर्तते । तयोक्तं । कापि न तर्हि
सेवकाः पश्चन्त ततः सर्वं गृहं विश्वध्वं अत्र कोपि नास्ति राजा वि-
श्वासावे सर्वदृष्टं कुत्रापि कोपि न दृष्टः ततो विचारितं इयं सती
सा नष्टा दूती माताह्वय तस्मा नासिकाक्षेदः का für तस्मात्तत्र° ।

उक्तं च । उडुगणपरिवारो नायको ऽप्यौषधीना-
 ममृतमयशरीरः कान्तियुक्तो ऽपि चन्द्रः ।
 भवति विकलमूर्तिर्मण्डलं प्राप्य भानोः
 परसदननिविष्टः को न धत्ते लघुत्वम् ॥

५ इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ त्रिषष्टितमी कथा ॥ ६३ ॥

अन्यदा प्रभावती शुकमापृच्छति स्म । सो ऽप्याह ।

गच्छ चेद्विषमे वेत्सि कर्तुं किञ्चित्कृशोदरि ।

कृतं देविकया यदत्सखीजारविमुक्तये ॥

१० प्रभावती प्राह । कथमेतत् । शुकः । अस्ति कूटपुराभिधो ग्रामः ।

१) CC₁ उडि° । P तडु° । CC₁ LOP ऽप्यौषधो° । २) O om. अमृत° — लघुत्वम् । ३) P तदपि मलिनयतो मण्डलं । ४) P परशदननिविष्टः को लघुत्वं न याति । MM₁H om. उडु-
 गण° । ५) CC₁ इति श्रुत्वा सुप्ता प्र [C₁ प्रभावती] । LO om. इति — सुप्ता । ६) इति कथानकं । O इति कथा । P °सं-
 ग्रहः । LO add अस्माः कथायाः [O कथाः] संप्रदायो [O संप्रदा-
 दायो] महान्पुस्तकांतरादवसेयः [O महन्पु°] । P add विशिष्टो स्थाः
 कथायाः संप्रदाय पुस्तकांतराद्वेदितव्यः । ७) LO om. अन्यदा —
 ऽप्याह । P अन्यद्युः प्रभावति शुकं पृच्छति स्म । शुकः प्याहः ।
 ८) LO किञ्चिद्वक्तुं [O °कर्तुं] । ९) CC₁ कृते । L देदिकया ।
 O लापान्सभयां कदाजीचीदत्ततस्तेनेतिषी यन्वे दासेनका इमे दासे
 स्वका श्वेतपटा यथाकालं यथाकालं यथोदितं सिवस्त्राचितं दृष्टा तेन
 तत्कीकरा इमे २ आसडो दूहणश्चैव पुनःडः रेकदा° für कृतं — तत्प-
 तिर । cf. nächste Erzählung! MM₁H यदि कृशोदरि । सखी-
 जन° । १०) LOP om. प्रभावती — शुकः । CC₁ om. प्राह । L
 कूटपुरास्ते ग्रामे । P कूटपुराभिधा । MM₁ कूठंदरग्राम [M₁
 कूठ°] । H कुडाचनगरमें ।

तत्र राजपुत्रः सोमराजः । तस्य मण्डुका नाम पत्नी प्रियदर्शना
नरान्तरलोचुपा । तां चैको नरः कृतसंकेतः सघण्टको रात्रौ गृहाङ्गणे
भुङ्क्ते । तत्पतिर्घण्टाशब्दं शृण्वन्नेकदा लगुडमादाय प्रधावितः षण्ड-
शङ्कया । ततः षण्डवेषधारी उपपत्तिः कथं भवत्विति प्रश्नः । शुकः ।
देविका नाम सखी मण्डुकायाः पतिं घण्टाशब्दानुसारिणमागच्छन्तं ५
दृष्ट्वा जारस्य नश्वतो घण्टालालां हस्ते धृत्वा तं प्रति जगाद । भा-
वुक कांदिशीको वृषो नष्टः । ततः स व्यावृत्त्य निजपीरुषं पत्न्यै कथ-
यामास । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ चतुःषष्टितमी कथा ॥ ६४ ॥

१) CC₁H सामराजः । L सोमराजराजपुत्रस्य मादुका नाम
राजपुत्री सुभगा° । P मण्डका । MM₁H मंडूका । CC₁P om.
नाम । २) P नरांतरलोचया । L नरो नित्यं । मलबद्ध-
घंटो । P घण्टको । गृहांगण रात्रौ भुङ्क्ते । ३) LO तत्प-
तिरेकदा । P तत्पतिर्घण्टाशब्दं नित्यं शृणोति एकदा° । LO
om. घण्टाशब्दं शृण्वन् । लकुट° । धावितः । हिंडिण [0 °शी]
शंकया । P om. षण्डशङ्कया ततः । ४) L ततश्चिह्नद्विरेवधारी ।
O ततः विषधारी । P शंधवेषधारि भूपतिः । LO om. इति ।
O प्रश्नं । P प्रश्नः । wiederholt तत्पति° — प्रश्नः hinter प्रश्नः ।
add कथयति । ५) L देदिका । O देदीका । LO मादु-
कायाः । P माण्डुकायाः । LO घंटानुसारिण° । P घंटा-
शब्दानुशरिणं गच्छन्तं । ६) O जारश्वतो । P जारस्य घण्टा
हस्तेन । L हस्ते । P गृहीत्वा । om. तं । L भावुकः । O
भावकः । ७) L कांदिशीको । P कांदिसीको । om. ततः —
कथयामास । CC₁ स व्यावृत्त्य । L सो व्यावृत्त्य । O सौ व्यावृत्त्य ।
LO om. पत्न्यै । ८) om. इति — सुप्ता । C om. कथां । ९) L
इति कथानकं । O इ कथा । P °संग्रहः ।

अन्यदा प्रभावती शुकं पृच्छति । शुकः ।

युज्यते गमनं देवि तव तत्र प्रभावति ।

वेत्ति चेद्विषमे वक्तुं सितवस्त्र इवाकुलः ॥

अस्ति देवि जनस्थानं नाम पत्तनम् । तत्र नन्दनी नाम राजा
५ यथार्थः । तत्पत्तने श्रीवत्सो नाम श्रावकः परं महेश्वररतः । तेन
अन्यदा वाराणसीं नगरीं प्रति प्रस्थितेन सशिष्येन पथि गच्छता एकः
शिष्यः मांसहरणाय स्थापितः । अन्यश्रावकैर्दृष्टः स कथं भवत्विति
प्रश्नः । शुकः प्राह । यथा सर्वश्रावका आगत्योपविष्टाः तदाट्टहासं
जहसुः । पृष्ठः सर्वैर्जगाद । ईदृशी ज्यं शिष्यः । मयोक्तं मां संवर्तत
१० अबुद्धा अनेन मांसस्थ । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ पञ्चषष्ठितमी कथा ॥ ६५ ॥

१) P अन्यदा प्रदोषे । प्रपच्छः । O शुकं । P शुकः कथ-
यति । २) O युज्यते । P यदि तत्र गता सती । ३) P वेत्ति
च । LO कर्तुं । L सितस्त्र । O सितवस्त्र इवाकुलः । ४) LO
देव । L जनस्थानं पाटलीपुरनाम पत्तनं । O जनस्थानं वसूनाम
पटुनं । P तत्रा । L नंदो । O तदो । P om. नन्दनी नाम ।
O om. नाम । ५) LOP तत्र statt तत्पत्तने । LO श्रीवासो ।
P श्रीवत्सा । O श्रावकः । CC₁ om. परं महेश्वररतः । P महे-
श्वरतः । Von hier an geben CC₁LO eine mir durchaus unverständ-
liche Erzählung; Abdruck am Schlusse der Varianten von P!
६) प्रस्थितां statt प्रस्थितेन । तेन एक शिष्यः । ७) अन्यश्रावकैः ।
कथ । C) प्रष्टुः । सर्वश्रावका आगत्योपविष्टाः । ८) जहसुः । पृष्ठः ।
ईदृशी । मा । संवर्तत । १०) अबुद्धा । मांसस्थ वानिन्वः । सुप्ताः ।
११) *द्विषष्टितमीकथासंग्रहः । CC₁ श्रावकः । यथाक्रियं यथाकालं
यथासामं यथोदितं सितवस्त्रानर्चितान्दृष्ट्वा तेन तत्किंकरा इमे ॥
असजो ब्रह्मदेव पुनडः सोहडसथा । जनवापारनिर्विशास्ते कूटाः
सितवाससः ॥ भूला ब्रह्मः स्वरूपः परं जयः स सूरिरभूरिरभूत ।
अन्वे वसिष्ठा मुनिव्रताचारदत्ताः । सूरिः जिगमद्नेमिभद्रसर्वतो-

अन्यदा सा प्रभावती चलिता शुक्ं पृच्छति । शुक्ः ।

गच्छ देवि न कर्तव्यो विलम्बः पुष्पकर्मणि ।

यदि वेत्ति भये कर्तुं सुबुद्धिहंसराडिव ॥

भद्रश्चेति नामान विधाय नेमिभद्राख्यं नगरं ययुः कपटसाधवः । ततश्च स मौनव्रती भूरिस्तत्र संघेन सम्मानितः चतुर्मासिकं स्थापितः । धर्मलाभं हस्तसंज्ञया ददाति । अतो ऽतिशयेन वज्रमानः संवृत्तो जनस्त शिवा एवमभिदधाति । यत्पूज्याश्चातुर्मासानन्तरं वचनेन धर्म-
लाभं दास्यन्ति । वृते च चातुर्मासिके देविपूजायां (C₁ पूजारतां) चैते धर्मशनाश्रवणोन्मुखे विश्वे ऽपि जने शिष्या स्वं दृष्ट्वा ययुः । ततश्च स कथं भवत्विति प्रश्नः । उत्तरं शुक्ः प्राह । सूरिस्तु धैर्ययुक्तो देवश्रवणाभर्षं जगाद । देव भराडा देवउ ख्याधउ तुह्य पसाह । कांख हच्छुदइ पइ पइ नासउ (C₁ तानउ) कवण्णउ (C₁ कथण्णउ) पाई ॥ इति मूर्खवचनं श्रुत्वा व्यंतरो विगतश्रमः । जहास च जगा-
दोच्चैः साधु साध्विति सोदसत् ॥ ततो व्यन्तरवचनमाकार्थं जिनेन्द्र-
कल्यं तं मन्यते स्म । सो ऽपि च रात्रौ जणाम् । इति श्रुत्वा सुप्ता ॥
शुकसप्ततौ चतुःषष्टितमी कथा ॥

LO °माहेश्वररतः । श्रीवत्सेन जनवाक्वालापात्सभायां ततस्ते-
नेति कथितं (0 कदाचीत्तस्तेनेति कथि) यन्मे दासेरका इमे । दा-
सेरका श्वेतपटाः (0 °पटा) यथाक्रियं (0 add यथाकालं) यथालापं
यथोदितं । सितवस्त्रार्चितं (0 om. सित) दृष्ट्वा तेन तत्किंकरा इमे ॥
आसडो दूहडश्चैव पूनडः सोहडस्तथा । जनव्यापारनिवृत्तास्ते कूटा
सितवाससः ॥ (0 अजनव्यापारनिवृत्तास्ते कूपाः सीति°) भूला दूह-
डो (भूदूहडो) सुरूपः (0 सुरूपः) परं जडः (0 जडुः) । स सूरि-
रभूत् । (0 सूरी°) अन्य च शिष्याः (0 शीशाः) मुनिव्रताचारदचः
(0 °दचां) । सूरैर्जिनभद्रशिष्याः (0 सूरैर्जनभद्रशिष्या) भद्रनेमिभद्र-

[Fortsetzung vorstehender Anmerkung siehe nächste Seite.]

१) CC₁ om. सा प्र° । LO om. सा und चलिता । P अन्य-
स्मिन्दि । om. चलिता । शुक्ं पृच्छति स्मः । शुकोप्याहः । ३) LO
भयं । L तर्तुं । P शुभं कर्तुं । CC₁ सुविधिं सन्निराडिव ।
MM₁H °सुखकर्मणि । यदि जानासि कर्तुं [M₁ कर्तुं] त्वं प्रसंजे हंस-
राजवत् [H राजहंसवत्] ।

अस्ति देवि धरापृष्ठे रम्यं चीणनराकुलम् ।

दशयोजनविस्तीर्णं वनं विहगवल्लभम् ।

तत्र गन्धूतिविस्तीर्णं शीतच्छाये जलाशयतीरस्थिते वटे शङ्खधवल-
लो नाम हंसराट् सकुटुम्बी मेदिनीं धान्त्वा दिनात्यये शेते ।

सर्वतोभद्र (० भिद्रमिभद्रसर्वतोसः) इति नामानि विधाय हेमपु-
रास्थं नगरं ययुः । कपटसाधवः । ततश्च (० तश्च) स मौनव्रती
(० ०व्रति) सूरस्वचल्यसंघेन सन्धानितः । चतुर्मासिकं स्थापितः । धर्म-
लाभं हस्तसंज्ञया ददाति । अतो अतिशयेन बद्धमानसंवृतोपि (०
तिशयेन बद्धमानसंवृतोपि) जनाग्रे शिष्या (० जनेग्रे शिष्या) एवम-
भिदधति यत्पूज्याश्चतुर्मासकानंतरं (० ०श्चतुर्मासिका०) वचनेन धर्म-
लाभमभिधास्यन्ति (० ०भमधास्यन्ति) । निवृत्ते (० नवृत्त) चतुर्मासके
देवपूजायां चैत्रे (० चैत्र) धर्मदेशलाभश्रवणोन्मुखे (० धर्मदेशनाश्र-
वणोन्मुखे) जने शिष्यादिभिः (० शिष्या) संयुतः कथं भवतु । उत्तरं ।
(० om. संयुतः — उत्तरं) गुरुः (० गुरु) कथयति । देव भरडा देव-
नी षड्रडं तुह्य पसाइ । कायहकूट्र पाइषइ । एवज्जनसकउं कड-
ण्हिं गइ । मोठउ मोठउ भ्रसमुसलत्कपापनं कुशल । पाधडं पीधउं
तुह्य पसाइ हिवूढीसिइ केण उपाइ ॥ (० देव भरणा देवनी
षड्रडं ० षयषाइ हीवकूटीसी केण उपाइ इति मूर्ख कायहकूट्रइपा-
पषइएववउंनसकुंक्णींहीं ठाइ दोटउ मोदुमभ्रसमूष ॥) इति मूर्खवचः
(० ०वचनं) श्रुत्वा व्यन्तरो जहास (० व्यन्ततरो जस) जगादोर्चीः
(० ०दौर्चीः) साधु साति साहसिन (० साहसीन) ततो व्यन्तरवच-
नमाकर्ष्य निजेन्द्रकल्यं (० कचिनेन्द्रकं) मन्यते स्म तं । सोपि (० सापि)
च रात्री (० रौ) नष्टः ॥ इति कथानकं (० कथा) ६६ ॥

१) LO देव । P ०पृष्ठ रम्यं नराकुलं दशयोजनविस्तीर्णं त्रिय-
हसितकल्पवृचः वटवृच छिती । MM₁H om. अस्ति० । ३) CC₁
०विस्तीर्णं शीतच्छाये यले वटं । L तत्र गन्धूतिविस्तीर्णं शीतच्छाये
शलाशयतीरस्थितवटे । O ०विस्तीर्णं शीतच्छाये जलश्रये वटे । C
immer संखधवल । om. MM₁H. P तत्र शंखधलो नाम हंसराट्-
कुटुम्बी । ४) O सकुटुम्बी । CC₁ तस्मिन् शेते । LO शेते तस्मिन्
[O सी] ।

अन्यदा तेषु हंसेषु भ्रमणाय गतेषु पापर्विना जालं बद्धम् । प्रदोषा-
गताः पतिताः सर्वे ऽपि कथं मुच्यन्ते । इति प्रश्नः । मुकः । ततस्तु
स्वं कुटुम्बं तथा बद्धं ज्ञात्वा रात्रौ शङ्खधवलः प्राह । रे रे पुत्रा
यदासी लुब्धकः प्रातर्भूयः समादृष्ट्य सुष्मानवलोकयति तदा भव-
न्निर्भूतकलीरच्छासनिःश्वासरहितैः स्थातव्यम् । सो ऽपि सुष्माभूता- ५
निति ज्ञात्वा यदा भूमौ सर्वान् क्षिपति तदा सर्वैरप्युड्डीय गन्त-
व्यम् । इति कृते लुब्धकः प्रातः समायची । तेन ते मृता इति
ज्ञात्वा भूमौ क्षिप्ताः । तदा ते उड्डीय काङ्क्षितं देशं ययुः । इति
कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति मुकसप्ततौ षट्षष्टितमौ कथा ॥ ६६ ॥

१०

१) P एकदा एकेषु । CC₁LO om. भ्रमणाय । CC₁ om.
गतेषु । P भ्रमणाय । जालिकैर्ज्वनैर्ज्वालकं स्थापितमागत्य पतिताः
सर्वे । L पापबुद्धिना । O पार्ष्णीना जालं बुद्धिनामा । CC₁
बद्धं जालं । L दोषागता । O add पतितां । २) LO om.
ऽपि । O मुच्यतां । P मुच्यते । LO प्रश्ने । P प्रश्नः । मुक-
व्यवयति । LO add उत्तरं । LOP ततः स । ३) [O सं कुटुम्बं]
CC₁P om. स्वं । LO om. तथा । P तथा । LO om. रा-
त्रौ । P संघवरः । रे पुत्रा । LO पुत्रका । ४) O om. असी ।
CC₁ प्रातः भूयः हंसमादृष्ट्य [C₁ प्रातर्भूयः^०] । P वृषमानकृति ।
om. सुष्मा^० । ५) P om. उच्छ्वास^० । स च लुब्धके । मृता ।
६) P om. इति । सर्वान्वदा भूमौ । LO सर्वानपि । P सर्वै-
रुड्डीय । O उड्डीय । ७) P om. इति — ययुः । CC₁ इति
तथा । om. ते । LO कृत्वा । ८) CC₁ om. तदा ते ।
O उड्डीय । LO वाङ्क्षितं । om. इति — सुप्ता । CC₁ इति श्रुत्वा
सुप्ता । १०) C₁ om. मुकसप्ततौ । L इति कथानकं । O इति
कथा । P संयहः ।

अन्यदा चलिता प्रभावती शुक्ं पृच्छति स्म । शुक्ः ।

अथ चेद्यासि कामार्ता याहि भीरु गता सती ।

स्रवंगम इवात्मीयं वक्तुं वेत्ति यथाहितम् ॥

अस्ति पुष्पाकरं नाम वनम् । तत्र वनप्रियो नाम वामनवानरः ।

५ स कदाचित्समुद्रान्तमर्यादाजले लुठन्तं मकरं दृष्ट्वा प्राह । मित्र किं जीवितनिर्विण्णस्त्वं यदद्य धराभूमौ समागतः । इति वचः श्रुत्वा मकरो ऽप्याह ।

यस्य यद्विहितं स्थानं यस्य यद्वेतनं कृतम् ।

तत्रैव रमते चित्तं तस्य नान्यत्र वानर ॥

१० उक्तं च । सर्वस्वर्णमयी लङ्का न मे लक्ष्मण रोचते ।

पितृक्रमागतायोद्धा निर्धनापि सुखायते ॥

१) CC₁ om. प्रभावती । LO om. चलिता und स्म । P अन्येद्युः प्रभावती शुक्ं प्रपद्यः । शुक्ः कथयति । २) O कारं-
मव für कामार्ता याहि । सति । ३) LO इवाभीष्टं । L यदा
हितं । O सदा हितं । P गच्छ देवि समाभीक्तुं सुखं कामसमु-
द्भवं । स्रवंगमसिवात्मानं वत्सि भीक्तुं यथाहितम् ॥ MM₁H स्रवंग-
वत्स्वमात्मानं [M₁ स्व°] यदि त्वं वेत्ति रक्षितुं ॥ ४) P अस्त्ये-
का पुष्करिणी तत्समीपवृत्ते° । MM₁H om. पुष्पाकरं । वचनप्रिय ।
LOP om. वामन । ५) L स एकदा समुद्रतीरे स्वल्पजलप्रांते । O
स एक समुद्रान्तमर्यादा । P स कदाचित्समुद्रतीरे लुण्ठतमेकं मकरं
ददर्श न मर्कटः प्राहः । LP om. मित्र । ६) O °निर्विण्णस्त्वं ।
C यथाधरभूमौ । C₁ यथाधभूधरमौ । O यथाधभूमौ । L[O]
om. धरा । P किमत्र जीवितरसं करोषि कथं तिष्ठति । om.
इति — श्रुत्वा । CC₁ om. वचः । ७) P कमर प्राह । LO मकरः
प्राह । ८) O यस्य यद्विहितं स्थानं य । om. स्व — मां तत्र
वृथा । P यद्वदनं । ९) CC₁ लसन्नन्यत्र वानरः । P वानरः ।
MM₁H om. यस्य° । १०) P राम स्वर्णमयी । CC₁ लक्ष्मण । ११) LOP
पितृपर्यागता° । L सुखावहा । P सुषावहा । MM₁H om. सर्व° ।

जलणीजम्मलभूमिं पित्रसङ्गं जीवित्रं धणासंघं ।

पच्छिमणिद्वाविरिकामिणिं च दुक्खेहि मुञ्चन्ति ॥

तदहं सफलजन्मा संवृत्तस्त्वदीयदर्शनेन ।

उक्तं च । साधूनां दर्शनं पुण्यं तीर्थभूतं हि साधवः ।

तीर्थं फलति कालेन सबः साधुसमागमः ॥

4

तस्मात्स्थूलोत्पन्नः प्राणिवर्गस्तु धन्यो यत्र भवादृशाः प्रियवादिनो वर्तन्ते ।

इति श्रुत्वा वानर आह । अहो मकर । त्वमद्यप्रभृति मे प्राणाधिकं मित्रम् । त्वमेव सौहृदवचसां वक्ता ।

उक्तं च । यतः सतां सन्नतगात्रि संगतं मनीषिभिः साप्तपदीनमुच्यते ॥

इत्युक्त्वा पुनः प्राह । मित्र त्वमद्यातिथिरस्माकं भव । इति भणित्वा १०

१/२) CC₁ जलणीजजम्मभूमी पिसंसगं जीविय धणासाय । पच्छि-
मणिदाविरिकामिनि ध दुक्खेहि मुचंति [C₁ मंचति] । L जलणीजम्मु-
ष्यती पिसंसगी जीवियं धणासाय । पच्छिमनिद्वापियकामिणीं व दुरक्खेहि
मुचंति ॥ POMM₁H om. जलण° । ३) L संजातो भवदीय° ।
P अहं सप्ततलजन्मा संवृत्तं त्वदीयालोकेन । ४) L यतः für
उक्तं च । ५) L तीर्थं पुनाति° । P कालेन फलते तीर्थं ।
MM₁H om. साधूनां° । ६) CC₁ तस्मात्स्थूल उपेत्य न प्राणिसं-
घातो धन्यो° । P तस्मात्त्वं मदीयमीत्रं । इतो कथां श्रुत्वा प्रभा-
वती सुप्ता । इति शकसप्ततौ चतुषष्ठितमीकथासंग्रहः ॥ अन्यदा प्रभा-
वती शुकं पृच्छति स्म । शुकः प्राह । पुनर्वानरोपि वृषातरमारुह्य
खादूनि फलानि अदात् । L दृष्टंते für वर्तन्ते । ७) L
प्राह । अद्य° त्वं । प्राणाधिकी । ८) L सौहार्द° । CC₁ °वचसा ।
९) L यतः für उक्तं च । CC₁ om. यतः । सतां पुनः । C सन्न-
तयत्रि? C₁ सन्नतिग्यात्रि । CC₁ संमितं । LOPMM₁H om.
यतः° । L प्रियवाक्प्रदानेन सर्वे तुष्यन्ति जंतवः । तस्मात्तदेव वक्तव्य
वचने का दरिद्रता ॥ १०) L om. मित्र । भव मम । CC₁ om.
भव । om. भणित्वा ।

अमृतसदृशानि पक्कफलानि ददौ । ततः प्रभृति प्रतिदिनं कदलीफ-
लानि यच्छति । मकरो ऽपि निजदयिताया अर्पयति । सा च पतिं
तत्फलवृत्तानं पृच्छति । स च सर्वं यथास्थितं निवेदयति । ततः सा
गर्भानुभावतश्चिन्तयामास । यो वानरो नित्यमीदृशानि फलानि भुङ्के
५ तस्मीरस्त्वं मांसममृतोपमं स्यात् । इति विचिन्व पतिं प्राह । मम
गर्भानुभावतो वानरहृदयपिशितभक्षणे दोहदो विवते । तद्यदि पूर-
यसि तदा जीवामि । अन्यथासंशयं मम मृत्युर्भविष्यति । इति श्रुत्वा
दयिताग्रहाच्च समुद्रतटमागत्य वानरं प्राह । मित्र त्वदीयभ्रातुः प्रि-
या त्वामाकारयति । अस्मदीयो गृहोपचारो विलोकनीयः । इत्युक्त्वा
१० विश्वास्त्रं पृष्ठे चारोष्य प्रचलितः । वानरस्त्वं गच्छन्तं शङ्कितः प्राह ।
तत्र गतेन मया किं विधेयम् । इत्याकर्ष्य मकरेण चिन्तितम् । वा-
नरो ऽसौ तस्मात्स्नानात्मया नीतः कथमभ्योनिधितटं यास्यति । तस्मा-
त्कथयामि । इत्यवधार्य यथास्थितं जगाद् । ततो वानरः कथं

१) CC₁ nur फलानि ददौ । om. ततः प्रभृति । L प्रत्वहं ।
add स अनेकधा । २) L ददाति । CC₁L om. ऽपि । C निजदयि-
तायै । CC₁L om. च । CC₁ तं पतिं । ३) CC₁ om. तत् ।
सर्वं vor पृच्छति । CC₁L om. च । L om. यथास्थितं । CC₁ जगाद् ।
om. सा । ४) CC₁ om. भुङ्के । ५) CC₁ तस्मीरस्त्वं । add
सदैव । ६) CC₁ om. हृदय । °भक्षणे । L वर्त्तते । यत्नेत-
दोहदं । ७) C अन्यथा असंशयं । L अन्यदा निश्चितं । CC₁
om. मम und भविष्यति । om. इति श्रुत्वा । ८) L om. च । समु-
द्रांतरागत्य । om. मित्र । त्वदीया भ्रातृजाया । ९) L अस्मद्गृ-
होपचारो । CC₁ इत्युक्त्वा पुच्छमारो ऽप्य प्रचलितः । १०) L
चलितः । CC₁ om. शङ्कितः । ११) C तत्रगमने । L कर्त्तव्यं । CC₁
om. इत्याकर्ष्य । १२) CC₁ नीतो ऽसौ । कथमभ्योतटं । C यास्यति
इति । C₁ यास्यतीति । L वनरो यत्तस्मात्स्नानात्मया नीतींभो-
निधितटं न यास्यति तदा ममायं प्रयासो वृथेत्यवधार्य पश्चिच्छितं
मित्रं त्वं सुहृदयोसीति जगाद् । ततः स वानरः कथं ।

भवत्विति प्रश्नः । शुकः । वानरः प्राह । भो मकर । तर्हि त्वं मां
तत्र वृथा नयसि यतो ऽहं हृदयहीनो भवामि । मम हृदयं मम
पार्श्वे नास्ति । मकरः । क्व मुक्तं त्वया । वानरः । मित्रं किं न
श्रुतं त्वया ।

सर्वदोदुम्बरे वृचे हृदयं वटभूषहे ।

५

चित्तमस्ति गृहीत्वा तदागच्छामि पुनर्जलम् ॥

इत्युक्ते तदा मकरो मूर्खः समुद्रान्तमाययौ । वानरो ऽपि तत्पृष्ठतः
समुत्तीर्य शाखिनमारोहति स्म । ततो मकरं जगाद । गच्छ गच्छ ।
नाहं भवादृशैरत्रस्थो ग्रहीतुं शक्नः ।

जलजन्तुचरैर्नित्यं जलमार्गानुसारिभिः ।

१०

स्थलजैः संगतिर्न स्यात् ध्रुवेति मुनिभाषितम् ॥

१) L प्रश्ने । om. वानरः — भो । C मा मां । C₁ मां
मां । CC₁ om. त्वं und तत्र । २) CC₁LO om. भवामि । CC₁
अस्मत् हृदयं । ३) CC₁ om. मकरः — शाखिनम् । O क्वमनरः ।
मीची । P hat wie folgt: सोपि भवयित्वा जगाद । मित्रं
आगच्छ मदीयगृहे तार्थीं कुरु । तद्वचनात्पृष्ठमारुह्य प्रचलितो वा-
नरो दष्टा तत्कथं वानरो व्यचिंतयत्सोद्विग्नश्च । मकरः प्राहः । हे
मित्र किमिति उद्विग्नमनाः । वानरः प्राहः । मया हृदयं वृचशा-
खायां स्थापितं । मकरो मूर्खो चिंतयेत । हृदयं किमर्थं नीयते ।
हे वानर हृदयं गृहीत्वा त्वया समामंतव्यं । पुनरधागत्य वानरः
शाखायां निर्भक्षितो । ४) O add मीत्तफूगावुल्लीद् रेजलचर-
निर्वृद्धीयत् vor सर्वदो । MM₁H om. सर्वदो । ७) O om.
तदा । L om. मकरो । O तत्पृष्ठीतः जलजन्तुच समुत्पतिर्य ।
८) CC₁ तदावत्य समारोहति स्म तत्रस्थेनोक्तो मकरो गच्छ गच्छ इति
नाहं । ९) L भवादृशाहं ग्रहीतुं न शक्नः । O भवादृशैरत्रस्थ न
गृह्णतुं शक्न । ११) L लज्जैः । O जलजैः । मनुभाषितं । add
आश्चात्कुलशीलस्य प्रीतिं कुर्वति येन रातेदाहं रोदधीष्यामी आत्मायै
नैव रोदति । MM₁H om. जलं ।

इति निर्भर्त्सितो वानरेण मकरः स्वगृहं ययौ ।

उक्तं च । उत्पन्ना युक्तिकार्येषु बुद्धिर्यस्य न होयते ।

स एव तरते दुर्गे जलान्ते वानरो यथा ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

५ इति मुक्सप्ततौ सप्तषष्टितमौ कथा ॥ ६७ ॥

अथान्वेद्युः शुकं प्राह प्रभावती । शुकः ।

याहि देवि सुखं भुङ्क्ष्व यदि ते ऽस्ति सहायिनी ।

वित्तकंसदृशी काले विषमे वरवर्णिनि ॥

अस्ति विद्यास्थानं नाम ग्रामः ब्राह्मणानाम् । तत्र केशवो ब्राह्मणः ।

१० तेन च स्नानाय गतेन तटाके रम्या वणिक्पुत्री दृष्टा । स च तां
रन्तुमिच्छति । अन्यदा तथा प्रोक्तो द्विजः स्नानादुत्थितः । यत्नं मम

१) CC₁LO om. इति — यथा । २) P उत्पन्ने युक्त° ।
MM₁H om. उत्पन्ना° । ४) LO om. इति — सुप्ता । CC₁ om.
कथां । ५) LO इति कथानकं । O इति कथा । P °संयहः ।
६) LO अन्यदा सा शुकमाह । P अन्यस्मिन्दिने प्र° शुकं प्रपद्यः ।
शुकः प्राहः । ७) P भोक्तुं । CC₁P सहायकं । O सहायिनी ।
MM₁ सहायकः । H सहायतः । ८) CC₁ °सदृशं । P सदृशं ।
MM₁H वित्तकंसदृशः [M₁ वित्तक°] । P मित्रं विषमे वरवर्णिनी ।
M काले विषतिर्भन्तु । M₁H विषमे सुमतिर्भन्तु । C °वर्णिनि ।
L °वर्णिनी । O °वर्णीनि । ९) CC₁LO om. अस्ति । H वि-
द्यास्थल । LO स्थानं । P नगरं । LOP om. ब्राह्मणानाम् ।
P केशवो नाम । MM₁H केशवशर्मा । १०) LOP om. च ।
P स्नानार्थे । LO तटानं गतेन । C तटाके । P तटाने ।
LO om. रम्या । P दृष्टा । ११) P वन्तु° । LO रन्तुमीहते ।
स्थाना° । CC₁ यतस्त्वं ।

शिरसि द्वितीयं घटमारोपय । अतस्तेन घटमारोपयता तस्या ओष्ठसु-
म्बितः । स च तथा कुर्वन्पतिना दृष्टः । नीतो राजकुलं कथं मुच्य-
ताम् । इति प्रश्नः । उत्तरम् । शुकः प्राह । अथ तन्मित्रं वितर्कौ
नाम । स च तत्समीपमागत्वेदमब्रवीत् । मित्रं त्वया राजकुलगतेन
वचचेत्येव वाक्यं जल्पनीयं नान्यत् । तथा कृते च मन्त्रिणोक्तम् । ५
नायं दोषभाक् । प्रकृतिरेवंविधीवास्व । तेनैव चोत्तरेण लोके सा-
धुतां गतो वितर्कसाहायिकबुद्ध्या । यदि त्वमपि तथा जानासि तदा
गच्छ । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ अष्टषष्ठितमी कथा ॥ ६८ ॥

१) CC₁ पटमा० । P घटमर्पय । LOP om. अतस् । C घटं
च पपात । C₁ घटं च पयावा ? L om. तस्या । O ता तस्या
उष्ट्रसुम्बितः । P तेनेति क्रियमाने तस्यासुष्टिसुम्बितः । CC₁ तस्या
कुष्ठसुम्बितः । २) L स च भर्वा । O कुर्वन्भतृदृष्टः । P स च तथा
कुर्वन्पत्या दृष्टो । LO मुच्यते । ३) LO om. इति प्रश्नः । P प्रश्नः ।
om. उत्तरम् । LO om. शुकः प्राह und अथ । P कथं मित्रं
वितर्कौ नाम समागत्य इदमब्रवीत् । CC₁ यतर्कौ । ४) P हे
मित्र । C मित्रं । L राजकुले । O राजले । P राजकुले
गत्वेति वक्तव्यं तदा लोकेर्वक्तव्यं प्रकृतिरेव अस्मैवंविधा । तेन रा-
जकुले कृतं तथा तथैव जातं यदित्यादि । ५) L चववेति । O चव-
चवेति । L वाच्यं । O च्यं । LO नान्यज्ज [O °ञ] ज्ञनीयं ।
मन्त्रिणा प्रोक्तं । ६) O नायं । LO तेनैवोत्तरेण । ७) LO
गतः । °साहसिक° [O °सी°] । CC₁ om. यदि । तथा त्वम-
पि । ८) LO ब्रज । L nur इति कथां श्रुत्वा । O add सा
सुप्ताः । C₁ सुप्ता प्रभावतो । ९) LO om. इति० । P
°संयह ।

अन्यदा प्रभावती शुक्ं पृच्छति । शुक्ः प्राह ।

कुर्व्वं जारं विशालाक्षि विजारं कुर्व्वे यदि ।

यथा वेजिकया पूर्व्वमर्धस्नाते पतौ छतम् ॥

अस्ति स्नानं कलास्थानं नाम । तत्रैको वणिक्कुतः । तस्य भार्या च
 ५ वेजिका नामातिवल्लभा । अन्यदा च तं भर्तारं स्नापयन्ती उपपत्तिं
 पूर्व्वछतसंकेतं पथि गच्छन्तं दृष्ट्वा नात्र पानीयं प्रचुरमिति मिषान्तरं
 छत्वा पानीयानयनव्याजान्द्रुहान्निर्गता जारेण साकं बद्धकालं च स्थिता ।

१) LO om. प्रभावती । P अन्येद्युः । पृच्छति स्म । LO om.
 प्राह । २) CC₁ कुरं जारं । LO जारं [O जारिं] कुर्व्व । P
 जानं । O विजारीं । CC₁P कुर्व्वते । MM₁H °तथा कर्तुमलं
 यदि । ३) C₁ इतिकया । L वयजिकया । O वयजीकया ।
 P दयिका । O °स्नास्ते पयो छतं । CC₁ छते । P छतौ छतः ।
 MM₁H यथा वेजिकया कुपेधः पतत्या छतं पुरा ॥ ४) CC₁LO
 om. नाम । P अस्ति पिलिपिलाख्यो ग्रामः । A कुलास्थानं ।
 M कमलपटनगर । M₁ कमळ° । H कमलपट्टन । CC₁ तं
 जराको वणिक्कुतः । LO वणिक्पुत्रः । P तत्र धीरो नाम वनिक् ।
 A पासडो । om. MM₁H. LOP om. च । ५) LA वयजिका ।
 O वयजीका । P दयिकाविधा । om. M. M₁ वेजिका । H
 वेजिका । P om. अतिवल्लभा । एकदा । LOP om. च तं ।
 P तथा पत्तिं स्नापयन्त्या उपपत्तिं दष्टः पश्चात्पानीयं गृहे नास्ति
 छत्वा वहिर्गता सोईस्नातो स्त्रिः सा पूर्व्वसंकेतितं स्नानं गत्वा उप-
 पत्तिना संभूय स्थिता महती वेला लप्ता पतिरईस्नातोस्ति सा किं
 करोत्विति प्रण । LO पत्तिं । O om. उपपत्तिं । ६) CC₁ नाडा
 पानीयं । L मिषं । O मिष । ७) C रिणक्, C₁ रेणक्
 für जारेण । LO सह । बद्धवेलां । om. च । L add मस्तके
 खलिसरंडिते चक्षुर्निर्मोत्तिनि ।

ततो ऽर्धस्नातं पतिं मुक्ता तथा स्निता किमुत्तरं करोत्विति प्रश्नः ।
उत्तरम् । शुकः । ततः सा जारेण भुक्ता स्वपतिवञ्चनं विचिन्वात्मानं
कूपे चिचेप । ततः कोलाहलः संवृत्तः । कूपे कापि वराकी पतिता-
स्तीति प्रवादः संजातः । तेन तत्पतिसद्वचनं श्रुत्वा व्यचिन्तयत् । नूनं
सा मत्पत्नी कूपे पतिता भविष्यति । इति द्रुतं गत्वावलोकयामास । ५
ततस्तां कूपादाकृष्ट्यानीयामानयत् । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ एकोनसप्ततितमौ कथा ॥ ६९ ॥

एतावतीनां कथानां पर्यन्ते तद्गता मदनी देशान्तरादागतः । तस्मिन्-
द्यागते सा तथैव तस्मिन्नेहलाभूत् । शुक एव मन्दं मन्दं पठति ।

अनुरागो वृथा स्त्रीषु स्त्रीषु गर्वो वृथा तथा ।

१०

१) ० गृहे मुक्ता । CC₁ पति मुक्ता त स्निता । P प्रश्नः । LO
°करोतु इति प्रश्ने प्रभावत्याह । शुक त्वमेव जानासि । २) LO om.
उत्तरम् und शुकः । P om. उत्तरम् । शुकः प्राहः । CC₁ om.
ततः — भुक्ता । P nur सात्मानं कूपे चिचेप । ० जानास भक्ता ।
LO om. स्व । CC₁ °वंचितं । ३) CC₁ विचिचेप । P वराकी ।
L om. अस्ति । ४) P om. इति — संजातः । LO ततस्तद्वचः
पति । P ततःस्तत्पतिसद्वचः व्यचिन्तयेत् । L विचिंतयत् । ०
वचिंतयत् । ५) CC₁ सास्वपत्नी । P मम पत्नी । LOP om.
कूपे । ० पतितास्ती इति प्रवादः संजा भविष्यति । CC₁P om.
इति । LO त्वरित । P दूरं? गत्वावलोकयामास । स ततस्तां
कूपात्समाकृष्ट । माययाबद्धम् । ६) LO कूपादाकृष्ट्यानीयामानया-
मास । CC₁ इति श्रुत्वा सुप्ता सा । LO om. कथां । ० सा
सुप्ता । ७) L om. इति° । ० चतुर्दश कथानकं । P °सं-
ग्रह । ८) CC₁ पश्येते । LO मदनी भर्ता । C देशान्तरं ।
C₁ देशान्तरा । P देशान्तरोत्पत्तिः समागतः । LOP om. त-
स्मिन् । ९) P स्नेहपरामभूत् । CC₁ शुकः अममदं पठति ।
P om. एव । ० एवं । १०) ० om. स्त्रीषु । गर्वो statt गर्वो ।
LO वृथेति च ।

प्रियो ऽहं सर्वदा ह्यस्या ममैषा सर्वदाप्रिया ॥

परं मदनो न शृणोति । उपहास्य तदा चैवं वदति । यः कश्चिद्वितं
वाक्यं शृणोति करोति च स परचेह च शर्मभागभवति । इति मु-
ज्जुम्हः पठितं मदनः श्रुत्वा पृच्छति । ततः सा स्वयमेव शङ्किता
५ कथयति ।

उक्तं च । सर्वत्र शुचयो धीराः सुकर्मबलगर्विताः ।

कुकर्मभयसंचक्षाः पापाः सर्वत्र शङ्किताः ॥

आर्यपुत्र त्वमेव वन्धो यस्य वेष्मनि त्रिविक्रमानीतयुगमध्यादेकः शुक्रः
सर्वेषां लोकानां हितभाषको ऽत्र बन्धुपितृस्थानीयो विशेषतो मम ।

१० यथा यथा सा शुक्रं स्तौति तथा तथा शुक्रो लज्जति ।

१) O nur प्रयोहं सर्वदा प्रिया । P om. अनुरागो° । P
संसार तव संतारय वीर्यसी । अंतरादुर्व्वरानेस्सुर्व्वदि रेचणाः ।
२) P om. परं — वदति । L परं तु । प्रहास्य । C₁ उपहास्य ।
CC₁O तथा । L तथा । CC₁ चेति । P शुक्र प्राह यः
कश्चिद्विद्वत्वां वाक्तां शृणोति स परत्र इह च शर्मवान्भवति ।
३) CC₁ om. च । om. इति — पठितं । CC₁ पठति । L मुज्जुः ।
४) O मूहः पठीत्वा । LO श्रुत्वा मदनः । P मदन एतच्छ्रुत्वा ।
CC₁ om. सा । P प्रभावती । LO शङ्किता स्वयमेव । ५) LOP
वदति । ६) P om. उक्तं च — शङ्किताः । CC₁ स्वकर्म° ।
७) L °विचक्षाः । O विचक्षां । ८) LO add तथैव च vor
आर्यपुत्र । P हे आर्यपुत्र धन्यस्त्वं । CC₁ वन्धो । LO धन्यो ।
P गृहे । CC₁ त्रिविक्रममानीतं । LO त्रिविक्रमानीतायुगम-
ध्यादेव [O °दिश] । P त्रिविक्रमानीतं युगं तन्मध्या° । ९) LO
सर्वलोकहितभाषको मित्रबंधु° । P हितसाधकः अत्र । ध्रुवं
पितृ° । १०) P सा प्रभावती यथा° । CC₁ om. सा । LO
लज्जते । P शुक्रस्तथा तथा लज्जते ।

उक्तं च । वउ जइ मारइ मच्छली तो उखाउ करेइ ।

सीऊ जु मारइ मत्त गअ णहचम्मिआ धरेइ ॥

ततो मदनसदचनं श्रुत्वाह । किं तव शुक्तेनोपकृतम् । कथमीदृग्गुणो
ऽसौ जातः । सा प्राह । स्वामिन् । सत्त्वस्य वाचो वक्ता श्रोता
च न लभ्यते ।

4

उक्तं च । सुलभाः पुरुषा राजन्सततं प्रियवादिनः ।

अप्रियस्य तु पथ्यस्य वक्ता श्रोता च दुर्लभः ॥

महिला चपला स्वामिन्निःस्नेहा गुणवर्जिता ।

कुविकल्पा तनुप्रज्ञा यथोक्तं सत्त्वमेव तत् ॥

मन्यते सुकृतं नैव पतिपुत्रपराङ्मुखी ।

90

पूर्वस्नेहमयी मृद्वी कृतकार्यातिनिष्ठुरा ॥

9) O om. च । CC₁ वगु जइ मारइ माछला तो उन्नाडि
करेर मारिसीकुजुमछली नहचंपिपा धरेइ ॥ L वेगु जइ मारइ
मछली तो उन्नाडि करेइ । सीऊ जु मारि मत्त गय नहचंपीया
धरेइ ॥ O आर्यपुत्र । वग जु माइ मछी तो इन्नारी करेइ । सीह
ज मारइ मत्त गय नहचंपीया धरेइ ॥ P लोयो सुहअदि सुअणो
जह वोलेइ भावियं लोअं । सुअणा वअणगहीदा दितं उअ विल-
ज्जन्ति ॥ उलत्थ ॥ लोकः सुखयति सुजनो यथा वदति भावितं
लोकं । सुजनो वचनगृहीता दृष्ट्वा तं पुनर्द्विलज्जन्ति ॥ 3) P om.
ततो । तक्कुत्वा जगाद । O वचः । LO इति जगाद । P हे
प्रभावती शुक्तेन उपकृतं । °गुणः संजातः । 8) CC₁ सा आह ।
P सा प्रभावती । LO नाथ । P हे स्वामिन्सत्त्वसे वक्ता श्रो-
ता । LO सत्त्ववचसो [O °नो] वक्ता श्रोता च दुर्लभः । 6) O
om. इषा — L अद्वप्रभृति त्वं जीविते मर । 7) L च für तु ।
P om. तु । L तस्त्वस्य । P आता वक्ता । ८) L राजन् ।
LP विलेहा । ९) P यथाक्त । 90) L मन्वेखाः । CC₁ प्रति-
पत्ता । L प्रतिपत्ने । P पतिपुत्रे । 99) L पूर्वा° । P तस्मा-
द्भवद्भमने मया दुःखं तऊ कृतं ॥ om. alle folgenden Strophen.

उक्तं च । कुर्वन्ति तावत्प्रथमं प्रियाणि यावन्न जानन्ति नरं प्रसक्तम् ।
 ज्ञात्वा च तं मन्मथपाशबद्धं यस्तामिषं मीनमिवोद्धरन्ति ॥
 समुद्रवीचीव चलस्वभावाः संध्याभरेखेव मुहूर्तरागाः ।
 स्त्रियः कृतार्थाः पुरुषं निरर्थं निष्पीडितालङ्घ्यन्त्यजन्ति ॥
 ५ संमोहयन्ति मदयन्ति विडम्बयन्ति
 निर्भर्त्सयन्ति रमयन्ति विषादयन्ति ।
 एताः प्रविशन् हृदयं सदयं नराणां
 किं नाम वामनयना न समाचरन्ति ॥

स्वामिन् । त्वयि प्रीयते मया कंचित्कालं त्वद्वियोगः सोढः । पश्चाच्च
 १० कुसखीसंगता । पुरुषान्तरं रन्तुकामया मया गमनविघातिनी सा-
 रिता हता । अनेन शुकेन तु वचनप्रपञ्चेन सप्तति दिनानि स्थापि-
 ताहम् । अतो मया कर्मणा पापं न विहितं मनसा तु कृतम् ।

१) C कुर्वन्ति । योषेत्त [C₁ योषित्त] für यावन्न । L जा-
 नाति । ३) C °वीचीव । C₁ °वीचिव । L °वीचीचपल° ।
 CC₁ °भावां । C °रागां । ४) C₁ कृतार्था । CC₁L निरर्थकं ।
 CC₁ निष्पीडितालङ्घ्यन्त्य° । ५) L om. संमोहयन्ति° । ७) C
 सताः für एताः । ९) P om. स्वामिन् — हता । L त्वत्प्रीयते ।
 त्वद्विरहाः । १०) CC₁ पुरुषं । L गंतु° । om. मया । ११) CC₁
 om. शुकेन तु । P om. तु । darauf: वङ्गप्रवोधिता एकदा मया
 भवङ्गकुनप्रणाय शाकुनि तस्मै गृहे प्रचलिता । शुकनोक्तं । कुत्र या-
 सि ह हित्वा प्रोक्तं । परगृहे ततः अनेन पगृहगमने इति क । चां
 श्रुत्वा प्रभावति सुप्ता ॥ इति शुकसप्ततौ एकसप्ततिमीकथासंग्रहः ॥
 एकसप्ततिकथाभिर्बृहवो दोषा उक्ता अयमेवोपकारः । ततो मदनः
 सुखं गृहे वसति प्रभावत्वापि शुकं निर्बचनं कृत्वा तिष्ठति स्म ॥ इति
 कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥ इति शुकसप्ततौ द्विसप्ततितमीकथा-
 संग्रहः ॥ समाप्ता ॥ om. alles, was in CC₁LO folgt. L प्रपं-
 चेने यन्ति दिनानि । १२) CC₁ om. अहम् । om. मया । L om.
 पापं । CC₁ न मनसा च । om. तु und कृतम् । L om. तु ।

अवप्रभृति त्वं मम जीवनमरणस्वामी । इति श्रुत्वा मदनः मुक्
पृच्छति । स आह ।

प्रयोजनमविज्ञाय ज्ञात्वा चाद्य मनीषिणा ।

सहसैव न वक्तव्यमचित्त्यो विधिनिर्णयः ॥

विहिविहित्रं चित्रं लङ्गं पित्रसंगो जीवित्रं धनं धनं । ५

जुत्तं सङ्गं जलवयस्यं विजलविडम्बणा विहिला ॥

स्वामिन् । यद्यपि कथयितुं न युज्यते तर्हि शृणु ।

मूर्खाणां मद्यपानां च नारीणां रोगिणामपि ।

स्वामिन्कामातुराणां च खिन्नाणां कोपिनां तथा ॥

मत्तप्रमत्तभीरूणां बुधार्तानां विशेषतः ।

१०

सुदुतं स्थलितं चार्या न गृह्णन्ति चमान्विताः ॥

उक्तं च भारते ।

दश धर्मं न जानन्ति धृतराष्ट्र निबोध तान् ।

मत्तः प्रमत्त उन्मत्तः आन्तः क्रुद्धो बुभुक्षितः ।

१) L[O] त्वं जीविते मरणे च [O om. च] स्वामीति । LO वचनं श्रुत्वा । २) O om. पृच्छति — आह । L मुक् प्राह । ३) CC₁ प्रयोजनं विनाज्ञाय ज्ञात्वा कालो । ४) O °चित्वा । LO देव निर्णयः । ५/६) CC₁ विहिविहियं चित्रं लङ्गं पित्रसंगं जीवियं धनं धनं । जुत्तमजुत्तसङ्गं जलवयस्यविडम्बणावद्वला ॥ L विहिविहियं चित्रं लङ्गं पित्रसंगं जीवियं धनं अत्र । जुत्तं सर्वं जलवयस्यवियस्य-विडम्बना विहिला ॥ O किं च विहियं लिपनभङ्गपितुंसंनमं जीव्य-अश्रजर्गवयस्यविजलविडम्बिहीला ॥ ७) CC₁ om. स्वामिन् । O om. यद्यपि । CC₁ कथितुं । LO शक्नोते । तथापि । ८) L रा-जिणामपि । om. O. ९) O वि für च । ११) CC₁ om. सुदुतं° । LO चमान्वितः । १२) CC₁ om. उक्तं च भारते । १३) CC₁ दस्य für दश । °जानन्ति व्यासेनोक्तं महात्मना । LO निबोधि । O ता । १४) CC₁ om. मत्तः — दश । O om. आन्तः — दश ।

त्वरमाणश्च लुब्धश्च भीतः कामी च ते दश ॥

अस्त्राश्च कुतश्च चम्यताम् । अत्रार्थे नास्त्रा दोषः । कुसखीसङ्गादिदम् ।

उक्तं च । असतां सङ्गदोषेण साधवो यान्ति विक्रियाम् ।

दुर्योधनप्रसङ्गेन भीष्मो गोहरणे गतः ॥

4 विद्याधरेण तनया भुक्ता राज्ञः पुरा क्लृप्तात् ।

पतिनापि सुभुक्तापि निर्दोषेति विचारिता ॥

शुकः कथां मदनप्रे कथयामास । अस्ति जगतीतले मलयो नाम

पर्वतः । तस्य शृङ्गे मनोहरं नाम गन्धर्वपुरम् । तत्र मदनो नाम

गन्धर्वः । तस्य भार्या रत्नावली । तयोः सुता मदनमञ्जरी । तस्या

90 रूपसंपदं दृष्ट्वा देवो वा दानवो वाधोमुखो मुह्यति । न को ऽपि

9) L भीक्षश्च लुब्धः । 2) CC₁ om. च । अस्त्रार्थे । O om. दोषः । L कुसखीसंगखीव । O कुसखीनां संगखीव । 3) CC₁ om. उक्तं च । LO om. असतां° । CC₁ nur असतां संगदोषेणेत्यादि । LO add संगवसेणं [O °शेणं] जायद् [O जाद्] धम्मं पावं च नत्थि [O नन्व] संदेहो । कश्च [O कुश्च] राय नेहवद्धो गोहरणं कुणद् गमेत्तु [O °उ] ॥ O add अंशवस्त्वयम् कसुंगदोषण° २ ॥ LO add न मंतव्यस्त्वयात्रार्थे दोषोस्त्रा गुणवत्त्वम् । वलिकपुत्रस्य यद्वृत्तं तन्निशामय सांप्रतं ॥ 4) CC₁ हता für भुक्ता । O om. राज्ञः — L भुक्ता । CC₁ पुराच्छभात् । ६) L पतिना पतिता भुक्ता । CC₁ निःक्षेपो ऽस्ति कृता पुरा । O निर्देशेति । ७) LO om. शुकः — कथयामास । C om. अस्ति — गन्धर्वपुरम् । LO धरणीतले । L मलयपर्वतः । O मलयपर्वतः । ८) L पुरं । O मनोहरं पुरं नाम । ९) L प्रसिद्धः, O सीडः für गन्धर्वः । O om. तस्य । LO रत्नावली प्रिया । CC₁ om. तयोः । 90) LO देवोपि दानवोपि तस्या° । L विलोक्य । O दृष्ट्वा । LO om. अधोमुखो ।

तदनुरूपो वरो लभ्यते यस्य सा दीयते । अद्यान्वदा नारदः समा-
यातः । सो ऽप्यस्या रूपमवलोक्य मूर्च्छितः सकामो ऽभूत् । पञ्चाल-
व्यसञ्जेन ऋषिणा सा शप्ता ।

उक्तं च । तद्वशी रमणी रतिरम्यतरा प्रमदा सुखदा च सदा समदा ।

यदि सा सुभगा हृदये निहिता क्व जयः ॥ ५

यदेतस्या रूपे दृष्टे मे स्मरज्वरो जातः तदियं शीलविडम्बनां प्रा-
प्स्यते । ततो राजा प्रणम्य प्राह । स्वामिन्प्रसन्नो भूत्वा प्रसादं कुरु ।
नारद आह । नास्याः शीलखण्डने दोषो भविष्यति न च पति-
विरहः । मेरुपर्वते विपुलापुरीनिवासी कनकप्रभो नाम गन्धर्वः । स
तव पुत्र्या वरो भविष्यति । इत्युक्त्वा नारदो ययौ । ततो मुनिव- १०

१) O om. वरो — यस्य । CC₁ om. वरो लभ्यते । L यस्यै ।
LO om. अथ । २) L दत्तार्धस्तस्या रूपं विलोकमानो°, O
दत्तार्थो रूपं तस्या विलोकमानो° für सो° । CC₁ om. मूर्च्छितः ।
LO om. सकामो ऽभूत् । ३) CC₁ स । LO लब्धसञ्ज्ञश्च शशाप ।
४/५) CC₁ तद्वशी रमणी रतिरम्यतरा । प्रमदा सुखदा च सदा
समदा । यदि सा सुभगा हृदये निहिता क्व जयः । अधरदलेन
विडम्बितपितउशी ॥ LO सिद्धतमंतपारमयाण [O सी°] जोर्द्रण
[O जीइण] जोइवंटाण । जाइ [O जइ] ताणं न [O ण] मदक्षीमणं
[O मइ°] मिता [O तता] तच्चियमानं [O तच्छी°] लहुहविलयावि
[O °वी] लयलकड [O °करकडा] विविवज्जणिय [O वीरेकवज्जणीय]
संतावा [O संताऊई?] जिच्चंति [O भंति] महासता [O °तां] किं
[O की] पुण विणया सहा होहि [O सहाही] ॥ ६) LO मम ।
L प्राप्स्यति । O प्राप्नोति । ७) L प्रसन्नः । O प्रसन्नो । LO
प्रसन्नो भव । ८) L मुनिराह । O मुनीराह । LO om. खण्डने ।
O om. न । ९) CC₁ °विहरे । LO add तथा । मेरुभृजे । CC₁
विपुलासुरी । om. निवासी । O °पुत्नी° । LO om. नाम ।
CC₁O om. स । १०) LO ते । ततः स मुनिर्ययौ । CC₁ om.
ततो — ययौ । O om. ततो मुनिवचनेन ।

चनेन तेन गन्धर्वेण सोद्वाहिता । सो ऽन्यदा तां मुक्ता कैलासं ययौ ।
 सापि तद्वियोगार्ता शिलापट्टे लुठन्ती वस्त्रादिरहिता केनचिद्विबाध-
 रेण रूपातिशयमवलोक्य संयोगार्थं प्रार्थिता । सा तं न वाञ्छति ।
 ततस्तेन तद्भर्तुर्गन्धर्वरूपं दृष्ट्वा सा भुक्ता । ततः कालक्रमेण तस्या
 ५ भर्ता गृहमागतः । तां सुरतसुखसंतुष्टामपञ्चत् । परोपभुक्तदेहेयम् ।
 इति तां दुष्टां मत्वा सावञ्चं वध्येति निश्चित्य चण्डिकालयं ययौ ।
 यावत्तदग्रतो मारयति तावदनया फूत्तम् । स्वामिनि मम त्वया
 वरो दत्तो यत्तव गन्धर्वचक्रवर्ती पुत्रो भविष्यति । तत्कथं पुत्रमुख-
 मदृष्ट्वा विपत्त्ये । एवं विलपन्त्यास्तस्याः पुरतस्तां प्रति देवी प्राह ।
 १० हे गन्धर्ववीर नास्त्राः को ऽपि दोषः । किं तु विबाधरेण्यं त्वदी-
 यरूपमयेन मायया भुक्ता । ततो ऽजानत्या अस्त्रा न दोषः । अन्यच्च
 मुनिशापो विद्यते । तत इदं संजातम् । शापवृत्तान्तश्च निवेदितः ।

१) O om. तेनापी सा गंधर्वद्वाहिता । मुक्ता । २) LO om.
 अपि । CC₁ शिलापट्टे । LO केनापि । ३) LO रूपमवलोक्य ।
 om. संयोगार्थं । सा नेच्छति । ४) LO om. तेन तद्भर्तुर् । वि-
 धाय । CC₁ LO om. सा । CC₁ भुक्ता । O मुक्ता । CC₁ O om.
 ततः । LO गंधर्वो für तस्या भर्ता । ५) CC₁ om. गृहम् । तां परो-
 पभुक्तामपञ्चत् [C पुरो°] तां दुष्टां दृष्ट्वा समवध्येति° । LO सुरत°
 तामपञ्चत्परोपभुक्तदेहेयं दुःश्रीलां तामवञ्च वध्यां निश्चित्य [O °दुः-
 श्रीलां अवध्यां] । ७) O om. तदग्रतो — त्वया व । L ता-
 वत्तया । फूत्तम् । add हरवक्षसे । ८) LO दत्तः । L
 यत्ते । om. O. L गंधर्वचक्र° । LO वरो für पुत्रो । अदृष्ट-
 तनयमुखा विपत्त्ये [O विपत्त्ये] एवं तस्यां विलपन्त्या देवी प्राह ।
 १०) LO om. हे । अस्त्राः कोपि न दोषः । CC₁ om. ऽपि । L
 यतो für किं तु । LO om. इयं । तव रूपं विधाय । ११) CC₁ om.
 मायया । L एषा भुक्ता । O वा मुक्ता । L om. ततो — दोषः ।
 O ततो नास्त्रा दोषाः । १२) LO मुनिशापादिदं जातं । CC₁
 ततः इदं संजातं । LO om. शाप° निवेदितः ।

ततो मुनिवचनादियं निर्दोषा त्वया ग्राह्या । इति कीरीवचनं श्रुत्वा
स निःशङ्कं तथा सह स्वस्थानं गतस्तथैव सुखितो ऽभूत् । ततो वणि-
कपुत्र यदि मद्वचः प्रमाणं तदैनामदुष्टां प्रति प्रसादं कर्तुमर्हसि ।
इति कीरवचनाद्भवेनानुगृहीता । ततो हरिदत्तो ऽपि पुत्रागमन-
तुष्टो महोत्सवं चकार । तस्मिन्महोत्सवे दिव्यमात्रा पतिता । तद्दर्शने ५
शुकसारिकात्रिविक्रमाणां शायमोचात्स्वर्गमनं बभूव । मदनो ऽपि
प्रियया प्रभावत्वा सह सुखानि भुङ्गे ॥

इति शुकसप्ततिः समाप्ता ॥

१) LO om. तत इयं । मुनिवचनादियं । om. त्वया ग्राह्या ।
O om. इति । LO गौरीवचनं मन्यमानः स गंधर्वस्तथा स्वस्थानं
[O गंधर्वास्तथा समं स्थानं] । २) CC₁ om. स्वस्थानं गतः । C₁
om. तथैव । LO om. तथैव — ऽभूत् । ततो हे स्वामिन् । ३) CC₁
पचितयथि भट्टवचः प्रमाणं । LO तदैनां प्रभावतीं सप्रसादां कर्तु-
मर्हसि । ४) LO ततः कीरवचनं स [O सो] मदनोनुमेने ।
om. ततो — भुङ्गे । CC₁ हरिदत्तो । ५) CC₁ °दुष्टो । ६) CC₁
शायमोदोत्स्वर्गमनं बभूव । ७) CC₁ °सप्ततिका । C add इति
हरये नमः । पुस्तिका लिखिता शाके अत्यश्वसुचन्द्रमे । भिषजो
मेशचन्द्रेण पूज्यश्रीटनिनः कृते ॥ LO इति श्रीशुकसप्ततिग्रंथे [O शु-
कसप्तरी°] शुकेंद्रप्रोक्तं सप्ततितमं कथानकं ॥ add पुरं चंद्रपुरं नाम
तत्प्राप्तस्तु महोदधिः । राजा विक्रमसेनाख्यो मन्त्रिवर्गपुरस्कृतः [O
°र्जपुरः°] ॥ हरिदत्तो वणिकपुत्रस्तस्मिन्नासीद्विचक्षणः । शृंगारसुन्दरी
नाम भार्याभूद्रूपशालिनी ॥ तयोः कालेन संजातः पुत्रो वै मदना-
भिधः । दत्तो देवेन तुष्टेन मदनेन प्रसादतः ॥ [O om. भिधः —
देवेन] धर्मिष्ठः सत्यवादी च प्रियवाक्प्रियदर्शनः । शृंगारी रसिकः
शूरः कृतज्ञो जनवल्लभः [O कृतवल्लभः] ॥ सोमदत्तस्य तनयां रम्यां
देव [O दि] प्रभावतीं । प्रभावतीति विख्यातां [O °वति स्थातां]
नाम्ना नारीं गुणान्वितां ॥ तां प्रभावतीं हरदत्तनामापि तां विवा-
हयामास । ततो मदनोत्सवं कामव्यसनी । पित्रा निषिद्धः [O नि-
शीद्व] । ततो देशान्तरं प्रति प्रकृष्टवाहनेन [O om. कृष्ट] गतः । ततः

प्रभावती कामातुरा मुकराजेन स्तोत्रकथा [O श्लोक्तः कथा] ७० ॥
 [O add निसीद्धा] सप्तति [O ७०] दिनानि यावत्सुखं स्थापिता ततो
 अनंतरं [O नंतरं] मदनः समायातः । इति मुकराजकृतमुकसप्तति-
 ग्रंथः [O °सप्ततिका°] समाप्तः [om. O] श्रीसंवत् १८४५ श्रीशके
 १९१० ॥ ॥ फाल्गुनामलषष्ठां रविवासरसंयुजि । जीवाराभेण लिखितं
 श्रीविश्वेश्वरप्रसादतः । अदृष्ट भावान्ननसा भ्रमत्वात् यदार्थहीनं लि-
 खितं मयाच । तत्सर्वमाद्यैः परिशोधनीयं कोपं न कुर्यात्खलु लेख-
 कोपरि ॥ [O om. श्रीसंवत् — लेखकोपरि] । P add अद्रशदोषा
 मतिभिः भ्रमम्भानुत्ताद्विसेषा लिषणस्य वेगाय दत्तमुद्धं तममुद्धवर्णं
 चमन्तु संत षलु लेषकस्य ॥ स्वस्ति श्रीसंवत् १८४२ सालपौषकृष्ण-
 चतुर्थि बुद्धवारतस्य दिने सिद्धं भवति लेखक भक्तपूजवासि योगीन्द्र ॥
 स्वस्ति श्रीशारदादेवी नम । श्रीगणपति नम । श्रीगुरवे नमो ॥
 शुभं भवति ॥ अशक्तसर्वत साधू कुरुपा च पतिव्रता । व्याधितो
 देवभक्त्य निधेना ब्रह्मचारिणः ॥

Versverzeichnis.

अचला चलन्ति पक्षे	86, 10	आख्याते च तव मया	36, 10
अच्छीहिं चित्र भविष्यं	46, 3	आत्मानमालोक्य	76, 5
अक्षवच्छमि कारन्दआ°	124, 3	आत्मानं संकटाद्देवि	130, 8
„ अत्तहअं	124, 9	आननर्त पुरा शम्भु°	171, 8
„ फुल्लन°	124, 5	आरोम्यं परमानन्दः	76, 3
„ सिन्दूरिआ°	124, 7	आरोहन्ति शनैर्भूत्वा	21, 15
अतिलेशेन ये ह्यर्थाः	82, 6	आसन्नमेव नृपति°	21, 11
अचान्तरे विशालाक्षि चन्द्रो	78, 13		
अथ चेदासि कामार्ता	190, 2	इतरो ऽपि न सामान्यो	23, 7
अद्यापि नोज्झति हरः	7, 7	इन्द्रात्प्रभुत्वं	23, 9
अनुरागो वृथा स्त्रीषु	197, 10	इत्युक्ता धाविता	130, 1
अन्यदा तु समायातो	54, 11	इत्यनुन्नततल्यस्था	164, 2
अप्यत्यागे पडिअं	15, 3	इयं राज्ञी	24, 1
अप्रधानः प्रधानः	21, 9	इह लोके हि	26, 5
अप्राज्ञेन च कातरेण च	138, 10		
अमृतस्त्रेव कुण्डानि	172, 6	उग्रयाहमुदन्वतो	164, 12
अर्थनाशं मनस्तापं	40, 10; 63, 7	उडुगणपरिवारो	184, 1
अवशमेव गन्तव्यं	44, 10	उत्तमाधममध्येसु	162, 1
अविदग्धः पतिः स्त्रीणां	14, 13	उत्तमाः स्वगुणैः	32, 1
असतां सङ्गदोषेषु	202, 3	उत्पत्तिकारणं तन्वी	172, 2
अस्ति देवि धरापृष्ठे रम्यं	188, 1	उत्पन्ना युक्तिकार्येषु	194, 2
अस्थाने कोपमाना या	163, 1	उदयाचलमाकूढो	79, 3
अहरं करं कवोलं	81, 4	उदीरितो ऽर्थः	45, 11
अहिह्रओ वि अ	33, 7	उन्नादाम्बुदवर्द्धितान्वतमसि	161, 1

एकं हन्यान्न वा	101, 8	को दोषो गम्यतां देवि	
एणः कुरङ्गो	72, 4	यदि त्वं	153, 2
एवं कर्तुं च वक्तुं च	179, 3	को ऽर्थान्प्राप्य	85, 5
		कौतुकान्वेषिणो	6, 1
कक्षाधिपतिना देवि	173, 5	चुत्वामस्य	28, 11
कथयन्ति न याचन्ते	10, 10	खले चेचे	176, 1
कथां श्रुत्वा शुक्लेनोक्तां	8, 9		
करगरणाहउ आहञ्जउ	136, 1	गच्छ चेद्विषमे वेत्ति	184, 8
कस्तुलाग्राहकः कीर	116, 10	गच्छ त्वं गन्तुकामानां	119, 8
कहिं पि कर०	123, 1	गच्छ देवि किमाश्चर्यं	11, 8
का कीर नायिनी	111, 1	गच्छ देवि गता वेत्ति यदि	137, 2
काके शौचं	20, 7	गच्छ देवि गता वेत्ति रन्तुं	174, 7
कामार्ता स्वयमायातां	48, 8	गच्छ देवि न कर्तव्यो वि-	
कामिनीभिः स्मरार्ताभिः	162, 6	सम्भः	187, 2
कार्यं गृह्णाति रोषं	162, 11	गच्छ देवि न ते दोषो	
कासः समविषमकरः	83, 4	गच्छत्वाः	64, 6
किमनेन धनेनापि	84, 10	गच्छ देवि न ते दोषो गमने	143, 2
किं कर्तव्यं मया	43, 5	गच्छ देवि न ते दोषो यदि	108, 6
किं कस्यै दीयते	33, 1	गच्छ देवि मनो यच्च	67, 5
किं जातैर्बद्धभिः	79, 11	गच्छ देवि यदा वेत्ति	173, 2
किं तस्य वर्धते राज्ञः	77, 8	गच्छ देवि विज्ञानासि	18, 12
कुर्व्व जारं	196, 2	गच्छ देवि विरुद्धं ते	98, 10
कुर्व्व यद्रोचते कर्तुं	91, 6	गच्छ देवि स्वकार्यं च	167, 13
कुर्व्व यद्रोचते भीरु	65, 7	गच्छ रक्षोरु गमनं	155, 10
कुर्व्वन्ति तावत्प्रथमं	200, 1	गजाः सन्ति हयाः सन्ति	154, 10
कृतं तेन रतं देवि	167, 6	गतयापि त्वया तच्च	45, 2
कृतावज्ञः पुरा देवि	14, 3	गुणदोषौ न शास्त्रज्ञः	165, 8
कृते प्रतिष्ठतं कुर्या	86, 4	गृहे ऽरक्षे	175, 7
कृशोदरि ब्रजाय त्वं	96, 2		
को दोषो गम्यतां देवि		चतुरो मधुरस्वागी	79, 9
यदि कर्तुं	103, 10	चन्दणसत्तच्छाससम्भञ्जं	126, 7

चन्दनं शुचिवस्त्रं च	78,2	ददाति प्रतिगृह्णाति	28,3
चिन्तामिमां वहसि किं	84,6	दश धर्मं न जानन्ति	201,13
क्लिञ्जउ सीसं	7,3; 48,1	दारेषु गोष्वं	70,13
जइ ससिखेही	160,3	दिग्गजकूर्मकुत्साचलं	86,8
जगादेति चिराद्भवो	88,4	दिङ्मलोहसिङ्गलाणं	7,5
जगणीजम्भणभूमिं	191,1	दीनस्यापि गृहे दोषे	164,8
जनैर्गुणैरसंभाव्यं	35,10	दीहघणवासजालीहिं	123,7
जलजन्तुचरैर्निखं	193,10	दुज्जणजणसंसग्गे	73,1
जीवन्तो ऽपि मृताः	26,3	दुर्दिनं वेगवृष्टिश्च	160,1
जो णवि माणइ	49,3	दृष्टिपूतं	61,12
ज्ञानजन्मन्तरं	46,1	देवदारुष्पिञ्चु	123,3
ण कुणन्ति जे	161,7	देवाग्रहो न कर्तव्यः	31,5
णाञ्चपुंणाञ्च	123,5	देहि काष्ठानि मे नाथ	177,4
तडिन्निघोषपटहो	159,6	देहि मे तिलं	109,5
ततः किं बद्धनोक्तेन	76,9	दीपादन्वक्षादपि	28,9
तं दृष्ट्वा कानने	128,10	द्वेष्यस्य तुल्यमुत्तुङ्गं	163,10
तत्रस्थः स तथा भानू	78,11	धनोद्गाहणिका देव	158,3
तथा त्वमपि कल्याणि	42,11	धर्मेण राष्ट्रं	40,4
तथापि कामिनी	18,5	धवलाव्यातपत्राणि	22,11
तदेवि यः करोत्वैवं	18,7	धानुष्को ऽसि	170,3
तथैवं बोधितो	49,11	धीरा ज्ञाण पमासं	87,1
तद्वशी रमणी रति	203,4	धूर्तो ऽसौ	35,8
तस्माद्यः संकटे वेत्ति	183,3	न गृहं न बहि	38,4
तस्माद्यो भाषितुं वेत्ति	146,8	न चैतत्तात वक्तव्यं	149,13
तां द्रष्टुं ग्रहितो	173,7	नदीनां नखिनां चैव	20,9
तावत्पिता तथा	4,9	न नीचजनसंसर्गा	72,8
तुलां लोहमयीं यच	119,1	न पूजयन्ति ये	3,13
त्यजेदेकं	21,4	न वक्तव्यं ध्रुवं देवि	143,11
		न विश्वसेद्विश्वसे	70,11
		न सौहृदं	20,5

न स्नाति न च	54,7	प्रियादर्शनमेवास्तु	172,8
नाभित्वा परमर्माणि	83,2	प्रीतिः स्वाद्दर्शनादौः	16,3
नायकेषूत्तमः सो ऽथ	161,9		
नाशयितुमेव नीचः	72,10	वउ जइ मारइ	199,1
नासाहसं समालम्ब्य	82,9	वडभणिआइ	168,6
निजबुद्ध्या पुनर्मुक्ता	130,3	बलं प्रज्ञाविहीनस्य	131,10
निजबुद्ध्या विमुक्ता	127,8	बलेर्वर्षदिने	65,1
निजान्वयप्रणीतं	3,6	बुद्धिरस्ति यदैषा ते	11,3
निद्रा भद्रे कुतः	25,1	बुद्धिर्बलवती भीरुः	101,6
निवृत्ताः छतकृत्यास्ते	148,1	बुद्धिर्वरं वरारोहे	131,8
		बुभुक्षितः किं न	26,10
पप्रच्छ सा	6,3	भूमेश्च देशस्य गुणान्वितस्य	139,10
परिभाव्यस्त्वया	24,3	भोगिनः कञ्चुकासक्ताः	20,11
पश्चात्तापो ऽत्र भविता	25,6		
पाउससमञ्जपवासो	15,1	मणिकुट्टिममार्गेषु	77,3
पार्श्वयोश्चरति नीतं	163,6	मत्तप्रमत्तभीरूणां	201,10
पिञ्जर विढत्तइ	32,3	मध्यमस्य पुनः कार्यं	163,8
पिचोले दुःखिनो	2,3	मध्याह्ने चन्दनं	78,4
पोप्फलीविडवः	123,9	मनुष्याः सुकुलोत्पन्नाः	136,3
प्रजापीडनसंतापाः	12,13	मनोऽनुकूलं कुर्वन्तु	62,1
प्रज्ञानुप्रशरीरस्य	138,14	मन्यते सुकृतं नैव	199,10
प्रज्ञाविस्फारिताचाखां	150,4	मलयानिलमारुहः	54,9
प्रणम्य शारदां देवीं	1,2	महिला चपला	199,8
प्रतिकूलतामुपगते	78,9	महिलारक्ता पुरिसा	57,7
प्रतिवम्भगृहे शून्ये	176,3	माधुर्यं प्रमदाजने	70,5
प्रदोषे ऽन्वच सा	158,9	मान्यस्त्वं मम मित्रं	140,3
प्रभुः प्रीतिस्त्रिधां	41,2	मायामूलमिदं सर्वं	171,12
प्रयोजनमविज्ञाय	201,3	मा वृकोदर पादेन	23,12
प्राचीमुखे विभाती	79,1	मा होहि सुहृग्गाही	71,9
प्राप्ता करगरा भूत	137,15	मुञ्चन्तु मानिनः	55,5
प्रियमेवानुभोक्तव्यं	179,8	मुष्टे मुष्टे मतिं	150,2

मूर्खाणां मद्यपानां	201, 8	युज्यते गमनं देवि	186, 2
यतः सतां संनतगात्रि	191, 9	ये जात्यादिमहोत्साहा	22, 3
यतो ऽतिदुर्लभा रामा	48, 6	रक्तां यो भामिनीं	162, 8
यत्र सूरः खरो	77, 12	रत्नकणवीरे	124, 1
यत्र स्वेदलवैरलं	75, 7	रत्ता पिच्छन्ति	57, 5
यथेच्छं गच्छ सुश्रोणि	9, 3	रत्नार्थिनी व्रजाद्य त्वं	166, 2
यथेष्टं व्रज कल्याणि केलिं	100, 2	रमणसिंहिणन्तराले	86, 1
यथेष्टं व्रज कल्याणि न	112, 10	रम्भोर गच्छ कामिनां	94, 6
यदि ते कौतुकं	6, 5	राजग्रहे समायाते	22, 15
यदृच्छया रतं मूर्खं	171, 3	राजपुत्रं राजपुत्रीं	11, 1
यक्षै देवाः प्रयच्छन्ति	29, 5	राजानमेव संश्रित्व	22, 9
यस्य यद्विहितं	190, 8	राज्ञा नैवाग्रहः	36, 8
यस्त्वार्थास्तस्य मित्राणि	25, 11	रामो हेममृगं	29, 9
यात्रायां स्त्रीसमूहे च	175, 9	रे रे धूर्त	129, 14
या यस्य वल्लभा	99, 8	रोमैर्ग्रहे°	22, 5
याहि देवि गता वेत्ति		लज्जिज्जइ जेण जणो	48, 3
भङ्गुरं	107, 2	लुब्धा यातीव चपला	163, 3
याहि देवि गता वेत्ति			
यदि	157, 5	वशं इह	122, 12
याहि देवि गृहं मुक्ता	134, 5	वाजिवारणलोहानां	172, 11
याहि देवि न ते दोषो	92, 10	वाञ्छितं कर्तुकामानां	114, 9
याहि देवि न दोषो	183, 8	वाद्यते शृणु रम्भोर	55, 3
याहि देवि पुनर्याहि	74, 2	विद्याधरेण तनया	202, 5
याहि देवि मनो यत्र	102, 2	विद्यावतां कुलीनानां	147, 7
याहि देवि यदा ज्ञाता	158, 11	विद्यावतां महेच्छानां	22, 1
याहि देवि रतास्वाद°	145, 7	विद्वान्मनी	117, 3
याहि देवि विज्ञानासि	89, 10	विना ताभिर्न संभोगो	172, 4
याहि देवि सुखं	194, 7	विपरीते समायाते	51, 2
युक्तमेव विशालाक्षि	53, 12	विभाता रजनी	73, 5
युक्तं ते गमनं	121, 8	विरश्चिरपि कामातः	49, 7

विवाहे देवयात्रायां	175,5	समत्वं सुखदुःखेषु	81,2
विवाहे पार्वतीं	49,9	समयो ऽयं प्रियं	132,1
विश्वासप्रतिपत्तानां	35,4	समयोचितमारम्भं	167,8
विहिविहित्रं चित्र	201,5	समुद्रवीचीव	200,3
वेसा वि रामन्ति	83,9	संपदि यस्व न	20,1
वेद्यं पानरतं	18,1	संभोगसुखमेवात्र	138,5
वैशिकीं कृत्रिमां वाणीं	80,8	संभोगसुखमेवाद्य	141,6
व्याघ्रमारीकृतां बुद्धिं	128,8	संभोहयन्ति मद्यन्ति	200,5
व्याघ्रेण बोधितस्तेन	4,2	सरसखीरमालिञ्च०	122,14
व्रज देवि न ते ऽयुक्तं	128,5	सर्पान्ध्याघ्रा०	22,7
व्रज देवि न दोषो	69,2	सर्वत्र शुचयो धीराः	198,6
व्रज देवि वरं यानं	116,7	सर्वदोदुम्बरे	193,5
व्रज देवि विचारं	97,8	सर्वस्वर्णमयी	190,10
व्रज देवि सुखं	52,7	सा तथैव समं	9,1
व्रजन्ति ते मूढधियः	71,5	साधूनां दर्शनं	191,4
व्रज रम्भोऽयुक्तं ते	151,9	सुखमेवानुभोक्तव्यं	110,10
व्रजाभीष्टं नरं देवि	146,13	सुखोपभोगः संसारे	125,7
शशिना हरिणा चैव	77,6	सुलभाः पुरुषा	76,7; 199,6
अज्ञाहीनं कृतं आर्द्रं	106,7	सुवंशस्त्वावदातस्य	142,5
श्रुत्वैतद्वचनं भीतो	137,17	सो किं माण्ड	49,1
श्रूयते इक्ष्मिणी	49,5	सोढुं त्वक्तुं च यः	64,1
सोकार्थं प्रस्तुतार्थं च	24,6	सोपचाराणि वाक्यानि	71,2
संसञ्जतुलं न जहिं	76,1	सोकार्थप्रार्थना०	33,5
संसारवृक्षमूलं याः	171,10	स्वामी दुर्णयवारण०	140,5
स चचियस्त्राणसहः	93,8	हउं जीवणु	122,9
स गृही स मुनिः	3,8	हतो मन्सुसहस्रैर्यः	162,4
सत्त्वमेव त्वयाभाणि	60,3	हसन्नपि नृपो हन्ति	20,13
सन्त एव सतां नित्यं	147,9	हसन्नाह शुको याहि	56,12
सन्मार्गे ताव०	66,4	हास्यं च कृत्रिमं	80,10

Verbesserungen.

S. 23, ² मयाभिधेयमिति statt मयाभिधेमिति । 25, ⁸ ist
मुक्: । zu streichen. 29, ¹⁰ विप्रादेव statt विप्रदेव । 59, ¹ चा-
ङ्गीकृते statt चाङ्गी° । 73, ¹ °संसग्गे statt °खंसग्गे । 76, ¹
संसञ्जतुल ण statt संसञ्जतुलण । 82, ⁴ प्रीतस्त्वां statt °स्त्व ।
146, ⁵ सतूणं statt सतूर्णे । 151, ¹³ परं पर° statt परंपर° ।
Hier und da sind einige Typen abgesprungen.

DIE
ĀVAŚYAKA-ERZÄHLUNGEN.

Abhandlungen
für die
Kunde des Morgenlandes
herausgegeben von der
Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

X. Band.

No. 2.

DIE
ĀVAŚYAKA-ERZÄHLUNGEN

HERAUSGEGEBEN

VON

ERNST LEUMANN.

ERSTES HEFT.

Leipzig, 1897

in Commission bei F. A. Brockhaus.

Die Āvaśyaka-Erzählungen

nach der Cūrṇi und nach Haribhadra's Tīkā

nebst den übrigen inhaltlich wichtigen Stellen

aus beiden Werken.

Die beiden Commentare weichen in der Wiedergabe der Erzählungen öfter sehr von einander ab. Wir legen Haribhadra's Fassung zu Grunde. Dabei setzen wir dasjenige, was in der Cūrṇi fehlt, in runde Klammern und fügen andererseits Zusätze der Cūrṇi mittelst Cursivschrift in den Text ein. Alle andern Abweichungen der Cūrṇi sind in den Fussnoten vermerkt. Ebenso wie mit den Erzählungen verfahren wir mit den übrigen Partien, die wir aus den beiden Werken ausheben.

Gegenüber der Verschiedenheit von Cūrṇi und Tīkā unter einander kommen die Textschwankungen innerhalb der einzelnen MSS. desselben Commentars kaum in Betracht. Einer Hervorhebung bedarf hier bloss die Thatsache, dass von H(aribhadra) drei unter sich selbständige Handschriften (B S Σ) zur Verfügung gewesen sind, die als solche, obschon alle einzeln unbrauchbar wären, einen genügend zuverlässigen Text herstellen lassen, während andererseits die beiden Handschriften der Cūrṇi (α β) zwar gut, aber unter sich so verwandt sind, dass sie fast alle Fehler gemeinsam bieten und nicht mit voller Befriedigung benutzt werden können, ehe eine neue und unabhängige Handschrift zur Hand sein wird.

Schon aus diesem Grunde hätte H, obschon jünger als C(ūrṇi), den Ausgangspunkt unserer Edition bilden müssen, selbst wenn nicht eine Confrontirung beider Commentare mit den entsprechenden der Kalpa-Tradition gezeigt hätte, dass sie in literarischer Hinsicht als unter sich ziemlich gleichwerthig gelten dürfen.

Da Jacobi bei seinem Bestreben, die Jaina-Erzählungen grammatisch und inhaltlich für die Indianistik zu verwerthen, begreiflicherweise von der in seinem Besitz befindlichen Uttarādhya-

yanaṭikā Devendra's ausging, dieser Schriftsteller aber als Epigone, dem das Samskr̥t geläufiger ist, schon ein recht bedenkliches Prākṛt schreibt, so lag dem Herausgeber wesentlich daran, einen durchaus zuverlässigen und durch Zuziehung von Parallelstellen möglichst gesicherten Prākṛt-Text herzustellen, der im Stande sein soll, eine richtigere Beurtheilung und Verwerthung des mittelalterlichen Jaina-Prākṛt anzubahnen. Eben aus diesem Grunde sind Cūrṇi und Ṭikā gleichmässig und vollständig ausgebeutet, nicht etwa bloss nach bequemen Varianten und ergänzenden Einlagen durchsucht worden. Desgleichen haben wir der Edition Alles einverleibt, was KalpaCūrṇi und KalpaṬikā sowie Śilāṅka's Viśeśhāvaśyaka-ṭikā beizusteuern vermögen.

Um trotzdem die Fülle der Fussnoten nicht über Gebühr anwachsen zu lassen, haben wir einzelne Gewohnheiten und Zeichen von bestimmter Bedeutung eingeführt:

1. Eine Zahl bezieht sich immer nur auf das Wort oder Compositum, hinter dem sie steht, wenn nicht durch Abkürzungen (meist mittelst eines Kreischens) dem Leser gezeigt werden konnte, für wie viele Worte die in der Note vermerkte Lesart einzutreten hat. War diese Andeutung nicht zu geben, so musste die Summe der zu ersetzenden Worte eingeklammert und die Zahl hinter der Klammer angebracht werden, in welcher Stellung sie sich natürlich auf den ganzen Wortbestand der Parenthese bezieht. Auf diese Weise umgingen wir tausendfache Wiederholungen von Wendungen wie 'statt der Worte . . .', 'statt dieses Satzes', 'statt dieses Abschnittes' und dergleichen.

2. Fernzuhalten waren ferner die stereotypen Angaben, dass in dieser oder jener Handschrift ein Wort fehle oder umgestellt sei. Für diesen Zweck sind Sternchen und Kreuzchen verwendet worden, und zwar in folgendem Sinne: ein Sternchen besagt, dass das damit Versehene (Wort, Compositum oder Parenthese) in der Handschrift B fehle, zwei Sternchen lehren das Fehlen in S, drei das in Σ. Aehnlich konnten in Cursivstücken (die als solche von vorneherein die Cūrṇi als ihre Quelle verrathen) ein oder zwei Sternchen zur Verwendung kommen um festzustellen, dass Etwas in α oder in β nicht vorhanden sei. Das Kreuzchen andererseits zeigt an, dass das betreffende Wort oder Compositum in der Cūrṇi vor dem vorhergehenden Worte steht.

3. Die durch Verwendung von Cursivschrift und Klammer ermöglichte Vereinfachung ist als die fundamentalste schon gleich Eingangs dargelegt worden. Hier erübrigt nur zu bemerken, dass in Folge derselben das Zeichen C (Cūrṇi) nie zur Verwendung kommt, indem alle in den Fussnoten angemarkten Varianten, hinter denen kein Buchstabe steht, eo ipso der Cūrṇi entstammen. Da ferner für Haribhadra's Ṭikā das Zeichen H adoptirt worden ist, so konnten die Abkürzungen KC (KalpaCūrṇi) und KṬ (KalpaṬikā) in den Varianten ohne Gefahr auf C und Ṭ reduziert werden,

worauf der Leser besonders achten möge. Auch ist schliesslich bei Cursivstücken das ohne besondere Angabe in den Noten Vermerkte ohne Weiteres als die gemeinsame Lesart beider MSS. (α und β) anzusehen, indem die Buchstabengruppe $\alpha\beta$ nur ausdrücklich hingesetzt zu werden brauchte, um beim Vorhandensein von Parallelstellen aus KC & KT anzudeuten, dass die Angabe sich auf jene beiden MSS. beschränke und nicht gleichzeitig für die Paralleltexte mitzugelten habe.

4. Ganz dieselbe Methode, nach welcher so der Doppeltext $\frac{H}{C}$ vorgeführt wird, ist auch befolgt worden, wenn in den Fussnoten zusammenhängende Stücke aus KC & KT auszuheben waren. Nur ist in diesem Fall — weil KC in zwei sich gut controllirenden MSS. (B & P) zur Verfügung war und der KT-Verfasser ein später Autor von dem Schlage Devendra's ist — selbstverständlich KC zum Ausgangspunkt gewählt worden, so dass sich das Verhältniss $\frac{KC}{KT}$ ergibt. Dasselbe Verfahren konnte bei Gelegenheit auch auf weitere Doppelquellen übertragen werden, wie zum Beispiel auf das zu II, 54, 3 angezogene Textpaar $\frac{H}{M}$.

Um ein Beispiel von der Anwendung und Tragweite dieser Abkürzungsprincipien zu geben, bitten wir den Leser, sich den Anfang der (ihm aus Pancatantra, Hitopadeśa und Kathāsaritsāgara bekannten) Erzählung II, 55, 9 ansehen zu wollen.

Die Worte *gāme vasai sā annayā kayāi* sind daselbst, wie die Schrift andeutet, nur in der Cūrṇi eingeführt; sie fehlen auch in KC und KT, indem diese beiden Werke nach der einleitenden Bemerkung zu II, 54 f. hier den Text Haribhadra's stützen. Bloss in KC und KT fehlt *jāyā*; dagegen *ceva* auch in der Cūrṇi, so dass sich dieses Wörtchen jedenfalls als ein Zusatz Haribhadra's erweist. Auch *nauliyā* dürfte, da KC (und wahrscheinlich auch KT) sammt der Cūrṇi *naulī* lesen, zu verwerfen sein, während dagegen das unmittelbar folgende Wort *gabbhiṇi* gegenüber der an sich auffälligen und zudem sonst nicht beglaubigten Cūrṇi-Lesart *gabbhiṇiyā* richtig sein wird. Beachtenswerth sind die folgenden beiden Varianten: dem *egāe* (oder *egie*) rāte 'in einer Nacht' Haribhadra's steht in Cūrṇi sowohl wie KC & KT und bei Śil. die Wendung *ei ya jāi ya* 'kommt und geht' (d. h. geht ab und zu) gegenüber, deren erstes *ya* in der Cūrṇi jedenfalls nur vergessen ist. Wir ertappen hier den grossen Gelehrten über einer Unachtsamkeit. Bei der Aehnlichkeit der beiden Lesarten kann nämlich nur die eine, und zwar begreiflicherweise bloss die letztere, richtig sein. Um den Fehler leichter zu verstehen, müssen wir uns vergegenwärtigen, dass noch in den Bhāṣhyen statt der Endung *e* der Feminina sich häufig die ältere (mit dem Pāli gemeinsame) Form *ya* findet, eine Variante, die sich als Archaismus auch noch in den

Cūrpi-Texten und etwas seltener bei Haribhadra lebendig erhält. Sie bewirkt, dass in ältern Werken oft schwer zu erkennen ist, ob der Genetiv-Dativ-Locativ eines Femininums gemeint ist oder der Nominativ eines solchen in Verbindung mit *ya* (ca). Da ferner bei *i* Länge und Kürze öfter schwankt und *g*, *k*, *d*, *t* in der ältern Zeit im Allgemeinen als erlaubte Hiatusstilger (von vermuthlich nur orthographischer Bedeutung) gegolten haben, so lag nichts näher, als bei den Silben *eiya jāiya* an eine Zeit- oder Orts-Bestimmung femininischer Art zu denken, was denn auch Haribhadra bei anscheinend flüchtigem Lesen *egīya rāiya* hat vermuthen lassen, das er in seiner Weise mit *egīe* (oder *egāe*) *rāie* wiedergab.

Diese Variantenbesprechung zeigt nebenbei, dass wir durchaus nicht etwa das Ziel verfolgt haben, den muthmasslich ältesten Text der Erzählungen reconstruiren zu wollen. Wir hätten sonst in dem obigen Falle den Anfang der Erzählung vorlegen müssen in der Form:

egā cārabhaḍiḍyā gabbhiṇi (jāyā), annā vi nauli gabbhiṇi tattha (palihae) ei ya jāi ya:

wobei wir *jāyā* und *palihae* als zweifelhafte Bestandtheile eingeklammert haben würden. Ein eklektisches Verfahren dieser Art hätte sehr oft (wie gleich hier hinsichtlich der beiden Worte) keine Entscheidung zugelassen und jedenfalls der Willkür freiesten Spielraum gegeben. Es kann dasselbe aber überhaupt nicht in Frage kommen bei einem erstmaligen Versuch, die ältesten Quellen der jiniistischen Erzählungsliteratur auszubeuten. Zudem wäre dabei für die Fixirung der Varianten keine irgend erhebliche Abkürzung zu gewinnen gewesen, was allein schon genügt hätte, um uns den unsichern Pfad des Arbitriums vermeiden zu lassen. Der Leser muss also wissen, dass die Fussnoten unserer Edition keine überflüssige Staffage sind, sondern dass sie oft das Richtige bergen und auf alle Fälle jederzeit Beachtung verdienen, selbst wo sie nur zeigen, wie an gewissen Stellen von dem einen oder andern Repräsentanten der Tradition neuere oder speziellere Synonyma und reichere Wendungen vorgezogen werden, weil die Originalausdrücke unverständlich geworden waren oder dem Wiedererzähler aus andern Gründen nicht mehr genügt hatten. Fast nie handelt es sich um Registrirung falscher Formen; im Gegentheil haben wir uns die grösste Mühe gegeben, solche trotz ihrer sehr grossen Anzahl stets mit dem gebührenden Stillschweigen zu behandeln; nur bei der Cūrpi und einige Male auch sonst gebot es selbstverständlich die Vorsicht, fehlerhafte Lesarten als solche anzumerken, da die gleichzeitig vorgeschlagenen Verbesserungen sich zum Theil als irrig erweisen mögen. Uebrigens ist selbst das, was Manchem auf den ersten Blick als bedeutungsloser Fehler erscheinen möchte, durchaus nicht immer so zu taxiren; zum Beispiel treten in Cūrpi-Werken Fehler wie die Ersetzung eines am Satzanfang oder in gewissen Wendungen stehenden Accusativs durch den Nominativ,

oder Femininbildungen wie niratthayā (statt °tthiyā), oder Formen wie śrotriṇām statt °tṛṇām, sāmāṇa statt sam° 'vergleichbar', jāinī statt javanī 'Vorhang', und dergleichen mehrfach und zum Theil so gut beglaubigt auf, dass sie jedenfalls schon den Verfassern geläufig gewesen sein müssen und nicht etwa bloss den Abschreibern zugemuthet werden können. Ueberhaupt macht man in der Erzählliteratur die Wahrnehmung, dass je älter und ächter das Prākṛt ist, um so weniger eine grammatische Schulung hervortritt. Die Aelteren verfehlen sich gegen die Grammatik, die Späteren aber, welche unerhörte Saṃskṛtismen wie īsa statt erisa (idr̥ṣa) und dergleichen construiren, sündigen an der Sprache.

I, Einl. (praṇipatya jinavarēndraṃ Viram śrūta-devatāṃ gurūn
sādhūn |

Āvaśyakasya vṛttim¹ gurūpadeśād ahaṃ vakshye || 1

yady api mayā tathā 'nyaiḥ kṛtā 'sya vivṛtis² tathā 'pi
saṃkṣhepāt |

tad-ruci-sattvānugraha-hetoḥ kriyate prayāso 'yaṃ || 2

ih' Āvaśyaka-prārambha-prayāso 'yuktaḥ prayojan'ādi-rahitatvāt
kaṇṭaka-śākhā-mardanavad ity evaṃ-ādy-āśankā'panodāya prayoja-
n'ādi pūrvam pradarśyata ity, uktaṃ ca:

prekṣhāvātāṃ pravṛtṭy-arthaṃ phal'ādi-tritayaṃ sphuṭaṃ |
mangalaṃ caiva śāstr'ādaṃ vācyam iṣṭārtha-siddhaye ||³)

I, 4. (uktaṃ ca: bahu-vayaṇeṇa du-vayaṇaṃ, chaṭṭhi-vihattīḥ bhaṇ-
nai cautthi |

jaha hatthā taha pāyā, namo 'tthu devāhide-
vāṇaṃ |)⁴

¹ vivṛtim (statt vivṛtim) S; S fehlt. ² vṛttis S; S fehlt. ³ Auch
in der Einl. von Malayagiri's Comm. zu Upāṅga 4.

⁴ Auch in der Einl. zu XIX und bei Śil. zu Viśeṣh. I 332 (ihā'vāyā).

Die Worte chaṭṭha-vibhattīḥ bhaṇnai (cautthi) werden auch bei Haribh.
zu Dasavaik-niry. 1 und in der Tīkā zu Kalpabh. pedh. 1 erwähnt; die An-
fangsworte (bahu-^v du-^v) auch im letztgenannten Commentar zu pedh. 2a Schl.

Die obige Gāthā ebenso wie die oben nachfolgende stammen anscheinend
aus grammatischen Werken, welche die Pkt-Grammatik in Gāthā-Form be-
handelten. Spuren ähnlicher Art finden sich in Anuyogadv. d I 23 (sechs
Gāthās), 8 (zwei Pkt-Sloken), 10 (Gāthā-Zeile mit Śloka-Zeile und Gāthā). Von
einer Gāthā steht das Pratīka bei Śīl. zu Viś. III 24 (Exc. p. 11b). Zwei
weitere Gāthās liefern die KalpaCūrṇi und Śāntisūri's Uttarādhyayana-tīkā. Die
erste davon (in KC pedh. 2 Anf.) lautet:

e-o-kāra-parāim aṃ-kāra-param ca pāyae n'atthi

va-sa-yāra-majjhimāni ya ka-ca-vagga-ta-vagga-nihaṇāim ||

Im Pkt fehlen die im Alphabet auf *e o* und *aṃ* folgenden (*ai au ah*),
die zwischen *v* und *s* befindlichen (*ś sh*) und die am Ende der Gutturale,
Palatale und Dentale stehenden (*ṇ ñ n*) Laute'. Die hiernach verlangte
Vermeidung des dentalen Nasals wird in den Palmblatt-Handschriften noch
ziemlich allgemein befolgt, während die Papier-MSS. ihn im Anlaut und
oft auch bei der Verdoppelung bestehen lassen.

Die Stelle bei Śāntisūri (zu Uttar-niry. 55 Anf.) heisst: kvacit tu *odaie*
tti paṭhyate; tatra ca padāvasāna-vartina e-kārasya gurutve 'pi vikalpato laghu-
tvānujñānāt na chando-bhaṅgaḥ; uktaṃ hi:

i-hi-yāra bindu-juṇṇā e o suddhā payāvasāṇammi

ra-ha-vāṇaṇa-saṃjoge parammi labho vibhāsāe ||

'i (im Neutrum Pluralis) und 'hi (im Instr. Pluralis) in Verbindung mit
einem Anusvara ebenso wie unnasalirte *e* und *o* können metrisch kurz
gemessen werden am Schluss eines Wortes, selbst wenn die Consonanten-
Verbindung *rh* folgt'. Der Schluss dieser Regel ist ungenügend formuliert,
indem tatsächlich *h* mit vorhergehendem Consonanten (*r l m n*) anlautend
prosodisch keine Position bildet.

I, 36. ('e' hoi āyār'ante payammi biyyāē bahusu pul-linge |
taiy'aisu chaṭṭhi-sattamiṇa egammi mahil'atthe |)

I, 38. *esā gāhā mah'atthā ya* durahigamā ya, ao ūyario sisa-
hiy'atthayāe cauvvihāo vaggāṇāo darisei, tāhi ya padarisiyāhim
eyassa gāhā-suttassa attho suhaṃ gheppihī. kahaṃ? tattha
dīṭhanto Kuīyanṇo.*

¹jahā Kuīyanṇa-gāhāvaissa anegā goulāna vaggā, *tesim puna
vaggāṇam² ekkekkō vago pihap-piham² rakkhagāṇam² dinno.
tao tesim ega-juttie³ carantānam anna-vagga-mīlanenān aība-
huyattanena ya gonīnam te govālā⁴ tāo* gonio* asamjānantā⁵
'mama esā, na esā tujjham' ti paropparao bhaṇḍanam kuvvanti.
tesim ca bhaṇḍana-pamūdenam² tāo gonio siha-vaggh'āhim kha-
jjanti, dugga-visamesu ya paḍiyāo bhajjanti maranti ya. tao
tena Kuīyanṇena eyam dosam nāūna tesim govālānam asam-
moha-nimittam ego kāliyānam vago kao, ego niliyānam², ego
lohiyānam, ego sukkiliyānam, ego sabalānam vago kao. evaṃ
sing'ākū-visese vi kām pihap-piham samappiyā. pacchā te govā
na sammucchanti na vā kalahenti.*

I, 46. (kai gai śabda [Dhātup. XXII, 19 f.] iti dhātupāthāt.)

I, 52. (sambhinna-loga-nālim pāsanti Aṇuttarā devā || = Āv.-niry.
I, 50^b)

⁶[Viśesh. I, 863. atra ca hīn'akkhare avāya-damsaṇ'attham inam-o udā-
haraṇam: Bharahammi ya Rāyagiham, Seniya-rāyā jīn'inda-bhatti-gao,
putto Abhaya-kumāro buddhiē cauvvihāē juo || 1
aha annayā jīn'indo Viro tath' eva Gunasil'ujjāne
sura-vijjāhara-cāraṇa-samthuvvanto samosario || 2
dhammakahā, avasāne gacchantesu sura-cāraṇ'āisu
egassa ega-akkhara-vissaraṇe na vahaī vijjā || 3
to tam maṇḍukkam pi va upphida-samphidaṇayam karemaṇam
datthūnam vijjāharam inam-o rāyā vicintei || 4
kim mannē esa evaṃ? ahavā pucchāmi jīna-varam gantum.
Vireṇa vi se kahiyaṃ: pamhuṭṭham akkharam s' egam || 5
tam ca suṇettā Abhao payāṇusārī tayaṃ bhaṇai gantum:
bho vissariyaṃ tuham egam akkharam, avahio sarasu || 6
jai ya puṇo mama sāmanna-siddhim iha kuṇasi to tuham ahayaṃ
lahami tayaṃ. paḍivanne kahio se sāhaṇōvāo || 7
to so tass' ev' eg'akkharassa lābhena Rayatagiri-sibare
sampaṭto vara-vijjāhar'angaṇā-kīḍaṇa-suhellim || 8
atthōvaṇao u iham kāyavvo: avi ya akkhare ūne
hoi viṇāso, sutte atthe kiriyā 'phaliya dikkhā || 9

anne bhaṇanti sa tahā dīṭho, Abhaena pucchio, kahiyaṃ
'paḍhasu ya vijjam', paḍhiyā, laddham ca tam akkharam tena || 10
pāthakramam angīkṛtyēdaṃ pūrvam⁷ kathitam ity abhiprāyah.

Viśesh. I, 861. ahie Kuṇāla-makkaḍā tam-jahā:

¹ Ein Hinweis hierauf in KC peḍh. 67^b: jahā Kucikannassa gāvīnam.

² a. a. ³ -juttie β. ⁴ vā β. ⁵ to a. ⁶ Aus Silānka's Comm.,
welcher die Reihenfolge aus der Kalpa-Tradition übernommen hat; es sind
nämlich Viś. I, 863. 861 f. = Kalpabh. peḍh. 292. 295 f. In KC & Kṛ steht
eine Pkt-Prosa-Fassung. ⁷ 'zuerst' d. h. vor den beiden folgenden Er-
zählungen.

rāyā yu Candantto Pādaliṭṭammi pura-vare āsi,
 putto sē Bindusāro, tassa vi putto Asogasirī || 1
 niccam asogāhi tao visesao dohi
 rajjadhara-putta-ṛayan'ujjalāhi saha bhunjaī bhoe || 2
 tassa ya egāṣ suo bālo nāmeṇa puna Kuṇālo tti,
 dinnā sē bāla-bhutti Ujjenī tassa rāeṇa || 3
 aha annayā kayāi Kuṇāla-bālassa mā
 kancuijjeṇa || 4
 bhagavaṇ, Kuṇāla-bālo aīrega-attha-vāso tti.
 tena vi libho leho sayam eva 'adhiyaṇ kumāro' || 5
 tīe vi ya so gabho, nayan'anjana-binduyam agārassa
 uvariṇ dinnam ranno chaillayāe manam hariṇ || 6
 paḍiappio ya ranno, na āvi anuvāio pamattēṇa,
 samvattiṇa muddāe ankio, nīō Ujjenim || 7
 vāyāvio ya teṇa ya na lehao kahai tam 'virohi' tti.
 sayam eva vāiṇ cintiyaṇ Kuṇālen' imam tattha || 8
 Moriya-vamsān' āmaṇ ānā appaḍibhaya tihuyaṇammi,
 tā kim tātass' ānaṇ paḍhamam langhejja aham eva || 9
 bho bho āneha lahum jalanta-jalana-pphulinga-bibhaccham
 tattam loha-salāgam jeṇam anjemi acchīni || 10
 to anjiṇa tīe hāhārava-bhariya dasa-dis'ābhoyam,
 jāo ya nayana-viraheṇa sayala-atthamiya-jīyaloo || 11
 to jāniṇa rannā dinnō se tuccha-jīvaṇo gāmo,
 gandhavvaveya-niuno ya tattha so bhunjaī bhoe || 12
 to tassa vi samsārassa bhāva-doseṇa dārao jāo,
 to so a-ṛajjamāno gāyanto vasumatim bhamaī || 13
 Pādaliṭṭam patto, kahiyam ranno: im'eriso koi
 uggāi kimnaro iva. rannā hakkārio to so || 14
 ranno purao gāyāi antariṇ jamāniyāe rammāe,
 tutṭheṇa ya so bhaṇio rannā: maggāhi kim demi || 15
 so bhaṇai: Candagutta-pavotto tu Bindusārassa nattuo
 Asogasirīṇo putto andho jāyāi kāgaṇim || 16 (Viśesh. I, 861.)
 to ṇa rannā puṭṭho: ko si tumam? teṇa sāhiyaṇ savvaṇ,
 osāriyā ya potti, bhaṇio ya puṇo vi: kim demi? || 17
 so bhaṇai 'kāgaṇim'. rāiṇā vi 'tuccham ti maggīyaṇ' bhaṇio.
 mantihī ya se kahiyam: rāya-sue kāgaṇī rajjam || 18
 rāyā vi bhaṇai: andho karesi rajjeṇa kim? tao āha:
 mama putto uppanno. sampai ii rāiṇā bhaṇio || 19
 Sampai cciya se nāmaṇ paṭṭhiyaṇ tassa rāyaputtassa,
 tam ceva ya se rajjam rannā pīti-santiyaṇ dinnam || 20
 so ceva uvaṇao tti.

Viśesh. I, 862. ahavā bhāvāhie imam loiyaṇ udāharaṇam:
 Kāmiyasara-āsanne vanjula-rukkho mahālaṇ atthi,
 tattha ya caḍiṇa jale jo paḍai tirikkhao santo || 1
 so hoi kila manūso, aha manuo paḍai hoi to devo,
 aha bitiyaṇ pi paḍejjā puvvillo ceva to hoi || 2
 evaṇ ca ṭhie saha vānariē tath' eva vānaro āo,
 diṭṭham ca tattha paḍiyaṇ nara-mihunaṇ tāō rukkhaō || 3
 jāyam ca deva-mihunaṇ. paḍiyāni due vi nara-juyam jāyam.
 so bhaṇai: puṇa paḍāmo jā deva-juyam kila bhavāmo || 4
 tīe vara-juvāie paḍiō varentiē so naro salile,
 jāo puṇo vi so cceya makkādo sirim aticchanto || 5
 nārī rannā gahiyā, so vi ya mā'indajāla-purisehiṇ
 ranno purao naccantaesu so vānaro mukko || 6
 tam daṭṭhūnaṇ vara-hāra-ṛayana-parimandīyaṇ niyaṇ juyam
 patthei, tīe bhaṇio esa silogo tti niuṇāe: || 7 Viś. I, 862. uvaṇao esa eva.]

Viśesh. I, 867. Vasantapuram nagaram, tattha gaccho agiy-attha-samviggo viharai. tattha ya ego samviggo^{***1} samaṇa-guṇa*-mukka-jogī. so divasa-devasiyaṃ uda'oll'āi-aṇesaṇāo² paḍigāhetṭa³ mahayā samvegeṇ(am) āloeī. (tassa puṇa gaṇi agiyatthattanao⁴ pāyaccittam dento bhaṇai:)⁵ aho imo dhamma-saddhio⁶ sāhū! suhaṃ paḍiseviṃ, dukkhaṃ āloeum; evaṃ nāma esa āloeī agūhanto (ao asaḍhattanao suddho tti. e)taṃ (ca) daṭṭhūṇaṃ te anne⁷ (agiyattha-) samaṇa⁸ (pasamsanti) cintenti (ya): navaraṃ⁹ āloe-avvaṃ, n'atthi 'ttha¹⁰ kiṃci paḍisevieṇaṃ (ti). tatth' annayā kayāi giyaṭtho samviggo viharamāno āgao. so taṃ divasa-devasiyaṃ (avihiṃ) daṭṭhūṇaṃ tattha udāharaṇaṃ dāei:

Girinagare nagare (rayaṇa*)-vāṇiyao naga* **-ratta-ṛayaṇāṇaṃ gharaṃ bhareūṇaṃ¹¹ palivei. (taṃ pāsittā) tattha savva*-logo pasamsai: aho imo (dhanno) bhagavantaṃ Aggim tippei¹²! annayā kayāi teṇa ya** paliviyam vāo ya pabalo jāo, savvaṃ nagaram daḍḍhaṃ. (pacchā ya** *** rannā paḍihaṇio¹³ nivvisao ya kao). annaṃ pi nagare ego evaṃ ceva karei. so rāṇā suo jāhā: evaṃ karei tti. so ya savvassa-haraṇo¹⁴ kāṇaṃ visajjio 'adavie kisa na palivesi?'

jahā teṇaṃ vāṇiya(g)eṇaṃ avasesā vi daḍḍhā¹⁵, evaṃ tumaṃ¹⁶ pi¹⁷ eyaṃ pasamsanto¹⁸ ee¹⁹ sāhuṇo savve pariccayasi²⁰. (jāhe na tṭhāi tāhe sāhuṇo bhaṇiyā:) evaṃ ca esa mahā-niddhammo (agiyattho, alaṃ eyassa āṇāe!) jai eyassa niggaho na kirai²¹ tāhe²² anne²³ vi viṇassanti²⁴.

evaṃ davv'āvāsagaṃ. se kiṃ taṃ bhāv'āvāsagaṃ? āgamao ya no-āgamao ya. āgamao: jāṇao uvaṭṭo. no-āgamao tirihaṃ:

¹ agiyattho.

² 'lla-sasapiddha-āhā-amm'āṇi. — °ṇādi Śīl, im Uebrigen bei ihm hier einige Sätze mit H, aber am Anf. Vasantapure agiyattha-samvigga-, nachher āloeum, ao as° suddho tti; imaṃ ca daṭṭhūṇaṃ anne mananti: āloeijai ceva eyaṃ, na ettha doso tti. vaccai kālo. annayā tattha giyaṭtha-samviggo sāhū āgao, teṇa sā divasa-devasiyā avihi diṭṭhā, cintiyaṃ ca: aho 'ṇeṇa ime viṇāsiya tti. tao teṇa kahāṇayaṃ kahiyaṃ:

Girinagare Koḍ'isaro nāma vāṇiyao mahalla-molla-ṛayaṇāṇaṃ gharaṃ bha-riūṇa palivei; taṃ ca logo pasamsai: Vaisāṇaraṃ tippei tti. evaṃ varisāṇi vaccanti. annayā teṇa taṃ tabā paliviyam, vāya-vasena ya savvaṃ nagaram daḍḍhaṃ. tao rāṇā hakkāriūṇa savvassa-haraṇo kao, niddhādio ya sa-visayāo tti. anno vi Mahurāe evaṃ ceva karei, so rāṇā suo, savvassa-haraṇo ceva kāṇaṃ visajjio, bhaṇio ya: adaviṃ kiṃ na palivesi?

evaṃ bho jahā teṇa vāṇeṇa avasesā vi gehā daḍḍhā, evaṃ tumaṃ pasamsanto ee sāhuṇo miga-saṃṭhāṇie savve pariccayasi. jāhe ya so gaṇi na tṭhāi tāhe teṇa sāhuṇo bhaṇiyā: bho bho esa agiyattho niddhammo ya, alaṃ eyassa vasavattitena. so tehiṃ tao niddhādio.

³ °disevittā. — °ttā ṛayaṇe mahayā Śīl. (nachher °geṇ' mit C!). ⁴ °ṇeṇa S. ⁵ te puṇa agiyatthā pāyaccittam ayāṇamāṇā. — °nto imaṃ bh° Śīl.

⁶ -saddhio. ⁷ avasesā. ⁸ pavvaiyā. ⁹ °rim S; °ri. ¹⁰ °tth' ettha S α.

¹¹ bhār° B, pūr° S; pūraitā. ¹² tepp° S. ¹³ paliḥ° B.

¹⁴ °ṇam. ¹⁵ daḍḍhā S. ¹⁶ tubbhe. ¹⁷ vi. ¹⁸ °tā. ¹⁹ ime.

²⁰ °yaha. ²¹ °haṃ na kareha. ²² to S. ²³ savve. ²⁴ ddahā (für daḍḍhā?).

loiyam louttariyam kuppāvayanīyam. jahā Anuogadāre¹. tassa nam ime egatthiyā nāmadhejjā tam²: āvassagam ti vā avassakāyavva-karanam ti vā avassa-karanīyam ti vā dhuva-kāyavvam ti vā niggaḥo tti vā. ettha gāhā phāseyavvā: samaṇeṇa sāvā-ena ya³.

eyam niruttam āvassagassa. se ttam āvassagam.
se kiṃ tam suyam?² jahā Anuogaddāre⁴. khandho vi tah'eva⁵.

ettha sāmāy'āṇam suya-vīsesānam chaṇham khandho suya-khandho, āvassagam ca tam suyakhandho.

ettha ya cha atthāhigārā sāmāy'āṇam jahā-jogam anugantavvā, tam: Viśesh. I, 901. 903⁶. tattha padhamam ajjhayanam sāmāyīyam, tassa imāṇi cattāri anuoga-dārāṇi bhannanti, tam: uvakkamo nikkhevo anugamo nao. kiṃ-nimittam cattāri dārā kayā? ege⁷ eva anugamenam kīsa nānugammai⁸? tattha dīṭṭhanta ega-duwāreṇa nagareṇa samantao jōyaṇ'āyāmenam: jahā tattha egeṇam duvāreṇam kaṭṭha-taṇa-pāṇiy'āi-kajjānam samkilesa bhavai sarvo logassa jahā tam nagaram dun-nikkhamaṇa-pavesam bhavai egeṇam duvāreṇam, evam ceva sissassa dummehassa dukkham egeṇam dāreṇam atthāhigamo bhavai. teṇa cattāri dārā kayā uvakkam'ādao.

Viśesh. I, 927.¹ 1. (egammi nayare)**² egā maruṇi³. sā*** cinteī: kiha⁴ dhūyāo⁵ suhiyāo hojja? tti. ⁶tāe jeṭṭhiyā dhūyā

¹ Anuyogadv. a Schl. (Weber's Cat. II, p. 696). ² yam (für pannattā?). Statt der folgenden unvollständigen Aufzählung steht im gegenwärtigen Anuyogadv.-Text die Strophe Viśesh. I, 871! ³ vagā (für va gāhā?). Die Strophe ist Viśesh. I, 872 und steht ebenfalls im Anuyogadv.; die folgenden drei Wörter fehlen daselbst. ⁴ Anuyogadv. b (Weber, Cat. II, p. 697 f.). ⁵ Anuyogadv. c (Weber, Cat. II, p. 698). ⁶ Beide Strophen auch in Anuyogadv. d (Weber, Cat. II, p. 698 Mitte), wo kittaiśsāmi statt vannaiśsā.

¹ Alle drei Erzählungen auch in Cūpi & Tikā zu Kalpabh. peḍh. 263 Anf.; die Varianten daraus im Folgenden in derselben Weise wie späterhin zu niry. II, 54 f. — Śil.'s Version folgt auf p. 12 f. ² nicht in CT. ³ bambhapi B; ruī, auch T. ⁴ kaḥam B; kaḥam majjha CT. ⁵ dhīy⁷ CT. ⁶ etāe S, tāhe S. Von hier ab lautet CT: tāhe¹ jā jāhe parinijjai tam tāhet sikkhāveī²: bhattārassa dhukka-mettā cadantam (tam)* paṇhiyāe³ āhaṇeijāsī⁴. tattha paḍhamāe āhao. pāyam maddium⁵ āraddho. paricumbai ya 'hā dukkhāviya' tti. tāe māum⁶ siṭṭham. māyāe bhannai: dāsa-bhojjo⁷ esa tava. biyāe⁸ āhao. so ruṇṭṭā⁹ uvasanto. māue siṭṭham¹⁰. sū bhapai: tumam pi dāsa-bhogeṇa eyam (ceva) bhunjāhi. param mā aiāyatam (nātyāyatam na siṭṭham). taiyāe āhao. ruṭṭho, piṭṭiyā¹¹ (ya). uṭṭhettā gao. siṭṭham¹² māue¹³. tie bhapiyā¹⁴ (ya): esa uttamo, cangiyā¹⁵ hojjāhi¹⁶. devayam ca¹⁷ (jahā) uvacarejā¹⁸(si), bhattāra-devayā¹⁹ nāri. pacchā kiha¹⁹ vi gamettā pasāio jahā 'esa amham kuladhammo. uvāiyakam²⁰ vā icchīyam, kougū vā kayam'.

¹ tao. ² kkhav². ³ hīe. ⁴ su. ⁵ majj⁵ B. ⁶ māue. ⁷ so bhe jāo. ⁸ bīy⁷ B. ⁹ ruṇṭṭ⁷ B, ruddimttā P; samṭhittā (für ruṇṭṭh⁹). ¹⁰ iṭṭhe B. ¹¹ piṭṭh⁷, auch B. ¹² kahiyam. ¹³ māyāe B. ¹⁴ yam. ¹⁵ cakkiyā. ¹⁶ ciṭṭhejjā. ¹⁷ yam iva. ¹⁸ bhart⁷-devatākā hi. ¹⁹ kaḥam kaha. ²⁰ uvātak⁷ P, yamk⁷ B; uvāik⁷.

sikkhāvīyā jahā: caḍanta⁷-matthae paṇhiyāe⁸ āhañejjasi. tae āhao bhattā.¹⁰ so tuṭṭho pāyaṃ maddium⁹ āradhho, na hu dukkhāvīya tti. tie¹⁰ māyāe¹¹ kahiyaṃ¹². tae bhaṇnai¹³: jaṃ karehi taṃ karehi, na esa¹⁴ tuṭṭha kiṃci¹⁵ vī avarajjhai¹⁶ (tti)***. biyā sikkhāvīyā. tie¹⁰ vi āhao. so jhinkhittā¹⁷ uvasanto. sā bhaṇnai: tumāṃ pi vīsattā viharāhi (navaraṃ¹⁸ jhinkhaṇao eso tti. taiyā sikkhāvīyā. tie vi āhao, so) taio ruṭṭho. (teṇa) ghetum (daḍham) piṭṭiyā dhāḍiyā ya: taṃ akula-puttiyā¹⁹ jā evaṃ tumāṃ karesi. (tie māyāe kahiyaṃ). pacchā kiha(v)i (aṇu)gamio 'esa amha kula-dhammo' (tti). sā (dhūyā ya) bhaṇiyā: jahā devayassa (tassa)* tahā vattejjasi, mā chaḍdehi²⁰ bahum kalam accchisi tti.

2. (egammi¹ nagare¹ causatthi-kalā-kusalā² gaṇiyā³. tie para-bhāvōvakkamaṇa-nimittam rai-gharammi savvao pagaio niya***-niya-vāvāraṃ karemaṇio ālihāvīyao. tattha ya jo-jo ei vadḍhai-m-āi so***-so niyayaṃ sippaṃ pasamsai, nāya-bhāvo ya** su-aṇuyatto⁴ bhavai, aṇuvattio ya uvayāra-gahio khaddham-khaddham davva-jāyaṃ viyarei⁵ tti.)⁶

3. (egammi nagare koi rāyā assa-vāhaṇiyāe⁷ sahāmacceṇa niggaḥ. tattha ya se asseṇa vacceṇaṃ khalīṇe kāiyā vosiriyā; khillaraṃ baddham, taṃ ca puḍhavi thirattaṇao taha-tṭhiyaṃ ceva. rannā paḍiniyattamaṇeṇa suiraṃ nijjhāiyaṃ, cintiyaṃ ca ṇeṇa 'iha talāgaṃ sohaṇaṃ havi' tti*, na uṇa vuttam. amacceṇa ya** ingi-yākāra-kusalena rāyaṇaṃ aṇapucchīya mahā-saraṃ khaṇāvīyaṃ ceva, pālie āramā se pavarā kayā. teṇaṃ kāleṇaṃ rannā puṇar avi assa-vāhaṇiyāe gacchaṇteṇa diṭṭham. bhaṇiyaṃ ca ṇeṇa: keṇa eyaṃ khaṇāvīyaṃ? amacceṇaṃ bhaṇiyaṃ: mahā**⁸-rāya, tubbhehiṃ ceva. kahiṃ ciya? avaloyaṇāe. kahie⁹ parituttṭheṇa samvaddhaṇā¹⁰ kayā.)¹¹

⁷ var statt caḍ BS S; ⁸ tiyā. ⁹ hīe. ¹⁰ ddh° S, ddh° oder tṭh° S; ¹¹ yā matth°. ¹² tae. ¹³ māum. ¹⁴ siṭṭham. ¹⁵ bhaṇiyaṃ. ¹⁶ eyassa S. ¹⁷ vor t° B. ¹⁸ sakkei (vor t°) kām. ¹⁹ jhankh° B, jhikkh° S; jhakkh°. ²⁰ ri S. ²¹ tti S-S. ²² dḍitiyā.

¹ nicht in CT. ² paṇḍiyā CT. ³ ekkā g°, vor c° CT; statt des Folgenden in CT: tie citta-sabbhāe savva-manūsa-jāṇaṃ jāikamma(m) sippāni kuviya-pasāyaṇaṃ (ca) lihāvīyaṃ. tāhe jo koi mehuṇatṭhi ei taṃ bhaṇai: citta-sabham pecca! paraṃ najjanto²¹ 'kiṃ-jāto keriso vā esa'. tāhe so tattha jāi-dhammaṃ²² sippāni kuviya-(p)pasāyaṇaṃ ca daṭṭham avassam eva bhaṇai jaṃ tattha²³ sukayaṃ dukkayaṃ vā. tāhe sā jānai (esa)** amuga-jāto, amugaṃ²⁴ sippaṃ jānai, kuviya-pasāyaṇe²⁵ dāruṇa-sabbhāvo itthi-nijjio vā! evaṃ nāum tahā uvacarai. ⁴ snyaṇ° S. ⁵ viiyo B, vijay° S, viyatei S. ⁶ gaṇikā vi citta-sabbhāe bhāvaṃ parikkhittā tahā upacarati. ⁷ hiṇ° S. ⁸ sāmi S. ⁹ ahiya S; ¹⁰ yaṇāṇe k° S. ¹¹ ddh° S. ¹² (amacco)²⁶, Paṇḍiyassa²⁷ ranno āheḍaṇaṃ²⁸ niggaḥ assaṇa muttiyaṃ; paḍiniyatto rāyā ten' eva maggeṇ(am.) āgaḥ pāsai muttam na ceva sukkhayaṃ²⁹; tao suciraṃ nirikkhittā cintiyaṃ aṇeṇa(m)³⁰: jai ettha talāgaṃ khañejjā³¹ to (taṃ) sundaraṃ (hojja tti). amacceṇa(m) tassa bhāvaṃ nāum³² talāgaṃ khaṇāvīyaṃ, taḍe vaṇa-saṇ-

²¹ ccha jeṇa najjai. ²² -kamm°. ²³ jattha. ²⁴ ga P. ²⁵ -pp° B; ²⁶ na P. ²⁷ cce P. ²⁸ egassa. ²⁹ dayam P. ³⁰ ttaṃ taha ceva tṭhiyaṃ. ³¹ yam neṇaṃ P. ³² hoi. ³³ nāṇa.

¹[Viśeṣa. I, 927. 1. Pāḍaliputte Kavila tti māhaṇī, tīe tinni dhūyāo.

sā cinteī: kahaṃ puṇa eyāo hojja subhiyāo || 1
 nāo mae uvāo 'ttha. tīe pariṇāviyā paḍhama-dhūyā,
 lammi jaiyā thio hoi || 2
 tuha bhattāro, taiyā savv'āyāseṇa kali vārāo
 vara-neureṇa calaṇeṇa matthaē dejjā daḍha-panḥim || 3
 tāe vi taha kae so 'hā hā dukkhāviya!' tti varaitto
 maliūṇaṃ ādhatto tīe kamalōvame calaṇe || 4
 to sā vasiṇṇaṃ gose sāhai māūē pucchayantiē,
 tīe vi nāo jāmauyassa bhāvo uvāeṇaṃ || 5
 bhaṇiyā ya: puttī jaṃ-jaṃ karesi viṇayaṃ va aṇiṇayaṃ vā vi
 taṃ-taṃ te bhattāro amayaṃ va ghaṇaṃ ca mannehī || 6
 tā teṇa samaṃ puttaya dullaha-lambhammi mānuse jamme
 bhunjasu sacchandaṃ bhoē, eso tuhaṃ dāso || 7
 biyyāe vi taha cēiya bhaṇiyāe khīla-panhi-dhikkāhiṃ
 pariṇipitthō bhattāro, khaṇa-mettaṃ jhinkhiṃ thakko || 8
 sā vi ya tīe bhaṇiyā jaṇaṇīe: puttī tujjha bhattāro
 pariṇihinkhaṇao hohi kae 'kae vā vi kaḍḍammi || 9
 jhinkhaṇao cēiya navaraṃ na tu dhādehiṃ tao 'varāhe vi,
 bhunjasu tuṃṃ pi bhoē niyatavaladdheṇa kanteṇa || 10
 taiyāe vi taha cēiya ādhappante kusila-duhiyāe
 jaṃ dinnā || 11
 taṃ bhiyā mahivatthe paḍiyā. sahasā puṇo vi uttṛheṃ
 ādhattā dāṃ-je paṇhi bhattāra-sisammī || 12
 tatto puṇo vi hakkāe tharahaṇantī mahīyale paḍiyā,
 jaṇaṇīe vāyana-kārī ta'eva kām samādhattā || 13
 to teṇa vi kbara-bhiṇḍī-bhīma-niḍāleṇa rosa-rattaccham:
 nūṇaṃ 'gahēṇa gahiya' tti teṇa tīe mamaṃ dinnā || 14
 to teṇa sā suyā rosa-pa
 jaṇa-maṇāo bāhire thambhae baddhā || 15
 to sisira-māsa-dūsaha-siya-tusārōya-bhinna-savv'angā
 heṭṭhima-narae vva kahaṃcī jīviyā tattha rāyaṇīe || 16
 mukkā ya sāsuyāe dharijjaṃmānī vi rosa-pasareṇa
 royaṇī jaṇaṇīe gayā samīvammi. sā bhaṇai: || 17
 puttāga jai tass' uttṛhiya-nisaṇṇagass' uttṛhiyā nisaṇṇā ya
 hohisi tuṃṃ tao || 18
 tā mama vāyaṇāo tuṃṃ aṇuyattasū dasavihāe juttīe
 mama jāmauyam evaṃ aṇuyattasū deva-dullahayaṃ || 19

2. iyaṇiṃ ganiya tti.

Pāḍaliputte nagarammi Devadatta tti dāriyā atthi
 vitthaḍa-bhitti-mahā-vimala-dhavaḷa-pāsāya-dullaliyā || 1
 savvālaṃkāra-dharī nava-jovvaṇa-māṇa-tiḥayaṃ abbhahiya
 koṭṭhiya-kāṇa-kuntaya-sa . . . āro vva paribhojja || 2
 tīe ya cintiyam idaṃ: majjha giḥaṃ vivaha-vesa-purisaṇa
 attṭhārasa-pagajjabbhantarāṇa ko so na jo ei || 3
 to niya-niyādi-jai-maggehi samuvvaranta-vann'adḍhā
 viddh'ālīhaṇa-susikkhiya-cittakareṇaṃ sabhā-bhitti || 4
 cittāviyā maṇojjā tīe ghaḍakāra-lohakaṛeḥim
 tantāya-kaṭṭhabhārāya-niva-seṭṭhi-suyāi-cariy'adḍhā || 5

dāni āroviyāṇi. annayā rannā niggaṇaṃ diṭṭhaṃ; pucchayaṃ 'kass' eyaṃ talā-
 gaṃ? amacceṇa bhaṇiyaṃ 'tubbhaṃ' (ti. kahaṃ? tao savvaṃ³³ siṭṭhaṃ
 amacceṇa(m)³⁴. amaccassa³⁵ rāyā tuṭṭho CT: amacce āsa-muttaṇaṃ talāga-ārāma-
 karaṇaṃ ca.

¹ Aus Śīlāṅka's Comm.

³³ saccam.

³⁴ vor sacc².

³⁵ hinter utho.

sā āgayaṣṣa taravaṇṇa-dāṇo paḍhamagaṃ payattenam
dājjai jeṇa tao najjai 'ko esa puriso' tti || 6
so vi ya taṃ daṭṭhūṇaṃ viṣesaṃ saṃsaī niyaṃ jāim
'laṭṭham laṭṭham ti imo ghaḍakāro bhāmaī cakkam' || 7
iya tassa taī bhāvaṃ cindheṇam imeṇa jāṇiṃ kusalā
aṇuyattai taha ceva ya jaha so tuṭṭho dhaṇam dei || 8
3. amacce tti.

..... || 1
tatta ya goppaya-majjhammi muttiyaṃ vesareṇa, taṃ ca tao
jhalla-malaṃ, taṃ daṭṭhum cira-kālaṃ cintai iṇaṃ-o || 2
'hoi thirōdagam etthaṃ udaga-nidhāṇaṃ' ti, vāhiṃ turagaṃ
volino so rāyā. mantīṇa² vi taṃ viyāṇeṃ || 3
kāraviyaṃ talāyaṃ sahas' ambavaṇ'uccaranta-pāliyaṃ
..... || 4
..... ya kayā kiṃ vā?
kahiyaṃ c' āgāringiya-kusaleṇa ya se amacceṇaṃ || 5
rannā vi viṇiḥa-cintaṇa-nāṇ'āsankāe bhīya-hiyaṇaṃ
³pūy'atth'āmalae cciya avarāho se kao dhaṇiyaṃ || 6]

Viśesh. I, 942. (jahiyammi u nikkhitte purao so ceva anka-vinnāso⁴ |
so hoi samaya-bhedo vajjeyavvo payattenam⁵)
II, 8 (Viśesh. I, 1079). davva-paramparaḥ imaṃ udāharaṇam⁶:

[1. Sāgeyaṃ nagaram, Jiyasattū rāyā sayala-rāy'anga-paḍipunno. tassa ya
nagarassa puratthime diṣibhāe ārama-majjhe āyayaṇaṃ, tatta Surappio nāma
jakkho vasaī sannihya-pāḍiherattanaṇa maṇḍala-ppasiddho, so ya varise-varise
cittijjai, maho ya se kirai, cittio ya cittayaram mārei, aha na cittijjai jaṇaṃ
mārei. tao rāyā appa-bahuyaṃ āloeṃ cittāvei, cittayarā ya palāyantaṃ rannā
nāyā saṃkaliyā pādahuyā ya kāṃ ruddhā, nāmāni ya lihiṃ kalase pakkhī-
ttāni, tao varise-2 jassa nāmaṃ utthallai so cittaṇṇa marai. tatta ya egā therī,
tise putto Somaḍao nāma sayala-vinnāni-ovvario⁶ tti. vaccai kālo.

2. annayā ya Kosambio dārao vinnāna-nimittaṃ Somadevo nāma āgao,
tassa gihe oyario sikkhai. vaccai kālo. annayā ya sā therī vaga-rakkhasa-
vārayāgamaṇa-sankāe ruyanti teṇa bhāniyā: kiṃ ammo ruyasi? sā bhānai:
putta niya-vāvāraṃ kuru. jo ya na duhi⁷ gāhā. tīe kahiyaṃ. so bhānai: ahaṃ
cittissaṃ. sā bhānai: sarisaṃ ceva roḍhaṇayaṃ, tumāṃ pi me putto si. tao
teṇa sā bohiyā: tahā 'haṃ eīe jattāe cittissaṃ jahā na marissaṃ ti. tīe vi
paḍivannaṃ 'kayāi eyaṃ pi bhavaī' tti. tao taḥim ceva varise utthalliyaṃ
Somaḍayassa nāmayaṃ. khedio vārao. tatto Somadevo chaṭṭha-bhattaṃ kāṇa
gao jakkha-giḥaṃ. nhāya-suibhūṇahayaṃ vattha-juyalāṃ parihiyaṃ, atṭha-guṇāe
ya pottīe muha-kalamā āvāriyaṃ, navaehiṃ nhavaṇa-kalasehiṃ majjio jakkho,
navaehi ya kuccaeḥim ugghuṭṭho, suīe mallae Poṇḍavaddhaṇiye seditāe allesaṃ
dhavaliṃ, pavittōdaga-rāya-vatṭag'ādihim vaṇṇaehiṃ cittiṇa pāesu padio. bhāṇio:
phuḍa-maragaya-dala-sāmala-vibuddha-vara-kamala-patta-saris'accha
jakkha tume khamiyavvo tumha kao jo mae doso ||

² Ueber der letzten Silbe eine 3, offenbar um anzudeuten, dass der dritte
Casus (Instr.) vorliegt. ³ 'yāth' MS. ⁴ 'te punar avi so ceva hoi
dāyavvo Śīl. & (. . . kāyavvo) Hemac. ⁵ imaṃ fehlt bei Śīl.; das zu-
nächst folgende Stück in Kleindruck ist der Anf. seiner Fassung; im Verlauf
geht er mit H. ausser in den Fällen, welche in den Fussnoten angemerkt sind.
Der von Pajjōya & Migāvaī handelnde Theil der Erzählung wird erwähnt von
Śīl. zu Ācārāṅga I, 2, 1, i Ed. p. 110, 15 f. ⁶ Gl. pradhānab. ⁷ Die
Strophe, von der hier nur das pratīka steht, lautet in Munipaticar. 264:

jo ya na dukkhaṃ patto jo ya na dukkhassa niggaha-samatto
jo ya na duhiḥ duhiḥ na tassa dukkhaṃ kaheyyavvaṃ ||

jakkho vi bhaṇai tuṭṭho: varehi varam! ti. teṇa bhaṇiyam: sattānam abhayam dehi. jakkho bhaṇai: diṇnam ceva jaṃ tumam na mao tti, kim eṇa! annam varehi. so bhaṇai: jai evam to jassa sacceyaṇāceyaṇassa dupaya-cauppayāyassa eḡāvayavam pi passejā tassāham viddham thāpayam lībejjā. jakkheṇa diṇno varo. tao so te cittagare kharanṭetta¹ siddhakajjo tti Kosambim gao.

3. tattha ya Sayāṇo nāma rāyā. so annayā kayāi subhāṣaṇa-gao dūyam puechai: jaṃ annesim rāṇam atthi tam mamaṃ kim n'atthi? dūṇa bhaṇiyam: cittasabbhā. maṇasā wie H.]

1. *teṇam kāleṇam teṇam samaeṇam* Sākeyam nagaram. *tattha bahiyā* (tassa) uttara-puratthime diṣi-bhāge Surappie nāmaṃ jak-kh'āya(ta)ṇe² *hotthā, vannaṃ*³. (so ya Surappio jakkho) sannihya-pāḍihero⁴. so *ya* varise*^{***}-(varise) cittijjai, maho ya se (paramo) kīrai. so ya cittio samāno tam ceva cittakaram mārei (aha na cittijjai to jaṇa-mārim karei. tao) *teṇa bhaeṇa* cittakarakā savve palāiṃ araddhā. pacchā^{***} rannā nāyam: jai ee savve palāyanti, tā⁵ esa⁶ jakkho acittijjanto amham vadhāe⁷ bhavissai. teṇa *bhaeṇa* cittakarakā *rannū* (ekka)*-sankaliya-baddhā⁸ pāḍihuehi(m)⁹ kayā. tesim savvesim nāmāim pattaehim lihiṇṇam ghaḍae¹⁰ chuddhāṇi. tao varise-varise jassa nāma(m) utṭhei teṇa citteyavvo. evam ca kālo vaccai.

2. annayā kayāi ego (Kosambio)¹ cittakara-dārao² (gharāo^{***} palāiṃ tam th' āgao³ sikkhago). so bhamanto *Sāeyam gao, tatth' eḡassa* (Sāgeyassa) cittagarassa⁴ gharam allīṇo. (so vi ega-puttao theri-putto)⁵, so *vi* se *cedo* (tassa)*⁶ mitto⁷ jāo. evam tassa tattha acchantassa — aha tammi varise tassa theri-puttassa⁸ vārao jāo. pacchā sā theri bahu-ppagāram ruyai⁹. tam ruyamāṇim¹⁰ therim daṭṭhūṇam (Kosambago) bhaṇai: kim ammo¹¹ ruyasi¹² *evam?* tae¹³ siṭṭham. so bhaṇai *theri-kāruṇṇeṇam*¹⁴: mā *tubbhe* ruyaha¹⁵, aham (e)tam jakkham cittessāmi¹⁶. tāhe sā bhaṇai: tumam (pi)** me putto kim[†] na bhavasi? 'to vi aham citemi, acchaha (tubbhe) asogāo'¹⁷. *eram* (tao) teṇa chaṭṭha-bhattam kāṇam ahayam vattha-jugalam parihetta¹⁸ (aṭṭha-guṇāe pottie¹⁹ muham bandhiṇṇa) cok-kheṇa paya(t)teṇa sui²⁰-(b)bhūṇam (navaehim kalasehim²¹ phā-nettā)²² navaehim kuccaehim²³ navaehim mallaya²⁴-sampuḍebim allesehim**²⁵ vannaehim (ca***) *evam teṇa* so cittio. citteṇam pāya-paḍio bhaṇai: *taṃ* khamaha²⁶ jaṃ mae 'ttha kimci avara-ddham²⁷ (ti. tao) *tattha* so tuṭṭho (jakkho) *sannihya-pāḍihero* bhaṇai: vare(hi) varam! *puttā!* so bhaṇai: eyam²⁸ ceva mama

¹ ramṭi MS. ² yareṇe (für 'yatane?) β. ³ ramnao. ⁴ °re.
⁵ to S; pacchā. ⁶ eso, auch S. ⁷ vah° S; °dhāya. ⁸ °li-b° B, °lita-b° S,
 °litaddhā S; °kilitā-b°. ⁹ pad° S, pāhu° S; pādu°. ¹⁰ kuḍe.
¹¹ °bīo S, °bao B. ¹² -celo. ¹³ °ttha g° B, °ttha āg° S. ¹⁴ °ttakar°. ¹⁵ °ttakar°. ¹⁶ °ttakar°. ¹⁷ °ttakar°. ¹⁸ °ttakar°. ¹⁹ °ttakar°. ²⁰ °ttakar°. ²¹ °ttakar°. ²² °ttakar°. ²³ °ttakar°. ²⁴ °ttakar°. ²⁵ °ttakar°. ²⁶ °ttakar°. ²⁷ °ttakar°. ²⁸ °ttakar°. ²⁹ °ttakar°. ³⁰ °ttakar°. ³¹ °ttakar°. ³² °ttakar°. ³³ °ttakar°. ³⁴ °ttakar°. ³⁵ °ttakar°. ³⁶ °ttakar°. ³⁷ °ttakar°. ³⁸ °ttakar°. ³⁹ °ttakar°. ⁴⁰ °ttakar°. ⁴¹ °ttakar°. ⁴² °ttakar°. ⁴³ °ttakar°. ⁴⁴ °ttakar°. ⁴⁵ °ttakar°. ⁴⁶ °ttakar°. ⁴⁷ °ttakar°. ⁴⁸ °ttakar°. ⁴⁹ °ttakar°. ⁵⁰ °ttakar°. ⁵¹ °ttakar°. ⁵² °ttakar°. ⁵³ °ttakar°. ⁵⁴ °ttakar°. ⁵⁵ °ttakar°. ⁵⁶ °ttakar°. ⁵⁷ °ttakar°. ⁵⁸ °ttakar°. ⁵⁹ °ttakar°. ⁶⁰ °ttakar°. ⁶¹ °ttakar°. ⁶² °ttakar°. ⁶³ °ttakar°. ⁶⁴ °ttakar°. ⁶⁵ °ttakar°. ⁶⁶ °ttakar°. ⁶⁷ °ttakar°. ⁶⁸ °ttakar°. ⁶⁹ °ttakar°. ⁷⁰ °ttakar°. ⁷¹ °ttakar°. ⁷² °ttakar°. ⁷³ °ttakar°. ⁷⁴ °ttakar°. ⁷⁵ °ttakar°. ⁷⁶ °ttakar°. ⁷⁷ °ttakar°. ⁷⁸ °ttakar°. ⁷⁹ °ttakar°. ⁸⁰ °ttakar°. ⁸¹ °ttakar°. ⁸² °ttakar°. ⁸³ °ttakar°. ⁸⁴ °ttakar°. ⁸⁵ °ttakar°. ⁸⁶ °ttakar°. ⁸⁷ °ttakar°. ⁸⁸ °ttakar°. ⁸⁹ °ttakar°. ⁹⁰ °ttakar°. ⁹¹ °ttakar°. ⁹² °ttakar°. ⁹³ °ttakar°. ⁹⁴ °ttakar°. ⁹⁵ °ttakar°. ⁹⁶ °ttakar°. ⁹⁷ °ttakar°. ⁹⁸ °ttakar°. ⁹⁹ °ttakar°. ¹⁰⁰ °ttakar°. ¹⁰¹ °ttakar°. ¹⁰² °ttakar°. ¹⁰³ °ttakar°. ¹⁰⁴ °ttakar°. ¹⁰⁵ °ttakar°. ¹⁰⁶ °ttakar°. ¹⁰⁷ °ttakar°. ¹⁰⁸ °ttakar°. ¹⁰⁹ °ttakar°. ¹¹⁰ °ttakar°. ¹¹¹ °ttakar°. ¹¹² °ttakar°. ¹¹³ °ttakar°. ¹¹⁴ °ttakar°. ¹¹⁵ °ttakar°. ¹¹⁶ °ttakar°. ¹¹⁷ °ttakar°. ¹¹⁸ °ttakar°. ¹¹⁹ °ttakar°. ¹²⁰ °ttakar°. ¹²¹ °ttakar°. ¹²² °ttakar°. ¹²³ °ttakar°. ¹²⁴ °ttakar°. ¹²⁵ °ttakar°. ¹²⁶ °ttakar°. ¹²⁷ °ttakar°. ¹²⁸ °ttakar°. ¹²⁹ °ttakar°. ¹³⁰ °ttakar°. ¹³¹ °ttakar°. ¹³² °ttakar°. ¹³³ °ttakar°. ¹³⁴ °ttakar°. ¹³⁵ °ttakar°. ¹³⁶ °ttakar°. ¹³⁷ °ttakar°. ¹³⁸ °ttakar°. ¹³⁹ °ttakar°. ¹⁴⁰ °ttakar°. ¹⁴¹ °ttakar°. ¹⁴² °ttakar°. ¹⁴³ °ttakar°. ¹⁴⁴ °ttakar°. ¹⁴⁵ °ttakar°. ¹⁴⁶ °ttakar°. ¹⁴⁷ °ttakar°. ¹⁴⁸ °ttakar°. ¹⁴⁹ °ttakar°. ¹⁵⁰ °ttakar°. ¹⁵¹ °ttakar°. ¹⁵² °ttakar°. ¹⁵³ °ttakar°. ¹⁵⁴ °ttakar°. ¹⁵⁵ °ttakar°. ¹⁵⁶ °ttakar°. ¹⁵⁷ °ttakar°. ¹⁵⁸ °ttakar°. ¹⁵⁹ °ttakar°. ¹⁶⁰ °ttakar°. ¹⁶¹ °ttakar°. ¹⁶² °ttakar°. ¹⁶³ °ttakar°. ¹⁶⁴ °ttakar°. ¹⁶⁵ °ttakar°. ¹⁶⁶ °ttakar°. ¹⁶⁷ °ttakar°. ¹⁶⁸ °ttakar°. ¹⁶⁹ °ttakar°. ¹⁷⁰ °ttakar°. ¹⁷¹ °ttakar°. ¹⁷² °ttakar°. ¹⁷³ °ttakar°. ¹⁷⁴ °ttakar°. ¹⁷⁵ °ttakar°. ¹⁷⁶ °ttakar°. ¹⁷⁷ °ttakar°. ¹⁷⁸ °ttakar°. ¹⁷⁹ °ttakar°. ¹⁸⁰ °ttakar°. ¹⁸¹ °ttakar°. ¹⁸² °ttakar°. ¹⁸³ °ttakar°. ¹⁸⁴ °ttakar°. ¹⁸⁵ °ttakar°. ¹⁸⁶ °ttakar°. ¹⁸⁷ °ttakar°. ¹⁸⁸ °ttakar°. ¹⁸⁹ °ttakar°. ¹⁹⁰ °ttakar°. ¹⁹¹ °ttakar°. ¹⁹² °ttakar°. ¹⁹³ °ttakar°. ¹⁹⁴ °ttakar°. ¹⁹⁵ °ttakar°. ¹⁹⁶ °ttakar°. ¹⁹⁷ °ttakar°. ¹⁹⁸ °ttakar°. ¹⁹⁹ °ttakar°. ²⁰⁰ °ttakar°. ²⁰¹ °ttakar°. ²⁰² °ttakar°. ²⁰³ °ttakar°. ²⁰⁴ °ttakar°. ²⁰⁵ °ttakar°. ²⁰⁶ °ttakar°. ²⁰⁷ °ttakar°. ²⁰⁸ °ttakar°. ²⁰⁹ °ttakar°. ²¹⁰ °ttakar°. ²¹¹ °ttakar°. ²¹² °ttakar°. ²¹³ °ttakar°. ²¹⁴ °ttakar°. ²¹⁵ °ttakar°. ²¹⁶ °ttakar°. ²¹⁷ °ttakar°. ²¹⁸ °ttakar°. ²¹⁹ °ttakar°. ²²⁰ °ttakar°. ²²¹ °ttakar°. ²²² °ttakar°. ²²³ °ttakar°. ²²⁴ °ttakar°. ²²⁵ °ttakar°. ²²⁶ °ttakar°. ²²⁷ °ttakar°. ²²⁸ °ttakar°. ²²⁹ °ttakar°. ²³⁰ °ttakar°. ²³¹ °ttakar°. ²³² °ttakar°. ²³³ °ttakar°. ²³⁴ °ttakar°. ²³⁵ °ttakar°. ²³⁶ °ttakar°. ²³⁷ °ttakar°. ²³⁸ °ttakar°. ²³⁹ °ttakar°. ²⁴⁰ °ttakar°. ²⁴¹ °ttakar°. ²⁴² °ttakar°. ²⁴³ °ttakar°. ²⁴⁴ °ttakar°. ²⁴⁵ °ttakar°. ²⁴⁶ °ttakar°. ²⁴⁷ °ttakar°. ²⁴⁸ °ttakar°. ²⁴⁹ °ttakar°. ²⁵⁰ °ttakar°. ²⁵¹ °ttakar°. ²⁵² °ttakar°. ²⁵³ °ttakar°. ²⁵⁴ °ttakar°. ²⁵⁵ °ttakar°. ²⁵⁶ °ttakar°. ²⁵⁷ °ttakar°. ²⁵⁸ °ttakar°. ²⁵⁹ °ttakar°. ²⁶⁰ °ttakar°. ²⁶¹ °ttakar°. ²⁶² °ttakar°. ²⁶³ °ttakar°. ²⁶⁴ °ttakar°. ²⁶⁵ °ttakar°. ²⁶⁶ °ttakar°. ²⁶⁷ °ttakar°. ²⁶⁸ °ttakar°. ²⁶⁹ °ttakar°. ²⁷⁰ °ttakar°. ²⁷¹ °ttakar°. ²⁷² °ttakar°. ²⁷³ °ttakar°. ²⁷⁴ °ttakar°. ²⁷⁵ °ttakar°. ²⁷⁶ °ttakar°. ²⁷⁷ °ttakar°. ²⁷⁸ °ttakar°. ²⁷⁹ °ttakar°. ²⁸⁰ °ttakar°. ²⁸¹ °ttakar°. ²⁸² °ttakar°. ²⁸³ °ttakar°. ²⁸⁴ °ttakar°. ²⁸⁵ °ttakar°. ²⁸⁶ °ttakar°. ²⁸⁷ °ttakar°. ²⁸⁸ °ttakar°. ²⁸⁹ °ttakar°. ²⁹⁰ °ttakar°. ²⁹¹ °ttakar°. ²⁹² °ttakar°. ²⁹³ °ttakar°. ²⁹⁴ °ttakar°. ²⁹⁵ °ttakar°. ²⁹⁶ °ttakar°. ²⁹⁷ °ttakar°. ²⁹⁸ °ttakar°. ²⁹⁹ °ttakar°. ³⁰⁰ °ttakar°. ³⁰¹ °ttakar°. ³⁰² °ttakar°. ³⁰³ °ttakar°. ³⁰⁴ °ttakar°. ³⁰⁵ °ttakar°. ³⁰⁶ °ttakar°. ³⁰⁷ °ttakar°. ³⁰⁸ °ttakar°. ³⁰⁹ °ttakar°. ³¹⁰ °ttakar°. ³¹¹ °ttakar°. ³¹² °ttakar°. ³¹³ °ttakar°. ³¹⁴ °ttakar°. ³¹⁵ °ttakar°. ³¹⁶ °ttakar°. ³¹⁷ °ttakar°. ³¹⁸ °ttakar°. ³¹⁹ °ttakar°. ³²⁰ °ttakar°. ³²¹ °ttakar°. ³²² °ttakar°. ³²³ °ttakar°. ³²⁴ °ttakar°. ³²⁵ °ttakar°. ³²⁶ °ttakar°. ³²⁷ °ttakar°. ³²⁸ °ttakar°. ³²⁹ °ttakar°. ³³⁰ °ttakar°. ³³¹ °ttakar°. ³³² °ttakar°. ³³³ °ttakar°. ³³⁴ °ttakar°. ³³⁵ °ttakar°. ³³⁶ °ttakar°. ³³⁷ °ttakar°. ³³⁸ °ttakar°. ³³⁹ °ttakar°. ³⁴⁰ °ttakar°. ³⁴¹ °ttakar°. ³⁴² °ttakar°. ³⁴³ °ttakar°. ³⁴⁴ °ttakar°. ³⁴⁵ °ttakar°. ³⁴⁶ °ttakar°. ³⁴⁷ °ttakar°. ³⁴⁸ °ttakar°. ³⁴⁹ °ttakar°. ³⁵⁰ °ttakar°. ³⁵¹ °ttakar°. ³⁵² °ttakar°. ³⁵³ °ttakar°. ³⁵⁴ °ttakar°. ³⁵⁵ °ttakar°. ³⁵⁶ °ttakar°. ³⁵⁷ °ttakar°. ³⁵⁸ °ttakar°. ³⁵⁹ °ttakar°. ³⁶⁰ °ttakar°. ³⁶¹ °ttakar°. ³⁶² °ttakar°. ³⁶³ °ttakar°. ³⁶⁴ °ttakar°. ³⁶⁵ °ttakar°. ³⁶⁶ °ttakar°. ³⁶⁷ °ttakar°. ³⁶⁸ °ttakar°. ³⁶⁹ °ttakar°. ³⁷⁰ °ttakar°. ³⁷¹ °ttakar°. ³⁷² °ttakar°. ³⁷³ °ttakar°. ³⁷⁴ °ttakar°. ³⁷⁵ °ttakar°. ³⁷⁶ °ttakar°. ³⁷⁷ °ttakar°. ³⁷⁸ °ttakar°. ³⁷⁹ °ttakar°. ³⁸⁰ °ttakar°. ³⁸¹ °ttakar°. ³⁸² °ttakar°. ³⁸³ °ttakar°. ³⁸⁴ °ttakar°. ³⁸⁵ °ttakar°. ³⁸⁶ °ttakar°. ³⁸⁷ °ttakar°. ³⁸⁸ °ttakar°. ³⁸⁹ °ttakar°. ³⁹⁰ °ttakar°. ³⁹¹ °ttakar°. ³⁹² °ttakar°. ³⁹³ °ttakar°. ³⁹⁴ °ttakar°. ³⁹⁵ °ttakar°. ³⁹⁶ °ttakar°. ³⁹⁷ °ttakar°. ³⁹⁸ °ttakar°. ³⁹⁹ °ttakar°. ⁴⁰⁰ °ttakar°. ⁴⁰¹ °ttakar°. ⁴⁰² °ttakar°. ⁴⁰³ °ttakar°. ⁴⁰⁴ °ttakar°. ⁴⁰⁵ °ttakar°. ⁴⁰⁶ °ttakar°. ⁴⁰⁷ °ttakar°. ⁴⁰⁸ °ttakar°. ⁴⁰⁹ °ttakar°. ⁴¹⁰ °ttakar°. ⁴¹¹ °ttakar°. ⁴¹² °ttakar°. ⁴¹³ °ttakar°. ⁴¹⁴ °ttakar°. ⁴¹⁵ °ttakar°. ⁴¹⁶ °ttakar°. ⁴¹⁷ °ttakar°. ⁴¹⁸ °ttakar°. ⁴¹⁹ °ttakar°. ⁴²⁰ °ttakar°. ⁴²¹ °ttakar°. ⁴²² °ttakar°. ⁴²³ °ttakar°. ⁴²⁴ °ttakar°. ⁴²⁵ °ttakar°. ⁴²⁶ °ttakar°. ⁴²⁷ °ttakar°. ⁴²⁸ °ttakar°. ⁴²⁹ °ttakar°. ⁴³⁰ °ttakar°. ⁴³¹ °ttakar°. ⁴³² °ttakar°. ⁴³³ °ttakar°. ⁴³⁴ °ttakar°. ⁴³⁵ °ttakar°. ⁴³⁶ °ttakar°. ⁴³⁷ °ttakar°. ⁴³⁸ °ttakar°. ⁴³⁹ °ttakar°. ⁴⁴⁰ °ttakar°. ⁴⁴¹ °ttakar°. ⁴⁴² °ttakar°. ⁴⁴³ °ttakar°. ⁴⁴⁴ °ttakar°. ⁴⁴⁵ °ttakar°. ⁴⁴⁶ °ttakar°. ⁴⁴⁷ °ttakar°. ⁴⁴⁸ °ttakar°. ⁴⁴⁹ °ttakar°. ⁴⁵⁰ °ttakar°. ⁴⁵¹ °ttakar°. ⁴⁵² °ttakar°. ⁴⁵³ °ttakar°. ⁴⁵⁴ °ttakar°. ⁴⁵⁵ °ttakar°. ⁴⁵⁶ °ttakar°. ⁴⁵⁷ °ttakar°. ⁴⁵⁸ °ttakar°. ⁴⁵⁹ °ttakar°. ⁴⁶⁰ °ttakar°. ⁴⁶¹ °ttakar°. ⁴⁶² °ttakar°. ⁴⁶³ °ttakar°. ⁴⁶⁴ °ttakar°. ⁴⁶⁵ °ttakar°. ⁴⁶⁶ °ttakar°. ⁴⁶⁷ °ttakar°. ⁴⁶⁸ °ttakar°. ⁴⁶⁹ °ttakar°. ⁴⁷⁰ °ttakar°. ⁴⁷¹ °ttakar°. ⁴⁷² °ttakar°. ⁴⁷³ °ttakar°. ⁴⁷⁴ °ttakar°. ⁴⁷⁵ °ttakar°. ⁴⁷⁶ °ttakar°. ⁴⁷⁷ °ttakar°. ⁴⁷⁸ °ttakar°. ⁴⁷⁹ °ttakar°. ⁴⁸⁰ °ttakar°. ⁴⁸¹ °ttakar°. ⁴⁸² °ttakar°. ⁴⁸³ °ttakar°. ⁴⁸⁴ °ttakar°. ⁴⁸⁵ °ttakar°. ⁴⁸⁶ °ttakar°. ⁴⁸⁷ °ttakar°. ⁴⁸⁸ °ttakar°. ⁴⁸⁹ °ttakar°. ⁴⁹⁰ °ttakar°. ⁴⁹¹ °ttakar°. ⁴⁹² °ttakar°. ⁴⁹³ °ttakar°. ⁴⁹⁴ °ttakar°. ⁴⁹⁵ °ttakar°. ⁴⁹⁶ °ttakar°. ⁴⁹⁷ °ttakar°. ⁴⁹⁸ °ttakar°. ⁴⁹⁹ °ttakar°. ⁵⁰⁰ °ttakar°. ⁵⁰¹ °ttakar°. ⁵⁰² °ttakar°. ⁵⁰³ °ttakar°. ⁵⁰⁴ °ttakar°. ⁵⁰⁵ °ttakar°. ⁵⁰⁶ °ttakar°. ⁵⁰⁷ °ttakar°. ⁵⁰⁸ °ttakar°. ⁵⁰⁹ °ttakar°. ⁵¹⁰ °ttakar°. ⁵¹¹ °ttakar°. ⁵¹² °ttakar°. ⁵¹³ °ttakar°. ⁵¹⁴ °ttakar°. ⁵¹⁵ °ttakar°. ⁵¹⁶ °ttakar°. ⁵¹⁷ °ttakar°. ⁵¹⁸ °ttakar°. ⁵¹⁹ °ttakar°. ⁵²⁰ °ttakar°. ⁵²¹ °ttakar°. ⁵²² °ttakar°. ⁵²³ °ttakar°. ⁵²⁴ °ttakar°. ⁵²⁵ °ttakar°. ⁵²⁶ °ttakar°. ⁵²⁷ °ttakar°. ⁵²⁸ °ttakar°. ⁵²⁹ °ttakar°. ⁵³⁰ °ttakar°. ⁵³¹ °ttakar°. ⁵³² °ttakar°. ⁵³³ °ttakar°. ⁵³⁴ °ttakar°. ⁵³⁵ °ttakar°. ⁵³⁶ °ttakar°. ⁵³⁷ °ttakar°. ⁵³⁸ °ttakar°. ⁵³⁹ °ttakar°. ⁵⁴⁰ °ttakar°. ⁵⁴¹ °ttakar°. ⁵⁴² °ttakar°. ⁵⁴³ °ttakar°. ⁵⁴⁴ °ttakar°. ⁵⁴⁵ °ttakar°. ⁵⁴⁶ °ttakar°. ⁵⁴⁷ °ttakar°. ⁵⁴⁸ °ttakar°. ⁵⁴⁹ °ttakar°. ⁵⁵⁰ °ttakar°. ⁵⁵¹ °ttakar°. ⁵⁵² °ttakar°. ⁵⁵³ °ttakar°. ⁵⁵⁴ °ttakar°. ⁵⁵⁵ °ttakar°. ⁵⁵⁶ °ttakar°. ⁵⁵⁷ °ttakar°. ⁵⁵⁸ °ttakar°. ⁵⁵⁹ °ttakar°. ⁵⁶⁰ °ttakar°. ⁵⁶¹ °ttakar°. ⁵⁶² °ttakar°. ⁵⁶³ °ttakar°. ⁵⁶⁴ °ttakar°. ⁵⁶⁵ °ttakar°. ⁵⁶⁶ °ttakar°. ⁵⁶⁷ °ttakar°. ⁵⁶⁸ °ttakar°. ⁵⁶⁹ °ttakar°. ⁵⁷⁰ °ttakar°. ⁵⁷¹ °ttakar°. ⁵⁷² °ttakar°. ⁵⁷³ °ttakar°. ⁵⁷⁴ °ttakar°. ⁵⁷⁵ °ttakar°. ⁵⁷⁶ °ttakar°. ⁵⁷⁷ °ttakar°. ⁵⁷⁸ °ttakar°. ⁵⁷⁹ °ttakar°. ⁵⁸⁰ °ttakar°. ⁵⁸¹ °ttakar°. ⁵⁸² °ttakar°. ⁵⁸³ °ttakar°. ⁵⁸⁴ °ttakar°. ⁵⁸⁵ °ttakar°. ⁵⁸⁶ °ttakar°. ⁵⁸⁷ °ttakar°. ⁵⁸⁸ °ttakar°. ⁵⁸⁹ °ttakar°. ⁵⁹⁰ °ttakar°. ⁵⁹¹ °ttakar°. ⁵⁹² °ttakar°. ⁵⁹³ °ttakar°. ⁵⁹⁴ °ttakar°. ⁵⁹⁵ °ttakar°. ⁵⁹⁶ °ttakar°. ⁵⁹⁷ °ttakar°. ⁵⁹⁸ °ttakar°. ⁵⁹⁹ °ttakar°. ⁶⁰⁰ °ttakar°. ⁶⁰¹ °ttakar°. ⁶⁰² °ttakar°. ⁶⁰³ °ttakar°. ⁶⁰⁴ °ttakar°. ⁶⁰⁵ °ttakar°. ⁶⁰⁶ °ttakar°. ⁶⁰⁷ °ttakar°. ⁶⁰⁸ °ttakar°. ⁶⁰⁹ °ttakar°. ⁶¹⁰ °ttakar°. ⁶¹¹ °ttakar°. ⁶¹² °ttakar°. ⁶¹³ °ttakar°. ⁶¹⁴ °ttakar°. ⁶¹⁵ °ttakar°. ⁶¹⁶ °ttakar°. ⁶¹⁷ °ttakar°. ⁶¹⁸ °ttakar°. ⁶¹⁹ °ttakar°. ⁶²⁰ °ttakar°. ⁶²¹ °ttakar°. ⁶²² °ttakar°. ⁶²³ °ttakar°. ⁶²⁴ °ttakar°. ⁶²⁵ °ttakar°. ⁶²⁶ °ttakar°. ⁶²⁷ °ttakar°. ⁶²⁸ °ttakar°. ⁶²⁹ °ttakar°. ⁶³⁰ °ttakar°. ⁶³¹ °ttakar°. ⁶³² °ttakar°. ⁶³³ °ttakar°. ⁶³⁴ °ttakar°. ⁶³⁵ °ttakar°. ⁶³⁶ °ttakar°. ⁶³⁷ °ttakar°. ⁶³⁸ °ttakar°. ⁶³⁹ °ttakar°. ⁶⁴⁰ °ttakar°. ⁶⁴¹ °ttakar°. ⁶⁴² °ttakar°. ⁶⁴³ °ttakar°. ⁶⁴⁴ °ttakar°. ⁶⁴⁵ °ttakar°. ⁶⁴⁶ °ttakar°. ⁶⁴⁷ °ttakar°. ⁶⁴⁸ °ttakar°. ⁶⁴⁹ °ttakar°. ⁶⁵⁰ °ttakar°. ⁶⁵¹ °ttakar°. ⁶⁵² °ttakar°. ⁶⁵³ °ttakar°. ⁶⁵⁴ °ttakar°. ⁶⁵⁵ °ttakar°. ⁶⁵⁶ °ttakar°. ⁶⁵⁷ °ttakar°. ⁶⁵⁸ °ttakar°. ⁶⁵⁹ °ttakar°. ⁶⁶⁰ °ttakar°. ⁶⁶¹ °ttakar°. ⁶⁶² °ttakar°. ⁶⁶³ °ttakar°. ⁶⁶⁴ °ttakar°. ⁶⁶⁵ °ttakar°. ⁶⁶⁶ °ttakar°. ⁶⁶⁷ °ttakar°. ⁶⁶⁸ °ttakar°. ⁶⁶⁹ °ttakar°. ⁶⁷⁰ °ttakar°. ⁶⁷¹ °ttakar°. ⁶⁷² °ttakar°. ⁶⁷³ °ttakar°. ⁶⁷⁴ °ttakar°. ⁶⁷⁵ °ttakar°. ⁶⁷⁶ °ttakar°. ⁶⁷⁷ °ttakar°. ⁶⁷⁸ °ttakar°. ⁶⁷⁹ °ttakar°. ⁶⁸⁰ °ttakar°. ⁶⁸¹ °ttakar°. ⁶⁸² °ttakar°. ⁶⁸³ °ttakar°. ⁶⁸⁴ °ttakar°. ⁶⁸⁵ °ttakar°. ⁶⁸⁶ °ttakar°. ⁶⁸⁷ °ttakar°. ⁶⁸⁸ °ttakar°. ⁶⁸⁹ °ttakar°. ⁶⁹⁰ °ttakar°. ⁶⁹¹ °ttakar°. ⁶⁹² °ttakar°. ⁶⁹³ °ttakar°. ⁶⁹⁴ °ttakar°. ⁶⁹⁵ °ttakar°. ⁶⁹⁶ °ttakar°. ⁶⁹⁷ °ttakar°. ⁶⁹⁸ °ttakar°. ⁶⁹⁹ °ttakar°. ⁷⁰⁰ °ttakar°. ⁷⁰¹ °ttakar°. ⁷⁰² °ttakar°. ⁷⁰³ °ttakar°. ⁷⁰⁴ °ttakar°. ⁷⁰⁵ °ttakar°. ⁷⁰⁶ °ttakar°. ⁷⁰⁷ °ttakar°. ⁷⁰⁸ °ttakar°. ⁷⁰⁹ °ttakar°. ⁷¹⁰ °ttakar°. ⁷¹¹ °ttakar°. ⁷¹² °ttakar°. ⁷¹³ °ttakar°. ⁷¹⁴ °ttakar°. ⁷¹⁵ °ttakar°. ⁷¹⁶ °ttakar°. ⁷¹⁷ °ttakar°. ⁷¹⁸ °ttakar°. ⁷¹⁹ °ttakar°. ⁷²⁰ °ttakar°. ⁷²¹ °ttakar°. ⁷²² °ttakar°. ⁷²³ °ttakar°. ⁷²⁴ °ttakar°. ⁷²⁵ °ttakar°. ⁷²⁶ °ttakar°. ⁷²⁷ °ttakar°. ⁷²⁸ °ttakar°. ⁷²⁹ °ttakar°. ⁷³⁰ °ttakar°. ⁷³¹ °ttakar°. ⁷³² °ttakar°. ⁷³³ °ttakar°. ⁷³⁴ °ttakar°. ⁷³⁵ °ttakar°. ⁷³⁶ °ttakar°. ⁷³⁷ °ttakar°. ⁷³⁸ °ttakar°. ⁷³⁹ °ttakar°. ⁷⁴⁰ °ttakar°. ⁷⁴¹ °ttakar°. ⁷⁴² °ttakar°. ⁷⁴³ °ttakar°. ⁷⁴⁴ °ttakar°. ⁷⁴⁵ °ttakar°. ⁷⁴⁶ °ttakar°. ⁷⁴⁷ °ttakar°. ⁷⁴⁸ °ttakar°. ⁷⁴⁹ °ttakar°. ⁷⁵⁰ °ttakar°. ⁷⁵¹ °ttakar°. ⁷⁵² °ttakar°. ⁷⁵³ °ttakar°. ⁷⁵⁴ °ttakar°. ⁷⁵⁵ °ttakar°. ⁷⁵⁶ °ttakar°. ⁷⁵⁷ °ttakar°. ⁷⁵⁸ °ttakar°. ⁷⁵⁹ °ttakar°. ⁷⁶⁰ °ttakar°. ⁷⁶¹ °ttakar°. ⁷⁶² °ttakar°. ⁷⁶³ °ttakar°. ⁷⁶⁴ °ttakar°. ⁷⁶⁵ °ttakar°. ⁷⁶⁶ °ttakar°. ⁷⁶⁷ °ttakar°. ⁷⁶⁸ °ttakar°. ⁷⁶⁹ °ttakar°. ⁷⁷⁰ °ttakar°. ⁷⁷¹ °ttakar°. ⁷⁷² °ttakar°. ⁷⁷³ °ttakar°. ⁷⁷⁴ °ttakar°. ⁷⁷⁵ °ttakar°. ⁷⁷⁶ °ttakar°. ⁷⁷⁷ °ttakar°. ⁷⁷⁸ °ttakar°. ⁷⁷⁹ °ttakar°. ⁷⁸⁰ °ttakar°. ⁷⁸¹ °ttakar°. ⁷⁸² °ttakar°. ⁷⁸³ °ttakar°. ⁷⁸⁴ °ttakar°. ⁷⁸⁵ °ttakar°. ⁷⁸⁶ °ttakar°. ⁷⁸⁷ °ttakar°. ⁷⁸⁸ °ttakar°. ⁷⁸⁹ °ttakar°. ⁷⁹⁰ °ttakar°. ⁷⁹¹ °ttakar°. ⁷⁹² °ttakar°. ⁷⁹³ °ttakar°. ⁷⁹⁴ °ttakar°. ⁷⁹⁵ °ttakar°. ⁷⁹⁶ °ttakar°. ⁷⁹⁷ °ttakar°. ⁷⁹⁸ °ttakar°. ⁷⁹⁹ °ttakar°. ⁸⁰⁰ °ttakar°. ⁸⁰¹ °ttakar°. ⁸⁰² °ttakar°. ⁸⁰³ °ttakar°. ⁸⁰⁴ °ttakar°. ⁸⁰⁵ °ttakar°. ⁸⁰⁶ °ttakar°. ⁸⁰⁷ °ttakar°. ⁸⁰⁸ °ttakar°. ⁸⁰⁹ °ttakar°. ⁸¹⁰

varam²⁹ (dehi) 'mā logam mārehi'. *taṃ* bhaṇai: eyaṃ tava ṭhiyam eva, jaṃ tumam³⁰ na mārio evaṃ anne vi³¹ na māremi³²; annam bhaṇa! so bhaṇai: jassa *ṇam* ega-desam³³ avi³⁴ pāsami³⁵ dupayassa vā cauppayassa vā apayassa*³⁶ vā*³⁷ tassa* tad-ā-nurūvam rūvam nivvattemi. 'evaṃ hou' tti *teṇa* dinno³⁷ (varo). tao³⁸ so laddha-varo³⁹ (rannā sakkārio samāṇo) gao Kosambim nagariṃ.

3. tattha ya*** Sayāṇio nāma rāyā. so annayā kayāi suhā-saṇa-*vara*-gao dūyam pucchai: kiṃ mama *Devanuppiyā* n'atthi jaṃ anna-rāṇam atthi? *teṇa* bhaṇiyam: citta-sa(b)hā n'atthi. maṇasā devaṇam vāyae¹ patthivāṇam. tak-khaṇa(-metta)m eva ānattā citta-kāragā². tehi(m) sabhā-ovāsā³ vibha(i)ttā (pacittiya)⁴. *tattha* tassa *vara*-dinna(ga)ssa*** jā⁵ ranno antaura-kiḍḍā *sā* paeso**⁶ (-⁷paeso) dinno⁸. *evaṃ* *teṇa* tattha tad-ānurūvesu *rūvesu* nimmiesu⁹ *annayā* kayāi Migāvaie jāl(a-⁹kaḍag)antareṇam (pāy'angutṭhāo diṭṭho; uva-māṇeṇam nāyam jāhā 'Migāvaī esa'¹⁰ tti. *teṇa*¹¹ pāy'angutṭhagā-nusāreṇa devie rūvam nivvattiyam¹². tise *puṇa* cakkhummi um-millijante¹³ ego masi-bindū¹⁴ ūrū¹⁵-m-antare paḍio. *teṇa* phusio¹⁶. puṇo vi jāo¹⁷. evaṃ tinni vārā¹⁸. pacchā *teṇa* nāyam: eeṇa evaṃ¹⁹ hoyavvam eva¹⁹. tao³⁸ citta-sabhā nimmāyā. (tao) *annayā* *kayāi* rāyā citta-sabham paloento²⁰ tam (pa)desam patto jattha sā devi²¹. tam nivvaṇnanteṇa so bindū²² diṭṭho. tam** datṭhūṇam** rutṭho²³, 'eeṇa mama (patti) dharisiya' tti (kāṇa) vajjo ānatto. ²⁴(cittakara-)seṇi uvatṭhiyā *bhaṇai*: sāmi²⁵, esa *vara*-laddhao tti. *rāyā bhaṇai*: *jai evam*, t(a)o se khujjāe²⁶ muham dāehi²⁶. *teṇa* tad-ānurūvam nivvattiyam²⁷. tahā²⁸ vi *teṇa* samḍās(a)o chindāvio ceva²⁹, nivvisao ya* ānatto.

4. so puṇo¹ jakkhassa uvavāseṇa ṭhio. *jakkheṇa* bhaṇio (ya): vāmeṇa cittehi *tti*. so *tassa* *ranno* (²Sayāṇiyassa) pa(d)osam gao. *teṇa*²⁹ (vi)** cintiyam: Pajjoo eyassa pūṃ pi(v)ejjā³ *ti cintiūṇa* (tao *ṇeṇa*⁴) Migāvaie citta-phalae rūvam citteūṇa⁵ *jahū Malli* *tahā* Pajjoyassa uvatṭhaviyam⁶. (*teṇa* diṭṭham, pucchiteṇa⁷ si-ṭṭham**). *Pajjoteṇa*** *** dūo payatṭio⁸ (: jai na patṭhavesi to⁹

²⁹ °ro. ³⁰ tuham. ³¹ °nnaṃ pi. ³² °mo S, °reti B. ³³ -pad° B.
³⁴ °gam avi desam. ³⁵ °semi B; °sāmi. ³⁶ dup° &c. vor eg°. ³⁷ °nnaṃ.
³⁸ evam. ³⁹ vare laddhe.

¹ vayasā. ² -karā Sīl., °ttagarā S; °ttagar°. ³ sā S; °ogāsā. ⁴ citr° Sīl.
⁵ jo B.S. ⁶ so Sīl. ⁷ so S. ⁸ laddho. ⁹ kiḍ° Sīl., kiḍḍ° S.
¹⁰ °vāle Sīl. ¹¹ tay-ang° Sīl. ¹² °ṇam angulī diṭṭhā, teṇam angulī-sārikkheṇam
devī savvā tad-ānurūvā nimmaviyā. ¹³ °llante Sīl.²; °tammi. ¹⁴ °duyao.
¹⁵ °rūy S, °rūy B. ¹⁶ putṭho α, phutṭho β; °ṇam punchido na ya sā sohai Sīl.
¹⁷ . . . jantesu paḍio Sīl. ¹⁸ °re. ¹⁹ °ṇa evam eva bhaviyavvam Sīl.
²⁰ pulaento. ²¹ °vi lihiyā Sīl. ²² °duko α, °dukkho β ²³ āsu-ratto.
²⁴ tao c° Sīl. ²⁵ °mī. ²⁶ dāeti B, dāhiyam S, dāiam S; Sīl. fehlt;
dāijjan (°jāu α). ²⁷ rūvā(?) lihiyā Sīl. ²⁸ °ha Sīl. ²⁹ nicht in Sīl.

¹ °ṇo vi tass' eva Sīl. ² tao so S° Sīl. ³ °jja. ⁴ °ṇam S, teṇam B.
⁵ kāṇam. ⁶ °ṭṭhāv° Sīl. ⁷ °cchie t° S, °cchie oder °cchio ohne teṇa
siṭṭham Sīl. ⁸ °ṭṭhio MSS. (Sīl. fehlt). ⁹ tao Sīl.

emi). teṇa (asakkārio) niddhamañeṇa nicchūḍḍho. teṇa siṭṭham. imo (vi teṇa) dūya-vayaṇeṇa ruṭṭho savva-baleṇa Kosambim ei. taṃ āgacchantam soum¹⁰ imo (Sayānio) appa-balo aisāreṇa mao. tāhe tae (Miyāvate) cintiyam: mā imo bālo mama putto viṇassihiti¹¹. (esa khareṇam na sakkai. pacchā dūo paṭṭhavo). tāhe Paṇḍoo bhaṇio¹²: esa kumāro bālo¹³ (amhehim gaehim) mā sāmanta-rāṇā (keṇai) anna(m)[†] pellijjihiti¹⁴. (so bhaṇai: ko mamaṃ dharamāṇe pellihiti¹⁵! sā bhaṇai: ūsīsae¹⁶ sappo joyaṇa¹⁷-sae vejjō! kim kirihiti? to¹⁸ nagariṃ dadham karehi. so¹⁹ bhaṇai: āmam, karemi. tae bhaṇnai:) tamhā²⁰ nagari Ujjeniyāo ittagāo²¹ (baliyāo, tāhim) kirau. ('āmam' ti.)

5. tassa ya¹ coddasa rāṇo² (vasa-vattiṇo, teṇa*** te) sabalā (ṭhaviyā, purisa-)paramparaṇa tehim āṇiyāo³ ittagāo⁴. kayam⁵ nagaram⁶ (dadham²⁹)* ** jāhe tae tae** bhaṇnai: iyāṇim dhannassa bharehi nagariṃ⁷. (tao ṇeṇa⁸ bhariyā.) jāhe⁹ nagari rohaga-asajjhā¹⁰ jāyā tae sā puṇo visamvaiyā. evaṃ abhisatthāe tae cintiyam (ca nāe): dhannā nam te gām'āgara¹¹-nagara-kheda-kabbadā jāva sannivesaṃ jattha¹² nam (sāmī) samaṇe bhagavaṃ Mahāvīre viharai, pavvaejjami jai sāmī eja¹³. (tao bhagavaṃ¹⁴ samosaḍḍho)¹⁵. tattha savva¹⁶-verāṇi pasamanti, Migāvāe niggayāe dhamme kahijjamāṇe ege purise dhammānurāga-ratte ('esa savvaṇnu' tti kāum)¹⁷ imam pacchanna-puccham maṇasā pucchai. tāhe¹⁸ sāmiṇā so bhaṇio¹⁹: vāyāe puccha Devānuppiyā²⁰, (varam)²¹ bahave sattā sambujjhissanti (tti)*. evam avi bhaṇie teṇa bhaṇnai²²: bhagavaṃ, jā sā sā sā? tattha (bhagavayā²³ 'āmam' ti bhaṇie²⁴) Goyama-sāmiṇā bhaṇiyam: kim²⁵ eenaṃ 'jā sā sā sa' tti²⁶ bhaṇiyam²⁷? ettha²⁸ tise utthāna-pāriyā(va)ṇiyam²⁹ savvam sāmī (bhagavaṃ) parikahe³⁰:

6. teṇam kāleṇam teṇam samaeṇam Campā (nāma) nagari¹. tattha ego suvaṇṇakāro[†] (itthi²-lolo). so²¹ panca³-panca suvaṇṇasayāni dāṇam jā⁴ pahāṇā kannā⁵ taṃ pariṇe⁶. evam teṇa(m)

¹⁰ souṇa Śīl.; souṇam ¹¹ viṇiss[°] (BΣ?) Śīl., °hi tti BŚīl. ¹² ānatto. ¹³ apaḍuppanno. ¹⁴ °eṇa vā p[°] Śīl., °hi Śīl., °hi tti BŚīl.² ¹⁵ °hi tti B(Σ?): °nai: aham bhalāmi ko pellei Śīl. ¹⁶ uss[°] Śīl., us[°] BS. ¹⁷ °ṇā BSSīl. ¹⁸ tā SΣ. ¹⁹ to Śīl. ²⁰ tabhā a. ²¹ °ṇie ittagāo Śīl.; °yāe °gāe.

¹ rau. evam te. ² rāyāṇo. ³ āṇiy[°] SŚīl. ⁴ him sā °yā °gā. ⁵ nimmāyā. ⁶ °ri. ⁷ ram Śīl.¹; ram, sammt bh[°] vor dh[°]. ⁸ teṇa Śīl. ⁹ jāva B. ¹⁰ -sajjā, auch Śīl. ¹¹ ma B. ¹² jesu nam Śīl. ¹³ 'rai jai ya sāmī iham eja¹ tao aham pavvajjam genhejjā Śīl. ¹⁴ 'vam viharanto āgantūna tatth¹ eva bahiriyāe Śīl. ¹⁵ samosaraṇam. ¹⁶ 'dho tao Śīl.; °vāṇi. ¹⁷ ggayā abbhintariyāo, io ya 'sāmī samosaḍḍho' tti soum ego paccanta-māhaṇa-teṇao saṃsay'āvanno āgantūna Śīl.; 'ime savvaṇnū, na kimci se avidiyam, tamhā iha pucchāmi'. ¹⁸ tao Śīl. ¹⁹ °ṇai. ²⁰ °ṇampiṇyā. ²¹ nicht bei Śīl. ²² bhaniyam Śīl. ²³ °yā bhaniyam Śīl. ²⁴ °ṇie tattha Σ. ²⁵ kim Śīl. ²⁶ sā statt sa tti. ²⁷ vor eo[°]. ²⁸ tattha BΣ. ²⁹ °yāṇ[°] Śīl. ³⁰ °hehi S, °hei tti Śīl.²; °hi a.

¹ °rie B, °mā n[°] S, °māe °rie Śīl. ² itthī Śīl. ³ nicht in α & Śīl. ⁴ jahā α; nicht in β. ⁵ dāriyā. ⁶ genhai.

panca sayā piṇḍiyā. ekk'ekkāe⁷ tilaga-coddasa(ga)m alamkāram⁸ kareī⁹. jad-divasaṃ¹⁰ (ca*** jāe samam) bhoge bhunjijhi¹¹ tad-divasaṃ dei tise (alamkāram), avasesaṃ kalam na dei. so¹² issā-luo¹³, tam gharāṃ na kayāi¹⁴ muyai na vā annassa-m-¹⁵alli(i)uṃ dei. so annayā kayāi mittenam¹⁶ pagae vāhito¹⁷ (anicchanto balā nio) jemeuṃ¹⁸. so²¹ taḥim gao tti nāṇa tāḥim cintiyam¹⁹: kim eeṇa(m)²⁰ amha²¹ suvaṇṇaṇam! ti, ajja ne pai-rikkam ṇhāmo²² (samālabhāmo āvindhāmo²³ ya**) tti, ṇhāyā²⁴ pairikka²⁵-majji-yavva²⁶-vihie tilaga-coddas(ag)ṇam alamkāreṇam*** appānam alamkā(ṇ)euṇam addāyam gahāya appānam pehamāṇo²⁷ ciṭṭhanti. so ya tao āgao**. tam daṭṭhūṇam āsurutto²⁸. teṇa ekkā gahiya²⁹ tāva piṭṭiyā jāva maya tti. tā³⁰ nam annāo bhaṇanti: evaṃ amha³¹ (vi) ekk'ekkā eeṇa (ni)hantavva tti, tamhā eyam ettha ceva³² addāga-punjam karemo. tattha eg'ūṇehim pancahim mahilā-saehim panca eg'ūṇāim addāga-sayāim jamaga-samagam eva pakkhittāim³³. tattha so addāga-punjo jāo³⁴. pacchā puṇo (vi) tāsim pacchātāvo jāo: kā gai amham pai-māriyaṇam (bhavissai), loe³⁵ ya uddhamāṇāo sahiyavvāo. tāhe³⁶ ceva tāhim tam gharaṃ ghaṇa-kavāda-***nirantara(m) nicchiḍḍāim dārāim³⁷ ṭhaveūṇa³⁸ aggi dinno savvao samantao³⁹. anne bhaṇanti 'ullambeuṃ mayāo' tti.

7. teṇa pacchā'ṇutaveṇa¹ sāṇukkosayāe ya tae* ya*** akāma-nijjarāe maṇṇesūvavannā². (panca vi sayā corā jāyā egammi pavvae parivasanti.) so vi³ kāla-gao tirikkhesūvavanno⁴. tattha jā sā padhamam māriyā sā vi⁵ ekkam bhavam triesu, pacchā ekkammi bambhaṇa-kule⁶ ceḍo āyāo, so ya panca-variso (jāo)***. so** ya suvaṇṇakāro tirikkhesu⁶ uvvaṭṭiṇam tammi kule*** ceva⁷ dāriyā jāyā. so ceḍo tise bāla-ggāho. sā ya⁸ niccama eva royai⁹. teṇa udara¹⁰-poppayam karenteṇam kaha¹¹ vi sā joṇi-ddāre hattheṇa āhaya¹². tah(a ce)eva¹³ sā ṭhiyā (rovium)¹⁴. teṇa nāyam¹⁵: laddho mae¹⁶ uvāo tti. evaṃ so nicca(kāla)m eva*** kareī¹⁷. (so) tehim¹⁸ māyā-piḥim¹⁹ nāo. tāhe haṇiūṇa²⁰ dhāḍio²¹; sā vi apaḍuppannā ceva viddāyā.

⁷ eg'egāe. ⁸ sa-ang'ābharanam Sīl.; bhaṇḍāl°. ⁹ dei. ¹⁰ sam param β. ¹¹ jai, auch Σ. ¹² eso Σ. ¹³ is° Σ. ¹⁴ yāi vi Σ, yāi mokkalam Sīl. ¹⁵ allium Sīl. ¹⁶ ttehim Sīl. ¹⁷ hitto Sīl. ¹⁸ tam ca vippagittam tao Sīl. ¹⁹ nāyam. ²⁰ ten° Σ. ²¹ ḥānam, vor e° Sīl. ²² mānemo. ²³ āviddh° S, āvimddh° Sīl. ²⁴ yāo ya B. ²⁵ kkam, auch (B?) Σ. ²⁶ jjana B Sīl. ²⁷ deh°. ²⁸ ratto. ²⁹ hāya. ³⁰ tou (für to oder tāo) Σ; tao. ³¹ he B Σ. ³² ṭṭhanti, so vi ya avara-tteṇa niyatto, pahāna-pattie se aggalā avaniyā, tam pasāhiyam, daṭṭhūṇa kasā-yānala-dajjhamāṇeṇam tālageṇam māriyā, tāo annāo ya bhaṇanti: esa amha ekkakkiam mārehii tti, tamhā eyam ettha Sīl. ³³ ttāni Sīl. ³⁴ kao. ³⁵ loe vi B. ³⁶ taha. ³⁷ nicht bei Sīl. ³⁸ kāṇa. ³⁹ tāo Sīl.; tā.

¹ vor t° Σ; eḥāyān° Sīl. ² nussesu āgam nibaddham. ³ vi ya Sīl. ⁴ appa-ṭṭhi-tirikkhesu uv° Sīl.; su uv°. ⁵ ghare. ⁶ kkkhehimto Sīl. ⁷ vor k° Sīl. ⁸ ggāhi sā vi ya asuha-bhāva Sīl. ⁹ rūvai (oder rūv°) tao Sīl.; rūv°. ¹⁰ nōd°. ¹¹ kih° B'S Σ. ¹² tāliya. ¹³ ceva B Sīl.; tāh°. ¹⁴ roi° B Σ. ¹⁵ yam jāhā Sīl. ¹⁶ me B. ¹⁷ tālento. ¹⁸ tāh°. ¹⁹ pieh° Σ. ²⁰ hantūṇa. ²¹ visajjio.

8. so (ya) ceḍo palāyamāno cira-nagara-viṇaṭṭha-duṭṭha-sil'ā-yāro¹ jāo. gao egam cora-pallim jattha tāni eg'ūn(ag)āni² panca³ cora-sayāni parivasanti. sā vi pai-rikkam hiṇḍanti egam gāmaṁ gayā. so³ gāmo tehiṁ (corehiṁ) pellio, sā ya nehiṁ⁴ gahiya. sā tattha (tehiṁ) panca(hi vi)⁵ cora-saehim paribhutta⁶. tesim cintā jāyā⁷: aho imā varā ettiyāṇaṁ⁸ sahai⁹, jai annā (se) biṇḍiyyā¹⁰ labbhejjā¹¹ to se viissāmo hojjā¹². tao¹³ tehiṁ annayā³⁷ kayāi tise biṇḍiyyā¹⁴ āṇiyā. jam ceva (divasaṁ)* ** sā** āṇiyā¹⁵ tad-divasaṁ (ceva) āradhā sā tise āyam ca uvāyam ca (chiddāim maggai) keṇa¹⁶ uvāeṇa eyam¹⁷ mārejjā. tattha annayā kayāi chimma-kaḍayam giham (te ya** *** annayā¹⁸ odhāiyā¹⁹). to tattha tae²⁰ (sā bhaṇiyā²¹: peccha! kūve kimpī dīsaī. sā²² datṭhum āradhā. tae²³ tatth' eva chūdhā)²⁴. tāhe (te²⁵ āgaya) pucchanti. tae²³ bhaṇnai: appaṇo²⁶ mahilaṁ kīsa²⁷ na sāraveha? tehiṁ nāyam jahā etae²⁵ māriyā. (tao) tattha tassa bambhaṇa-ceḍa(ga)ssa hiyae ṭhiyam jahā: esā sā** *** (mama) pāv(a-kamm)ā (bhagiṇi tti), suvvai ya bhagavaṁ (Mahāviro savvannū savva-darisi). tao³⁰ (esa)³¹ samosaraṇe pucchai.

9. tāhe sāmi bhaṇnai: sa cceva sā tava bhagiṇi. ettha¹ samvegam āvanṇo. so³⁷ pa(v)vaio. evaṁ soṇṇa² savvā sā parisā pa-yaṇurāga³-samjuttā jāyā⁴. (tao) tattha sā** *** Migāvai devī** jeṇ' eva samaṇe bhagavaṁ⁵ Mahāvire (teṇ' eva uvāgacchai, uvāgacchittā samaṇaṁ bhagavaṁ Mahāviraṁ³⁷ vandai** *) vandittā³⁷ (evaṁ vayāsi): jam navaraṁ⁶ Pajjoyam āpucchāmi (tao tuijha⁷ sagāse pavvayāmi tti bhaṇiṇaṁ), 'ahā-suham', tae nam sū Migāvai devī jeṇ' eva Pajjoe rāyū teṇ' eva uvāgacchai, Pajjoyam kara-tala-pariggahiyam evaṁ (āpucchai⁸): icchāmi nam Devāṇampiyū tubbhehim abbaṇunnāyā samanassa bhagavao Mahāviraṁsa —. tao⁹ Pajjoo¹⁰ rāyū tise¹¹ mah'aimahāliyāe sa-deva-maṇuyāsurae¹² parisāe¹³ lajjāe na tarai (vāreum¹⁴) jahā 'mā pavvayāhi' tti, eyam attham aṇujānai, (tāhe³⁷ visajjei¹⁵. tao Migāvai Pajjoyassa) Udayaṇaṁ ca se kumāraṁ nikkhevaga-nikkhittam¹⁶ kāṇa¹⁷ 'evaṁ

¹ °ra-caritto (-cār° α). ² eg'ūna S; °aim. ³ so vi Sīl. ⁴ aneḥ° Sīl.
⁵ °him vi BS, °him mi Sīl. ⁶ j statt bh (zuweilen auch sonst). ⁷ sam-
muppanā. ⁸ °nam dharisaṇaṁ Sīl. ⁹ °hatti B, °hiti S, °harati (für °hai
ti?) S. ¹⁰ °jjayā BS(β°?). ¹¹ labh° (!) MSS. (auch Sīl.). ¹² bhavējjā.
¹³ evaṁ. ¹⁴ °jjayā S. ¹⁵ °jjiyā āṇiyā, jad-divasaṁ ca sā āṇiyā Sīl.
¹⁶ °na puna Sīl. ¹⁷ auch in Sīl. ¹⁸ corā ann° Sīl. ¹⁹ uddh° Sīl.
²⁰ tae vi Sīl. ²¹ °yā halā Sīl. ²² °sai tti tao sā ujjuyayāe Sīl. ²³ tie
Sīl. ²⁴ bhaṇnai 'peccha imam mahā-dumaṁ kusumiyam', tae dīṭham, tae
nolliyā, padīyā. ²⁵ corā Sīl. ²⁶ appaṇo S. ²⁷ °lā kimp Sīl. ²⁸ eie,
auch Sīl. ²⁹ bei Sīl. bloss sec. m. eingefügt. ³⁰ tāhe. ³¹ °ni tti
cintei ya bh° M° s° s° ya tti vādo suvvai tao esa ih' āgao Sīl.

¹ ettha so Sīl. ² °vvaio eyam ca kahāṇayam soum Sīl. ³ vāyāṇur°.
⁴ °rāgā samvuttā Sīl. ⁵ vor s° S & (°vanta) S. ⁶ °sī bhagavaṁ jāvam
rāyam Sīl.; °ttā jā navarim. ⁷ tumha Sīl. ⁸ pucch° B.S. ⁹ tae nam.
¹⁰ so P° Sīl.: se (so β) Pajjoe. ¹¹ °haīm°. ¹² °ra Sīl. ¹³ °sā, auch S.
¹⁴ °reum ti Sīl. ¹⁵ °jjiyā Sīl. ¹⁶ °va-nikh° (-nib° sec. m.) Sīl. ¹⁷ karei.

¹⁸ *samvaddhehi*⁷, *evam* pavvaiyā *Migāvaī*. Pajjyassa (vi ³⁷ya^{***}) atthā Angāravaī *Sivappamuhāo* devīo ¹⁹ pavvaiyāot. tāni vi ³⁷ panca cora ³⁷-sayāni teṇa^{**} gantūna ²⁰ sambohiyāni ²¹ *pavvaiyāni*. — *eyam* pasangena bhaṇiyam²². ettha iṭṭaga-paramparaena adhiyāro, esa dāvva-paramparao ²³ *eeṇa bhāva-paramparaē sāhijjai jahā Vaddhamāṇa-sāmiṇā Suhammassa Jambu-nāma jāva amha vā-yan'āriyā ānupuvvīya kama-parivādīya āgayaṃ suttao atthao karaṇao ya*.

II, 22. egammi mahā-nagare palīvaṇagam samvuttam. tammi ya anāhā duve jaṇā pangulao andhalao ya¹. (te) nagara-loe² jalaṇa³-sambham'ubbhanta-loyaṇe palāyamāṇe (pāsanto⁴) pangulao gamaṇa-kiriya⁵'bhāvāo⁵ jāṇanto vi palāyaṇa-maggam kam'āgaṇa aganiṇā⁶ daḍḍho. andho vi^{*} gamaṇa-kiriya-jutto palāyaṇa-maggam ajāṇanto turīyam jalaṇ'anteṇa gantum agani-bhāriyāe khāṇīe paḍi-ūna daḍḍho. (esa diṭṭhanto, ayam atthovaṇao:) *evam* nāni (vi^{*}****) kiriya-rahio na kamm'aggiṇo palāiṇum samattho, iyaro vi nāṇa-rahīyattaṇao tti.

II, 23. egammi raṇṇe rāya-bhaeṇa nagarāo uvvasiya⁷ logo thio. puṇo vi dhādi-bhaeṇa pavahaṇāni ujjihiya palāo. tattha duve anāha-ppāyā andho pangū ya ujjihiyā. (gayāe dhādie) log⁸'s-aggiṇā ya (vāeṇa) vaṇa^{**}-davo laggo. te ya bhiyā. andho chuṭṭa-kaccho aggi'nteṇa palāyai. pangunā bhaṇiyam: andha, mā io nāsaṇam! io ppeva⁹ aggi. teṇa bhaṇiyam: kuo¹⁰ puṇa gacchāmi? pangunā bhaṇiyam¹¹: aham (pi purao aidūre¹²) magga-desanāsamattho (jao)^{***} pangū, tā maṃ khandhe karehi jeṇa ahi-kaṇṭaka-jalaṇ'ādi-avāe parihaṇāvento suham (te) nagaram pavemi. (to)^{***} teṇa 'taha' tti paḍivajjiyam¹³ anuṭṭhiyam pangu-vayaṇam, gayā ya khemeṇa do vi nagaram ti. (esa diṭṭhanto, ayam atthovaṇao:) *evam* nāṇa-kiriyaṇim siddhi-puram pavijjai tti.

II, 36. (parihāriyāna u tavo jahanna 1 majjho 2 tah'eva ukkoso 3, si'ṇha-vāsa-kāle bhaṇio dhīrehi patteyam || 1

1. tattha jahanno gimhe cauttha, 2. chaṭṭham tu hoi majjhimao,
 3. atthamam iham ukkoso; etto sisire pavakkhāmi: || 2
- sisire u jahannāi chaṭṭhāi dasama-carimago hoi;
vāsāsu atthamāi bārāsa-pajjantago neo || 3
pāraṇage āyāmaṃ, pancasu gaḥḥo dosu 'bhiggaho bhikkhe;
kappaṭṭhiyāi¹ paidiṇa karenti em eva āyāmaṃ || 4
evam cham-māsa-tavaṃ carium parihārigā anucaranti
anucarage parihāriya-pada-tṭhie jāva cham māsā || 5

¹⁸ °dhihi oder °ṭṭhi (°him β).

¹⁹ °vaī-pam° °vīo āpucehiṇa Sīl.

²⁰ °pi teṇa sāhūnā gantum Sīl.; °pi teṇ' ānitta. ²¹ boh° pavvāyāni ya Sīl.; °yāim. ²² °nam bh° Sīl.; vaniyo° (statt vanṇiyo°). ²³ °rāo.

¹ °dhao ya S.; °ra-dāhe andhalaga-pangulagā do anāhā. ² -jane. ³ °nam S. S. ⁴ s° S. sante B. ⁵ °vao S. ⁶ aggiṇā. ⁷ °yā. ⁸ °ga B.

⁹ jjeva B. ¹⁰ ggī so āha kao. ¹¹ °gū bhaṇai. ¹² °id° B. ¹³ °ji° B.

¹ °yā ya Śānt. und Bhag. Ed.! °yā vi Sthān. Ed.!

kappa-tthio vi evaṃ cham-māsa-tavaṃ karei, sesā u
 aṇuparihāriga-bhāvaṃ vayanti kappatthiyattaṃ ca || 6
 ev' eso atthārassa-māsa-pamāṇo u vaṇṇio kappo
 saṃkhevaṃ, viśeso suttā etassa nāyavvo || 7

kappa-samattīṭṭe tayam³ jīṇa-kappam vā uventi gaccham vā;
 paḍivajjamāṇagā puṇa jīṇa-ssagāse pavajjanti, || 8
 tiṭthagara-samivāsevagassa pāse va, no u annassa.

eesim jam caraṇam parihāra-visuddhiṃ tam tu || 9) ⁴

II, 54 (Kalpabh. peḍh. 172) ¹. 1. godohao ² (jai) ³ jam ⁴ pā-
 dalāe vacchayam ⁵ tam bahulāe ⁶ muyai bahuleram ⁷ vā pādālāe ⁸
 (muyai) ⁹ evaṃ vitāha-karaṇam (to) aṇaṇuogo (bhavai, tassa ¹⁰
 ya ¹¹ duddha-kajjassa appasiddhi ¹² bhavai ¹⁰). jai ¹³ (puṇa) jam ¹⁴
 jāe ¹⁵ tam tae (ceva) ¹⁰ muyai tayā tahā-karaṇam bhavai (to) aṇu-
 ogo ¹⁶ (tassa ya ¹⁷ duddha-kajjassa ¹⁸ pasiddhi bhavai ¹⁰) ¹⁸. evaṃ
 ihāvi ¹⁹ jai jiva-dava-lakkhaṇeṇam ²⁰ ajivaṃ parūvei (ajiva-lakkha-
 neṇa vā jivaṃ ²¹) to aṇaṇuogo bhavai ¹⁰. (tam bhāvaṃ annahā
 geṇhai), teṇa viśamvadanēṇam ²² attho ²³ viśamvadai, attheṇa vi-
 samvayanēṇam ²⁴ caraṇam ²⁵, caraṇeṇam ²⁶ makkho ²⁷, makkhābhāve
 dikkhā niratthiyā. (aha puṇa ²⁸ jiva-lakkhaṇeṇam jivaṃ parūvei,
 ajiva-lakkhaṇeṇam ajivaṃ, to aṇuogo ²⁹; tassa ya ³⁰ kajja-siddhi ³¹
 bhavai ¹⁰ tti ³² avigalo atthāvagamo, tao caraṇa-vuḍḍhi, tao makkho
 tti. esa paḍhama-ditthanto) ³².

² seso viśesa-suttāṇo ney° Śānt. ³ tao Śānt. ⁴ Auch bei Śānt. zu
 Uttarādhy. XXVIII, 32^b, ferner in der Avacūri zu Karmagr. IV, 12 (MS. B
 690 fol. 7^b 24—28) und mit einigen weiteren Strophen (Niś.-bh. X, 267. 274.
 278 f.) bei Abhay. zu Bhag. VIII, 2 Ed. fol. 570^b; bloss die vierte Strophe
 bei Abhay. zu Sthān. III, 4 Ed. fol. 184^b; das erste Hemistich der achten =
 Viśesh. I, 1275^a. In der Vṛtti eine kürzere Fassung in sechs Gāthās:

1 entspricht 2 f. | 4. 6 = 6. 9.
 2 f. „ | 4 f. 5 entspricht 7 f.

¹ Alle zwölf Erzählungen zu II, 54 f. auch in Kalpa-Cūrṇi & -Tikā; die
 Varianten hieraus sind im Folgenden im Anschluss an den Text von H durch
 C & T characterisirt; wenn nöthig, ist bei C beigefügt, ob die Lesart sich nur
 im Berliner MS. (B) oder nur in dem von Poona (P) findet.

Von Śīlānka's Fassungen sind die ersten drei zur Hälfte in Skt und dess-
 halb hier nicht berücksichtigt; ebenso die sechste nicht, welche ziemlich breit
 gehalten ist und keinen besondern Werth hat. Was übrigens in 1—3 & 6 an
 einzelnen Stellen Beachtung verdient, ist ins Glossar aufgenommen. Ueber die
 andern Erzählungen Śīlānka's geben die Fussnoten und die (zu 5 & 11 f.) bei-
 gefügten Textstücke in Kleindruck Aufschluss; 7—10 gehen mit H.

² dohao C. ³ vor g° T. ⁴ jo, auch T. ⁵ cchao, auch T.
⁶ bāh° C. ⁷ leyam B^T, bah° C in P; lagam. ⁸ vacchagam p° T.
⁹ muncāi B. ¹⁰ nicht in T. ¹¹ hinter °ssa T. ¹² as° C in B. ¹³ jayā.
¹⁴ jo T. ¹⁵ jāe vacchayam C, jāe vacchago T. ¹⁶ °go bhavai C^T. ¹⁷ nicht
 in C. ¹⁸ tasya cārthasya prasiddhir bhavati; der ganze Satz (jai &c.) in C^T
 erst später hinter niratthiyā. ¹⁹ hā S^T; hāpi, auch B. ²⁰ °ṇam dohaya-
 tthāṇio sāhū C^T. ²¹ °vam parūvei C. ²² °vaieṇam C. ²³ attho vi C.
²⁴ °vaieṇa C, °tthe viśamvaie T. ²⁵ °ṇam pi viśamvayai C, °ṇam viśam-
 vayai T. ²⁶ °ṇa viśamvayai T; °ṇa-viṇāse. ²⁷ °kkhābhāvo, auch T.
²⁸ statt ah° p° in CT: evam ihāpi (hāvi T) jai. ²⁹ °go bhavai C^T. ³⁰ ya
 makkha-lakkhaṇassa T. ³¹ °jassa pas° C^T. ³² tti av° &c. nicht in C^T; bile
 pasatthe samoyāro, evaṃ savvattha bhāṇiyavvam.

2. (Paiṭṭhāṇe nagare)¹ Sālavāhaṇo² rāyā. (so varise-varise) Bharuyacche Nahavāhaṇam³ rohei. *evaṃ kālo jāi*, (jāhe ya) varisā-ratto⁴ (patto***⁵ tāhe) sa(yaṃ) nagaram (paḍi jāi⁶. *evaṃ kālo*) vaccai. annayā⁷ teṇa (rannā) rohaṇa(m) gaellaṇam atthāṇi-maṇḍaviyāe nitthudham⁸. (tassa ya¹⁰) paḍiggaha-dhāriṇi⁹ khujja, *sā*¹⁰ *cintei*¹⁰: aparibhogā¹¹ esā¹², nūṇam¹³ rāyā jāu¹⁴ -kāmo. tise ya¹⁵ rūlao¹⁶ jānasālio¹⁷ paricio¹⁷. (tāe) tassa siṭṭham¹⁸. so pae jāṇagāni¹⁹ pamakkhio²⁰, payaṭṭaviyāni²¹ ya***. tam²² da-ṭṭhūṇa²³ sesao²⁴ khandh'āvāro paṭṭhio²⁵. rāyā *ya* rahasi²⁶ (ekallo dhul'ai-bhayā gacchissāmi tti pae)²⁷ payaṭṭo²⁸ jāva (savvo) khandh'āvāro²⁹ *pae purao* payaṭṭio³⁰ diṭṭho³¹. rāyā *cintei*: na mae³² kassai kaḥiyam³³, kaḥam³⁴ (eehim) nāyam? (gaviṭṭham) param-paraṇam jāva khujja tti. khujja³⁵ pucchiya³⁶. tāe³⁷ ta'eva akkhāyam. (esa aṇaṇugo; tise maṇḍaviyāe khettaṃ ceva cinti-jjai³⁸. vivario aṇugo. *evaṃ nippaesam eganta*³⁹-*niccām egam āgāsam paḍivajjāventassa aṇaṇugo, sappaesāi puṇa paḍivajjāventassa aṇugo* tti)⁴⁰.

3.¹ ekko sāhū pāosiyam pariyaṭṭento rahaseṇam² kālam na

¹ °ṇam °raṃ CT. ² °liv° B; Sātav°, auch S; °ṇo nāma T. ³ Narav° BT. ⁴ °tte ya. ⁵ bhavai C in P & T, patto bhavai C in B. ⁶ tāi (für thāi?) C in B, hāi (für thāi?) T. ⁷ °yā ya C. ⁸ °cch° MSS; °ṇie m° n° S, °ṇiya-m° n° T, °ṇiya-m° nitth° C. ⁹ °ri, auch CT. ¹⁰ auch in CT. ¹¹ °go, auch BS. ¹² esā bhūmī B S, esā diṭṭhā T; esa, auch C. ¹³ °ṇam eso T. ¹⁴ jāu, auch CT. ¹⁵ nicht in T. ¹⁶ rāya-olaggao C in B. ¹⁷ °rijiyao, auch CT. ¹⁸ p° tie t° kaḥiyam T. ¹⁹ °ṇāim CT; °ṇagāim. ²⁰ °kkhittā S; °majjio. ²¹ °ṭṭiy°, auch CT. ²² tam ca S. ²³ °ṭṭhum CT. ²⁴ °sao vi C, samatthagō vi T. ²⁵ payaṭṭio CT; °saena vi loyāni (für loṇa) payaṭṭiyāim. ²⁶ °hassi BS; °hassiyagām, auch C. ²⁷ °li-bhaṇa T; in C fehlt Alles. ²⁸ padhāvio C; padhāio. ²⁹ vor s° C; logo. ³⁰ patṭhiyao B S; gaellao, auch C. ³¹ tuṭṭho C; diṭṭhā. ³² mayā B S, me S. ³³ °yam ti mit Weglassung der folgenden vier Worte C. ³⁴ kāo (statt kao?). ³⁵ nicht in CT. ³⁶ āp° C, sā p° T. ³⁷ tie T, tāhe C. ³⁸ citt° BS S. ³⁹ eta S, egata S, egam tu B. ⁴⁰ °viyāe vivariyam, *evaṃ jai ganiya-visam-vāim pannavei khettaṃ jīva-dhanupaṭṭh'āhim to aṇaṇugo bhavai, tam kajjam na sāhei, jai puṇa avisamvāim kahei to aṇugo bhavai C; atra yaṇa maṇḍapikāyam niddhatam (statt nishṭhyūtam) esho 'nanuyogaḥ, evaṃ yadi kshetrām jīva-dhanuprsth'ādiḥbhīr gaṇita-visamvādena prarūpayati tadā 'nanuyogo, yadā tv avisamvādi kathayati tadā 'nuyogo yathā kubjāyā 'aparibhogam kshetrām jātam' iti prarūpayantyaḥ T; ettha khujjae 'aparibhogam khettaṃ jāyam' ti panna-vayantie aṇugo, annahā puṇa aṇaṇugo, evaṃ samoyāro.*

¹ H zu Das.-niry. 190, 1 und Malay. bh. peḍh. 63, 1 geben dieser Erzählung folgenden Wortlaut: ekko sāhū pāosiyam kālam ghettaṃ aikkantāe vi padhama-poriste aṇuvaṇṇa paḍhai kāliya-suyam. sammadiṭṭhi-devayā cintei: mā annā¹ panta-devayā chalejja tti kām takkaṃ kude² ghettaṇam 'takkaṃ! takkaṃ!' ti *bhaṇanti* tassa purao (abhikkhaṇam 2 ā)ga(i)ṇ'agayāim karei. teṇa ya 'cīrassa' sajjhāyassa³ me⁴ vāghāyam karei tti bhaniyā: ayāṇie! ko imo takkaṇa (vikkiṇaṇa)-kālo? velaṃ tā paloeha! tiya vi bhaniyam: aho! ko imo kāliya-suyassa sajjhāya-kālo? tti. tao sāhūṇā⁴ (nāyam jāhā) 'na esā paga'i(tthi) tti, uvautto, nāo⁵ 'addharatto'. dinnam micchā-dukkadham. devayāe bhaniyam: mā evaṃ karejjāsi, mā panta chalejja. tao kāle sajjhāiyavvaṇ, na u akāle tti⁶. ² rabh° S S C.

¹ nam.² °kka-kudam.³ °ss' esā.⁴ °hū.⁵ nāum.⁶ iti.

yānai. sammadiṭṭhigā ya¹⁵ devayā tam³ hiy'atṭhayāe bohei⁴. mi-
cchadiṭṭhigāe bhaṇaṇam (sā) takkassa ghaḍayaṇam bhareuṇ⁵ mahayā
¹⁵(-mahayā) saddenaṇ⁶ puṇo-puṇo (ugghosei 'mahiyaṇam mahiyaṇam***'
ti. so) tise kaṇṇ'āroḍayaṇam asahanto⁷ bhaṇai: aho takka-vela? tti.
(sā paḍibhaṇai:) jahā tuijhaṇ sajjhāya-vela tti⁸. (tao sāhū)³⁵ uvau-
jjiṇa⁹ micchā mi¹⁰ dukkaḍaṇ¹¹ ti*¹⁵ (bhaṇai)¹¹. devayāe aṇusaṇo:
mā puṇo¹² (evaṇ kaḥisi), mā (micchādiṭṭhiyāe) chal(ijji)hiṇi tti¹³.
(esa) tassa akāle sajjhāyantaṇa aṇaṇuogo, devayāe kāla-velaṇ
sāhantīe ('kāle paḍhiyavvaṇ' to) aṇuogo (bhavaṇ).

4. (egammi gāme bahira-kuḍumbayaṇ¹ parivasai: therō therī
ya**, tāṇaṇ putto, tassa bhajjā. so² putto)³ bahiro halaṇ vāhei.
(panthiehim) panthaṇ pucchio bhaṇai: ghara-jāyagā majjha (ee)
baillā. bhajjāe (ya) se bhattaṇ āṇiyaṇ. tise⁴ kahei jahā: baillā
singiyā. sā bhaṇai: loṇiyaṇ⁵ aloniyaṇ vā, māyāe te siddhayaṇ⁶.
sā sāsūe kaḥiyaṇ⁷. sā bhaṇai: thullaṇ⁸ vā baraḍaṇ vā, therassa

³ tassa, auch C. ⁴ sambohayaṇi, auch C; sambohei T. ⁵ °reṇa S; °kkaṇ
vikkei. ⁶ °paṇ C (°pa P) & T. ⁷ °hamāno, auch CT. ⁸ °lā, auch T. ⁹ uvautto,
auch C & (°tte) T. ¹⁰ auch in Σ. ¹¹ nicht in C. ¹² °no 2 Σ; nicht in T;
biiyaṇ. ¹³ auch in C; der Rest lautet in T: tassa akāle sajjhāyantaṇa
aṇaṇuogo, tamhā kāle paḍhiyavvaṇ, to aṇuogo bhavaṇ.

¹ °baṇ CT; °lamb° BŚil.

² so tāṇaṇ CT.

³ Alles Folgende mit Ausnahme des Schlusssatzes in CT & Śil. ausführ-
licher. Indem wir C hersetzen, klammern wir ein, was in T fehlt und fügen
die übrigen Abweichungen von T cursiv ein oder vermerken sie in den Noten.
halaṇ vāhei. annayā so khettaṇ¹ vāheup gao, (so ya²) khette halaṇ vāhei.
anno ya maṇṇso teṇa paesaṇaṇ³ jāi, teṇa so panthaṇ pucchio. iyaṇ⁴ cinteī:
esa baillē⁵ singei. tāhe⁶ bhaṇai²: are mama ghare jāyagā⁷ baillā⁸, kahaṇ
ee singesi? na ṭṭhāsintī⁹. halaṇ uvvatteuṇ tassa (vāhāe) pa(d)hāvio. iyaṇ
cinteī 'gahillao esa', sampatthio¹⁰ (ceva). tassa ya bhajjā bhattaṇ ghettuṇ āgayā.
so bhajjāe kahei: baillā singiya tti. sā cinteī: esa bhaṇai 'aloniyaṇ bhattaṇ'
ti. tao bhaṇai: loṇiyaṇ (vā) bhavaṇ mā vā, māṇa¹¹ te¹² siddhaṇ. sā gha-
raṇ gayā sāsūyāe¹³ kahei: 'aloniyaṇ¹³ (ti)² tava putto bhaṇai. sāsū¹⁴ ya
(se) kattantiyā ciṭṭhai, tao cinteī: esā bhaṇai 'aithullaṇ kattasi¹⁵. tāe paḍi-
bhaṇiyaṇ: thullaṇ vā bhavaṇ baraḍaṇ vā, therassa pottaṇ¹⁶ hohi¹⁷. sā therāṇ
saddāvetṭā bhaṇai: saccaṇ eyaṇ aithullaṇ¹⁸, to tava pottaṇ¹⁶ hohi. tattha
(ya) tilā visārī(ya)yā. so rakkhago āsi, so cinteī: (ahaṇ bhaṇio)¹⁹ 'tume tilā
khāiyā' tti²⁰. (so bhaṇai: piṇṇ jīviyaṇ ekkam pi tilaṇ na khāmi)²¹. —
Śil.: kahei ya se: halā ajja mama ime baillā addha-singiyā āsi tti.
sā vi ya oṭṭhe callante datṭhaṇ bhaṇai: na yāṇāmo loṇaṇ vā 'loṇaṇ vā, māyā
te raddhaṇ tti. tao sā tam bhattaga-bhāyaṇaṇ kankodaṇyāṇa bharettā āyayā,
kattantiē sāsūyāe kaḥiyaṇ: ammo, putto te bhaṇai '..... nāṇusa-
pasarā therāṇ bhaṇai: suhiyā te sunhā, sā nēcchai 'thullaṇ' ti. so vi bhaṇai:
piṇṇ te jīviyaṇ jai mayā ekko vi tila-kaṇo bhakkhio tti. evaṇ jai egavayaṇaṇ
parūveyavvaṇ ti duvayaṇaṇ parūvei duvayaṇaṇ vā egavayaṇaṇ ti to aṇaṇuogo,
vivajjāe vivajjaya itī.

⁴ °se so S.

⁵ °yaṇ vā.

⁶ raddh°.

⁷ °hei.

⁸ thullaṇ.

¹ halaṇ. ² nicht in B. ³ °ṇa B; pas°. ⁴ so bahiro. ⁵ baladde.
⁶ nicht in B; tao. ⁷ jāitā B, °ra-jātayā P; jāellagā. ⁸ baladdā. ⁹ havasi
tti. ¹⁰ °padio, auch B. ¹¹ māṇe. ¹² °sūe. ¹³ °ṇayaṇ. ¹⁴ māyā.
¹⁵ °ttesi. ¹⁶ putt°. ¹⁷ hii. ¹⁸ °thullaṇ. ¹⁹ esā bhaṇai. ²⁰ °lā
khāiyā. ²¹ tao savahaṇ karei: pīemi ve jīviyaṇ jai egaṇ pi tilaṇ khāiesi.

pottam⁹ hohii. theram saddāvei¹⁰. thero bhaṇai: pium¹¹ (te) jienam egam pi tilam na khāmi. (evam jai egavayaṇam¹² parūveyavvam duvayaṇam¹³ parūvei¹⁴, duvayaṇe¹⁵ egavayaṇam¹², to aṇaṇuogo; aha taḥeva¹⁶ parūvei, ¹⁷aṇuogo)¹⁸.

5. (egammi¹ nagare¹ egā mahilā². sā¹ bhattāre mae 'ka-ttḥāiṇi vi tāva³ akkiyāni⁴ ghecchāmo' tti ajivamāni khuddayam⁵ puttam ghetum⁶ gāme pavutthā⁷)⁸. so (dārao) vadḍhanto⁹ māyaram¹⁰ pucchai: kaḥim mama piyā? *tāe sūtham jahā*: mao¹¹ (tti¹². 'so¹³ keṇam jiviyāio?' bhaṇai:)¹⁴ olaggāe¹⁵. 'to khāim) aham pi¹⁶ olaggāmi¹⁷. (sā bhaṇai:) *tumam tu na jānihi*¹⁸ (¹⁹olaggium¹⁹. 'to²⁰ kaḥam olaggiijai?' bhaṇio: viṇayam karejjāsi²¹. 'keriso viṇao?' jokkāro kāyavvo, niyam cankamiyavvam²², chandānuyattinā²³ hoyavvam²⁴)²⁵. so nagaram pahā(v)io. (antarā²⁶ neṇa vāhā miyānam²⁷ nilukkā diṭṭhā. vadḍenam saddenam 'jo bhaṭṭa' tti bhaṇiyam²⁸)²⁹. teṇa saddena mayā³⁰ palāyā³¹. tehiṃ (ghettum pa)hao. sabbhāvo neṇa³² kahio³³. bhaṇio *ya*³⁴ (tehiṃ)¹²: jayā erisam³⁵ pecchejjāsi³⁶ tayā nilukkantehiṃ³⁷ niyam³⁸ āganta-vvam³⁹, (na ya¹ ullāvijjai⁴⁰, saniyam vā). tao teṇam⁴¹ rayagā di-ṭṭhā. tao⁴² nilukkanto (saniyam)⁴³ ei⁴⁴. tesim ca (rayagānam) pottāni⁴⁵ hiranti, (thānyam⁴⁶ baddham, rakkhanti)⁴⁷. (esa)⁴⁸ coro⁴⁹ tti¹² (bandhium⁵⁰) piṭṭio⁵¹. sabbhāve kahie (mukko)⁵². tehiṃ¹ bhaṇiyam⁵³: *bhaṇejjāsi*⁵⁴ 'suddham⁵⁵ *nirayam nimmalam bhavan, ūsam*⁵⁶ *ca padāu*⁵⁴. so⁵⁷ tao⁵⁸ ei⁵⁷. egattha⁵⁹ *ucchu-*

⁹ putt°, auch B. ¹⁰ ddai, auch SΣ. ¹¹ pīu. ¹² °neṇam T. ¹³ °neṇa vā T. ¹⁴ nicht in T. ¹⁵ °ne vā C; nicht in T. ¹⁶ °ha ceva T, tam ceva C. ¹⁷ to an° C. ¹⁸ ettha tesim tam vayanam annahā kahentānam aṇaṇuogo.

¹ nicht in CT. ² nāgara-m° CT. ³ tāv° B, tā CT. ⁴ akiy° T, akiy° C. ⁵ ddalay° C & (dd°) T. ⁶ °ttūna Σ. ⁷ pautthā C. ⁸ ego bhagga-kulaputtāo, so muo, tassa mahilā 'nagare dullabham tana-katṭha-pattam' ti kām-
nam gāman pattā, putto se dāharao. ⁹ °ddh° T, pav° C; °ddhio. ¹⁰ °yam, auch C. ¹¹ tīe bhaṇiyam mao T; maellao. ¹² nicht in T. ¹³ bhaṇiyam so C. ¹⁴ °yāio sā bh° S; kā puna tassa vittī. ¹⁵ seviyāio. ¹⁶ °ham avi CT. ¹⁷ sevāmi. ¹⁸ yān° C, yānasi T; °nasi. ¹⁹ olagium Σ.

²⁰ tā Σ; tao pucchai T. ²¹ °jjasi B. ²² cakam° SΣ, cakk° T. ²³ °nuvatt° ΣCT. ²⁴ bhaviyavvam so bhaṇai evam kahāmo²² CT. ²⁵ °kiha sevijjai? viṇiehiṃ; nāgarā viṇayam na jānasi. 'kiha nagare viṇao?' nīo savvahiṃ hojjāhi. 'aham niyam vandissāmi' tti gao. ²⁶ °rāle Σ, °rā ya CT.

²⁷ nicht in T; may° BΣ. ²⁸ °tti tti bh° Σ; °yam aṇenam C in P, °yam neṇa C in B. ²⁹ °ddenam jokkāro kao T; peccai vāhe, 'bhaṭṭi jjo' tti bhaṇai. ³⁰ migā, auch CT. ³¹ °lānā C in B; m° p° vor t° (wofür tassa) s°. ³² ya neṇam C; teṇa, vor sabbh°, auch T. ³³ °hio mukko T. ³⁴ auch in CT. ³⁵ °se. ³⁶ °cchasi. ³⁷ °teṇa T, °kkaeh° S. ³⁸ saniyam C (saniyam-saniyam B) & T (°m). ³⁹ °kko ejjasi. ⁴⁰ ullav° ΣC(B). ⁴¹ ent° CT. ⁴² tāhe CT; so ya. ⁴³ saniyam-saniyam B. ⁴⁴ so ya nil° hinter acchanti. ⁴⁵ °ttāni C, dipe-dipe pottāim T. ⁴⁶ thān° C in B, tao thān° T.

⁴⁷ oddaena acchanti. ⁴⁸ ente core esa CT. ⁴⁹ coro nilukkanto ei CT. ⁵⁰ tao b° T; °dhiue (S) & °dhaue (B) für °dhiūna? ⁵¹ °ttium CT. ⁵² nicht in C. ⁵³ °nio, auch CT. ⁵⁴ auch in C (°jjā, hinter °ddham B) & T. ⁵⁵ °ddham 2 P. ⁵⁶ khāro CT. ⁵⁷ auch in T. ⁵⁸ nagara-sammum T.

⁵⁹ pahāvio katti C.

biyā(ni) vāvijjanti⁶⁰. (teṇa) bhaṇiyam⁶¹: *bhaṭṭi* suddham⁶² *nīra-*
yam (bhavau)⁶³ *ūso*⁵⁶ *ya padāu*⁵⁴. tehi⁶⁴ vi¹² piṭṭio. (sabbhāve) ka-
 hie mukko, *bhaṇio*⁵⁷ *ya*⁵⁷: *bhaṇa*⁶⁵ (erisam) bahum⁶⁶ (bhavau, bha-
 ṇḍim⁶⁷ bhareha eyassa'. annattha⁶⁸) maḍayam⁶⁹ nīpijjantam⁷⁰ (da-
 ṭṭhum)⁷¹ bhaṇai: bahum⁶⁶ bhavau⁷² (erisam, bhaṇḍim^{**1} bhareha^{**1}
 eyassa^{**1}. tattha⁵² vi⁵² hao⁷³. sabbhāve kahie) *tehim* bhaṇio⁷⁴:
 erise⁷⁵ *mā kayū!* (vuccai⁷⁶ 'accanta-viogo⁷⁷ bhavau erisenam^{***79}.
 annattha⁷⁹) vivāhe bhaṇai: (accanta-viogo bhe¹² bhavau erisenam⁷⁸.
 tattha vi hao⁸⁰. sabbhāve kahie bhaṇio⁸¹: erise⁸² bhaṇnai⁸³) (ni-
 ccam erisayānam pecchayā⁸⁴ hoha, sāsayam ca¹² bhavau eyam⁸⁵)⁸⁶.
 (annattha⁸⁷ niyala-baddhayam daṇḍiyam^{**} daṭṭhūṇa⁸⁸ bhaṇai: ni-
 ccam erisayāni pecchantao⁸⁹ hohi⁹⁰, sāsayam ca bhe⁹¹ bhavau)⁹².
 (tattha vi hao. sabbhāve kahie mukko⁹¹). *tehim bhaṇio*: 'eyāo
 bhe^{***93} lahum mokkho bhavau' evam bhaṇejjāsi⁹⁴. anne⁹⁵ mitta⁹⁶.
 saṃghādam⁹⁷ karenti⁹⁸. (tattha bhaṇai: eyāo bhe lahum^{***} mokkho
 bhavau.) tattha vi hao⁹⁹. (sabbhāve kahie mukko.) egassa¹ daṇḍi-
 kulaputttagassa² allīno. tattha³ (sevanto acchai. annayā dubbhikkhe
 *tassa⁴ kulaputtayassa⁵ ambila-jāu siddhelliya⁶. bhajjāe⁷ so bha-
 ṇnai⁸: jāhi, mahāyāna-majjhāo saddāvehi jā⁹ bhunjai¹⁰, siyalā ajo-
 ggā¹¹. teṇa gantum so¹² bhaṇio¹³: 12^{ehi}¹⁴, kir'aim¹⁵ siyalī-hoi am-
 belli¹⁶. so¹² lajjio¹⁷. gharam gaṇa¹⁸ ambaḍio, bhaṇio^{***19}:
 erise kajje saṇiyam²⁰ kaṇṇe kahijjai²¹. (annayā gharam²² pali-
 ttam²³. tāhe⁴ gantum²⁴ saṇiyam²⁵ kaṇṇe²⁶ kahei. jāva so tahim²⁷

⁶⁰ nīpijj°. ⁶¹ ṇai. ⁶² ḍdhāni CT. ⁶³ ʼvantu CT. ⁶⁴ tao
 tehim 'kim akāraṇe verio evam bhāsai' tti T; tattha. ⁶⁵ erise kajje evam
 bhaṇnai T. ⁶⁶ hu-saiyam. ⁶⁷ gaddio T. ⁶⁸ tao vaccanto egattha T.
⁶⁹ mayam P, mayagam T; mayae. ⁷⁰ nijj° T; °te. ⁷¹ ʼtthūṇa T. ⁷² hou.
⁷³ nicht in C; piṭṭio T. ⁷⁴ mukko bhaṇio ya ʼT; t° bh° hinter mā k°. ⁷⁵
 °sap, auch S & C in B; °se kajje evam T. ⁷⁶ bhaṇnai CT. ⁷⁷ go bhe C.
⁷⁸ nam kajjenam T. ⁷⁹ tao gacchanto egattha T. ⁸⁰ piṭṭio T. ⁸¹ mukko
 bhaṇio ya T. ⁸² °senam B ʼ(S?); °se kajje T. ⁸³ evam bhaṇiyavvam T.
⁸⁴ pi pecchantayā CT. ⁸⁵ nicht in C (B) & T. ⁸⁶ eriso bhe saṃjogo
 thiro thāvaro ya bhavau. ⁸⁷ tao vaccanto egattha T. ⁸⁸ ʼtthum C.
⁸⁹ to T; pekkhantayā C. ⁹⁰ ha CT. ⁹¹ eyam C (vor ca P), evam T.
⁹² tam niyala-baddhaṇa kulaputtaṇa bhaṇiyam. ⁹³ te, auch T. ⁹⁴ ev°
 bh° vor eyāo, auch T. ⁹⁵ tao gacchanto egattha kei T. ⁹⁶ ʼttam BST°.
⁹⁷ ʼḍayam T; ʼdim. ⁹⁸ te pecchai T. ⁹⁹ piṭṭio, auch T.

¹ gantumam (°tum P) eg° ohne die vorhergehenden fünf Sätzchen (eyāo
 &c.) C; gao nagare tattha eg° T. ² d° S, daṇḍiya-k° ʼ; khaulayassa C;
 kāraṇiyassa. ³ tam C; nicht in T. ⁴ nicht in T. ⁵ ʼtassa S;
 khaulayassa C. ⁶ ʼllayā C. ⁷ ʼjjāe se BS(ʼS?). ⁸ bhaṇio T, tāe bhaṇio C.
⁹ jeṇa T. ¹⁰ tumj° T; tum jattha C in B, tum | jā ku- (für tum jāu?) P.
¹¹ ʼggā bhavissai T; acokkhā C. ¹² nicht in C. ¹³ ʼntūna mahāyāna-
 majjhe vaddeṇam saddaṇam bh° T. ¹⁴ ehi ehi T. ¹⁵ kila C (hinter hoi)
 & T (hinter °li). ¹⁶ ʼbili ʼ, ʼbila-jāu CT. ¹⁷ ʼjjio jāo C. ¹⁸ gao teṇam T.
¹⁹ ʼnio ya CT. ²⁰ niyam S ʼ. ²¹ ambelli. ²² giham C, geham T.
²³ ttam, tassa bhajjāe bhaṇiyam: lahum saddāveha ʼhakuram T. ²⁴ so g° T.
²⁵ ʼyam-saniyam S und C in B. ²⁶ nicht in CT. ²⁷ tassa CT.

¹ Śīlāṅka's Fassung; so auch die kleingedruckten Stücke hinter 55, 11 f. und 57, 1—3. 8. ² fehlt im MS.

so 'evam' ti bhanittā puṇo paṭṭhio. annayā rāyauttam niyaliyaṃ pecchiṇṇ' āha:
 jāvēha canda-sūrā tavanti gayan' angaṇe gula-visāle
 tāva tuha erisaṃ hou nāha jam ahaṃ niyacchāmi || 13
 baddho, mukko, bhaṇio ya: erise bhannaṃ imam, mūḍha,
 'tumha imam ajja³ ceya vihaḍau! kiṃ kākakheveṇa!' || 14

tāhe 'evam' ti bhāṇiṇṇam paṭṭhio.

peccchai ya doṇha subabuya-kāla-viruddhāna nara-var'indāna
 sāhu-purisehi saddhiṃ nigghaṭṭam kīramāṇam so || 15
 so bhaṇai: tubbha eyaṃ vihaḍau ajj' eva! kiṃ 'tha⁴ kāleṇa!
 iya so kaḥimci jīo egass' olaggao jāo || 16

annayā dubbhikhe tassa tas-sāmiṇo bhajjāe ambila-jāu siddhelliya⁵, so ya se tas-
 sāmi olaggao gao. so tīe bhaṇio: gacchāhi, bhoiyaṃ bhaṇāhi 'ehi jāva am-
 bila-jāu na siyali-hohii' tti. so gao. teṇa ranṇo atthāiyāe tah'eva mahayā sa-
 ddeṇa so hakkārio, vilakkho ya jāo. ghara-gaṇa ya ambāḍio, bhaṇio ya: erise
 kajje saṇiyaṃ kaṇṇa-mūle thāiṇṇam vibhāe kahijjai. tao se annayā gharaṃ
 palittam. bhoiṇe paṭṭhavo: bhoiyaṃ hakkārehi. so gao. paṭṭhāve laddhe cirāo
 kaṇṇe kahehi. evaṃ ca jāva so āgacchai tāva ghara-vāso jhāmio. tattha vi ambāḍio
 bhaṇio ya: || 17

annayā bhoio pāvārayaṃ odhiṇṇa agaruṇā dhūvei, dhūmo niggaḍo. teṇa se uda-
 ga-takka-duddh'āi saṇṇhiyaṃ apecchantena kosirā⁶ kanjiṇi sirae se ukkiriya
 'jahā-tahā vijjhāyao' tti. evaṃ jo annammi vattavve annaṃ kahehi tassa aṇa-
 ṇuogo,]

II, 55 (Kalpabh. peḍh. 173). 6. sāvagaṇa¹ niyaya-bhajjāe² vay-
 amsiya viuvviyā diṭṭhā. ajjhovavanno dubbalo³ bhava⁴. (mahi-
 lāe⁵ pucchie⁶) nibbandhe (kae)⁷ siṭṭhe⁸ tae bhaṇiyaṃ: āṇemi⁹.
 tehiṃ⁷ (ceva)⁷ vatth'ābharanehiṃ¹⁰ appāṇaṃ nevacchettā¹¹ (andha-
 yāre) allinā¹², *divao na davāvio*. accchio¹³. pacchā¹⁴ (biyya-divase)
 a(d)dhiṃ pagao 'cira-rakkhiyaṃ vayaṃ khaṇḍiyaṃ¹⁵ ti¹⁶. tae¹⁷.
 sā(b)hinnāṇaṃ pattiyāvio¹. (evaṃ jo sasamaya-vattavvayaṃ parasa-
 maya-vattavvayaṃ¹⁵ bhaṇai odaiya¹⁹. bhāva-lakkhaṇaṇaṃ uvasami-
 ya²⁰. lakkhaṇaṃ parūvei tāhe aṇaṇuogo bhava¹, sammaṃ parūvi-
 jjamāṇe anuogo tti²¹)²².

7. (egammi paccanta-gāme ego olaggaya¹-maṇūso sāhu-māhaṇ'-
 āṇaṃ na suṇei na vā alliyai na vā sejjam² dei 'mā mama dhammaṃ
 kahehinti, to 'haṃ mā sadao hohāmi' tti. annayā taṃ gāmaṃ sā-
 huṇo āgayā, paḍissayaṃ magganti. tāhe so³ ** goṭṭhillaehiṃ 'so

³ ajjaṃ MS. ¹ ttha sec. m.; pr. m. ũca(?) ohne den vorhergehenden Anusvāra. ⁵ llayā pr. m. ⁶ Glosse kuthitā. ⁷ jjhāro pr. m.

¹ saddheṇa; das erste Sätzchen in CT: ego sāvago annaṃ mahilaṃ da-
 ṭṭham. ² niya-bh³ B, S fehlt; saddhiṃ. ³ CT. ⁴ nno
 pariḥāi. ⁵ bhajjāe CT. ⁶ accchio CT. ⁷ nicht in CT. ⁸ ttham
 S.C. kahiyaṃ T, kahie S. ⁹ mi tti C. ¹⁰ tāhe sā saṇjā-samae tae¹
 aviraiyāe tanaehiṃ vatthehiṃ CT. ¹¹ hiṃ appā nevacchio. ¹² aigayā.
¹³ so tīe samaṃ accchio T. ¹⁴ tao T; puṇo. ¹⁵ bhaggam. ¹⁶ nicht
 in T. ¹⁷ tae bhaṇiyaṃ 'mā addhiṃ pakarehi na khaṇḍijjai'² ahaṃ ceva
 āgayā (so³ na³ pattijjai³ tae) CT. ¹⁸ yaṃ ti C in B. ¹⁹ ud⁴ Papier-
 MSS. ²⁰ ya-bhāva CT. ²¹ bhava¹ C; nicht in T. ²² ettha tassa tīe
 ya sammaṃ sābhippāya-kahaneṇa anuogo, evaṃ annattha vi carcā yathā-vidhiṃ.

¹ ggalaggaya B, gga'olaggaya S. ² vasahiṃ CT.

¹ tīse. ² diyaṃ. ³ nicht in B.

na dei' tti 'so vi eehim³ pavancio hou' tti tassa gharam cin-
dhiyam⁴ jahā⁵: eriso tāriso* sāvago tti*, tassa⁶ gharam⁶ jahā⁶.
tam⁷ gayā pucchantā. dīṭṭho jāva na ceva ādhāi⁸. tatth⁹ ekkeṇa
sāhuṇā bhaṇiyam: jai vi¹⁶ na ceva so eso¹⁰, ahavā pavanciya mo
tti. tam soṇṇa teṇa* pucchiya. kahiyaṃ jahā: amha kahiyaṃ
'eriso tāriso** sāvago' tti¹¹. so bhaṇai¹²: aho akajjam! mamaṃ¹³
tāva pavacentu¹⁴, to¹⁵ kim⁶ sāhuṇo¹⁶ pavacenti¹⁷? tti¹⁵. tāhe¹⁹
'mā' sārata¹⁹ tesim¹⁸ hou¹⁸ tti¹³ bhaṇai²⁰: demi paḍissayam²¹
ekkaē⁶ vavatthāe⁶ jai mama dhammaṃ na kaheha. sāhūhim bha-
ṇiyam 'evaṃ hou' tti. dinnam gharam²². varisā²³-ratte vatte¹⁵
āpucchantehim²⁴ dhammo kahio²⁵. (tattha) na** kimci vi tarai²⁶
ghettum²⁷ mūlaguṇa-uttaragu(ṇā)ṇa(m) mahu¹⁵-majja¹⁵-(maṃsa²⁸.)
viraim vā. pacchā satta-paiyaṃ vayaṃ dinnam ('māreu-kāmeṇam
jāvaieṇam kāleṇam satta payā²⁹ osakkijjanti evaiyaṃ kālam paḍi-
kkhiim³⁰ māreyavvam'. sambujjhissai tti kām³¹ gayā. annaya)
coro³² gao, avasaṇeṇam³³ niyatto. (rattim saṇiyam³⁴ gharam ei.
tad-divasaṃ ca**¹⁵ tassa bhagiṇi āgaelliya³⁵)³⁶. (sā⁶ purisa-neva-
cchaṃ kām³⁷ bhāujjāyāe³⁸ samaṃ gojja-pekkiya³⁹ gayā. tao¹⁵
cireṇa āgayāo⁴⁰. nidd'akkantāo. tah'eva ekkammi⁴¹ ceva⁶ sayāne**

³ 'lāehim 'eesim vasahim na dehi'⁴ tti 'eehim tu⁵ CT. ⁴ kahiyo T.
⁵ ettha T. ⁶ nicht in CT. ⁷ te CT; nicht bei Śil., ebenso nicht
die drei vorhergehenden Worte und das zweitfolgende. ⁸ ādhāya C.
⁹ 'ttha CT; tao Śil., dann: ekkeṇa s° bh°: pavanciya vā tehim na vā so eso
tti. teṇa bhaṇiyam: kim 2 bhaṇaḥ? tti. sāhūhim kahiyaṃ jahā: tumam sā-
vago eriso tāriso tti vasahim payacchāhi. teṇa cintiyaṃ: bho mamāo vi tesim
anajjāyā je eesim pavancam paunjanti, tamhā mā 'ham tesim uvahāso homi tti
karemi imam kajjam ti tti (!). teṇa pagāsam bhaṇiyam: thāha bho eyāe sālāe jai
me dhammaṃ na kaheha tti. tehim paḍivannaṃ, thiyā sajjhāya-jjhāna-parāyaṇā.
vāsā-ratte ya vatte gacchantesu ya anuvvayantena bhaṇiyam: na me kimci vayaṃ
gahiyaṃ. te kahenti, na ya mahu-majja-maṃsa-pānavahālo viramium ucchahai.
tao se pacchā sattavaiaṃ vayaṃ dinnam jahā 'māriu-k°'. ¹⁰ esa, vor so C.
¹¹ Statt dieses Satzes in CT: (tehim) jahā-vattam kahiyaṃ. ¹² cinteī CT.
¹³ mam T, mae O. ¹⁴ 'cantu C in B und T, 'centi P. ¹⁵ nicht
in T. ¹⁶ 'no kham T. ¹⁷ 'no vi pavanciya ('ceti für 'centi P) C.
¹⁸ nicht in C. ¹⁹ sā B; sato (B) oder sātā C; sāmā (statt samo?),
hinter t° T. ²⁰ teṇa(m) bhaṇiyam CT. ²¹ vasahim CT. ²² pa-
cchantio, sāhū, āgamaṇam, goṭṭhiya paḍiṇiyayāya gharam darisiyaṃ, teṇa massā-
tiyāo dinnam, 'na kaheyavvam' ti eenam paḍiogenam dinnam. ²³ vāsā CT.
²⁴ 'ecchitā (für 'ecchittā?) S; 'ecchanti 'viharāmo', tāhe payattā sāhuṇo 'nattha
vihariyaṃ, teṇa anuvvaiyā, sīmā-pajjante T. ²⁵ 'ecchanti, bhaṇio vaṇasaṇḍa-
udāharāṇam jahā puppha-phala-samiddham. ²⁶ vor k°, auch S. ²⁷ 'ttū-
nam. ²⁸ vor majja S. ²⁹ 'yāni CŚil., 'yāim T. ³⁰ 'kkhittā CT.
³¹ dām C. ³² 'reum C, 'riyāe TŚil. ³³ 'sauno tti. ³⁴ 'yam-
saṇiyam B. ³⁵ 'llayā C in B & T; vor tad-d° schiebt Śil. ein: tti passāmi
keriso mama ghara-pavanco tti. ³⁶ gharam appasāriyaṃ ('sagar° β) atiti,
bhagiṇi ya se pāhuṇayā ('niyā β) āgayā. ³⁷ kām CT. ³⁸ 'jjāe
SŚil., 'jjāiy CT. ³⁹ 'kkhayā S; 'jjam pecc° Śil.; 'ecch° C; naḍa-pecccha-
ṇa T. ⁴⁰ 'yā B & T; 'yā tao tāo due vi Śil. ⁴¹ egammi BC; 'ntā
taha ceva yagamtassa⁶ T.

saiyāo⁴². iyaro ya āgao. tāo¹⁵ pecchai. 'para-puriso' tti asim karisittā⁴³ āhaṇāmi tti⁴⁴. vayam sumariyam⁴⁵. thio sattapay'antaram⁴⁶. eyammi antare bhagiṇīe se⁶ bāhā bhajjāe⁴⁷ akkantiyā. tae dukkhāvijjantiyāe⁴⁸ bhaniyam: halā⁶, avanehi bāhāo me⁴⁹ sisam. teṇa sareṇa nāyā⁵⁰ 'bhagiṇī me* esā**⁵¹ purisa-nevacchiya' tti⁵². lajjio jāo⁵³ 'aho maṇāga⁵⁴ mae⁶ akajjam na**⁶ kayam' ti. uvaṇao jahā sāvaga-bhajjāe. sambuddho⁵⁵. vibhāsā¹⁵. pavvaio⁵⁶.

8. Konkaṇaga(visae ekko dārago, ta)ssa māyā¹ muya***². (piyā se annam mahiliyam³ na labhai)⁴ 'savatti-putto atthi⁵' tti⁶. (annayā sa-puttao⁷ kaṭṭhānam gao. tāhe neṇa⁸ cintiyam: eyassa taṇaṇa⁹ mahilam¹⁰ na labhāmi, māremi tti¹¹. kaṇḍam¹² khittam¹³. āṇatto¹⁴: vacca¹⁵! kaṇḍam ānehi. so pahāvio. anneṇam kaṇḍeṇam viddho. cedeṇa¹⁶ bhaniyam¹⁷: kim te¹⁸ kaṇḍam khittam? viddho mi tti¹⁹. puṇo vi khittam. raḍanto mario. puvvam ayānanteṇa 'viddho mi' tti aṇaṇuogo; 'marijjāmi' tti evam nāe aṇuogo. ahavā 'sārakkhaṇijjam māremi' tti aṇaṇuogo, sārakkhantassa aṇuogo. jahā sārakkhaṇijjam mārento vivariyam karei²⁰, evam annam parūveyavyam²¹ annam parūvemāṇassa viparitatvat²² aṇaṇuogo bhavai; jahā-bhūyam parūvemāṇassa aṇuogo bhavai²³.

9. egā cārabhaḍiyā gāme vasai, sā annayā kayāi gabbhiṇi jāyā¹. annā vi nauliyā² gabbhiṇi³ (ceva)¹. tattha egāe⁴ rāie⁵ tāo samiyāo⁶ pasūyāo. tae⁷ cintiyam: mama puttassa ramaṇao⁸ bhavissai tti⁹. tassa vi pihayam khiram ca dei¹⁰. annayā¹¹ (tise aviraiyāe kaṇḍantie¹² jattha¹³ manculliyāe so ḍikkara¹⁴ oyārio¹⁵)

⁴² yā T; bei Sil. folgt: iyaro vi āgao, bhajjāe saha purisam pāsuttam pecchai tao asim k°. ⁴³ ukkar° CT. ⁴⁴ tti vavasio T. ⁴⁵ sasum° B. smṛtam S, smṛtam tam Sil., sambhar° CT; °mi tti vratam s° BS Sil. ⁴⁶ °ram acchāmi tti CT. ⁴⁷ bhāujjāiyāe T. ⁴⁸ °tie CT Sil. ⁴⁹ nicht bei Sil.; vor b° T. ⁵⁰ °ro sannāo CT. ⁵¹ esa C. ⁵² ti diṭṭhā CT. ⁵³ jāva T. ⁵⁴ °nā Sil.; nāta, hinter mae S; maṇeṇam CT. ⁵⁵ so samb° T; tao so s° Sil. ⁵⁶ tie purisa-nevaccha-karaṇam, niddāe taheva sutā, avattāseṇam aigao, pecchai, asī anchio, vayam sariyam, niyatto, asīe 'khana' tti kayam, paḍibuddhā, lajjāe pecchiṇam visanno, samoyāro.

¹ mahilā. ² māyā, auch CT Sil. ³ °lam ST & C in B, °layam S. ⁴ annā na labbhai. ⁵ acchai T. ⁶ tti kām T, tti kām tao so Sil. ⁷ °tto S T. ⁸ °nam C, aṇeṇa S. ⁹ °nam C, bhaṇam T. ¹⁰ °liyam CT. ¹¹ vor mār° T; 'bhāmi tā imam m°' tti Sil. ¹² nicht in PT. ¹³ lankhiyam C; ghattiyam Sil.; nicht in T. ¹⁴ °tto ya Sil.; tao putto bhaṇio CT. ¹⁵ vaccha T. ¹⁶ dāraṇa CT. ¹⁷ laviy° CT. ¹⁸ ti C; nicht in T. ¹⁹ tti teṇa Sil.; nicht in CT. ²⁰ Dieser Vordersatz nicht in T. ²¹ °mmi °vve CT. ²² °tvād CT Sil.; statt des Folgenden in T: ananuyogo, yathābhūtam prarūpayato 'nuyogah. ²³ pacchā aḍavie kaṇḍāim (kaṭṭhāim β) ānei, viddho bhaṇai 'tātā! māreum icchio'; tassa dāragassa abhippāyam nāṇa bhaṇantassa aṇuogo; evam samoyāro.

¹ nicht in CT. ² °li, auch C; T unsicher. ³ °niyā. ⁴ egīe BS. ⁵ °tth° eva ei ya jāi ya Sil.; °ttha palihae (°hie T) ei ya jāi ya CT; °ttha ei jāi ya. ⁶ duve vi samiyāo Sil.; samagam T; sarisiyāo B & (vor tāo) S. ⁷ cārabhaḍie T. ⁸ °ṇao naulo T. ⁹ auch in T. ¹⁰ vor kh° T; dei naulassa C. ¹¹ annayā bāre C, annayā duvāre T. ¹² °tiyāe Sil.; °ḍant° B (kh°) & S T. ¹³ tattha CT. ¹⁴ d° B, ddh° S; dārao CT Sil. ¹⁵ °riyao C(S?).

tattha sappenaṃ caḍḍitaṃ khaio¹⁶, mao. iyareṇ(a nulaṇa) oyaranto¹⁷ diṭṭho manculliyāo¹⁸. (tao)¹ *pacchā* (ṇeṇaṃ)¹ khaṇḍākhāṇḍim¹⁹ kao. tāhe so (teṇa) ruhira²⁰-littenaṃ tunḍeṇaṃ tiṣe²¹ (aviraiyāe) mūlaṃ gantūṇa²² cāḍūṇi karei²³. tae nāyaṃ²⁴: eeṇa²⁵ mama putto khaio. *khaṇḍantie* musaleṇa āhanittā²⁶ (mārio. tāhe) *pacchā* dhāvanti (gayā) puttassa mūlaṃ, jāva sappam khaṇḍākhāṇḍi-yaṃ²⁷ pāsai²⁸. tāhe duguṇa(yara)m²⁹ (adhiim pakayā)³⁰. (tiṣe aviraiyāe puvvim³¹ aṇaṇuogo) *pacchā* aṇuogo. (evaṃ jo annaṃ parūveyavvaṃ annaṃ parūvei so³² aṇaṇuogo, jo taṃ ceva parūvei tassa aṇuogo³³).

10. (Bāravaie Baladeva-puttassa Nisadhassa¹ putto¹ Sāgaracando² rūveṇaṃ ukkiṭṭho savvesim Samb'āṇaṃ iṭṭho. tattha ya** Bāravaie³ vatthavvassa ceva annassa ranno Kamalāmelā nāma⁴ dhūyā ukkiṭṭha-sarirā. sā ya Uggasena-puttassa⁵ Nabhasena⁶ varelliyā⁷. io ya Nārao Sāgaracandassa kumārassa sagāsam āgao. abbhutṭhio. uvaviṭṭham⁸ samāṇaṃ pucchai: bhagavaṃ, kimci⁹ accherayaṃ diṭṭham? 'āmaṃ, diṭṭham'. kaḥim¹⁰? ihēva Bāravaie¹¹ Kamalāmelā nāma⁴ dāriyā. 'kassai dinniyā?' āmaṃ¹². kaḥam mama tae samaṃ¹³ sampaogo¹⁴ havejjā¹⁵? 'na yāṇāmi¹⁶' tti bhaṇittā gao. so ya Sāgaracando taṃ soṭṭa¹⁷ na vi āsaṇe na¹⁸ sayāṇe¹⁹ dhiim labhai, taṃ dāriyaṃ phalae lihanto²⁰ nāmaṃ ca geṇhanto acchai. Nārao vi Kamalāmelāe antiyaṃ gao. tae vi¹ pucchio: kimci²¹ accherayaṃ diṭṭhapuvvaṃ²²? ti¹. so²³ bhaṇai: duve diṭṭhāṇi, rūveṇa²⁴ Sāgaracando, virūvattaṇeṇa²⁴ Nabhasena²⁵. Sāgaracando mucchiyā, Nabhasena²⁶ virattā. Nāraṇa samāsasiyā²⁷.

¹⁶ °na c° CT; Śil. fehlt; °ppo pavitṭho teṇa so khaddho dārao. ¹⁷ °tao C.

¹⁸ °yāo sappo S; vor d° C; °yāe, vor oy° T. ¹⁹ °di S, °di C; khaṇḍi T.

²⁰ teṇa nicht in Śil.T; °reṇa B. ²¹ tiya. ²² °tum C (T unsicher); gao.

²³ °rei jaha putto te mārio tti Śil.; °dugāṇi kām āraddho. ²⁴ bhaṇiyaṃ.

²⁵ hinter putto S. ²⁶ °io tao aṇāe musaleṇa āhaṇiya Śil.; āhao. ²⁷ °di-kayaṃ

S, °dim kayaṃ Śil.; °di-kaellayaṃ CT. ²⁸ °tta-m° CTŚil.; gharaṃ** pavitṭhā,

taṃ peccai sappam. ²⁹ °ram T, °rayaṃ C (°m B). ³⁰ addh° BŚil.T;

°g° SCT; royai. ³¹ °vvaṃ C & (°m) T. ³² tassa CT. ³³ °go bhavaī Śil.

¹ nicht in T. ² °do nāma Śil.; °do nāma kumāro CT. ³ °vai C.

⁴ °mena B. ⁵ °na-nattussa T. ⁶ Dhanadevassa T. ⁷ variell° CŚil.

⁸ uvetṭh° P. ⁹ vor bh° CT; kim S. ¹⁰ kumāreṇa bhaṇiyaṃ k° so bhaṇai

Śil.; °him kaheha S. ¹¹ °vaie nagariē (ihaṃ ceva) CT. ¹² °riyā, kumā-

reṇa bhaṇiyaṃ: sā k° dinn°? iyareṇa bhaṇiyaṃ 'āmaṃ', Sāgaracandena bhaṇi-

yaṃ Śil.; 'āmaṃ', kassa? kaḥiyaṃ C; 'āmaṃ', kassa? Uggasena-nattussa Dha-

nadevassa, tao so bhaṇai T. ¹³ °ha mama tiē saha Śil.; saha C. ¹⁴ samjo-

go T. ¹⁵ °jja BS, hojja Śil., hojja CT. ¹⁶ °mo T; °jja iyaṇim ti risi vi na y°

Śil. ¹⁷ soum CT. ¹⁸ nicht in C(B); na vi T. ¹⁹ °ne vā CŚil.

²⁰ pāsanto T; dikento (für libanto, nicht für dikkhanto) C in B. ²¹ bhaga-

vam k° Śil.; kim S. ²² °tṭham CT. ²³ Nārao T; so bh° fehlt in C.

²⁴ °na ya C; °tṭhāni tiē vi kōṇhallaṇaṃ pucchiyāṇi 'kīsāni?' tti Nāraṇa bha-

niyaṃ: r° Sāg° vir° Śil. (die Form kīsāni verrät den Einschub!) ²⁵ °no

C; °no tao sā (sec. m.) Śil.; Dhanadevo tao T. ²⁶ °ne C in B; Dhanadeve T.

²⁷ Baladeva-putto Nisadhō, tassa Pabhāvaie devie putto Sāgaracando ku-

māro. io ya Dhanadevao Uggasenaṃ nattu, tassa Kamalāmelā nāma rāya-

duhiyā variyā. Nārado ya kalaha-daliyaṃ vimaggamaṇo Kamalāmelāe sagāsaṃ

(teṇa gantum²⁸ āikkhiyaṃ jahā 'icchai' tti. tāhe Sāgaracandassa māyā anne ya kumārā addannā 'marai' tti²⁹). tao Sambo āgao³⁰. (jāva pecchai Sāgaracandaṃ vilavamāṇaṃ tāhe ṇeṇa³¹ pacchao thāiṇa³²)³³ acchiṇi (dohi vi)³² hatthehim[†] thaiyaṇi³⁴. Sāgaracandena bhaṇiyaṃ: kā esā Kamalāmela tti. Sambeṇa bhaṇiyaṃ³⁵: nāhaṃ Kamalāmela^{**}, Kamalāmelō 'haṃ³⁶ putto. (Sāgaracandena bhaṇiyaṃ: āmaṃ, tumāṃ ceva)³⁷ mama(m vimala-kamala-dala-lola^{***}-loyaṇaṃ) Kamalāmelaṃ³⁸ melavehi(si) tti³⁹. (tāhe tehiṃ kumārehim[†] Sambo⁴⁰ majjaṃ pāetta abbhuvagacchāvio, vigaya-mao⁴¹ cintei: aho mae ālo abbhuvagao, iyāṇiṃ⁴² kiṃ sakkā kaṃ^{1?} nivvahiyaṃ⁴³ ti. Pajjunnaṃ⁴⁴ pannattiṃ⁴⁵ maggiṇṇaṃ⁴⁶ jad-divasaṃ⁴⁷ tassa¹ Nabhasaṇassa⁴⁸ vivāha-divaso⁴⁹ tad-divasaṃ⁵⁰ te⁵¹ Sāgaracanda¹-Samba-ppamuhā kumārā ujjāṇaṃ gantum Nārayassa sarahassaṃ⁵² dāriyā⁵³ surangāe⁵⁴ ujjāṇaṃ⁵⁴ neuṃ⁵⁴ Sāgaracando pariṇāvio⁵⁵. te¹ tattha kiḍḍantā acchanti. ⁵⁶iyare ya dāriyaṃ na pecchanti. maggantehiṃ ujjāṇe diṭṭhā vijjāhara-rūvaṃ viuvviyā⁵⁷. Nārāyaṇo sa-balo niggao, jāva apacchimaṃ Samba-rūveṇaṃ pāesu paḍio. Sāgaracandassa ceva dinnā, Nabhasaṇa-taṇayā⁵⁸ aṇukhamāviyā⁵⁹)⁶⁰. ettha Sāgaracandassa (Kamalāmelaṃ

uvagao. tiya pucchio: kiṃ tume abbhuyaṃ diṭṭhaṃ? ti. teṇa bhaṇiyaṃ: duve abbhuyāni iheva Bāravaṇe jaṃ ca Uggasena-nattuo rūveṇa parama-virūvo, Baladeva-putto Sāgaracando ukkiṭṭha-rūvo. tie bhaṇiyaṃ: bhagavaṃ, kiha mama so bhattā hojja? tti. teṇa bhaṇiyaṃ: ahaṃ karemi teṇa te saha samjoggaṃ ti. tao tiṣe rūvaṃ paṭṭiyaē libiṇṇaṃ gao Sāgaracanda-sagāsaṃ. Sāgaracandena bhaṇio: kā esā evaṃ ukkiṭṭha-sarirā dāriya? tti. Nārāyaṇa bhaṇiyaṃ: iheva Bāravaṇe rāya-duhiyā Kamalāmela tti. so tammi ajjhovavanno na khāi na pibai. ²⁸ °tum Sāgaracandassa T & (mit kahiyaṃ statt āi°) Sil. ²⁹ °māra ādānna m° tti B.Sil.; °rai nūṇaṃ Sāgaracando T. ³⁰ uvāg°. ³¹ °ṇaṃ B.S.C, an° Z.T. ³² nicht in C; bei Sil. piṭṭhao statt pacch°. ³³ teṇa so cintāku-
leṇa na nāo ento, Sambeṇa saniyaṃ uvalliṇa. ³⁴ samucchāy° B, chāy°
T, muddiy° C: mucchiy° Sil. ³⁵ °bo hasiṇa bhaṇai. ³⁶ ah°. ³⁷ Das
Folgende bis °yaṇaṃ fehlt in T; so pāesu paḍiṇṇaṃ bhaṇai 'tāta, uttama-pu-
risā sacca-painnā', to. ³⁸ °laṃ dāriyaṃ T; lola nicht bei Sil. ³⁹ Der
ganze Satz lautet in C: Sambeṇa (°n° B) abbhuvagayaṃ 'āmaṃ, ahaṃ ceva
tumāṃ Kamalāmelaṃ dāriyaṃ melehāmi'. ⁴⁰ °bo bhaṇio 'Kama-
lāmelaṃ melehi Sāgaracandassa' obne den Rest des Satzes (majjaṃ
ti) C; °bo bhaṇio 'Kamalāmelaṃ melehi Sāgaracandassa', na mannai, tao T
(nachher pāeṇa). ⁴¹ °o ya S.Sil.; tao vig° T. ⁴² hinter °kkā T.
⁴³ °hiṃ T. ⁴⁴ tāhe teṇa P° C; tao P° Sil. ⁴⁵ °ttiṃ vijjaṃ C.T.
⁴⁶ °ggiṃ S.C.Sil.; °ggai, teṇa dinnā, tao T. ⁴⁷ jaṃ d° BS; jammi divase T.
⁴⁸ °ṇayassa Sil.; Dhaṇadevassa T. ⁴⁹ °ho T. ⁵⁰ tammi divase vijjāe
paḍirūvaṃ viuvviṇṇaṃ Kamalāmelaṃ avahariyā Revae ujjāṇe niyā T. ⁵¹ nicht
in C (B) & T; teṇa P. ⁵² rahassaṃ bhindittā T; °ya-rahassa-kaeṇaṃ C (°s° B).
⁵³ °riyaṃ Sil.²; Kamalāmelaṃ C.T. ⁵⁴ °runga° S; nicht in C.T. ⁵⁵ °daṃ
pariṇāvettā T. ⁵⁶ Das Sätzchen in C (B) vergessen; T hat im Vorhergehen-
den sich schon zweimal an die Av.-Cūrṇi angelehnt (⁴⁶ ⁵⁰) und folgt der-
selben nunmehr wörtlich (mit vijjā-pad°), um erst den Schluss (ettha
Sāgar°) wieder in der Fassung von Av.-Tikā & Kalpa-Cūrṇi zu geben.
⁵⁷ °va-v° Z, S fehlt; °va-viuvvino Sil.; °vviṭṭā P, °vviṭṭā C in B. ⁵⁸ °seṇ-
accayā ya C. ⁵⁹ °vittā B.Z, °khāmiyā C.

⁶⁰ Sambeṇa abbhuvagayaṃ. tao Pajjunna-sagāsaṃ paḍihariyaṃ pannattiṃ
vijjaṃ maggai. teṇa dinnā. tao Kamalāmelaṃ vivāha-divase vijjāe paḍirūvaṃ

Sambam mannāmāṇassa aṇaṇuogo, 'nāham Kamalāmela' tti bhaṇie aṇuogo)⁶¹. (evam jo¹ vivariyam parūvei tassa aṇaṇuogo, jahābhāvam parūvemāṇassa aṇuogo)⁶².

11. Jambavai (Nārāyaṇam) bhaṇai: (ekkā vi mae puttassa¹ aṇāḍiyā na² diṭṭhā. Nārāyaṇa bhaṇiyam: ajja dāemi. tahe Nārāyaṇa Jambavale ya³ Abhirī-rūvam kayam appaṇo vi³ Abhira-rūvam kayam³. do vi takkam ghettem Baravaim oṇṇāṇi⁴ mahiyam vikkanti⁵. iyareṇa (Sambena) diṭṭhā(ṇi). Abhirī⁶ bhaṇiyā: ehi⁷, mahiyam kiṇāmi⁸ (tti). sā^{**} aṇugacchai. Abhīro⁹ maggeṇa¹⁰ (ei). so¹¹ ekkam deuliyam¹² pavisai¹³. sā³ (Abhirī) bhaṇai: nāham pavisāmi, kiṃ¹⁴ tu¹⁵ mollaṃ dehi, to¹⁶ etthaṃ ceva ṭhiyao¹⁷ takkam geṇhāhi. so bhaṇai: na¹⁸ vi¹⁸, avassa-pavisivavvam. (nē-

viuvvūṇam avahariyā Kamalāmela ceva. tae ujjaṇe Sāgaracandassa tīya saha vivāham kāṇam uvalalantā acchanti. vijjā-paḍiruvagam pi vivāhe vaṭṭamāne aṭṭaṭṭa-hāsam kāṇam uppaiyam. tao jāo khobho 'na najjāe keṇa¹ bariya'² tti. Nārado pucchio bhaṇai: Revayae³ ujjaṇe diṭṭhā⁴ tti⁴, keṇa vi vijjāhareṇa avahiya tti⁵. tao sa-balavāhaṇo niggao Kaṇho⁶. Sambo vijjāhara-rūvam kāṇa sampalaggo juddham⁷. savve⁸ parāiyā. Kaṇheṇa⁹ saddhim laggo. tao jāhe ṇeṇa nāo¹⁰ 'ruṭṭho tāo' tti tao se calaṇesu paḍio. Kaṇheṇa ambāḍio. Sambena¹¹ bhaṇiyam: esā amhehim gavakkheṇam appāṇam muyanti kihavi⁴ sambhāviyā¹². tao Kaṇheṇa uvagamio¹³ Uggaseṇo. pacchā imāni bhoge bhunjamāṇāni viharanti. Ariṭṭhanemi¹⁴ samosario. tao Sāgaracando Kamalāmela ya sāmi-sagāse dhammam soṇa gahiyāṇuvvayāni sāvagāni⁴ samvuttāni. tao Sāgaracando aṭṭhami-cauddasissu¹⁵ sunnaghareṇu¹⁶ susāṇesu¹⁷ vā ega-rāiyam¹⁸ paḍimam ṭhāi. Dhaṇadevaṇam āgameṇam¹⁹ tambiyāo sūto²⁰ ghaḍāviyāo²¹. tao sunnaghare paḍimam ṭhiyassa tassa⁴ viṣasu vi angulī-nahesu āhoḍiyāo²². samam ahiyāsemaṇo paveyaṇābhībhu²³ kāla-gao, devo jāo. tao biya-divase gavesantehim diṭṭho. akkando jāo. diṭṭhā sū²⁴ tehim²⁵ gavesantaehim²⁶ tambakuttā-sagāse. uvaladdham 'Dhaṇadevaṇa kāriyāo' tti²⁷. rūsiyā kumārā, Dhaṇadevagam²⁸ magganti. juddham²⁹ doṇha vi balāṇam sampalaggam. tao Sāgaracando devo antare ṭhūṇam uvasāmi rohini⁴-parampara⁴-nāḍeṇa⁴. pacchā Kamalāmela bhagavao sagāse pavvaiyā. ettiyam pasangena bhaṇiyam.

⁶¹ 'Sambo Kamalāmela' tti mannantassa aṇaṇuogo, 'Sambo eso' tti aṇuogo Śil.; Samba-kumāre Kamalāmela' bhippāyam sāhentassa aṇuogo aṇaṇuogo. ⁶² uva-samhārah prāgvat Śil.

¹ vor m° S. ² no C in B; °ḍhiyā na B. ³ nicht in CT. ⁴ kiha puttassa kiliyam peccheyāmi? Vāsu devo bhaṇai: kiṃ te avvāriddhim, varisiijihisi³⁰ tti. sā bhaṇai: avassa-pecchiyavvāni. 'evam hou' tti. govī jāyā, iyaro govo jāo. ⁵ °kkanti (statt °kkenti?) CT; pavikkīyā. ⁶ govī. ⁷ hinter tti CT. ⁸ °hi, takkam geṇhāmi. ⁹ govo. ¹⁰ °na se C, se m° T. ¹¹ so Sambo T. ¹² aviucchagam (statt adhiutth°?). ¹³ °vesei T. ¹⁴ nicht in T. ¹⁵ nicht in T; ti C. ¹⁶ so bhaṇai 'dijjai pavisāhi' sū bhaṇai CT. ¹⁷ ṭhiyao C. ¹⁸ auch in C.

¹ °jjai kenai T. ² hār° α. ³ diṭṭhā R° T. ⁴ nicht in T. ⁵ °hariyā T. ⁶ Nārāyaṇo, vor n° T. ⁷ juijhiṃ, vor s° T. ⁸ °vve Dasārāṇo T. ⁹ tao Nārāyaṇa T. ¹⁰ nāyam T. ¹¹ tao S° T. ¹² diṭṭhā T. ¹³ aṇug°, hinter Ugg° T. ¹⁴ annayā bhaya-vam Ariṭṭhanemi-sāmi T. ¹⁵ °sī αβ, °sisam T. ¹⁶ °re αβ, °re vā T. ¹⁷ °ne T. ¹⁸ °ya T. ¹⁹ āram° αβ; eyam nāṇam T. ²⁰ sūi αβ. ²¹ °dav° α. ²² akkod° (statt akkhod°) tao T. ²³ vey° T. ²⁴ °ṭṭhāo sūto T. ²⁵ te αβ; nicht in T. ²⁶ °teḥ T. ²⁷ °veṇa kārāviyāo T. ²⁸ °vam T. ²⁹ hinter °lānam T. ³⁰ für dhar°?

cchai¹⁹. tāhe) hatthe laggo. *ettha*²⁰ Ābhīro⁹ (utthāiūna)²¹ laggo (Sambena¹⁴ samam. Sambo) jāhe na tarai kadāhiim tāhe tam nuittu²² hatthāo tena samam laggo, navarim egāe ceva hellāe āvihio²³. (Ābhīro)²⁴ Vāsudevo jāo, iyari vi* *** Jambavai²⁵. angutthim kāūna²⁶ palāo²⁷. biya²⁸-divase maḍḍāe aññijanto khilayam ghaḍento ei²⁹. (jokāre kae)³⁰ Vāsudevena pucchio: kim eyam*** ghaḍijjai³¹? so bhaṇai**³²: jo pāriyāsiyam³³ bollam kāhii³⁴ tassa muhe khotṭijjihii³⁵. (paḍhamam aṇaṇuogo, nāe aṇuogo; evam jo vivariyam parūvei tassa aṇaṇuogo, iyarassa³⁶ aṇuogo)³⁷.

- [11. Jambavai ānavāna Vāsudeva Āhira-vesa-kaddhanayā pittaṇa bandhana niya-vesa-dāyaṇā donha vi jaṇāna || Sambassa purvam aṇaṇuogo, pacchā aṇuogo.]

12. (Rāyagihe nayare Senio rāyā)¹, Cellaṇā (tassa bhajjā², sā Vaddhamāna)¹-sāmiṃ (pacchima³-titthagaram)¹ vandittā veyāliyam⁴ māha-māse pavisai⁵. pacchā⁶ sāhū diṭṭho paḍimā-paḍivann(a)o⁷. tie⁸ rattim suttiiyāe hattho kihavi⁹ lambio¹⁰. jāyā seneṇam gahio tayā ceiyam. pavesio¹¹ (hattho. tassa hatthassa taṇaṇam¹²) sa-vvam sariram seneṇam gahiyam. (pacchā) tāe bhaṇiyam: sa¹³ ta-vassā¹⁴ kim karissai¹⁵ (sampayam)¹⁶? pacchā rannā¹⁷ (Seniṇam) cintiyam: samgāra-dinnao¹⁸ se¹⁹ kovi²⁰. ruṭṭheṇa²¹ kallam²² pāo Abhao bhaṇio²³: siggham anteuram palivehi. so vi (Senio) gao sāmi-sagāsam²⁴. Abhaṇa²⁵ vi sunna-hatthisālā paliviyā²⁶. so (Senio)²⁷ gantum sāmiṃ pucchai²⁸: Cellaṇā (kim)²⁹ ega-patti aṇ-ega-patti³⁰? sāmiṇā bhaṇiyam: ega-patti. tāhe³¹ 'mā ḍajjihii' tti turiam niggao³². Abhao ya¹⁷ nipphidai³³. tenam¹⁷ (Seniṇa)²⁷ bhaṇiyam³⁴: paliviyam? 'āmam³⁵, sāmi'. (so³⁶ bhaṇai:)¹ tumam kim³⁷ na paḍio³⁸? so bhaṇai³⁹: aham sāmiṣṣa mūle pavvaissāmi

¹⁹ sã n° Σ. ²⁰ egattha α. ²¹ uddh° B Σ P. ²² °he tum mutittu α β. ²³ arehio Ābhīrenam S, avatṭhitto B, avittito Σ; avittito (āritṭio B) C; juddham ahittio T. ²⁴ nicht in C. ²⁵ vai tao lajjio CT; rim pi māyam pāsai. ²⁶ kāum, auch C; vorher ung° β, ogumth° α, angunth° P. ²⁷ °lao Sambo S; °lao CT. ²⁸ biya Σ PT; biie. ²⁹ danto ei BSC(B); °dei, auch T. ³⁰ nicht in T; jock° Σ; °ro kao C. ³¹ °dehi (für °desi). ³² Sambo bh° T. ³³ par° Σ, pāriyāsiyam S, parivās° T. ³⁴ karei. ³⁵ khod° B, kott° (kot° B, kod° P) C, kutt° T; °hii tti C, °hi tti B Σ T; kottijjai. ³⁶ °go bhavai taha-bhāve C, taha-bhāvam parūvemāṇassa T. ³⁷ samoyāro. ¹ nicht in C. ² bhāriyā T. ³ nicht in T; mim ap° B Σ. ⁴ °ya-velāe T. ⁵ nagaram p° T. ⁶ antarā-pahe T. ⁷ vor d° T. ⁸ tās. ⁹ vor h°, auch T (kah°). ¹⁰ vil° T. ¹¹ °sio saudi-majjhe T. ¹² °nam seneṇam T. ¹³ sau (für asau?) B. ¹⁴ tapasvī, auch CT. ¹⁵ °roti, auch C; °rishiyaṭi T. ¹⁶ sāmpratam CT. ¹⁷ auch in CT. ¹⁸ hinter kovi. ¹⁹ nicht in T; etisse (etasse α). ²⁰ kovi CT. ²¹ °tho. ²² pabbhāe T. ²³ °bhayam bhaṇai. ²⁴ °miṇo s° Σ; °miṇo mūlam, auch CT. ²⁵ iyareṇa. ²⁶ °liv° C. ²⁷ nicht in CT. ²⁸ bhaṇai. ²⁹ nicht in Sīl.C(B) & T. ³⁰ °tti tti Sīl.; °tti vā T. ³¹ tao T. ³² nagaram pavisiṃ aḍḍatto Sīl.; niyatto, auch C (nivatto P) & T. ³³ ph° Sīl.; °dio B; niggacchai CT; °dd°. ³⁴ °ṇnai C. ³⁵ Abhao bhaṇai 'āmam' T. ³⁶ Senio T. ³⁷ kim (fehlt in B) tatth° eva CT. ³⁸ pavittio T, paṭṭio T, chiddo Σ. ³⁹ padibh° CT; so bh° Sīl., dann aham pavvaissam, kim palivaṇeṇa! tao 'mā esa rāyā vādeṇa chiddijjihii' tti sabbhāvo kahio. ettha Seniyassa purvam Cellaṇāe aṇaṇuogo, pacchā aṇuogo tti; evam vivariyāvivariya-parūveṇa so so ya tti.

tti, kim mama⁴⁰ (agginā)⁴¹! tūhe¹⁷ (pacchā)²⁷ ñeṇa⁴² cintiyaṃ⁴³: mā chiddijjīhi⁴⁴ (tti)¹. pacchā¹⁷ bhaṇiyaṃ⁴⁵: na ñajjhāi⁴⁶. (Seṇiyassa Cellaṇā⁴⁷ puvvīṃ⁴⁸ aṇaṇuogo, pucchie aṇuogo. evaṃ vi-
varie parūvie aṇaṇuogo, jāhā-bhāve⁴⁹ parūvie aṇuogo⁵⁰)⁵¹.

[12. Rāyagihe nagare Seṇio rāyā, Cellaṇā se bhajjā, sā sanjhā-samae MahāvīraVaddhamāṇa-sāmiṃ vandim māha-māse nagaraṃ pavisai. diṭṭho ya
nirāvaraṇo padimā-paḍivannago aṇagāro tti. tao se rāyāṇie suttīyāe kambala-
rayaṇāo bāhā niggayā, sīṇa bhinnā, ceyyaṃ, pavesiyā. tap-phāseṇa savv'angio
ukkampo samvutto tti. bhaṇiyaṃ: sa tapasvī kim karishyatiti. tao Seṇieṇa
palīvehi tti. Seṇio vi gao bhagavat-samīpaṃ, Abhaṇe vi sunna-hatthi-sālā palī-
viyā. wie H.]

II, 57. 1. (egammi nagare egeṇa kassai dhuttassa sagāsāo¹
gāvi rogiyā uṭṭhiṃ pi** asamattā niviṭṭhā ceva kiṇiyā. so taṃ
paḍivikkīnai. kāyagā bhaṇanti: peccāmo se gai-payāraṃ, tā kiṇ-
ihāmo. so bhaṇai: mae vi uvaviṭṭhā ceva gahiyā, jai² paḍihāi tā
tubbhe vi evaṃ eva geṇhaha³. evaṃ jo āyario pucchio parihār'-
antaraṃ⁴ dāma asamattā bhaṇai: mae vi evaṃ suyaṃ, dubbhe vi
evaṃ suṇaha tti tassa sagāse na soyavvaṃ saṃsaiya-pay'atthammi
micchatta-sambhavā⁵. jo puṇa avikala-go-vikkīnago iva akkheva-
nīṇṇaya-pasanga-pārago tassa sagāse soyavvaṃ. sisso vi jo avicā-
riya-gāhi paḍhama-gāvi-kinago vva so ajogo**, iyaro jogo tti)⁶.

[1. egassa dhuttassa savvāyava-sundarā gāvi, kaḥiṃci bhaggā niviṭṭhā ciṭṭhai.
teṇa tīse singe khapūlao baddho, piṃṭṭhāe ciṭṭhai 'vikkīnāmi' tti. sā egeṇaṃ
taha-ṭṭhiyā ceva samāṇā yāvio. tah'eva vikkīnai. āgāyā kāyagā, te bhaṇanti:
uṭṭhāveṇa gaipayārāṃ se nirikkhāmo. so bhaṇai: mā evaṃ kāhiha! mayā vi
evaṃ-ṭṭhiyā gahiyā, jai paḍihāyai geṇhaha. eso ayogo vaṇio. evaṃ āyario aṇu-
ogio sisse vicāriya geṇhante 'mae vi avicāriyaṃ eva gahiyaṃ' ti bhaṇanto ajo-
g samīpe na śrotavyaṃ saṃsāye mithyātva-sadbhāvāt.

⁴⁰ me CT; vor kim und beides vor ahaṃ.

⁴¹ aggi-pavesenaṃ CT.

⁴² nicht in T; teṇa C; Abhaṇe.

⁴³ nicht in T; nāyaṃ C.

⁴⁴ °ddih°

S.S. & C in B; jhijjīhi T; vinassihīi.

⁴⁵ Abhaṇe bh° T.

⁴⁶ °jjhai

tti C. ⁴⁷ °ṇā SP.

⁴⁸ °vvaṃ CT.

⁴⁹ °vvaṃ T.

⁵⁰ °go bhavaṃ C.

⁵¹ eesu savvesu aṇaṇuogo aṇuogo ya vibhāsīyavvaṃ.

¹ °sā BS.

² jayā S.

³ °ṇhata B, °ṇha S.S.

⁴ °hāraṃ S.

⁵ °vāt S.

⁶ Die letzten zwei Sätze eine Umschreibung von Viśeṣ. I, 1436 f. — egassa gāvi
bhaggā, sā puṇa atīva khīradā. tāhe so cinteī: mā bahum dukkhīhāmi kaṃ-
ci 'ttha¹ chobhemi tti. teṇa sā taṇassa ṭhāveṇaṃ go-saṃghāe pae ceva uvatṭha-
viyā. tattha kaio āgao. so bhaṇai: vikkāi gāvi? teṇa bhaṇiyaṃ: vikkāi. kiha
labbhāi? pañcāsāe. teṇa 'laddha' tti kām gahiyā. so vi pacchāo. iyaro
uṭṭhāveī; sā na tareī uṭṭheum. teṇa nāyaṃ: 'ahaṃ pi 'ttha kaṃci² vancemi'.
anno āgao. vikkāi? 'āmaṃ' ti¹ eṇa bhaṇiyaṃ. 'cankamāveṃmi³ duddhaṃ ca
joemi, tā geṇhāmi'. so bhaṇai: ettāhe ceva uveṭṭhā⁴. 'taha vi joemo' tti bhaṇai.
uṭṭhāveum āradḍho. na dei. bhaṇai: evaṃ ceva ṭhiellagaṃ geṇhāhi. iyaro
na icchāi. so bhaṇai: mae vi evaṃ ceva ṭhiyā gahiyā. iyaro bhaṇai: jai tumāṃ
boddo ahaṃ na geṇhāmi. evaṃ erisassa pāse na gaheyyavvaṃ jo akkhitto sa-
maṇo bhaṇai 'om eva mae suyaṃ' ti; jo atthaṃ gāheī savva-pajjavehiṃ tassa
pāse soyavvaṃ. evaṃ⁵ tā āyariyassa udāharaṇaṃ.

¹ nicht in β.

² kim° αβ.

³ caṃkk° β, cikk° α.

⁴ aṭṭhetṭhā α

uvavveṭṭhā (für uvaviṭṭhā) β.

⁵ etaṃ α.

anno vi gopiṃ guṇavatīm viśūrayanto vikkiṇai, sā uvaviṭṭhā, kayagā āgāyā, te bhaṇanti: parikkhāmo. so bhaṇai: suṭṭhu parikkheha, na esa dambhaga-samvavahāro tti. evaṃ jo parikkhiṇante vimaddaṃ sahai bhaṇai 'sarvajña-vacanam etat, sushṭhu parikshyatām, kathayāmi yāvaj jānāmi' sa yogyah. sisso vi pa-dhama-go-keyā vāyogyah avicāra-grāhitvād dvitīyavac ca yogya iti.]

2. (60, 13 = Kalpabh. peḍh. 335, 13)¹. Bāraṇai(e) nagarī(e) *Kaṇho* Vāsudevo, tassa² tinni bherio taṃ³ jahā⁴*³: saṃgāmiyā dubbhūiyā⁴ komūiyā⁵, tinni³ vi³ gosisa-candaṇamaio⁶ devayā⁷. pariggahiyāo. tassa³ cauthi bheri³ asiva-ppasamaṇi⁵. tise uppatti⁹ kahijai¹⁰:

¹ Hier gehen KC und KT am Anfang und am Schluss mit der Cürni, deren Lesarten also den angemerkten Abweichungen zum Ausgangspunkt dienen.
² tattha aṇ. ³ nicht in CT. ⁴ d° S, ubbh° C in B; pāubbh° Sīl.; °yā ya T. ⁵ vor s° T; °modaiyā, vor s° C. ⁶ °maiyo T. ⁷ °ya C. ⁸ °vōvas°; °na-bheri C in B; das Folgende in CT: sā jatta tālījāi tattha cham māse savva-roḡa pasamanti jo taṃ saddaṃ sunei°. (tassa ya sā devehiṃ dinnā. kahaṃ? ucyate: peḍh. 358 f.)*⁷ Sakko sabhāe bhaṇai: Kesavā savve guṇa-gāhino nīya-juddhaṃ (ca) na karenti (tti). tattha ego devo asaddahanto bhaṇai: ahaṃ aguṇe geṇhāvemi nīya-juddhaṃ (ca) kāremi tti. Kaṇhassa (Ariṭṭha)nemi-vandayassa sa-khandhāvārassa⁸ paṭṭhiellayassa⁹ antarā suṇaha-rūvaṃ kuhiyaṃ¹⁰ du(r)abbi¹¹-gandhaṃ maellayaṃ *viuvviya* dantā se atīva paṇḍarayaṭ sobha-māpā viuvviyā. tāhe so khandhāvāro jāhe taṃ paesam patto tāhe uttarījāehim muhaṃ ṭhaetta anneṇ' anteaṃ pagao¹². Kaṇheṇaṃ pacchao¹³ entena(m)¹⁴ pucchiyaṃ ('kim eyaṃ?'). suṇaho kuhio tti. tāhe so teṇa ceva antea¹⁵ āgao, muhaṃ (ca neṇa) na ceva (vikkiṇiyaṃ) ṭhaiyaṃ (vā) na vi ya rūvaṃ *kayaṃ eyaṃ ca puṇo* bhaṇiyaṃ (ca neṇaṃ): aho suṇayassa paṇḍarā dantā so(b)hanti (ya ti). jāhe na khobhio¹⁶ tāhe paḍientassa¹⁷ āsa-ṛayaṇaṃ aneṇa(m)¹⁸ akkhi-ttaṃ¹⁹. kahiyaṃ Vāsudevassa. Sambāiyā kumārā niggaṇyā, te juddhe bhaggā. tāhe²⁰ sayam Vāsudevo niggaṇyao, diṭṭho ya neṇa(m)²¹ āso nījanto, bhaṇio ya neṇaṃ²²: kim āsam harasi²³? (tti). devo bhaṇai: (ahaṃ) amugo vijjāhoro, juddhaṃ maggāmi, *Vāsudevo bhaṇai*: bādhaṃ, jujjhāmo. keriseṇaṃ? ti (juddheṇaṃ)*²⁴ pucchio (devo) bhaṇai: (paroppaṇaṃ) pu(ya-ph)e(ṭṭā)him. Vāsudevo bhaṇai: nāhaṃ eriseṇa jujjheṇaṃ²⁵ jujjhāmi (tti), parājio 'haṃ, nehi āsam (ti). tāhe devo sa-rūvaṃ kām bhaṇai: saccam Sakko bhaṇai²⁶ (, brūhi varam!). kahi-yaṃ ca neṇa²⁷ savvaṃ, *bhaṇai: varam maggasu!* (tāhe) Vāsudevo bhaṇai: mama asivōvasamaṇiṃ bheriṃ dehi jāe tāliyāe²⁸ jatta (tise) saddo suvvaī tattha cham māse roḡāyanko na bhavaī puva-uppannā (ya) khippām eva uvasamanti. dinnā *bheri*. gao devo. (peḍh. 360*). tattha anna-desio²⁹ vānio āgao³⁰ mahiddhio³⁰ (ti isaro, so) sīsa-veyaṇāe gahio. tassa vejjenaṃ gosisa-candaṇamaṃ uvaiṭṭhaṃ. annattha alabbhamāne rahassiyaṃ baḥuṃ mollaṃ dāṃ ta *bheri* khaṇḍaṃ *egaṃ* dinnāṃ³¹. *teṇa bheri-tādaṇaṃ* tath' annaṃ *khaṇḍaṃ* lāiyaṃ. evaṃ *ann'anna-khaṇḍa-ppayāneṇa* sā teṇaṭ *bheri* kanthā kayā. pacchā se tāriso saddo n'atthi³² na ya roḡa uvasamanti. *tao logassa bahū roge jānīttā sad-dam ca tārisaṃ asuṇamāneṇa* *Kaṇheṇa* bheri joyāviyā jāva kanthā kayā. tāhe³³ so bheri-pālo³³ sa-kulo uccāḍio. tāhe³⁴ (Vāsudeveṇaṃ) *puṇo vi* attha-meṇaṃ bhattaṇaṃ *taṃ devaṃ* ārahettā annā *bheri maggiyā* laddhā; anno (ya) bheri-pālo ṭhavo, so āyareṇa(m) rakkhai.

(evaṃ) jo sīso ālāvae natthe³⁴ samāne annaṃ lāei³⁵ loiyaṃ *loutariyaṃ vā ālivagaṃ* (evaṃ) so vi kanthaṃ karei, tassa na dāyavvaṃ³⁶; (jo taheva rakkhai tassa dāyavvaṃ).

⁹ utthāna-pāriyāniyaṃ. ¹⁰ bhaṇijj° B; °gahiyāo ya, cauthi o (!) bheri asiva-pasamaṇi tti, kā tise uppatti? bhaṇnae: Sohamme Sīl.; °heyavvaṃ.

⁶ °nai.

¹⁰ kasiṇaṃ.

⁷ tasyā utpattim āha: peḍh. 358—360.

¹¹ °rabhi B.

¹² °ttā annena pradeṣeṇa gayā.

⁸ °dhav°.

⁹ padilliy°.

¹³ °echā.

teṇaṃ kālēnaṃ teṇaṃ samaeṇaṃ Sakko devēdo, so tattha deva-loge (sura-majjhe) Vāsudevassa guṇa-kittaṇaṃ karei: aho uttama-purisa¹(naṃ guṇo), ee avagunaṃ na geṇhanti (niēṇa juddheṇa²*** ya na³*** juijḥanti)¹. tattha ego devo asaddahanto āgao⁴, Vāsudevo (vi) *ya* (jīṇa-sagāsaṃ vandao) paṭṭhio². *so tattha* (antarā)³ *kāla-sunaga-rūvaṃ* (mayayaṃ) viuvvai⁴ vāvanna(m) dubbhi-gandhaṃ *panth'abbhāse padio*. tassa gandheṇaṃ savvo logo⁵ parābhaggo. *Vāsudevo teṇa pantheṇa āgao*. (Vāsudeveṇa diṭṭho, bhaṇiyaṃ ca ṇeṇa) *tassa sunayassa dante datṭhūnaṃ bhaṇai*: aho imassa (kāla-sunagass⁶ eyassa⁶) paṇḍarā dantā⁷ (sohanti) *tī*. *tāhe* so devo cinteī: (saccam guṇa-ggāhī), *na sakkā eēṇa uvāeṇaṃ tī*. tao⁸ so Vāsudevassa *jaṃ āsa-ayaṇaṃ tam*⁹ gahāya padhāvio. so ya¹⁰ bandurā¹⁰-pālaeṇaṃ nāo *jahā āso hirai*. teṇa kūvīyaṃ¹¹. *tattha* kumārā rāyaṇo ya niggayā. teṇa¹² (deveṇa)*** *te* haya-(vihayā)¹³ *kāūnaṃ dhādiyā*¹⁴. *tāhe* Vāsudevo (vi)** niggao, *so bhaṇai*: mama kīsa¹⁵ āsa(-rayaṇa)m harasi? *mama āso tuijḥa na hoi*. devo bhaṇai: *juddhaṃ mama dehi!* *jo balio*¹⁵ *tassa āso*, (maṃ juijḥe parājiūṇa¹⁶ geṇha!) (Vāsudeveṇa bhaṇiyaṃ)¹⁷: bādhaṃ, kiha juijhāmo? tumam bhūmie¹⁸, aham ca raheṇaṃ, (tā) *raho diṇṇa* (rahaṃ geṇha. devo bhaṇai: tā¹⁹*** alam) *n'atthi mama raheṇaṃ* (ti. evaṃ tā²⁰*** āsa¹⁹-hatthī (vi paḍisiddhā), *pādehiṃ* bāhujuddhāiyāim²⁰ (savvāim paḍisehei²¹), *savvehi vi na kajjaṃ*. (bhaṇai ya: ahiṭṭhāṇa-juddhaṃ²² dehi)²³. *tāhe* Vāsudeveṇa bhaṇiyaṃ²⁴: parājo 'ham, nehi āsa(-rayaṇa)m (nāham niya-juijḥeṇa juijhāmi. tao) *ta-ttha* devo tuṭṭho *saṃāno sa-khinkhīṇi* bhaṇiyāio: varehi²⁵ varam*! kim (te) demi? Vāsudeveṇa bhaṇiyaṃ²⁶: *mama asivōvasamaṇim*²⁶ bherim dehi. teṇa dinnā. es' uppattī *tise* bherie²⁷.

tāhe (sā) chaṇhaṃ 2*** māsāṇaṃ vajjai¹, paccuppannā² rogā (vāhi) vā uvasaṃanti, navagā (vi)*** *vāhi* cham māse na uppajjan-ti³ jo saddaṃ⁴ *tīe* suṇei⁴. tatth' annayā⁵ *kayāi* āgantuo vāṇiyao⁶,

¹ nīyam ca kammaṃ na karenti, auch Śil. (der auch sura-majjhe nicht hat). ² nīl. ³ rāle B. ⁴ vvitā. ⁵ vor g°. ⁶ gassa B. ⁷ rāo³⁷ dādhaō. ⁸ tāhe. ⁹ nicht in β. ¹⁰ vahurā (bah² β). ¹¹ siṭṭhaṃ. ¹² ta (für te?) S. ¹³ mahiya-viraghāiā. ¹⁴ visajjiyā. ¹⁵ babbhito β, vatito α. ¹⁶ jīṇiūṇa S; 'nai mama juijḥeṇa p° S. ¹⁷ iyaṇo bhaṇai. ¹⁸ mīya. ¹⁹ āsā S; āso. ²⁰ jīh° S; dḍhaṃ. ²¹ 'hai S. ²² jīh° S. ²³ Die folgenden beiden Sätze (bis demi) in S vergessen; do vi ahiṭṭhāṇa³⁸-juddheṇa. ²⁴ vo bhaṇai. ²⁵ 'nai brūhi. ²⁶ va-ppas°. ²⁷ t° bh° vor es'.

¹ anuogo (anūt° α, anubh° β). ² evvappa paṭṭhuppana (für paccuppanna mit v. l. paḍuppanna) S; puvv'upp°. ³ udīranti. ⁴ 'nai S. ⁵ yā B. ⁶ vaṇ° S.

¹⁴ patten° B. ¹⁵ paesena; in der folgenden Zeile wohl vi hinter ya zu stellen. ¹⁶ khubb°. ¹⁷ dīniyatt° B. ¹⁸ yāṇaṃ 'h° P. ¹⁹ avahariyaṃ. ²⁰ tao. ²¹ 'ttho an°, auch B. ²² 'nio an°, auch B. ²³ avah° B. ²⁴ dḍh°. ²⁵ bhāsaī. ²⁶ 'hiyam aneṇa. ²⁷ 'ha jāe tād°. ²⁸ sīo. ²⁹ hinter 'hio. ³⁰ vor vān°. ³¹ gahiyam. ³² na hoi. ³³ -v° P; 'ri-p°. ³⁴ laddhe. ³⁵ hinter vāgaṃ. ³⁶ rei tasmā tasyāpi na dātavyam. ³⁷ dūr° β. ³⁸ jīhaviṭṭh° αβ.

so ativa dāha-jjareṇa abhibbhūo tam bheri⁷-pālayam bhaṇai: geṇha tumam saya^{***}-sa(hassaṇ, mama etto) pala(-metta)ṇ vā dehi. teṇa lobheṇa dinnam. tattha annā⁸ candaṇa-thiggaliyā dinnā⁹. evaṃ (anneṇa vi 2* maggio, dinnam ca), sā savvā candaṇa-kanthā jāyā¹⁰. annayā kayā¹¹ asive Vāsudeveṇa taḍāviyā¹¹. (jāva) tam ceva sa-bham na pūrei, teṇa bhaṇiyam: joeḥa (bherim¹²! diṭṭhā kanthā¹³ kayā¹⁴). tūhe nāūnam (so bheri-pālo vavarovio)¹⁵. annā (bheri aṭṭhama-bhatten' ārahaittā) maggiyā (laddhā). anno (bherivālo)¹⁶ kao^{***}¹⁷. so āyareṇam rakkhai (so-pūio). (Viśesh. I, 1438 f.)¹⁸

⁷ ri. ⁸ anna S; annam. ⁹ ṇa-khaṇḍam chūḍham.
¹⁰ kayā. ¹¹ tāl°. ¹² ri B S, bhe S. ¹³ thī B S. ¹⁴ mā bheri
 vināsiyā hojjā jujjanti savvā vināsiyā. ¹⁵ tam purisaṃ jīya-daṇḍam āṇavei
 (āṇav° β). ¹⁶ p° S S, lo S. ¹⁷ thavio. ¹⁸ evaṃ ihāpi siso āyariya-
 pāsāo niggaṇa samāno, tassa kimci pamhaṭṭham, so tammi ālāvae natṭhe annam
 loiyam chubhai karei vā BhārabaRāmāyaṇāṇam, evaṃ teṇa kanthā-kayam
 suttaṃ attho ya, tārisassa na dāyavvam suttaṃ attho vā; jo tah'eva rakkhai
 tassa dāyavvam; esa tāva sisassa. Dieses Gleichniss also nur auf den Schüler
 und das vorhergehende nur auf den Lehrer bezogen, während H auf Grund
 von Viśesh. I, 1436—1439 jedes auf beide anwendet.

Hemac. gibt zu dieser Viśesh-Stelle eine (von Śīl. vorausgesetzte, also wohl aus Jinabhadra's Comm. übernommene) Versification der Erzählung:

kadācit Saudharma-devaloke samastāmara-sabhā-puraḥsaram abhīhitam Śakreṇa
 'peccha, aho Hari-pamuhā sap-purīṣā dosa-lakkha-majjhe vi
 geṇhanti guṇam ciya taha na nīya-jujheṇa jujjhanti' || 1
 eyam asaddahanto koī suro cintae: kiha nu eyam
 sambhavai jam agahim para-dosaṃ ciṭṭhae koī? || 2
 iya cintūṇa ihaṃ samāgao to viuvvae eso
 bībhaccha-kasiṇa-vannaṃ aiduggandham mayaga-sunayam || 3
 tassa ya muhe viuvvai kund'ujjala-pavara-dasaṇa-rincholim.
 Nemijjīṇa-vandaṇ'attham caliyassa pahammi Hariṇo ya || 4
 tam uvadaṃsaṃ sunayam. bhaggaṃ gandheṇa tassa Hari-sennaṃ
 sayalam pi uppahenaṃ vaccai; Kaṇho uṇa sarūvam || 5
 vivīham bhāvanto poggalāṇa vaccai pahaṇa ten' eva,
 datṭhūṇa ya sunaya-savam pabhaṇai garuṇattapen' evam: || 6
 aimasiṇa-kasiṇa-vatth'ancala vva vayanē imassa peccha aho
 muttāvali vva rehai nimmala-jonhā dasaṇa-panti || 7
 aha cintiyam sureṇam: saccaṃ jam amara-sāmiṇā bhaṇiyam,
 nūṇa-guṇam ciya garuṇā pecchanti parassa na hu dosaṃ || 8
 aha anna-diṇe devo turayam avaharai vallaḥam Hariṇo,
 sennaṃ ca tassa sayalam vinijjiyam teṇa kudhā'-laggaṃ || 9
 to appaṇā vi Vinhū turayassa kudhāvayammi paḍilaggo.
 aha deveṇam bhaṇiyam²: jīṇim gheppanti rayanaṃ || 10
 'to jujhāmo' tti bhaṇei Kesavo 'kim tu raha-vare ahayam,
 tā geṇha tumam pi rahaṃ jena samānam havai jujhām' || 11
 nēcchai eyam devo turaehi gayāiehi vi sa-juddham³,
 jā nēcchai tā bhaṇio Hariṇā: to bhaṇasu tumam eva || 12
 deveṇa tao bhaṇiyam: parammuḥā do vi hoiṇa puṇo
 jujhāmo puya-ghāehi! bhaṇai to Kesavo devam: || 13
 jai evam to vijjio ahayam tumae, turamgaṃ nehi,
 jujhāmi puṇo kaḥam avi, na hu erisa-nīya-jujheṇa⁴ || 14
 samjāya-paccāso so paccakkho hoiṇa to devo
 bhaṇai: amohaṃ devāṇa dāsaṇam, bhaṇasu kampi varam || 15

¹ dhi BS².² ōḥim (für ōḥio) bPS.³ jh° PS.⁴ ṇam PS.

[2. Anf. wie H paṭṭhio. so vi se antarā mayaga-kāla-suna-
gam viuvvai, tassa gandheṇa aggāṇiyam annao laggam, Vāsudeveṇa pucchiyam,
kahiyaṃ; so tatth' eva gao, bhaṇai: bho bho pecca,

aimasana-kasana-vatth'ancalōvame ā . . . yammi se vayanē

mutt'āvali vva rehai suvimala-jonhā dasaṇa-pantī || (7 bei Hemac.)

deveṇa cintiyam: saccam guṇa-gāhi tti. tao se so āsa-rayanam gahāya pava-
lāio. bandurāvalaṇa kahiyaṃ, kumārā rāyāṇo ya niggayā deveṇa jiniṇṇa dhā-
diyā. Vāsudevo dhāvio, devo bhaṇai: mam parājium geṇha, kiṃ va dhāvio si?!

Vāsudevo bhaṇai: bādham, kiṃ tu tumam bhūmie aham raheṇa, tā raḥam geṇha.
devo nēcchai, āsa-hatthiyā vi nēcchai bāhujuddh'āiyāim ca, bhaṇai ya: jai saccam
tā abhiṭṭhāṇa-juddham dehi. Vāsudeveṇa bhaṇiyam: parājio 'ham, nehi āsa-rayā-
nam ti. tao dasa diṣāo ujoento tuṭṭho devo bhaṇai: varehi varam, kiṃ demi?
tti. Vāsudevo nēcchai. teṇa bhaṇiyam: amohaṃ devāna dāmasaṃ ti. tao
Vāsudeveṇa bhaṇiyam: jai evaṃ asivōvasamaṇiṃ bheriṃ deha. tao se dinnā.
eṣā se uppattī.

tāhe sā chaṇham-2 māsānam tādijjai, tassa sadda-savaṇeṇa bārasa-joyaṇ'a-
bbhantarāe nagariē puṇv'uppannā rogā uvasamanti ahiṇavā ya cham-māsam na
honti. tattha ya annayā aidāha-jara-gahiya-vāpiyaṇa bherivālogo tiē karisa-
mettam diṇāra-lakkheṇa maggio, teṇa vi anāloīṇa lobha-doseṇa dinnam.
. dinnā. evaṃ annena vi 2 maggio. sā bherī candana-kanthā
jāyā. annayā asive tādāviyā. jāva tam ceva sabham na pūrei — ciṭṭhau nagari —
joyāviyā jāva 'kanthī-jāyā'. so bherī-pālogo niggahio, sā vi ujjihiyā, annā bherī
atthamōvavās'ārāhiṇe teṇa se dinnā.
. paramaya-candana-kattaliyāhiṃ
jiṇa-gaṇahara-dinna-suya-bheriṃ kanthī-karei so na joggō, itara eva yogyah.]

3. Vasantapure juṇṇa-seṭṭhi¹-dhūyā navagassa² (ya) seṭṭhissa
dhūyā. tāsim pii. taha vi se³ atthi khāro⁴ jaha 'amhe eehim
u(v)vaṭṭiyāni'. tāo annayā kayāi majjium gayāo. tattha jā* sā na-
vagassa dhūyā sā tilaga-coddasa(g)eṇam (alamkāreṇam) alamkiyā.
sā abharaṇāpi⁵ taḍe ṭhavetta oinnā⁶. juṇṇa-seṭṭhi-dhūyā tāpi⁵
gahāya padhāviyā⁷. (sā vārei. iyari akkosanti gayā⁸)⁹. tāe māyā-

aha bhaṇai Kesavo: asiva-pasamaṇiṃ to payaccha maha bheriṃ.

dinnā ya sureṇ, āgamaṇa-vaiyaram sāhiṃ ca gao || 16

chaṇham-chaṇham māsāna sā ya vājjīae tahiṃ bherī.

jo sunai tiē saddam puṇv'uppannāō vāhio || 17

nassanti tassa, avarāō taha ya na hu honti jāva cham māsā.

aha annayā kayāi vaṇio āgantuo koi || 18

dāha-jjareṇa dhaniyam abhibhūo bheri-rakkhayam bhaṇai:

diṇāra-sayasahassam geṇhasu, maha desu palam egam || 19

bheriē chindīṇam dinnam tenāvi lobha-vasa-geṇam,

anneṇa candaneṇa ya bheriē thiggalaṃ dinnam || 20

iya annāna vi dentena teṇa kanthī-kayā imā bherī.

aha annayā ya asive Hariṇā tādāviyā eṣā || 21

kanthattaneṇa tise saddo suvvai na Hari-sabhāe vi,

kanthikaraṇa-vaiyaro vinnāo Kesaveṇa tao || 22

mārāvio ya so bheri-rakkhao; teṇa atthamam kāum

ārāhio sa devo, annam bheriṃ ca so dei || 23

anno ya Kesaveṇam kao tahiṃ bheri-pālo, so ya

rakkhai tam jattenam lahai ya lābham ca to Hariṇo || 24

Eine Skizzirung des Inhalts in vier Gāthās ist enthalten in Viśeṣ. I, 1476—1479.

¹ oṭṭhissa S.

² navāg° S; navagayassa (für navagassa ya) α. ³ so.

⁴ veram S, vero B.

⁵ tam.

⁶ uttiṇṇā S S.

⁷ paṭṭh° (statt pah°).

⁸ āg° S.

⁹ imā jāpai 'kheddam ('dd° α) karei tti.

piṇṇaṃ¹⁰ siṭṭhaṃ. tāṇi bhaṇanti: tuṇhikkā acchāhi. navaga¹¹-
dhūyā nḥaittā niyayaṃ gharaṃ gayā. amma-piṇṇaṃ sāhai¹². tehiṃ
maggiyaṃ. na denti 'amhe ūseṇṭitāṇi¹³ ti paribhūyāim. kim?
ābharanagāṇi vi n'atthi, evaṃ kannākannie naṭṭhāṇi. pacchā
rāule vavahāro¹⁴. tattha n'atthi sakk(h)i. tattha kāraṇi¹⁵ bha-
ṇanti: ceḍḍo vāhippantu¹⁶ (tti*, tehiṃ** *** vāhitta¹⁷ bhaṇi¹⁸.)
jai tujiḥ'accayaṃ¹⁹ (tā) āvinda²⁰. tāhe sā (juṇṇa-setṭhi-ceḍḍi)
āmunca²¹, jaṃ hatthe taṃ pāe²² na yānai, taṃ ca se asiliṭṭhaṃ.
tāhe tehiṃ nāyaṃ jahā 'eise²³ na ho(nt)i'. tāhe iyari²⁴ bhaṇi²⁵
(: tumāṃ āvinda²⁶. tāe kameṇa āviddhaṃ, siliṭṭhaṃ ca se jāyaṃ.
bhaṇi²⁷ ya: mellehi²⁸). tāe taha cceva niccaṃ āmuncantie²⁹ pa-
rivādīe āmukkaṃ, siliṭṭhaṃ ca se. tāhe so juṇṇa-setṭhi daṇḍio³⁰.

jahā so ega-bhaviyaṃ maraṇaṃ patto — evaṃ³¹ āyario vi* jaṃ
annattha taṃ annaṃhiṃ samghādei³², anna-vattavvayāo annattha
parūvei ussagga³³ āyāo³⁴, evaṃ so vi samsāra-daṇḍeṇaṃ daṇḍijai³⁵
anegāim jāyavvaga-mariyavvaga³⁶, tārisassa³⁷ pāse na soya-
vvaṃ³⁸. jahā sā ceḍḍi jaṃ patta āvindhana-suham ca evaṃ
ceva āyario jo na visaṃvādei³⁹ annamannāṇi teṇa arahantāṇaṃ
āṇā kayā bhavai, t(āris)assa pāse (soyavvaṃ) sut'atthāṇi geṇhiyavvā-
ṇi. (ettha gāhā: Viśesh. I, 1440 f.)

[3. Vasantapure purānābhinava-setṭhi-dhūyāṇaṃ pīi, egāe khāro ya ||
mūrkhāṇaṃ paṇḍitā dveshyā, daridrāṇaṃ tathesvarāḥ

||³⁵

..... -setṭhi-dhūyā tilaga-
coddassagaṃ ābharanāṃ tade mottūṇa tie saha jala-majjana-kilā-viyappehiṃ
majjai. iyari vi taṃ gāhāya niyaṃ gharaṃ paṭṭhiyā. iyarie vāriyā, sā akko-
santi gayā, bhaṇai ya:

jai nāma nadā mutṭhā kim vā tesim — silogo.

..... amma-piṇṇa sāhiyaṃ, tehiṃ maggiyaṃ, tāṇi na
denti. tao rāyaule vavahāro, tattha na kovi sakkhi, tattha kāraṇi¹⁵ uppatiya¹⁸
buddhi¹⁸ bhaṇanti: do vi ceḍḍo vāhippantu, taṃ c' āñijau. taḥā kayam. juṇṇa-
setṭhi-duhiyā bhaṇi²⁵: jai tuha santayam tā āvindhāsu. tāhe sā jaha
..... tti. tao iyari bhaṇi²⁵: tumāṃ
āvinda. tie vi anukkameṇa savvaṃ jahā-saṭṭhāṇe āiddhaṃ, devayāda iva dīśai pa-
māṇoveyaṃ ca. tāhe mellāviyā, taḥ'eva ya jhāda tti parivādīe oindhai tti. juṇṇa-
setṭhi deva-daṇḍio vi puṇo vi daṇḍio, sā vi sikkāraṃ patta, iyarā u jassa-vāyaṃ ||
evaṃ āyario vi jaṃ annatth'accaya-payam joeyavvaṃ taṃ annattha joja-
yanta anantaṃ samsāra-daṇḍaṃ pāvai, iyara-dhiōvamo u nevvaṇaṃ ||³⁶ vihi-bhaṇie
vā atthāṇattha-nioao siso juṇṇa-setṭhi-dhūya vvaḷjogo, iyaro u īsara-dhūya vva
jogo tti.]

4. = 55, 6. (Viśesh. I, 1442)¹.

¹⁰ piṇṇ°. ¹¹ °vassa S, °vagassa S. ¹² °yā piṇ-māṇaṃ kahiyam.
¹³ useḥ° S. ¹⁴ vāv°. ¹⁵ rāṇāpi. ¹⁶ bāhirashp° fūr° riij° B. ¹⁷ bāhirittā B.
¹⁸ bhāṇ° S. ¹⁹ °bbh° S; tumhamcay° ('hec° S). ²⁰ °dhā S; āmun-
cau ceḍḍi. ²¹ °cavi αβ. ²² °sa S. ²³ °rā. ²⁴ °dhā S, °dhe B.
²⁵ °llāhi B. ²⁶ °amucc° S. ²⁷ °d° S; °da-ppato (statt °to)
jāo. ²⁸ ev° S. ²⁹ sampād° S. ³⁰ °ggāy°. ³¹ °d° d°, auch S.
³² °sagassa S. ³³ °ajjhāyavvaṃ. ³⁴ °mghādei. ³⁵ cf. Boehtl. Ind. Spr.²
4915. 4916. 5863 (& 5862). ³⁶ Paraphrase von Viśesh. I, 1440 f.
¹ sāvaga-samāṇassa sisassa na kabeyavvaṃ. jo savva-kālaṃ mahilaṃ bhottum

5. = 54, 4. (Viśesh. I, 1443)².

6. uttarāvahe³ Ṭaṅkaṇā⁴ nāma mecca. te suvaṇṇaṇaṃ⁵ da-kkhiṇāvahaḡaṃ⁶ bhaṇḡaṃ geṇhanti. te ya paroppaṇaṃ⁷ bhāsaṃ na jāṇanti. pacchā punje karenti, hatthenaṃ occhāḡenti⁸, jāva icchā na*** pūrai⁹ tāva na avaṇenti, punṇe***¹⁰ avaṇenti¹¹. evaṃ tesim icchiya-paḡicchio vavahāro. evaṃ (Viśesh. I, 1444)¹².

II, 60 (Kalpabh. peḡh. 335. Nandī Einl. 1 Ed. p. 92¹³). 1.¹³ (Oghaniry. 829)¹. tattha² imaṃ kappiyaṃ udāharaṇaṃ tam jāhā: mugga-selo pukkhalasamvaṭṭao ya mahāmeḡo Jambuddiva-ppamaṇo. tattha *kīla* Nāraya-tthāṇo kalahaṃ āloei³, mugga-selaṃ bhaṇai: tujjha nāma-ggahaṇe kae pukkhalasamvaṭṭao bhaṇai

tam ceva ega-rāim¹ na yānai anna-nevaccha²-nevacchiyaṃ evaṃ siso vi savva-kālam paḡhiṇaṃ suttam vā attham vā na yānai 'kim imaṃ suttam sa-samaiyaṃ para-samaiyaṃ ussaggiyaṃ** vā** avavāiyaṃ vā egavayaṇaṃ duvayaṇaṃ?' evam-āi, evaṃ ceva attho vi, tārisagassa na dāyavvaṃ.

² bahira-goha-samāṇassa āyariyassa pāse na soyavvaṃ jo annaṃ pucchio annaṃ vāḡarei jāhā³ sa-samayaṃ* pucchio⁴ para-samayaṃ* vāḡarei*, annassa vā suttassa attham pucchio to annaṃ ceva vāḡarei, annaṃ vā abhippāṇa pucchio annaḡā vāḡarei, abhippāyaṃ vā pucchagassa nāvagacchai.

³ °p° BS. ⁴ T°. ⁵ °ṇa BŚil.; °ṇa-danta-m-āihim. ⁶ °p° SΣ; °hāni Śīl. ⁷ avaropp°. ⁸ ucch° MSS.; °ic° BS. ⁹ rei. ¹⁰ °sam na yāṇanti, to punjehim

kāum hatthehim ohāḡenti, jāva ya icchā na pūrā tāva hatthe na avaṇenti, punṇe Śīl. ¹¹ ceva āyariyassa sissenam kikkammaṃ kāyavvaṃ, teṇa vi vihiṇā sut'tatthāṇi dāyavvāni. eso ego āeso. biio imo: āyariṇa tāva sissassa³ attho bhāṇiyavvo jāva tassa gahaṇaṃ, siseṇa tāva pucchiyavvaṃ jāva oḡayaṃ⁴ ti. esa ṭaṅkaṇao vavahāro. ¹² In Malayagiri's Commentar Ed. p. 103—114

eine Skt-Version aller 14 Stücke mit Gāthās aus Viśesh. (I, 1457 f. p. 105; 1463—1465 a p. 106; 1466—1468 p. 107; 1470 b. 1473. 1475 p. 108) & H (p. 106, 9 f. bloss Paraphrase, 107, 2 f. [angeblich aus AvC!] & 7 f.).

¹³ CṬ: muggaselaḡo tti mugga-ppamaṇo pāhāṇo⁵, (tassa ya) muggaselaḡaṃ pukkhalasamvaṭṭagassa ya mahāmeḡassa viṣamvāo (jāo)**⁶. muggaselaḡo bhaṇai: jai tumam mama tīla-tusa-(tibhāḡa)-mettam avi sakkesi khaṇḡim to (si) sacco⁶ pukkhalasamvaṭṭao⁷ tti. so paḡibhaṇai: (jai) tumam (mama) ega-dhārā-nivāyaṃ avi sakkesi saḡim to *saccam tumam* (si) muggaselaḡo tti. *evaṃ paḡibhaṇittā muṭṭhi*-(p)pamaṇa-mettāhim dhārāhim *varisum payatto*, *tao satta-rattam vā-sittā*⁸ cintei: so virāo hohi⁹ (tti). *tao thio* (avarisaḡo¹⁰ jāo¹¹), *tao* muggaselo milimilento¹² acchai. tāhe so muggaselaḡo tam gajjai¹³ āḡarei ya jāhā: jam tam bhaṇiyaṃ tam-tam kaḡim ḡayaṃ? ti. meḡo lajjo (jāo) vilakkhi¹⁴-bhūo (ya). *evaṃ* (erisaṃ) sela-samaṃ *sisam ego āyario ḡaḡeum na sakko* (annaṇ' āyariṇaṃ na sakkio ḡaḡeum). tāhe¹⁵ anno bhaṇai: aḡam ḡaḡemi (tti). so vi kilisittā¹⁶ nivvijjai, na (kimci) sakkei¹⁷ ḡaḡeum. *etad ev' āha: Viśesh. I, 1455 f.* imo ya doso: Viśesh. I, 1457. eya-paḡipakkhe sisse dāyavvaṃ. keriso puṇa so*? ncyate: kaṇabbhūmī-samāṇo¹⁸ jo Viśesh. I, 1458. annatto na palottai¹⁹

¹ Auch bei Malay. (p. 103, 7 f.) & Hemac. (zu Viśesh. I, 1457); der letztere füḡt noch eine Adaptation von Utt.-niry. 353 bei (mit muggasela-meḡaṇaṃ statt kīla-paṇḡupattāṇaṃ). ² °tth' S. ³ ār° S; āy°.

¹ -rāyaṃ β. ² -vattha β. ³ sisassa αβ. ⁴ uvaog° αβ. ⁵ pah° P; bis hierher in Skt nebst einer entsprechenden Definition von pukkḡ°. ⁶ sevam tuma (statt saccam tumam). ⁷ pokkh°. ⁸ varis°. ⁹ hojjā. ¹⁰ adhar° P. ¹¹ jāva P. ¹² vigavinganto. ¹³ gacch° P. ¹⁴ °kkho P. ¹⁵ tao. ¹⁶ °ssattā (für °ssanto?). ¹⁷ °kkai; hinter ḡāḡ° Alles (ausser den Strophen) in Skt. ¹⁸ -sām° B. ¹⁹ na anyatra loṭate.

jahā 'ṇaṃ egāe⁴ dhārāe virāemi⁵. (selo uppāsio⁶) māṇeṇaṃ sihāvīo bhaṇai: jai me tila-tusa-tibhāgaṃ pi⁷ ullei to muggasela-nāmaṃ na⁸ vahāmi. pacchā mehasa mūle bhaṇai muggasela-vaya-nāim. so ruttho savv'āyareṇa varisium āraddho juga-ppamāṇaṃ dhārāhiṃ*. satta-ratte vutthe cinte: iyaṇim gao⁹, virāo⁹ (hohii) tti thio. (pāṇie¹⁰ osarie) iyaro misimisento ujjalataro jāo dippūm āraddho. bhaṇai: johāro¹¹ tti. tāhe¹² meho lajjio gao.

evaṃ ceva koi siso muggasela-samāṇo, egam avi payaṃ na laggai. anno āyario gajjanto¹ āgao 'ahaṃ ṇaṃ gāhemi' tti āha:

ācāryasyaiva taj jādyaṃ yac chishyo nāvabudhyate,
gāvo gopālakenaiva (hy) atirthenāvataritāḥ ||

tāhe paḍhāveum² āraddho. na sakkio³. lajjio^{***} gao^{***}. erisa-maiṣṣa⁴ na dāyavvaṃ. (kiṇ-kāraṇaṃ? Viśesh. I, 1457)⁵. eyassa paḍivakkho⁶ kaṇhāla⁷-bhūmi: (Viśesh. I, 1458)⁸.

2⁹. (kuṭā ghaṭā ucyante, te^{***}) kuḍā duviḥā: navā ya^{**} *** junṇā ya. junṇā duviḥā: bhāviyā abhāviyā^{***} ya. bhāviyā duviḥā: pasatthā-bhāviyā apasatthā-bhāviyā ya^{**}. pasatthā agaruturukkh¹-āhiṃ, apasatthā palaṇḍu-(lasuṇa)-m-āhiṃ. pasatthā²-bhāviyā du-viḥā: vammā avammā ya. evaṃ appasatthā vi. je appasatthā^{**} avammā^{**3} je^{**} ya^{**} pasatthā⁴ vammā te na sundarā, iyare sundarā. abhāviyā na keṇai bhāviyā, navagā āvāgāo⁵ oyāriya⁶-mettagā. evaṃ ceva sis(ag)ā. navagā je micchāditti⁷ tap-paḍhamayāe

⁴ ega S. ⁵ viḥāremi. ⁶ sium Σ. ⁷ ga-mettam avi. ⁸ nāhaṃ, mit v^o vor m^o. ⁹ rāio S; var^o β. ¹⁰ ṇāte S. ¹¹ jo bhaṭṭi. ¹² ha Σ, tāva B.

¹ jai. ² vium. ³ kkemi B, kimto oder kito S; kkato β, kkoto α. ⁴ sayassa S. ⁵ samoyāro. ⁶ p^o. ⁷ hā S, ha Σ. ⁸ jahā kaṇhāle jaṃ pāṇiyaṃ paḍai tam na kao vi olaṭṭai, savvaṃ āviya. erisassa dāyavvaṃ. carcā. ⁹ CT umschreiben und erklären (T in Skt) einfach Viśesh. I, 1459—1461 (. 'vammā'¹ nāma je tam bhāvaṃ sakkenti chaddāveum², je avammā¹ te^{*} sucireṇa vi kāleṇaṃ tam bhāvaṃ na chaḍḍenti³, pacchā te nissāṇa-payaṃ⁴ labhittā pāvatarā bhavanti⁵,) & 1462 (. chidda-kuḍo nāma jassa vi^{**} chiddaṃ heṭṭhā, tattha chūḍhaṃ ca galiyaṃ ca; khaṇḍa-kuḍo⁶ nāma jassa kaṇṇa voḍiā⁷, so unayaṃ pāṇiyaṃ geṇhai; bhinno⁸ nāma jassa pāse kavāla-bheo, tattha vi thovam thāi; sagalo⁹ nāma sampuṇṇo ghaḍo, tattha jattiyaṃ chubbhai tam savvaṃ thāi; eesim sagala-sariṇaṃ vajjettā je muggasela-sāmāṇassa¹⁰ dosā te cevea,).

¹ agur^o B, 'rakk' S, agarūkk^o Σ; gulugulukka-m-. ² tthā. ³ mmā je appasatthā vammā α. ⁴ mmā je apas^o Σ, mmā je appas^o β. ⁵ v^o S; av^o. ⁶ uttar^o Σ; tār^o B. ⁷ cchad^o.

¹ dh statt v stets P; vāmyā resp. avāmyās, auch Hemac. ² kkanti ch^o P; vāṃ vamaṃyitum śakyāḥ, auch Hemac. ³ ddanti B; parityajanti.

⁴ niśā-padam. ⁵ jayante (!). ⁶ In Übereinstimmung hiemit liest Kalpabh. peḍh. 343^b (Viśesh. I, 1462^b) im Berliner MS. chidda-kuḍa khaṇḍa bhinne; T setzt voḍe ein statt bhinne und erwähnt die Lesart ḍa voḍa khaṇḍe mit der im Viśesh. (ḍa bhinna khaṇḍe) vorgenommenen Umstellung von kh^o. ⁷ voṭau. ⁸ voṭa-kuto. ⁹ ḍ statt l (auch nachher einmal neben dreimal l) B. ¹⁰ Hier vorher -sām^o und nachher -sām^o, zu 3 f. -sām^o & -sām^o (. B, P), zu 1 cf. p. 39¹⁵.

gāhijjanti junṇagā (vi je) abhāviyā na egeṇa vi maṇa bhāviyā (te suṇḍarā). (Viśesh. I, 1461)⁵. je appasatthā vammā samvigga ya avammā ee laṭṭhagā, iyare adhammā⁹.

ahavā kuḍā¹⁰ cauuvihā tam jahū: chidda-kuḍe boḍa-kuḍe khaṇḍa-kuḍe sampunṇe¹¹ tti***. chiddo jo mūle¹² chiddo. boḍo jassa oṭṭhā n'atthi. khaṇḍo, egam se oṭṭhā**¹³-puḍam n'atthi. sampunṇo¹⁴ (s)avvango¹⁵ ceva. chiddo jam chūḍham tam galai. boḍo tāvaiyam na ṭṭhāi. khaṇḍe egeṇa¹⁶ pāseṇa chaḍḍijjai, jai icchā thoveṇa¹⁷ vi ru(bbha)i khaṇḍe. esa viseso boḍa-khaṇḍānam¹⁸. sampunṇo savvam dhareī.

evam ceva sīsā cattāri samoyāreyavvā. savvattha virāhaṇā-carcā bhāṇiyavvā¹⁹.

3. (jaha cālāṇiē udagam chubbhantaṁ tak-khaṇaṁ aho nīi taha sutt'attha-payāim jassa u so cālāṇi-samāṇo)²⁰ cālāṇi-samāṇo¹. udae cālāṇi bharitigā acchai, ukkatthiyāya n'atthi kimci vi maha.

(Viśesh. I, 1463 f.) annayā muggasela-chiddakūḍa-cālāṇi-samāṇa² mīliyā samlavanti: keṇa vo³ bho⁴ kim gahiyam? tattha cālāṇi-samāṇo⁵ bhānai: jāva āyariya-sagāsāo na utthemi tāhe savvam pi genhāmi⁶, jāhe utthio tāhe na kimci vi sarāmi. chiddo⁷ bhānai: dhanno tumam jassa tam pi kalam acchai, mama pavisantaṁ ceva nīi. selo⁸ bhānai: tubbhe⁹ do vi dhannā¹⁰, mamaṁ na kimci pavisai. eesim asamtatiya āyario attham guṇeu-kāmo 'mā nāshī' tti, tāhe te nisāe guṇei.

(Viśesh. I, 1465^a). cālāṇiē paḍipakkho tāvasa¹¹-kaḍḍhi-nayam¹².

4. paripūṇao ghayapūṇa-gālanagam kiṭṭimam¹³ laei. evam (vakkhāṇāisu dose hiyayammi ṭṭhavei, muyai guṇa-jālam, sīso so u ajoggo bhāṇio paripūṇaga-samāṇo)¹⁴ (Viśesh. I, 1466).

⁸ apasatthā asamviggehim, pasatthā samviggehim.

⁹ acokkhagā.

¹⁰ ghaḍā. ¹¹ oṇṇa-kuḍe B²; sagale.

¹² oḷa.

¹³ oṭṭhā Σ.

¹⁴ sagalo

¹⁵ avv^o B.

¹⁶ teṇa.

¹⁷ thev^o Σ.

¹⁸ khaṇḍa-boḍānam.

¹⁹ bhāṇ^o a.

²⁰ C (T in Skt): cālāṇiē jam pāṇiyam pakkhippai tam pakkhippantaṁ ceva heṭṭheṇam sarai nāsai, evam jo cālāṇi-samāṇo sīso, tassa ekkeṇam kanne-ṇam pavisai biṇeṇam nāsai, erise vi gāhijjamāṇe muggasela-samāṇe je dosā te bhavanti. Nach dieser Stelle, auf der offenbar H's Versification beruht, folgen die beiden sich an's Viśesh. anlehnenden Stücke in einer abweichenden Fassung, aus der wir nur Einzelnes anmerken. ¹ -sām^o a. ² -sām^o aP. ³ nicht in βCT. ⁴ bhe C; nicht in T. ⁵ chiddakūḍa-sāmāṇo C. ⁶ sumārāio aham C. ⁷ cālāṇi-sāmāṇo C. ⁸ oḷa-samāṇo (-sām^o B) C. ⁹ obbhehim aβ.

¹⁰ oṇṇā sabhaggā ya C; der Schlusssatz (eesim . . .) nicht in CT. ¹¹ oḷa-khaura C; sam aβ. ¹² -kiḍḍi^o C (worauf noch: tam tāvasassa bhavai, tam ca khauram billagira¹-bhallaṇyagarasehim littam ghaṇam pāṇiyassa vi bhariyaṇi na galai; . . .). ¹³ oṭṭisam aβ. — C(T): paripūṇao nāmap jesa ghaya-pu-ṇāṇam sampāṇam galijjai, tattha kiṭṭam ṭṭhāi sāro galai; . . . ¹⁴ sīso vi dosesu laggai aṇābhogeṇa aṇābhoga-pannavāṇe vā avavāda-payāni vā.

5. *tassa paḍipakkho haṃso.*

khīram va rāyahamsā — gāhā¹.

tassa kira jibbhā ambā, to² duddham phattai³; tāhe sūram khāi, iṅaram cayaṭti⁴. carcā.

(mottūṇa daḍham dose guruṇo 'ṇuvautta-bhāsiy'āṇe
geṇhai guṇe u jo so joggo samay'attha-sārassa ||)

6⁵. *mahiso purao jūhassa gantā savvaṃ pāṇiyam āduyālei, pacchā pīḍum ārabhai, na ya sakkā pāum so vā anne vā. evaṃ siso kimpī tam pasārei karei vā jeṇa na vi tassa na vi annassa —.*

7. *tassa paḍipakkho meso, so avi-goppayammi vi jāṇū-pāda-paḍio pāṇiyam pibai sayam annāṇi ya.*

8. *masago. jahū masago ḍasai na kimci vi ruhiram labhai⁶ dukkhāvei dukkhāvijjai pamārijjai ya, evaṃ siso vi tūrisam bhanai karei vā jahā na labhai nījūhijjai vā. carcā.*

[8. ḍaharo akulīno tti ya dummeho damaga mandabuddhi tti
avi y' appa-lābha-laddhī sisso paribhavai āyariyam ||]

9. *paḍipakkho⁷ jalūgā, bahutaragam pibai na ya dukkhā-vei. evaṃ siso vi sam kajjam nipphādei anuyattai ya.*

10. *virālo. purvam⁸ mandie duddham, tatth' eva na pibai, kim tu pādena dhālei⁹, pacchā annattha-gayam lihāi turiyatta-*

¹ = Nandī Einl. 2 (Ed. p. 115 f. Weber Cat. II, 676, 1 f.) & Kalpabh. pedh. 367. ² °ri² jibbho akkhāto³. ³ patṭ^o β. ⁴ Der Satz in C(T) wie immer an das Versificat angelehnt: tassa jīhā ambā, tāe khīram vikkuittā kuci-bhavanti⁴, jāhe tam kuci-bhūyam khīram tāhe tam kuciyaṃ khāyai. ⁵ Zu 6—11 bei H nichts weiter als die Strophen Viśesh. I, 1468—1472. C(T): jahā mahiso tanhāio pāṇiyam pāhāmi tti kām drahāṃ oyarittā paḍhamam ceva savvaṃ lolei jahā kaddamī-bhūyam na vi appaṇo pīvai na vi annam sakkei jūham pāum, eriso jo siso paṭṭhavie samāne viggahēṇam jahā 'asuo bhikkhāe na gacchai, asuo eriso tāriso' tti vikahāhi ya athakka-pucchāhi ya āyariyam tahā-tahā parissamei jahā na vi tassa kahijjai na vi annassa gaṇassa, erise te cceva dosā. goppae⁵ vi jannuehim⁶ nisudhittā⁷ tanuyattāṇeṇam tūḍassa aloliyaṃ ceva pāṇiyam pīum gacchai, eriso jo siso āyariyam anuddurūseṇo⁸ geṇhai tārise dāyavvaṃ. . . . jahā masao laggantao⁹ ceva dukkhāvei, pacchā uddāvijjai¹⁰ mārijjai vā, evaṃ nicchubbhai, tārisassa dente¹¹ asam-khadādayo dosā. . . . sā 'adūmentī¹² adukkhāventī' ti bhanīyaṃ hoi, laggittā ruhiram pīvai, uktaṃ ca:

damso tikkha-nivāṇa(m) appaṇo vahaṃ icchai¹³

jalūgā vi tad ev' attham maddaveṇōvasappai¹³ ||

evaṃ jo siso āyariyam aduhāvento geṇhai tassa dāyavvaṃ. evaṃ jo gāraveṇam na suṇeī maṇḍalie, jāhe uṭṭhiyā soyārā bhavanti tāhe anubhāsantānam pāse uvesittā suṇeī tassa na dāyavvaṃ. virālie paḍipakkho

⁶ °bbh°. ⁷ °v° a. ⁸ °vva. ⁹ dhol° β.

² °re β. ³ °tā β. ⁴ °vati P, kūcikaḥ bh° T & Hemac.; kūviyā honti (hoi Hemac.) Viśesh.; kūigā honti Kalpabh. (kūiyā hoi T); H, der einfach die Viśesh.-Str. [I, 1467] aushebt, giebt kūiā hoi S, koyiā honti S, koyivā homi B. ⁵ Also das erste Wort der Str. im Sinn von api genommen! Ebenso T ('api' sambhāvanāyam) & Hemac. ⁶ °ū° B. ⁷ adho nipatya 'suttihio' tti sushṭhu ādṛto bhūtvā (!). ⁸ °tṭhurasinto B; °ryam anuttejayan. ⁹ labbh° P; lagan. ¹⁰ khuddāpyate. ¹¹ dinne B; dāne. ¹² °mantī B. ¹³ °aī.

neṇa, taṃ ca tassa appaṃ āhāriyaṃ bhavaṃ mailaṃ ca. evaṃ siso vi āyariya-mūlāo ceva na suneṃ¹⁰, kiṃ tu anubhāsantānaṃ annao annao ya turiyattaneṇa genhai; evaṃ tassa thovaṃ avādhāriyaṃ bhavaṃ avisuddhaṃ ca pajjavehiṃ ti. carcā.

11. *paḍivakkho jāhago. maṇḍie duddhaṃ, tatth' eva thovaṃ pāuṃ pacchā pāsāṇi samlihai; tassa te dosā na bhavanti. evaṃ siso vi āyariya-sagāsao thovāthovaṃ genhiṇa su-parijiyam karei; evaṃ tassa anunnāyaṃ pariyattiyam ca bahuṃ thiraṃ pajjava-suddhaṃ ca bhavaṃ. carcā.*

12¹. *goṇi duvhiā: pasatthā apasatthā ya. egeṇa (dhamma-tthieṇa) cāuvvejjānaṃ² gāvi³ dinnā. te bhaṇanti⁴: parivādie⁵ dujjhau. (taḥā kayam). tattha ego (paḍhama-parivāḍigo) paḍhame divase cinteṃ: (ajja ceva majjha duddhaṃ,) kallaṃ annassa hohi⁶. (tā) kiṃ mama eyāe (taṇa-pāṇieṇa iha hāravieṇa)! carī-m-āi na^{*} dinnam⁷. evaṃ sesehi⁸ vi*. sū (gāvi) acireṇa mayā⁹, tesim¹⁰ hāṇi ya¹¹ avanna-vādo ya (dhijjāiyanam¹², taddavv'annadavva-vochedo) 'erisa' tti annāo vi na labhanti. evaṃ āyariyaṃ pi, sisā 'pāḍicchagā karehinti', pāḍicchagā 'sisā' tti. carcā. (Viśesh. I, 1473—1475 aviṇiyattanao.)*

biiyā pasatthā. 'bambhaṇassa dujjhihi' tti 'gāvi ya puṇo majjha vi' tti. carcā. evaṃ āyariē, sisā cintenti: kiṃ amhaṃ eehiṃ, amhaṃ esa bhāro nījārā, āyario ya sāhūṇa dāhi, puṇo amhaṃ pi tti. carcā. evaṃ pāḍicchagā vi.

13 = 57, 2. *bheri. sa cceva Vāsudevassa bhaṇiyā, jāhā sū jāyā su-visuddhā guṇa-juttā āsi tayā mah'agghā ādhiyā abbhārahīyā*, pacchā vivariyā. evaṃ sise vi samoyāro. ahavā jāhā Vāsudeveṇa guṇehiṃ devā vi akkhittā bheri ya laddhā evaṃ siso vi* guṇavaṃ gurum ārāheṃ sa-kajjaṃ nipphādei tti. carcā.*

¹⁰ °nai β.

¹ C(T): egenam avirayaenam gāvi cāuvejjassa dinnā. te taṃ vāraenam diṇe-diṇe duhanti. jāhe jassa vārao bhavaṃ tāhe so cinteṃ: su-cāriyaṃ pi eyam kalle anno duhihi¹ tti cāriya-phalaṃ na cevāham uvajjivīhāmi, to kiṃ niratthayaṃ se cāriṃ khāveṃ?! tti kāmū duhittā avatāleuṃ muiyā. evaṃ sā mayā. tāhe tesim maruyānam avanno jāo 'go-vajjhā-aya'² tti, dāṇa-hāṇi ya jāyā, 'mārenti' tti kāmū na koi vi dāṇam dei. esa apasatthā. evaṃ goṇi-thāṇiyā āyariyā, dhijjāiya³-thāṇiyā sisā, te cintenti: amhe dhuva, pāḍicchagā sutt'atthāṇi ghettuṃ gantu-kāmā, te se⁴ kāhinti paḍilehaṇa-bhikkha-pāḍadhovaṃ'āṇi. pāḍicchagā vi cintenti: esa sīsagāṇam se bhāro⁵, amhe sutt'atthāṇi genhāmo. pacchā āyario akajjamāne savvaṃ appaṇā karei, tāhe vāiya-pettiya-sembhiehiṃ rog'āyankehiṃ gahio kiṃ deo? evaṃ sutt'atthā-hāṇi jāyā. pacchā te teṇaṃ doseṇaṃ annahiṃ pi gacche dhoyaṃ⁶ na labhanti. erisesu na dāyavvaṃ. biiyā goṇi pasatthā, egenam taḥ'eva dinnā, te cintenti: Viśesh. I, 1474 tti kāmū nīsattham⁷ taṇa-pāṇiyam denti. erisesu āyariya-bhattimantesu dāyavvaṃ.

² caṇḍham vijjāiyanā.

³ goṇi.

⁴ sampahārenti.

⁵ paḍiv°.

⁶ °hi S; dujjhihi.

⁷ dei.

⁸ iyare.

⁹ viṇatthā.

¹⁰ et° a.

¹¹ nicht

in β. ¹² vijj° S; S fehlt.

¹ dubiti P; dhokshyati.

² go-hantārah.

³ vijj° P; dhigjāti.

⁴ sem B; nicht in T.

⁵ °pām bhāro.

⁶ śrutajāṇam.

⁷ °sadh° B.

14¹. (Ābhīrāṇi ghayaṃ gaḍḍie² ghetṭūṇa paṭṭaṇaṃ vikkīṇa-
gāṇi gayāṇi. ādhatte mappe Āhīri heṭṭhao ṭhiyā* paḍicchai, Āhīro
vi vāraṇa appiṇai. kaḥaṃ avi³ aṇuvauttappaṇaṇe gahaṇe vā
antare vārago bhaggo. Ābhīri bhaṇai: āsavva gāṃellaga, kiṃ te
kayaṃ! iyaro vi** āha: tumāṃ ummattā, annaṃ paloesi, annaṃ
geṇhasi. tāṇa kalaho. piṭṭā⁴ jāyā. sesaṃ pi ghayaṃ paḍiyaṃ***.
ūsūre ya jantāṇa⁵ sesa-ghaya-rūvagā baladdā ya teṇehiṃ haḍā.
aṇābhāgiṇo¹ saṃvuttāṇi.

evaṃ jo sīso paccuccār'āi karento annahā parūvento paḍhanto
vā sikkhāvio² bhaṇai: tume ceva evaṃ vakkhāṇiyaṃ vā** kahi-
yaṃ vā. Viśesh. I, 1481.

paḍivakkhe kahāṇagaṃ pūrvavat, nānātvaṃ pradarsyate: bhagge

¹ CT: (jahā) egā Ābhīrī sagadāṇi ghayassa bhareuṃ¹ nagaraṃ vikkīyā² gayā
samaṃ bhattāreṇa(m)³ annehim (ya) Ābhīrehiṃ ghaya-vikk(in)aehiṃ samaṃ.
tattā so Ābhīro uvari(m) vilagg(a)o sagadassa heṭṭhā ṭhiyā⁴ tise Ābhīrie
ghaya-ghaḍae paṇāmei; tattā teṇa(m) nāyaṃ 'gahio'⁵, tāe⁶ nāyaṃ 'na tāva
muncai (tti), *tao* ghaḍ(a)o paḍittā bhinnō. tāhe (sā) Ābhīrī bhaṇai: tume aga-
hio ceva mukko. Ābhīro bhaṇai: tumāe⁷ duggahiyaṃ kayaṃ. evaṃ tesim
'tumaṃ tumaṃ' ti bhaṇantāṇaṃ⁸ kalaho jāo. pacchā *so Ābhīro sagadāo* oya-
rittā nisaṭṭhaṃ⁹ piṭṭiā¹⁰. *jaṃ pi cūṭṭhai ghayaṃ* tam pi chaddiellayaṃ
(gha)taṃ¹¹ tesim bhaṇantāṇaṃ suna(ya-jā)ehim caṭṭiyaṃ bhūmie ya¹² pavitṭhaṃ.
tāva annehim ghaya-vikk(in)aehiṃ *ghayaṃ vikkīyaṃ*¹³. tāhe tāim pavikkīyāim
ūn'agghena¹⁴. tesu ya ghaya-vikk(in)agesu gaesu sa-gāmaṃ¹⁵ (tāim) *sāyaṃ*
ekkallayāṇi (jāyāṇi), corehiṃ uddūdhāim¹⁶. evaṃ (ceva)** jo sīso ālavayaṃ
viccāmelento¹⁷ āyariehiṃ bhaṇio 'ajjo mā evaṃ bhaṇa'¹⁸ tāhe so bhaṇai:
(Viśesh. I, 1481*) tumāe ceva evaṃ dinnāṃ. āyario bhaṇai: na demi ahaṃ
evaṃ, tume viṇāsiyaṃ. sīso bhaṇai: mā niṇhavāhi, na vaṭṭai appaṇā ceva
(evaṃ) dāuṃ¹⁹, uvaujjim²⁰ dehi, mā annaṃ ceva cintehi, viccāmelie dijjante
ahaṃ ca tumāṃ ca kilissāmo(, eṇa kāraṇaṇaṃ uvaujjim-2 dehi. evaṃ tesim
asaṃkhaḍaṃ bhavai). erisassa na dāyavvaṃ. annā²¹ Ābhīrī tah'eva nagaraṃ
gayā, tah'eva ya bhinnāṃ²². tāhe *Ābhīrī* (evaṃ) bhaṇai: na tumāṃ doso,
mama(m) esa doso. (biṇo vi)²³ *Ābhīro* bhaṇai: na tumāṃ, mamaṃ ti. tāhe²⁴
sā vāluṇā (saṃ)gahiyā, uṇhōdaṇa tavettā siyalāṃ kām savvaṃ²⁵ *ghayaṃ* ni-
ravayaṃ²⁶ gahiyaṃ, *sathellachhiṃ samaṃ gayā*, na ya corehi . . . *yā*, na
ya ghayassa ūṇo aggho jāo. evaṃ jo sīso 'mā viccāmelehi' ti bhaṇio 'micchā
(mi) dukkaḍaṃ, mae viṇāsiyaṃ' ti, jai vā āyariehiṃ aṇuvauttehiṃ dinnāṃ jaṃ
tāhe bhaṇanti 'micchā (mi) dukkaḍaṃ, mae ceva aṇuvautteṇaṃ dinnāṃ' ti,
ettieṇaṃ ceva gayāṃ bhavai, erisassa dāyavvaṃ²⁷.

² °dd° S. ³ api S, °tham avi B, °tham api S. ⁴ piṭṭā-
piṭṭi S. ⁵ °ṇam B, °re jayant° S, °re yant° S.

¹ °gīṇi B. ² °kkhav° S.

¹ °rittā. ² °kkayā. ³ bh° s° vor n°. ⁴ Ābhīrī. ⁵ °hiyaṃ B.
⁶ tiē. ⁷ susae B. ⁸ bhaṇant° P. ⁹ °sadh° B; nisaṭṭhaṃ. ¹⁰ °piṭṭā.
¹¹ ghaḍayaṃ B. ¹² vā. ¹³ °kkyi°. ¹⁴ ūṇaghe P; jāo ūṇo aggho.
¹⁵ sa-gg° P. ¹⁶ ūjjbūdh° B; ucchūdh°, das Folgende bis na °vvaṃ in Skt.
¹⁷ °te P, °lito B; vyatyāmredayaṃ. ¹⁸ °ṇaha B. ¹⁹ dattvā vaktum 'adyāpi
na kim api vinashtam'. ²⁰ uvajj° BP; upayujya. ²¹ bihiyā. ²² ghaḍā-
ghado bhinnō. ²³ biyaṃ pi B. ²⁴ tah'eva P. ²⁵ saī. ²⁶ °ravasesaṃ.
²⁷ Die ganze Periode in Skt (. tata etāvātā upasāmyati . . .).

vārage)³ oinno. dohi vi turiyaṃ⁴ kapparehiṃ (ghayaṃ) laiyaṃ⁵,
 thevaṃ⁶ nattham. so Ābhiro bhaṇai: mae na sutthū paṇāmiyaṃ.
 sā (vi) bhaṇai: mae na su(tthū) gahiyaṃ ti. evaṃ āyariṇa vī
 ālavage dinne (viṇāsesito)⁷. pacchā āyario bhaṇai: mā evaṃ kuṭṭhehi,
*prāg*⁸ *eva* mayā⁹ aṇuvautteṇa dinno (tti. si)so bhaṇai: mae
 na sutthū gahio tti. *carcā*. ahavā (jahā) Ābhiro¹⁰ jāṇai 'evaddā
 dhārā'¹¹ *ettilliyā ghaḍae māhii*¹², *evaṃ*¹³ āyario (vi) jāṇai: *eva-*
*ḍḍagāṃ ālavagāṃ (sakkehi) geṇhiyaṃ ti*¹⁴. *evaṃ parikkhie sisassa*
dejjā, dusīsassa vivego. carcā.

³ Ābhiro bhaṇḍe uvaṃ¹ thio ghay'agga-kuḍaṃ paṇāmei, heṭṭhā se mahi-
 lā paḍicchai; tise iyarassa ya** antarā geṇhanta-muyantāṇaṃ kaḥam avi paḍio
 bhinno. tāṇi bhaṇanti 'tume duggahiyaṃ' 'tume dutthū paṇāmiyaṃ' ti. tāva
 savvaṃ bhūmiṃ gayā**². paroppara-kovo. velā phittā. akāle gacchantāṇaṃ
 sesa-ghaya-mollaṃ³ baillā corehiṃ gahiya, hāṇi avanno ya. evaṃ ceva ālavae
 āyariṇa dinne annahā⁴ kuṭṭento⁵ bhaṇio 'na evaṃ' bhaṇai 'tume ceva evaṃ
 dinno'. so bhaṇai: na demi, tumaṃ viṇāsesi tti. kalaho. evaṃ samoyāro. biio
 'dava' tti.

⁴ ravaravassa α, ravassa β.

⁵ °rāṇi bhariyāṇi.

⁶ maṇāgaṃ⁵.

⁷ °seṃti B, °seto Σ, viṇṇāvoma S; °vao °nno. ⁸ prāh. ⁹ mae. ¹⁰ °rī.

¹¹ °raṃ β, °ra α.

¹² māi S.

¹³ evaṃ B.

¹⁴ °hiihi tti.

¹ urim.

² -mull°.

³ annaṃ vā.

⁴ °ttimto α, °ttito β.

⁵ °ṇāmaṃ α.

II, 68. 67; avaraVidehe *tattha* egammi gāme¹ balāhio², so (ya) rāyādesena³ sagaḍāni⁴ gabhāya dāruga⁵-nimittam⁶ *egam* mahāḍavim⁷ *anupaviṭṭho*. io⁸ ya sāhuṇo (maggā⁹-pavanna sattheṇa samam vacchanti. satthe āvisie¹⁰ bhikkh'aṭṭham pavivṭṭhānam gao sattho. padhāviyā ayānantā vi, bhullā)¹¹, mūḍha-disā¹² pantham ayānamānā teṇa aḍavi¹³-pantheṇa majjhaṇha¹⁴-desa-kāle taṇhāe chuhāe ya paraddhā¹⁵ tam desam¹⁶ gayā jattha so sagaḍa-samni-veso. so ya te pāsittā sāhuṇo mahantam¹⁷ samvegam āvanṇo (bhaṇai)¹⁸: aho ime sāhuṇo adesiyā tavassīṇo aḍavim¹⁹ *anupaviṭṭhā*.

II, 69. tesim so anukampāe viulam anna¹-pāṇam dāṇam āha²: eha, bhagavam, jeṇa³ ¹³pantham⁴ avayāremi⁵. puroa sam-patthio. tāhe te (vi) sāhuṇo tass' eva magg(ē)am samanugacch-anti. *tattha ya* (tao) *ego* (gurū) *dharmakahiya-laddhi-sampanno* tassa dhammam kaheum āraddho, *dharmakahā'vasāṇe ya se uva-gayam sammattam* (tassa so uvagao⁶. te pantham) samoyārettā tāhe niyatto***. te pattā sa-desam. so *ya* puṇa aviraya⁷-sammad-ditṭhi *kāla-māse* kalam kāṇa⁸ Sohamme kappe paliovama-tṭhiio devo jāo⁹.

¹tao *cuo samāno* 71^b, ²*Ikkhāga-kule jāo. Ikkhāga-kulass' uppatti bhāṇiyavvā*, ³*tad-dāreṇa 'kulagara-vamsātite kālo* ⁴*kula-gar'uppatti*, ⁵*Usabhao Bharaho, tassa suo Miri tti* *Usabh'uppatti. tattha kulagar'uppattie imū gāhā: purva-bhave*⁵.

II, 77. avaraVidehe¹ do mittā vaṇiyayā² *vanneyavvā*; tattha ego māi, ego ujjuo. te puṇa egao ceva vavaharanti. tattha (ego) jo so māi so tam ujjuyam atisamḍhei *vancei*, iyaro saccam¹⁹ agūhanto³ sammam*** sammeṇam vavaharai. (do vi puṇa⁴ dāṇa-rui. tao) *jō* so ujjuo *so kāla-māse* kalam^{*} kāṇa⁸ ⁵*imise osappinīe susama-dusamāe samāe bahu-vūkantāe paliovam'aṭṭhabhāge sese* ih'eva *Bharahe vāse* (dāhiṇ'addhe) ⁶*addhaBharaha-majjhilla-tibhāge Gan-gāSindhūnam majjhe egassa manuyya-juyalassa* mihunago jāo⁷. *teṇa puṇa kiha māṇusattaṇam laddham?* *teṇam ujjugattenam. iyaro teṇam vankattenam, dāṇa-rui ya āsi; so* (vanko puṇa)

¹ mammi. ² gāmassa cintao. ³ ōnam S; rāyāsamvesana (für 'ya-samdesena). ⁴ di-sāgaḍam. ⁵ rū S. ⁶ hinter ṭṭho. ⁷ ham ad°. ⁸ anne. ⁹ ggam B. ¹⁰ āvās° S. ¹¹ satta-pariṭṭhabbhā (für sattha-paribbhatṭhā). ¹² disā-mūḍhā. ¹³ vī. ¹⁴ majjha BS. ¹⁵ hāe parabbhahatā (für hāe ya abbh°). ¹⁶ paes° S. ¹⁷ hatā. ¹⁸ ōnei B, ōnai S. ¹⁹ in.

¹ asana BS. ² bhaṇai. ³ jāhe. ⁴ ṭṭhānam B. ⁵ samoy°. ⁶ av° B. ⁷ samvega. ⁸ kiccā. ⁹ tṭhiio d° B; tṭhiīesu devesu uvavanno.

¹ cf. 71a. ² cf. 72a. ³ cf. 72b. ⁴ für 'se 'tite jāto. ⁵ für °va (= 76°).

¹ purvaV°. ² vāṇ° S, ōniyā S; ōnijā. ³ hento. ⁴ ōno B. ⁵ cf. 73. ⁶ cf. 74a. ⁷ ōae paccāyāo.

tammi ceva padese hatthi-rayanaṃ jāo⁸, (so ya) seo vaṇṇeṇa(ṃ)[†] caud-danto (ya).

II, 78^a. jāhe te paḍuppannā (jāyā)* *** *vaṇṇam* tāhe (teṇa hatthiṇā hiṇḍanteṇa so diṭṭho mihunaḡo) *tesim anna-m-annam* daṭṭhūṇaṃ (ya se) *atīva* pīl *samuppannā*. taṃ¹ (ca) *dr̥ṣṭvā atī-saṃdhanatāe ya* (se) ābhio(g)ga(-jāṇiya)ṃ (kammam) *nivvattiyam*, *taṃ tāhe* udiṇṇaṃ. (tāhe) teṇa *hatthiṇā* mihunaḡaṃ khandhe vi-laiyaṃ. taṃ *juyalayaṃ vilaiyaṃ* daṭṭhūṇaṃ (teṇa) savveṇa loeṇa² 'abbhahiya-maṇṇō eso³, imaṃ ca se vimalaṃ vāhaṇaṃ' ti teṇa se* 'Vimalavāhaṇo' tti nāmaṃ kayaṃ⁴. *tesim* ca jāi-saraṇaṃ⁵ jāyaṃ.

II, 78^b. tāhe kāla-doseṇa (te rukkhā parihāyanti; satta* ** avasesā*** taṃ*** jāhā***:

matt'angā bhiṅgā citta'angā citta-rasā

gehākārā aṇiyaṇā satta mayā kappa-rukkha tti⁶)

tesim maṇṇūsāṇaṃ tesu *rukkhesu* (parihāyantesu) kasāyā⁷ uppannā⁸. ('imaṃ mama, mā ettha koi anno*** aliiyau' tti bhaṇiṃ payattā.) 'jo mamikayaṃ⁹ samalliyai teṇa kasā ijjanti¹⁰ (geḡhaṇe ya asaṃkhaḍaṃ' ti. tao tehiṃ cintiyaṃ: kamci ahivaim ṭhavemo jo** va-vatthāo ṭhavei¹). tāhe *taṃ asahantā 'esa dāhi te rukke, tassa bhaviṃti' te taṃ uvatthiyā* (tehiṃ so Vimalavāhaṇo 'esa amhe-hiṃto ahio' tti ṭhavio). tāhe (teṇa *tesim rukkhā virikkā*) bhaṇiya² (ya): *mā bhaṇḍaha, tubbhaṃ ime rukkhā*, jo *tubbhaṃ ettha* (eyaṃ meraṃ aikkamai)³ taṃ mama kahejjaha⁴, *eyam ca majjāyaṃ tubbhaṃ paramparaṇa savvattha ṭhāveha* (tti). *jattha sū ṭhaviyā te āriyā jāyā, teṇa param anāriyā. evam teṇa merā ṭhaviyā. 'ahaṃ ca se ḍaṇḍaṃ vattehami*5'. (so vi*** kiha⁶ jāṇai? jāisaro⁷ taṃ vaniyattam sarai). tāhe *tesim* jo koi avarajjhai so tassa ka-hijjai⁸. tāhe so *tesim*⁹ ḍaṇḍaṃ¹⁰ vattei¹¹. ko puṇa ḍaṇḍo¹⁰?*

⁸ jāyaṃ.

¹ yaṃ.

² °vvo so logo.

³ imo.

⁴ karenti, mit n° vor V°.

⁵ jāi-s° S; jāti-smar°.

⁶ In der ersten Zeile fehlt ein Name. Die Vorstellung ist die, dass nur noch sieben Kalpavṛkṣa-Arten geblieben seien von den zehn, welche nach Samav. X 6 den *akammabhūmi*-Bewohnern und nach Jivābh. IV 6, 11—20 (Ed. fol. 347*—350*) den *antarādīva*-Bewohnern zur Verfügung stehen. Deren Aufzählung lautet (mit secundärer Versification) in Samav.:

matt'angayā¹ ya bhiṅgā² tuḍiy'angā³ divā⁴ joi⁵ citta'angā⁶

citta-rasā⁷ maṇi-angā⁸ geh'agārā⁹ aṇigaṇā¹⁰ ya ||

Die Jivābhigama-Stelle liefert nebst einer ausführlichen Beschreibung die Prosa-Namen (matt'angā¹ bhiṅgā² divā-sihā⁴ joisiyā⁵). Eine ganz kurze Beschreibung in drei Gāthās wird sammt der mitgetheilten Samavāya-Gāthā aus dem ursprünglichen Nandī-Commentar citirt von Malay, zur Nandī (Ed. p. 396, 6—9, nummerirt 5—8) und ohne Quellenangabe von Śubhāṣīla-gaṇi in Kathākośa I 1, 48—51.

⁷ mamattibhāvo.

⁸ jāo.

⁹ °ya S, °kaṃta BΣ; mama te.

¹⁰ tiji°

BΣ; °yai taṃ na sāṭijj°.

¹ ṭhāv° S.

² so bhaṇai.

³ avarajjhai.

⁴ °jjāhi B; uvatthavejjāha.

⁵ kareh° S.

⁶ °haṃ BΣ.

⁷ jāiss° BΣ.

⁸ uvatthavijjai.

⁹ tassa.

¹⁰ d° B.

¹¹ ṭhavei B, karei tti S.

hakkāro 'hā! tume duṭṭhu kayam'. (tāhe) so *teṇa hakkāreṇa* jānai: *sisam padīyam*, *chāyā-ghāo*, (aham savvassa-haraṇo kao, tam) *varam*¹² (kira) hao¹³ (me sisam chinnam na ya** erisam vi-ḍambanam pāvio¹⁴) tti. (evam bahu¹⁵-kālam hakkāra-ḍaṇḍo¹⁶ aṇu-yattio¹⁷.)

II, 79. tassa (ya) *puna Candajasā*¹⁸ *nāma bhāriyā*. (tise samam bhoge bhunjantassa avaram mihunam jāyam, tassa vi kāl'-antareṇa avaram. evam te ega-vamsammi satta kulagara uppannā)¹⁹.

II, 83. *eesim ceva mahilāo: Candakantā Suruvā Padiruvā Cakkhukantā*¹ *Sirikantā Marudevā*.

II, 80. *tesim puna uccattam: padhamassa nava dhaṇu-sayā, attha, satta, addha-sattamā, chas sayā, addha-chatthā sayā, panca panuvīsā sayā Nābhissa*.

*tāo ya kulagara-bhajjāo isim tehinto*² *ūṇāo*.

II, 81^a. *te sarve vajjōsabha-samghayanā sama-cauramsa-samthāṇa-samthiyā*.

tāo vi ettie ceva.

samghayana-samthāṇāim parūveyarvāim:

vajja-risabham nāma vajja-bandho vajja-vedho vajja-kiliyā ya, bue vedhao n'atthi, taie na vedhao nāvi khiliyā, cauttham egao baddham, pancamam duhao vi abaddham, chattham navaram kodie miliyam.

sama-cauramsa-samthānam: jattio urveho tattio vikkhambho vi, jārisam tā egam cakkhum tārisam biyam pi; evam sarv'angā. naggoham: jassa bhāo dihāo, uccattam thovam; uvari visūlo. s'ādi diggho, bhāu daharikā. vāmanam rahassam. khujjam isad-ānatam. hundam asamthiyam eva.

eyam chavviham samthānam chavvihe vi samghayane bhāiyam.

tesim puna padhamam samghayanam samthānam ca.

tesim vaṇṇo bhāniyarvo: 82.

II, 84^b. *tāo tesim bhajjāo sarvāo piyangu-vannāo*.

iyyānim tesim āugam: 85^a, avasesānam samkhejjā purvā,

II, 85^b. *te ya āṇupurvi-hinā, Nābhissa puna samkhejjā purvā*.

II, 86^a. *iti jam tesim āugam tam bhajjāna vi*.

II, 86^b. *sarvesim ceva tesim hatthi-rayanāni hotthā, tesim ca sam'āuyāo*.

II, 87 f. *jam jassa āugam tam tassa sama-dasa-bhāgā kāu-nam jo padhamo bhāgo so kumāra-bhāvo, jo pacchimo so vuddhi-bhāvo, majjhimā attha bhāgā kulagara-bhāvo. evam sarvesim*. 88^b.

kassa puna kahim uvarāo? yathā-samkhyam: 89.

II, 90^a. *je ya hatthi Marudeva-vajjāo ya cha itthiyāo tāo*

¹² °ri. ¹³ v statt k S (virahao; hammao. ¹⁴ pādio B. ¹⁵ °hum Σ. ¹⁶ -d^c BΣ. ¹⁷ °v^c BΣ. ¹⁸ °dasiri. ¹⁹ tise putto Cakkhumam nāma, evam paramparaṇa Jasavam Abhicande Pasenai Marudeve Nābhi.

¹ m statt k.

² s statt h; zum Folgenden vgl. VIII 137^a H.

Der Druck ist schon vor längerer Zeit unterbrochen worden, weil es nöthig schien, für die Fortsetzung weitere Handschriften heranzuziehen. Solche sind denn auch nach mehrjährigen Bemühungen theils kürzlich angekommen ($s\sigma$ für H und γ für C) theils bald zu erwarten.

Eine vorläufige Orientirung über die Āvaśyaka-Erzählungen findet man in der demnächst erscheinenden „Uebersicht über die Āvaśyaka-Literatur“.

16. 8. 1897.

E. L.

THE
PITR MEDHASŪTRAS.

Abhandlungen

für die

Kunde des Morgenlandes

herausgegeben von der

Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

X. Band.

No. 3.

॥ पितृमेधसूत्राणि ॥

THE
PITR̥MEDHASŪTRAS
OF
BAUDHĀYANA, HIRANYAKEŚIN,
GAUTAMA

EDITED
WITH CRITICAL NOTES AND INDEX OF WORDS

BY
DR. W. CALAND.

Leipzig, 1896
in Commission bei F. A. Brockhaus.

TO

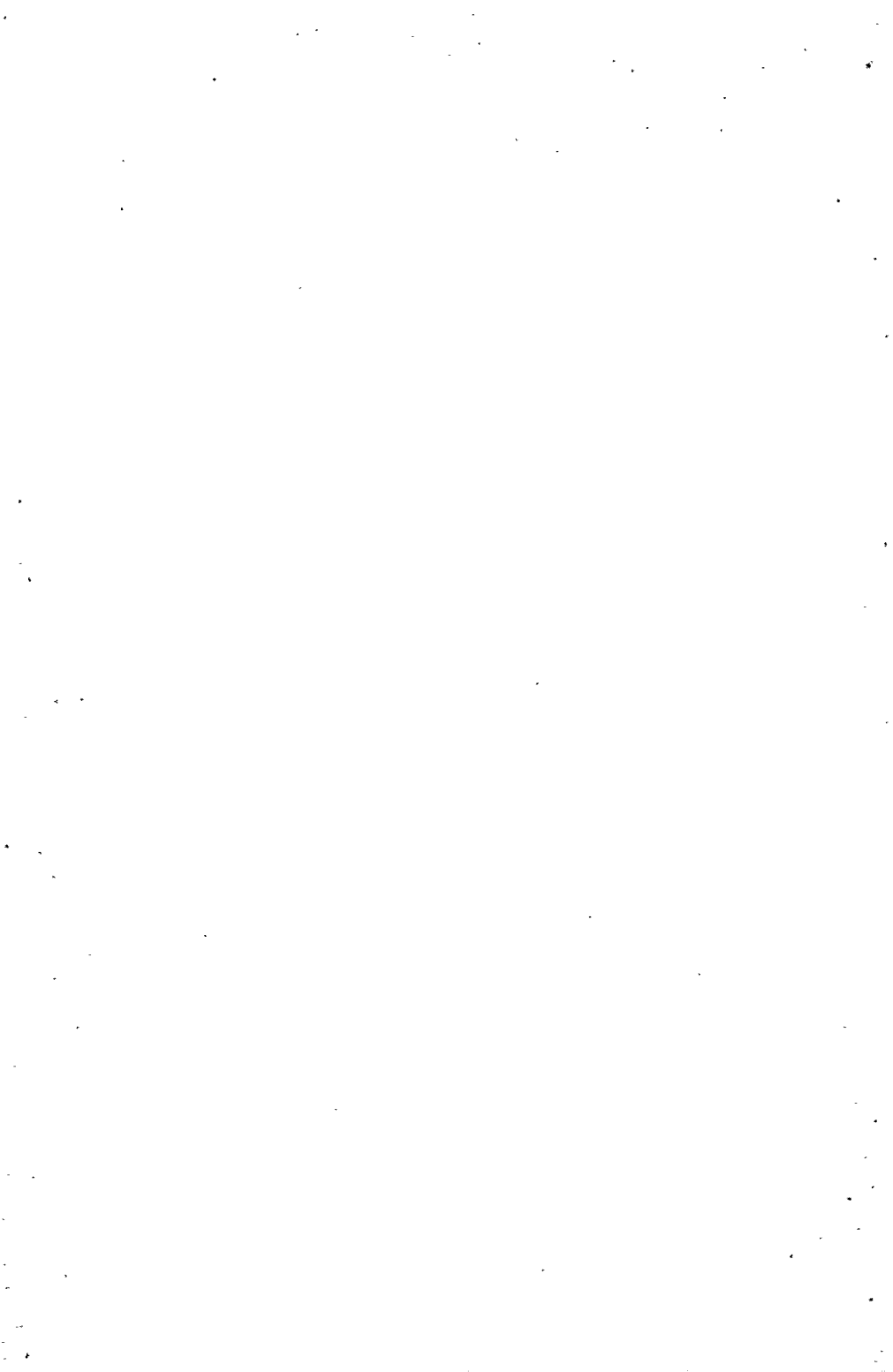
DR. H. KERN

PROFESSOR IN THE UNIVERSITY OF LEIDEN
ETC. ETC.

THIS BOOK IS INSCRIBED

BY

THE GRATEFUL
EDITOR.

P R E F A C E.

I. The Baudhāyanapitṛmedhasūtra. •

The subjoined edition of Baudhāyana's pitṛmedhasūtra (first praśna) is based on the following manuscripts:

1. Bū. No. 163 of the MSS. presented by Prof. Bühler to the India Office, from fol. 139a to the end. Devanāgarī.

2. H. No. 162 of Haug's collection belonging to the Bavarian Court- and State Library, from fol. 124b to the end. Devanāgarī.

3. T. No. 9316 of Burnell's "classified Index to the Sanskrit MSS. in the Palace at Tanjore, 1879". Grantha-writing. A copy of this MS. was obtained for me through the kindness of Dr. E. Hultsch, Government Epigraphist. It contains a complete text of the pitṛmedhasūtra, in two praśnas.

4. Brl. A great fragment found in No. CXXI of Burnell's "Catalogue of a collection of Sanskrit Manuscripts, 1870". Grantha-writing.

The first two of these four manuscripts are obviously copied from one and the same original, as to a great extent they exhibit the same clerical errors and the same omissions. Consequently these two have, on the whole, the value of one single manuscript. These MSS. (Bū and H) contain the whole first praśna and the commencement of the second. Sometimes, at the end of a chapter, the first words of the next chapter are mentioned, sometimes not. An explanation of this fact will be given further on.

A very valuable and independent text Brl contains. This MS., mentioned in Burnell's catalogue as "Āpastambaloṣṭacayana", consists in reality of three parts: a. foll. 1—5 contain a very instructive manual on the loṣṭaciti according to the rites of the

younger Taittiriya-branches (Bhāradvāja-Āpastamba-Hiranyakeśin). It is incomplete. b. foll. 6 (marked 1!) — 11a give a large fragment of the Baudhāyanasūtra, beginning with *dayatyaprakvāthayan* (p. 16, l. 8) and ending with *athāntareṇāgnim ca* (p. 28, l. 10); c. foll. 11a—16 contain a loṣṭacayanaprayoga. Although the latter text professes to be a cayana-manual for the Āpastambins only (without the dhuvana), as composed by the Kāpardibhāṣyakṛt¹), it gives the rites not of Āpastamba but of Baudhāyana²).

Wholly independent of the others is the text preserved in T. This Granthamanuscript was originally a copy of a Nāgarī one; consequently the only right way of using its varietas lectionum, is to transcribe again its Grantha-writing into Nāgarī-types.

Other sources. Unfortunately a bhāṣya on Baudhāyana's pitṛmedhasūtra seems not to be extant nor to have existed. On the other hand, there are, besides the above mentioned prayoga, some later texts extant, which have more or less contributed to the decision of many a moot point. First of all: the Baudhāyanīya-paddhati by Keśavasvāmin, Vth kāṇḍa. A MS. of this work is to be found at the India Office (No. 604 of Eggeling's catalogue). Of some use was also the Manual of gṛhyarites, written in Grantha on 98 talipat leaves, presented by Burnell to the India Office: No. 123 of his collection. In the "Catalogue" it is wrongly described as a Manual of gṛhyarites according to the Āpastamba ritual. This work (indicated by me as gṛhyaprayoga) often quotes whole passages from our sūtra. Numerous are also the quotations of Baudhāyana in Venkaṭanātha-Vaidikasārvabhauma's commentary on the Pitṛ-medhasāra (*pitṛmedhasārasaḥitaṁ sudhivilocanaṁ nāma dharmasāstram*, Mysore 1885, sadvidyāmandirapress). A pitṛmedhaprayoga is also given in Venkaṭeśa's (sanirṇaya)prayogamālā, Bombay śāke 1808. This important work treats in three volumes (samputas) of: 1. the sacraments; 2. the other domestic rites; 3. the funeral rites.

The Baudhāyanapitṛmedhasūtra, though being a separate work, is always given as an appendix to the gṛhyasūtra. Sometimes even

1) *āpastambakalpe vādyaghoṣaṁ dhūm(van)aviṣayam iti vādyaghoṣaṁ parityajya kāpardibhāṣyakṛtā cayanaṁ prayogamātram kriyate.*

2) Curious is a list of the sambhārās in the Drāviḍa-language, *drāviḍa-bhāṣyā*, beginning: *morakudīnatadhīrīṇḍi* etc.

it is cited as forming part of the *gr̥hyasūtra*; for instance the title of manuscript T runs thus: *bodhāyanagr̥hyasūtra aparaprayogaprārambhah* and the Prayogamālā, when quoting from the *pitṛmedhasūtra*, introduces the words with: *atra gr̥hyasūtram*. The same thing is done by Āśvalāyana, the last chapter of whose *gr̥hyasūtra* also treats of *antyeṣṭi*.

Although complete copies of the Baudhāyanapitṛmedhasūtra are extant, I do not publish the whole of this work. First, because the second *praśna* is known to me only in a hopelessly spoiled state; secondly because the text of this *praśna* is for the greater part decidedly secondary. Some of the chapters treat at length of the same subjects as are already found in the first *praśna*, commenting upon some phrases and introducing the quotations with: *yatho etat*. Other chapters describe the same rites, that are handed down in the last part of Hiraṇyakeśin-Bhāradvāja's *pitṛmedhasūtra*. One chapter seems to have nothing to do with funeral rites. Some chapters conclude with the words *ity āha bhagavān bodhāyanah*, these being also the words of the end of most of the *pariśiṣṭa*-chapters. To a corpus of secondary funeral rites I have previously drawn the attention¹⁾.

The first *praśna* of our *sūtra* is subdivided into 17 *kaṇḍikās*, the second probably into 20. The subdivisions of *praśna* I according to HBū are slightly different from those given in T, but agree with those given in BrI. There are traces of a second, probably older, division: into *adhyāyas*. This double division is also found in other Baudhāyanatexts, e. g. in the *Cayanasūtra*. The end of a *kaṇḍikā* is generally indicated by the pre-mentioning of the commencement of the next *kaṇḍikā*. The end of an *adhyāya* however, is, I presume, indicated either by the repetition of the concluding words of the *adhyāya* in question, or, where the repetition is not found, at least by the absence of the pre-mentioning. The first *adhyāya* contains *kaṇḍikās* 1. 2. 3: the preliminaries and the journey to the burial ground. The second *adhyāya*, comprising *kaṇḍikās* 4. 5. 6. 7, describes the situation and the preparation of the burial ground, the slaughtering of the

1) Die altindischen Todten- und Bestattungsgebräuche, Amsterdam, Müller, 1896, page IV. Every time this work is cited, the smaller figure points to the note, the larger to the paragraph.

cow, the „pātracayana“ and similar rites. The third adhyāya, comprising kaṇḍikās 8. 9. 10, treats of the cremation proper, the rites immediately following and the particular rites to be observed for an „anāhitāgni“. The fourth adhyāya, or kaṇḍikās 11. 12, treats of the collecting of the bones. The fifth adhyāya, comprising only one kaṇḍikā (13), describes the „punardahana“. The sixth, comprehending kaṇḍikās 14. 15. 16, contains the rites of the „dhuvana“ and „loṣṭaciti“. The seventh adhyāya, describing the purifying ceremonies (sānti), consists of only one kaṇḍikā (17)¹⁾. So far the first praśna. In the second some traces of the same system are also met with. So kaṇḍikās 1. 2. 3. 4 seem to have constituted one adhyāya (the last words of 4 are repeated); kaṇḍikās 9. 10. 11 have obviously also formed part of one adhyāya (the beginning words of 10 and 11 are mentioned at the end resp. of 9 and 10).

The stile of this Baudhāyanasūtra is the same as that of the other genuine works attributed to this sūtrakāra: broad and interwoven with many digressions and ancient sayings. The relation between the sūtra of Baudhāyana and that of the three younger sūtrakāras of the same Vaidic branch (Bhāradvāja, Āpastamba and Hiranyakeśin) is a very close one: it might be said, that the sūtra of the younger three is an abbreviated edition of the older Baudhāyana: but it is not only shorter, the materials in the later sūtras are arranged more practically. Baudhāyana, for instance, enumerates the qualities, required in a good burial ground, after he has described the funeral rites that are to be performed on the way to the burial ground. The sūtra of the younger Taittirīyas however opens more practically with the enumeration of the qualities required in the burial ground.

As to why Baudhāyana gives all the single mantras in extenso but complexes of mantras in pratika, although a collection of the mantras he uses must have been known to him, see a conjecture in: Die altindischen Todten- und Bestattungsgebräuche, page VII.

I subjoin a list of words of the Baudhāyanapitrmedhasūtra,

1) H Bū have, after the end of kaṇḍikā 17 and before the usual enumeration of the pratikas: *samāptodhyāyah*; after the pratikas: *samāptaḥ praśnah*.

some of which are new, i. e. not to be found in the Petersburg Dictionaries, others unsatisfactorily testified in the texts hitherto published, and again others, peculiar in formation or etymology.

nirmāra-, in the expression *yady āhitāgnir nirmāraṃ gachaty upatapatā vā jarayā vā* (3. 1) seems to be an equivalent of *anīman*, comp. Śat. Br. XIV. 7. 1, 41: *sa yatrānimānaṃ nyeti jarayā vopatapatā vānimānaṃ nigachati*.

nīkṇtayīta (4. 14), compare Śāṅkh. śrs. XVIII. 24. 20. The word occurs also in the Baudh. grhs., see C. 461.

uttapanīya- (sc. agni) (5. 10), designation of a fire, brought about in a certain way.

pracyāvanī (5. 8) adj., with *kumbhī*: "a large pitcher, used at the *pariṣecanam* of the pyre".

prakṣnauti (6. 10, 17; 7. 6), "he cuts" or "dashes to pieces", comp. also the critical note on 36. 4.

avisragdārī- (7. 13; 33. 3), comp. C. 129.

anāgarta- (7. 14), "without holes" (?).

samambhūmi- (8. 2), adj., "being on a level with the ground", comp. the crit. notes on 33. 5, 50. 7.

āpārakā (*āpārascā*?) (8. 3), name of a plant.

visramsikā (ib.), name of a plant, comp. Maitr. Samh. II. 6. 1 (Böhtlingk: "von unbekannter Bedeutung").

vedayati (8. 6; 21. 8) synonymous with *saṃmārṣti*, must be a denominative from *veda-* "broom".

apracyāvayantaḥ (9. 7; 37. 17), compare C. 173.

patihīta- (9. 12), "he who takes the place of the husband, the substitute for the husband". Hir.: *patiṣṭha*. Compare C. 173 and Āśv. grhs. IV. 2. 18: *tām utthāpayed devaraḥ patisthānīyaḥ*, where *devaraḥ* is probably a gloss.

ājyasruvau (10. 10; 38. 10) also in the sec. Baudh., = *ājya-bindū* (Gopālayajvan).

sāmnāyyāpūdhānī (10. 17), one of the utensils used at the *sāmnāyya*-offering.

idopahavana- (10. 17), one of the sacrificial utensils.

khārīṇḍvam (11. 6), a dvandva? "the basket (in which the *sambhārās* have been conveyed?) and the piece of network (used at the *pariṣecana*)".

abhyujjvalayati (12. 5, 8; 18. 7), "to inflame".

utprekṣā or *upekṣā* (12. 5; 18. 7) must be synonymous with Hiranyakeśin's *vijñānam*: "an ancient saying" (the nomen to *vijñāyate*).

pratyūchedya (13. 1), "having broken to pieces".

parāñc- (13. 1), in *parācā sūktena*: "without repetition", also *parāgavahatānāṃ vrikhṇām*. Comp. C. 77.

yūvadgrahaṇam (14. 9), "as long as possible". Comp. Pārask. grhs. I. 5. 15, where the signification is a different one.

aghadakam (14. 10), probably "the daily bath during the period of uncleanness", nearly synonymous to *udakopasparśanam*, Āp. dhś. I. 10. 5. For *agha-* compare Śāṅkh. śrs. IV. 15. 7: *nāghāhāni vardhayeyuḥ* and Manu V. 84.

abhiviśyandayati (15. 2), "to sprinkle". Comp. Baudh. in the commentary on Āp. śrs. XIV. 18. 13.

anukhyā (15. 15), something like "recommendation"?

paristarāñya- (5. 7; 16. 4), "used in strewing around the fire".

avasarjanīya- (16. 6) sc. *āhuti-*, "a burnt oblation offered with the mantra *avasrja punar agne*".

aprakvāthayan (16. 8; 37. 16; 41. 2), compare C. 172. 372.

haviryajñīya- (17. 8; 41. 14), "as used at the haviryajña", compare C. 59.

avāñjanam (18. 4; 42. 4), compare C. 404; possibly the word is corrupt, but if so the corruption must be a very old one, as both the sūtras give the word, with scarcely any var. lect.

prasekam (18. 4) "pouring out", gerund to *prasīṇcati*.

anuvīnayati (18. 1), if this is the correct reading: "(the smoke of the pyre) goes along (the earth)".

vyābhramati (18. 8), "(the smoke) is dispersed in different directions".

ākṛti- (18. 10; 42. 7), compare C. 407, and the critical note on the last passage.

ahināha- (19. 1, 2), "whose days are not lessened".

apasalāvṛtta- (19. 10; 21. 9). Baudhāyana's *apasalāvṛttā rajjuḥ* is the same as *savyarajjuḥ* (Kauś. sū. 83. 4) and *apa-salavīśṛṣṭā rajjuḥ* (Kāty. śrs. XXI. 3. 32).

parīśrayaṇa- (19. 10), adj. fem. -ī-, "used at the *parīśrayaṇam*".

āmamaya- (19. 11), "unbaked".

nalesikā (20. 2), compare C. 559.

kṣetravīṭhṇī (26. 12), "a clod of earth taken from the field".

adhy. ud. yam (20. 10), "to put down on".

svavokṣitam (16. 10), "well sprinkled" in: *svavokṣitam avokṣati*. Similar expressions are: *susampīṣṭāni peṣayitvā* (42. 4), *susantriptāni samtrīpya* (49. 7), *susambhinnām sambhīnatti* (7. 10; 36. 4), *susamcītam samcīnvanti* (17. 1; 41. 11).

kṣudramiśra- (17. 2), "mixed up (together) with little (stones)".
vidhūbhyāsam (21. 12).

anuspandya- (21. 12), "along the cord".

svayañcīti- (22. 3), "the self-building (of a fire-altar)", designation of a mantra.

antaśśarkaram (22. 4), "on the inner side of the śarkarās".

yathāśarkaram (23. 8), "as (has been done with) the ś.".

saptagava-, *trayodaśagava-* (22. 6).

yathāgavam (22. 14), "as (has been done with) the cows".

vyudacanti (22. 15) synonymous with *utsrjanti*? See the crit. note on this passage.

yathāsuṣṭhu (23. 8), "so as to make thoroughly smooth".

adhidraṇa- (23. 11), designation of a mantra.

loṣṭacīti- (27. 5) = śmaśānakaraṇam.

saṃlopayate (28. 8) = *saṃlobhayati* (43. 13). Compare Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes, VIII, p. 369.

pātracayana- (29. 7), "the act of putting the sacrificial utensils on the pyre on and by the side of the deceased".

I have not attempted to give the sūtras separately, first because in my MSS. the text forms one continuous whole, and secondly because I have more than once experienced that dividing a text into sūtras is on the whole rather prejudicial to its being rightly understood. Many a passage of the Kauśikasūtra for instance has been misunderstood in consequence of its being wrongly separated from the words following or preceding. It was only in order to facilitate the reading of the text, that I adopted a certain system of punctuation after the manner of L. von Schroeder in his edition of the Maitrāyaṇi-Saṃhitā, compare his "Einleitung" p. XLIV.

In the notes on the Baudhāyana- and Hiraṇyakeśisūtras I have confined myself to what I thought strictly necessary; seldom only have I given extracts from commentaries. I could dispense with these extracts the better, as the editor's work on the Indian funeral rites furnishes, so to say, a continuous commentary on the sub-

joined pitṛmedhatexts. The mantras, corrupted as they are given here and there in the Baudhāyanasūtra, I have nowhere emended, as they wholly agree with the traditional text of the Taittiriya Āraṇyaka. Wherever the correct reading was evident, I left the *varietas lectionum* unmentioned. Still there is many a passage, where the reading is either doubtful or has been emended with more or less certainty.

II. The Hiranyakeśipitṛmedhasūtra.

This first edition of the Hiranyakeśipitṛmedhasūtra, which fills the last two praśnas of the great kalpasūtra of Hiranyakeśin, namely praśna XXVIII and XXIX, is based on the following materials:

1. T. No. 3760 of the Tanjore collection described in Burnell's "Classified Index of the Sanskrit MSS. in the Palace at Tanjore", p. 21.

2. H. No. 38 of Haug's collection (*Verzeichniss der oriental. Hss.*, s. 19), being a complete Hiranyakeśikalpasūtra.

3. H². No. 313 of the same collection; contains the last hectad (ṣaṭka) of the kalpasūtra i. e. five complete praśnas (the description in the "Verzeichniss" is inaccurate): the śulbasūtra (praśna XXV), the dharmasūtra (praśna XXVI and XXVII) and lastly the pitṛmedhasūtra (praśna XXVIII and XXIX).

As the pitṛmedhasūtras of Hiranyakeśin and of Bhāradvāja seem to be almost identical, I also consulted:

4. B¹. A copy of No. 3856 of the Tanjore collection, being a recent transcription in Nāgarī of the older Grantha-MS. No. 3857 of the same collection, which was too much damaged to be copied. Such was also the case with the Grantha-MS. No. 9519. Of these two manuscripts the writing is hardly visible.

5. B². The Bhāṣya on Bhāradvāja's sūtra, contained in the same MS. as mentioned sub 4.

The pitṛmedhasūtra of the Āpastambins being very closely related to the sūtras of Bhāradvāja and Hiranyakeśin, I also availed myself of all the aid this sūtra, only preserved, as it seems, in the bhāṣya of Gopālayajan, could give:

6. A¹A². No. 9361 of the Tanjore collection, c. 1700 a. d.; Grantha-writing, 41 leaves. In this bhāṣya each sūtra is given first separately and then the bhāṣya on it. With A¹ is meant the sūtra, with A² the bhāṣya of Gārgya Gopālayajan.

Of some use was also the Brahmedhaprayoga in Nāgarī, Tanjore collection No. 3897. First it gives the chapter of the brahmedha (a fragment) separately, then a prayoga. Its full title is: *brahmedhena sahitaḥ pūrmedhaprayogaḥ*.

The sudhivilocana (see above, p. VIII) also contains many quotations from our sūtra. These are marked with Pi.Sā.; likewise Sāyaṇa's bhāṣya on the VIth prapāṭhaka of the Taittiriya-Āraṇyaka, marked T.Ā.

As to the value and the relation of the Hiranyakeśin-MSS., the Tanjore MS., although full of clerical errors, seems to be the most reliable; more correct on the whole is H²; the second MS. of the collection Haug, that was used (H), has this peculiarity, that it shows additions apparently of a secondary nature and wanting in all the other MSS. The three MSS. give a text independent of each other; H² is closer related to T than H.

The Bhāradvāja-manuscript, containing the text as well as the bhāṣya, is full of omissions and clerical mistakes. Without the help of other MSS., it could hardly be read. The great importance however of B lies in the fact, that it enables us to see the difference between the Bhāradvāja- and the Hiranyakeśi-kalpa. For, although the contents of both sūtras are the same, there is a difference in the arrangement of the materials. They differ first in the place occupied by the chapter on brahmedha (in Hiranyakeśin it fills the seventh chapter of praśna XXIX, in Bhāradvāja the first of the second praśna). Secondly in the fact, that Hiranyakeśin takes the last two chapters as one; consequently his second praśna (XXIX) contains only eleven chapters, that of Bhāradvāja twelve. The arrangement of the Bhāradvāja-text is probably the right one. As the last two chapters of the second praśna in my copy of the Bhāradvājasūtra are rather confused, there may possibly exist a few more differences between the two texts in the arrangement of their contents. Of single words and passages that differ in the redaction of Bhāradvāja and Hiranyakeśin, I have noted only few. Instead of *akṣnoḥ* (38. 10) Bhārad-

vāja gives *aksyoh*: *apa upasprśya* (34. 16) is omitted. Instead of Hiranyakeśin's *utkhidyantah* (37. 17) Bhāradvāja has *utkhidyā*. Bhāradvāja has *anupūrvam*, Hiranyakeśin *anupūrvān* (43. 7). Instead of *-vatsāyāḥ*, Bhāradvāja gives *-vatsāyai* (58. 8). After *samānam* (58. 5) Bhāradvāja has some additional words, compare the var. lect. Instead of Hiranyakeśin's *krtvā ... vijñāyate* (60. 6, 7) Bhāradvāja has simply *kurvanti*.

The bhāṣya on the Bhāradvājasūtra seems a very good one, although it is rather concise. Unfortunately the copy, I had at my disposal, is very much damaged: the part of the bhāṣya treating of the end of the loṣṭaciti and the beginning of the yamayajña is wanting; very short and incomplete is also the bhāṣya on the last chapters. But for the loṣṭaciti no small help is to be got from two loṣṭacitiprayogas, one on the Āpastambasūtra (see above, page VII) an other (MS. Haug 310) on the Hiranyakeśisūtra. The colophon of the last mentioned MS. runs thus: *iti śrīhāravidiśā kavitoṭhanamaklāina rāmamahāyātrena loṣṭacitisamaye gurumukhat jñātvā kṛtā loṣṭacitipaddhatih śubham astu. śāke 1691. vīrodhināma samvat caitraśuddhe 13 bhaume taddine bāḍadikṣitagoḍaboloṇanāmena likhitam idaṃ. śubham astu.*

The Āpastambapitṛmedhasūtra (A¹) is known to us only partly in the most excellent bhāṣya (A²) of Gārgya Gopālayajvan. Very deplorable it is, that of this beautiful Granthamanuscript, written with scarcely any mistake, there exists only a large fragment, as it gives only that part, which corresponds to the whole of Hiranyakeśin XXVIII and XXIX, 7, breaking off after the words *svāheti sruvāhutih* (54. 11)¹). In the arrangement of the contents Āpastamba seems so far to agree with Bhāradvāja, who also begins his second praśna with the brahmamedha. As far as we are able to judge, the Āpastambasūtra must have been shorter than the work of Bhāradvāja-Hiranyakeśin. So Āpastamba omits the whole passage at the end of Hiranyakeśin XXVIII, 8, finishing his paṭala

1) I now receive the important information from Dr. Hultsch that the MS. of Gopālayajvan's Bhāṣya, discovered by him at Lebūr and registered as No. 152 in his report on Sanskrit Manuscripts in Southern India (No. I), contains a greater part of the pitṛmedhasūtra, perhaps the whole of it. This copy, written in Telugu, ends with the fifth paṭala, completing the loṣṭaciti, the last sūtra being *mṛdā snātity eke* (= Hir. p. 50, l. 12). [corr. n.]

with *śavitā punātv iti*. For this fact there is good reason, as the passage had already been given by him in his dharmasūtra (II. 15, 10, comp. I. 10. 4 sqq.). As to Hiranyakeśin, the passage (40, 7—11) also occurs in his dharmasūtra (praśna XXVII, 8, med.), not in exactly the same words but in the terms of Āpastamba's dharmasūtra. Only the ordinations for the widow (40. 11—13) are new and to my knowledge are not found in the Āpastambakalpa. That this passage, beginning with *keśān prakīrya* formed no part of Āpastamba's pitṛmedhasūtra, is proved by Gopālayajvan, who quotes it from the sāmayācārikāṇi, i. e. dharmasūtra (of Āpastamba).

Whether the yamayajña (Hir. XXIX. 5. 6) has formed part of the Āpastambasūtra, I am not able to decide. To me it does not seem probable. But it is probable that the contents of Hir. XXIX. 8 sqq. did not form part of it, when Gopālayajvan composed his bhāṣya, first because Gopālayajvan, when treating of the āśaucadharmāḥ, cites numerous passages from the text contained in Hir. XXIX. 8 sqq., and quotes them from Bhāradvāja. Had these passages formed part of Āpastamba's kalpasūtra, he would have taken them from Āpastamba. A second argument is, that the materials contained in Hiranyakeśin XXIX. 11 (60. 4—14) had partly been treated already by Āpastamba in his prāyaścittapraśna (IX. 11. 22, 23). These two sūtras are not found in the corresponding prāyaścitta-chapter of Bhāradvāja (VIII. 14, 15) and of Hiranyakeśin (XV. 12 med.). In the same way the materials contained in Hir. XXIX. 8, s. f. (from 56. 4 to 7) had been already treated briefly by Āpastamba (IX. 11. 21).

It is known, what place in the kalpasūtra was occupied by Hiranyakeśin's pitṛmedhasūtra; about the place it occupied in Bhāradvāja's kalpa, nothing seems to be known, as yet; as to Āpastamba, it is believed that the two praśnas followed after the dharmasūtra (pr. XXIX, XXX), compare Burnell, "a classified index of the Sanskrit MSS. in the Palace at Tanjore", p. 23.

We have direct evidence, that the pitṛmedhasūtra formed part of the great kalpa of Āpastamba in these words (Āp. śrs. IX. 11. 20): "that oblation, which is the first at the pitṛmedha, he may bring here, according to some" (compare C. 2 s. f.). As Rudradatta observes, the oblation meant is the one which is accompanied by the mantra *pareyuvāmsam*, compare C. 6. A more

direct evidence, at first sight, seems to be afforded by Āp. śrs. IX. 11. 23, where the words *prete 'mātyā ityetaḍādi* refer directly to our ritualtext (Hir. XXVIII. 1, p. 34. 5). But it can be proved, that in Āp. l. c. the words *kurvanti | palāśavalkaiḥ . . . karma pratipadyate* are an interpolation, as Gopālayajvan says: *api vā trīṇi* (Āp. śrs. IX. 11. 23) *pakṣe puruṣākṛtiracanaprakārādikṛtyam kalpāntaroktam draṣṭavyam. tatrāha bhāradvājaḥ: palāśavalkaiḥ* etc. (Hir. XXIX. 11, p. 60. 7). Even Rudradatta had a text before him without the passage I consider to have been interpolated. For first he does not comment upon the words and secondly he says: *tasyā* (sc. *puruṣākṛteḥ*) *racanaprakārah pitṛmedhena dāhaś ca bāhvyce* (Ait. Brāhm. VII. 2) *pitṛmedhakalpeṣu ca pṛthakpṛthag uktah | tatra tatraiva draṣṭavyah*.

Between the pitṛmedhatexts of Āpastamba and of Bhāradvāja-Hiraṇyakeśin the difference is slightly greater than between those of Hiraṇyakeśin and Bhāradvāja. Some passages, failing in Āpastamba, seem to have been added later. They are the following: the commencement, *athātaḥ . . . vijñāyate* (33. 1—2); the sūtra *vanasyāvanam . . . anirīṇam ity eke* (33. 5, 6); the passage about the holy texts, which are to be spoken, when a person is near his end: *yadi maraṇam . . . yadi prairi* (34. 3—5); the sūtra *apa upasprśya* (34. 16), which is also omitted by Bhāradvāja; 38. 12: *yadi grāvāṇo bhavanti*; 38. 14: *yadi samnayati*; 39. 1: *vedam śikhāyām*; from 40. 7 to 14 and the passage 54. 3, 4.

In the following words and passages Āpastamba differs from Hiraṇyakeśin: *susamiddhāḥ* (34. 1), *akṣyoḥ* (38. 10), as Bhāradvāja. Instead of *matasne* or *matasnau* (38. 1; 39. 5), the reading of Hiraṇyakeśin and Bhāradvāja, Āpastamba has both times *vṛkyaḥ*; 39. 12 Āpastamba has *vidyāt* instead of *vijñāyate*; instead of *pramodayeti* (44. 7): *na vai tatreti*; instead of *utkhidyanto* (Hir.), he agrees with Bhāradvāja and gives *utkhidyā*; again 43. 7 he agrees with Bhāradvāja, where he has *anupūrvān*. The brahmadha-chapter (54. 1) begins according to Āpastamba: *athāto brahmamedham vyākhyāsyāmaḥ*. But perhaps some of these discrepancies should be rather regarded as var. lect., and the absence of some sūtras should be attributed rather to the inaccuracy of the copyists than to an original difference in kalpa. Nor is it to be forgotten, that Āpastamba's text is only known to me through one single manuscript.

The bhāṣya of Gopālayajvan (A²) is more than a simple commentary on the pīṭṛmedhateṣṭa: it completes the materials, as it gives many a valuable quotation from the kindred texts, and as between the second and third paṭala it treats of the *āsauca*dharmāḥ, taking for bases the sāmāyācārika- and prāyaścittasūtras of Āpastamba himself and the Baudhāyana- and Bhāradvājasūtras. Of these quotations I have taken notice in constituting the text. They are designated by A² or Gop.

In many instances Gopālayajvan quotes ślokaḥ, belonging probably to a Kārikā, also cited by Harihara in his antyeṣṭi-paddhati (Ind. Off. No. 1674). There has also existed and perhaps still exists, a Kāpardibhāṣya, mentioned by Harihara and the author of the loṣṭacitiprayoga (compare above page VIII, n. 1).

Here I draw the attention to some words, hitherto not mentioned in the Petersburg-Dictionaries. I give only the most interesting and those, that have not yet been mentioned in the preface to Baudhāyana.

agnibhāṇḍa- (35. 5), "the vessel, in which the aupāsana-fire is contained".

apaśubandhayājñin- (44. 14), "one, who does not perform the paśubandha-sacrifice".

ayujakāram (41. 11), gerund to *ayujam karoti*: "in an odd number of times". Gopāla: *tribhūḥ pañcabhūḥ saptabhir ity evam ayugmaparyāyavṛttyā*.

avibhava- (56. 4, 9) in *iṣṭyavibhava*, *paśuvibhava*.

ājyākumbha- (42. 5), one of the sacrificial utensils.

idapātra- (39. 1), one of the sacrificial utensils.

upasaṃveśana- (54. 7), "the act of praying (the wife of the deceased) to lie down by the side (of the corpse)".

upasādanīya- and *upāvaharaṇīya-* (39. 1; 38. 15), the names of the two kurcas, used at the agnihotra.

upoṣaṇa- (12. 19; 54. 9), "cremation" (the act of bringing the fires into contact with the corpse).

ekakapāla- (10. 12; 38. 12), compare C. 196.

ekabhukta- (40. 12), subst. neutr., "the act of eating once (a day)".

oyi (47. 7), interjection, compare C. 513.

kaṇṭūka- (45. 10), name of a plant.

karakūpa- (51. 8; 53. 2), signifies ?

kumbhānta- (44. 12), "concluding with the (ceremonial of inter-ring) the urn".

kṛṣṇakhura- (37. 7), "having black hoofs".

kṛṣṇasūtra- (51. 14), "a black thread".

kṛṣṇākṣi- (37. 7), adj. fem.: "having black eyes".

kṛṣṇagava- (35. 6), "drawn by black oxen".

grāmamaryādā (58. 12), "the boundary of the village".

cayanānta- (44. 13), "concluding with (the erection of) a śmaśāna".

chid + upa (33. 3) in *anupacchinna-pravaṇa-*: "having un-interrupted declivity".

tatraloka- (53. 9), "the other world".

trivṛṣūka- (46. 9; 47. 2), "diverging into three directions".

dakṣṇāpratigraha- (54. 8), name of certain mantras in the T. Ā.

dahanakalpa- (45. 1), "crematory rite".

dahanavat (42. 2; 59. 7), "as at the cremation".

dūrucitī- (38. 8 etc.), "a pyre".

diṣṭagamaṇa- (45. 5; 55. 10), euphemistic instead of *maraṇa-*, compare Rāmāyaṇa II. 103. 8: *diṣṭā gatih*.

dirghavamśa- (58. 10), "a long piece of bamboo".

dhūmwana- (37. 8) synonymous with *sigvāta-*; derived from *dhūnoti*, commonly *dhuvana-* (comp.: *dhūnana-*).

nāpītakarman- (44. 9), "the barber's work".

nivapanānta- (44. 12), "concluding with the haviryajñanivapana". Compare C. 401.

naidāghī (45. 7), name of a summer month.

pañcahaviṣ- (55. 7), adj. "consisting of five kinds of haviṣ".

paritāna- (46. 2), "the act of stretching the cord round".

pātracaya- (44. 11) = *pātracayana-*.

piṣṭasamyavana- (38. 13), one of the sacrificial utensils.

puruṣāhuti- (15. 15; 33. 1), "the oblation of a man".

pāthikṛtī (sc. iṣṭi) (55. 8), "a sacrifice to Agni pathikṛt".

brahmamedha- (54. 1; 55. 3; also Baudh. in the 2nd praśna), compare C. 52. 615.

bhartr̥sūkta- (54. 7), name of certain mantras in the T. Ā.

mṛtyusūkta- (54. 11), id.

yajñalopa- (56. 10), "disturbance of the sacrifice".

vijānana- (41. 5), "the act of bearing children".

vidhṛtiloṣṭa- (49. 1; 50. 10), "a clod of earth to serve as a separation".

viyūṣka- (39. 3) "being without gravy", compare the subst. *yūṣ* (T. S. VI. 3. 11. 1).

saṃvādī- (46. 10), "holding a colloquy".

saṃgāhana- and *saṃgāhante* (37. 8; 54. 11 and 40. 2), compare C. 275.

sthalārtha- (45. 8), compare C. 486.

spḥigdagḥna- (50. 5), "reaching to the hip".

hṛdaya- (54. 8), name of certain mantras in the T. Ā.

The sūtras of this text have also been divided by the wedge (∩), on the whole as Gopālayajvan separates them in his bhāṣya.

III. The Gautamapitṛmedhasūtra.

I have not been able to give a critical edition of this pitṛ-medhatext. What I offer is only an attempt to reconstruct the text as it lay before the writer of the bhāṣya. Copies of the Gautamapitṛmedhasūtra probably exist in Southern India; they are perhaps more commonly known as the Gautamīyavidhi or simply the "Vidhi"; but I have not been able to verify this statement, much less to obtain other copies of this work¹⁾. So the only manuscript I could consult, was:

Gautamapitṛmedhasūtravivarṇam by Anantayajvan, No. 177 of the collection MSS. presented by Burnell to the India Office Library (see Burnell's Catalogue of a collection Sanskrit MSS., 1870, page 57).

The manuscript consists of 56 palmleaves, 8 lines a page, in Grantha-writing; although very small and trying to the eyes, the writing is fair and without many clerical errors. When, where and by whom the present copy was made, may be inferred from the data at the end:

1) After my manuscript of the pitṛmedhatexts had been sent to the printing office, I became acquainted with Kṛṣṇa Dīkṣita's aurdhvadehikaprayoga (MS. Ind. Off. No. 481). On this MS. see C. page IX. A few extracts of the prayoga have been given as appendix to the Gautamapitṛmedhasūtra. [corr. n.]

*siddhārtivatsare kanyāmāse pakṣe valarkṣake
saṣṭhyām tithau bhānuvāre lakṣmīnārāyaṇe pure
vāsovedavidāṃ śreṣṭho dāso veṅkatarāghavaḥ
līlekāparabhāṣyaṇ ca tīraskṛtasudhārasaṃ (sic)
śrīkṛṣṇabhāṭṭācāryasya sūnunānantayajvanā
kaviyasātābhāṭṭena racitaṃ sarvakāmadam.
... lakṣmīnārāyaṇapuravāsino velāmūrpaṇṭyamgīveṅkatarāgha-
vasyedaṃ pustakam aparabhāṣyam.*

This Gautamatext, as we have it in Anantayajvan's Vivaraṇa, consists of two paṭalas, each of which is subdivided into seven khaṇḍas. The pitṛmedha proper, i. e. the funeral rite, is treated in the first paṭala and khaṇḍa 1 and 7 of the second; the śrāddha in II. 2—6. The numbers of the sūtras have been added by me.

Nobody, who has ever made an attempt at reconstructing out of a bhāṣya or vivaraṇa the original text that served as base to it, will wonder, when I confess that in many instances I have been in the greatest uncertainty as to whether what I read was to be taken as sūtra or as vivaraṇa; in texts of this kind the sūtra has indeed often enough been replaced by the vivaraṇa. On the whole, however, the text here offered may with some certainty be regarded as the text, Anantayajvan had before him, when he composed his vivaraṇa. With this result I have contented myself, although it may easily be proved that the redaction, Anantayajvan had before him, was often a corrupted one. It is to be hoped, that more copies of the sūtra itself or of the vivaraṇa will come to light, to correct my attempted reconstruction of the sūtra, which is in some passages mere guess-work.

That this pitṛmedhatext is one of the very last products of Vaidic literature and one of the last offshoots of the sūtra-period, is sufficiently clear from the wording of the text itself and the disposition of the materials treated in it. Of the mass of evidence, the text itself affords, I mention only: the redaction of the mantra in I. 1. 27, where the original plural has been changed into a singular, in order to adapt it for an anāhitāgni; *te*, in *jānātu te*, proves that the original redaction was *jānantu te*, compare Hir. XXIX. 7 s. f., the sec. Baudh. sūtra and C. 339; the expressions *dr̥ṣṭiyāntaṃ nāmoktvā* (I. 2. 7; I. 4. 7) and *pretasya nāma sambuddhyantena gṛhītvā* (I. 3. 13); the pleonastic *sigvātena vātaṃ prayacchanti* (I. 2. 37) and *sāmagānam anugītaḥ* (I. 3. 20); the

mention of the policeman (*rājapuruṣa*, I. 4. 4); the incorrect *vāsodakam* instead of *vāsa-udakam* (I. 4. 7); the reading *cītāyāṃ* (from the younger *cītā*) *vāhitam*, replacing an older *cītāv āhitam* (II. 7. 11). On the evidence of the *śrāddhakalpa*, compare: Bijdragen tot de taal- land- en volkenkunde van Ned. Indië, VIe volgreeks; deel I, p. 99 sqq.

The external evidence furnished especially by the comparison with other kindred texts, are numerous. On a previous occasion, in a treatise „der Gautamaśrāddhakalpa, ein Beitrag zur Geschichte der Sāmavedaschulen“ (Bijdragen VI. 1. p. 97), I endeavoured to prove, that the *śrāddhakalpa* contained in our *sūtra* (II. 2—6) was that of the Rāṇyānīyas, and younger than the *śrāddhakalpas* attributed to Kātyāyana and Gobhila. I also pointed out, that in this *śrāddhakalpa* the influence of those kalpatexts, whose home is especially the southern part of India (Baudhāyana-, Āpastambatexts), is unmistakable. The same observation holds for the entire Gautama *sūtra*. The greater number of the rites described in it, are to be traced in the *sūtras* of Southern India, particularly in the secondary *sūtra* of Baudhāyana. Closely cognate is also the Vaiśvānirasūtra. For parallel passages and conformity of rites it suffices to refer the reader to the description of the funeral rites in „die altindischen Todten- und Bestattungsgebräuche“, passim.

The only proof, that our *sūtra* is ascribed to Gautama, is the introduction of Anantayajvan, see Burnell in his Catalogue of a collection Skt. MSS. l. c. But that it is closely connected with the *sūtras* of Drāhyāyana (the *sūtra* of the Rāṇyānīyas), and follows these rituals and not those of Kātyāyana, is proved by the last chapter (II. 7), where the text of *sūtras* 7—32 (incl.) is the same as that of Drāhyāyana XXIII. 4. 16—23 (readings of the Grantha-MS.)¹⁾; only in two places there is a slight difference: *karṇayor vā* of Gautama (pi. sū. II. 7. 15) is not found in Drāhyāyana, and instead of *prṣadājyena purayitvā* (Gaut. l. c. 32), Drāhyāyana has *prṣadājyavanti*. There is, however, a difficulty connected with the repetition of this part of the Drāhyāyanasūtra. As it must be taken for granted, that a follower of the Rāṇyānīya school ought to be acquainted with both the *śrautasūtra* of

1) To Dr. Reuter at Helsingfors I am indebted for the collation of this chapter of Drāhyāyana.

Drāhyāyaṇa and with the gr̥hyasūtra of Khādīra, why is this whole passage of Drāhyāyaṇa repeated here? Apparently for the same reason, why in the śrāddha (Gaut. pi. sū. II. 4. 7) a whole passage of the Sāmavidhānabrāhmaṇa is repeated, while in the older Gobhila-śrāddhakalpa the passage had been indicated (as might be expected) by the words *pīṭryā saṃhitā*, *mādhucchandasi saṃhitā* etc. The cause of this irregularity is either the fact, that the texts in question were being forgotten, or the practical desire to have the whole of the rites together, without reference to other texts. Whichever of these alternatives may be accepted, either will be in favour of my assertion, that this Gautamatext is one of the youngest offshoots of Vaidic and ritualistic literature.

In my notes on the Gautamasūtra, I have given here and there short extracts of Anantayajvan's vivaraṇa. His remarks are generally of little value: he is uncritical, his view is limited, he does not compare his text with other sūtratexts. And yet nothing advances the right understanding of ritualistic texts more than a comparison of kindred texts, nay, this comparison is, I should say, a *conditio sine qua non* for the right understanding of a text of this kind.

In conclusion I have to express my sincerest thanks to Dr. E. Hultzsch, Government Epigraphist at Bangalore, for providing me with copies of some valuable Tanjore-MSS., to Prof. Kern of Leiden for reading a proof of the texts, to the Chief Librarians of the India Office and the Court and State Library at Munich for the liberal manner in which they have lent me their MSS. and to Prof. Windisch, through whose kind mediation the texts have been printed at the expense of the German Oriental Society.

Breda, August 1896.

The Editor.

अथ
बौधायनपितृमेधसूत्रम्

अथ यद्वाहिताभिर्निर्मीरं गच्छुपतपता वा जरया वापिष्ठ एवास्त्र
यजमानायतने शयनं कल्पयेयुर्जघनेन गार्हपत्यमन्तरक्षी भक्षानाहरन्ति
यावदलं भक्षाय मन्यते^५ स यद्यगदो भवति पुनरेति^६ यद्यु वै प्रिति न
पयः समासिञ्चत्वेतदभिहोत्रं सायमुपक्रमं प्रातरपवर्गमाचार्या ब्रुवते^७
५ तत्रोदाहरन्ति स यदि सायं ऊतेभिहोत्रे प्रेयात्प्रतिष्ठष्य प्रातरभिहोत्रं
जुहुयादेथ यदि प्रातरभिहोत्रे ऊते कुशलमेधेमी दर्शपूर्णमासी पौर्ण-
मास्युपक्रमावमावास्यासंस्थावाचार्या ब्रुवते^८ तत्रोदाहरन्ति स यदि
पौर्णमास्यां वृत्तायां प्रेयात्प्रतिष्ठष्यामावास्यायां यजेतोष यद्यमावा-
स्यायां वृत्तायां कुशलमेध यस्त्रोमे पर्वणी अतिपन्ने स्वातामतिपन्न-
१० प्रायश्चित्तं कुर्वीतोष यद्यार्तस्त्राभिहोत्रं विद्धिदेत यद्यस्य पुत्रो वान्ते-
वासी वालं कर्मणे स्वात्सोरस्त्रोरपीन्समारोह्योदवसाय मथित्वापी-

2. संकल्पयेयुः T; कल्पयेयुः H Bū. — °पत्यंतरक्षी T (pr. m.):
°पत्यमंतरक्षी T (sec. m.); °पत्यंतदक्षी H Bū. The original reading
°पत्यमंतरक्षी may at first have been corrupted into °पत्यमतरक्षी,
then into °पत्यमंतदक्षी, and finally into °पत्यंतदक्षी.

3. 4. Comp. Baudh. pi. sū. II. 1: यद्यो एतन्न पयः समासिञ्च-
त्वाभिर्वाधं पयोवशेषयेयुरित्वेवेदमुक्तं भवति.

6. ऊते om. T. In a quotation by Gopālayajvan the word is
given.

8. प्रतिष्ठष्यामावास्यायज° H Bū; प्रतिष्ठष्यामावास्यायां T: this
passage is found also with °मावास्या, °मावास्थया.

9. 10. For the atipannaprāyaścitta comp. Āp. śrs. IX. 4. 2.

11. Uncertain: वालंकर्मणस्त्रात् T; वालंकर्मणस्त्रात् (कर्मणि?)
H Bū. In the IInd Baudh. prāśna the same expression occurs a
few times, written as T gives the words here.

विहृत्वापये तन्मते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति^१ शरावं दक्षिणां
ददाति^२ सा प्रसिद्धेष्टिः संतिष्ठते^३ यदि विप्रक्रान्ते प्रेयात्तूष्णीमेतं तन्न
संस्थाप्यापो भवानभ्यवहरेयुरेपो भवानभ्यवहरन्तीति विज्ञायते^४ आस्था-
मीनुपनिर्हृत्वेमां दिशं विहारं कल्पयित्वा दक्षिणाप्राचीमेधा हि पितृणां
5 प्राची दिगिति विज्ञायते^५ धैनमादायान्तरेण वेद्युत्करौ प्रपाद्य जघनेन
गार्हपत्यमुपसादयन्त्वेव हविर्निर्हृत्य इत्वेधैनमादायान्तर्वेदि प्राक्शिर-
समासादयन्त्वेव हविरासाद्यत इत्वेय गार्हपत्य आज्यं विलाप्योत्पूय
सुचि चतुर्गृहीतं गृहीत्वा प्रेतस्य दक्षिणं बाहुमन्वारम् जुहोति परे-
युवांसं ॥ १ ॥

- 10 परेयुवांसं प्रवतो महीरनु बह्व्यः पन्थामनुपस्यशानं । वैवस्वतं
संगमनं जनानां यमं राजानं हविषा दुवस्वत स्वाहेत्येतथैव गार्हपत्ये
जुहोति^६ तूष्णीमन्वाहार्यपचने ऊत्वाधैनमादायान्तरेण वेद्युत्करावुदङ्कु-
पनिर्हृत्यो^७ धैनं परिश्रयन्ति^८ तस्य दक्षिणा द्वारं कुर्वन्त्वेधास्य केशम्भश्च
वापयित्वा लोमानि संहृत्य नखानि निहन्तयीतो^९ धास्य दक्षिणं कुचि-
15 मपावृत्य निष्पुरीषं कृत्वाग्निः प्रचात्य सर्पिषान्नाणि पूरयित्वा दग्धैः
संसीव्यति^{१०} तदु तथा न कुर्यात्सो^{११} धुकास्य प्रजा भवतीति विज्ञायते^{१२} पि
वा सपुरीषमेवाज्ञात्वाकावाचलंकृत्यो^{१३} धैनमादायान्तरेण वेद्युत्करौ प्रपाद्य
जघनेन गार्हपत्यमासन्धां कृष्णाजिने दक्षिणाशिरसं संवेष्ट्य शिरसो
नलदमालां प्रतिमुच्य पत्तोदशेनाहतेन वाससा प्रोक्षीतीदं त्वा वस्त्रं

1. Comp. Āp. śrs. IX. 8. 5.

2. Comp. Baudh. dhś. II. 17. 23; विप्रक्रान्ते (sc. तन्ने or अपि-
होचे) comp. Āp. śrs. VII. 7. 5. — Uncertain: एतंभंच T; एतंतच
H Bū.

7. °सादयत्व° T (twice); °सादयत्व° H Bū and quotation by
Gopālayajvan.

11. स्वाहेत्येतथैव H Bū: स्वाहेत्येतनेव T.

12. 13. उदङ्कुनिर्हृत्य H Bū; उदङ्कुपनिर्हृत्य T.

13. °अयन्ति H Bū; °अयति° T.

- प्रथमं न्वाग्नित्वेतेतरदपोहत्वपैतदूह यदिहाविमः पुरा । इष्टापूर्तमनु-
संपन्न दक्षिणां यथा ते दत्तं वज्रधा विबन्धुष्वित्थेष्टास्व पुत्रो वान्ते-
वासी वा पत्नी वा परिदधीत^१तदु हाजरसमेव वसीताहःशेषं वॉध
चीञ्छगत्तानुपकल्पयते^२ यदि न ह्यगत्ता भवन्त्यन्तेर्वेदि परामवहतानां
5 छण्डानां व्रीहीक्षामन्वाहार्यपचने चीञ्छकूपयन्त्वेकं वा^३ गार्हपत्य
आमिषां अपयन्त्वेष्टान्संभारानुपकल्पयते दधि च सर्पिर्मिश्रमाज्यं
चोदकुम्भं च दर्भाञ्च परित्तरणीयान्हिरण्यं चाज्यं च शासं चेडसूनं च
कुर्मीं च प्रच्यावणीं सिकताञ्च गुल्बं च तिस्रश्च पर्षश्चाक्षाः^४ कथमु
खलेन दहेयुरिति^५ यो वज्रयाजी स्नात्तं पूर्वाग्निना दहेयुरित्वेतदेकमे-
10 जक्षीरेन दहेयुरित्वेतदेकं^६ निर्मक्षीरेन दहेयुरित्वेतदेकमुत्तपनीक्षीरेन दहे-
युरित्वेतदेकमेपि वा तिस्र उत्तपराजीरादीष्य यत्रापयः संगक्षीरेन-
चोत्सुकमादीष्य तेनैनं दहेयुरित्वेतदपरमेष्ठातोनुत्तरणीकल्पः ॥ २ ॥
अथातोनुत्तरणीकल्प^७ आनयन्त्वेतां छण्डां कूटां जरतीं मर्षां
तज्जघन्यामनुत्तरणीं पदि वज्रा^८ सवे पदि वज्रा भवतीति विज्ञायत^९
15 एतस्मिन्वालेखामात्वात्तिसृमिस्तिसृभिरङ्गुलीभिश्चपहत्व पांसूनंसेष्वावपन्ने
खलघन्नास्त्राघन्नो एवाधमित्थेष्टास्व भार्याः कनिष्ठप्रथमाः प्रकीर्षवेष्टो

2. °ष्वित्थेष्टास्व H Bū; °ष्वित्थितस्व T.

3. So Pi. Sā.; हाजरसामेव H Bū; T corrupt.

4. °ध om. T.

10. So T; निर्मक्षीरेन H Bū.

14. सवपदि H Bū; सवपति T.

15. तिसृभिः once only T, Pi. Sā.; twice H Bū, Gr̥hyaprayoga.

16. The mantra seems to be hopelessly corrupt. Bū: खलघ-
(or ब)न्वा(or चा)स्त्राध्वं(or बं)नोप(or ए)वावस; H: खलवान्वास्त्रा(or
स्या)ध्वं(or बं)नोप(or ए)वावस; T: खलघन्नास्त्राध्वंनोएवासम्. Keśa-
vasvāmin seems to give: खलघन्नास्त्रघ(or ब)न्नोएवाहम्. The Pra-
yogamālā, part III, fol. 11. b: खलघन्नास्त्राघन्नोएवाधम्. Gr̥hya-
prayoga: खलखलन्वासोघन्वोएवाधम्.

- ब्रजेयुः पांसूनसेष्वावपमाना एतस्मिन्काले गार्हपत्ये पात्ताशं काष्ठमा-
दीष्याथोत्सुकप्रथमाः प्रतिपद्यन्ते स्वधितिरथाप्रयोथ पात्राणि दध्याज्यं
दर्भा राजगवीति यच्चान्यदप्येवं युक्तमर्थेनमेतयासन्दा तल्पेन कटेन
वा संवेध्य दासाः प्रवयसो वा वह्युरर्थेनमनसा वहन्तीत्येकेषामेनञ्च-
⁵ द्युज्यादिभौ युनज्मि ते वह्नी असुनीथाय वोढवे । याभ्यां यमस्व
सादनं सुकृताद्यापि गङ्गादिति समोष्यापीन्हरन्ति समारोप्य वान्त-
रेण वा कृत्वापीन्हरन्त्येनमाददत आदीयमानमनुमन्त्रयते पूषा त्वे-
तस्यावयतु प्रविद्वाननष्टपशुर्भुवनस्व गोपाः । स त्वैतेभ्यः परिददात्यि-
तृभ्योऽपिर्देवेभ्यः सुविद्वेभ्य इति तृतीयमेतस्माध्वनो गत्वा निदधात्ये-
¹⁰ धैतेषां कृगलानामेकं शस्त्रेण प्रक्ष्णीत्येव यदि न कृगला भवन्ति चरं
मेचणेन प्रयौति यद्वा वा एक एव भवति चरोस्तृतीयं मेचणेन प्रयूय
लोष्ठानुपसंहृत्य तेषूपमृज्य कनिष्ठप्रथमाः प्रकीर्षकेशास्त्रिरपसलैः परि-
यन्ति सिग्भिर्पवातयन् एवममात्वा एवं स्त्रियः संयम्य केशान्वधेतं
त्रिः पुनः प्रतिपरियन्त्येनमाददत आदीयमानमनुमन्त्रयते पूषेमा
¹⁵ आशा अनुवेद सर्वाः सो अस्मा अभयतमेन नेषत । स्वसिदा
अघृणिः सर्ववीरोप्रयुक्त्युर एतु प्रविद्वानित्येधमेतस्माध्वनो गत्वा नि-
दधात्येधैतेषां कृगलानामेकं शस्त्रेण प्रक्ष्णीत्येव यदि न कृगला भवन्ति
चरं मेचणेन प्रयौति यद्वा वा एक एव भवति चरोरधं मेचणेन प्रयूय

1. So T; after आवपमाना H Bū repeat the mantra, but com-
pare Prayogamālā l. c: तूष्णीं स्त्रियः.

3. Quoted in Pi. Sā. without इति.

6. अग्निं T.

7. कृत्वा om. T.

10. प्रक्ष्णीत्य° H Bū; स्रक्ष्णीत्य° T.

11. प्रयूय T and Pi. Sā.; प्रयौति H Bū. So also p. 6, l. 18
and p. 7 l. 8.

12. उपसंहृत्य H Bū (twice) T (thrice); उपसंहृत्य H B (once),
Pi. Sā.

लोष्ठानुपसंहृत्य तेषूपमृज्य कनिष्ठप्रथमाः प्रकीर्णकेशास्त्रिरपसलैः परि-
यन्ति सिग्भिर्हृपवातयन्त एवममात्वा एवं स्त्रियः संयम्य केशान्वधेतं
त्रिः पुनः प्रतिपरियन्त्वैधैनमाददत् आदीयमानमनुमन्त्रयत आयुर्वि-
न्वायुः परिपासति त्वा पूषा त्वा पातु प्रपद्ये पुरस्तात् । यत्रासते
5 सुकृती यत्र ते ययुस्तत्र त्वा देवः सविता दधात्विति समस्तमेतस्या-
ध्वनो मत्वा निदधात्वैधेतेषां कृगलानामेकं शस्त्रेण प्रक्षीत्वैष यदि
न कृगला भवन्ति चर्चं मेचक्षेन प्रयौति यद्यु वा एक एव भवति
चरोरवशिष्टं मेचक्षेन प्रयूय लोष्ठानुपसंहृत्य तेषूपमृज्य कनिष्ठप्रथमाः
प्रकीर्णकेशास्त्रिरपसलैः परियन्ति सिग्भिर्हृपवातयन्त एवममात्वा एवं
10 स्त्रियः संयम्य केशान्वधेतं त्रिः पुनः प्रतिपरियन्त्वैधां चक्षुषास्त्रीं सु-
संभिन्नां भिनत्ति यद्यास्त्रे कपालेषूदकं न तिष्ठेदिति यच्चात्र स्त्रिय
आहुस्तत्कुर्वन्ति ॥ ३ ॥

अथास्यावकाशं जोषयते पश्चादुदकमनूषरमनुपहतमविसृग्दार्धनि-
रिणमसुषिरमभङ्गुरमवल्लीकमनागर्तवज्जलोषधिं यत्र चीरिणो वृचा
15 जोषधयो वाभ्याग्ने न सूर्येसाहचिष्याप्रतीच्य आपः शनैर्गत्वा प्रतिष्ठेर-

5. समस्तमेतस्याध्वनो T, T. Ā. Grhyapray.; एतस्य om. H Bū.

13. अनुपहतमं T; अनुपहितमं H Bū. Comp. Hir. XXVIII. 1, init. and Baudhāyana Karmāntasūtra 5, where the MS. Haug reads अनुपहितमं. — अविसृग्दार्धनिं H Bū; अविसृग्दार्धनिं T. Compare Hir. l. c.; Karmāntasūtra (according to MS. Haug): अविसृग्दीर्घम्. The word occurs also in Hemādri I, p. 763.

14. अवल्लीकम् so emended by me; अवल्पाकम् H Bū; अवल्लीकम् T. Comp. Keśavasvāmin सुशिरोषरप्रदरवल्लीकचीरवृचोषधिरहितं. — अनानर्तं H Bū; अजागर्तं T; Prof. Kern suggests: अनासुगर्तं. — वज्जलोषधि H Bū; वज्जोषह T, but comp. Hir. XXVIII. 1. The Karmāntasūtra has: वज्जलोषधोकं.

15. वा अभ्याग्ने H Bū; वासाभिरन् (!) T. — प्रतिष्ठेरस्य H Bū; प्रतिष्ठेरन्त्याः T; Gop. quotes with ताः.

- सथा प्रदक्षिणमभिपर्यावृत्य महानदीमभ्यवेत्य प्राच्यः संपत्वेरन्दक्षिणा-
प्रत्यक्प्रवणमित्येकेषामुदक्प्रत्यक्प्रवणमित्येकेषामेपि वा यः समंभूमिर्ले-
खाद्वीरुध उद्धारयन्ति कान्तां च पृश्निपर्णीं च तिलकां चापारकां
चापामार्गं च शुश्रीं च बङ्गपत्तिकां च विसंसिकां च राजवृक्षपर्णीं
5 च याश्चान्याः क्षीरिष्ण ओषधयो भवन्त्येधेन मध्ये शकलेनोद्धत्वावोच्य
हिरस्तेन परिक्षीर्य पर्णशाखया वेदयत्यपेत वीत वि च सर्पतातो
येच स्त्र पुराणा ये च नूतनाः । अहोभिरङ्गिरक्तुभिर्व्यक्तं यमो ददा-
त्ववसानमस्मा इति दाक्षितां कुर्वन्ति दक्षिणाप्राचीमेधा हि पितृणां
प्राची दिगिति विज्ञायते जघनेन चितां दक्षिणाप्राचीं विहारं
10 कल्पयित्वा दर्भैरपि चितां चापसलैः परिक्षीर्य दक्षिणेन विहारं
दक्षिणाग्रान्दर्भान्संक्षीर्य तेष्वेकैकशो बद्धि पात्राणि संसादयत्येकपवित्रेण
प्रोक्षणीः संस्कृत्य पात्राणि प्रोक्ष्य प्रेतं चितां चोज्यं निरूप्याधिश्रित्य
पर्यपि कृत्वोदास्योत्पूय तूष्णीं दर्भैः पात्राणि संमृज्य तूष्णीं दार्शपौर्ण-
मासिकान्वाज्यानि गृहीलौघास्त्र राजनवीमुपाकरोति भुवनस्य पत
15 इदं हविरपये रयिमते स्वाहेति तस्मां निपद्यमानायां सव्यानि जानू-

1. अभ्यवेत्य H Bū, quot. Gop.; अभ्येत्य T.

2. उदक्प्रत्यक्प्र° T; उदक्प्रवण° H: Bū forgets this passage. —
So: समंभूमि° H Bū: समंसुभूमि° T; comp. Hir. XXVIII. 1 with
crit. note.

3. As in Hir. (XXIX. 1) the names of the plants are partly
uncertain. चापारक्षां H Bū; चापारकां T.

4. शुश्रीं च om. T. — बङ्गपत्तिकां H Bū; बङ्गपर्णिकां T.

5. So T: अथेनमुद्धत्यथेनमुद्धत्वावोच्य H Bū.

6. वेदयति T; पेयति H Bū; compare furtheron (kaṇḍ. 15), where
the gerund of the same verb occurs: वेदयित्वा (Bū), पेटयित्वा (H);
वदयित्व (T); वेदयित्व° (Brl).

8. Before दाक्ष° T has तद°.

11. संसादयति T; सादयति H Bū.

न्युपनिघ्नन्ते पुंषस्य सयावर्यपेदधानि मृज्महे । यथा नो अत्र नापरः
पुरा वरस आचयतीति तामन्वचैव शस्त्रा घ्नन्तेवास्मै प्राणान्विस्रस्यमा-
नाननुमन्त्रयते पुंषस्य सयावरि वि ते प्राणमसिससं । शरीरेण
महीमिहि स्वधयेहि पितृनुप प्रजयास्मानिहावहेत्तुपोत्पाय पांसूनवमृ-
5 जन्ते मैवं मांस्ता प्रियेहं देवी सती पितृलोकं यदैषि । विश्ववारा
नभसा संव्यन्तुभौ नो लोकौ पयसाभाववृत्तेत्वेन संशस्त्वेद्वाद्-
द्वादनस्त्रिकानि पिशितानि प्रक्षिप संहादयन्तोप्रच्यावयन्त एकोल्लुकेन
अपयत प्रज्ञातां वपां निधत्त प्रज्ञातं हृदयं प्रज्ञातौ च मतस्त्री
प्रज्ञातां जिह्वां प्रज्ञातं चर्म सशीर्षवाल्मपादं प्रज्ञातं मेद इत्तेवास्त्र
10 भार्यामुपसंवेक्ष्यतीयं नारी ॥ ४ ॥

इयं नारी पतिलोकं वृक्षाना निपद्यत उप त्वा मर्त्यं प्रेतं ।
विश्वं पुराणमनुपालयन्ती तस्मै प्रजां द्रविषं चेह धेहीति तां पति-
हितः सव्ये पाणावभिपाद्योत्पापयत्तुदीर्घं नार्यभि जीवलोकमितासु-
मेतमुपशेष एहि । हस्तयाभस्य दिधिषोस्त्वमेतत्पत्युर्जनित्वमभिसंबभूवे-
15 त्तेवास्त्र सुवर्षेण हस्तौ निमृजते सुवर्षं हस्तादाददाना मृतस्य त्रिवै
ब्रह्मणे तेजसे बलाय । अत्रैव त्वमिह वयं सुश्रेया विश्वा स्पृधो

2. तामन्वचैवशस्त्राघ्नं Bū; मन्वचैवशस्त्राघ्नं T; तामन्वचैवश-
स्त्राघत quot. Gopāla.

4. 5. अवमृजन्ते T, T.Ā.; अवमृजन्ते H Bū.

5. यदैषि H Bū T; यदैषि T.Ā.

6. So emended. संशस्त्रं H Bū; T deficient.

7. Uncertain: संहादयन्तो T; संहादयन्तो H Bū; perhaps to
be read असंहाद° or असंहाद°.

10. Sing. verbi T, T.Ā.; plur. H Bū.

12. 13. पतिहितः T, quot. Gop., Grhyaprayoga (twice); प्रति-
हितः H Bū; प्रतिगतः T.Ā.

13. अभिपाद्य T.Ā.; अभिवाद्य T; अभिपाद्य H Bū; °पाद्य or
°वाद्य Grhyaprayoga.

- अभिमातीर्जयेमेति ब्राह्मणस्य धनुर्हस्तादाददाना मृतस्य त्रियै चचा-
यीजसे बलाय । अत्रैव त्वमिह वयं सुशेवा विश्वा स्पृधो अभिमा-
तीर्जयेमेति राजन्यस्य मणिं हस्तादाददाना मृतस्य त्रियै विशे पुष्टी
बलाय । अत्रैव त्वमिह वयं सुशेवा विश्वा स्पृधो अभिमातीर्जयेमेति
5 वैश्वस्य यज्ञाच स्त्रिय आहुस्तत्कुर्वन्त्येनमेतयासन्वा सह चितावाद-
धत्तेपुष्टत्य रज्जुरासन्दीमपविध्यन्ति कृष्णाजिने चैव रज्जुषु चोत्तानः
शेते तस्य प्राणायतनेषु हिरण्यशकलान्प्रत्यस्य नानाचतुर्गृहीताभ्याम-
क्षोर्जुहोति चित्रं देवानामुदगादनीकमित्यर्धचाभ्यां जुहोतीति वि-
ज्ञावते कथमु खल्वस्य पात्राणि नियुज्यादिति तानि दध्ना सर्पिर्मित्रेण
10 पूरयित्वा मुखेपिहोत्रहवर्णी नासिकयोः सुवाक्तेक्षोर्हिरण्यशकलावाज्य-
सुवी वा प्रत्यस्य कर्णयोः प्राशित्रहरणं भित्त्वा शिरसि कपालानि ललाट
एककपालं शिरसः प्रणीताप्रणयनं चमसं निदधातीममपे चमसम् ॥ ५ ॥

- इममपे चमसं मा विजीडरः प्रियो देवानामुत सोम्यानां । एष
यज्ञमसौ देवपानस्तस्मिन् देवा अमृता मादयन्तामिति दक्षिणे हस्ते
15 जुह्वं सव्य उपभृतमुरसि ध्रुवामरणी च दक्षिणे मेचक्षं सव्ये पिष्टो-
द्वपनी पृष्ठे स्तवमुदरे दाक्षपार्ची पार्श्वयोः शूर्पं क्षित्वा वैकं कुक्षोश्च-
मसौ सांनाय्यापिधानी चेडोपहवनं च वहच्छयोः सांनाय्यकुम्भी
ओक्षोरन्वाहार्यस्थालीं चक्षालीं च पादयोरपिहोत्रस्थालीमाज्य-
स्थालीं चोर्वोरक्षुखलमुसलेण्डयोर्दृषदुपले शिन्ने वृषारवं शम्यां च

3. Instead of राजन्यस्य (so H Bū T. Ā.) T has चत्रियस्य. — From त्रियै to खल्वस्य (l. 9) om. H Bū.

6. अपुष्टत्य T; अपुष्ट्य Pi. Sā., Grhyaprayoga.

17. °हवनचाचयोः H Bū; °हवनश्वचक्षयोस् T; the sec. Baudh. reads वक्षयोः.

18. Instead of ओक्षोर° (T), H Bū have wrongly ओचयोर°. — चाज्यस्थालीं instead of चक्षालीं T.

18. 19. चक्षालीं instead of आज्यस्थालीं T. — वृषारवं H Bū; प्रषारवं T.

- शिरस्त उपसादनीयं कूर्चं निदधाति पत्त उपावहरणीयमेधावशि-
ष्टानि पात्रास्तन्तरेण सक्थिनी निवपेयुरेपो मृन्मयान्यभ्यवहरेयुरेपो
मृन्मयान्यभ्यवहरन्तीति विज्ञायतेवैव वा निदधुर्ब्राह्मणेभ्योयस्त्रयानि
लोहमयानि च दक्षुस्तेषां यान्यासेचनवन्ति तानि दध्ना सर्पिर्मिश्रेण
5 पूरयेत्संस्पृशेदितरास्त्रैरिक्तानि पात्राणि भवन्तीति विज्ञायतेवैवाध्य-
स्तन्मुपवाजनं खारीण्डुमित्तेषास्त्रामिचां कुडृत्य पास्त्रोरादध्यान्मिचा-
वक्षणाभ्यां त्वेत्तेषास्त मत्स्त्रावुत्सिद पास्त्रोरेवादध्यात्त्रामश्वलाभ्यां
लेति दक्षिणे दक्षिणं सवे सवं हृदये हृदयमोस्त्रे जिह्वां यथाङ्गमि-
तराणि संप्रकाशय वपयास्त मुखं प्रकादयति मेदसा प्रोक्षेतीति वि-
10 ज्ञायतेथैनं चर्मणा सशीर्षवक्त्रपादेनोत्तरलोम्ना प्रोक्षेत्त्वमेवम् ॥ ६ ॥
अप्रेर्वर्म परि गोभिर्व्ययस्त संप्रोक्षुष्व मेदसा पीवसा च । नेत्वा
धृष्णुर्हरसा जर्हषास्त्रो दधद्विधच्यन्यर्यङ्गयाता इति स एष वज्रायुधी
यजमानोज्ञसा स्वर्गं लोकमेतीति विज्ञायतेथ यवनुस्तरणीं नानुस्तरि-
ष्यन्तो भवन्त्युत्सृजेद्वा न ब्राह्मणाय वा दद्याद्देवास्त्रेव श्रेयसि भवतीति
15 विज्ञायतेथ यदुत्सृज्यन्भवति तां चिरपसलैरग्निं पर्याणयत्वपश्चाम
युवतीमाचरन्तीमिति तिसृभिः पर्याणीयोत्तरतः प्रतिष्ठितामनुमन्वयते
ये जीवा ये च मृता ये जाता ये च जन्त्वा इत्तेषास्ताः कर्षलोमा-
न्वुत्पाद्य पास्त्रोरेवादध्यान्मिचावक्षणाभ्यां लेति दक्षिणे दक्षिणानि सवे

1. 2. अवशिष्टानि H Bū, sec. Baudh.; अतिशि° T.

6. उपवाजनं H Bū; उपवाजिनं T. — खारीण्डुम् conjectural
reading: खारीण्डुम् H Bū; वारिनत्यम् T. — कुडृत्य H Bū; विधृत्य T.

9. Between मेदसा and प्रोक्ष° T gives सूचौ. Rightly?

13. From अथ यवनु° to यदुत्स (l. 15) om. T.

14. The reading अथास्त्रे° is wholly uncertain, as based on
H Bū alone.

18. पास्त्रोरादध्या° H Bū. — मिचा° लेति om. T. — After
°भ्यां लेति, H Bū (not T) have the following interpolation: अथास्त
मतस्त्रावुत्सिदपास्त्रोरेवादध्यात्त्रामश्वलाभ्यां लेति.

- सव्यान्वैथैनामुत्सृजति माता ब्रह्माणां दुहिता वसूनां स्वसादित्वानाम-
मृतस्य नाभिः । प्र णु वोचं चिकितुषे जनाय मा मामनामामदितिं
वधिष्ठ पिवतूदकं तृणान्यत्तु ओमुत्सृजतेत्वैथैनमुपोषति पुरस्तादाहव-
नीयेन दक्षिणतोन्वाहार्यपचनेन पश्चान्नाहपत्वेनोत्तरतः सभ्भावसध्या-
5 भ्यामैवाप्युत्प्रेक्षा भवति तं यदाहवनीयः प्रथममभ्युज्ज्वलयेद्देवलोकम-
भ्यजैषीदित्वेन जानीयादेथ यदन्वाहार्यपचनः पितृलोकमेष यदि
गार्हपत्यो गन्धर्वलोकमेष यदि सभ्भावसध्या सप्तर्षीणां लोकमेष यदि
सर्व एव सहाभ्युज्ज्वलयेद्युर्ब्रह्मलोकमभ्यजैषीदित्वेन जानीयात्वेच्छात्र स्त्रिय
आहुस्तत्कुर्वन्ति ॥ ७ ॥
- 10 अथैनमादीपयत्वोदीप्यमानमनुमन्त्रयते नैनमपे विदहो माभि-
शोचो मास्य त्वचं चिचिपो मा शरीरं । यदा मृतं करवो जात-
वेदोधेमेन ग्रहिकृतात्पितृभ्य इति प्रज्वलितमनुमन्त्रयते मृतं यदा
करसि जातवेदोधेमेन परिददात्पितृभ्यः । यदा गङ्गात्वसुनीतिमेता-
मद्या देवानां वशीर्भवातीत्येव षड्भूतारं व्याचष्टे षड्भूता सूयं ते
- 15 चचुर्गच्छतु वातमात्रा कां च गच्छ पृथिवीं च धर्मणा । अपो वा
गच्छ यदि तच्च ते हितमोषधीषु प्रतितिष्ठा शरीरैरित्वैतमजं चित्त्व-
नोबलेन शुल्बेन बध्नात्वजो भानस्तपसा तं तपस्व तं ते शोचिस्तपतु तं
ते अर्चिः । यास्ते शिवास्तनुवो जातवेदस्ताभिर्वहेमं सुकृतां यच्च लोका
इति स यक्षपोद्भवति नैनं प्रत्यानयति प्रागु हैक उपोषणादुदकुशेन

5. उत्प्रेक्षा भवति H Bū here and kaṇḍ. 13 (once भवन्ति); उपेक्षा
भवन्ति T here, but आपेक्षा भवन्ति k. 13; in kaṇḍ. 13. Brl reads
उपेक्षा भवति. It seems to be uncertain, whether उपेक्षा or उत्प्रेक्षा
is the true reading. Somehow it must be an equivalent of Hir.'s
विज्ञानं. — So T; H Bū omit अभि before उज्ज्वल°.

6. एवं instead of एनं H Bū. The same v. l. ad l. 8.

19. Conjectural reading. अहोद्भवति H Bū T.

- चिरपसलैः परिषिञ्चन्ति वाङ्मणीभिस्तं प्रत्याह्वेय पर्णमयेन सुवेणीपघातं
 जुहोति य एतस्य पथो गोप्तारस्तेभ्यः स्वाहेति नव सुवाङ्मतीरेषान्यां
 जुहोत्ययं वै त्वमस्मादधि त्वमेतदयं वै तदस्य योनिरसि । वैश्वानरः
 पुषः पित्रे लोककृज्जातवेदो वह्मं सुकृतां यव लोका इत्थैवैव सुव-
 5 मनुप्रहरत्वेतान्यवदानानीडसूने प्रक्षिप्तौदुम्बरी दर्व्योपघातं जुहोत्य-
 पथे रयिमते स्वाहेत्थैव दर्वीमनुप्रहरति जघनेन चितामथैनं नवर्चेन
 याम्येन सूक्तेनोपतिष्ठते प्र केतुना बृहता भात्यपिरित्यासीनः परा-
 चानुशंसति वा जघनेन वादहनं तिस्रो दक्षिणाप्राचीः कर्षूः कुर्वन्त्ये-
 धेना अङ्गिरनुपरिस्त्राव्य सिकताभिरनुप्रकीर्य संग्राहन्ते यवीयान्ववी-
 10 यान्पूर्वः पूर्वः संग्राहन्तेऽमन्वती ॥ ८ ॥

अमन्वती रेवतीः संरभध्वमुत्तिष्ठत प्रतरता सखायः । अत्रा
 जहाम ये असन्नशेवाः शिवान्वयमभि वाजानुत्तरेमेति जघनेन कर्षूः
 पर्णशाखे निहत्याबलेन शुल्बेन बद्धा विनिःसर्पन्ति यद्वै देवस्य सवितुः
 पवित्रं सहस्रधारं विततमन्तरिक्षे । येनापुनदिद्भ्रमनार्तमार्त्तं तेनाहं
 15 मां सर्वतनुं पुनामीति जघन्यो व्युदस्यति या राष्ट्रात्यन्नादपयन्ति
 शाखा अभिमृता नृपतिमिहमानाः । धातुस्ताः सर्वाः पवनेन पूताः

1. °षिञ्चति all. — वाङ्मणीभिस्तं प्रत्याह्वेय T; वाङ्मणीभिस्तत्प्रत्या-
 ह्वेयेन H Bū. I have emended hesitatingly तं (i. e. उदकुशं).

4. After लोका T has स्वाहा, wanting also in T.Ā.

8. वा is both times omitted in T, but आदहनं, not दहनं is
 the word required by the context. The alternative is not clear.
 According to the paddhatis and the rites of Hir., both, the *anu-*
samsanam and the *karṣūkhananam* take place.

8. Instead of दक्षिणाप्राचीः, sometimes दक्षिणाः प्राचीः is read
 in H Bū BrI in kaṇḍ. 16 and in BrI in kaṇḍ. 12. Gopāla quotes
 with °शाम्ना°.

9. परि om. T, Gṛhyapray.

10. संग्राहन्ते T H Bū, संग्राहते Gṛhyapray.; संग्राहने quot. Gop.

- प्रजयास्मान् रखा वर्चसा संसृजाथेति^५ यत्रापस्तबन्धनवेचमाणा^६ अपः
सचेला दक्षिणामुखाः समृत्तिका आस्रवन्ते धाता पुनातु सविता
पुनात्विति^७ नामग्राहं त्रिरुदकमुत्सिचोत्तीर्याचम्यादित्वमुपतिष्ठत उद्वयं
तमससरीत्वेथ गृहानायन्ति^८ यच्चात्र स्त्रिय आऊस्तत्कुर्वन्त्येतस्मिन् का-
5 लेखामात्वाः केशरमश्रूणि वापयन्ते ये सन्निधाने भवन्ति^९ विकल्प
इतरेषु वापयेरन्वा निवर्तयेरन्वा^{१०} श्रुतवता तु वप्नन्मेवासन्निधानेपीति
बोधायनस्य कल्पो^{११} न समावृत्ता वपेरन्नन्यत्र विहारादित्येके^{१२} मातरि
पितर्याचार्य इति त्रिरात्रमचारखलवणभोजनमधःशयनं ब्रह्मचर्यं^{१३} त्र्यहं
षडहं द्वादशाहं संवत्सरं वा यावद्ब्रह्मणं^{१४} द्वादशाहावरार्धं परमगुरु-
10 र्ज्वेमघोदकमितरेषु त्रिरात्रं^{१५} यावज्जीवं प्रेतपत्न्येथ यद्याहिताभिरन्यत्र
प्रेयात् ॥ ९ ॥

अथ यद्याहिताभिरन्यत्र प्रेयाद्दीप्यमानैरह्यमानैरासीरन्यावदस्य

4 sqq. I am not certain about the reading and interpretation of this difficult passage, quoted also in the commentary on the Pi.Sā. (p. 108 and 104).

6. 7. °पीतिबोधायनस्यकल्पो H Bū; °पिनबोधायनकल्पेन Pi.Sā.; T: °पितुनुबो° etc. as H Bū.

7. °रन्नन्यत्रविहाराद् Pi. Sā.: °रन्नित्यत्ववि° Bū: °रन्नित्यत्रवि° H; °ननन्वत्रवि° T. Compare Āp. dhś. I. 10. 7 and Hir. dhś. in Bühler's edition of Āp. dhś., ad II. 15. 11.

8. Before त्र्यहं H Bū (not T, Pi. Sā.) have च.

9. वा only in H Bū, not in T and Pi. Sā.

10. Instead of °वमघोदक° H Bū give °वमयोदकम°, T °वं-सोदकम° (i. e. °वमसोदकम°). Compare the preface.

12. दीप्यमानैरह्य° H Bū: दीप्यमानैर्ह्य° Pi. Sā.; दोष्यमानैः-ह्य° T. Comp. the Baudhāyanapassage quoted by Rudradatta on Āp. śrs. IX. 8. 5: दीप्यमानेष्वेवाह्यमानेषु यावन्त्यतिक्रान्तान्यभिहो-त्राणि स्तुतानि प्रतिसंस्त्राय जुहुयात्; Śat. Br. XII. 5. 1. 1: अथैक आहुः । एवमेवान्वाहिता अह्यमानाः शयीरन्निति. Here अन्वाहिताः

शरीरमग्निभिः समागमयेरन्नित्वेनैतदभिवान्यायै पयो दोहयित्वा गार्ह-
पत्येभिविष्यन्दयित्वाहवनीयेभिविष्यन्दयेद्धस्तात्समिधमाहरेदुपरिष्टाद्वि
देवेभ्यो हरतीति विज्ञायतेथैनमादायान्तरेण वेद्युत्करो प्रपाद्य प्रसि-
द्धमुपोषेयुरित्वेथ यदि दग्धः स्वादस्वीन्याहृत्यान्वेदि शरीराणां

5 कृष्णाजिने पुष्पाकृतिं कृत्वा तेषूपरि पात्राणि चित्वा कुशतरुणकैः
प्रतिष्ठाव्य प्रसिद्धमुपोषेयुरित्वेथ यद्यस्त्रीणि न विन्देयुस्त्रीणि षष्टि-
शतानि पर्णत्सरुणामेव कृष्णाजिने पुष्पाकृतिं कृत्वा तेषूपरि पात्राणि
चित्वा कुशतरुणकैः प्रतिष्ठाव्य प्रसिद्धमुपोषेयुरित्वेथ यदि दिगेव
प्रज्ञायते तां दिशं विहारं कल्पयित्वासावेहीति नामग्राहमाह्वय

10 पर्णत्सरुणामेव कृष्णाजिने पुष्पाकृतिं कृत्वा तेषूपरि पात्राणि चित्वा
कुशतरुणकैः प्रतिष्ठाव्य प्रसिद्धमुपोषेयुरित्वेथ यदि दिगपि न प्रज्ञायत
इमां दिशं विहारं कल्पयित्वासावेहीति नामग्राहमाह्वय पर्णत्सरुणा-
मेव कृष्णाजिने पुष्पाकृतिं कृत्वा तेषूपरि पात्राणि चित्वा कुशतरु-
णकैः प्रतिष्ठाव्य प्रसिद्धमुपोषेयुरित्वेहाहितापिमग्निभिर्दहन्ति यज्ञपात्रै-

15 ञ्चेति विज्ञायते पुष्पाकृतिर्ह्यस्य प्रियतमेत्येतामनुष्ठां दहनस्य ब्रुव-
तेथाप्युदाहरन्ति शरीरदायादा ह वा अपयो भवन्तीति तदपि
दाशतये विज्ञायते शतमिदं शरदो अग्नि देवा यत्रा नञ्चक्रा जरसं
तनूनाम् । पुत्रासो यत्र पितरो भवन्ति मा नो मध्या रीरिषता-
युर्गन्तोरिति ॥ १० ॥

answers to दीप्यमानैः; Ait. Br. VII. 2: एवमेवैनान् (sc. अग्नीन्)
अजस्रानब्रुत इन्वीरन्.

1. 2. So H Bū; गार्हपत्येभिविष्यपित्वाहवनीयेधस्तात्समिधमाहरं-
त्युपरिष्टा° T.

4. Here and l. 6, 8, 11 H Bū every time omit इति.

6. Here and l. 8. 14 H Bū both times omit प्रसिद्धं.

16. इति om. T.

17. दाशयते i. e. RS. I. 89. 9.

- अथातः संचयनमेकैस्त्वां लुष्टायां तिष्ठसु वा पञ्चसु वा सप्तसु वा नवसु वैकादशसु वायुगमा रात्रीरर्धमासास्मान्नृतृन्संवत्सरं वा संपाद्य संचिनयुरिति स उपकल्पयते सतं च चीरं चाज्यं चोदकुशं च दर्भांश्च परित्स्तरणीयान्नीललोहिते सूत्रे बृहतीफलं चारमानं चापामागं च
- 5 वेतसशाखां च सिकताञ्च मुल्वं च पर्णशाखे चोत एवादहनादङ्गाराग्निर्वत्य तिस्रोवसर्जनीया जुहोत्यव स्रज पुनरग्ने पितृभ्यः संगच्छ पितृभिर्यत्ते छण्डः शकुन आतुतोदेत्येतेतस्मिन्सते चीरं चोदकुशं च निषिच्य वेतसशाखयावोचन् संपादयत्यप्रकाशयञ्छरीराणि यं ते अपिममन्वामेति षड्भिः प्रथमां वोत्तमां वा द्विरभ्यावर्तयेयुरेतेतदाद-
- 10 हनमुदकुक्षीः स्ववोचितमवोच्य यास्य स्त्रीणां मुख्या सा सव्ये पाणौ बृहतीफलं नीललोहिताभ्यां सूत्राभ्यां विप्रध्यारमानमन्वास्त्रायापा-
मार्गेण स्रजदुपमृज्यान्वीचमाणा दत्तः शिरसो वास्त्रि गृह्णात्वुत्ति-
ष्ठातस्तनुवं संमरस्व मेह नाचमवहा मा शरीरम् । यत्र भूयै बृहसे
तत्र गच्छ तत्र त्वा देवः सविता दधात्विति तं एकमिति द्वितीयं
- 15 पर ऊ त एकमिति तृतीयं तृतीयेन ज्योतिषा संविशस्वेति चतुर्थं
संवेशनस्तनुवै चाखरेधीति पञ्चमं प्रियो देवानां परमे सधस्व इति

4. लोहितसूत्रे T.

5. मुल्वं T. मुल्वे H Bū.

6. °वसर्जनीया is a conjectural reading. °वर्जनीया H Bū,
विसर्जनीया T. Gr̥hyapray.

7. Is चोदकुशं (so all MSS.) to be corrected into चोदकं?

8. °वोचन् or °वोचत H Bū: °वोच्य T. — With °पादयत्य°
begins the MS. Burnell. °पादयत्य° T Brl, Gr̥hyaprayoga: पात-
यत्य° H Bū. I am uncertain, which reading to accept.

9. अथेतद् H Bū; अथेनद् T Brl Gr̥hyaprayoga.

10. अवोचति Gr̥hyaprayoga; अवोचिति Brl, अवोच्य H Bū T.

षष्ठमेधेन सुसंचितं संचित्य पिण्डं करोति^१ तं तथा करोति यथास्य
कपोतरक्षायायां नोपविशेदित्वेधेनमपरिमितैः सुद्रमिश्रैररमभिः परि-
चिनोति^२ न तेन परिचिनुयाद्यथास्य कपोतरक्षायायां नोपविशेदित्वे-
धेताम्यस्त्रीन्यङ्गिः प्रचास्य कुम्भे वा सते वा कृत्वादायोपोत्तिष्ठत्युत्तिष्ठ
5 प्रेहि ॥ ११ ॥

उत्तिष्ठ प्रेहि प्रद्रवीकः कृणुष्व परमे व्योमन् । यमेन त्वं यम्या
संविदानोत्तमं नाकमधिरोहेममिति^३ तं प्रतिविशं कुम्भं निधार्योषातो
हविर्यज्ञियं निवपनं^४ यं कामयेतानन्तलोकः स्वादिति^५ समस्या उद्धते
सिक्ततोपोत्ते परिश्रिते निदधाति पृथिव्यास्त्वा अचित्वा अपामोष-
10 धीनां रसे सुवर्गे लोके नाकस्य त्वा पृष्ठे ब्रध्नस्य त्वा विष्टपे सादया-
म्यसावित्वेनन्तलोको हैव भवतीति विज्ञायते^६ जघनेन कुम्भं तिस्रो
दक्षिणाप्राचीः कर्षूः कुर्वन्तीति तत्पुरस्ताद्यास्यात्^७ जघनेन कर्षूः पर्श्व-
शाखे निहत्वाबलेन मूलनेन बद्धा विनिःसर्पन्तीति तत्पुरस्ताद्यास्यात्^८
यत्रापस्तबन्धनवेचमाणा^९ अपः सचेत्ता दक्षिणामुखाः समृत्तिका आस्र-
15 वन्ते धाता पुनातु सविता पुनात्विति^{१०} नामग्राहं त्रिदक्कमुत्सिच्यो-
त्तीर्याचम्यादित्वमुपतिष्ठत उद्धयं तमसस्यरील्लेखं गृहानायन्ति^{११} यज्ञान्
स्त्रिय आङ्गसात्कुर्वन्ति ॥ १२ ॥

ते यदि पुनर्धन्वन्तो भवन्ति पुद्गलादेवावशेषयेद्युर्बुधं चारशी च

1. Between संचित्य and पिण्डं H Bū add तस्य, not T Brl. — करोतितंतथा om. H Bū; they have करोत्यथास्य.

2. अघेनमप° H Bū; अघेनान्यप° Brl; अघेनानप° T. — So emended; °मिश्रैररिमभिः all MSS. Compare C. 385.

3. गतेन H Bū Brl; गते T.

4. सते T Brl; शरावे H Bū.

7. निधाया° all; निदधात्वा° Brl (sec. m.?).

9. After निदधाति T adds शांत्वा इति.

10. सुवर्गे T Brl: स्वर्गे H Bū.

छण्णाजिनं दृषदुपले शम्यामित्येय यवनप्रहृतानि सुयस्त्रैव कस्य चाश्व-
त्यस्वारणी गृहीत्वा मधित्वाभिमुपसमाधाय संपरिस्तीर्य दक्षिणेनाग्निं
दक्षिणाग्रान्दर्भान्संस्तीर्य तेषूपरि छण्णाजिने शम्यायां दृषदुपले युक्ता-
स्त्रीन्ववाञ्जनं पिप्वा पुराणसर्पिषा समुदायुत्य जुहुा प्रसेकं जुहोत्वस्त्रा-
5 त्तमग्निं जातोस्त्रयं त्वदग्निं जायताम् । अग्नये वैश्वानराय सुवर्गीय
लोकाय स्वाहेत्येवैवानुग्रहरति जुहं चारणी च छण्णाजिनं दृषदुपले
शम्यामित्येवाप्युत्प्रेषा भवति तं यदि ज्वालोर्ध्वमभ्युज्ज्वलयेद्देवलोक-
मभ्यजैवीदित्वेन जानीयादेष यदि मुहूर्तमुदेत्वा बाधमेदन्तरिक्षलोक-
मित्वेन जानीयादेष यदीमामनुविनयेदिहैवेति जानीयादेषाच्च स्त्रिय
10 आहुतात्कुर्वन्ति न चास्त्रात् ऊर्ध्वं रमश्चानं कर्तुमाद्रियेतोऽहतीर्वास्त्रा-
दहये वपेदेषाभिर्वा परिचिन्यात्तमभ्येवादित्यस्तपस्त्रिभि वातः पवते
तमापः सृष्टुमिति स नादित्यस्त सक्वाशान्न वायोर्नापां स्रष्टाच्छिषते

1. So emended; यस्त्रैवकचाश्व° H; यस्त्रैवचाश्व° Bū; यस्त्रैवै-
कसाश्व° T; यस्त्रैवैकस्त्रचाश्व° BrL.

2. Between दक्षिणेन and दक्षिणाग्रान् BrL has अग्निं, T: आह-
वनीयं, H Bū nothing.

3. शम्यां T; शम्यायां the others.

3. 4. युक्तीतान्वस्त्रीन्ववा° H Bū; युक्तास्त्रीन्ववा° BrL; युक्ता-
स्त्रवा° T.

6. °चारणी H Bū BrL; °चारणि T.

7. For उत्प्रेषा comp. p. 12, l. 5. — °र्ध्वमभ्युज्ज्वलयेद् BrL;
°र्ध्वमभ्युज्ज्वलयेद् T (consequently = BrL); °र्ध्वमभ्युज्ज्व° H Bū.

8. Instead of एनं (T, BrL) H Bū have एवं here and l. 9. —
उदेत्वाबाधमेद् BrL; वाभूमेद् T; उदेत्वाज्ज्वलयेद् H Bū.

9. °मामनुविनयेद् BrL; °मानविनयेद् T; °मामनुविनयेद् H Bū.

10. °येताहुतिर्वा H Bū; °येताहुतिर्वा BrL; °येताहुतिर्वा T.
Compare the parallel passage of Hir. and the preface.

11. वपेद् H Bū T; निवपेयुर् BrL.

यमेवं निदध्युर्य उ चैनदेवं विदुरेवमु हाहीनाहा श्वःश्वोहायनास्तं हो
 एवं चक्रे तस्यो हेमेहीनाहा श्वःश्वोहायना त्रयसी त्रयसी ह्यसौ
 व्युहन्ती व्युहति वस्यसी वस्यसी प्रजा भवति यमेवं निदध्युर्य उ
 चैनदेवं विदुरेतां ह कौषीतकिर्विदां चकार तस्यो हेमे कौषीतकिनः
 5 त्रयसी त्रयसी ह्यसौ व्युहन्ती व्युहत्वस्यै वस्यसी वस्यसी प्रजा भवति
 यमेवं निदध्युर्य उ चैनदेवं विदुर्य उ चैनदेवं विदुः ॥ १३ ॥

एकाहं धुनुयुस्त्रीस्त्रहानि धुनुयुः पञ्च सप्त नवैकादशाहान्वर्धमासं
 धुनुयुरेयुग्मा रात्रीरर्धमासान्मासानृतून्संवत्सरं वा संपाद्य धुनुयुरि-
 ति स उपकल्पयति दधि च वाजिनमिश्रं कुशीं च शतातृणां तिस्रः
 10 पात्वाश्लो मेधो रोहितं चर्मानडुहमाहननार्धमपसत्तावृत्तां रज्जुं परि-
 श्रयणीं षट्कृतानीष्टका आममया अपरिमिताश्च लोकपृष्ठा दद्या

1. 3. 6. यमेव H Bū; यमेवं T Brl.

1. This passage may be called the most difficult of the whole sūtra. I therefore give the vv. ll. of all my MSS., as I have read them: एवमुहाहीनाहाश्वत्थाहायनास्तंहोएवञ्चक्रेतस्येहोमे-
 हीनाहात्रयसी° Brl; एवमुहाहाहीनाहाश्व(or श्व)धोहायनास्तंहोएवं-
 चक्रेतस्योहेमेहाहीनाश्वत्थाहायनात्रयसी° Bū; एवमुहाहाहिनाश्वधो-
 हायनास्तं (etc., the rest as Bū) H; एवमुखानाहाहायनास्तंहोहे-
 वञ्चतस्योहेमोहाहिनाहाश्वत्थायहायनात्रयसि° T. I have without
 hesitation taken into the text the ingenious conjecture of Prof. Kern:
 श्वःश्वो instead of श्वधो or श्वत्थो. But nevertheless the inter-
 pretation has many difficulties. Compare the shorter redaction of
 this „vijñānam“ in the Hiraṇyakeśisūtra. The meaning seems to
 be: „whomsoever they inter in this way, and they, who know
 this, (with those it will be) even thus: ever and ever returning
 years with not-lessened days — so him (for whom this ceremony
 has been performed) he (the performer) makes, his are those ever
 and ever returning years with not-lessened days“. If this is the
 sense of the words, to अहीनाहा the visarga ought to be added.

5. Comp. TS. II. 1. 10. 3.

धानास्तिलमिश्राश्चातिलमिश्राश्चाद्यैतदभिवाच्यायै दुग्धमर्धपात्रं समूलं
 बर्हिर्नलेषीकां भुक्तभोगं च वासः चित्रवितृष्णीं चतुरो लोष्टान्पञ्च चरु-
 न्पञ्चापूर्पोषेष्वां घृतैर्नैकोभिघारितः ~ शृतेनैकः ~ क्षीरेणैको ~ दध्नीको ~ मधु-
 नैकश्चैतुरः सखानर्जुनस्तम्बं दूर्वास्तम्बं काशस्तम्बं कुशस्तम्बं चतुरो
 5 नानावृक्षीयान्परिधीन्यर्णमयवारणवैतसश्मीमयान्दे शाखे वारण-
 शाखां च शमीशाखां च यवान्सर्वीषधीः सिकताश्च शुल्बे च तिस्रश्च
 पर्णशाखा ~ अथान्तरेण ग्रामं च श्मशानं चागारं वा विमितं वा
 कारितं भवति ~ तद्वृथापिमुपसमाधाय जघनेनाग्निं तिस्रः पालाशो
 मेघो निहत्य तासामन्तरेणास्त्रिकुशं निधाय तदुपरिष्ठाच्छतातृणाम-
 10 ध्वजस्य दध्ना वाजिनमिश्रेण पूरयति वैश्वानरे हविरिदं जहोमीमं
 समुद्रं शतधारमुत्समिति द्वाभ्यां ~ द्रप्साननुमन्वयते द्रप्सस्तन्देत्येधैनं
 रोहितेन चर्मणानडुहेनाभिघातमभिघातं चिरपसलैः परियन्त्यजिनमौ
 अजिनमौ इति त्रिस्त्रिरेव रात्रिः परियन्ति ~ चिरह्र ~ एवममात्वा
 एवं स्त्रियस्तेन्दु नर्तकश्चानुनृत्यैर्युय्यश्चापहन्यते ~ खार्यां वा पत्ने वा

1. So H Bū Brl; °आंश्चाभिवाच्या° T.

5. नानावृक्षान् Brl; नानावृक्षान् T H Bū, but comp. kaṇḍ. 15
 s. f. and Āp. śrs. V. 17. 5. — वैतस° T Brl; वेतस° H Bū.

6. Instead of शमी° Brl has पर्ण° (T omits the word), but
 comp. kaṇḍ. 16. — सर्वौषधीस् Brl, सर्वौषध the others.

8. तद्वृथापि T Brl; तद्वृथापि H Bū. Comp. kaṇḍ. 17 init.

9. Between निहत्य and तासाम° Brl has तदुपरि.

12. अभिघातं only once T Brl.

12. 13. यन्त्यजिनमौ इति Brl; यन्त्यजिनमौअजिनमौलिति T;
 यन्त्यजिनमौअजिनमौइति H Bū. The Baudh. paddh. Burnell has:
 अजिनमौर्यजिनमौर्यजिनमौयीति. Compare Hir. XXIX. 2 (med.)
 and C. 84. The repetition of अजिनमौ, although it is to be said
 thrice, has its analogy in मधु, Āp. śrs. XV. 8. 6.

14. Uncertain reading. पत्नेवा Bū; पत्ने(पत्ने?)वा H; पत्ने-

समवशमयन्ते^५ यद्देवां समवशमित्वं भवति तेन तथा प्रययुर्यदहर्न
पुरस्तान्न पञ्चाब्दमसं पञ्चयुक्ते महारात्र उत्थाय प्रययुः ॥ १४ ॥

ते महारात्र उत्थाय प्रययुर्ज्ञात्वा रमशानकरणमैते ब्राह्मणा
अधीरादायोत्तरतो गत्वा लोष्ठानुपसंहरन्तीष्टका वीथैतदादहनमुद-
5 कुक्षैः स्वोचितमवोचत्वपेत वीत वि च सर्पतातो येच स्त्र पुराणा
ये च नूतनाः । अहोभिरङ्गिरक्तुभिर्व्यक्तं यमो ददात्ववसानमस्या
इति^६ यथा जीवदुपसर्पेद्विज्ञायते न जीवन्तमभिनिदध्याब्जजीवन्तम-
भिनिदध्याब्जवतो ह्येष प्राणानभिनिदध्यादिति^७ पर्णशाखया वेदयि-
त्वापसलावृत्तया रज्ज्वा परियन्ति प्रेमां मात्रामुपस्तुहीति^८ तस्त्र मात्रा^९
10 यदि जीवदध्नं पुरस्तान्नाभिदध्नं पञ्चाब्देदि नाभिदध्नं पुरस्ताज्जानुदध्नं
पञ्चाब्देदि जानुदध्नं पुरस्तान्नुल्फदध्नं पञ्चाब्देदि गुल्फदध्नं पुरस्तात्समं
भूमेः पञ्चात्पुरुषमात्रं भवतीति विज्ञायत^{१०} उक्तं विधाभ्यासमनुसन्धं

वा T; पल्ले(or पल्ले)वा Brl. Hir. (XXIX. 1. s. f.) has तल्ले वा, com-
pare also Kāty. śrs. XXI. 3. 7. In the Baudh. gṛhyasūtra II. 13
the same पल्ले occurs also at the side of गोष्ठे.

1. समवशमयन्ते Bū H T; समवशमयन्ते Brl. For this word
compare Śat. Br. VII. 3. 2. 1 and Śāṅkh. gṛhs. I. 14. 7. — समव-
शमि(or यि)तत्वं Bū H; समवशमैतत्वं Brl T.

2. महारात्रादुत्थाय here and 21. 3 H Bū; महारात्रउ° T;
सहात्रउ° Brl.

3. Emended. MSS.: आतीरा°, अभिरा°, अद्रिरा°.

7. So emended. जीवदुपसर्पेद् H Bū; जीवमुपसर्पेद् T; जीव-
मु(?)पसर्पेद् Brl. But a paddhati: यथा उदकस्वनेन सर्वे जन्तवोप-
सर्पेयुः. Comp. Hir. XXIX. 1. s. f. The words यज्जीवन्तमभिनिद-
ध्याब्ज are only found fully in Brl. But T has: निदध्याब्जजीवतो,
with यत!

8. Comp. the crit. note on 8. 6.

12. उक्तं namely in the Cayanāsūtra cp. 19. — From अनुसन्धं
to कुर्वन्ति is also found in the Baudh. cayanāsūtra c. 19.

लेखां लिखत्येपोद्भूत्य सन्धां कर्षूः खानयन्त्युक्थयन्त्यपस्थाँ दक्षिणतश्च
 पश्चाच्च वर्षीयसीः कुर्वन्त्येथ द्वाभ्यामात्मन्नपिं गृह्णीते मयि गृह्णाम्यग्रे अ-
 पि यो नो अपिरिति स्वयंचितिं जपति यास्ते अपि समिधो यानि धा-
 मेति श्वेतमश्वमभिमृश्यान्तःशर्करमिमामुपदधाति प्रजापतिस्त्वा सादयतु
 5 तथा देवतयाङ्गिरस्वद्भुवा सीदेत्येथास्त्रैतत्पुरस्तादेवौदुम्बरं युगलाङ्गलं
 कारितं भवति सप्तगवं वा त्रयोदशगवं वोंयुग्मा युक्तस्य भवन्त्येथा-
 नडुहो युनक्ति सवितैतानि शरीराणि पृथिव्यै मातुरूपस्य आदधे ।
 तेभिर्युज्यन्तामघ्निया इति कर्षति शुनं वाहाः शुनं नराः शुनासीरा-
 विमां वाचमिति द्वाभ्यां सीतां प्रत्यवेक्षते सीते वन्दामहे त्वावाची
 10 सुमगे भव । यथा नः सुभगाससि यथा नः सुफलाससीत्येथास्त्रि-
 कुक्षं सीतायां निदधाति सवितैतानि शरीराणि पृथिव्यै मातुरूपस्य
 आदधे । तेभिरदिते शं भवेत्येथानडुहो विमुञ्चति विमुच्यध्वमघ्निया
 देवयाना अतारिष्म तमसस्सारमस्य । ज्योतिरापाम सुवरगन्नेति त
 एतेध्वर्योर्भवन्ति यदि दक्षिणावान्पितृमेधो यद्यु वै सत्त्रियोपि र्यथा-
 15 गवं व्युदचन्ति यच्चैवानड्वाहस्तद्युगलाङ्गलमेथैनमुपवातयति प्र वाता

2. From अथ द्वाभ्यां to ध्रुवा सीदेति = Baudh. cay. sū.
 c. 20. init.

5. From अथास्त्रै° to °गवं वा is also found in the Baudh. cay.
 sū. 24 s. f. but with षड्गवं वा द्वादशगवं वा.

6. After °दशगवं वा Brl continues with नलं स्रवं (24. 10).

9. From वाचमिति to देवता प्रजापति° (p. 23. l. 6) om. T.

13. 14. From त एते to युगलाङ्गलं (l. 15) also in the cayana-
 sūtra (cp. 25), but here we have दक्षिणावता यजते instead of दक्षि-
 णावान्पितृमेधः.

15. व्युदचन्ति H; व्युद्वन्ति B; व्युदचति cayanasūtra (MS. Haug);
 व्यादचन्ति Mahāgnisarvasva; यदि सत्त्रेपि चीयते तदा यद्यागवं यस्य
 ते बलीवर्दास्तस्मैवोत्सृजन्ति । न त्वध्वर्यवे दातव्याः तस्यापि तत्र यज-
 मानत्वात् Mahāgnisarvasva, MS. Burnell fol. 31. a. 1.

वान्ति पतयन्ति विद्वत उदोषधीर्जिह्वते पिन्वते सुवः । इरा विश्वस्यै
 भुवनाय जायते यत्पर्जन्यः पृथिवीं रेतसावतीत्येभिपवत्सर्वीषधीर्वपति
 यथा यमाय हार्यमवपन्पञ्च मानवाः । एवं वपामि हार्यं यथासाम
 जीवलोके भूरय इत्येव सिकता निवपत्यपि तव अवी वय इति
 5 षड्भिरनुक्कन्दसमर्थोर्ध्वचित उपदधाति चितः स्त्र परिचत ऊर्ध्वचितः
 अथध्वं पितरो देवता प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया देवतयाङ्गिर-
 स्वद्भुवा सीदेति अथानुब्रूहत्याप्रायस्वेति गायत्र्या ब्राह्मणस्त्र्यं सं ते
 पयांसीति चिष्टुभा राजन्यस्त्र्यं यथासुष्टु यथाशर्करामनुब्रूहत्येव द्वाभ्या-
 मात्मन्नपि गृह्णीते मयि गृह्णाम्यग्रे अपि यो नो अभिरिति स्वयं-
 10 चितिं जपति यास्ते अग्रे समिधो यानि धामेति श्वेतमश्वमभिमृश्या-
 धिद्रवणं जपत्यपामिदं न्ययनं नमस्त इति द्वाभ्यामथ चैचवितृक्षीं
 चतुरो लोष्ठानुपदधात्युत्ते तभ्योमि पृथिवीं त्वत्परीमं लोकं निदधन्वी
 अहं रिषं । एतां स्त्रूणां पितरो धारयन्तु तेचा यमः सादनात्ते
 मिनोत्विति पुरस्तादुपदधात्येपसर्प मातरं भूमिमेतामुब्यचसं पृथिवीं
 15 सुशेवां । ऊर्णम्रदा युवतिर्दक्षिणावत्येषा त्वा पातु निर्द्धत्वा उपस्त्र
 इत्युत्तरत उक्कन्नस्त्र पृथिवि मा वि बाधिताः सूपायनास्यै भव
 सूपवञ्चना । माता पुत्रं यथा सिचाभ्येनं भूमि वृष्विति पश्चादुक्कन्न-
 माना पृथिवी हि तिष्ठसि सहस्रं मित उप हि अयन्तां । ते गृहासो

4. From सिकता निवपति to अनुब्रूहति (l. 8) also in the
 cayanāsūtra (26. s. f.) with the exception of पितरः . . . सादयतु.

8. On यथासुष्टु यथाशर्करं compare Mahāgnisarvasva fol. 26. a:
 यथा अपिचैत्रं समं भवति यथा च तद्वहिः शर्करा दृढा भवन्ति
 तथा शर्करा अनतिक्रम्य संभारान्ब्रूहति.

8. 9. With अथ द्वाभ्यां T Bū H begin a new chapter; H Bū
 repeat the words अथ द्वाभ्यां . . . णीति, H closing them with
 ॥ १४ ॥. In Bū the number is added in margine.

11. TS. IV. 6. 1. 3.

- मधुश्रुतो विश्वाहास्त्री शरणाः सन्त्वचेति दक्षिणतल्लेया देवतं कृत्वा
सूददोहसः करोत्वैथेनं तिलमिश्राभिधानाभिरूपकिरत्वैषीधाना हरि-
णीरर्जुनीः सन्तु धेनवः । तिलवत्सा ऊर्जमस्मै दुहाना विश्वाहा
सन्त्वनपस्फुरन्तीरित्वैथैतदभिवान्यायै दुग्धमर्धपात्रं दक्षिणत उपदधा-
5 त्वेषा ते यमसादने स्वधा निधीयते गृहे । अक्षितिर्नाम ते असा-
वित्वेन यजमानस्य नाम गृह्णाति~तथा देवतं कृत्वा सूददोहसं
करोति~दक्षिणतः समूलं बर्हिर्निदधातीदं पितृभ्यः प्रभरेम बर्हिर्देवेभ्यो
जीवन्त उत्तरं भरेम । तत्त्वमारोहासो मेथ्यो भव यमेन त्वं यम्या
संविदान इति~तथा देवतं कृत्वा सूददोहसं करोत्वैथ नलेषीकामु-
10 पदधाति नलं स्रवमारोहैतं नलेन पथोन्विहि । स त्वं नलस्रवो भूत्वा
संतर प्रतरोत्तरिति~तथा देवतं कृत्वा सूददोहसं करोत्वैथास्त्रिकुशं
भुक्तभोगेन वाससा निर्णिज्य यथाङ्गं चिनोति सवितैतानि शरीराणि
पृथिव्यै मातुरूपस्य आदधे । तेभ्यः पृथिवि शं भवेत्वैत्र षड्ढोतारं व्या-
चष्टे~षड्ढोता~सूर्यं ते चचुर्गच्छतु वातमात्मा व्यां च गच्छ पृथिवीं च
15 धर्मज्ञा । अपो वा गच्छ यदि तत्र ते हितमोषधीषु प्रतितिष्ठा
शरीरैः । परं मृत्यो अनुपरेहि पन्थामिति चोथैनमुपवातयति शं
वातः शं हि ते घृष्टिः शमु ते सन्त्वोषधीः । कल्पन्तां मे दिशः
शग्मा इत्वैथैतान्यस्य चरुन्त्सापूपानुपदधात्वूपवान् घृतवांश्चरुह सी-
दतूतभुवनपृथिवीं वामतोपरि । योनिष्ठतः पथिष्ठतः सपर्यंत ये
20 देवानां घृतभागा इह स्तः । एष ते यमसादने स्वधा निधीयते
गृहेसावित्वेन यजमानस्य नाम गृह्णाति~दशाचरा तां रचस्व तां
गोपायस्व तां ते परिददामि तस्यां त्वा मा दभन्पितरो देवता ।
प्रजापतिस्त्वा सादयतु तथा देवतयाङ्गिरस्वब्रुवः सीदेति पुरस्तादुप-
दधात्वैपूपवाञ्कृतवानित्पुत्तरतोपूपवान् चीरवानिति पश्चादपूपवान्-
25 धिवानिति दक्षिणतोपूपवाञ्धुमानिति मध्ये~शताचरा सहस्राचरा-

युताचराच्युताचरेति प्रतिदिशमनुषजति^{१३} तथा देवतं कृत्वा सूददो-
हसः करोत्येधैनमतिलमित्राभिधानाभिरूपकिरत्येतास्ते स्वधा अमृताः
करोमि यास्ते धानाः परिकिराम्यच । तास्ते यमः पितृभिः संविदा-
नोत्र धेनूः कामदुधाः करोत्वित्येध चतुरः स्रम्बानुपदधाति चरुणा-
5 मुपरिष्ठात्तामर्जुनौषधीनां पयो ब्रह्माण इद्विदुः । तासां त्वा मध्या-
दादधे चरुभ्यो अपिधातव इति पुरस्तादर्जुनस्तम्बं^{१४} दूर्वाणां स्रम्बमाह-
रैतां प्रियतमां मम । इमां दिशं मनुष्याणां भूयिष्ठानुविरोहत्वित्युत्तरतो
दूर्वास्तम्बं^{१५} काशानां स्रम्बमाहर रक्षसामपहत्यै । य एतस्मै दिशः प-
राभवन्नघायवो यथा ते नाभवन्पुनरिति पश्चात्काशस्तम्बं^{१६} दर्भाणां
10 स्रम्बमाहर पितृणामौषधीं प्रियां । अन्वस्मै मूलं जीवादानु काण्डमथो
फलमिति दक्षिणतो दर्भस्तम्बं^{१७} चतुर्णां स्रम्बानामग्रैर्मध्यमं चरुमपिद-
धात्येतैरेव चतुर्भिर्मन्त्रैस्तथा देवतं कृत्वा सूददोहसः करोत्येध चतुरो
नानावृक्षीयान्परिधीन्यरिदधाति मा त्वा वृक्षौ संवाधिष्टां मा माता
पृथिवि त्वं । पितृन्ह्यच गक्कास्त्रेधासं यमराज्य इति पर्णमयवारणी
15 पुरस्ताच्चोत्तरतश्च^{१८} मा त्वा वृक्षौ संवाधेष्टां मा माता पृथिवी मही ।
वैवस्वतं हि गक्कासि यमराज्ये विराजसीति वैतसशमीमथौ पश्चाच्च
दक्षिणतश्च^{१९} तथा देवतं कृत्वा सूददोहसो करोत्येध नलेषीकावित्येके^{२०}
लोष्ठानुपदधाति पृथिव्यास्त्वा ॥ १५ ॥

पृथिव्यास्त्वा लोके सादयाम्यमुष्य शर्मासि पितरो देवता प्रजा-
20 पतिस्त्वा सादयतु तथा देवतयाङ्गिरस्वडुवा सोदेति शतं पुरस्तादु-
पदधात्येन्नरिचस्व त्वा लोके सादयामीति शतमुत्तरतो^{२१} दिवस्त्वा
लोके सादयामीति शतं पश्चाद्दिशां त्वा लोके सादयामीति शतं
दक्षिणतो^{२२} नाकस्व त्वा पृष्ठे ब्रध्नस्व त्वा विष्टपे सादयामीति द्विशतं

13. नानावृक्षीयान् H Bū; °वृक्षान् Brl: °वृक्षान् T. Comp.
p. 20. 5.

17. नलेषीकावित्येके Brl, T; नलेषीकामुपदधातोत्येके H Bū.

- मध्ये^१तया देवतं कृत्वा सूददोहसः करोत्येव लोकपूणा उपदधाति
लोकं पूणं किद्रं पूणाथो सीद शिवा त्वं । इन्द्रापी त्वा बृहस्पति-
रस्मिन्वोनावसीषदन्निति^२लोकपूणाभिः सहसं संपद्यते^३द्विषहस्तादिव्हे-
तान्येव पुनः पुनरुपदध्यात्काढकापिचितावपि पञ्चाशीतिशतमुपदध्या-
5 द्विञ्जयतेपि चित्वा सीचामस्या यजेत मैत्रावरुणामिच्चया वेति काढ-
कापीनां ब्राह्मणं^४तया देवतं कृत्वा सूददोहसः करोत्येवावद्रुत्व
कृष्णमश्वमभिमृश्य तनुपुरीषमुपदधाति पृष्ठो दिवीति^५तया देवतं
कृत्वा सूददोहसं करोत्येनमुपवातयति शं वातः शं हि ते घृणिः
शमु ते सन्वोषधीः । कल्पन्तां ते दिशः सर्वा इत्येनमभिमृशतीद-
10 मेव मेतोपरामार्तिमाराम कां चन । तथा तदश्विभ्यां कृतं मित्रेण
वरुणेन चेति^६पुरस्ताद्वारणशाखां निदधाति वरणो वारयादिदं देवो
वनस्पतिः । आत्यै निर्द्धत्यै द्वेषाच्च वनस्पतिरित्युत्तरतः चेचवितृक्षीं
निदधाति विधृतिरसि विधारयास्मदघा द्वेषांसीति^७पञ्चाक्षमीशाखां
निदधाति शमि शमयास्मदघा द्वेषांसीति^८दक्षिणतो यवान्निदधाति
15 यव यवयास्मदघा द्वेषांसीत्येनमुपतिष्ठते पृथिवीं गङ्गान्तरिक्षं गङ्ग
दिवं गङ्ग दिशो गङ्ग सुवर्गं सुवर्गं दिशो गङ्ग दिवं गङ्गान्तरिक्षं गङ्ग
पृथिवीं गङ्गापो वा गङ्ग यदि तत्र ते हितमोषधीषु प्रतितिष्ठा शरी-
रैरिति^९जघनेन चितां तिस्रो दक्षिणाप्राचीः कर्षूः कुर्वन्ति तत्पुरस्ता-
द्वास्यातं^{१०}जघनन कर्षूः पर्णशाखे निहत्याबलेन शुल्बेन बद्धा विनिः-

1. From अथ लोकं to अथावद्रुत्व (excl.) is omitted in Brl.
1. T has, as mostly in this part of the sūtra, only the pratika.
3. So T: द्विषाहस्तादिव्हे° H Bū.
6. This brāhmaṇam is found TBr. III. 12. 5, 12.
6. 7. The passage from अथावद्रुत्व to पृष्ठो दिवीति is again taken from the cāyanasūtra. Brl has: पृष्ठो दिवि पृष्ठो अपिरिति. The whole passage is forgotten by T.
19. Before कर्षूः H Bū (not T Brl) have वा.

सर्पन्तीति तत्पुरस्ताद्वाख्यातं यत्रापस्तबन्धनवेचमाणा अपः सचेत्ता
दक्षिणामुखाः समृत्तिका आस्रवन्ते धाता पुनातु सविता पुनात्विति
नामग्राहं चिद्दकमुत्तिच्योत्तीर्याचम्यादित्यमुपतिष्ठत उद्वयं तमसस्य-
रीत्येथ गृहानायन्ति यच्चात्र स्त्रिय आङ्गस्तत्कुर्वन्त्येव शान्तिं कुर्वन्ति
5 सौत्रामण्या प्रत्याम्नायो भवत्वचामिचया वेति संतिष्ठते लोष्टचितिः
संतिष्ठते लोष्टचितिः ॥ १६ ॥

अथ गृहनेष्वनुपकल्पयते वारणं सुक्लवं च वारणान्परिधीन्
कुशमयं बर्हिः पर्णमयमिधं लोहितं चर्मानडुहं नवं च सर्पिराज्जनं
चारमानं चानड्वाहं च शमीशाखां च कुशतद्वणकानि च दर्भस्तम्बं
10 चाजं च यवांश्चेत्येथान्तरेण ग्रामं च श्मशानं च तद्वृथामिमुपसमाधाय
कुशमयं बर्हिः स्त्रीर्त्वा वारणान्परिधीन्परिधाय पर्णमयमिधमभ्यज्य
स्वाहाकारेणाभ्याधायाद्यैतल्लोहितं चर्मानडुहं जघनेनाग्निं प्राचीनग्री-
वमुत्तरलोमोपस्पृणाति तदारोहन्ति यावन्तोऽस्य ज्ञातयो भवन्त्यारो-
हतायुर्जरसं गृणाना अनुपूर्वं यतमाना यतिष्ठ । इह त्वष्टा सुज-
15 निमा सुरतो दीर्घमायुः करतु जीवसे व इत्येनाननुपूर्वं कल्पयति
यथाहान्यनुपूर्वं भवन्ति यथर्तव ऋतुभिर्यन्ति कृत्वाः । यथा न पूर्व-
मपरो जहात्वेवा धातराद्युंषि कल्पयैषामित्येव वारणेन सुवेण वा-
रणां सुचि चतुर्गृहीतं गृहीत्वा जुहोति न हि ते अग्ने तनुवै क्रूरं

5. So gives Brl (only भवन्त्य°); सौत्रामण्या T Brl, °मण्याः
H Bū, quot. Gop.; भवत्व° H Bū Gop.; भवंत्व° (न्त्य°) T Brl; अच is
omitted by Gop.; °मिचया T Brl; °मिचाया Gop.; °मिचायां
H Bū; वेति Brl Gop.; चेति T; instead of वे(चे)ति H Bū have
जुङ्यादिति.

7. So T Brl Gṛhyaprayoga; सुवंचसुवंच H Bū.

10. तद्वृथामि° H Bū T; वृथामि° quot. Gop.; लौकिकामि° Brl.

15. अनुपूर्वं H Bū Brl Gṛhyaprayoga; अनुपूर्वान् T. Compare
also Hir. XXVIII. 11.

चकार मर्त्यः । कपिर्वभस्ति तेजनं पुनर्जराय गौरिव । अप नः
 शोशुचदधममे शुशुध्या रयिं । अप नः शोशुचदधं मृत्यवे स्वाहेत्येव
 वारणेन सुवेणोपधातं जुहोत्यप नः शोशुचदधमिति द्वादश सुवाङ्-
 तीरेथोपोत्यायानद्वाहमन्वारभन्तेनद्वाहमन्वारभामहे स्वस्तये । स न
 5 इन्द्र इव देवेभ्यो वह्निः संपारणो भवेति प्राज्ञो यन्तीमे जीवा वि
 मृतैराववर्त्तिन्नभूद्भद्रा देवाह्मतिर्नो अब । प्राज्ञोगामा नृतये हसाय
 द्राघीय आयुः प्रतरां दधाना इति जघन्यः शमीशाखया पदानि
 संलोपयते मृत्योः पदं योपयन्तो यदैम द्राघीय आयुः प्रतरां द-
 धानाः । आप्यायमानाः प्रजया धनेन शुद्धाः पूता भवत यज्ञियास
 10 इत्येथान्तरेणापि च ग्रामं चाश्रमानमुपदधातीमं जीवेभ्यः परिधिं द-
 धामि मा नोनुगादपरो अर्धमेतं । शतं जीवन्तु शरदः पुरुचीस्त्रिरो
 मृत्युं दध्महे पर्वतेनेत्येथैताः पत्नयो नवेन सर्पिषा संमृशन्त इमा ना-
 रीरविधवाः सुपत्नीराज्जनेन सर्पिषा संमृशन्तामिति कुशतरुणकैस्त्रैक-
 कुदेनाज्जनेनाङ्गे यदाज्जनं त्रैककुदं जातं हिमवतस्परि । तेनामृतस्य
 15 मूलेनारातीर्जक्षयामसीत्येथैतानि कुशतरुणकानि समुच्चित्व दर्भसम्बे
 निदधाति यथा त्वमुद्गिनत्सोषधे पृथिव्या अधि । एवमिम उद्गिन्दन्तु
 कीर्त्या यशसा ब्रह्मवर्चसेनेति प्रत्येत्य गृहानासन्दीः प्रोष्ठानित्वारोह-
 न्यनश्रवो अनमीवाः सुशेवा आरोहन्तु जनयो योनिमय इत्येजं चै-

8. संलोपयते H Bū BrI; संलोपयते T; संकुलोपयन्ते Grhyapra-
 yoga. Comp. Hir. XXVIII. 11 and Wiener Zeitschr. für die Kunde
 des Morgenl. VIII, p. 369.

10. With अथान्तरेणापि Brl breaks off.

15. समुच्चित्व Bū T.Ā. p. 714; समुच्चित्व H Grhyaprayoga; T
 om.: compare C. 461.

17. गृहानासन्तिप्रोष्ठानित्वारोहन्त्य° T; गृहएनासन्दीप्रोष्ठानित्वा-
 रोहयन्त्य° H Bū. आसन्दीप्रोष्ठान Grhyaprayoga.

तदहः पचन्ते यवोदनं चोञ्जस्त्रात्रात्रोस्त्रात्रात्रादघा द्वेषांसीति यवो-
 दनस्त्र च प्रात्राति यवोसि यवयास्त्रादघा द्वेषांसीत्त्रेयास्त्र आत्र
 कुर्वन्त्रेकेस्त्रां त्रुष्टायां तिसृषु वा पञ्चसु वा सप्तसु वा नवसु वैकाद-
 शसु वायुग्मेष्वहःस्वर्धमासेषु मासेष्वृतुषु संवत्सरे वा द्वात्कोममहर-
 5 हरेकोदश मासान्नयन्ति न द्वादशं मासमभ्यारोहन्ति संवत्सरे संवत्सर
 एतस्मिन्नहनि द्वात्त्रे एष एवं विहित एवानाहिताग्नेः स्त्रियाः पुं-
 लिङ्गपात्रचयनेष्टकाकेशवपनवर्जं पितुर्मातुराचार्यस्त्र वा क्रियेत सह-
 स्रदक्षिणो वाप्यन्यस्त्र पितृमेधः संतिष्ठते पितृमेधः ॥ १७ ॥

॥ इति प्रथमः प्रश्नः समाप्तः ॥

1. पचन्ते T; the others are defect here.

3. So T; एकस्त्रांवाकाष्टायां H Bū.

5. अहर् once H Bū. — So T; द्वादशमसस्त्रारोहन्ति H Bū.;
 comp. Baudh. gr̥hyapariś. III. 11 (in Altind. Ahnencult, p. 217, l. 7).

8. So H Bū; वाप्यन्यस्त्रसंतिष्ठतेपितृमेधः ॥ T.

अथ

हिरण्यकेशिपितृमेधसूत्रम्

अथातः पैतृमेधिकं दहनं पुरुषाज्जतिर्ह्यस्य प्रियतमेति विज्ञायतं
 आहिताभिर्मरणसंशये दहनदेशं औषयते दक्षिणाप्रत्यक्प्रवणमनिरिण-
 मसुषिरमनूषरममङ्गुरमनुपहतमविस्रग्दार्धनुपक्षितप्रवणं यस्माद्दक्षिणा-
 प्रतीच्य आपो निःसृत्योदीच्य एतत् महानदीमवेत्य प्राच्यः संपद्यन्ते
 5 समं वा सुभूमिं वज्रसौषधिं वनस्त्रावनं चेत्रस्याचेत्रमिरिणस्यानिरि-
 णमित्येके यस्मादारात्वीरिणो वृचाः कष्टकिनश्च तथौषधीस्तस्मिंस्त्रे-
 धोल्लिख्योद्धत्वावोच्य गार्हपत्यं मधित्वाहवनीयं ज्वलन्तमुद्गरत्वेन्नरा
 दाश्चितेरवकाशं शिष्टाग्नीनुपवपति पुरस्तादाहवनीयं पश्चान्नार्हपत्यं
 दक्षिणतोन्वाहार्धपचनं पुरस्तात्सम्भावसध्वावौपासनं च तेष्वजस्रेषु जुहु-

1. A begins with आहिताभिर्म०.

3. अनुपहतम० A² and Pi.Sā.; अनूप० all the others. Comp. Baudh. 7. 13. — अविस्रग्दारि T H H² B¹ B²; *सृग्दारि A¹ A²; comp. Baudh. l. c. and C. 129; Pi.Sā. quotes with अविदरक्षं.

4. *प्रतीच्य आपो A¹ A² H Pi.Sā.; प्रतीच्या T B²; प्रती-
 च्यापो B¹. — निःसृत्य A¹ A² Pi.Sā.; निसृत्य (i. e. निस्तृ०) B¹;
 निःसृत्य T B².

5. समंवासुभूमिं H H² B¹ B² A¹ A² Pi.Sā.; समंवासभूमिं T. Most
 probably the original reading was समं वा भूमिं, as given by
 the Tanjore Brahmamedhaprayoga, comp. Baudh. 8. 2 and Hir.
 XXIX. 4, Kauś. sū. 25. 24; Sat. Br. III. 6. 1. 18, Kāty. śrs. VI. 3. 12.
 — वज्रसौषधिं only A¹ A² Pi.Sā.; *षधि the others.

5. 6. So (अनिरिणमित्येके) H B¹; *रिणमित्येके T H². The passage
 वनस्त्रावनं . . . इत्येके (l. 5 and 6), missing in A¹ A², is found in
 Pi.Sā.

6. So all except H: तथौषधीश्च and Pi.Sā.: तथौषधश्च.

द्वसति प्राणा वा एत आहिताभिर्यदभयस्त एनं समिद्धाः पारयन्त्वगदो
ह भवतीति विज्ञायते तस्मैतदपिहोचोक्षेणं निदधाति ग्रामे वा-
स्तेन कल्येन जुहुयाद्वेदं जीवेत्पि वेदेतदपिहोचोक्षेणं यदि मरणं
शङ्केत ब्रह्मविदाम्प्रोति परं भृगुर्वै वासुकिरित्येतावनुवाकौ ब्रह्मविदो
5 दक्षिणे कर्णे अपत्यायुषः प्राणं सन्तन्वति वा यदि प्रैति प्रेतेमात्वाः
प्राचीनावीतिनः केशान्प्रकीर्य पांसूनावपन्ते तं जघनेन गार्हपत्यं द-
क्षिणाशिरसं दर्भेषु संवेशयन्ति सर्वस्व प्रतिशीवरीति सर्वेषु संवेशनेषु
दक्षिणाशिराः पूर्वथा द्वारोपनिर्हृत्यान्तराभी निपात्वान्वारब्धे मृत
आहवनीये सुवाङ्मतिं जुहोति परेषु वाऽसमित्वेवं गार्हपत्ये तूष्णीमन्वा-
10 हार्यपचनेथास्व दक्षिणेन विहारं परिश्रिते प्रेतस्व केशप्रमश्रुलोमन-
खानि वापयित्वा स्नापयित्वा ग्राम्येनालङ्कारेणालङ्कृत्य शुक्लसूत्रेणाङ्गुष्ठौ
बद्धा नलदमालामाबध्य ॥ १ ॥

औदुम्बर्यामासन्दां छण्णाजिनं दक्षिणाभीवमधरलोमाक्षीर्य त-
स्त्रिनेनमुत्तानं निपात्य पत्तोदशेनाहतेन वाससा प्रोक्षोतीदं त्वा वस्त्र-
15 मित्वेवास्तेतरदपादत्तेपैतदूहेति तत्पुत्रो धाता वाव्यो वा प्रत्यासन्न-
बन्धुः प्रतीतः परिधाया जरसो वसीतोवाप उपसृष्ट्वापरिणाहवनीयं

1. सुसमिद्धाः A¹ A².

3. The passage यदि जीवेत् . . . यदि प्रैति not found in A¹ A².

5. So H² T; कर्णे अपतीतरस्यायुषः H B¹ Pi.Sā.

6. तं T H² B¹ A¹; प्रेतं H.

10. विहारं H A¹ Pi.Sā.; विहारे T H². — परिश्रिते T H H² A²
Pi.Sā.; ०मृते A¹; Gopāla: परिश्रिते कटादिभिः परिवृते.

11. 12. A¹ has: स्नापयित्वाक्षावालङ्कृत्य नलदमालामाबध्य, but
compare Gopālayajvan: केचिदवाक्षाव इति न पठन्ति तवाक्षादन-
मर्धसिद्धिं भवत्येव.

12. So T H²; आबध्य नलदेनानुलिपन्ति H. None of these
words are found in B² (B¹ is defect here).

16. अवाप उपसृष्ट only in the MSS. of Hir., not in A and B.

- प्रतीचीस्तिष्ठ उल्लपराजीः स्तीर्त्वा परापावमवहतानां व्रीहीशामन्वा-
हार्यपचने तूष्णीमुपचरितं चरुं अयतिर्गार्हपत्ये च मैत्रावरुणीमा-
मिबां यदि सांनाय्ययाजी भवति पालाशं काष्ठमग्न्यगारतृणैर्गार्हपत्य
आदीष्य तेनोत्सुकप्रथमा गच्छन्त्वैजमनुनयन्ति राजगवीं सव्ये पदि
5 बज्रामभीनभिभाण्डमभिहोचोक्षेणमित्येतान्यनुहरन्ति न हीनमन्वाह-
रेयुरेथ तमाददतैनसा वहन्तीत्येके छण्णगवं स्नादिति शाय्यायनक-
मिमौ युनज्मीत्येष योजन आम्नात आदीयमानमनुमन्त्रयते पूषा
लेतश्चावयत्विति तुरीयमध्वनो गत्वा निधाय दक्षिणतो लोष्ठानव-
रुज्य तेषु चरुं प्रतिष्ठायेकवाससो दक्षिणान्केशपचानुद्वध्य सव्यान्प्रसस्य
10 दक्षिणानुरूनाघ्नानाः सिग्भिरभिधून्वन्तस्त्रिः प्रसव्यं परियन्त्यप नः शो-
मुचदधमिति सव्यानुद्वध्य दक्षिणान्प्रसस्य सव्यानुरूनाघ्नाना अनभि-
धून्वन्तस्त्रिः प्रतिपरियन्त्यप नः शोमुचदधमिति मेक्षणेन लोष्टेषु च-
रोस्त्रिः प्रयौति ॥ २ ॥

1. °राजीस्ती° T H H² A¹; °राजीरागार्हपत्यात् A²; °राजीर्
Brahm. pray.

5. °भाण्डमित्येताननुहरन्तिनहीनम° T; °भाण्डमभिहोचोक्षेण-
मित्येताननु° H; °भाण्डमभिहोचोक्षेणमितिनहीनम° B¹; °भाण्ड-
मित्येतान्यनुहरन्तिनहीनम° H² (pr. m.) B²; °भाण्डमभिहोचोक्षेणये-
नचायेनार्थीभवतिनहीनम° H² (sec. m.) Pi.Sā.; °भाण्डमिति येनचा-
येनार्थीभवतिनहीनम° A¹ A² (अभिभाण्डमित्यौपासनभाण्डः A²). The
sūtra येनचा° भवति is very common in the Kalpa of Āpast.

7. एष H A¹ A² B; एषां T H²; A²: इमौ युनज्मीत्यनुष्टुभात्मक
एष मन्त्रो वाहयोर्द्योजनकरश्चतया आम्नातः.

8. 9. अवरुज्य i. e. उत्खाय (A²).

9. उद्वध्य T H A¹ (both times), Brahm. pray. (twice), Pi.Sā.;
उद्वन्ध्य T H² (twice). With this passage comp. Āp. śrs. XIV. 22. 1—2.

13. चिमानं H²; चिः all the others.

- परीत्य परीत्य प्रचीतीत्येकं आदीयमानमनुमन्त्रयते पूषेमा आशा
इति तुरीयमध्वनो गत्वा निधाय पूर्ववत्कृत्वा आदीयमानमनुमन्त्रयते
आयुर्विश्वायुरिति तुरीयमध्वनो गत्वा निधाय पूर्ववत्कृत्वा तृतीयेन
सह चंद्रं प्रचिक्षुयादेंधास्य कपालानि सुसन्निभानि संभिन्नानि यक्षैषूदकं
5 न तिष्ठेत्तूष्णीं चतुर्थमादाय गत्वा अध्वनेन दहनदेशं निधायोदञ्चः
समुत्क्रामन्त्येषा वै देवमनुष्याणां शान्ता दिक्तामेवैनाननूत्क्रामन्तीति
विज्ञायते प्रत्येत्य हरिश्वा पलाशशाखया शमीशाखया वा रमशाना-
यतनं समार्घ्यपेत वीतिरिति दक्षिणतः शाखामुदसित्वाप उपसृज्योदञ्चत्वा-
वोच्य हिरण्यशकलमवधाय तस्मिन्दक्षिणाग्रान्दर्भान्तसंस्तीर्य तेषु दक्षि-
10 णाग्रेर्याज्ञिकैः काष्ठैर्दाक्षितिं वित्वापीनोपवपति पुरस्तादाहवनीयं
पञ्चान्नार्हपत्यं दक्षिणतोन्वाहार्यपचनं पुरस्तात्सम्भावसध्यावीपासनं च
दक्षिणाग्राग्रेर्देर्भैरपीन्द्राक्षितिं च परिसीर्य दाक्षितेः पञ्चार्भा-
न्तसंस्तीर्य तेज्वेकैकशः पात्राणि प्रयुनक्ति रज्जूरवकृत्वासन्दीमपविध्वनि
रज्जुषु चैव कृष्णाजिने चोत्तानः श्रेत एकपवित्रेण प्रोचणीः संस्कृत्य
15 मृतं पात्राणि दाक्षितिं च प्रोक्ष्याद्याज्यानि गृह्णाति दर्शपूर्णमासव-

3. प्रक्षुयाद् T H² H; प्रचिक्षुयात् A¹ Pi.Sā.; प्रदक्षिणाद् B¹;
प्रक्षुयात् seems to be recommended by कुशमाच्छीति, Kāty. śrs.
XXI. 4. 6, प्रचिक्षुयात् by Hir. Kalpasūtra XII. 8: कुशं प्रक्षीयति
and Śat. Br. XIII. 8. 3. 4: कुशं प्रचीय. Comp. also C. 464*.

7. 8. So T H B¹ Pi.Sā.; अवोच्य मध्ये हिरं H² A¹ A².

9. निधाय A¹; अवधाय the others.

12. अपीन्द्राक्षितिं च T B¹ H² (अभि); अपीन्नेतं दाक्षितिं च
H Brahm. pray.; A is defect here.

13. तेज्वेकैकशः om. T. — After प्रयुनक्ति H adds: मुकुसूत्रे
क्षित्वा and reads: अपकृत्वा°.

15. A¹ omits अथ before आज्यानि गृह्णाति. Before अथ H
inserts: अवाज्यं निर्वपति दर्शपूर्णमासवत्तूष्णीं.

तूष्णीर्मेभिहोत्रोक्षेयमन्वेन दध्ना संसृज्य पाचाणि पूरयति याव्यासे-
चनवन्त्वेभ्युचतीतरास्वरिक्तताया इति विज्ञायते ॥ ३ ॥

अथैनमुदरे विदार्य निरान्नं निष्पूरीषं कृत्वावटे पुरीषमवधाय
प्रचास्य प्रत्यवधाय सर्पिषा पूरयतीति शाय्यायनकर्मणि वा न निष्पू-
5 रीषं कुर्याद्वदि कुर्यात्प्रजा हास्य चोधुका भवतीति विज्ञायते च रा-
जगवीमुपाकरोति भुवनस्य पत इति जरतीं मूर्खां तज्जघन्यां कृष्णां
कृष्णार्चीं कृष्णवालां कृष्णसुरामेपि वाचिवाचसुरमेव कृष्णं स्थातो
ज्ञातयोन्वारभन्तेधात्वन्तप्रदेशो धून्वनेन्वारमन्वे सङ्गाहने संसर्पण उद-
कोपस्पर्शन आरोहण इति सर्वत्र कनिष्ठप्रथमा अनुपूर्वा इतरे स्त्रि-
10 योमेतां घन्वत्सृजन्ति वा यदुत्सृजन्त्यपश्नाम युवतीमाचरन्तीमितेता-
भिस्त्रिः प्रसव्यं राजगवीमप्रीन्दाश्चितिं च परिणीय ये जीवा इत्य-
भिमत्य माता इद्राणामिति द्वाभ्यामुत्सृजन्ति ॥ ४ ॥

यदि घन्ति ततः संप्रेष्यत्वपिधाय मुखं दक्षिणापदीं प्रत्यक्षिरसीं
घ्नतेति निहन्त्यमानायाः सन्धानि जानून्वनुनिघ्नन्तः पांसूनवमृजन्ते पुष-
15 षस्य सयावरीत्वेष्टाह विसंसयतेति विस्रस्तमानामनुमन्वयते पुष्षस्य
सयावरि वि ते प्राणमसिसमिति ततः संप्रेष्यत्वङ्गादङ्गादनखिकानि
पिशिताव्युत्खिबन्तोप्रक्वाथयन्तोप्रच्यावयन्त उत्सुके अपयतात्प्रज्ञातं ह-

1. 2. The passage पाचाणि . . . इति विज्ञायते occurs also
Āp. śrs. XV. 14. 13.

5. भवतीति H B² Pi. Sā.; भवतीति T A¹ H². A² also has
sing. verbi; comp. Baudh. 4. 16.

6. जरतीं T H. For this passage see TS. VII. 1. 6. 4.

7. So H² (°सुमुत्यमेव) A¹ A² B¹; °सुरामेवकृष्णाश्चात् T H.

8. धून्वने A¹ A² (twice) H² B¹; धुन्वने T H².

11. अपिं T. — राजगवीं om. A¹ A². — H adds again प्रेत
before दाश्चितिं; राजगवीं -- दाश्चितिं B¹.

17. उत्खिबन्तोप्रक्वा° T H H²; उत्सवाप्रक्वा° B¹ B² A¹ A².

- दयं निधत्तात्प्रज्ञातौ मतस्त्री प्रज्ञातं मेदः प्रज्ञातां वपां प्रज्ञातं
सपादवालशीर्षचर्मैत्थं पत्नीमुपनिपातयतीथं नारीति तां पतिस्त्र
एकधनेनोत्पापयत्स्वो वा ब्राह्मण उदीर्ष्य नारीत्थं पत्नी साहसं
वरं ददाति हस्त्री संमाष्टि सुवर्णेन ब्राह्मणस्य सुवर्णं हस्तादिति
5 धनुषा राजन्यस्य धनुर्हस्तादिति मणिना वैश्यस्य मणिं हस्तादित्येन
चितावुपर्यधूहत्थं वा पत्न्याः संवेशनादि क्रियतेथास्य प्राणायतनेषु
हिरस्यशक्ताम्रत्वस्तावज्यविन्दून्वा पात्राणि चिनोति सर्वास्त्रनुलो-
मानि ध्रुवावर्जं तस्य दक्षिणे हस्ते स्फ्यं जुहं च निदधाति सव्य
उपभृतमुरसि ध्रुवामरणी च ॥ ५ ॥
- 10 मुखेपिहोचहवर्णी नासिकयोः सुवावेच्छोर्हिरस्यशक्तावाज्यसुवो
वा कर्णयोः प्राश्निचहरणे भित्त्वा वैकं हन्वोऽनुखलमुसले दत्सु याव्यो
यदि यावालो भवन्ति शिरसि कपालानि ललाट एककपालमुंदरे
पिष्टसंयवनीं पात्रीं नाभ्यामाज्यस्त्रालीं पार्श्वयोः श्रुपे कित्वा वैकं
वह्स्त्रयोः सांगाज्यकुम्भी यदि संनयत्थेष्टयोर्दृषदुपले शिन्ने दृषारवं
15 श्र्यां च प्रतिष्ठयोरपिहोचस्त्रालीमन्वाहार्यस्त्रालीं च पत्त उपावह-

1. मतस्त्री T; मतस्त्री HH² (प्र° म° fails in B¹); वृक्वी A¹.
Baudhāyana (11, 7) has मतस्त्री; in the Samhitās the dual मतस्त्री
is current. See also Schwab, Das altind. Thieropfer, p. 127.

2. पतिस्त्र H A¹ A²; पतित्व B¹ B² Pi.Sā.; H² is defect here;
पतिक् or पतिच T. Comp. C. 176.

3. साहसं T H² A¹ B¹ B²; सहसं H.

7. °शक्तान् A¹ A²; the others, also Pi.Sā.: शक्तान्.

10. अस्त्रोर् T H H²; so also Baudh. 10, 10; अस्त्रोर् A¹ A² B¹.

12. The passage यदि या° भ° seems to be missing in A¹ A².

14. यदि संनयति missing in A¹ A². — दृषारवं T H H²;
दृष - B¹; दृषारवं A¹, also Baudh. (10. 19) and the Mādhyandina-
texts. Gopālayajvan (A²) seems to have known both readings.
Compare C. 212.

रणीयं कूर्चं वेदं शिक्षायां शिरस्त उपसादनीयमिडापात्रं चैममपे
चमसमिति मध्ये चमसमैवशिष्टान्वन्तरा सक्थिनी स एष यज्ञायुधी
यजमानोज्ञसा स्वर्गं लोकमेतीति विज्ञायत उल्लुके वियूष्कास्त्वदा-
नानि अपयित्वा हृदयेस्व हृदयं निदधाति दक्षिणे हस्ते दक्षिणं
5 मतस्त्रं सव्ये सव्यं श्रामश्रवलाभ्यां त्वेति हस्तयोरेव मैत्रावरुणीमामिचां
मित्रावरुणाभ्यां त्वेति वपयास्त्र मुखं प्रोक्षीति मेदसा शिरः संप्रोक्षुष्व
मेदसा पीवसा चेति ॥ ६ ॥

अध्वेन सपादवात्तशीर्षचर्मणोत्तरलोखा प्रोक्षीत्वपेर्वर्मल्लेधेनमुपो-
षति मेनमपे विदह इति पुरस्तादाहवनीयेन शृतं यदेति पञ्चाद्गाह-
10 पत्वेन तूष्णीं दक्षिणतोन्वाहार्थपचनेन पुरस्तात्सम्भावसञ्चाम्नामीपासनेन
चोधेनमुपतिष्ठते सूर्यं ते चक्षुरिति विज्ञानमुपैति यदूर्ध्वो धूम उद्दि-
याद्युल्लोको ह भवतीति विज्ञायते यदन्तरिचमन्तरिचलोको यदि
पृथिवीं पृथिवीलोको जघनेन चितिमजमबलेन शुल्बेन संबध्नात्वञो
भाग इत्युद्भवन्तमनुमन्त्रयते चैतद्विरिडसूनेन पात्र्या चमसेन वा जुहो-
15 त्वपये रयिमते स्वाहेति नव च सुवाङ्मतीर्थ एतस्त्र पयो गोप्तार
इत्वेचोभयं प्रहरति येन जुहोत्वपरेणाग्निं प्राङ्मुख उपविश्याध्वेन या-
म्येन सूक्तेन नवर्चेन पराचानुशंसति प्र केतुनेति जघनेन दहनदेशमु-

1. वेदं शिक्षायां missing in A¹ A².

3. उल्लुकेवियू° H H² A¹ A²; उल्लुकेनावियू° T; उल्लुकेयू° B¹.

5. Instead of मतस्त्रं H H² T B¹ have हस्तं. I have emended without hesitation. A² has again नृक्षं instead of मतस्त्रं.

11. 12. उद्दिद्याद् H; उद्दीयात् T H². Instead of विज्ञायते A¹ reads विद्याद्.

14. So emended; उद्भवन्तम° T H² B¹; उपद्भवन्तम° H; the two words उद्द्° अणु° fail in A¹ (?). — Between अणुम° and (अ)वैतद्व° T adds: (अ)यं वै त्वमस्मादित्त्व. — इडसूनेन T A¹; इडसूनुना H H²; इडसूनेन B¹. — पात्र्या B¹ A¹; पात्रिया T H H².

दीचीस्त्रिः कर्षूः खात्वारमभिः सिकताभिश्चोपप्रकीर्याद्युग्भिर्दकुक्षैरपः
परिस्त्राव्य तासु ज्ञातयः संग्राहन्तेरमन्वती रेवतीरिति ॥ ७ ॥

जघनेन कर्षूः पलाशशाखे शमीशाखे वा निघ्नन्त्वेने दर्भमयेन
शुल्बेन संबध्य तेनरेण प्रसर्पन्ति यद्वै देवस्य सवितुः पवित्रमिति
5 जघन्यः शाखे व्युदस्यति या राध्रात्यन्नादित्वेद्वयं तमसस्यरीत्यादित्वमु-
पस्त्रायानवेचमाणा अपोवगाहन्ते धाता पुनातु सविता पुनात्विति
केशान्प्रकीर्य पांसूनीषैकवाससो दक्षिणामुखाः सङ्कदुपमञ्चोत्तीर्य वासः
पीडयित्वोपविशन्त्वेवं त्रिस्तम्बत्रयं तिलमित्रमुदकमुत्सिच्याहरहरञ्जलि-
नैकोत्तरवृद्धिरा दशाहादप्रतीचा ग्राममेव यत्स्त्रिय आङ्गस्तत्कुर्वन्त्वेन-
10 शनानध्ययनाधःशब्दोदकोपस्पर्शान्वाकासमनूचीनेषु द्वाहं त्र्यहं षडहं
द्वादशाहं वा गुरुर्ध्वेनशनवर्जं संवत्सरं मातरि पितर्याचार्य इत्येकेन-
शनानध्ययनवर्जं यावज्जीवं प्रेतपत्युदकोपस्पर्शनमेकमुक्तमधःशब्दा ब्रह्म-
चर्यं चारसवहमधुमांसवर्जनं च ॥ ८ ॥

॥ इति प्रथमः पटलः ॥ १ ॥

7. From **केशान्प्रकीर्य** to the end of this paṭala is not given by Āpastamba (A), who finishes this paṭala with **पुनात्विति**. The reading, above given, from 7 sqq. to the end of the paṭala is that of T and H². After **उत्तीर्य** H and quot. Pi. Sā. p. 139 add: **सर्वं ज्ञान्वाच्य**. Comp. Āp. dhś. II. 15. 10 with Bühler's note.

8. After **तत्प्रत्ययं** H and quot. Pi. Sā. p. 76, 139 add: **समो-
चनामधेयं**. — **उत्सिञ्चैवमहरं** H² and the quotation given by Gopālayajvan from the Āp. dhś.

10. **न्वाकासमनूचीनेषु** T H H², but comp. Āp. dhś. II. 15. 11—12 (note) and Hir. dhś. (praśna XXVII. 8 med.), where the ms. Haug gives exactly the same passage with **आकासमनूचीनेषु**. — The interpunction of L 10—14 is uncertain.

- अपरेबुद्धतीयस्यां पञ्चम्यां सप्तम्यां वास्त्रीनि संचिन्वन्ति^५ चीरो-
 त्सित्तेनोदकेनौदुम्बरशाखयाप्रक्काययञ्जरीराखवोच्च यं ते अप्रिम-
 मन्वामेति पञ्चभिरेत एवाङ्गारान्दक्षिणा निर्वर्त्य तिस्रः सुवाङ्गतीर्जु-
 होत्यवस्त्रजेति प्रतिमन्त्रमैयुग्मिभदकुम्भीः स्ववोचितमवोच्यायुजः स्त्रियः
 5 संचिन्वन्ति^५ यस्याः पुनर्विजननं न स्वात्सा सव्ये हस्ते नीललोहिताभ्यां
 सूत्राभ्यां बृहतीफलमानध्य सव्येन पदारमानमाख्याय सव्येन पाणिना
 प्रथमानन्वीचमाणास्त्रीन्यादत्त उत्तिष्ठत इति दक्षः शिरसो वा^६
 तद्वाससि कुम्भे वा निदधातीदं त एकमिति द्वितीयांसाभ्यां बाङ्गभ्यां
 वा^७ पर ऊ^८त एकमिति तृतीया पार्श्वभ्यां श्रोणीभ्यां वा^९ तृतीयेन
 10 ज्योतिषेति चतुर्ध्वभ्यां जङ्घाभ्यां वा^{१०} संवेशन इति पञ्चमी पञ्चामैवमे-
 वायुजकारं सुसंचितं संचिन्वन्ति^{११} भस्माभिसमूह्य संहत्य शरीराकृतिं
 कृत्वा शरीराख्यादायोत्तिष्ठत्युत्तिष्ठ प्रेहीति^{१२} श्रम्यां पलाशमूले वा कुशं
 निधाय जघनेन कुशं कर्षादि समानमा स्नानान्मृदा स्नातीत्येके ॥ ९ ॥
 अथातो हविर्यज्ञियं निवपनं यं कामयेतानन्तलोकोः स्नादिति^{१३}
 15 समस्त्रा उद्धतेवोचिते सिकतोपोत्ते परिश्रिते वाग्यतोनन्वीचमाणो
 दर्भेष्वस्त्रीनि निवपति पृथिव्यास्त्वाचित्वा अपामोषधीनां रसेन स्वर्गे
 लोके निवपान्यसावित्तेनन्तलोको ह भवतीति विज्ञायते^{१४} यदि पु-

5. पुनर्विजनं T H H²; •विजननं A¹ A² Pi.Sā.; B¹ defect; B²:
 यस्याः पुनःप्रसूतिर्नास्ति.

8. So T H² B Pi.Sā.; तानि वाससि H; तद्वासिकुम्भे A¹.

10. 11. So H A¹ A² B²; •भ्यामेवायुज° H²; •भ्यामेववायुज° T,
 Pi.Sā. p. 126.

11. So H² A¹; •भिसमूह्यसंहत्य T; समूह्यभस्मचितिमसङ्कृत-
 संहत्य H.

12. उत्तिष्ठति, given by T H H² B², missing in A¹ B¹ Pi.Sā.
 p. 127.

14. •र्वधीयं A¹ A². — लोकास्नाद् T H² B¹ B² A¹; लोकोस्नाद् H.

15. समस्त्रा H H² A¹ A² B²; सामस्त्रा T.

- नर्धक्षन्तः स्वरमिहोचहवणीं कृष्णाजिनं शम्यां दृषदुपले नानुप्रहरेयुरेत
 एवाङ्गारान्दक्षिणा निर्वर्त्य तिस्रो रात्रीरिद्धा दहनवदवकाशं जोष-
 यित्वाभिमुपसमाधाय संपरिस्त्रीर्यापरेणापि दक्षिणाग्रान्दभान्संस्त्रीर्य
 तेषु दर्शपूर्णमासवत्कृष्णाजिने शम्यायां दृषदुपलाभ्यामवाञ्जनं शरी-
 5 राणि सुसंपिष्टानि पेषयित्वाज्यकुम्भे समुदायुत्वाभिहोचहवणा जुहोत्व-
 स्नात्त्वमधि आतोसीत्येतथैवान्तर्मेवैवाभिहोचहवणीं कृष्णाजिनं शम्यां
 दृषदुपले चानुप्रहरेयुर्न चात ऊर्ध्वं श्मशानं कर्तुमाद्रियेतोऽकृतीर्वा-
 स्नादहने वपेर्लेकैरभिर्वा परिचिनुयात्तैमभेवादित्यस्तपति तमभि वातो
 वाति तमापः स्पृशन्ते स नैवादित्यस्य सकाशाद्विबते न वायोर्नापां
 10 संसर्जनादेवं हि कौषीतकिर्विदां चकार ॥ तं हवैव चक्रुरेवमु हाहैवमा-

4. दर्शपूर्णमासवत्, given by T H H² B², is omitted by A¹ B¹. — अवाञ्जनं all, also Baudh. 18. 4. B² gives: सुवाञ्जनमिति सुवेष्ट घृतमासिच्य पिनाष्टि । - - - यो द्रष्टव्यः । अथ वा प्रमादपा-
 ठोवाञ्जनमिति । Compare C. 60, 404.

6. शम्यायां T H; शम्याया H²; शम्या A¹ B¹, cf. Baudh. 18. 7.

7. Emended hesitatingly. आद्रियेतकृतीर् T H H² A¹ A² B¹; विवक्ष्येनाकृतीर्वा B² (the bhāṣya), which points to आकृतीः. The sūtra of Baudhāyana (18. 10) also has आकृतीः. Possibly the original reading आद्रियेताकृतीः was at first corrupted into आद्रियेत । कृतीः. Comp. also C. 407.

10. One of the most difficult passages. एवमुदाहिनमा° T; एवमुहाहिनमा° H²; एवमुहवेनमा° H; एवमुहवेनमा° B¹; एवमुहा-
 हिवमा° A¹; A² also seems to point to the reading °हिवमा°, as it says: आरमरब्धं चैवमेव चक्रुः. Perhaps the words are to be separated thus: *evam hi kauṣītakir vidāṃ cakāra. taṃ ha evam cakruḥ. evaṃ u ha āha* („thus he had commanded to do with his remnants“). *evaṃ āśmarathyam cakruḥ.*

रमरथं चक्रुस्तस्यो हैवैते अहीना हायना व्युक्ती व्युक्तस्यै वस्यसी
वस्यसी व्युक्ति प्रजा हास्य श्रेयसी भवति यमेवं निदधातीति वि-
ज्ञायते ॥ १० ॥

॥ इति द्वितीयः पटलः ॥ २ ॥

- 5 नवम्यां व्युष्टायां यज्ञोपवीत्यन्तरा ग्रामं रमशानं चापिमपसमा-
धाय संपरिस्तीर्यापरेषामिं लोहितं चर्मानडुहं प्राचीनग्रीवमुत्तरलो-
मास्तीर्य तद्वेत्समालिनीं ज्ञातीनारोपयत्वारोहतेत्वेनाननुपूर्वाम्प्रक-
ल्ययति यथाहानीति प्रतिलोमकृतया वारक्षा सुचा द्वे चतुर्गृहीति
जुहोति न हि ते अग्ने तनुवा इति दश च सुवाङ्गीतरप नः शोमु-
10 चदधमिति ऊत्वा ऊत्वा पात्र्यां संपातानवनयत्वेचोभयं प्रहरति येन
जुहोत्वेत्तरेषामिं रोहितोन्वान्प्राङ्मुखोवस्थितो भवति तं ज्ञातयोन्वा-
रभन्तेनद्वाहमन्वारभामह इति प्राञ्चो गच्छन्तीमे जीवा इति वधन्वो
वेतसशाखयावकाभिश्च पदानि संलोभयन्नेति मृत्वोः पदमित्वेधेभ्यो-

1. So B¹; तस्योहवैदेवा A¹, but the bhāṣya, A², seems to point to the same reading as given by B¹, as it says: तस्य पुनर्दहनसंस्कृतशरीरस्यैवैते हायनाः संवत्सरा अहीना भवन्ति सफला भवन्तीति यावत्. The three mss. of Hir. T H H² insert between तस्यो and हैवैते the words हैष. Prof. Kern, whom I consulted on this passage, suggested also to take हैष as a dittographia.

2. व्युक्तीति प्रजा T H²; without इति H A¹ B¹. Compare TS. II. 1. 10. 3. — एवं H B¹ B² A¹; एव T H².

6. Between अग्निं and लोहितं H inserts दर्मान्संस्तीर्य.

7. अनुपूर्वं A¹ A² B¹ B²; अनुपूर्वान् the others, also Pi.Sā. and the quot. in Wilson, Sel. Ess. Vol. II. p. 300.

13. संलोभयन्नेति T H² H; संलोपयन्नेति B¹ A¹ A² Pi.Sā. (comm.: विलोपयन् गत्वा); संतमयन् समूहनं कुर्वन्नुनकति B². Baudhāyana

ध्वर्युर्दक्षितोत्तमानं परिधिं दधातीमं जीवेभ्यः परिधिं दधामीति^१
स्त्रीषामञ्जलिषु संपातानवनयतीमा नारीरिति^२ तैर्मुखानि विमृजन्ते^३
यदाञ्जनं चैककुदमिति चैककुदेनाञ्जनेनाङ्के^४ यदि चैककुदं नाधिगच्छे-
देनैव केन चाञ्जनेनाञ्जीरन् ॥ ११ ॥

- 5 पृथिव्यामोषधिसम्बन्धं प्रतिष्ठापयति यथा त्वमुज्जिनत्सोषध इति^५
प्रत्येत्य गृहानुत्तरपूर्वदेशेगारखाभिमुपसमाधाय संपरिस्तीर्यानुलोम-
कृतया वारखा सुचा द्वे चतुर्गृहीते जुहोत्वानन्दाय प्रमोदायेत्वेचोभयं
प्रहरति येन जुहोत्वेजमेतदहः पचन्ति यवोदनं चोजोसीत्वजस्य प्रा-
ञ्जीयादेवोसीति यवोदनस्योत्रासन्दीप्तत्वात्तदधिरोहन्ति^६ नापित-
10 कर्माणि च कारयन्ते^७ एष प्रथमोलङ्कारः^८ सोयमेवं विहित एवाना-
हिताग्निः पाचयेद्येष्टकावर्जमौपासनेनानाहिताग्निं दहन्ति^९ निर्मन्थेन प-
त्नीमुत्तपनेनेतरानेधैकेषां कुशान्तं निधानमनाहिताग्निः स्त्रियाश्च निव-
पनान्तं हविर्यज्ञयाजिनः पुनर्दहनान्तं सोमयाजिनश्चयतान्तमपिचित
इति^{१०} नासंनयतामामिचामेत्सर्गो राजगत्वा अपशुबन्धयाजिनः स्त्रि-

has (28. 8) संलोपयते: त्वलोभयते Wilson l. c. Compare 28. 8. with crit. note.

1. For this passage comp. Āp. śrs. XIV. 22. 3; अध्वर्युः is omitted in A¹.

3. Comp. Āp. śrs. X. 7. 2.

6. पूर्वदेशे T H² Pi.Sā.; पूर्वदेशे H A¹ B¹.

7. So T H H² B¹. Instead of प्रमोदायेति A¹ has नवेतचेति, Pi.Sā.: न वै तचेति द्वाभ्याम्.

8. यवोदनं all, also Baudh.; but compare Hir. XXIX. 7. s. f.

9. आसन्दी T H; आसन्दीस् A¹ H²; आसन्दीस् B¹ Pi.Sā. Comp. Baudh. 28. 17. — अधिरोहयन्ते T H H²; अधिरोहन्ति B¹ A¹ Pi.Sā.

12. स्त्रियाश्च om. A¹ but comp. A²: अथ केचित्स्त्रियाश्चेत्यपि न पठन्ति.

याञ्च दहनकलेन न कल्येरन्ननुपेतान्कन्याञ्च पुनर्दहनमन्त्रेणैव दहेयुः
स्त्रियाञ्चैवं पुंलिङ्गवपनवर्जमित्येक इत्येके ॥ १२ ॥

॥ इति तृतीयः पटलः ॥ ३ ॥

इति हिरण्यकेशिसूत्रे अष्टाविंशः प्रश्नः समाप्तः ॥ २८ ॥

- 5 दिष्टगमनादयुत्सहःस्वहोरात्रार्धमासमासर्तुषु संवत्सरे वा निद-
धात्तेप्रज्ञति याचाकामी या माघ्याः पौर्णमास्याः फाल्गुन्याश्चित्रा
वैशाखा नैदाघ्या वोपरिष्टादमावास्या तस्यामयुजो युजो वाधीरा-
दाद्योत्तरतो सोष्टानवश्य दक्षिणा निर्हरन्ति स्वलार्धानिष्टकार्धान्वा
पुरसादेव रमशानायतनादोषधीश्चरयन्ति पाठापृष्णिपर्णीकर्षिकार-
10 राजवृक्षकष्टूकतिलकविभीतकार्कशरश्चदंष्ट्राध्वंखा चन्याञ्च चीरिणीर-

4. The colophon in H² runs thus: इति हिरण्यकेशिसूत्रे पञ्च-
मषट्के चतुर्थः प्रश्नः समाप्तः; in B¹: इति भारद्वाजपितृमेधिकसूत्रे
प्रथमप्रश्नः.

8. Between चवश्य and दक्षिणा T and H² add तेषु, probably
a false reminiscence of XXVIII. 2 (35. 10). Instead of दक्षिणा
निर्हरन्ति (T H H²), दक्षिणतो हरन्ति is given by B¹ B². —
स्वलार्धान् H²; the others corrupt. Compare C. 486.

9. उद्धारयति B¹ B²; °वंति the others.

10. In the list of the plants not all is equally certain. Instead
of °कष्टूक° as given by H² and B² (here slightly corrupted) T
gives only वक्, H B¹ omit the word. — Instead of तिलक T H² B¹
give तिलक, only H: वेल्लक. Baudh. (8. 3), Śat. Br. (XIII. 8. 1. 16)
and Kāty. (śrs. XXI. 3. 20) give तिलक. — चध्वंखा is given only
by B², the others: °ध्वंखा T, °ध्वंखा H², °तपंखा H. Compare
Śat. Br., Kāty. l. c. and Kauś. sū. 35. 4.

नृत्वेयाँ अपराह्णे षमशानायतनं विमिमीते पञ्च पञ्च प्रक्रमान्त्सर्वतः
षट्पुरस्तादित्वेके माने परोतान इष्टकोपधान इति दिक्संयोगः सर्वत्र
पुरस्तादुपक्रमः प्रसव्यं दक्षिणतोपवर्गस्त्रिवृता मौञ्ज्या बालबज्या वा
रज्ज्वा प्रसव्यावृत्तया त्रिः प्रसव्यं परितत्यायुग्मिषदकुक्षेः स्ववोचितम-
5 वोच्य यथा प्राणदुत्सर्पेणै प्राणदधि निवपेत्तदि प्राणदधि निवपेज्जी-
वतां ह तत्प्राणानधि निवपेत्स्वार्थां तल्ये वा संभारानोष्य ॥ १ ॥

ओ भूते पशुना तदर्थमन्नं संस्कृत्य तदमावास्यायां निदधात्येथ
यदि पुनर्धविष्यन्तः सुखदगारं तल्यं वा मिन्वन्ति तस्य पूर्वार्धे मध्ये
पश्चार्धे वा पात्वाग्नीं मेघीं त्रिविषूकां निघ्नन्ति पुरस्तादेव शूद्रो ब्रह्म-
10 बन्धुर्वा संवादितोपविशति या स्त्री मुखतमा तामाह वसतिं मया-
साविहृतीति न ददामीतीतरा प्रत्याह्वेन द्वितीये करोत्येकरात्राय

1. प्रक्रमान्त्स° T H; प्रक्रमामास° H², B defect.

4. Instead of प्रसव्यावृत्तयात्रिः (H B¹), T H² give: प्रसव्या-
त्रिवृतात्रिः; B²: त्रिगुण्याप(स)व्यावृत्तयात्रिः. Here त्रिगुण्या is the
bhāṣya for त्रिवृता. Consequently B² points also to the reading
of H B¹.

6. So emended; प्राणादुत्सर्पे° T H H²; प्राणतत्सर्पे° B¹; प्रा-
णात् प्राणवदित्वर्थः B². Baudhāyana replaces प्राणद् by जीवद्.

7. तदमा° T B¹; तदहरमा° H and probably also H². With
तत् is meant the śmaśāna, as also above 46. 6: जीवतां ह तत्प्रा-
णानधि निवपेत्.

8. धविष्य° H² B¹ B²; धूविष्य° H; हविष्य° T.

• 9. Instead of शूद्रो H² gives शूद्रोत्पन्नो.

10. संवादितोपविशति T H H²; सहसंवादिन उपविशति B¹;
संवादिनः . . . उपविशति B².

10. 11. So T; तामुवाहवसतिमयासविहृत्विति H; तामाह B¹
(the rest of this passage is wanting here); तामाहवसतिमयातिन-
ददामीतीतरा H² (pr. m.); तामाहवसतिमयासपृहृतिनददामीतीतरा

ददामीति तृतीये^१ यावद्राचं वा धविष्यन्तः स्फुरेत्तस्मां वाचि मेध्या
मूले शरीराणि निदधाति शतातृषं च कुशं त्रिविषूके^२ तस्य विलं
चर्मणा कुशैः परिणद्धं भवति^३ तस्मिन्दधि वाजिनमिश्रमानयति वैश्या-
नरे हविरिदं जुहोमीति^४ विचरन्तमभिमन्त्रयते द्रप्सश्चस्तेनं समुद्र-
५ मिति द्वाभ्यां^५ चत्वारो ब्रह्मचारिणोऽन्ये वा ब्राह्मणायना दक्षिणान्के-
पचानुद्वयं सयान्प्रसस्य दक्षिणानूकनाघ्नन्तः सिग्भिरभिधून्वन्तस्त्रिः
प्रसव्यं परिचन्वजिनमोयजिनमोयजिनमोयीत्येवममात्माः स्त्रियञ्चोत्त-
राभिः सिग्भर्मन्त्रवर्जं पूर्ववत्परिक्रमणं^६ संप्रवदन्ति वीणाः शङ्खनाडी-
तूणवा नृत्तगीतवादिवाणीति^७ प्रातर्मध्यन्दिनेपराह्ण इत्येवं रात्रेस्त्रिरे-
१० परपचस्य तिस्रो रात्रीर्धुवन्ति पञ्च सप्त नवैकादश वार्धमासं मासं
संवत्सरमु हेके ध्रुवन्त्येवं च यथाशक्ति देयं^८ तथा द्रव्याख्येत्तम एवाहनि
द्रव्यत्वान् इत्येकं^९ एतस्मिन्नेवाग्री तूष्णीमुपचरितान्यञ्च चकृन् अपचयति^{१०}

H² (sec. m.). B² gives the following paraphrase: आह त्वया सह
शयनं मह्यं देहीति. Comp. C. 81.

2. मूले T H; मूले H².

3. कुशैः T H² B¹ B²; कुशैश्च H.

5. ब्राह्मणायना H²; ब्रह्मणायना B²; ब्राह्मणास्तपना B¹; ब्राह्मणा-
स्तेवा T H.

7. So T H H² but °जिनमोपित्वेवम° H²; अजिनमोयिअजिन-
मौजी इत्येवम° B²; अजिनमोद्-जिनमो-यो-अमात्मा° B¹. Comp.
Bandh. 20. 12 and C. 513.

8. पूर्ववत्परिक्रमणं om. T B¹; but पूर्ववत् is mentioned in B².

— Uncertain. वीणाःशङ्खनाडीतूणवदानृत्त° T H²; वीणावादाःशं-
खानाडीतूणवानृत्त° H; वीणाःशङ्खमा-वादनृत्त° B¹.

9. Instead of एवंरात्रेस्त्रिर° (T H²), H B² have: एवंरात्राव°.

9. 10. Instead of अपरपचस्य H² has: अपिवा.

10. Instead of एकादश, दश is given by T B¹.

12. अपचयति H² H; °यति T B¹.

तेषामभिधारणानि घृतं शृतं चीरं दधि मध्वत्पूपापिधाना भवन्त्ये-
पररात्रे गच्छन्त्येभिः प्रथमोद्योदकुम्भोनद्धाञ्जरीराणि संभारा इति
येन चान्येनार्थी भवति न हीनमन्वाहरेयुरेन्तरा ग्रामं रमशानं चैत-
मपिमिन्वान आसे ॥ २ ॥

- 5 वृष्टायां हरिस्त्रा पलाशशाखया शमीशाखया वा रमशानायतनं
संमार्थयेत वीतेति दक्षिणतः शाखामुदसित्वाप उपसृष्टोद्धत्वावोच्य
सवितैतानि शरीराणीति सीरं युनक्ति षड्वं द्वादशम्वं चतुर्विंशति-
म्वं वा यावद्भवं सीरं तावन्ति शतानीष्टकानामौमा भवन्तीति
विज्ञायते तस्याश्चतुर्विंशतिभागेनेष्टकाः करोति पादेष्टकाश्च वारणं
10 काष्ठमयं मीजं रज्जुमयं वचनादन्यच्छुनं वाहा इति द्वाभ्यां प्रसव्या-
वृत्ताः षट्पराचीः सीताः छषत्युदम्य लाङ्गलं सीति वन्दामह इति
सीताः प्रत्यवेचन्ते सवितैतानि शरीराणीति मध्ये छष्टस्याष्टिकुम्भं
निदधाति विमुचध्वमग्निया देवयाना इति दक्षिणेसे बलीवर्दान्वि-
मुच्य दक्षिणेनोत्सृज्याध्वयवे द्दाल्लेदपात्रेणोदुम्बरशाखयावोचति प्र
15 वाता वान्तीति पात्र्यां सर्वेषधीः संयुल्य वपति यथा यमायेति
चित स्त्र परिचित इत्यपरिमिताभिः शर्कराभिः परिश्रित्वाप्यायस्त्र
समेतु त इति सिकता ब्रूहत्वेत्तरया त्रिष्टुभा राजन्यस्त्र जगत्वा वैश्वस्त्र

1. तेषामभिधारणानि om. T.
2. °रात्रेगच्छ° B¹ B²; °रात्रेगच्छ° T H²; °रात्रे अयुग्मानक° H.
4. Comp. Āp. śrs. V. 8. 4.
6. After अवोच्य, H inserts: हिरस्त्रशकलमवधाय.
8. शतानीष्टकानामर्धेष्टकानांपादेष्टकानां मानानि भवन्तीति H; only H² gives the right reading, T and B¹ are defect or corrupted.
10. So H²; वचनादन्याकु° T; वचनाद-कु° B¹; वचनाद-
न्यातःपु° H.
13. दक्षिणेंसउत्तरेसेवा H.
14. दक्षिणेनो° T H H²; दक्षिणे° B¹.

विधृतिलोष्टान्प्रतिदिशमनन्वीचमाण उपदधात्युत्ते तन्मोमीत्वैतैः प्रति-
मन्त्वं तिलमिश्राभिधानाभिस्त्रिः प्रसव्यं परिकिरत्वेषीधाना इत्वेभि-
वान्वाद्यै दुग्धस्वार्धशरावे मन्यस्त्रिः प्रसव्योपमथित आमपात्रस्त्रिः
दक्षिणत उपदधात्वेषा ते यमसादन इति समूचं बर्हिर्दक्षिणा स्तृणा-
5 तीदं पितृभ्यः प्रभरेम बर्हिरिति पालाशान्परिधीन्परिदधाति मा
त्वा वृद्धाविति पूर्वापरानुत्तरया दक्षिणोत्तरौ मध्ये नलेषीकां निद-
धाति नलं स्रवमिति पुराणेन सर्पिषा शरीराणि सुसंतृप्तानि संतृप्तो-
त्तरत आसीनोनन्वीचमाणो दर्भेषु निवपति सवितैतानि शरीरा-
णीति यथालिङ्गमङ्गानि संनिधायोद्यैनमुपतिष्ठते षड्ढोता सूर्यं ते
10 चक्षुरिति भुक्तभोगेन वाससास्त्रिकुम्भं निमृज्योपर्युपरि शिरो दक्षिणा
व्युदस्यति परं मृत्यो अनु परेहि पन्थामित्वेष्टास्त्र कपालानि सुसंभि-
न्नानि संभिन्नन्ति यथैषूदकं न तिष्ठेज्जुक्तभोगेन वाससा शरीराणि
प्रकावोदपात्रेणोदुम्बरशाखयावोचति शं वात इति ॥ ३ ॥

॥ इति चतुर्थः पटलः ॥ ४ ॥

15 इष्टकाः प्रतिदिशमनन्वीचमाण उपदधाति पृथिव्यास्त्वा लोके
सादयामीत्वैतैः प्रतिमन्त्वं मध्ये पञ्चमी तां दक्षिणेन षष्ठीमेवं चरु-

3. प्रसव्योपमथित आमपात्रस्त्रिः दक्षि° H²; प्रसव्यमनारभ्योपमं-
थितमामपात्रस्त्रिः दक्षि° H; प्रसव्योपमथितं आमपात्रमुपमं दक्षि° T; प्र-
सव्येमथिते आमः पात्रेस्त्रिः दक्षि° T. Comp. also T. Ā. p. 695, readings
of F and K, and for the whole passage C. 99, Āp. śrs. VIII. 14. 14
(दक्षिणामुसस्त्रिः प्रसव्यमनारभ्योपमन्वति), Hir. Kalpasū. V. 12 (दक्षि-
णासीनो नारभमाणस्त्रिः प्रसव्यं मन्यमुपमन्वति).

4. दक्षिणायां स्तृणा° H.

10. निमृज्योपमथ्यु° H B². — दक्षिणा T H B¹; दक्षिणतो H².

11. व्युदस्यति H² H; व्यस्यति T B¹.

नपूपवानिति प्रतिमन्त्रमेतिलाभिधानाभिस्त्रिः प्रसव्यं परिकिरत्वेतास्ते
 स्वधा अमृताः करोमीत्येषधिस्तम्बान्प्रतिदिशमनन्वीचमाण उपदधाति
 त्वामर्जुनेति प्रतिमन्त्रस्त्रिङ्गैर्द्रव्यनियमो लोकं पृण्णिति लोकंपृष्ठा उपद-
 धात्वेत्तरया पुरीषेणानुविकिरति श्मशानस्य मात्रा द्वाङ्गुलं त्र्यङ्गुलं
 5 चतुरङ्गुलं प्रादेशो वितस्त्रिर्जानुदघ्नमूढदघ्नं स्त्रिङ्गदघ्नं वैषोत्तमा मात्रा
 श्मशानस्योत्तमा मात्रा नाध्यामुयादौवर्ती पुरस्तात्ततो नन्तरं पश्चादपि
 वा द्वाङ्गुलं पुरस्तात्समभूमिं पश्चादित्येकं उदपात्रेणोदुम्बरशाखयावो-
 चति शं वात इत्यारोहणं जपत्येवरोहणं जपत्युपस्थानेनोपतिष्ठत इदमेव
 मेतोपरामार्तिमाराम काश्चनेति वारणशाखां पुरस्तान्निदधाति वरुणो
 10 वारयादिति विधृतिस्तोष्टमुत्तरतो विधृतिरसीति शमीशाखां पश्चा-
 द्दक्षिणं शमयेति यव दक्षिणतो यव यवयेत्येधेनमुपतिष्ठते पृथिवीं
 गङ्गान्तरिक्षं गच्छेति जघनेन चितिं कर्षादि समानमा स्नानाकृदा
 स्नातीत्येके ॥ ४ ॥

॥ इति पञ्चमः पटलः ॥ ५ ॥

15 यमयज्ञं स्वयंप्रोक्तं प्रवक्ष्ये बलिमुत्तमम् ।
 मासि मासि तु कर्तव्योन्तकाय बलिस्तथा ॥
 मेधाकामोर्ध्वकामो वा पुत्रकामस्तु वै द्विजः ।
 याम्येहनि सनचचे सर्वान्कामान्त्समश्नुते ॥
 संवत्सरस्य कार्त्तिक्यां बलिं कुर्वीत यत्नतः ।
 20 अकुर्वन्त्यस्तु कार्त्तिक्यां नरके स निमज्जति ॥

1. ०मंचमतिलाभिर् H; ०मंचमनिवाभिर् B¹; ०मंचतिलमित्रा-
 भिर् TH².

5. ऊषदघ्नं om. T; स्त्रिङ्गदघ्नं T; स्त्रिङ्गदघ्नं HB¹; स्त्रिङ्गदघ्नं H².

6. यावती TH²; यावती H; यावती B¹.

18. सनचचे THH² Baudh.; सुन B¹.

तस्मात्कुर्वीत कार्तिक्यां स्वर्गकामस्तु वै द्विजः ।

तिलप्रस्थस्तु कर्तव्यं गुडमिश्रं तथा हविः ॥

एकेन तु न कर्तव्यः कर्तव्यो बहुभिः सह ।

- हविर्बहुत्वाभिमन्य हविरादाय नमो ब्रह्मणे प्रजापतये देवेभ्य
 5 ऋषिभ्यः पितृभ्यो यमायेत्युक्ता ग्रामात्प्राचीं वोदीचीं वा दिशमुपनि-
 ष्कम्यानिरिण्वद्देशे नदीतीरे समे वान्यस्त्रिज्जुचौ देशे तस्य दिक्प्रति-
 वेदिं करोति तस्मानुत्तरवेदां पश्चोत्तरवेद्यो दिक्प्रत्ययो भवन्ति दक्षि-
 णेन करकूपं स्वातोत्तरेणाग्निं प्रतिष्ठाप्य दक्षैः सोत्तरवेदिं संप्रकाद-
 यति प्रागग्नेर्दक्षैर्विष्टरं निधाय प्रस्तरं चायातु देवः सुमनाभिरुतिभि-
 10 र्यमो ह वेह प्रयताभिरक्ता । आसीदतां सुप्रयते ह बर्हिषूर्जाय जाली
 मम शत्रुहत्वोमिति यममावाह्य यमे इव यतमाने यदैतमिति चेमं
 यम प्रस्तरमा हि सीदेति त्रिभिः प्रस्तरमभिमन्य सपविचास्यर्घ्यस्ना-
 नपादाचमनीयोदकानि दत्त्वा सार्वसुरभि गन्धपुष्पधूपदीपमाख्यं च
 यद्योपसक्तं ददाति कृष्णाः प्रतिसराः कृष्णसूत्रं च मध्यमेनानेन वा
 15 पलाशपर्वणेन जुहोति यमाय स्वाहान्तकाय स्वाहा धर्माय स्वाहान्ताय
 स्वाहानन्ताय स्वाहा वैवस्वताय स्वाहा कात्याय स्वाहा मृत्ववे स्वाहा
 विष्णवे स्वाहा भूः स्वाहा भुवः स्वाहा सुवः स्वाहा भूर्भुवः सुवः
 स्वाहेति ॥ ५ ॥

9. प्रागग्नेर्दक्षैर् B¹.

11. यदैतम° T H H² Baudh.; यदैतम° B¹ and T.Ā. VI. 5. 2.

12. त्रिभिः T H H²; तिसृभिः B¹, Baudh. — सपविचास्य° B¹;
 सपविचास्य° H; पविचपाक्षिर्° T H² Baudh. — सार्वसुरभिर्भ° T H H²;
 सर्व--नं° B¹.

15. After धर्माय स्वाहा H and B¹ add: (5) धर्माय स्वाहा;
 after विष्णवे स्वाहा, H has: नृहस्तये स्वाहा.

16. कात्याय स्वा° om. B¹.

व्याहृतिपर्यन्तं हविर्जुहोत्यैथार्कपर्णान्वीदुम्बरपर्णानि वा निधाय
मध्यमस्थामुत्तरवेद्यां यमाय हविर्निवेदयन्ते यमाय सोमं सुनुत यमाय
जुहुता हविः । यमं ह यज्ञो गच्छत्यग्निदूतो अरंक्तोमिति प्रतीच्या-
मुत्तरवेद्यां यमाय घृतवज्रविर्जुहोत प्र च तिष्ठत । स नो देवेष्वा य-
5 मदीर्घमायुः प्रजीवसोमिति प्राच्यामुत्तरवेद्यां यमाय मधुमत्तमं राक्षे
हव्यं जुहोतन । इदं नम ऋषिभ्यः पूर्वजैभ्यः पूर्वैभ्यः पथिष्ठज्ञोमिति
दक्षिणस्थामुत्तरवेद्यां श्रभ्यां हविर्निवेदयन्ते यौ ते श्वानौ यम रचि-
तारौ चतुरक्षौ पथिरक्षौ नृचक्षसा । ताभ्यां राजन्यरिदेह्येन स्वस्तिं
चास्मा अन्नमीवं च धेह्योमित्युत्तरस्थामुत्तरवेद्यां यमदूताभ्यां हविर्नि-
10 वेदयन्त उरणसावसुतृपावुलुम्बली यमस्य दूतो चरतो वशां अनु ।
तावत्सभ्यं दृश्ये सूर्याय पुनर्दत्तावसुमवेह भद्रोमिति योस्य कौक्षेति
तिष्ठभिर्धमगाथाभिस्त्रिः प्रदक्षिणं परिगायन्ति दक्षिणेन करकूपं गत्वा
प्राचीनावीतं कृत्वा सव्यं जान्वाच्य हविरादाय मिषन्मिषजः स्वधा
नम इति पिण्डान्ददाति चीनुदकाञ्जलीनुपनिनीयातम्य प्राणान्सप्त-
15 व्याहृतिभिः सप्त पदानि प्राञ्चो गच्छन्ति चीन्हि स्वर्गलोकानारूढा
भवन्तीति विज्ञायते दधिक्काव्यो अकारिषमिति पुनः प्राणानाप्याव्य

2. मध्यमस्थामुं T H H²; •मायामुं B¹ Baudh. — •यन्ते H;
Baudh. has also the plural, comp. T.Ā. p. 678; •यते B¹ H².

7. Plur. verbi T H².

13. Thus T H H² (pr. m.); मिषन्मिषन्स्वधा पितृभ्य इति B¹ B²
Baudh. H² (sec. m., but with निमिषन्).

14. Thus T; •निनीयातस्य H; •निनीयतस्य B¹; अतम्य B²;
आचम्य (!) Baudh.

15. Thus T H²; चीर्हि H; विभिःस्वर्गलोकमारूढ B¹; सप्तलो-
कानवलीष्टा Baudh.

16. Thus T H H²; आचम्य B¹ Baudh.

यथेतं प्रत्येत्य नमस्कारः कूपेभ्यो नमस्कारः कूपेभ्यो नमस्कारः कूपेभ्य
इति करकूपमुपस्थाय यस्यै कामाय यममभिवादयन्ते यमो दधारे-
त्यनुवाकशेषेण हविर्द्वरन्ति नाके सुपर्णमिति प्रवाहयन्त्येहं हि राजा
वरुणश्चकारेत्यनुवाकेनापोवगाहयन्त्योपोहिष्ठीयाभिर्माजयन्ते यमेन दत्तं
5 त्रित एनमायुनगिति चतस्रभिरादित्यमुपस्थाय प्रतिसरमावध्रीत ह-
विषा सर्वप्रायश्चित्तानि ऊत्वात्र हविःशेषान्भक्षयन्ति भक्षोस्त्वमृतभक्ष
इति भक्षस्य शेषं नयन्ति पुत्राय प्रियाय प्रियवादिने पुत्रभार्यायै
पुत्रवान्भवति पुत्रवती भवतीति वैवस्वतोब्रवीद्धेमो ह यष्टारमिति
प्रयातमङ्गे समाधाय पितेव पुत्रम् । सुहृन्नतिं गमयति तत्रलोकान्नि-
10 वर्तते चास्य क्षिनन्ति पन्थानं निवर्तते चास्य क्षिनन्ति पन्थानमिति ॥ ६ ॥

॥ इति षष्ठः पटलः ॥ ६ ॥

1. Uncertain reading. नमस्कारकूपेभ्यो thrice B¹; नमस्कारकूपेभ्यो thrice H; नमस्कारकूपेभ्यस्कारकूपेभ्योनमस्कारकूपेभ्य T H²; नमोनमस्कारकूपेभ्यो twice Baudh.

2. B²: यस्यै यस्यै कामायेष्टिसिद्धये यममभिवादयन्त अभिमुखा-
सुवेति (?) तं कामं प्राप्नुवन्तीति सामार्थ्याद्वाक्स्येषः.

4. Thus B²; आपोहिष्ठाभिर् B¹; आपोहिष्ठाभिर् T H; आपो-
हिष्ठाभीति H².

5. TS. IV. 6. 7. 1.

6. The whole mantra is according to Baudh.: भक्षोस्त्वमृतभक्ष-
स्य ते मृत्युपीतस्या (sic) मृतवतः स्वमाकृतस्य (sic) मधुमत उपहतस्यो-
(v. l. °हृतस्यो)पकृतस्योपकृतो भक्षामि.

9. Instead of °मंके (B¹ B² Baudh.), T H H² give °मेके. —
सुहृन्नतिं T H H² Baudh. Probably सुहृन्नतिं is to be read, with B².

10. चास्य T H² B¹ B²; नास्य H; नचास्य Baudh. The passage
beginning with यमो ह runs in Baudh. as follows: यमो ह यष्टारमिति
शत (v. l. शतं) प्रयातमंके समाधाय पितेव पुत्रं सुहृन्नतिं न चास्य
भिनन्ति पन्थानं न चास्य भिनन्ति पन्थानमिति स्नाह बौधायनः.

अथात उत्तरं पितृमेधं व्याख्यास्यामो यं ब्रह्ममेध इत्याचक्षतेषा-
पुदाहरन्ति

द्विजातीनामपवर्गो अर्थतस्तत्त्वदर्शिभिः ।

ऋषिभिस्तपसो योगाद्वेष्टितुं पुरुषोत्तमम् ॥

5

होतृश्च पितृमेधं च संख्यं विधिरत्तरः ।

विहितस्तु समासेन क्रतूनामुत्तमः क्रतुर् ॥

इति तस्य सयहैर्होतृभिर्होमो भर्तृसूक्तेन भरणं पत्नीभिरपसवे-
शनं दक्षिणाप्रतिग्रहैर्निर्माणं हृदयैर्हिरण्यशकलान्संभारयजुर्भिः पात्र-
चयनं ज्योतिष्मतीभिरपोषणं नारायणाभ्यामुपस्थानं ब्राह्मण एकहो-
10 तेति चानुमन्त्रणं चित्तं सन्तानेनेति हविराहुतिः प्रधासाय स्वहेति
सुवाहुतीर्मृत्युसूक्तेनानुशंसनं सौम्या संग्राहणं सौर्येणादित्योपस्थानंमो-

Probably the words formed originally a tristubh, with the Vaidic accusative पन्थाम् instead of पन्थानम्. As to क्षिनत्ति compare B²:
पंथानं क्षित्वा विघ्नान्निनाशयित्वा पंथानं दर्शयति. The meaning
seems to be: „Him, who has sacrificed, Yama takes, wenn he is gone
forth from here (from the world of the living), as a father his
son, on his lap; he brings him along the path of the Virtuous, and
if he will (temporarily) return from yonder world (the reign of
Yama), he cuts a path for him“. निवर्तते refers to the geni-
tive चक्ष.

1. A opens this chapter as follows: अथातो ब्रह्ममेधं व्याख्या-
स्यामः । अथापुदाहरन्ति होतृश्च पितृमेधं च, omitting the first śloka.

3. द्विजातीनां द्विजातीनाम् T H; द्विजातीनां विजातीनां H².
— I have reconstructed the śloka. °वर्गोर्धतस् T H H²; °वर्गोर्ध-
तस् B¹; वर्गोर्धतस् Pi. Sā. — तत्त्वदर्शि T H; तत्त्वदर्शि the
others.

5. उत्तमः only H instead of उत्तरः.

11. With सुवाहुतीः the Tanjore copy of Āpast. breaks off.

युष्ट इत्यवगाहनं समानमत ऊर्ध्वं पितृमेधिकमो यवोदनप्राशनात्तान्परं
ब्रह्मेत्याचक्षते तान्न साधारणे रमशाने प्रयुञ्जीत नानाचार्याय द्विजा-
तीनामेव संतिष्ठते ब्रह्ममेधः ॥ ७ ॥

॥ इति सप्तमः पटलः ॥ ७ ॥

- 5 अथाजस्राणां द्वाहं त्र्यहं षडहं द्वादशाहं वा धारयति यावद्वा
संशयं मन्वेतो संशयेजस्रैर्विरम्यामय आयुष्मते पुरोडाशमष्टाकपालं नि-
र्वपेक्षेत छण्णलां पञ्चहविषं वा यो ज्योगामयावीत्युक्तं पुरस्तादौ युष्मत्वा
पाथि कृत्वा वा यजेत ग्रामेष्टके पाथि कृत्वा समामनन्ति बहिःष्टो वा-
नप्रस्थो वारस्थमवतिष्ठेत ग्रामं वा प्रविशेद्वा ज्ञानुमतो ब्राह्मणैश्च सह
10 वनधान्येनोपि वा नाजसान्कुर्वीत प्राग्दिष्टगमनाद्विहारं साधयेत्प्रितेपि
विहरणमेके समामनन्ति तदनर्धुकं प्रजाया इति विज्ञायत उदमयने
प्रमीताः सौर्येण पश्चा देवलोकां याति दक्षिणायने सौम्येन पितृलो-

1. यवोदन° B¹, Brahamedhaprayoga, Pi.Sā., T.Ā. p. 363;
यवोदन° T H H² B²; comp. Hir. p. 44, l. 8 and Winternitz, Hoch-
zeitsrituell p. 15. — तान् (sc. होतृन्) before परं om. T H², T.Ā.
p. 363, found in the others; तानेतान्परं H and Baudh. gṛhs. II. 15 s. f.

2. तानसाधारणे H; तान्नसाधारणे the others and Pi.Sā.

3. Instead of ब्रह्ममेध (B¹ B²) the others have पितृमेधः.
Comp. also T.Ā. p. 363. — एव H², brahm. pr., B¹; एवं T H F.Ā.

7. *छण्णलां H H² B¹, quot. Gop.; *छण्णलां T. — आयुष्म-
त्वा B¹, आयुष्मत्वाः the others.

8. पाथि कृत्वा T H H²; पाथि° B¹ B². — बहिःष्टो all.

9. *तिष्ठेत्या° T; *तिष्ठेत्या° H B¹; *तष्ठेद्वा° H²; *तिष्ठते B².

9. 10. सहवनधान्येन T H H²; संनहनंधान्येन B¹; सहवनधा-
न्येन B².

12. प्रमीताः and याति T H² B¹; प्रमीतः and याति H B² (नक्षति).

कमिति विज्ञायत^१ उदगयन आपूर्यमाणपक्षे दिवा ऋत्विजे श्रेयो
मरणमित्युपदिशन्ति^२ यदि पूर्वपक्षे रात्रौ मरणं शङ्केत सायमाहुतिं
हुत्वा तदैव प्रातराहुतिं जुहुयाद्वैषपरपक्षे सायंप्रातराहुतिभिरेनं
पूर्वपक्षं नयेद्देशं च कुर्याद्वैध्वविभवे प्रधानदेवताभ्यस्तुर्गृहीतान्याज्या-
5 न्येकैकस्त्रे देवतायै पुरोनुवाक्यामनूच याज्यया जुहुयादेवं सर्वास्वा-
पत्स्वेष्य यदीध्यपनयनमध्येवशिष्टेष्टिप्रधानदेवताभ्यस्तुर्गृहीतान्याज्यान्वे-
कैकस्त्रे देवतायै पुरोनुवाक्यामनूच याज्यया जुहुयात् ॥ ८ ॥

अथ यदि चातुर्मास्यमध्ये पूर्ववदेव सायंप्रातराहुतिभिर्दर्शपूर्णमा-
साभ्यां चेद्वावशिष्टपर्वाण्यानीय समापयेत्तैष्वविभवे तदैवतं पुरोडाश-
10 मामिहां पूर्णाहुतिं वा कुर्यान्ध्रियमाणस्त्रेवं न यज्ञलोपो भवतीति
विज्ञायत^३ उक्तं दीक्षितप्रमीतप्रायश्चित्तं^४ याथावरा ह वै पुरा नाम
ऋषय आसंस्तेध्वन्यत्राम्यंस्तेर्धमासायार्धमासायामिहोचमजुहवुस्तेस्वाद्या-
यावरधर्मेणामयाव्यातीर्ध्वन्यापत्सु वार्धमासायार्धमासायामिहोचं जुहु-
यात्प्रतिपदि सायं चतुर्दश चतुर्गृहीतान्युन्नयत्वेका समित्संस्तुमः^५
15 सक्त्याणिनिमार्जनं^६ सक्तदुपस्थानमेवं प्रातरैतावान्विकारः^७ शेषं प्रकृति-
वत्पञ्चत्रये पुनराधेयमेषीन्समारोपयते धारयते वौपवसथादौपवस-

2. पूर्वपक्षे only B¹, °पक्ष° the others.

3. °ाहुतीरेन H² H; °ाहुतिरेन T: °ाहुतिभिरेन B¹.

4. नयेद् T H² B²; नयेयुर् H B¹.

8. आहुतीभिर् T H B¹: °तिभिर् H². Compare Kirste, The Grhyasūtra of Hir. preface, p. VIII.

11. This passage is quoted by Rudradatta on Āpast. śrs. VI. 29. 1.

14. उन्नयत्वे° H² H: उन्नयत्वे° H B¹.

16. धारयतेवौपवस° T H²: धारयतेवौपवस° H B¹; धारय-
तेवा B².

- अहेनि निर्मथ्योपवसथादि कर्म प्रतिपद्यते यदि समाकूढो भवति यदा-
हिताभिरत्सृष्टाभिरिविक्लिन्नाभिरिविधुराभिरिव प्रमीयेत न तमन्येन चेता-
भिभ्यो दहन्तीति विज्ञायते चाधानप्रभृति यजमान एवापयो भवन्ती-
त्येषापि ब्राह्मणं तमसो वा एष तमः प्रविशति सह तेन यमाहिता-
5 भिमन्येन चेताभिभ्यो दहन्ति तस्य प्राचीनावीत्यग्न्यायतनान्युद्धृत्यावोच्छ
यजमानायतने प्रेतं निधाय गार्हपत्यायतनेरक्षी संनिधाय मन्थति
येस्त्रापयो जुहुतो मांसकामाः संकल्पयन्ते यजमानमांसम् । जानन्तु
ते हविषे सादिताय स्वर्गं लोकमिमं प्रेतं नयन्त्विति तूष्णीं विहृत्य
द्वादशगृहीतेन सुचं पूरयित्वा तूष्णीं कृत्वा प्रेतेमात्मा इत्येतदादि
10 कर्म प्रतिपद्यते ॥ ९ ॥

यदात्मन्नरक्षोर्वा समाकूढेष्वपि यजमानो म्रियेत पूर्ववदग्न्या-
यतनानि कल्पयित्वा गार्हपत्यायतने लौकिकमग्निमुपसमाधाय प्रेतस्य
दक्षिणं पाणिमभिसमाधाय तत्पुत्रो भ्राता वान्यो वा प्रत्यासन्नबन्धु-

1. निर्मथ्योपवसथादिप्रतिपद्यते T H²; निर्मथ्योपवसथादिकं कर्म
प्रति° H B¹; -- श्योपवसथादि B². — Between भव and तियदा°,
H inserts यदाहिताभिरध्वानं . . . संपत्तेरन् (XXIX. 11, p. 59,
l. 3—6).

2. प्रमीयेत H² B¹; प्रमीयते T H.

3. The passage चाधानप्रभृति . . . भवन्तीत्य is wanting in B¹.

3. 4. भवन्तीत्यपि ब्राह्मणं H².

6. रक्षी संनिधाय T H²; रक्षीसंधाय H; रक्षीनिधाय B¹.

7. येस्त्रापयो T H; यस्त्रापयो B¹ B² H²; येस्त्रापयो quot.

Gop. It seems more probable that येस्त्रापयो was corrupted into
यस्त्रापयो than यस्त्रापयो into येस्त्रा°; योस्त्राभिर् is also the be-
ginning of this mantra, as given ऊहेन by Gautama (pi. sū. I. 1. 27).
Baudh. (II praśna) reads यस्त्रापयो and संजायन्तु, but a Baudh.
paddhati येस्त्रापयो and जानन्तु.

इपावरोहेत्युपावरोहयत्वेपिवोपावरोह जातवेद इमं तं स्वर्गाय लो-
काय नय प्रजानन्नायुः प्रजां रयिमस्मासु धेह्यजस्रो दीदिहि नो दुरोष
इति लौकिकेपावरोहयत्वेरस्योर्वोपावरोह्य मन्वेर्वेदरस्योः समा-
रूढः स्थान्निर्वर्तमाने प्रेतमन्वारभयित्वैतं मन्त्रं जपेद्विहरणादि समा-
5 नमोहिताग्निं अने प्रमीतमुपसंश्रुत्यापये पथिष्ठते पुरोडाशमष्टाकपालं
निर्वपेदोमिषां पूर्णाहुतिं वा कुर्यात्प्राचीनावीती जुहोतीत्येक एत-
स्मिन्नेव विहारे पेतृमेधिकं कर्म प्रतिपद्यते तस्मिन्नहनि शरीरास्वाह-
रन्ति यद्वन्मस्मिन्तस्माभिवान्यवत्सायाः पयसाग्निहोत्रमित्युक्तमोहिताग्निं
अने प्रमीतं तैलद्रोक्षामवधाय शकटेनाहरन्ति निर्मन्थेन वा दग्ध्वा
10 कृष्णाग्निनेस्त्रीन्युपनहति वाहतेन वाससा संवेध्य दीर्घवंशे प्रबध्य नाधो
निदधानाः प्रयता मृन्मयभोजना आहरन्ति ॥ १० ॥

तानि ग्राममर्यादायां प्रतिष्ठाप्यापीन्येतृमेधिकभाण्डं च निर्हरन्ति

1. The mantra is a variation on Āp. śrs. VI. 28. 12. According to Baudh. it finishes thus: धेहि प्रेताहुतिं चास्य जुषस्व स्वाहा.

3. Comp. Āp. śrs. VI. 28. 14.

4. 5. After समानं B¹ has: प्रवासमरुणे संयामे वा हते वा शरीरमादाय विधिना दाहयेत्.

8. *वत्सायाः T H H²; *वत्सायै B¹ B², Āp. śrs. IX. 11. 5. — उक्तं, namely Hir. Kalpasūtra XV. 12, Bhār. Kalpasūtra VIII. 14, Āp. śrs. I. c. — Before आहिताग्निं, T H and H² insert यम्; it is omitted in B¹ B², quot. Gop., quot. Rudr. ad Āp. śrs. IX. 11. 12.

10. उपनहतिवाहतेन H²; उपसंनहतिवा अहतेन H and T (but here उपन*). उपनहतिनाधाय ॥ वाहतेन B¹. Probably we ought to read with a quotation by Gopāla and a quot. by Rudradatta उपनह्याहतेन. — *बध्नाधो T; the others, also two quotations, have *बध्नाधो.

11. *भोजना T H H², Baudh. pi. sū. II., quot. Rudr.; *भोजिनः B¹, quot. Gop.

12. पेतृमेधिकभाण्डं च T H H²; पेतृमेधिकं च भाण्डं B¹.

नासति यजमाने ग्राममर्यादामभीनतिहरेयुर्यद्वतिहरेयुर्लौकिका संप-
 देरन्निति विज्ञायते च प्रवसन्त्यजमानोपिभ्यः परिदाय गृहानेति यदि
 सीमान्तरे पत्न्यभिनिघ्रोचेदभ्युदियाद्वा लौकिकाः संपदेरन्त्येवाहिताभि-
 रध्वानं गच्छेत्सहापित्रयेण पार्श्वतोपिहोत्रेणानुव्रजेद्देहिताभिरन्तरं न
 5 ववेयादौवत्यो ग्राममर्यादा नद्यश्च तावतीरतिक्रामन्तमन्वारभेयातां
 यदि नान्वारभेयातामपयो लौकिकाः संपदेरन्त्येवाहिताममर्यादां ना-
 तिहरन्ति शरीरैरभीन्तसमानीय दहनवदवकाशं जोषयित्वा प्रेतेमात्वा
 इत्येतदादि कर्म प्रतिपद्यते तथोर्यः पूर्वं म्रियेत यजमानः पत्नी वा
 तस्याम्रियेतायां पितृमेघः संपद्यते यः पश्चात्तस्त्रीपासनेन सहैव प्रमीते
 10 सहैव पितृमेघो दारकर्माणि यद्यशक्त आत्मार्थमग्न्याधेयं कुर्याद्दर्श-
 पूर्णमासाग्रयणार्थं च शेषाणि कर्माणि न भवन्ति यवाहिताभिः पशुभ्यो
 म्रियेता गावो अगमन्निति द्वे चतुर्गृहीते जुहुयाद्वेवाहिताभिरग्निहतो
 म्रियेत तस्य प्रायश्चित्तं मूर्धानं दिवो अरतिं पृथिव्या इत चतुर्गृहीतं

3. सीमान्तरे T H² B¹; सीमान्ते H. — Thus T H H²; पत्नीम-
 भितोनिघ्रोचेद् B¹. The text seems to be spoiled.

3. 4. From यवाहिताभिः^० on, there is some confusion in the
 arrangement of the contents. The above given is the text of T
 and H².

4. अनुव्रजेदाहिताभिरन्तरं T H²; अनुद्रवेयुराहिताभिरन्तरं H;
 आद्यं अनुव्रजेदाहिताभिरन्तरं B¹.

5. Thus T H²; between अन्वारभेयातां and यदि H inserts:
 तथोर्वा.

5. 6. तावतीरभिक्रामन्तमन्वारभेयान्वारभेयौ लौकिका भवन्ति B¹.

9. चेतायां T H H² B¹ and a quotation by Gopalayajvan.

10. ०धेयं वा कुर्याद् H².

11. च T H H² (sec. m.); B¹ om.

12. Here and furtheron after म्रियेत B¹ and Pi.Sā. insert every
 time तस्य प्रायश्चित्तं.

जुहुयाद्वेबाहितामिरप्सु म्रियेतमं मे वरणं तत्त्वा यामीति द्वे चतुर्गृ-
हीते जुहुयाद्वेबाहितामिर्विषदष्टो म्रियेत नमो अस्तु सर्पेभ्य इति
तिस्रभिस्रतुर्गृहीतैर्जुहुयाद्वेबाहितामिर्देष्ट्रिभ्यो म्रियेत दंष्ट्राभ्यां मलिसू-
निति द्वे चतुर्गृहीतेन जुहुयाद्वेबाहितामिः प्रोषितः प्रमीतो न प्रज्ञायेत
5 यां दिशमभि प्रस्थितः स्वात्तामस्यामिभिः कचं दहेयुरेपि वा चोष्णि
षष्टिशतानि पलाशवृत्तानां तैः कृष्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा तामस्या-
मिभिर्देहेयुरिति विज्ञायते पलाशवल्कैः कुशैर्वा सन्धिषु संवेद्य चत्वा-
रिंशता शिरः प्रकल्पयते दशभिर्ग्रीवां विंशत्बोरस्त्रिंशतोदरं पञ्चाश-
तापञ्चाशतैकैकं बाहुं ताभ्यामेव पञ्चभिः पञ्चभिरङ्गुलीरूपकल्पयते सप्त-
10 त्वासप्तत्वैकैकं पादं ताभ्यामेव पञ्चभिः पञ्चभिरङ्गुलीरूपकल्पयतेष्टाभिः
शिञ्जं द्वादशभिवृषणं स्नापयित्वा लङ्कृत्यान्तर्वेदि कृष्णाजिनं दक्षिणाग्री-
वमधरलोभाक्षीर्य तस्मिन्नेनमुत्तानं निपात्य पत्तोदशेनाहतेन वाससा
प्रह्लाद बान्धवाः पर्युपविशन्त्यमस्वसौ यस्य त इमे अग्रय इति
प्रेतेमात्वा इत्येतदादि कर्म प्रतिपद्यते यदि तानि न विन्देरन्नावानां

2. विषदष्टो T H H²; विषयदष्टो B¹; विषहतो Pi.Sā.

3. चतुर्गृहीतैर् H T H²; °गृहीता B¹; °गृहीतिनाज्येन Pi.Sā.

4. चतुर्गृहीतेन T H H² Pi.Sā.; °गृहीते B¹. — After जुहुयाद्
Pi.Sā. has एतदेवास्व प्रायश्चित्तं भवतीति विज्ञायते. With यद्बाहि°
प्रोषि° प्रमी°, B¹ begins a new (the 12th) chapter. — Comp. Āp.
śrs. IX. 11. 22, 23.

6. 7. Instead of कृत्वा ... इति विज्ञायते, B¹, Āpast. l. c. and
Pi.Sā. give only कुर्वन्ति.

8. पञ्चाशता once B¹ T; twice H H², Āp. l. c., quot. Gop.

13. अयमस्वसौ यस्य त इमे अग्रय T H H², Āp. l. c.; अयमस्वसौय-
मस्वसस्तत इमे अग्रय B¹; अयमस्वसौयस्व इमे अग्रय quot. by Gop.

14. Uncertain; विन्देरन्नावावाद° T H²; विन्देरन्निवावाद° H;
B¹ damaged (: विन्देर -- नाद°).

दर्भाणां याज्ञिकानां वृक्षाणां तैः कृष्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा ताम-
 स्वाग्निभिर्दहेयुरिति विज्ञायते~यदि तानि न विन्देरन्भूम्याः पांसूनुद्धृत्य
 मधुना सर्पिषा वाभिसंयुत्य तैः कृष्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा ताम-
 स्वाग्निभिर्दहेयुरिति विज्ञायते~यद्येतस्मिन्कृतेभिभिरागच्छेद्भुतकुम्भादुक्त-
 5 मस्य जातकर्मप्रभृति द्वादशरात्रं व्रतं चरित्वा तथैव जाययाम्नीनादधीत
 ब्राह्मेण पशुना वा यजेत~गिरि गत्वापये कामायेष्टिं निर्वपेदीप्सितैः
 क्रतुभिर्यजेत क्रतुभिर्यजेत ॥ ११ ॥

॥ इत्यष्टमः पटलः ॥ ८ ॥

॥ इति हिरण्यकेशिसूत्रे एकोनविंशः प्रश्नः समाप्तः ॥ २९ ॥

10

॥ इति हिरण्यकेशिसूत्रं समाप्तम् ॥

1. याज्ञिकानांवृक्षाणां तैः T H H²; यतियानां चादक्षाणांवृत्तैः B¹.

2. भूम्यः H B¹; भूम्यां H².

3. Instead of संयुत्य B¹ reads संयुज्य.

4. Thus H²; instead of आगच्छेद् H T have आगते; B¹ corrupt.

5. तथैव T H H² Pi.Sā.; तस्यैव B¹. — आदधीत all except

B (: आधाय).

6. वा om. B¹.

9. The colophon in H² runs as follows: इति हिरण्यकेशीसूत्रप-
 रीगृहीताभारद्वाजसूत्रे अन्वेष्टिप्रकरणे अष्टमः पटलः समाप्तो द्वितीयः
 प्रश्नः समाप्तः; then follow the pratikas of the eleven kaṇḍikās and
 of five (!) paṭalas in the second prāśna. Then: इति हिरण्यकेशी-
 सूत्रे एकात्रविंशत्यष्टः प्रश्नः समाप्तः ॥ २९ ॥ इति हिरण्यकेशीसूत्रे पञ्चमषष्ठे
 पञ्चमः प्रश्नः समाप्तः ॥ ५ ॥

अथ

गौतमपितृमेधसूत्रम्

प्रायणकाले ॥ १ ॥

प्राक्स्मृतिवियोगात् ॥ २ ॥

पितरं मातरं भ्रातरं गुरुमन्यं वा सुहृदं ब्राह्मणम् ॥ ३ ॥

तत्स्वर्गार्थेन निमित्तेन ॥ ४ ॥

इमानि क्न्दांसि संस्कर्ता आवयेत् ॥ ५ ॥

वेदादिवेदान्तानि त्रींशाज्यदोहान्यादित्यत्र रेतस उदयं तमस
उन्नयामीति ॥ ६ ॥

श्रुतपूर्विणां चेतवश्चावीद्यानि सामानि ॥ ७ ॥

मरणकालेभिप्रघ्नाप्सु दत्त्वा सेतुसाम च दक्षिणे कर्णे जपेत् ॥ ८ ॥

उत्क्रान्ते प्रजापतेर्हृदयं मनसा ध्यायेत् ॥ ९ ॥

अत ऊर्ध्वं स्नापयित्वा शवम् ॥ १० ॥

देशजातिकुलधर्मेणापचितिमलङ्कारेणालङ्कृत्य ॥ ११ ॥

बद्धा दशेनाङ्गुली पादयोः पाख्योश्च ॥ १२ ॥

अदुग्धव्यामासन्धां दक्षिणाशिरसमुत्तानं संवेष्ट ॥ १३ ॥

उदग्दशेनाहतेन वाससा प्रकाट्य ॥ १४ ॥

५) The place of आवयेत् is not certain; perhaps it ought to have been put at the beginning of sūtra 3.

६) Compare C. 39—43.

७) श्रुतशब्दोधीतवचनः । श्रुताश्च ते पूर्वाश्च श्रुतपूर्वाः । ते येषां सन्तीति श्रुतपूर्विणः । तेषां तवश्चावीद्यानि आवयेत् । Comp. C. 44.

८) Compare C. 46—49.

१४) पादयोरपरि यथा दशा भवति तथा प्रकाटयेयुः.

निर्हरन्त्यग्नींश्चाहितान् ॥ १५ ॥

शालामयः ॥ १६ ॥

दहनकर्मणि योज्यन्ते ॥ १७ ॥

सम्भावसंध्यौ च यथाक्रमम् ॥ १८ ॥

गृहस्थमौपासनेन दहेत् ॥ १९ ॥

ब्रह्मचारिणं कपालसन्तपनीयेन ॥ २० ॥

उत्तपनीयेनेतरान् ॥ २१ ॥

अनेन स्त्रियः ॥ २२ ॥

केचिन्निर्मन्थेन पत्नीम् ॥ २३ ॥

१६) A. himself does not appear to be quite clear as to the right interpretation of this sūtra. He seems to propose the following interpretations. The author of the sūtratext may have meant by **शालामयः**: (in connection with s. 15): 1. The vaitāna-fires, whose name is precised by **शालामयः** (in this case we expect at least **शालामय इति**). 2. The vaitāna-fires and the domestic fire. 3. The domestic fires, consecrated by the ādhāna-ceremony; a plurality of them could be admitted in case the owner were standing at the head of more than one household. In this case the nom. **शालामयः** had to be taken as an apposition to **अग्नीनाहितान्**. I should prefer to connect the word with the two following sūtras.

१८) The sūtra is given: **नसंध्यौ**, but the vivaraṇa proves, that A. has not read the negation in his text: **संभावसंध्यौऽपि दहनेषु संबध्यन्ते येन क्रमेणाभिहिताः**. See also C. 11 a, 85. 86. But compare the note ad I. 2. 8.

१९) I am not sure whether between s. 19 and 20 there are not some more sūtras to the same purport as **Hir. XXIX. 11 तयोर्धः पूर्वो** (59. 8), which passage is also quoted here by A. — **अत्रत्यगृहस्थशब्दोनाहिताभिवचनः**. — The place of **दहेत्** is uncertain. — On sū. 19 sqq. compare **Hir. 44. 11**.

यद्युत्सृष्टाभिर्विक्लिन्नाभिर्विधुराभिर्वा प्रमीयेत ॥ २४ ॥

प्रेताधानं कुर्वन्नूचानागारादभिमानयेत् ॥ २५ ॥

तेनाभिना व्रीहिकणैश्चत्तपनीयमुत्पाद्य ॥ २६ ॥

दक्षिणेन हस्तेन प्रेतमालम्ब्य सञ्चेनाभिं जपेद्योस्त्राभिरजुहुतो मांसकामः

संकल्पयते यजमानमांसम् । जानातु ते हविषे सादिताय स्वर्गे

लोकं प्रेतमिमं नयत्विति ॥ २७ ॥

आज्येन द्वादशगृहीतेन सुचं पूरयित्वा प्रेतमभिं सञ्चेनान्वालम्ब्य प्रजा-

पतिं मनसा स्मृत्वा दक्षिणेनाभौ जुहुयादाज्यतन्त्रेण परिचरण-

तन्त्रेण वा ॥ २८ ॥

यावदभिर्विक्लेदस्तावद्धोमार्थं विप्राय द्रव्यं प्रदाय ॥ २९ ॥

यथाविधौपासनं कृत्वा ॥ ३० ॥

तेनाभिना दहेत् ॥ ३१ ॥

२४) उत्सर्गेष्ट्या योभिं परित्वजति स एवोत्सृष्टाभिः. The samnyāsin is meant, comp. Baudh. dhś. II. 17. — अविधानेन प्रमादादाल-
स्त्रादिना वा यस्याभिर्विक्लिबते स विक्लिन्नाभिः. — By विधुराभिः
the widower is meant, who has used for the cremation of his
wife the three śrauta-fires.

२७) For the mantra comp. Hir. XXIX, 10 (p. 57. 7). That
the plural is the correct and original number, is proved by
जानातु ते, where the sūtrakāra has forgotten to change ते into स!

२८) उत्पवनाज्यसंस्कारो यस्मिन्नयोनि भवति तदाज्यतन्त्रं । आज्ये
उत्पवनयोगात्तत्पूर्वोत्तरभाविनोपि पदार्था आज्यतन्त्रमिति गम्यते
(Khād. grhs. I, kh. 2) । सायंहोमस्य यो धर्मः स परिचरणशब्द-
वाच्यः सायमाहुत्पपक्रमं परिचरणमिति खादिराचर्येणाभिधानात्
(Grhs. I. 5. 6 sqq. especially 16) । यदा द्वादशरात्रविक्लिन्नसदा
परिचरणतन्त्रं प्रवर्तते । यदा द्वादशरात्रादूर्ध्वं विक्लिप्तसदाज्यतन्त्र-
मिति व्यवस्था.

आहितापिशेचमन्त्रस्त्रोहः कर्तव्यः ॥ ३२ ॥

स्त्रीणां विधुराणां च द्वादशगृहीतं प्रजापतिं मनसा ध्यायन् जुहो-
त्येव ॥ ३३ ॥

॥ इति प्रथमः खण्डः ॥ १ ॥

अग्निं चीरं दधिमधुघृततिलतण्डुलदर्भानुदकुम्भपरशुहिरस्त्रशकलयज्ञ-
पात्राणि चादाय ॥ १ ॥

प्राचीनावीती पूर्वमग्निं संस्कर्ता मुक्तशिखः ॥ २ ॥

मध्यतः श्वम् ॥ ३ ॥

पश्चात्संभारानितरे ॥ ४ ॥

श्मशाने निहित इतरानुत्सृज्य दहनदेशं जोषयेत् ॥ ५ ॥

दक्षिणाप्रत्यक्प्रवणमभङ्गुरमनिरिणमसुषिरं समं वा ॥ ६ ॥

प्राणायामं कृत्वास्त्र गोत्रेण द्वितीयान्तं प्रेतस्य नामोक्त्वा दहनकर्मणा
संस्करिष्य इति संकल्प्य ॥ ७ ॥

३३) एवमन्त्रोवधारणार्थः । यासां स्त्रीणां येषां विधुराणाञ्च प्रे-
ताधानप्राप्तिस्तेषामुभयेषामपि योस्त्रापिरिति मन्त्रोहः (read मन्त्रः)
सहस्रात्मन्नादिश्च निवर्तते.

५) श्मशाने निहिते प्राप्ते सति दहनदेशं दहनभूमिं जोषयेत्
शोधयेत् । In the same way Raghunandana (Works tom. II.
p. 170) wrongly says: भूमिजोषणं भूमिसंस्कार इति हारलता.

६) अनीरिणं (sic) seems to be interpreted by A. as अनूपरं.
Occasionally A. mentions the Ṣaḍviṃśabrahm. II. 10: पश्चाद्दक्षि-
णाप्रवणं श्मशानकरणम् and ib. यथा सव्यस्य (sc. पाणिः) तथा श्म-
शानकरणम्. I doubt whether this brahmanam was not in the
text. A. had before him.

शमीशाखया पलाशशाखया वरणशाखया वा दक्षिणाप्रत्यक्प्रवणचिता-
देशात्प्रागुदीच्यां दिक्षुपक्रम्य पञ्चदश प्रक्रमान्प्रक्रम्योत्सृज्यान्ते ॥ ८ ॥

अप उपसृञ्च ॥ ९ ॥

गङ्गायमध्वनः पूर्वमेष वः सुहृदो दिवम् परं व्योम नयध्वं गच्छन्तं
स्थानमुत्तममिति श्मशानायतनं निरीक्ष्य ॥ १० ॥

शमीशाखया पलाशशाखया वरणशाखया वा श्मशानायतनं संमृज्य
अपसंसर्पत प्रेता ये केचिदिह पूर्वजा इति ॥ ११ ॥

दक्षिणतः शाखामुत्सृज्य ॥ १२ ॥

अप उपसृञ्च ॥ १३ ॥

८) . . पञ्चदशप्रक्रमे गति यत्र कुत्रचित्समीपे एतां शाखामुत्सृजेत् ।
अन्तश्चोच समीपवचनः । If we compare the following remarkable
fragment of a Śāṭyāyanaśūtra, preserved by Āśāditya in his com-
mentary on the Karmapradīpa (III. 41, MS. Chambers no. 134,
fol. 15, b): तथाह शाखायनः । सम्भावसञ्चयावाहिताग्नेर्दहनकर्मणि न
प्रयुज्यते (sic) । चितादेशात्प्रागुदीच्यां दिशि प्रक्रमानतिक्रम्योत्सृजतीति
(the numeral before प्रक्रमान् seems to have fallen out), and a
passage from Viśvanātha's aurdhvadehikapaddhati (MS. Chambers
no. 37, fol. 15, b): सम्भावसञ्चयोत्तरतः सप्तसु प्रक्रमेषु स्थापनं ।
ईशान्यां वा पञ्चसु, a suspicion arises, that Gautama's text, too,
had originally an analogous reading: that the passage in sū. 8,
from शमीशाखया to वरणशाखया वा is a dittographia from I. 2. 11
and has replaced some other word or words, e. g. सम्भावसञ्चौ.
In this case Gautama's उत्सृज्यान्ते ought to be changed into उत्सृ-
ज्यन्ते or उत्सृज्येते.

१०) The mantra is unintelligible. A's annotations give no
light as to the true reading. Perhaps instead of परं, परमं ought
to be read.

११) This is only half a mantra. It is found also in the sec.
Baudh. sū. (compare C. 139). Nārāyaṇa (āhitaṅniividhi I. O. no. 1158,
fol. 3, a) quotes it too.

अङ्गिरवोच्य ॥ १४ ॥

तिस्रः कर्षूर्दक्षिणापवर्गाः परशुना खात्वा ॥ १५ ॥

उद्धृत्य मृत्तिकां पलाशपत्रपुटे कृत्वा ॥ १६ ॥

याम्यां दिशि निदधाति ॥ १७ ॥

अप उपसृञ्च ॥ १८ ॥

तिलतण्डुलानां मुष्टिं पूरयित्वा यमाय दहनाधिपतये प्रेताय स्वधा
नम इति [अवटे] प्रथमायाम् ॥ १९ ॥

कालाय दहनाधिपतये प्रेताय स्वधा नम इति द्वितीयायां मृत्यवे
दहनाधिपतये प्रेताय स्वधा नम इति तृतीयायाम् ॥ २० ॥

अवशिष्टांस्तिलतण्डुलांश्च सर्वतः प्रसव्यं प्रकीर्य ॥ २१ ॥

मध्यमे हिरण्यशकलमवधाय ॥ २२ ॥

तेषु याज्ञिकैः काष्ठैः दक्षिणाग्नेर्दक्षिणां चित्वा ॥ २३ ॥

प्रेतस्य केशश्मश्रुलोमनखानि गृहीत्वा दक्षिणतो वितस्त्रिमात्रमवटं
खनित्वा तस्मिन्निधायाप उपसृञ्च ॥ २४ ॥

आहिताग्निश्वेदापनं कारयित्वा ॥ २५ ॥

क्षापयित्वा श्वम् ॥ २६ ॥

चित्तिं चाङ्गिरवोच्य ॥ २७ ॥

श्वमुत्तानं दक्षिणाग्निरसमारोप्य ॥ २८ ॥

तं परिस्तीर्य ॥ २९ ॥

१९) . . . प्रथमे इत्यभिधातव्ये स्त्रीलिङ्गनिर्देशकान्दसः । एव-
मुत्तरयोरपि सूत्रयोः स्त्रीलिङ्गनिर्देशः कान्दस इति द्रष्टव्यम् ।
Undoubtedly अवटे has to be taken as an interpolation and every
time कर्ष्वाम् (comp. sū. 15) has to be understood.

२७) चञ्चन्दात् श्वमध्यमुचेत्.

२९) परित्स्तरणप्रकारस्तु पञ्चाहर्मानास्तीर्यत्वादिना नृहो (Khād.
grhs. I. 2. 9) ये लक्ताः तेषामन्यतमप्रकारेण परित्स्तरणं कार्यम्.

पश्चाद्दक्षिणायेषु दर्भेषु पात्राख्यासाव ॥ ३० ॥

आख्ये चक्षुषोर्नासिकयोः श्रोत्रयोश्च सप्त हिरस्वशकलानाज्यविन्दून्वा
सप्त व्याहृतीर्मनसा ध्यायन्निरस्वति ॥ ३१ ॥

एवमाज्यम् ॥ ३२ ॥

मुखे प्रथमं निनीय पादप्रभृत्वा मुखान्ताच्च सन्ततं शेषम् ॥ ३३ ॥

शिरसः पात्रं प्रक्षिपति ॥ ३४ ॥

एवं दधिमधु तिलतण्डुलांश्च प्रत्यस्वति ॥ ३५ ॥

अहिताग्निश्चेदेतस्मिन् काले पात्राख्यासाव ॥ ३६ ॥

अथ सपिण्डाः स्त्रीप्रथमाः कनिष्ठपूर्वाः सिम्वातेन वातं प्रयच्छन्ति ॥ ३७ ॥

ग्रामे पश्चि चितायां तु ॥ ३८ ॥

सर्वे चितायामेव ॥ ३९ ॥

आयं गौरिति यामत्रिचस्व स्तोत्रियायाः स्तोत्रियाया अन्ते अग्न्य
ज्योतिरित्वभस्वेयुर्मृतं परितस्त्रिः प्रसव्यं (परियन्तः) सव्यतः के-
शान्प्रकीर्य दक्षिणानूरूनाघ्नाना अभिधून्वन्तः ॥ ४० ॥

३१) अत्रैवं प्रयोगः । भूरित्वाख्ये भुव इति दक्षिणे चक्षुषि सुव
इति सव्ये मह इति दक्षिणनासिकायां जन इतीतरखां तप इति
दक्षिणश्रोत्रे सत्वमितीतरस्मिन्.

३३) प्राणस्थानेषु निरसनार्धगृहीतस्व यक्षिष्टं तदादाय मुखे कि-
ञ्चिन्निनीय ततः पादावारभ्य मुखपर्यन्तं सन्ततमविक्षिप्तं यथा तथा
धारया निनयेत्.

३८) तुशब्दः समुच्चयार्थः. It rather seems as if we had here a
fragment of a śloka, where तु is simply an expletive.

३९) एव seems to signify: „or only“.

४०) The text has: स्तोत्रियायास्तोत्रिया अन्ते, but the vivaraṇa:
श्रोत्रियाया (sic) इति वीष्मां वदता अग्न्य ज्योतिरित्वस्व चिरावृत्ति-
रिति । . . . सव्यतः केशान्प्रकीर्याप्रदक्षिणं कुर्वाणाः सव्यपार्श्वस्थितान्
केशान्विस्रसेति यावत् । . . . एवं स्तोत्रियां समाधेयव अप्रदक्षिणत्रयं
प्रदक्षिणत्रयञ्च कुरुः.

वातास्ते वान्तु पथि पुष्पगन्धा मनःशुभा गात्रशुभाः शुभानुलोमाः
त्वचमुखाः मांसमुखा अस्त्रिसौख्या वहन्तु त्वां मरुतः सुकृतां यत्र
लोका इत्यनेनानुमन्त्रयेरन् ॥ ४१ ॥

॥ इति द्वितीयः खण्डः ॥ २ ॥

अथ कर्तोदकुम्भमादाय पत्नी वा ॥ १

दर्भेण्डुं शिरसि निधाय मृतं पर्येति ॥ २ ॥

तमश्मना परशुना वाधस्तात्किञ्चित्प्रहरति ॥ ३ ॥

तां धारामनुमन्त्रयेतेमा आपो मधुमत्वोस्त्रिन्ते लोक उपदुह्यन्तामची-
यमाणाः स्वधा नम इति ॥ ४ ॥

४१) The mantra is also found in the sec. Baudh. sū. and kindred texts: also quoted by Nārāyaṇa (āh. vi. fol. 5. b). Comp. C. 13. In changing the plural into a singular, eliminating शुभा before अनुलोमाः and rejecting मरुतः a triṣṭubh (वातास्ते वातु . . . गात्रशुभो अनुलोमः) is obtained: this may have been the original form of the mantra. But as more persons than one held the abhidhuvana, its number was changed accordingly. — This mantra is to be spoken, according to A., when the relations walk round the pyre in reversed order: प्रदक्षिणं कुर्वन्तो वातास्त इति मन्त्रेण प्रेतमनुमन्त्रयेरन्. A. had already before him the var. lect. अग्न्य ज्योतिरित्यभ्यस्त्रेत् (sū. 40) and इत्यनेनानुमन्त्रयेत्. From the text परियन्तः seems to have fallen out.

२) Instead of दर्भेण्डुं the ms. gives either दर्भेण्वं or दर्भेण्डुं. Compare Āp. gr̥hs. IV. 8, Kauś. sū. 26. 30. A. observes; पर्येति प्रदक्षिणचयं कुर्यात् । अत्र शिरसि दर्भेण्डुनिधानमदृष्टार्थं न तु कुम्भवारणार्थं । . . . अचायमभिप्रयोगः । उदकुम्भं हस्तेन धारयन् शिरसि दर्भेण्डुं निधाय प्रदक्षिणं कुर्यात्. This statement is false: the waterpitcher has to be carried on the head, comp. the Vaikh. and sec. Baudh. sū., also Āp. gr̥hs. I. c. and C. 29.

द्वितीयायां परिगतायामुपरिष्ठात्किञ्चित्प्रहरति तां धारामनुमन्त्रयेतेमा
आपो मधुमत्वन्तरिचे ते लोक उपदुह्यन्तामचीयमाणाः स्वधा
नम इति ॥ ५ ॥

तृतीयायां परिगतायामुपरिष्ठात्किञ्चित्प्रहरति तां धारामनुमन्त्रयेतेमा
आपो मधुमत्वं स्वर्गे ते लोक उपदुह्यन्तामचीयमाणाः स्वधा
नम इति ॥ ६ ॥

तिष्ठन्नेवोदकुम्भं पृष्ठतो विसृजेत् ॥ ७ ॥

यदि पुरस्तात्पतति पापीयान्भवति यदि पार्श्वतः पुनः प्रेतकर्माश्रुते
यदि पश्चाद्वसीयान्भवति ॥ ८ ॥

कुम्भमध्यगतमुदकं प्रेतस्य प्राणस्त्रानेष्वाप्यायस्वेति निनयति ॥ ९ ॥

अथ कृष्णतिलैरवकीर्याङ्गुष्ठपाशौ क्षित्वाज्येन पराङ्गुखो हस्ताभ्यां सुर-
भिर्नाकपृष्ठं स्वधा नम इति मृतस्य पादावभ्यञ्ज्यार्द्रानोषधिवनस्य-
तीनालभ्योत्तिष्ठति ॥ १० ॥

पयसा हस्तौ प्रचात्यादित्यं पश्नति गां पश्नति ब्राह्मणान्पश्नति ॥ ११ ॥

सुवर्णमालभ्य प्रेतं कुशैश्चादयित्वा [दहेत्] ॥ १२ ॥

तस्मात्त्वमधि जातोसि त्वदयं आयतां पुनरसौ स्वर्गाय लोकाय
स्वाहित्वसौशब्देन प्रेतस्य नाम संबुद्ध्यन्तेन गृहीत्वा शरीरेणापि
संयोजयेत् ॥ १३ ॥

अथोपस्थानम् ॥ १४ ॥

५) परिगता is apparently a subst. fem. The same expression occurs in the sec. Baudh. sū.

९) Tāṇḍ. Mahābr. I. 5. 8.

१०) Whence the mantra has been taken, I do not see.

१२) दहेत् seems to have been interpolated: कथं दहेदित्यत आह शरीरेणापि योजयेदिति दहेदित्यस्य विवरणं शरीरेणापि योजयेदिति । इतरथा पौनःपुन्यं स्यात्.

नाके सुपर्णमिति ग्रामेगेयं गायेत् ॥ १५ ॥
 धूम उदिते त्विषस्ते धूम ऋष्वतीति ॥ १६ ॥
 प्रज्वलितेमे मृड महाः असीति द्वाभ्याम् ॥ १७ ॥
 अग्न्य ज्योतिरिति च ॥ १८ ॥
 दहनमन्त्रेणाज्याहुतिं हुत्वा ॥ १९ ॥
 यथोक्तं सामगानमनुगीतो ब्रह्मलोकमवाप्नुयात् ॥ २० ॥
 वामदेवं त्रिचे गीत्वा नमो वः पितर इत्युपांशु जपित्वा ॥ २१ ॥
 तूष्णीं प्रदक्षिणं कृत्वा ॥ २२ ॥
 आचार्याय वरं ददाति ॥ २३ ॥
 चितां नावलोकयन्ति जनान्नावलोकयन्ति ॥ २४ ॥
 ॥ इति तृतीयः खण्डः ॥ ३ ॥

धातृपुत्रा अस्य वंशे ये जीवन्ति ॥ १ ॥
 शोकमुत्सृज्य कल्याणीभिर्वाग्भिः सात्विकाभिः कथामिः पुराणैः सुक-
 तिभिः श्रुत्वाधोमुखा व्रजन्ति ॥ २ ॥
 अपः प्रतिपद्यन्ते ॥ ३ ॥
 अत्र राजपुरुषः सगोचमिद्युनो वा कष्टकिनीं शाखामादाय ॥ ४ ॥
 मावतरतेति वारयेत् ॥ ५ ॥
 न पुनरवतरिष्याम इति प्रतिब्रूयुः ॥ ६ ॥
 केशान्प्रकीर्य तेषु पांसूनोपैकवाससो दक्षिणामुखाः स्रक्तदुपमज्योत्तीर्या-

१५) sqq. compare C. 34 e.

२१) Compare C. 284; नमो वः पितर इति श्रूषायेति मन्त्रान्तो
 गृह्यते. See Khād. grhs. III. 5. 25.

१) अवलोकनं कैर्न कर्तव्यमित्यत्राह । धातृ.

४) Compare C. 36 II.

चम्य सत्वं जानुमवधाय वासस्त्रिः पीडयित्वा द्वितीयान्तं प्रेतस्य
नामोक्त्वा अमुकशर्माणं प्रेतमेतद्वासोदकं प्राप्नोत्विति ॥ ७ ॥

एवं तिलमिश्रमुदकमुत्सृजन्ति ॥ ८ ॥

अस्य गोचेष्टामुष्मै प्रेतायैतत्तिलोदकं ददामीति ॥ ९ ॥

एवमहरहरज्जलिनैकोत्तरवृद्धिः ॥ १० ॥

एकादशाहात् ॥ ११ ॥

अनुपनीतानां कुमारीणां च संमार्जनदहनोदकक्रिया एव समन्तकाः
तूष्णीमितरत् ॥ १२ ॥

ज्ञातयः सर्वे वासोदकमुत्सृज्य तिलोदकं च ॥ १३ ॥

स्त्रीप्रथमाः कनिष्ठपूर्वा अप्रतीक्षा ग्राममायन्ति ॥ १४ ॥

प्रतिपदं ग्राममनुगच्छेयुः ॥ १५ ॥

गृहं प्रविश्याश्मानं गोमयगौरसर्षपमित्पुपसृशन्ति ॥ १६ ॥

गृहद्वारपार्श्वेवटे गोमयेनोपलिप्ते गन्धपुष्पधूपदीपिर्नालिकेरिर्मालैश्चालं-
छत्य ॥ १७ ॥

शरावं तदुपर्यश्मानं च निधाय ॥ १८ ॥

नवं पात्रमादाय गन्धोदकैः पूरयित्वावटस्य समीपे निधाय ॥ १९ ॥

अत्र चोदकदानमन्त्रेण वासः पीडयित्वा ॥ २० ॥

पूर्ववदुदकक्रियामन्त्रेण पिण्डं निधाय ॥ २१ ॥

७) Compare Hir. XXVIII. 8 (p. 40, l. 7), Baudh. dhś. I. 11. 24.

१०) Textually corresponding to Hir. p. 40, l. 8. Compare C. 37.

१४) Hir. l. c.

१५) पदशब्दः पादवचनः पादं पादं प्रति प्रतिपादं.

१७) इतः परं खण्डशेषपर्यन्तस्य प्रयोगस्य संस्कर्तुरेवाधिकारः । न सपिण्डानाम्.

२०) अत्रशब्देन शरावाश्मानावभिधीयते (sic).

ब्राह्मणान्भोजयित्वाशिषो वाचयित्वा यथाशक्ति दक्षिणां ददातीति
 ऋशहारीतः ॥ २२ ॥

॥ इति चतुर्थः खण्डः ॥ ४ ॥

अथ संचयनं व्युष्टे द्विरात्रं त्रिरात्रं चतुरात्रं पञ्चरात्रं वा ॥ १ ॥

स्नातोदकं दत्त्वा ॥ २ ॥

शरावमश्मानं च स्वस्थानादुद्धृत्यावटं पूरयित्वा ॥ ३ ॥

पिण्डं निधाय ॥ ४ ॥

अत ऊर्ध्वं निष्पीडनं वर्जयेत् ॥ ५ ॥

शोकमुत्सृज्य भयं तद्ग्रीं पाप्मानमलक्ष्मीं निर्नोदयत्विति ॥ ६ ॥

ब्राह्मणान्भोजयित्वायुग्मान्नेतस्व ॥ ७ ॥

आचामयेत् ॥ ८ ॥

उपांशूपतिष्ठतामिति प्रतिब्रूयात् ॥ ९ ॥

भुक्तैव दायादा एकरात्रं वा ॥ १० ॥

यावदहानि वा विवत्स्यन्ति ॥ ११ ॥

२२) ऋशहारीत(MS. ऋशहारी)ग्रहणं पूजार्थम् । न तु वि-
 कल्पार्थम् । केचित्तु तिलोदक इव ब्राह्मणभोजनेपि एकादशाहादे-
 कोत्तरवृद्धिरिति वदन्ति । तेषां मते हारीतग्रहणं विकल्पार्थम्.

१) Have all the accusatives to be changed into locatives? Un-
 acceptable is A's reasoning: व्युष्टे निर्गते अतीत इति यावत् ।
 प्रथमेहनि अतीते द्वितीयेहनि सञ्चयनं कार्यम् । द्विरात्रमिति कर्म-
 नाम एते काला दाहापेक्षया भवन्ति:.

६) भय and अलक्ष्मी the MS.

१०) प्रेतस्व गृहे ज्ञातयो भुञ्जीरन्.

११) यावन्वहानि प्रेतस्व गृहे विवत्स्यन्ति वर्तनं कुर्वन्ति वासम-
 कुर्वन्तावदहानि तैस्तैव भोक्तव्यमित्यर्थः । . . . उपरितनसूत्रेण एक-

भुक्तवत्सु चितां व्रजन्ति ॥ १२ ॥

दहनाभिरुक्तामादाय ॥ १३ ॥

उक्ताभावे भस्माङ्गारान्वा समारोष्य ॥ १४ ॥

निर्मन्थ्येन वा ॥ १५ ॥

याम्यं चक्ष्म ॥ १६ ॥

जीवतण्डुलं अपयित्वा ॥ १७ ॥

दक्षिणोद्वाह्य ॥ १८ ॥

एताः सप्ताङ्गतीर्जुहोति ॥ १९ ॥

खाहा सोमाय पितृमते खाहाग्रये पितृमते खाहाग्रये क्रवादे खाहा-
ग्रये कथवाहनाय खाहा यमाय खाहा यमीयमाभ्यां खाहा विव-
स्वत इति ॥ २० ॥

ऊत्वा होमं समाप्य ॥ २१ ॥

चीरोदकेनास्त्रीनि संसिच्य ॥ २२ ॥

औदुम्बरसन्दंशेनोदरेत्यन्ताशसन्दंशेन वा ॥ २३ ॥

शिरस्युरसि पार्श्वयोः पाख्योश्चाष्टाङ्गान्यप्रदक्षिणानि ॥ २४ ॥

स्निग्धहनि भोजनं कार्यम् । नाव्यत्रेति प्रतिपादितं । तत उपरितन-
सूत्रेण सर्वेष्वंशौचदिनेषु वा भोक्तव्यमिति प्रत्यपादि । अनयोः कल्पयोः
कञ्चित्कल्पमाश्रित्य दायादान् भोजयेत्.

१२) सर्वे सपिण्डा गच्छेयुः.

१३) उक्ताशब्दोच उक्तावचनः । . . . केचिच्छास्त्राभिधिष्यादुल्लु-
कमादायेति पठन्ति.

१४) यदि दहनाभिरनुमतस्तदा तद्गन्धव्ययं त इति (RS. III. 29. 10)
मन्त्रेणाङ्गारान्समारोष्य तत्र होमं कुर्यात्.

२१) ऊत्वेत्यस्नानन्तरमेव होमसमाप्तिं विधात् । खिष्टकृद्दोषाभावं
ज्ञापयति.

२४) Probably पाख्योः has to be changed into पादयोः. A. says
only: अप्रदक्षिणीति पादपाख्यपार्श्वेषु एवमप्रदक्षिणं भवति.

दक्षिणतः पलाशपत्रपुटे कृत्वा ॥ २५ ॥

कुम्भे निदध्यादनेन मन्त्रेण ॥ २६ ॥

एवं दधिघृतमधूदकानि च पूरयित्वा ॥ २७ ॥

हिरण्यशकलमुपरिष्ठात्कृत्वा ॥ २८ ॥

पञ्चकुलैरभितो नामभिः ॥ २९ ॥

प्रथमं वह्नेममित्युक्त्वा ॥ ३० ॥

यावदस्त्रि नि किञ्चिद्दीयते तावत्स्वर्गे लोके महीयते ॥ ३१ ॥

प्राचीं लेखामुलिख्य तां प्राग्वाहिनी सरस्वतीति ध्यायेत् ॥ ३२ ॥

उदकेनास्त्रावयित्वा तस्मिन्नस्त्रिकुम्भं स्त्रावयित्वा ॥ ३३ ॥

वृचमूलेस्त्रिकुम्भं निदधाति ॥ ३४ ॥

॥ इति पञ्चमः खण्डः ॥ ५ ॥

अथ भस्म समूह्य ॥ १ ॥

भस्मराशिं कर्दमेन प्रक्वाद्य ॥ २ ॥

उपरि शैवलेन प्रक्वाद्य ॥ ३ ॥

वीरणस्तम्बं समूलं सशिखं तत्र प्रतिष्ठाप्य ॥ ४ ॥

२६) About the wording and the precise order of this and the next sūtras I am not at all sure. अनेन मन्त्रेण. Which is the mantra? Probably one or more sūtras have fallen out. According to the vivaraṇa sūtra 28 has to be read after 30. I have transposed. For the whole, compare C. 58.

३१) Thus emended; the sūtra runs, according to my manuscript: यावदस्त्रीनिकिञ्चिद्विद्यतेतावत्स्वर्गेलोकेमहीयतइति । ... अस्त्रिष्विति वक्तव्ये एकवचनञ्छान्दसं । अस्त्रिषु मध्ये किञ्चिदस्त्रि यावत्कालं भूमौ निधीयते तावत्कालं स्वर्गे लोके प्रेतः पूज्यते.

४) After this sūtra there is perhaps one more, namely:

पुष्पमयीं मृतप्रतिकृतिं कृत्वा ॥ ५ ॥

पुष्पफलभक्षान्प्रकीर्य ॥ ६ ॥

तं चरं प्रेतराजाय नमः प्रेतायेति दत्त्वा ॥ ७ ॥

उदपात्रं पिण्डमूले निदध्यात् ॥ ८ ॥

पूर्ववद्ब्रजन्ति ॥ ९ ॥

॥ इति षष्ठः खण्डः ॥ ६ ॥

अथ दशमेहनि ॥ १ ॥

केशश्मश्रुलोमनखकर्मभ्यः शुद्धाः ॥ २ ॥

स्नात्वाज्जलिनां दश दत्त्वाप आर्युंधीत्यादित्यमुपस्थाय ॥ ३ ॥

श्मशानग्रामयोर्मध्ये महापथे वृक्षमूले वा ॥ ४ ॥

गोचर्मोत्तरलोम दक्षिणायीवमास्तीर्य ॥ ५ ॥

तस्मिन्नश्मानं निधायश्मश्रुपविश्र ॥ ६ ॥

लौकिकेपौ पूर्ववदाज्याहुतीर्हुत्वा ॥ ७ ॥

होमं समाप्य ॥ ८ ॥

गृहागताः सगोत्रा उदकदातारः पुत्राः पौत्राः प्रपौत्राश्च जीवन्तु शरदः

शतमिति जपेयुः ॥ ९ ॥

कर्मन्ते संस्कर्ता ग्राममनुगच्छेत् ॥ १० ॥

पुष्पवदात्मा. The vivarana: एवम् (r. एवं) कृतवत् कर्ता (r. कर्तात्मा?)
पुष्पवद्भवेत् । संस्कर्तुः शरीरं पुष्पवद्भृदु भवतीत्यर्थः.

७) ऊतशिष्टस्य प्रतिपत्तिरियं । . . . चरशेषं प्रतिकृतिसमीपे नि-
दध्यात्.

८) पिण्डशब्दोच पुष्पप्रतिकृतिवचनः; compare Bandh. 17. 1.

९) दशमेहनीत्याशीचान्यदिनोपलक्षणाद्यर्थम्.

२) तृतीयार्थे पञ्चमी.

१०) कर्मन्ते . . . सपिण्डीकरणानन्तरमित्यर्थः.

पयोव्रतम् ॥ ११ ॥

समुद्रमवगाहेत् ॥ १२ ॥

दश सहस्रं गायत्रीं वा जपेत् ॥ १३ ॥

तिस्रो वा अनस्रन्संहिता अधीत्य ॥ १४ ॥

आग्निषः प्रतिगृह्य वा ॥ १५ ॥

अथ वा चीरेण पायसेन वा ब्राह्मणान्भोजयित्वा ॥ १६ ॥

आग्निषो वाचयित्वा ॥ १७ ॥

यथाशक्ति दक्षिणां दत्त्वा ॥ १८ ॥

पूतो भवति पूतो भवति ॥ १९ ॥

॥ इति सप्तमः खण्डः ॥ ७ ॥

॥ इति गौतमपितृमेधसूत्रे प्रथमः पटलः समाप्तः ॥ १ ॥

अथातः पुनर्दहनविधिं व्याख्यास्यामः ॥ १ ॥

यदि शरीरं नञ्चेदस्त्रीन्यादाय ॥ २ ॥

अस्त्रीनि चीरोदकेन प्रक्षाल्य ॥ ३ ॥

अस्त्रीनि छण्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा ॥ ४ ॥

पूर्ववद्देहेत् ॥ ५ ॥

तेषामभावे ॥ ६ ॥

पलाशवृन्तैः छण्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा ॥ ७ ॥

११) Compare „Bijdragen tot de taal-, land- en volkenkunde van Ned. Indië“, 1895, p. 103.

१२) पयोव्रतं कृतेति शेषः.

१६) . . . पूर्वोक्तकल्पानामन्यतमानुष्ठानेष्वशक्तस्य कल्पान्तरमाह ।

अथवा चीरेण sqq.

चत्वारिंशता शिरः ॥ ८ ॥

दशभिर्ग्रीवाम् ॥ ९ ॥

विंशत्योरस्त्रिंशतोदरम् ॥ १० ॥

पञ्चाशतापञ्चाशता बाहू ॥ ११ ॥

तयोरेव पञ्चभिःपञ्चभिरङ्गुलीः सप्तत्वासप्तत्वा पादौ तथैवाङ्गुलीरष्टाभिः

शिश्रं द्वादशभिर्वृषणम् ॥ १२ ॥

तं कुर्वैष्टयित्वा ॥ १३ ॥

तस्मिन्नेव पूर्ववद्देहत् ॥ १४ ॥

॥ इति प्रथमः खण्डः ॥ १ ॥

अथ आद्वम् ॥ १ ॥

अमावास्यायां पितृभ्यो दद्यात् ॥ २ ॥

पञ्चमीप्रभृति वापरपक्षस्य ॥ ३ ॥

यदहर्बपपद्यते तदहर् ॥ ४ ॥

ब्राह्मणानामन्य पूर्वेषु ॥ ५ ॥

अनिन्दितो नोपामन्त्रितो नोपक्रामेत् ॥ ६ ॥

आमन्त्रितो वाव्यदत्तं न प्रतिगृह्णीयात् ॥ ७ ॥

स्नातकान्वा ॥ ८ ॥

एके यतीन् ॥ ९ ॥

गृहस्थसाधून्वा ॥ १० ॥

ओचिधान्वृद्धाननवदान्स्वकर्मस्नान् ॥ ११ ॥

अभावे शिष्यान्स्वाचारान् ॥ १२ ॥

१) For this and the following chapters compare "Bijdragen tot de taal-, land- en volkenkunde van Ned. Ind." l. c.

विन्नप्रशुक्लविलवस्नावदनदुश्चर्मवृद्धाप्रजननव्याधितव्यङ्गकुष्ठिकुनखिवर्जितम् ॥ १३ ॥

स्नातान् शुचीनाचान्तान्प्राङ्मुखान्(उपवेश्य दैवे युग्मानयुग्मान्यथा-
शक्तिं पित्र्य एकैकस्त्रोदङ्मुखान्) ॥ १४ ॥

द्वौ दैवे चीन्पित्र्ये ॥ १५ ॥

एकैकमुभयत्र वा ॥ १६ ॥

मातृमातामहानाञ्चैवं तन्त्रमेव वैश्वदेविकम् ॥ १७ ॥

दैवपूर्वं आङ्गं कुर्वीत ॥ १८ ॥

पिण्डपितृयज्ञवदुपचारः ॥ १९ ॥

पित्र्ये द्विगुणमुपांस्तु दर्भान् ॥ २० ॥

पवित्रपाणिर्दद्यात् ॥ २१ ॥

आङ्गे चणः कर्तव्य इति ॥ २२ ॥

ओं तथेति प्रतिवचनम् ॥ २३ ॥

प्राप्नोतु भवानिति ॥ २४ ॥

प्राप्नवानीति अनुज्ञातः ॥ २५ ॥

आसीनः सर्वेषु प्रश्नेषु ॥ २६ ॥

पङ्क्तिमूर्धन्यं पृच्छति सर्वान्वा ॥ २७ ॥

॥ इति द्वितीयः खण्डः ॥ २ ॥

आसनेषु दर्भानास्तीर्य ॥ १ ॥

यवानादायोकारं कृत्वा विश्वान्देवानावाहयिष्य इति पृच्छति ॥ २ ॥

ओमावाहयेत्यनुज्ञातः ॥ ३ ॥

विश्वे देवास आगत गृणुता म इमं हवमेदं बर्हिर्निषीदतेत्यनया-
वाह्य ॥ ४ ॥

ओमासश्पर्षणीधृतो विश्वे देवास आगत दाश्यांसो दाशुषः सुतमिति
वा ॥ ५ ॥

यवैरवकीर्य ॥ ६ ॥

विश्वे देवा ऋणुतेमं हवं मे ये अन्तरिक्षे ये उप खवि ष्टा ये अपि-
जिह्वा उत वा यजत्रा आसन्वास्मिन्वर्हिषि मादयध्वमिति अपि-
त्वा ॥ ७ ॥

तिलानादायोङ्कारं कृत्वा पितृनावाहयिष्य इति पृच्छति ॥ ८ ॥

ओमावाहयेत्यनुज्ञातः ॥ ९ ॥

एत पितर इत्यनयावाह्य ॥ १० ॥

उशन्तस्त्वा हवामह इति (वा) । उशन्तस्त्वा हवामह उशन्तः समि-
धीमह्युशन्तुशत आवह पितृन्हविषे अन्तवि इति ॥ ११ ॥

उक्ता तिलैः प्रकीर्य ॥ १२ ॥

आयन्तु न इति जपित्वा ॥ १३ ॥

यज्ञियवृचचमसेषु पवित्रान्तर्हिषे ॥ १४ ॥

एकैकस्मिन्नप आसिञ्चति ॥ १५ ॥

शं नो देवीरिति गन्धोदकैः पूरयित्वा ॥ १६ ॥

यवोसि धान्यराजोसि वारुणो मधुसंयुतः । निर्वोदः सर्वपापानां
पवित्रमृषिभिः स्मृतमिति देवपात्रे तण्डुलानोष्य ॥ १७ ॥

पितृपात्रेष्वेकैकस्मिन्नेव तिलानावपति । तिलोसि सोमदेवत्वो मोसवे
देवनिर्मितः । प्रत्नवज्जिः प्रत्नं स्वधया पितृनिमान्त्वोक्तान्प्रीत्यवाहि
नः स्वधा नम इति ॥ १८ ॥

सौवर्णराजतौदुम्बरकांश्चमश्चिमयानां पात्राणामन्यतमेषु ॥ १९ ॥

यानि विबन्ते ॥ २० ॥

मृन्मयवर्जितम् ॥ २१ ॥

पत्रपुटेष्वेकैकस्मैकैकेन ददाति सपवित्रेषु हस्तेषु ॥ २२ ॥

या दिवा आपः पयसा संवभूवुर्था अन्तरिक्ष उत पार्थिवीर्याः ।
हिरण्यवर्णा यज्ञियास्ता न आपः शं खोनाः सुहवा भवन्त्विति ।
असावितत्तेर्धमिति ॥ २३ ॥

एकस्मिन्पात्रे संसवान्समवनीय ॥ २४ ॥
 ताभिरङ्गिः पुत्रकामो मुखमनक्ति ॥ २५ ॥
 पितृभ्यः स्नानमसीत्युज्जं पात्रं करोति ॥ २६ ॥
 अत्र गन्धपुष्पधूपदीपवाससां प्रदानम् ॥ २७ ॥
 अलाभे यज्ञोपवीतं हिरण्यञ्च दद्यात् ॥ २८ ॥
 उद्धृत्य घृताक्तमन्नं पृक्त्यभौ करिष्ये करवै करवाणीति वा ॥ २९ ॥
 प्रत्याहुः क्रियतां कुरुष्व कुर्विति वा ॥ ३० ॥
 क्रियतामित्यर्थकामं कुरुष्वेति पशुकामं कुर्विति पुत्रकामम् ॥ ३१ ॥
 पिण्डपितृयज्ञवहुत्वा ॥ ३२ ॥
 ऊतशेषमन्नं पाणिषु दद्यात् ॥ ३३ ॥
 पाणिमुखाः पितर इति श्रुतेः ॥ ३४ ॥
 अन्नप्रिक्रयेदाद्यं गृहीत्वा भवत्स्वेवाभौकरणमिति पूर्ववत् ॥ ३५ ॥
 तथास्त्वित्यनुज्ञातः ॥ ३६ ॥
 ब्राह्मणस्य दक्षिणे हस्ते होतव्यमिति श्रुतेः ॥ ३७ ॥
 पूर्वान्देवान्प्रवर्तते ॥ ३८ ॥
 पश्चाद्देवान्सिर्जयेत् ॥ ३९ ॥
 ॥ इति तृतीयः खण्डः ॥ ३ ॥

अथ पात्राख्यानभेत । पृथिवी ते पात्रं द्यौरपिधानं ब्रह्मणस्त्वा मुखे
 जुहोमि ब्राह्मणानां त्वा प्राणापानयोर्जुहोम्यचित्तमसि मेषां चेष्टा
 अमुचामुष्मिंलोके इति ॥ १ ॥
 इदं विष्णुरिति वैष्णव्यर्चा यजुषा च भोक्तुरङ्गुष्ठमन्त्रेवधाय ॥ २ ॥
 सकृत्सकृदपः प्रदक्षिणं तूष्णीं दैवे ॥ ३ ॥
 अपहता इत्यप्रदक्षिणं पित्र्ये ॥ ४ ॥
 अग्नितु जपेद्वाहतिपूर्वां सावित्रीं ॥ ५ ॥
 तस्याश्चैव गायत्रं साम ॥ ६ ॥

इदं ह्यन्वोजसेति प्रथमोत्तमे त्वामिदा ह्यो नरः स पूर्वो महोनां
पुरास्मिन्दुर्युवा कविरूपप्रचे मधुमति चियन्तः पंक्ख सोम मधु-
माः ऋतावा सुरूपकद्राहसं माधुक्कन्दसमेवा माधुक्कन्दसी नाम
संहितैतां प्रयुञ्जन्देवान्प्रीणाति ॥ ७ ॥

यद्वा उ विस्पतिः सनादपेचन्नमीमदन्त ह्यभिचिपृष्ठमक्रान्तसमुद्रः कनि-
क्रन्तीति द्वे एषा पित्र्या नाम संहितैतां प्रयुञ्जन्पितृन्प्रीणाति ॥ ८ ॥
ऋजपस्तरत्समन्दी धावति यः पावमानीरथ्येत्येतो निवृद्धं स्वामेति
सूक्तम् ॥ ९ ॥

षड्विंशप्रथमः खण्डः पञ्चपञ्चाशत इत्यन्तः ॥ १० ॥
महन्मे वोच इति पितरो भूरित्वन्तो मन्त्रः देवकृतस्त्वैष्टौ ॥ ११ ॥
मधुशुन्निधनमिति ब्राह्मणम् ॥ १२ ॥
स्वर्गे लोके महीयते ॥ १३ ॥

दत्तञ्चाचयमिदं भवति ॥ १४ ॥
ततो महन्मे वोच इति जपित्वा तृप्ताः स्वेति पृच्छति ॥ १५ ॥
तृप्ताः स इत्यनुज्ञातो नमो वः पितरो जीवायेति ॥ १६ ॥
तृप्ताञ्ज्वात्वा ॥ १७ ॥

विश्वेदेवोक्लिष्टसमीपेन्नं विकीर्यासोमपाञ्च ये देवा यज्ञभागविवर्जिताः ।

तेषामन्नं प्रदास्यामि विकरं वैश्वदेविकमिति ॥ १८ ॥

पित्रुक्लिष्टसमीपेन्नं विकीर्यं ये त्वपिदग्धा जीवा येष्वदग्धाः कुले मम ।

भूमौ दत्तेन तृष्यन्तु तृप्ता यान्तु परां गतिमिति ॥ १९ ॥

सर्वमन्नमेकत उद्धृत्य ॥ २० ॥

शेषमन्नमनुज्ञाप्यान्नशेषैः किं क्रियतामिति ॥ २१ ॥

इष्टैः सहोपभुज्यतामिति ॥ २२ ॥

उक्लिष्टसमीपे दक्षिणाग्रेषु दर्भेषु चीन् पिण्डान्दद्यात् ॥ २३ ॥

॥ इति चतुर्थः खण्डः ॥ ४ ॥

आचान्तोषूदकं पुष्पाख्यतान्यथाशक्ति दक्षिणाञ्च दत्त्वा ॥ १ ॥

अक्षयमस्त्विति वाचयित्वा ॥ २ ॥

स्वधावाचनाय दर्भान्सपविचानास्तीर्य ॥ ३ ॥

स्वधां वाचयिष्य इति पृच्छति ॥ ४ ॥

वाच्यतामित्यनुज्ञा(तः) ॥ ५ ॥

पितृभ्यः पितामहेभ्यः प्रपितामहेभ्यः स्वधोच्यतामित्युक्त्वा ॥ ६ ॥

अस्तु स्वधेति प्रतिवचनम् ॥ ७ ॥

स्वधां निनयेत् ॥ ८ ॥

धारां दद्यादूर्जं वहन्तीरिति ॥ ९ ॥

स्वधा संपद्यतामस्तु स्वधा संपद्यतामिति पित्र्ये पुनर्वाचयेत् ॥ १० ॥

उत्तानं पात्रं कृत्वा ॥ ११ ॥

दातारो नोभिवर्धन्तां वेदाः सन्ततिरेव च । अज्ञा च नो मा व्यप-
गाद्वृद्धदेयश्च नोस्त्विति अनेनाशिषः प्रतिगृह्य [अज्ञश्च नो बद्ध
भवेदतिथींश्च लभेमहि । याचितारश्च नः सन्तु मा च याचिष्म
कञ्चनेति] ॥ १२ ॥

अप्सु गव्यजे व-गवि विप्रेषु पिण्डा निधीयन्ते ॥ १३ ॥

वाजे वाजेवत वाजिनो नो धनेषु विप्रा अमृता ऋतज्ञाः । अस्व मध्वः

पिबत मादयध्वं तृप्ता यात पश्चिभिर्देवयानैरित्यनया विद्वज्ज ॥ १४ ॥

आ मा वाजस्य प्रसवो जगम्यादा द्वावापृथिवी विश्वशशू (वि)श्वरूपे

आ मा मन्तां पितरं मातरं युवाचो सोमो अमृतत्वाय मस्या-

दित्यनुव्रज्य ॥ १५ ॥

प्रदक्षिणीकृत्य गृहं प्रविशति ॥ १६ ॥

वामदेव्यं गायेत् ॥ १७ ॥

शेषस्य यासावरार्धं प्राप्नीयात् ॥ १८ ॥

॥ इति पञ्चमः खण्डः ॥ ५ ॥

अथैकोद्दिष्टम् ॥ १ ॥

अद्वैतम् ॥ २ ॥

अधूपम् ॥ ३ ॥

अदीपम् ॥ ४ ॥

एकपवित्रमेकार्घ्यमेकः पिण्डः ॥ ५ ॥

नावाहनम् ॥ ६ ॥

नाग्यौकरणम् ॥ ७ ॥

न स्वधा ॥ ८ ॥

न नमस्कारः ॥ ९ ॥

न श्रवणम् ॥ १० ॥

उपतिष्ठतामिति विसर्गः ॥ ११ ॥

क्षत्रमुपानही वाससी कर्णपवित्रे अङ्गुलिमुद्रामञ्जनञ्च दत्त्वा ॥ १२ ॥

अक्षयस्थानेभिरम्यतामिति विसर्जयेत् ॥ १३ ॥

प्रक्षिपत्य प्रसादयेत् ॥ १४ ॥

पूतो भवति ॥ १५ ॥

एवं तृतीये पक्षे मासि मासि च ॥ १६ ॥

सर्वेषां गोमिथुनं दत्त्वा ॥ १७ ॥

ततः संवत्सरे पूर्णे षण्मासे त्रिमासेर्धमासे द्वादशरात्रे वा चत्वारि
पात्राणि सतिस्नग्न्वोदकानि ॥ १८ ॥

त्रीणि पितृणामेकं प्रेतस्थ ॥ १९ ॥

प्रेतपात्रं पितृपात्रेष्वसिञ्चति ये समानाः समनसः पितरो यमराज्ये ।

तेषां लोकः स्वधा नमो यज्ञो देवेषु कल्पतामिति ॥ २० ॥

प्रेतपिण्डं पितृपिण्डेषु निदधाति ये सजाताः सजात ये जीवा जीवेषु

मामकाः । तेषां श्रीर्मयि कल्पतामस्मिन्नलोके शतं समा इति ॥ २१ ॥

अथोपस्थानं । सङ्कल्पं संवद्धं सं वो मनांसि जानतां देवा भागं

यथा पूर्वं सज्जानाना उपासते ॥ समानो मन्त्रः समितिः समानी

समानं मनः सह चित्तमेषाम् समानं केतो अभिसंरम्भं सञ्ज्ञा-
नेन वो हविषा यजामः ॥ समानी व आकूतिः समाना हृदया-
नि वः । समानमस्तु वो मनो यथा वः सुसहासति । इति ॥ २२ ॥

॥ इति षष्ठः खण्डः ॥ ६ ॥

तदप्यपरपचे प्रायणं परिजिहीर्षितं भवति ॥ १ ॥

रात्रौ वा ॥ २ ॥

यज्ञविलोपो विसंस्थिते ॥ ३ ॥

अपि चान्यस्तमस एव तम इयात् ॥ ४ ॥

तच्चेदपरपचे प्रायणमाशङ्क्येत यावत्प्रोपरपचातिशिष्टा रात्रयः सुस्तासां
सायंप्रातराहुतीः प्रतिसंख्याय कृत्वा प्रत्याहृत्यामावाख्येन हवि-
षेष्टा समापयेयुः ॥ ५ ॥

पूर्वपचे चेद्रात्रौ प्रातराहुतिमेव ॥ ६ ॥

१) तदपि तौ शब्दौ मिलित्वानन्तर्यमाहृतः । . . . प्रायणं मरणं
परिजिहीर्षितं परिहर्तुमिष्टम् । सर्वथा परिहर्तव्यमित्युक्तं भवति.

३) विसंस्थिते दर्शपूर्णमासाभिहोत्रे असमाप्ते सतीत्यर्थः.

४) Comp. Hir. 57. 4. The brāhmaṇam occurs also in the
second prāśna of the Baudh. pi. sū.: अथ वै भवति तमसो वा एष
तमः प्रविशति य आहिताग्निभिः (sic) संस्क्रुयादिति. To अन्यः prob-
ably लोपः is to be understood.

५) तदिदमुक्तं भवति पतञ्जलिना । अपिहोत्रं सायमाहुत्या प्रयु-
ज्यते प्रातराहुत्या निष्ठते. Comp. Baudh. p. 3. l. 4.

६) Before this sūtra perhaps an other ought to have been
taken up: एवं न यज्ञलोपः ।. Vivaraṇa: एवं होमेध्यपक्षे यज्ञ-
विलोपो न भवतीति. Compare Hir. 56. 10.

पुरस्तादाहवनीयं हरेयुः ॥ ७ ॥

पञ्चाङ्गार्हपत्यं दक्षिणतो दक्षिणाग्निम् ॥ ८ ॥

मध्ये शरीरम् ॥ ९ ॥

तं दक्षिणाशिरसम् ॥ १० ॥

चितायां वाहितं यज्ञपात्रैः कल्पयति ॥ ११ ॥

अर्धयुः शिरसि कपालानि युज्यात् ॥ १२ ॥

समवत्तधानं च चमसम् ॥ १३ ॥

ललाटे प्राशित्रहरणम् ॥ १४ ॥

नासिकयोः स्रुवौ कर्णयोर्वा ॥ १५ ॥

आख्ये हिरण्यमवधाय ॥ १६ ॥

अनुस्तरणिक्वा गोर्वपया मुखं प्रह्वाय ॥ १७ ॥

तत्रापिहोचहवणीं तिरस्त्रीम् ॥ १८ ॥

दक्षिणे पाणौ जुह्वम् ॥ १९ ॥

सव्य उपभृतम् ॥ २० ॥

पार्श्वयोः स्तूपोपवेशौ ॥ २१ ॥

७) and following, compare Drāhy. śrs. XXIII. 4. 16 sqq., Lāty. śrs. VIII. 8. 16 sqq.

१०) चितायां वाहितं is a reading caused by a misunderstanding of the corresponding sūtra of Lāty.-Drāhy.: चितावाहितं.

१२) चमसशब्दः पात्रवचनः । इडाधारणार्थपात्रमित्यर्थः । चशब्देन शिरोनुव्रज्यते इडापात्रमपि शिरसि निदध्यात्.

१७) Thus corrected. MS.: अनुस्तरणीत्वा; Vivaraṇa: अनुस्तरणार्था या सा अनुस्तरणीति गौः.

१८) MS.: °चहवणीयं तिरस्त्रीनम्; Viv.: तत्रापिहोचहवणीं तिरस्त्री दृष्ट्वां प्रत्यग्दृष्ट्वां.

२१) MS.: °स्तूपोपवेशं, but the viv. has: अपिप्रणयनार्थकाष्ठ-विशेष उपवेशशब्देनोच्यते.

- तथा वृक्षौ यथास्वम् ॥ २२ ॥
 उरसि ध्रुवाम् ॥ २३ ॥
 उदरे पात्रीम् ॥ २४ ॥
 उपस्थे कृष्णाजिनम् ॥ २५ ॥
 अन्तरेण सक्थिनी शम्यादृषदुपले ॥ २६ ॥
 यच्च नादेष्टामः ॥ २७ ॥
 दक्षिणस्त्रोत्रस्य दक्षिणत उलूखलम् ॥ २८ ॥
 अनुसक्थि मुसलं ॥ २९ ॥
 पादयोः शकटशूर्पे ॥ ३० ॥
 सर्वाण्युत्तानान्यासेचनवन्ति ॥ ३१ ॥
 पृजदाज्येन पूरयित्वा ॥ ३२ ॥
 अथैनान्यथास्थानमपिभिरुपहृजेत् ॥ ३३ ॥
 सर्वस्वारिकं परिगानम् ॥ ३४ ॥
 स एष यज्ञायुधी यजमानः स्वर्गं लोकमेति ॥ ३५ ॥

२२) ... स्वमनतिक्रम्य वर्तत इति यथास्वमिति । एतदुक्तं भवति
 दक्षिणपार्श्वे दक्षिणवृक्षस्थानं सव्यपार्श्वे सव्यस्थानमिति.

२४) पिष्टभजनार्चपात्रिपुरोडाशाश्रयपात्रीमित्यर्थः.

२६) अदेष्टामः gives also the Grantha MS. of Drāhyāyaṇa.
 Lātyāyaṇa and the Dev. MS. of Drāhy. have अदेक्षामः. The
 correction अदिक्षाम is obvious. A. wrongly takes it as a
 future tense.

२८) उलूखलं -- वचनः । कट(र. टि)प्रदेश इत्यन्ये.

३३) Probably एनान् has to be corrected into एनं. Vivaraṇa:
 पात्रचयनानन्तरं एनं शवं युगपत्सर्वैरपिभिः सह संयोजयेत्.

३४) The sūtrakāra refers to the parigāna meant in Lāty. VIII.
 8. 35, 36, 37 = Drāhy. XXIII. 4. 35—37. A. quotes the passage
 according to Drāhyāyaṇa: परिगायेन्नाके सुपर्णमिति ग्रामेमेयम्.

३५) Comp. Baudh. p. 11. l. 12 and Hir. p. 39. l. 2.

आहुतिं जुहोति पुत्रो भ्राता यो वान्यो यन्नियो ब्राह्मणस्तस्मात्त्वमधि
जातोसि त्वदयं आयतां पुनरसौ स्वर्गाय लोकाय स्वाहेति ॥ ३६ ॥
शान्तिर्वामदेव्यं शान्तिर्वामदेव्यम् ॥ ३७ ॥

॥ इति सप्तमः खण्डः ॥ ७ ॥

॥ इति गौतमपितृमेधसूत्रे द्वितीयः पटलः समाप्तः ॥ २ ॥

॥ इति गौतमपितृमेधसूत्रं समाप्तम् ॥

३६) Comp. Hir. p. 57. l. 13, Śat. Br. XII. 5. 2. 12.

ADDENDA.

Here follow some passages taken from Kṛṣṇa Dikṣita's Aurdhva-dehikapaddhati (MS. I. O. 481), which throw some light on corrupt or dark passages in the Gautamasūtra.

Ad Gaut. pi. sū. I. 1. 11. देशजातिवंशानुसारेण अलङ्कुर्यात् ।

ad I. 1. 12. अहतवस्त्रदश्या पादयोः पास्त्रोरङ्गुष्ठी बद्धा ।

ad I. 1. 15—18. ततः प्राचीनावीती मुक्तशिखः कर्ता दहनदेशमपी-
न्नयेत् । आहितानाधानेन संस्कृतानपीन् गार्हपत्यादीन्पृथक्पृथ-
ग्भाण्डेषु हरेयुः । शालाप्रय इति तेषां संज्ञा । तथा सभ्याव-
सथ्यौ औपासनाभिसं (sic) हरेयुः । एते अपयो दहनकर्मणि
संबध्यन्ते ।

ad I. 2. 10. ... एष वः सुहृदो दिव (correct दिवः) परमं व्योम...

ad I. 2. 39. सर्वं चितायां वा ।

ad I. 5. 25—33. (अस्त्रीनि) सन्देशेन आदाय अपेर्दक्षिणतः पलाश-
पर्णे निधाय अस्त्रां समीपे कुशं च निधाय तस्मिन् कुशे वह्नेमं
भयं प्रक्षाराधौति भाति भानुनेति पलाशपत्रे स्थितान्यस्त्रीनि
सकृदेव मन्त्रमुक्त्वा सर्वास्त्रस्त्रीनि निदध्यात् । अस्त्रामुपरि स्थितं
दधि गमेति ध्यायेत् । घृतं तु गोदावरीति । मधु यमुनेति ।
उदकं तु कावेरीति उक्तेन मन्त्रेण एतैर्नामभिस्य तत्तद्ब्रह्मप्रक्षेपेण
कुशं पूरयेत् । पुनः पूर्वोक्तेन मन्त्रेण हिरण्यशकलं भीमरथीति
निक्षिपेत् । प्राग्वाहिनीं सरस्वतीं मनसा ध्यात्वा प्राचीमव-
टाव(?)कारां लेखामुलिख्य तां जलेनापूर्य तस्मिन् जले अस्त्रिकुशं
लावयेत् ।

After I. 7. 8 the Paddhati has the following rite: ततश्चर्मणैव बह्य ।

अम्मानं तैलेनाभ्यज्य इहलोकं परित्यज्य गतोसि परमां गतिं ।

गतोसि दिव्यदेहेन कुशैस्त्वाहं नियोजये अनेन कुशैरावेद्य जले
प्रक्षिपेत् ।

ad II. 2. 13. विर्गम . . . विज्ञाप्रजनन . . . वर्जम ।

ad II. 4. 7, s. fin. . . . नाम संहितैतया वै देवाः स्वर्गे लोकमायन्
स्वर्गलोकमेति य एवं वेद ।, with the usual tradition of the
Sāmavidhānabrāhmaṇa.

ad II. 4. 9. . . . धावति चतस्रः यः पवमानीरध्येतीति षट् ।

ad II. 5. 12. . . . अद्वा च नो मा व्यगमद् ।

ad II. 5. 13. अप्सु अपित (sic) गव्यजे वा विप्रेषु वा ।

ad II. 5. 15. The mantra according to the recension of the Mā-
dhyandinīyaśākhā!

CORRIGENDA.

P. 24, l. 2 read उपविकिरति instead of उपकि°.

P. 26, l. 4 and 5 correct काठका°.

INDEX OF WORDS.¹⁾

अ

- अस 5. 15; 6. 1; 10. 15; 41. 8;
48. 13.
- अक्षारखण्ड 14. 8.
- अक्षि 10. 8, 10; 38. 10.
- अक्षिति 17. 9; 41. 16.
- अक्षिवालसुर 37. 7.
- अक्षेच 33. 5.
- अगद 34. 1.
- अगार 20. 7; 44. 6; 46. 8.
- अग्नि 3. 11; 4. 1, 3; 5. 11; 6. 2, 6, 7;
8. 10; 11. 15; 15. 1, 14, 16; 18. 2;
20. 8; 22. 2, 14; 23. 9; 26. 5;
27. 12; 28. 10; 33. 8; 34. 1, 8;
35. 5; 36. 10, 12; 37. 11; 39. 16;
42. 3; 43. 5, 6, 11; 44. 6; 47. 12;
48. 2, 4; 51. 8; 55. 6; 56. 16;
57. 3, 5, 7, 11, 12; 58. 3, 5, 12; 59.
1, 2, 6, 7; 60. 5, 6, 13; 61. 2, 4, 5, 6.
- अग्निचित् 44. 13.
- अग्निचय 59. 4.
- अग्निचेता 59. 9.
- अग्निभाण्ड 35. 5.
- अग्निवत् 23. 2.
- अग्निष्ठ 3. 1.
- अग्निहोत्र 3. 4, 5, 10; 56. 12, 13; 58.
8; 59. 4.
- अग्निहोत्रोद्दिष्ट 34. 2, 3; 35. 5; 37. 1.
- अग्निहोत्रस्त्राली 10. 18; 38. 15.
- अग्निहोत्रहवणी 10. 10; 38. 10; 42.
1, 5, 6.
- अग्न्यगार 35. 3.
- अग्न्याधेय 59. 10.
- अय 25. 11.

1) This index contains all the words of Baudhāyana's and Hiranyakeśin's text, and the lists of passages are complete throughout, except a few cases, where the incompleteness is marked by "etc.". The words of those mantras and pratikas that are taken from the Saṃhitā, the Brāhmaṇa or the Āraṇyaka have not been given. — The larger number refers to the page, the smaller to the line.

अग्रे 37. 10.

अघ 5. 16.

अघोदक 14. 10.

अङ्ग 53. 9.

अङ्ग 9. 6; 37. 16; 49. 9.

अङ्गार 16. 5; 41. 3; 42. 2.

अङ्गुलि 5. 15; 60. 9, 10.

अङ्गुष्ठ 34. 11.

अच् + आ 52. 13.

+ वि-उद् 22. 15.

अज 5. 7; 12. 16; 27. 10; 29. 1. 2;
35. 4; 39. 13; 44. 8.

अजस्र 5. 10; 33. 9; 55. 5, 6, 10;
58. 2.

अजिन 20. 12, 13; 47. 7.

अजुहुन् 57. 7.

अज्ज 28. 14; 44. 3, 4.

+ अभि 27. 11.

अज्जलि 40. 8; 44. 2.

अज्जसा 11. 13; 39. 3.

अण्ड 10. 19; 38. 14.

अतस् 5. 12; 16. 1, 5; 17. 7; 18. 10;
33. 1; 41. 3, 14; 42. 1, 7; 54. 1;
55. 1.

अतिपन्नप्रायश्चित्त 3. 9.

अतिल 50. 1.

अतिलमिश्र 20. 1; 25. 2.

अत्यन्तप्रदेश 37. 8.

अच 4. 6, 7; 7. 11; 10. 5; 11. 3, 5;
12. 5, 8, 14, 16; 13. 4, 5, 6; 14. 4;
17. 16; 18. 6, 7, 9; 23. 4; 24. 6,
13, 21; 25. 17; 27. 4, 5; 37. 5;

38. 2, 3, 6; 39. 14, 16; 42. 6; 43. 10;
44. 8, 9; 53. 6.

अच 3. 1, 4, 6, 8, 9 etc.; 33. 1; 44.
14, 17; 46. 7; 48. 2 etc.

अधरलोमन् 34. 13; 60. 12.

अधस् 58. 10.

अधस्तात् 15. 2.

अधःशयन 14. 8.

अधःशय्या 40. 10, 12.

अधि 46. 5, 6.

अधिद्रवण 23. 11.

अध्वण्ड 45. 10.

अध्वन् 6. 9, 16; 7. 6; 35. 8; 36. 2, 3;
56. 12; 59. 4.

अध्वर्यु 22. 14; 44. 1; 48. 14.

अन् + प्र 46. 5.

अनङ्गाह 22. 7, 12, 15; 27. 9; 28. 4;
43. 11; 48. 2.

अनध्ययन 40. 10, 12.

अनन्त 51. 16.

अनन्तार 50. 6.

अनन्तलोक 17. 8, 11; 41. 14, 17.

अनर्धुक 55. 11.

अनशन 40. 9, 10.

अनस् 6. 4; 35. 6.

अनखिक 9. 7; 37. 16.

अनागर्त (?) 7. 14.

अनाचार्य 55. 2.

अनाहितापि 29. 6; 44. 10, 11, 12.

अनिरिण 7. 13; 33. 2, 5.

अनिरिणवन्त् 51. 6.

अनु 20. 14.

अनुख्या 15. 15.

अनुत्वेय 45. 10.

अनुकृन्दसम् 23. 5.

अनुपक्षिप्तप्रवण 33. 3.

अनुपहत 7. 13; 33. 3.

अनुपूर्व 27. 16; 37. 9; 43. 7.

अनुपेत 45. 1.

अनुमन्त्रण 54. 10.

अनुलोमकृत 44. 6.

अनुलोमन् 38. 7.

अनुवाक 34. 4; 53. 3, 4.

अनुशंसन 54. 11.

अनुस्तरणी 5. 13, 14; 11. 13.

अनुसन्धम् 21. 12.

अनूचीन 40. 10.

अनूपर 7. 13; 33. 3.

अन्त 42. 6; 51. 14, 15.

अन्तक 50. 16; 51. 15.

अन्तर 3. 2.

अन्तर 59. 4.

अन्तरा 33. 7; 34. 8; 39. 2; 43. 5;
48. 3.

अन्तरिच 39. 12.

अन्तरिचलोक 18. 18; 39. 12.

अन्तरेण 4. 5, 12, 17; 6. 6; 11. 2;
15. 3; 20. 7, 9; 27. 10; 28. 10;
40. 4.

अन्तर्वेदि 4. 6; 5. 4; 15. 4; 60. 11.

अन्तःशर्करम् 22. 4.

अन्तेवासिन् 3. 10; 5. 2.

अन्न 46. 7; 47. 11.

अन्य 6. 3; 8. 5; 13. 2; 29. 8; 34. 15;
37. 1; 38. 3; 45. 10; 47. 5; 48.
3, 10; 51. 6; 57. 2, 5, 13; 58. 8.

अन्यत्र 9. 2; 14. 7, 12.

अन्वारक्षण 37. 8.

अन्वाहार्यपचन 4. 12; 5. 5; 12. 4, 6;
33. 9; 34. 9; 35. 1; 36. 11; 39. 10.

अन्वाहार्यस्थाली 10. 18; 38. 15.

अप् 4. 3, 15; 7. 15; 11. 2; 13. 9;
14. 1; 17. 4, 9, 14; 18. 12; 27. 1;
33. 4; 34. 16; 36. 8; 40. 1, 6;
41. 16; 42. 9; 48. 6; 53. 4; 60. 1.

अपनयन vide इत्यपन०.

अपर 5. 12; 49. 6.

अपरपच 47. 9; 56. 3.

अपररात्र 48. 1.

अपराह्ण 46. 1; 47. 9.

अपरिमित 17. 2; 19. 11; 48. 16.

अपरेण 34. 15; 39. 16; 42. 3; 43. 6.

अपरेदुस् 41. 1.

अपवर्ग 46. 3; 54. 3.

अपशुबन्धयाजिन् 44. 14.

अपसलैस् 6. 12; 7. 1, 9; 8. 10; 11. 15;
13. 1; 20. 12.

अपस्थ 18. 11; 22. 1.

अपसलावृत्त 19. 10; 21. 9.

अपामार्ग 8. 4; 16. 4, 11.

अपारका (?) 8. 3.

अपि 6. 3; 12. 4; 14. 6; 15. 11, 16;
18. 7; 26. 4; 29. 8; 54. 1; 55.
8, 10; 57. 4.

अपिधान 48, 1.

अपि वा 4. 16; 5. 11; 8. 2; 37. 4, 7;
50. 6; 55. 10; 58. 1; 60. 5.

अपूप 20. 3; 48. 1.

अप्रतीच 40. 9.

अबल 12. 17; 13. 13; 17. 13; 26. 19;
39. 13.

अभङ्गुर 7. 14; 33. 3.

अभि 21. 7, 8; 60. 5.

अभिघातम् 20. 12.

अभिघारण 48. 1.

अभिवाच्या 15. 1; 20. 1; 24. 4;
49. 2.

अभिवाच्यवत्स 58. 8.

अभ्याश 7. 15.

अभि 21. 4; 45. 7.

अमात्य 5. 15; 6. 13; 7. 2, 9; 14. 5;
20. 13; 34. 5; 47. 7.

अमावास्या 3. 8; 45. 7; 46. 7.

अमावास्यासंख्य 3. 7.

अमृतभञ्ज 53. 6.

अयम् 3. 1, 2, 6, 10; 4. 3, 4, 13, 14, 16;
5. 2, 15, 16; 7. 11, 13; 8. 14; 9. 2,
9, 15; 10. 8; 11. 6, 7, 9, 17; 14. 5,
12; 15. 12, 15; 16. 10; 17. 1, 3;
18. 9, 10; 19. 2, 5; 21. 9; 22. 4, 5;
27. 13; 29. 2; 33. 1; 34. 2, 10, 15;
36. 4; 37. 5; 38. 6; 39. 4; 42. 7;
43. 1, 2; 44. 10; 49. 11, 12; 53. 10;
57. 7, 8; 58. 1; 60. 5, 6, 13; 61. 1, 3.

अयस्य 11. 3.

अयुग्म 16. 2; 19. 8; 22. 6; 29. 4.

अयुज् 40. 1; 41. 4; 45. 3, 7; 46. 4.

अयुजकार 41. 11.

अरणि 3. 11; 10. 15; 17. 18; 18.
2, 6; 38. 9; 57. 6, 11; 53. 3.

अरख 55. 9.

अरिक्त 11. 5.

अरिक्तता 37. 2.

अर्क 45. 10.

अर्कपर्ण 52. 1.

अर्घ्य 51. 12.

अर्जुनक्षम्व 20. 4; 25. 6.

अर्थ 59. 11.

अर्थकाम 50. 17.

अर्थतस् 54. 3.

अर्थिन् 48. 3.

अर्थ 6. 16, 18.

अर्थपात्र 20. 1; 24. 4.

अर्थमास 16. 2; 19. 7, 8; 29. 4;
45. 5; 47. 10; 56. 12, 13.

अर्थर्च 10. 8.

अर्थशराव 49. 3.

अलङ्कृ 4. 17; 34. 11; 60. 11.

अलङ्कार 34. 11; 44. 10.

अलम् 3. 3, 11.

अवका 43. 13.

अवकाश 7. 13; 33. 8; 42. 2; 59. 7.

अवगाहन 55. 1.

अवट 37. 3.

अवदान 13. 5; 39. 3.

अवन 33. 5.

अवरार्ध 14. 9.

अवरोह 50. 8.

अवलीक 7. 14.

अवसर्जनीय 16. 6.

अवाञ्जनम् 18. 4; 42. 4.

अविभव see इष्टविभव, पञ्च-
विभव.

अविसृग्दारिन् 7. 13; 33. 3.

अप् | अज्ञाति 29. 1.

अप् | अज्ञोति + प्र 29. 2; 44. 8.
+ सम् 50. 18.

अशक्त 59. 10.

अशनि 59. 12.

अरमन् 16. 4, 11; 17. 2; 27. 9;
28. 10; 40. 1; 41. 6; 44. 1.

अश्व 22. 4; 23. 10; 26. 7.

अश्वत्य 18. 1.

अष्टन् 60. 10.

अष्टाकपाल 4. 1; 55. 6; 58. 5.

अस् | अस्ति + अधि 11. 6.

+ उद् 36. 8; 48. 6.

+ वि-उद् 13. 15; 40. 5; 49. 11.

+ प्रति 10. 7, 11; 38. 7.

अस् | अस्ति 3. 9, 11; 5. 9; 7. 15;
15. 4; 17. 8; 18. 1; 35. 6; 37. 7;
41. 5, 14; 42. 1; 46. 8; 47. 1;
53. 6; 56. 11; 58. 4; 60. 5, 13.

असंशय 55. 6.

असन्त् 59. 1.

असन्निधान 14. 6.

असुशिर 7. 14; 33. 3.

असी 15. 9, 12; 17. 11; 41. 17; 46. 10;
60. 13.

अस्ति 15. 4, 6; 16. 12; 17. 4; 18. 3;
41. 1, 7, 16; 58. 10.

अस्तिकुश 20. 9; 22. 10; 24. 11;
48. 12; 49. 10.

असद् 46. 10; 58. 2.

अह् 7. 12; 10. 5; 12. 9; 14. 4;
17. 17; 18. 10; 27. 4; 37. 15;
40. 9; 42. 10; 46. 10.

+ प्रति 46. 11.

अहत 4. 19; 34. 14; 58. 10; 60. 12.

अहन् 19. 7; 20. 13; 21. 1; 29. 1,
4, 6; 40. 8; 44. 8; 45. 5; 47. 11;
50. 18; 57. 1; 58. 7.

अहःशेष 5. 3.

अहीन 43. 1.

अहीनाह 19. 1, 2.

अह्यमान 14. 12.

अहोरात्र 45. 5.

आ

आ 5. 3; 34. 16; 40. 9; 41. 13;
42. 6; 50. 12; 55. 1.

आकालम् 40. 1.

1. आकृति see पुरुषाः, शरीराः.

2. आकृति 18. 10; 42. 7.

आपायल 59. 11.

आचमनीय 51. 13.

आचार्य 3. 4, 7; 14. 8; 29. 7; 40. 11.

आज्य 4. 7; 5. 6; 6. 2; 8. 12, 14;
16. 3; 36. 15; 56. 4, 6.

आज्यकुश 42. 5.

आज्यविन्दु 38. 7.

आज्यस्नाती 10. 18; 38. 13.

आज्यसुव 10. 10; 38. 10.

आज्ञन 27. 8; 28. 14; 44. 3, 4.

आत्मन् 22. 2; 23. 9; 57. 11.

आत्मार्य 59. 10.

आदहन 13. 8; 16. 5, 9; 18. 10;
21. 4; 42. 8.

आदि 26. 3; 38. 6; 41. 13; 50. 12;
57. 1; 58. 4.

आदित्य 14. 3; 17. 16; 18. 11, 12;
27. 3; 40. 5; 42. 8, 9; 53. 5.

आदित्योपस्थान 54. 11.

आधान 57. 3.

आनहुह 19. 10; 20. 12; 27. 8, 12;
43. 6.

आन्त्र 4. 15.

आप् + अधि 50. 6.

+ सम् 56. 9.

आपद् 56. 5, 13.

आपूर्यमाणपच 56. 1.

आपोहिष्ठीय 53. 4.

आम 48. 8.

आमपाचस्व 49. 3.

आममय 19. 11.

आमयाविन् 55. 7; 56. 13.

आमिचा 5. 6; 11. 6; 26. 5; 27. 5;
35. 2; 39. 5; 44. 14; 56. 10;
58. 6.

आयतन 3. 2; 57. 5, 6, 11, 12.

आयुष्मन् 55. 6, 7.

आयुस् 58. 2.

आरात् 33. 6.

आरोहण 37. 9; 50. 8.

आर्त 3. 10; 56. 13.

आवसथ 12. 4, 7; 33. 9; 36. 11;
39. 10.

आम्भरश्च 42. 10.

आस् 13. 7; 14. 12; 48. 4; 49. 8.

आसन्दी 4. 18; 6. 3; 10. 5, 6; 28. 17;
34. 13; 36. 13; 44. 9.

आसेचनवन् 11. 4; 37. 1.

आस्व 11. 8.

आहननार्थ 19. 10.

आहवनीय 12. 3, 5; 15. 2; 33. 7, 8;
34. 9, 16; 36. 10; 39. 9.

आहिताग्नि 3. 1; 14. 12; 15. 14;
33. 2; 34. 1; 57. 1, 4; 58. 5, 8;
59. 3, 4, 11, 12; 60. 1, 2, 3, 4.

इ

इ | इति 3. 3; 11. 13; 14. 1; 17. 14;
27. 1, 7; 28. 5; 39. 3; 43. 13; 59. 2.

+ चव 33. 4.

+ अभि-चव 8. 1.

+ वि-चव 59. 5.

+ आ 14. 4; 15. 9, 12; 17. 16;
27. 4; 33. 4; 40. 9.

+ उद्-आ 18. 8.

+ प्रति-आ 28. 17; 36. 7; 44. 6;
53. 1.

+ उद् 39. 11.

+ अभि-उद् 59. 3.

+ उप 39. 11.

+ परि 6. 8; 7. 1, 9; 20. 12;
21. 9; 35. 10; 36. 1; 47. 7.

+ प्रति-परि 6. 14; 7. 3, 10;
35. 12.

+ प्र 3. 3, 5, 8; 4. 2; 14. 12;
34. 5.

+ प्रति 34. 16.

इडसून 5. 7; 13. 5; 39. 14.

इडापात्र 39. 1.

इडोपहवन 10. 17.

इण्डु 11. 6.

इतर 5. 1; 11. 5, 9; 14. 6, 10; 34. 15; .

37. 2, 9; 44. 12; 46. 11.

इतस् 53. 8.

इति 4. 6, 7, 8, 11; 5. 1 etc.; 44. 9;

45. 2; 46. 2, 11; 47. 1 etc.

इति विज्ञायते 4. 3, 5, 16; 5. 14;

8. 9; 10. 8; 11. 3, 5, 10, 13, 15;

15. 3, 15; 17. 11; 21. 7, 12; 33. 1;

34. 2; 36. 7; 37. 2, 5; 39. 3, 12;

41. 17; 43. 2; 48. 8; 52. 16;

55. 11; 56. 1, 10; 57. 3; 59. 2;

60. 7; 61. 2, 4.

इध् 42. 2; 48. 4.

+ सम् 34. 1.

इध्म 27. 8, 11.

इरिष 33. 5.

इव 53. 9.

इष् 46. 11.

+ सम्-प्र 37. 13, 16.

इष्टका 19. 11; 21. 4; 29. 7; 44. 11:

48. 8, 9; 49. 15.

इष्टकार्थ 45. 8.

इष्टकोपधान 46. 2.

इष्टि 4. 2; 56. 6; 61. 6.

इध्यपनयन 56. 6.

इध्यविभव 56. 4.

इह 18. 9.

ई

ईच् + अव 14. 1; 17. 14; 27. 1;

40. 6.

+ प्रति-अव 22. 9; 48. 12.

+ अनु 16. 12; 41. 7, 15; 49. 1,

8, 15; 50. 1.

ईप्स् 61. 6, 7.

उ

उ 3. 3; 4. 16; 5. 3, 8; 6. 11, 18;

7. 7; 10. 9; 12. 19; 19. 1, 2, 3,

4, 6; 22. 14; 42. 10; 43. 1; 47. 11.

उच् + अभि 37. 2.

+ अव 8. 5; 16. 8, 10; 21. 5;

33. 7; 36. 8; 41. 2, 4, 15; 46. 4;

48. 6, 14; 49. 13; 50. 7; 57. 5.

+ प्र 8. 12; 36. 15.

उत्कर 4. 5, 12, 17; 15. 3.

उत्तपन 44. 11.

उत्तपनीय 5. 10.

उत्तम 16. 9; 47. 11; 50. 5, 6, 15;

54. 6.

उत्तर 47. 7; 48. 17; 49. 6; 50. 4;

52. 9; 54. 1, 5.

उत्तरतस् 11. 16; 12. 4; 21. 4; 23.

16; 24. 24; 25. 7, 15, 21; 26. 12;

45. 8; 49. 7; 50. 10.

उत्तरपूर्व 44. 6.

उत्तरलोमन् 11. 10; 27. 13; 39. 8;

43. 6.

उत्तरवेदि 51. 7; 52. 2, 4, 5, 7, 9.

उत्तरेष 43. 11; 51. 8.

उत्तान 10.6; 34.14; 36.14; 60.12.

उत्प्रेक्षा (?) 12.5; 18.7.

उत्सर्ग 44.14.

उत्सृष्टाणि 57.2.

उदक 7.11; 14.13; 17.15; 27.3;
36.4; 40.8; 41.2; 49.12; 51.13.

उदकाज्जलि 52.14.

उदकुम्भ 5.7; 12.19; 16.3, 7, 10;
21.4; 40.1; 41.4; 46.4; 48.2.

उदकीपसर्जन 37.8; 40.10, 12.

उदकप्रत्यकप्रवण 8.2.

उदगयन 55.11; 56.1.

उदग् 4.12; 33.4; 36.5; 39.17;
51.5.

उदपात्र 48.14; 49.13.

उदर 10.16; 37.3; 38.12; 60.8.

उदुम्बरशाखा 48.14; 49.13; 50.7.

उपक्रम 46.3.

उपघातम् 13.1, 5; 28.3.

उपतपन् 3.1.

उपभृत् 10.15; 38.9.

उपरि 15.5, 7, 10, 13; 18.3; 38.6.

उपरिष्ठात् 15.2; 20.9; 25.5;
45.7.

उपर्युपरि 49.10.

उपला 10.19; 18.1, 3, 6; 38.14;
42.1, 4, 7.

उपनसद्य 57.1.

उपवाजन 11.6.

उपसंवेशन 54.7.

उपसादनीय 11.1; 39.1.

उपस्थान 50.8; 54.9; 56.15.

उपावहरणीय 11.1; 38.15.

उपोषण 12.19; 54.9.

उभ 3.9.

उभय 39.16; 43.10; 44.7.

उरस् 10.15; 38.9; 60.8.

उत्तपराजी 5.11; 35.1.

उत्सृज्य 10.19; 38.11.

उत्सृज्य 5.12; 37.17; 39.3.

उत्सृज्यप्रथम 6.2; 35.4.

उष् + उप 12.3; 15.4, 6, 8, 11, 14;
39.8.

ऊ

ऊ 10.19; 35.10, 11; 41.10;
47.6.

ऊर्ध्व 50.5.

ऊर्ध्व + प्र 4.19; 11.9, 10; 34.14;
39.6, 8.

ऊर्ध्व 18.7, 10; 39.11; 42.7; 55.1.

ऊर्ध्वचित् 23.5.

ऊर्ध्व + अधि 38.6.

+ अप 5.1.

+ वि 48.17.

+ अनु-वि 23.7, 8.

+ अभि-सम् 41.11.

ऋ

ऋतु 16.2; 19.8; 29.4; 45.5.

ऋत्यन्त 56.1.

ऋषि 51.5; 54.4; 56.12.

ए

एक 5 5, 9, 10, 11; 6. 4, 10, 11, 17, 18;
7. 6, 7; 8. 2; 10. 16; 12. 19; 14. 7;
16. 1; 20. 3, 4; 25. 17; 29. 3;
33. 6; 35. 6; 36. 1; 38. 11, 13;
40. 11; 41. 13; 44. 12; 45. 2;
46. 2; 47. 11, 12; 50. 7, 13; 51. 3;
55. 8, 11; 56. 14; 58. 6.

एककपाल 10. 12; 38. 12.

एकधन 38. 3.

एकपवित्र 8. 11; 36. 14,

एकभुक्त 40. 12.

एकारच 46. 11.

एकवासम् 35. 9; 40. 7.

एकादशन 16. 2; 19. 7; 29. 3, 5;
47. 10.

एकाह 19. 7.

एकोत्तरवृद्धि 40. 9.

एकोलुक 9. 7.

एकैक 56. 5, 6; 60. 9, 10.

एकैकशस् 8. 11; 36. 13.

एतद् 3. 4; 4. 2, 4, 11; 5. 6, 9, 10, 11,
12. 13, 16; 6. 1, 3, 9, 10, 16, 17; 7. 5,
6, 10; 8. 8; 10. 5; 11. 12; 13. 5;
14. 4; 15. 1, 15; 16. 7, 9; 17. 3;
20. 1, 3, 8; 22. 5, 14; 24. 4, 18;
25. 12; 26. 4; 27. 12; 28. 12, 15,
18; 29. 6; 34. 1, 2, 3, 4; 35. 5, 7;
36. 6; 37. 10; 39. 2, 14; 42. 6;
43. 1, 13; 44. 8, 10; 45. 1, 12;
48. 3; 49. 1, 16; 50. 5; 57. 4;
58. 4, 6; 61. 4.

एतावन् 56. 15.

एतद् 4. 5, 6, 12, 13, 17; 5. 9, 10, 12;
6. 3, 7; 8. 5; 9. 6; 10. 4; 11. 10,
14; 12. 1, 3, 6, 8, 10, 19; 13. 6, 9;
15. 3; 17. 2; 18. 8, 9; 19. 1, 4, 6;
20. 12; 22. 15; 24. 2, 16; 25. 2,
8, 9; 26. 15; 27. 15; 34. 1, 14;
36. 6; 37. 3; 38. 5; 39. 8, 11, 16;
40. 3; 43. 7; 49. 9; 50. 11; 56. 3;
60. 12.

एव 3. 1; 4. 11, 17; 5. 3, 16(?); 6.
11, 18; 7. 7; 9. 2, 5; 10. 9; 11. 3,
5, 6, 7, 14, 18; 12. 8; 13. 4, 6; 14. 6;
15. 7, 8, 10, 13; 16. 5; 17. 11, 18;
18. 1, 6, 9, 11; 20. 13; 21. 3; 22.
5, 15; 25. 12; 26. 4; 29. 6; 36. 6,
14; 37. 7; 39. 5; 41. 3, 10; 42. 2,
6, 8, 9; 43. 1; 44. 4, 10; 45. 1, 9;
46. 9; 47. 11, 12; 55. 3; 56. 3, 8;
57. 3; 58. 7; 59. 9, 10; 60. 9, 10;
61. 5.

एवम् 6. 3, 13; 7. 2, 9; 14. 10; 19. 1,
2, 3, 4, 6; 20. 13, 14; 29. 6; 34. 9;
40. 8; 41. 10; 42. 10; 43. 2;
44. 10; 46. 11; 47. 7, 9; 49. 16;
56. 5, 10, 15.

ओ

ओम् 51. 11; 52. 3, 5, 6, 9, 11.

ओषि 47. 7.

ओषधि 7. 15; 8. 5; 17. 9; 33. 6;
41. 16; 45. 9.

ओषधिसम् 44. 5; 50. 2.

ञी

- ञी 20. 12, 13.
 औदुम्बर 13. 5; 22. 5; 34. 13.
 औदुम्बरपर्ण 52. 1.
 औदुम्बरशाखा 41. 2.
 औपवसथ 56. 16.
 औपवसथ्य 56. 16.
 औपासन 33. 9; 36. 11; 39. 10;
 44. 11; 59. 9.

क

- कच 60. 5.
 कट 6. 3.
 कष्टकिन् 33. 6.
 कष्टूक (?) 45. 10.
 कथम् 5. 8; 10. 9.
 कनिष्ठप्रथम 5. 16; 6. 12; 7. 1, 8;
 37. 9.
 कन्या 45. 1.
 कपाल 7. 11; 10. 11; 36. 4; 38. 12;
 49. 11.
 कपोत 17. 2, 3.
 करकूप 51. 8; 52. 12; 53. 2.
 कर्ण 10. 11; 34. 5; 38. 11.
 कर्णलोमन् 11. 17.
 कर्णिकार 45. 9.
 कर्मन् 3. 11; 57. 1, 10; 58. 7; 59. 7,
 11; 60. 14.
 कर्षू 13. 8, 12; 17. 12; 22. 1; 26. 18,
 19; 40. 1, 3; 41. 13; 50. 12.
 कस्य 5. 13; 14. 7; 34. 3.
 काठकापि 26. 5.

- काठकापिचिति 26. 4.
 काम 29. 4; 50. 18; 53. 2; 61. 6.
 कामय् 17. 8; 41. 14.
 कार see अयुजकार, नमस्कार.
 कार्तिक 50. 19, 20; 51. 1.
 काल 5. 15; 6. 1; 14. 4; 51. 16.
 काला 8. 3.
 काशस्तम्ब 20. 4; 25. 9.
 काष्ठ 6. 1; 35. 3; 36. 10.
 काष्ठमय 48. 10.
 किम् 18. 1; 44. 4.
 कुचि 4. 14; 10. 16.
 कुक्ष 17. 4, 7, 11; 41. 8, 12, 13; 47. 2.
 कुक्षान्त 44. 12.
 कुक्षी 5. 8; 19. 9; see also सा-
 न्नाय्य°.
 कुश 47. 3; 60. 7.
 कुशतण्डक 15. 5, 8, 11, 13; 27. 9;
 28. 13, 15.
 कुशमय 27. 8, 11.
 कुशल 3. 6, 9.
 कुशस्तम्ब 20. 4.
 कूट 5. 13.
 कूप 53. 1.
 कूर्च 11. 1; 39. 1.
 छ 3. 10; 4. 13, 15, 16; 6. 7; 7. 12;
 8. 8, 13; 10. 5; 12. 9; 13. 8;
 14. 4; 15. 5, 7, 10, 13; 17. 1, 4, 12,
 17; 18. 10; 19. 2; 20. 8; 22. 2, 6;
 24. 1, 2, 6, 7, 9, 11; 25. 1, 2, 12, 17;
 26. 1, 6, 8, 18; 27. 4; 29. 3, 7;
 36. 2, 3; 37. 3, 5; 38. 6; 40. 9;

41. 12; 42. 7, 10; 43. 1; 44. 10;
46. 11; 48. 9; 50. 16, 19, 20; 51.
1, 2, 3, 7; 52. 13; 55. 10; 56. 4,
10; 58. 6; 59. 10; 60. 6; 61. 1, 3, 4.
+ उपा 8. 14; 37. 6.
+ सम् 8. 12; 36. 14; 46. 7.
कृत् + अप 10. 6.
+ अव 36. 13.
+ नि 4. 14.
कृष् 22. 8; 48. 11, 12.
+ प्रति 3. 5, 8.
कृष्ण 5. 5, 13; 26. 7; 37. 6, 7; 51. 14.
कृष्णसुर 37. 7.
कृष्णनव 35. 6.
कृष्णवाल 37. 7.
कृष्णसूत्र 51. 14.
कृष्णाचि 37. 7.
कृष्णाजिन 4. 18; 10. 6; 15. 5, 7,
10, 13; 18. 1. 6; 34. 13; 36. 14;
42. 1, 4, 6; 58. 10; 60. 6, 11;
61. 1, 3.
कृ + उर्प 25. 2.
+ परि 8. 6; 49. 2; 50. 1.
+ प्र 34. 6; 40. 7.
+ अनु-प्र 13. 9.
+ उप-प्र 40. 1.
+ अनु-वि 50. 4.
+ उप-वि 24. 2.
कृप 3. 2; 4. 4; 8. 10; 15. 9, 12;
27. 15; 45. 1; 57. 12.
+ उप 5. 4, 6; 16. 3; 19. 9;
27. 7; 60. 9, 10.
+ प्र 43. 7; 60. 8.
+ सम् 57. 7.
केश 6. 13; 7. 2, 10; 14. 5; 34. 6;
40. 7.
केशपत्र 35. 9; 47. 5.
केशवपन 29. 7.
केशम्मश्रु 4. 13; 34. 10.
कौषीतकि 19. 4; 42. 10.
कौषीतकिन् 19. 4.
कृतु 54. 6; 61. 7.
क्रम + अति 59. 5.
+ अनु-उद् 36. 6.
+ सम्-उद् 36. 6.
+ उप-निस् 51. 5.
+ वि-प्र 4. 2.
कृष् + प्र 16. 8; 37. 17; 41. 2.
चर् + वि 47. 4.
चल् + प्र 4. 15; 17. 4; 37. 4.
चारलवण 40. 13.
चि + प्र 36. 4.
चीर 16. 3, 7; 20. 3; 41. 1; 48. 1.
चीरिन् 7. 14; 8. 5; 33. 6; 45. 10.
चुद्रमिश्र 17. 2.
चेच 33. 5.
चेचवितृष्ण 20. 2; 23. 11; 26. 12.
चोधुक 4. 16; 37. 5.
चु + प्र 6. 10, 17; 7. 6.
ख
खन् 22. 1; 40. 1; 51. 8.
खनु 5. 9; 10. 9.
खलघन् (?) 5. 16.

खारी 11. 6; 20. 14; 46. 6.
खिद् + उद् 11. 7; 37. 17.
खा + वि-आ 17. 12, 13; 26. 19;
27. 1; 54. 1.

ग

गन्ध 51. 13.
गन्धर्वलोक 12. 7.
गम् 3. 1; 6. 9, 16; 7. 6, 15; 21. 4;
35. 4, 8; 36. 2, 3, 5; 43. 12; 48. 2;
52. 12, 15; 53. 9; 59. 4; 61. 6.
+ अधि 44. 3.
+ आ 61. 4.
+ सम्-आ 15. 1.
+ सम् 5. 11; 15. 1.

गायत्री 23. 7.
गार्हपत्य 3. 2; 4. 6, 7, 11, 18; 5. 5;
6. 1; 12. 4, 7; 15. 1; 33. 7, 8;
34. 6, 9; 35. 2, 3; 36. 11; 39. 9;
57. 6, 12.
गाह् + अव 40. 6; 53. 4.
+ सम् 13. 9, 11; 40. 2.

गिरि 61. 6.
गीत 47. 9.
गुडमिश्र 51. 2.
गुह 40. 11.
गुल्फदघ्न 21. 10.
गृह 14. 4; 17. 16; 27. 4, 7; 28. 17;
44. 6; 59. 2.
गे + परि 52. 12.
ग्रह् + उद् 35. 9, 11; 47. 6.
+ वि 16. 11.

ग्रह् 4. 8; 8. 14; 16. 12; 18. 2; 22. 2;
23. 9; 24. 6, 21; 27. 18; 36. 15.
ग्राम 20. 7; 27. 10; 28. 10; 34. 2;
40. 9; 43. 5; 48. 3; 51. 5; 55. 8, 9.
ग्राममर्यादा 58. 12; 59. 1, 5, 6.
ग्राम्य 34. 11.
ग्रावन् 38. 11, 12.
ग्रीवदघ्न 21. 10.
ग्रीवा 60. 8.

घ

घृ + अभि 20. 3.
घृत 20. 3; 48. 1.
घृतकुम्भ 61. 4.

च

च 5. 6, 7, 8; 7. 11; 8. 3, etc.
चच् + आ 54. 1; 55. 2.
+ वि-आ 12. 14; 24. 13.
चतुर 20. 2, 4; 23. 12; 25. 4, 11, 12;
47. 5; 53. 5.
चतुरङ्गुल 50. 3.
चतुर्गृहीत 4. 8; 10. 7; 27. 18; 43. 8;
44. 7; 56. 4, 6, 14; 59. 12, 13;
60. 1, 3, 4.
चतुर्थ 16. 15; 36. 5; 41. 10.
चतुर्दशन् 56. 14.
चतुर्विंशतिमव 48. 7.
चतुर्विंशभाग 48. 9.
चत्वारिंशत् 60. 7.
चन्द्रमस 21. 2.

चम् + आ 14. 3; 17. 16; 27. 3.

चमस 10. 12, 16; 39. 2, 14.

चयनान्त 44. 13.

चर् 61. 3.

+ उप 35. 2, 9; 47. 12.

चर् 5. 5; 6. 11, 18, 19; 7. 7, 8; 20. 2;

24. 18; 25. 4, 11; 35. 2, 12; 36. 4;

47. 12; 49. 16.

चरुखाली 7. 10; 10. 18.

चर्मन् 9. 9; 11. 15; 19. 10; 20. 12;

27. 8, 12; 43. 6; 47. 3.

चातुर्मास्य 56. 8.

चि 15. 5, 8, 10, 13; 24. 12; 26. 5;

36. 10; 38. 7.

+ सम्-उद् 28. 15.

+ परि 17. 2, 3; 18. 11; 42. 8.

+ सम् 16. 3; 17. 1; 41. 1, 5, 11.

चिता 8. 9, 10, 12; 13. 6; 26. 18.

चिति 10. 5; 38. 6; 39. 13; 50. 12.

चित्यन्त 12. 16.

चेत् 6. 4.

चैव 45. 6.

च्यु + प्र 9. 7; 37. 17.

क

कगल 5. 4; 6. 10, 17; 7. 6, 7.

कद् + आ 4. 17.

+ प्र 11. 9; 49. 13; 60. 13.

+ सम्-प्र 11. 9; 51. 8.

+ प्रति 15. 6, 8, 11, 14.

+ सम् (?) 9. 7.

काया 17. 2, 3.

किद् 10. 16; 18. 12; 38. 13; 42. 9;

53. 10.

+ प्रति-आ 13. 1.

+ उप see अनुपक्षिन्.

+ प्र 9. 7; 13. 5.

+ वि 3. 10.

ज

जगती 48. 17.

जघनेन 3. 2; 4. 5, 18; 8. 9; 13. 6,

8, 12; 17. 10, 11; 20. 8; 26. 18,

19; 27. 12; 34. 6; 36. 5; 39. 13,

17; 40. 3; 41. 13; 50. 12.

जघन्य 13. 15; 28. 7; 40. 5; 43. 12.

जङ्घा 41. 10.

जन 58. 5, 9.

जप् 22. 3; 23. 10, 11; 34. 5; 50. 8;

58. 4.

जरन् 5. 13; 37. 6.

जरस 5. 3; 34. 16.

जरा 3. 1.

जातवेदस् 58. 1.

जातकर्मन् 61. 5.

जानु 8. 15; 37. 14; 52. 13.

जानुदघ्न 21. 10, 11; 50. 5.

जाया 61. 5.

जि + अभि 12. 6, 8; 18. 8.

जिह्वा 9. 9; 11. 8.

जीव् 21. 7, 8; 34. 3; 46. 5.

जुष् 7. 13; 33. 2; 42. 2; 59. 7.

जुह् 10. 15; 17. 18; 18. 4, 6; 38. 8.

ज्ञा 12. 6, 8; 18. 8, 9; 21. 3.

+ प्र 9. 8, 9; 15. 9, 11; 37. 17;
38. 1; 45. 6; 58. 2; 60. 4.

+ वि (see इति विज्ञायते)
15, 17; 26. 5.

+ सम् 57. 7.

ज्ञाति 27. 13; 37. 8; 40. 2; 43. 7, 11.

ज्योक् 55. 7.

ज्योतिष्मन् 54. 9.

ज्वल् 33. 3.

+ अभि-उद् 12. 5, 8; 18. 7.

+ प्र 12. 12.

ज्वाला 18. 7.

त

तज्जघन्य 5. 14; 37. 16.

ततस् 37. 13, 16; 50. 6.

तत्त्वदर्शिन 54. 3.

तत्र 3. 5, 7; 5. 12.

तत्रलोक 53. 9.

तथा 4. 16; 8. 1; 17. 1; 21. 1;
33. 6; 47. 11; 50. 16; 51. 2.

तद् 3. 3, 5, 11; 4. 2, 13, 16; 5. 3, 9,
12; 6. 12; 7. 1, 8, 12; 8. 2, 11, 15;
9. 2, 12; 10. 5, 6, 9; 11. 4, 12, 15;
12. 5, 9, 19; 13. 1; 14. 1, 4; 15. 5,
7, 9, 10, 13, 16; 16. 3, 10; 17. 1, 3,
7, 12, 13, 14, 17, 18; 18. 3, 7, 10, 11,
12; 19. 1, 2, 4, 9; 20. 3, 8, 9, 14;
21. 1, 3, 9; 22. 13, 15; 26. 18;
27. 1, 4, 10, 13; 29. 6; 33. 6, 9;
34. 1, 2, 6, 13, 15; 35. 4, 6, 9; 36. 6,
9, 13; 37. 7, 10; 38. 2, 8; 39. 2;
40. 2, 4, 8, 9; 41. 5, 7; 42. 4, 8, 9,

10; 43. 1, 7, 11; 44. 2, 10; 45. 7;
46. 6, 7, 8, 10; 47. 2, 3; 48. 1. 9;
49. 3, 16; 50. 20; 51. 1, 6; 54. 7;
55. 1, 2, 11; 56. 12; 57. 2, 4, 5, 8,
13; 58. 1, 7, 8, 12; 59. 6, 8, 9, 13;
60. 5, 6, 9, 10, 12, 13, 14; 61. 1,
2, 3, 5.

तदर्थ 46. 7.

तदा 56. 3.

तद्वैवत 56. 9.

तन् + परि 46. 1.

तनुपुरीष 26. 7.

तन्मुमन् 4. 1.

तन्न 4. 2.

तप् + अभि 18. 11; 42. 8.

तपस् 54. 4.

तम् - आ 52. 14.

तमस् 57. 4.

तया देवतं 24. 1, 6, 9, 11; 25. 1, 12,
17; 26. 1, 6, 7.

तस्य 6. 3; 44. 9; 46. 6, 8.

तावन् 48. 10; 59. 5.

तिलप्रस्त्र 51. 2.

तिलमिश्र 20. 1; 24. 2; 40. 8; 49. 2.

तिलक 8. 3; 45. 10.

तु 14. 6; 50. 16, 17, 20; 51. 1, 3;
54. 6.

तुरीय 35. 8; 36. 2, 3.

तूष्ण 47. 9.

तूष्णीम् 4. 2, 12; 8. 13; 34. 9; 35. 2;
36. 5; 37. 1; 39. 10; 47. 12;
57. 8, 9.

तृण 35. 3.

तृतीय 6. 9, 11; 16. 15; 36. 3; 41.
1, 9; 47. 1.
तृप् + सम् 49. 7.
तृ + उद् 14. 3; 17. 15; 27. 3; 40. 7.
तैलद्रोणी 58. 9.
त्याग 47. 12.
त्रयोदशगव 22. 6.
त्रि 5. 4, 5, 8, 11, 15; 11. 16; 13. 8;
15. 6; 16. 1, 6; 17. 11; 19. 7, 9;
20. 6, 8; 26. 18; 29. 3; 35. 1;
40. 1; 41. 3; 42. 2; 47. 10; 51. 12;
52. 12, 14, 15; 60. 3, 5.
त्रिंशत् 60. 8.
त्रिरात्र 14. 8, 10.
त्रिविषूक 46. 9; 47. 2.
त्रिवृत 46. 3.
त्रिष्टुभ् 23. 8; 48. 17.
त्रिस् 6. 12, 14; 49. 2, 3; 50. 1; 52. 12.
त्रेतापि 57. 2. 5.
त्रेधा 33. 6.
त्रैककुद 28. 13; 44. 3.
त्र्यङ्कुत् 50. 4.
त्र्यह 14. 8; 40. 10; 55. 5.
त्वद् 11. 7, 8, 18; 17. 9, 10; 39. 5, 6;
41. 16.

द

दंष्ट्रिन् 60. 3.
दक्षिण 4. 8, 14; 10. 14, 15; 11. 8, 18;
34. 5; 35. 9, 10, 11; 38. 8; 39. 4;
47. 5, 6; 48. 13; 49. 6; 52. 7;
57. 13.

दक्षिणतस् 12. 4; 22. 1; 24. 1, 4,
7, 25; 25. 11, 17, 23; 26. 14; 33. 9;
35. 8; 36. 8, 11; 39. 10; 44. 1;
46. 3; 48. 6; 49. 4; 50. 11.
दक्षिणा (subst.) 4. 1.
दक्षिणा (adv.) 4. 13; 41. 3; 42. 2;
45. 8; 49. 4, 10.
दक्षिणाय 8. 11; 18. 3; 36. 9; 42. 3.
दक्षिणायीव 34. 13; 60. 11.
दक्षिणापद् 37. 13.
दक्षिणाप्रतिग्रह 54. 8.
दक्षिणाप्रत्यक् 7. 15.
दक्षिणाप्रत्यक्प्रवण 8. 1; 33. 2.
दक्षिणाप्रागय 36. 12.
दक्षिणाप्राञ्च 4. 4; 8. 8, 9; 13. 8;
17. 12; 26. 18; 33. 3.
दक्षिणामुख 14. 2; 17. 14; 27. 2;
40. 7.
दक्षिणायन 55. 12.
दक्षिणावन्त 22. 14.
दक्षिणाशिरस् 4. 18; 34. 6, 8.
दक्षिणेन 8. 10; 18. 2; 34. 10; 48. 14;
49. 16; 51. 7; 52. 12.
दत्तस् 16. 12.
दधि 5. 6; 6. 2; 10. 9; 11. 4; 19. 9;
20. 3, 10; 37. 1; 47. 3; 48. 1.
दन् 38. 11; 41. 7.
दर्भ 4. 15; 5. 7; 6. 3; 8. 10, 11, 13;
16. 3; 18. 3; 34. 7; 36. 9, 12;
41. 16; 42. 3; 49. 8; 51. 8, 9;
61. 1.
दर्भमय 40. 3.
दर्भस्तम्भ 25. 11; 27. 9; 28. 15.

दर्वी 13. 5, 6.

दर्श 56. 4.

दर्शपूर्णमास 3. 6; 56. 8; 59. 10.

दर्शपूर्णमासवत् 36. 15; 42. 4.

दम् 60. 2.

दशन 43. 9; 60. 8.

दशाह 40. 9.

दह 5. 9, 10, 12; 15. 4, 14; 17. 18;
42. 1; 44. 11; 45. 1; 57. 3, 5;
58. 9; 60. 5, 7; 61. 2, 4.

दहन 15. 15; 33. 1.

दहनकल्प 45. 1.

दहनदेश 33. 2; 36. 5; 39. 17.

दहनवत् 42. 2; 59. 7.

दा 4. 2; 11. 14; 29. 3, 5; 38. 4;
46. 11; 47. 1; 48. 14; 51. 13;
52. 14.

+ आ 4. 5, 6, 12, 17; 6. 7, 14;
7. 3; 15. 3; 17. 4; 21. 4; 35. 6,
7; 36. 1, 2, 5; 41. 7, 11, 12;
45. 7; 51. 4, 14; 52. 13.

+ अप-आ 34. 15.

+ परि 59. 2.

दायाद 15. 16.

दारकर्मन् 59. 10.

दारुचिता 8. 8.

दारुचिति 33. 8; 36. 10, 12, 15;
37. 11.

दारुपात्री 10. 16.

दार्शपूर्णमासिक 8. 13.

दाशतय 15. 17.

दास 6. 4.

दिकसंयोग 46. 2.

दिकसक्ति 51. 6, 7.

दिम् (subst.) 4. 4, 5; 8. 9; 15. 8.
9, 11, 12; 36. 6; 51. 5; 60. 5.

दिम् + उप 56. 2.

दिष्टगमन 45. 5; 55. 10.

दी 58. 2.

दीब् 56. 11.

दीप् 14. 12.

+ आ 5. 11, 12; 6. 2; 12. 10;
35. 4.

दीप 51. 13.

दीर्घवंश 58. 10.

दुग्ध 20. 1; 24. 4; 49. 3.

दुरोण 58. 2.

दुह 15. 1.

दूर्वास्तम्ब 20. 4; 25. 8.

दृ | दृणाति 37. 2.

दृ | द्रियते + आ 18. 10; 42. 7.

दृषद् 10. 19; 18. 1, 3, 6; 38. 14;
42. 1, 4, 7.

दृषारव 38. 14.

देय 47. 11.

देव 15. 3; 36. 6; 51. 4.

देवता 56. 5, 7.

देवलीक 12. 5; 18. 7; 55. 12.

देश 44. 6; 51. 6.

दु 56. 1.

दुलीक 39. 12.

द्रप् 20. 11.

द्रव्य 47. 11, 12; 50. 3.

द्रु + अव 26. 6.

+ उद् (?) 39. 14.
 + अप-उद् 12. 19.
 व 20. 5, 11; 22. 2, 9; 23. 8, 11;
 37. 12; 43. 8; 44. 7; 47. 5;
 48. 10; 59. 12; 60. 1, 4.
 वय 19. 11.
 द्वादशगव 48. 7.
 द्वादशगृहीत 57. 9.
 द्वादशन् 28. 3; 29. 5; 60. 11.
 द्वादशरात्र 61. 3.
 द्वादशाह 14. 9; 40. 11; 55. 5.
 दार 4. 13; 34. 8.
 द्विज 50. 17; 51. 1.
 द्विजाति 54. 3; 55. 2.
 द्वितीय 16. 14; 41. 8; 46. 11.
 दिशत 25. 23.
 द्विस् 16. 9.
 द्विसहस्र 26. 3.
 द्वाङ्गुल 50. 4, 7.
 द्वाह 40. 10; 55. 5.

ध

धनुस् 38. 5.
 धर्म 51. 15; 56. 13.
 धा 44. 1; 58. 2.
 + अपि 25. 11; 37. 13.
 + अव 36. 9; 37. 3; 58. 9.
 + प्रति-अव 37. 4.
 + आ 10. 5; 11. 6, 7, 18; 61. 5.
 + अभि-आ 27. 13.
 + सम्-आ 53. 9.

+ अभि-सम्-आ 57. 13.
 + उप-सम्-आ 18. 2; 20. 8;
 27. 10; 42. 3; 43. 5; 44. 6;
 57. 12.
 + उप 22. 4; 23. 5, 12, 14; 24. 4,
 10, 18, 23; 25. 4, 18, 20; 26. 1,
 4, 7; 28. 10; 49. 1, 4, 15; 50. 2, 3.
 + नि 6. 9, 14; 7. 6; 9. 8; 10. 12;
 11. 1, 3; 17. 7, 9; 19. 1, 3, 6, 9;
 21. 7, 8; 22. 11; 24. 7; 26. 11,
 13, 14; 28. 16; 34. 2, 8; 36. 2,
 3, 5; 38. 1, 8; 39. 4; 41. 8, 13;
 43. 2; 45. 5; 46. 7; 47. 2;
 48. 13; 49. 6; 50. 9; 51. 9;
 52. 1; 57. 6; 58. 11.
 + सम्-नि 49. 9; 57. 6.
 + परि 5. 3; 25. 13; 27. 11;
 34. 16; 49. 5.
 + वि 29. 6; 44. 10; 54. 6.
 धाना 20. 1; 24. 2; 25. 2; 49. 2;
 50. 1.
 धू 19. 7, 8; 46. 8; 47. 1, 10, 11.
 + अभि 35. 10, 11; 47. 6.

धून्वन 37. 8.
 धूप 51. 13.
 धूम 39. 11.
 धृ 55. 5; 56. 16.
 ध्रुवा 10. 15; 38. 8.

न

न 3. 3; 5. 4; 6. 10, 17; 7. 7, 11, 15;
 11. 13; 12. 19; 14. 7; 15. 6, 11;
 17. 2, 3; 18. 10, 12; 21. 1, 2, 7;

29. 5; 36. 5; 41. 5; 42. 1, 7, 9;
44. 3, 14; 45. 1; 46. 5, 11; 48. 3;
49. 12; 50. 6; 51. 3; 55. 2, 10;
56. 10; 57. 2; 59. 1, 4, 6, 11; 60.
4, 14; 61. 2.

नख 4. 14; 34. 10.

नदी 59. 5.

नदीतीर 51. 6.

नमस् 51. 4; 52. 14.

नमस्कार 53. 1.

नरक 50. 20.

नर्तकी 20. 14.

नलदमाळा 4. 19; 34. 12.

नलेषीका 20. 2; 24. 9; 25. 17;
49. 6.

नव 27. 8; 28. 12; 60. 14 (?).

नवन् 13. 2; 16. 2; 19. 7; 29. 3;
39. 15; 47. 10.

नवम 43. 5.

नवर्च 13. 6; 39. 17.

नह् + उप 58. 10.

+ परि 47. 3.

नाक 17. 10.

नाडी 47. 8.

नाना 10. 7.

नानावृचीय 20. 5; 25. 13.

नापितकर्मन 44. 9.

नाभि 38. 13.

नाभिदघ्न 21. 10.

नामग्राहम् 14. 3; 15. 9, 12; 17. 15;
27. 3.

नामन् 24. 6, 21; 56. 11.

नारायण 54. 9.

नासिका 10. 10; 38. 10.

निज् + निस् 24. 12.

निधान 44. 12.

निमार्जन 56. 15.

नियम 50. 3.

निरान्न 37. 3.

निर्मध्य (०मन्ध्य) 5. 10; 44. 11;
58. 9.

निर्मार 3. 1.

निर्मार्ग 54. 8.

निवपन 17. 8; 41. 14.

निवपनान्त 44. 12.

निष्परीष 4. 15; 37. 3, 4.

नी 29. 5; 53. 7; 56. 4; 57. 8;
58. 2.

+ अनु 35. 4.

+ अव 43. 10; 44. 2.

+ आ 5. 13; 47. 3; 56. 9.

+ परि-आ 11. 15, 16.

+ प्रति-आ 12. 19.

+ सम्-आ 59. 7.

+ उद् 56. 14.

+ उप-नि 52. 14.

+ परि 37. 11.

+ अनु-वि 18. 9.

+ सम् 38. 14; 44. 14.

नीललोहित 16. 4, 11; 41. 3.

नृत् + अनु 20. 14.

नृत्त 47. 9.

नैदाघ 45. 7.

न्यङ् 8. 11.

प

पच see अपर°, आपूर्यमाण°, पूर्व°.

पचचय 56. 16.

पच् 28. 18; 44. 8.

पच्चन् 16. 1; 19. 7; 20. 2, 3; 29. 3;
41. 3; 46. 1; 47. 10, 12; 51. 7;
60. 9, 10.

पच्चम 16. 16; 41. 1, 10; 49. 16.

पच्चहविष 55. 7.

पच्चाशत् 60. 8, 9.

पच्चाशिति 26. 4.

पत् + नि 34. 8, 14; 60. 12.

+ उप-नि 38. 2.

+ सम् (?) 16. 8 (comp. पद् + सम्).

पतिष्ठ 38. 2.

पतिहित 9. 12.

पत्तस् 11. 1; 38. 15.

पत्तोदश 4. 19; 34. 14; 60. 12.

पत्नी 5. 2; 28. 11; 38. 2, 3, 6; 44. 11;
54. 7; 59. 3, 8.

पत्तिवृत् 58. 5.

पद् + अति 3. 9.

+ अभि 9. 13.

+ उद् 11. 18.

+ नि 8. 15.

+ प्र 4. 5, 17; 15. 3.

+ प्रति 6. 2; 57. 1, 10; 58. 7;
59. 8; 60. 14.

+ सम् 8. 1; 16. 2, 8; 19. 8;
26. 3; 33. 4; 59. 1, 3, 6, 9.

पद् 5. 14; 35. 4; 41. 6, 10.

पद 28. 7; 43. 13; 52. 15.

पन्थन् 53. 10; 55. 12.

पयस् 3. 4; 15. 1; 58. 8.

पर 55. 1.

परमगुरु 14. 9.

पराक् 5. 4.

पराञ्च 13. 7; 39. 17; 48. 11.

परिक्रमण 47. 8.

परिधि 20. 5; 25. 13; 27. 7, 11;
44. 1; 49. 5.

परिश्रयण (adj.) 19. 10.

परिस्तरणीय 5. 7; 16. 4.

परीतान 46. 2.

पर्ण see अर्क°, औदुम्बर°, प-
लाश°.

पर्णत्सर 15. 7, 10, 12.

पर्णमय 13. 1; 20. 5; 25. 14; 27.
8, 11.

पर्णशाखा 5. 8; 8. 6; 13. 13; 16. 5;
17. 12; 20. 7; 21. 8; 26. 19.

पर्यप्ति 8. 19.

पर्यन्त 52. 1.

पर्वन् 56. 9.

पलाशपर्ण 51. 15.

पलाशमूल 41. 12.

पलाशवल्क 60. 7.

पलाशवृन्त 60. 6.

पलाशशाखा 36. 7; 40. 3; 48. 3.

पल्ल 20. 14.

पशु 21. 2.

पशु 46. 7; 59. 11; 61. 6.

- पञ्चात् 12. 4; 21. 2, 10, 11, 12; 22. 2;
23. 17; 24. 24; 25. 9, 16, 22; 50. 6,
7, 10; 59. 9.
- पञ्चादुदक 7. 13.
- पञ्चार्ध 46. 9.
- पञ्चविभव 56. 9.
- पा | पिबति 34. 3.
- पांसु 5. 15; 6. 1; 61. 2.
- पाठा 45. 9.
- पाणि 9. 13; 11. 6, 7, 18; 16. 10;
41. 6; 56. 15; 56. 13.
- पाच 6. 2; 8. 11, 12, 18; 10. 9; 11.
2, 5; 15. 5, 7, 10, 13; 36. 13, 15;
37. 1; 38. 7.
- पाचचय 44. 11.
- पाचचयन 29. 7; 54. 8.
- पाची 38. 13; 39. 14; 43. 10; 48. 15.
- पाचिकृती 55. 8.
- पाद 10. 18; 60. 10.
- पादेष्टका 48. 9.
- पाद 51. 13.
- पार्श्व 10. 16; 38. 13; 41. 9.
- पार्श्वतस् 59. 4.
- पात्ताश 6. 1; 19. 10; 20. 8; 35. 3;
46. 9; 49. 5.
- पिष्ट 17. 1; 52. 14.
- पितृ 4. 4; 8. 8; 14. 8; 29. 7; 40. 11;
51. 5; 53. 9.
- पितृमेघ 22. 14; 29. 8; 54. 1, 5;
59. 9, 10.
- पितृलोका 12. 6; 55. 12.
- पिशित 9. 7; 37. 17.
- पिप्प 18. 4; 42. 5.
- पिष्टसंयवन 38. 13.
- पिष्टोदपनी 10. 15.
- पीड 40. 8.
- पुंलिङ्ग 29. 5; 45. 2.
- पुत्र 3. 10; 5. 2; 34. 15; 53. 7, 9;
57. 13.
- पुत्रकाम 50. 17.
- पुत्रभार्या 53. 7.
- पुत्रवन्त 53. 8.
- पुनर 3. 3; 6. 14; 7. 3, 10; 17. 18;
26. 4; 41. 5, 17; 46. 8; 52. 16.
- पुनराधेय 56. 16.
- पुनर्दहनमन्त्र 45. 1.
- पुनर्दहनान्त 44. 13.
- पुरस्तात् 12. 3; 17. 12, 13, 18; 21. 2,
10, 11; 22. 5; 23. 14; 24. 23;
25. 6, 15, 20; 26. 11, 18; 27. 1;
33. 8, 9; 36. 10, 11; 39. 9, 11;
45. 9; 46. 2, 3, 9; 50. 6, 7, 9;
55. 7.
- पुरा 56. 11.
- पुराण 49. 7.
- पुराणसर्पिस् 18. 4.
- पुरीष 37. 3; 50. 4.
- पुरुषमात्र 21. 12.
- पुरुषाकृति 15. 5, 7, 10, 13; 60. 6;
61. 1, 3.
- पुरुषाकृति 15. 15.
- पुरुषोत्तम 54. 4.
- पुरोडाश 4. 1; 55. 6; 56. 9; 58. 5.
- पुरोमुवाक्का 56. 5, 7.

पुष्प 51. 13.

पू + अभि 18. 1.

+ उद् 4. 7; 8. 13.

+ परा 35. 2.

पूर्णाङ्गति 15. 15; 33. 1; 56. 10;
58. 6.

पूर्व 13. 10; 34. 8; 49. 6; 59. 8.

पूर्वपक्ष 56. 2, 4.

पूर्ववत् 36. 2, 3; 47. 8; 56. 8; 57. 11.

पूर्वापि 5. 9.

पूर्वार्ध 46. 8.

पृथिवी 17. 9; 39. 13; 41. 16; 44. 5.

पृथिवीलोक 39. 13.

पृथिवीर्षी 8. 3; 45. 9.

पृष्ठ 10. 16; 17. 10.

पृ | पूरयति 4. 15; 10. 10; 11. 5;
20. 10; 37. 1, 4; 57. 9.

पृ | पारयति 34. 1.

पैतृमेधिक 33. 1; 55. 1; 58. 7, 12.

पौर्णमासी 3. 8; 45. 6.

पौर्णमास्युपक्रम 3. 6.

प्या + आ 52. 16.

प्र 21. 9.

प्रकीर्णकेश 5. 16; 6. 12; 7. 1, 9.

प्रकृतिवत् 56. 15.

प्रक्रम 46. 1.

प्रच्यावन 5. 8.

प्रजा 4. 16; 19. 3. 5; 37. 5; 43. 2;
55. 11; 58. 2.

प्रजापति 51. 4.

प्रज्ञीताप्रणयन 10. 12.

प्रतिदिशम् 25. 1; 49. 1, 15; 50. 2.

प्रतिपद् 56. 14.

प्रतिमन्त्रम् 41. 4; 49. 1, 16; 50. 1.

प्रतिमन्त्रलिङ्ग 50. 3.

प्रतिलोमकृत 43. 8.

प्रतिवेशम् 17. 7.

प्रतिष्ठा 38. 15.

प्रतिसर 51. 14; 53. 5.

प्रत्यक्षिरस 37. 13.

प्रत्यङ् 35. 1; 52. 3.

प्रत्ययम् 40. 8.

प्रत्याच्याय 27. 5.

प्रथम 12. 5; 16. 9; 41. 7; 44. 10;
48. 2.

प्रदक्षिणम् 8. 1; 52. 12.

प्रदेश see अत्यन्तप्र°.

प्रधानदेवता 56. 4, 6.

प्रभृति 57. 3; 61. 5.

प्रवक्ष see अनुपहिंस्र°, उदकप्रत्य-
कप्र°, दक्षिणाप्रत्यकप्र°.

प्रवयस् 6. 4.

प्रसव्यम् 35. 10; 37. 11; 46. 3, 4;
47. 7; 49. 2.

प्रसव्या (adv.) 49. 3.

प्रसव्यावृत्त 46. 4; 48. 10.

प्रसिद्ध 4. 2.

प्रसेकम् 18. 4.

प्रस्तर 51. 9, 12.

प्राक् 12. 19; 55. 10.

प्राक्षिरस 4. 6.

प्रागग्र 51. 9.

प्राचीनयीव 27. 12; 43. 6.

प्राचीनावीत 52. 13.

प्राचीनावीतिन् 34. 6; 57. 5; 58. 6.

प्राङ्मुख 39. 16; 43. 11.

प्राङ् 4. 5; 8. 1, 9; 28. 5; 33. 4;
43. 12; 51. 5; 52. 5, 15.

प्राण 9. 2; 21. 8; 34. 1; 46. 6;
52. 14. 16.

प्राणायतन 10. 7; 38. 6.

प्रातर् 47. 9.

प्रातरपिहोच 3. 5, 6.

प्रातरपवर्ग 3. 4.

प्रातराङ्गति 56. 3.

प्रादेश 50. 5.

प्रायश्चित्त 56. 11; 59. 13.

प्राशन 55. 1.

प्राश्नहरण 10. 11; 38. 11.

प्रिय 15. 15; 33. 1; 53. 7.

प्रियवादिन् 53. 7.

प्रेत 4. 8; 8. 12; 34. 10; 55. 10;
57. 6, 8, 12; 58. 4.

प्रतपनी 14. 10; 40. 12.

प्रेतेमात्मा इत्येतदादि 57. 9; 59. 7;
60. 14.

प्रोचशी 8. 12; 36. 14.

प्रोष्ठ 28. 17.

सु + आ 4. 17; 14. 2; 17. 14; 27. 2.

+ परि 40. 2.

+ अनु-परि 13. 9.

फ

फल see बृहती°.

फाल्गुन 45. 6.

ब

बन्ध 5. 14; 12. 17; 13. 13; 17. 13;
26. 19; 34. 12; 35. 5.

+ आ 34. 13; 41. 6; 53. 5.

+ प्र 58. 10.

+ सम् 39. 13; 40. 4.

बन्धु 34. 16; 57. 13.

बर्हिस् 20. 2; 24. 7; 27. 8, 11; 49. 4.

बलि 50. 15, 16, 19.

बलीवर्द 48. 13.

बहिःष्ठ 55. 8.

बड 51. 4.

बडपत्रिका 8. 4.

बडयाजिन् 5. 9.

बडलौषधि 7. 14; 33. 5.

बान्धव 60. 13.

बाल्बज 46. 3.

बाङ्ग 4. 8; 41. 8; 60. 9.

बिल 47. 2.

बृहतीफल 16. 4, 11; 41. 6.

बोधायन 14. 7.

ब्रह्म 17. 10.

ब्रह्मचर्या 14. 8; 40. 12.

ब्रह्मचारिन् 47. 5.

ब्रह्मन् 51. 4; 55. 2.

ब्रह्मबन्धु 46. 9.

ब्रह्ममेध 54. 1; 55. 3.

ब्रह्मलोक 12. 8.

ब्रह्मविद् 34. 4.

ब्राह्मण 10. 1; 11. 3, 14; 21. 3; 23. 7;
26. 6; 38. 3, 4; 55. 9; 57. 4.

ब्राह्मणायन 47. 5.

ब्रू 3. 4, 7; 15. 15; 53. 8.

भ

भच् 53. 6, 7.

भच 3. 2, 3; 4. 3; 53. 6.

भरण 54. 7.

भर्तृसूक्त 54. 7.

भस्त्रन् 41, 11.

भाण्ड 58. 12; see also अपिभाण्ड.

भार्या 5. 16; 9. 10.

भिद् 7. 11; 10. 11; 38. 11.

+ सम् 36. 4; 49. 12.

भुक्तभोग 20. 2; 24. 12; 49. 10. 12.

भुवस् 51. 17.

भू 3. 3; 5. 4, 14; 6. 10, 11, 17, 18;

7. 7; 8. 5; 11. 5, 14, 15; 12. 5;

14. 5; 15. 16; 17. 11, 18; 18. 7;

19. 3. 5; 20. 8; 21. 2, 12; 22. 6.

14; 27. 5, 13; 34. 2; 35. 3; 37. 5;

38. 12; 39. 12; 41. 17; 43. 2, 11;

46. 7; 47. 3; 48. 1, 3, 8; 51. 7;

52. 16; 53. 8; 56. 10; 57. 1, 3;

59. 11.

भूमि 21. 12; 61. 2.

भूस् 51. 17.

भोजन 14. 8; 58. 11.

धम् + वि-आ 18. 8.

धातृ 34. 15; 57. 13.

म

मज्ज + उद् 61. 4.

+ उप 40. 7.

+ नि 50. 20.

मणि 38. 5.

मतस्त्र 9. 8; 11. 7; 38. 1; 39. 5.

मय् 3. 11; 18. 2; 33. 7; 57. 6;

58. 3.

+ उप 49. 3.

+ निस् 57. 1.

मधु 20. 3; 40. 13; 48. 1; 61. 3.

मध्य 8. 5; 24. 25; 26. 1; 39. 2;

46. 8; 48. 12; 49. 6, 16; 56. 6, 8.

मध्यन्दिन 47. 9.

मध्यम 25. 11; 51. 14; 52. 2.

मन् 3. 3; 55. 6.

+ अनु 55. 9.

मनुष्य 36. 6.

मन्त्र 25. 12; 47. 8; 58. 4.

मन्त्र्य् + अनु 6. 7, 14; 7. 3; 9. 3;

11. 16; 12. 10, 12; 20. 11; 35. 7;

36. 1, 2; 37. 15; 39. 14.

+ अभि 37. 11; 47. 4; 51. 4, 12.

मन्त्रलिङ्ग see प्रतिम°.

मन्य 49. 3.

मरण 34. 3; 56. 2.

मरणसंशय 33. 2.

महानदी 8. 1; 33. 4.

महाराज 21. 3.

मा + परि see अपरिमित.

+ वि 46. 1.

मांस 40. 13; 57. 7.

मांसकाम 57. 7.

माघ 45. 6.

मातृ 14. 7; 29. 7; 40. 11.

मात्रा 21. 9; 50. 4, 5, 6.

मान 46. 2.

माला see नलदमाल.

माल्य 46. 2; 51. 13.

मास 50. 16.

मास 19. 8; 29. 4, 5; 45. 5; 47. 10.

मि 46. 8.

मित्र 11. 6, 18; 39. 6.

मिष् 52. 13.

मी + प्र 55. 12; 56. 11; 57. 2;
58. 5, 9; 59. 9; 60. 4.

मुख 10. 10; 11. 9; 37. 13; 38. 10;
39. 6; 44. 2.

मुख्य 16. 10; 46. 10.

मुच् + प्रति 4. 19.

+ वि 22. 12; 48. 13.

मुसल 10. 16; 38. 11.

मुहूर्त 18. 8.

मूर्ख 5. 13; 37. 6.

मूल 47. 2.

मृ 56. 10; 57. 11; *59. 8, 12, 13;
60. 1, 2, 3.

मृज् 53. 4.

+ अव 9. 4; 37. 14.

+ उप 6. 12; 7. 1, 8; 16. 12.

+ नि 9. 15; 49. 10.

+ वि 44. 2.

+ सम 8. 13; 48. 6.

मृत 34. 8; 36. 15.

मृत्यु 51. 16.

मृत्युसूक्त 54. 11.

मृद् 41. 13; 50. 12.

मृकय 11. 2, 3; 58. 11.

मृत् + अभि 22. 4; 23. 10; 26. 7, 9.

+ मम् 28. 12; 36. 8; 38. 4.

मेचल 6. 11, 18; 7. 7; 10. 15; 35. 12.

मेधी 19. 10; 20. 9; 46. 9; 47. 1.

मेदस् 9. 9; 11. 9; 38. 1.

मेधाकाम 50. 17.

मेचावरण 26. 5; 35. 2; 39. 5.

मौञ्ज 46. 3; 48. 10.

म्ना + आ 35. 7.

+ सम्-आ 55. 8, 11.

मुच् + अभि-नि 59. 1.

य

यज् 3. 8; 26. 5; 55. 8; 56. 9;
61. 6. 7.

यजमान 3. 2; 11. 13; 24. 6. 21;
39. 3; 57. 3, 6, 7, 11; 59. 1, 2, 8.

यज्ञपात्र 15. 14.

यज्ञलोप 56. 10.

यज्ञायुधिन् 11. 12; 39. 2.

यज्ञोपवीतिन् 43. 5.

यत्नतस् 50. 19.

यत्र 5. 11; 7. 14; 14. 1; 17. 14;
22. 15; 27. 1.

यथा 7. 11; 17. 1, 3; 21. 7; 36. 4;
46. 5; 49. 12.

यथागवम् 22. 14.

यथाङ्गम् 11. 8; 24. 12.

यथालिङ्गम् 49. 9.

यथाशक्ति 47. 11.

यथाशर्करम् 23. 8.

यवासुषु 23. 8.

यद्येतम् 6. 13; 7. 2, 10; 53. 1.

यथोपलब्धम् 51. 14.

यद् 3. 9; 5. 9; 6. 3; 7. 11, 15; 8. 2, 5; 10. 5; 11. 4; 12. 8; 14. 4, 5; 16. 10; 17. 8; 18. 1, 9; 19. 1, 3, 6; 21. 1, 7; 27. 4; 33. 3, 6; 34. 1, 5; 35. 3; 37. 1; 38. 12; 39. 16; 40. 9; 41. 5, 14; 43. 2, 11; 44. 4, 8; 45. 6; 46. 10; 48. 3; 50. 20; 53. 2; 54. 1; 55. 7; 57. 4, 7; 59. 9; 60. 13.

यदि 3. 1, 3, 5, 6, 7, 8 etc.; 17. 18; 18. 1, 7 etc.; 56. 2, 3 etc..

यम् + उद् 48. 11.

+ अधि-उद् 20. 10.

+ प्र 58. 11.

+ सम् 6. 13; 7. 2, 10.

यम् 51. 5, 11, 15; 52. 2; 53. 2, 8.

यमगाथा 52. 12.

यमदूत 52. 9.

यमयज्ञ 50. 15.

यव 20. 6; 26. 14; 27. 10; 50. 11.

यवोदन 29. 1; 44. 8, 9; 55. 1.

यष्ट 53. 8.

या 55. 12.

+ प्र 21. 1, 3; 53. 9.

याजिन् see अपशुबन्ध°, बङ्ग°,
सांनाख°, सोम°, हविर्यज्ञ°.

याज्ञिक 36. 10; 61. 1.

याज्या 56. 5, 7.

याथाकामी 45. 6.

याम्य 13. 7; 39. 16; 50. 18.

यायावर 56. 11, 12.

यावज्जीवम् 14. 14; 40. 12.

यावन्नवम् 48. 18.

यावद्वहणम् 14. 9.

यावद्रात्रम् 47. 1.

यावन् 3. 3; 27. 13; 50. 6; 55. 5;
59. 5.

यु + सम्-उद्-आ 18. 4; 42. 5.

+ प्र 6. 10, 11, 18; 7. 7, 8; 35. 13;
36. 1.

+ सम् 48. 15.

+ अभि-सम् 61. 3.

युगलाङ्गल 22. 5, 15.

युज् 6. 3, 5; 18. 3; 22. 6, 7;
48. 7.

+ नि 10. 9.

+ प्र 36. 13; 55. 2.

युज् (adj.) 45. 7.

युवन् 13. 9.

योग 54. 4.

योजन 35. 7.

र

रज्जु 10. 6; 19. 10; 21. 9; 36. 13,
14; 46. 4.

रज्जुमय 48. 10.

रभ् + जनु-आ 4. 8; 28. 4; 34. 8;
37. 8; 43. 11; 58. 4; 59. 5, 6.

रम् + वि 55. 6.

रधि 58. 2.

रस 17. 10; 41. 16.

राधगवी 6. 3; 8. 14; 35. 4; 37. 5,
11; 44. 14.

राजन् 55. 9.

राजन्व 10. 3; 23. 8; 38. 5; 48. 17.

राजवृच 45. 10.

राजवृचपर्णी 8. 4.

रात्री (रात्रि) 16. 2; 19. 8; 20. 13;
42. 2; 47. 9, 10; 56. 2.

रज् + अव 35. 8; 45. 8.

रह् + अधि 44. 9.

+ उप-अव 58. 1, 3.

+ आ 27. 13; 28. 17; 43. 7;
52. 15.

+ अभि-आ 29. 5.

+ सम्-आ 3. 11; 6. 6; 56. 16;
57. 1, 11; 58. 3.

रोहित 19. 10; 20. 12; 43. 11.

ल

ललाट 10. 11; 38. 12.

लप् + वि 4. 7.

लाङ्गल 48. 11.

लिस् 22. 1.

+ उह् 33. 7.

लुप् + सम् 28. 8.

लुम् + सम् 43. 13.

लेखा 22. 1.

लोक 11. 13; 12. 7; 17. 10; 39. 3;
41. 17; 57. 8; 58. 1.

लोकंपृष्ठा 19. 11; 26. 1, 3; 50. 3.

लोमन् 4. 14; 34. 10.

लोष्ट 6. 12; 7. 1, 8; 20. 2; 21. 4;
23. 12; 25. 18; 35. 8, 12; 45. 8.

लोष्टचिति 27. 6.

लोहमय 11. 4.

लोहित 27. 8, 12; 43. 6.

लौकिक 57. 12; 58. 3; 59. 1, 3, 6.

व

वरुक्ष 10. 17; 38. 14.

वच् 21. 12; 51. 5; 55. 7; 56. 11;
58. 8.

+ अनु 56. 5, 7.

+ प्र 50. 15.

वचन 48. 10.

वद् + अभि 53. 2.

+ सम्-प्र 47. 8.

वन 33. 5.

वनधान्य 55. 10.

1. वप् 4. 14; 14. 5, 6, 7; 34. 11.

2. वप् 18. 11; 23. 2; 42. 8; 48. 15.

+ आ 5. 15; 6. 1; 34. 6; 40. 7;
46. 6.

+ उप 17. 9; 33. 8; 36. 10;
41. 15.

+ नि 11. 2; 23. 4; 41. 16;
46. 5, 6; 49. 8.

+ निस् 4. 1, 6; 8. 12; 55. 6;
58. 6; 61. 6.

+ सम् 6. 6.

वपन 45. 2.

वपा 9. 8; 11. 9; 38. 1; 39. 6.

वर 38. 4.

वरुण 11. 7, 18; 39. 6.

वर्जण 40. 13.

•वर्जम् 29. 7; 38. 8; 40. 11, 12, 13;
44. 11; 45. 2; 47. 8.

वर्षीयस् 22. 2.

वल्क see पलाशवल्क.

वस् | वसे 5. 3; 34. 16.

वस् | वसति 34. 1.

+ उद् 8. 13.

+ प्र 59. 2; 60. 4.

वस् | उहति + वि 16. 1; 19. 3, 5;
29. 3; 43. 1, 2, 5; 48. 5.

वसति 46. 10.

वसु 19. 3, 5; 43. 1, 2.

वह् 6. 4; 35. 6.

+ आ 55. 11.

+ प्र 53. 3.

वा 3. 1, 10, 11; 5. 2, 3, 5; 6. 4, 6, 7;
7. 15; 10. 11, 16; 11. 3. 14; 13. 8;
14. 6. 9; 16. 1, 2, 9, 12; 17. 4;
18. 10, 11; 19. 8; 20. 7, 14; 21. 4;
22. 6; 26. 5; 27. 5; 29. 3, 4, 7, 8;
33. 5; 34. 2, 5, 15; 36. 7; 38. 3,
6, 7, 11, 13; 39. 14; 40. 11; 41. 1,
7, 8, 9, 10, 12; 42. 7, 8; 45. 5, 7, 8;
46. 3, 6, 8, 9, 10; 47. 1, 5, 10; 48.
5, 8; 50. 5, 17; 51. 5, 6, 14; 52. 1;
55. 5, 7, 8, 9; 56. 10, 13, 16; 57. 2,
11, 13; 58. 3, 6, 9; 59. 3, 8; 60. 7;
61. 3, 6.

वा + अभि 42. 9.

वाम्यत 41. 15.

वाच् 47. 1.

वाजिनमिथ्र 19. 9; 20. 10; 47. 3.

वात 18. 11; 42. 8.

वातय् + उप 6. 8; 7. 2, 9; 22. 15;
24. 16; 26. 8.

वादिच् 47. 9.

वानप्रस्थ 55. 8.

वायु 18. 12; 42. 9.

वारण 20. 5; 25. 14; 27. 7, 11, 17;
28. 3; 43. 8; 44. 7; 48. 9.

वारणशाखा 20. 6; 26. 11; 50. 9.

वारण 13. 1.

वासस् 4. 19; 20. 2; 24. 12; 40. 7;
41. 8; 49. 10, 12; 58. 10; 60. 12.

विंशति 60. 8.

विकल्प 14. 5.

विकार 56. 15.

विहिन्नामि 57. 2.

विजनन 41. 5.

विज्ञान 39. 11.

वितन्ति 50. 5.

विद् | वेद 19. 1, 3, 4, 6; 42. 10.

+ नि 52. 2, 7, 9.

विद् | विन्दति 15. 6; 60. 14; 61. 2.

विधाभास 21. 12.

विधि 54. 5.

विधुरामि 57. 2.

विधृतिश्लोष्ट 49. 1; 50. 10.

विभीतक् 45. 10.

विमित 20. 7.

वियुक् 36. 3.

विष् + उप 17. 2, 3; 39. 16; 40. 8;
46. 10.

+ परि-उप 60. 13.
 + प्र 55. 9; 57. 4.
 + सम् 4. 18; 34. 7.
 + उप-सम् 9. 10.
 विष 60. 2.
 विष्टप 17. 10.
 विष्टर 51. 9.
 विष्णु 51. 17.
 विसंभिका 8. 4.
 विहरण 55. 11; 58. 4.
 विहार 4. 4; 8. 9, 10; 14. 7; 15. 9.
 12; 34. 10; 55. 10; 58. 7.
 वीणा 47. 8.
 वीरध् 8. 3.
 वृ + अप-आ 4. 15.
 वृच 7. 14; 33. 6; 61. 1.
 वृत् 3. 8, 9.
 + अभि-परि-आ 8. 1.
 + अभि-आ 16. 9.
 + सम्-आ 14. 7.
 + नि 14. 6; 53. 9, 10.
 + निस् 16. 6; 41. 3; 42. 2;
 58. 4.
 वृथापि 20. 8; 27. 10.
 वृन्त see पलाशवृन्त.
 वृषण 60. 11.
 वृषारव 10. 19.
 वेतसमालिन् 43. 7.
 वेतसशाखा 16. 5, 8; 43. 13.
 वेद् 39. 1.
 वेदय् 8. 6; 21. 8.

वेदि 4. 5, 12, 17; 15. 3; 51. 7.
 वेष्ट 54. 4.
 + सम् 6. 4; 58. 10; 60. 7.
 वै 3. 3; 6. 11, 18; 7. 7; 15. 16;
 22. 14; 34. 1; 36. 6; 50. 17; 51. 1;
 56. 11; 57. 4.
 वैतस 20. 5; 25. 16.
 वैवस्वत 51. 16; 53. 8.
 वैशाख 45. 7.
 वैश्व 10. 5; 38. 5; 48. 17.
 वध् + अप 10. 6; 36. 13.
 व्याहृति 52. 1, 15.
 व्रज् 6. 1.
 + अनु 59. 4.
 व्रत 61. 5.
 व्रात्य 61. 6.
 व्रीहि 5. 5; 35. 1.

श

शस् + अनु 13. 8; 39. 17.
 शकट 58. 9.
 शकल 8. 5.
 शङ्क् 34. 4; 56. 2.
 शङ्ख 47. 8.
 शतछण्डल 55. 7.
 शतम् 19. 11; 25. 20, 21, 22; 26. 4;
 48. 8.
 शतातृण 19. 9; 20. 9; 47. 2.
 शनैस् 7. 15.
 शबल 11. 7; 39. 5.
 शम् 36. 6.
 + सम्-अव 21. 1.

शमी 41. 12.

शमीशाखा 20. 6; 26. 13; 27. 9;
28. 7; 36. 7; 40. 3; 48. 5; 50. 10.

शमीमय 20. 5; 25. 6.

शम्या 10. 19; 18. 1, 3, 7; 38. 15;
42. 1, 4, 6.

शयन 3. 1.

शर 45. 10.

शराव 4. 1.

शरीर 15. 1, 4, 16; 16. 8; 41. 2,
11, 12; 42. 4; 47. 2; 48. 2; 49.
7, 12; 58. 7; 59. 7.

शरीराकृति 41. 11.

शर्कर 42. 8; 48. 16.

शङ्ख (?) 9. 2.

शस्त्र 6. 10, 17; 7. 6.

शाखा 20. 6; 36. 8; 40. 5; 48. 6.

शाखायनक 35. 6; 37. 4.

शान्ति 27. 4.

शास् + सम् 9. 6.

शास 5. 7.

शिखा 39. 1.

शिरस 10. 11; 38. 12; 41. 7; 49. 10;
60. 8.

शिरस्स 4. 18; 10. 12; 11. 1;
16. 12; 39. 1.

शित्र 10. 19; 38. 14; 60. 11.

शिष् 33. 8.

+ चव 7. 8; 11. 1; 17. 18; 39.
2; 56. 6, 9.

शी 10. 7; 36. 14.

शुक्लसूच 34. 11.

शुचि 51. 6.

शुल्ब 5. 8; 12. 17; 13. 13; 16. 5;
17. 13; 20. 6; 26. 19; 39. 13;
40. 4.

शुश्री (?) 8. 4.

शूद्र 46. 9.

शूर्प 10. 6; 38. 13.

शृ 5. 5, 6; 9. 8; 35. 2; 37. 17;
39. 4; 47. 12.

शृत 20. 3; 48. 1.

शेष 53. 3, 7; 56. 15; 59. 11.

रमशान 18. 10; 20. 7; 27. 10;
42. 7; 43. 5; 48. 3; 50. 4, 6;
55. 2.

रमशानकरण 21. 3.

रमशानायतन 36. 7; 45. 9; 46. 1;
48. 5.

रमश्रु 14. 5.

श्राम 11. 7; 39. 5.

श्रम् 56. 12.

श्राद्ध 29. 2.

श्रि + अधि 8. 12.

+ उद् 22. 1.

+ परि 4. 13; 17. 9; 34. 10;
41. 15; 48. 16.

श्रु + उप-सम् 58. 5.

श्रुतवन्त् 14. 6.

श्रेयस् 11. 14; 19. 2, 5; 43. 2;
56. 1.

श्रोणि 10. 18; 41. 9.

श्वदंष्ट्र 45. 10.

श्वन् 52. 7.

श्वस् 46. 7.

श्वःश्रोहायन (?) 19. 1, 2.

श्वेत 22. 4; 23. 10.

ष

षड् 16. 9; 19. 11; 23. 5; 46. 2;
48. 11.

षडह 14. 9; 40. 10; 55. 5.

षड्व 48. 7.

षड्भुतृ 12. 14; 24. 14, 15; 49. 9.

षष्टिशत 15. 6; 60. 6.

षष्ठ 17. 1; 49. 16.

स

संयोग see दिक्सं०.

संवत्सर 14. 9; 16. 2; 19. 8; 29. 4,
5; 40. 11; 45. 5; 47. 11; 50. 19.

संवादिनृ 46. 10.

संवेशन 34. 7; 38. 6.

संशय 55. 6, see also मरस्यसं०.

संसर्जन 37. 8; 42. 10.

संसर्पन 37. 8.

सकाश 18. 12; 42. 9.

सकृत् 16. 12; 40. 7; 56. 14, 15.

सक्थि 11. 2; 39. 2.

सयह 54. 7.

सङ्गाहन 37. 8; 54. 11.

सचेत् 14. 2; 17. 14; 27. 1.

सज् + अन् 25. 1.

सञ्चयन 16. 1.

सत 16. 3, 7; 17. 4.

सत्त्रिय 22. 14.

सद् 17. 10; 57. 8.

+ आ 4. 7.

+ प्रति-आ 34. 15; 57. 13.

+ उप 4. 6.

+ सम् 8. 11.

सनचच 50. 18.

सन्धि 60. 7.

संनिधान 14. 5.

सपवित्र 51. 12.

सपादवालशीर्षचर्मन् 38. 2; 39. 8.

सपुरीष 4. 17.

सप्तन् 12. 7; 16. 1; 19. 7; 29. 3;
47. 10; 52. 14, 15.

सप्तगव 22. 6.

सप्तति 60. 9, 10.

सप्तम 41. 1.

सम्भ 12. 4, 7; 33. 9; 36. 11; 39. 10.

सम 17. 8; 21. 11; 33. 5; 41. 15;
51. 6.

समंभूमि 8. 2 (cp. 33. 5); 50. 7.

समस्त 7. 5.

समान 41. 13; 50. 12; 55. 1; 58. 4.

समास 54. 6.

समिध् 15. 2; 56. 14.

समूल 20. 1; 24. 7; 49. 4.

समृत्तिक 14. 2; 17. 14; 27. 2.

संपात 43. 10; 44. 2.

संभार 5. 6; 46. 6; 48. 2.

संभारयजुस् 54. 8.

सर्पिर्मिथ्र 5. 6; 10. 9; 11. 4.

सर्पिस् 4. 15; 27. 7; 28. 12; 37. 4;
49. 7; 61. 3.

सर्व 12. 8; 38. 7; 50. 18; 56. 5.

सर्वतस् 46. 1. 2.

सर्वच 37. 9.

सर्वप्रायश्चित्त 53. 6.

सर्वीषधि 23. 21; 23. 2; 48. 15.

सव्य 5. 14; 8. 15; 9. 13; 10. 15;
11. 8, 18; 12. 1; 16. 10; 35. 4,
9. 11; 37. 14; 38. 9; 39. 5; 41.
5. 6; 47. 6; 52. 13.

सशीर्षवाद्यपाद 9. 9; 11. 10.

सह 10. 5; 12. 8; 36. 4; 51. 3;
55. 9; 57. 4; 59. 4. 9, 10.

सहस्र 26. 3.

सहस्रदक्षिण 29. 7.

सांनाय्यकुक्षी 10. 17; 38. 14.

सांनाय्ययाजिन् 35. 3.

सांनाय्यापिधान 10. 17.

साध् 55. 10.

+ प्र 15. 3. 6, 8, 11. 14.

साधारण 55. 2.

सापूप 24. 13.

सायम् 3. 5; 56. 14.

सायमाहुति 56. 2.

सायमुपक्रम 3. 4.

सायंप्रातराहुति 56. 3, 8.

सार्वसुरभि 51. 13.

साहस्र 38. 3.

सिकता 5. 8; 13. 9; 16. 5; 17. 9;
20. 6; 23. 4; 40. 1, 15; 48. 17.

सिच् + सम्-आ 3. 4.

+ उद् 14. 3; 17. 15; 27. 3;
40. 8; 41. 1.

+ नि 16. 8.

+ परि 13. 1.

सिच् 6. 13; 7. 2, 9; 35. 10; 47. 6, 8.

सीता 22. 9, 11; 48. 11, 12.

सीमान्तर 59. 3.

सीर 48. 7, 8.

सीच् + सम् 4. 16.

सुह्रन्नति (सुह्रन्नति?) 53. 9.

सुभूमि 33. 5.

सुवर् 51. 17.

सुवर्ग 17. 10.

सुवर्ण 9. 15; 38. 4.

सुसञ्चित 17. 1; 41. 11.

सुसंतृप्त 49. 7.

सुसंपिष्ट 42. 4.

सुसंभिन्न 7. 10; 36. 4; 49. 11.

सूक्त 13. 7; 39. 17.

सूच 16. 4, 10; 41. 6.

सूददोहस्र 24. 2, 6, 9, 11; 25. 1, 12,
17; 26. 1, 6, 8.

ह + निस् 33. 4.

हज् + उद् 11. 14, 15; 12. 1; 37.

10, 12; 48. 14.

+ सम् 37. 1; 54. 5.

हृप् + अप 21. 7.

+ उद् 46. 5.

+ वि-निस् 13. 13; 17. 13;

26. 19.

+ प्र 40. 4.

हो + उद्-अव 3. 11.

होत्तरवेदि 51. 8.

होमवाजिन् 44. 13.

होत्रामणि 26. 5; 27. 5.

होमी 54. 11.

होम्य 55. 12.

होय 54. 11; 55. 12.

होम्ब 20. 4; 25. 4, 11.

हु + उप 21. 9.

हु 27. 11; 35. 1; 49. 4.

+ अनु 11. 13.

+ आ 34. 13; 43. 7; 60. 12.

+ उप 27. 13.

+ परि 8. 10; 36. 12.

+ सम्-परि 18. 2; 42. 3; 43. 6;
44. 6.

+ सम् 8. 11; 18. 3; 36. 9, 13;
42. 3.

ह्री 6. 13; 7, 2, 10, 11; 10. 4; 12. 8;

14. 4; 16. 10; 17. 17; 18. 9;

20. 14; 27. 4; 29. 6; 37. 9;

40. 9; 41. 4; 44. 2, 12. 14; 45. 2;

46. 10; 47. 7.

ह्यत्तार्थ 45. 8.

ह्या 7. 11; 36. 5; 49. 12.

+ अव 43. 11; 55. 9.

+ आ 41. 6.

+ अनु-आ 16. 11.

+ उद् 9. 13; 21. 3; 38. 3;
41. 12.

+ उप-उद् 9. 4; 17. 4; 28. 3.

+ उप 13. 7; 14. 3; 17. 16;
26. 15; 27. 3; 39. 11; 40. 5;
49. 9; 50. 8, 11; 53. 2, 5.

+ प्र 7. 15; 60. 5.

+ प्रति 11. 16; 35. 9; 44. 5;
51. 8; 58. 12.

+ सस् 4. 2, 3; 27. 5; 29. 8;
55. 3.

ह्या 34. 11; 41. 13; 50. 13;
60. 11.

ह्यान 41. 13; 50. 12; 51. 12.

ह्यन्वा 22. 1.

ह्यर्श 18. 12.

ह्यृम् 18. 12; 42. 9.

+ उप 34. 10; 36. 8; 48. 6.

+ सम् 11. 5.

ह्यिगद्घ 50.

ह्य 10. 16; 38. 8.

ह्यद् + अमि-वि 15. 2.

ह्यस् + प्र 35. 9, 11; 47. 6.

+ वि 9. 2; 37. 15.

सुक्सुवं 27. 7.

सुच् 4. 8; 27. 18; 43. 8; 44. 7;
57. 9.

सुव 10. 10; 13. 1, 4; 27. 17; 28. 3;
38. 10.

सुवाङ्गति 13. 2; 28. 3; 34. 9;
39. 15; 41. 3; 43. 9; 54. 11.

खधा 52. 13.

खधिति 6. 2.

खयंचिति 22. 3; 23. 9.

खयंप्रोक्त 50. 15.

खर्ग 11. 13; 39. 3; 41. 16; 57. 8;
58. 1.

खर्गकाम 51. 1.

खर्गलोक 52. 15.

खवोचित 16. 10; 21. 5; 41. 4;
46. 4.

खाहा 4. 11; 8. 15; 51. 15, sqq.

खाहाकार 27. 12.

ह

ह 5. 3; 12. 19; 15. 16; 17. 11;
19. 1, 2, 4; 34. 2; 37. 5; 39. 12;
41. 17; 42. 10; 43. 1, 2; 46. 6;
47. 11; 53. 8; 56. 11.

हन् 9. 2; 37. 10, 13. 14; 59. 12.

+ अप 20. 14.

+ अव 5. 4; 35. 1.

+ आ 35. 10, 11; 47. 6.

+ उद् 8. 5; 17. 8; 33. 7; 36. 8;
41. 15; 57. 5.

+ उप 5. 15.

+ नि 13. 13; 17. 13; 20. 9;
26. 19; 37. 14; 40. 3; 46. 9.

+ अनु-नि 37. 14.

+ उप-नि 9. 1.

+ सम् 41. 11.

हनु 38. 11.

हरित् 37. 7; 48. 5.

हविराङ्गति 54. 10.

हविर्यज्ञयाजिन् 14. 13.

हविर्यज्ञिय 17. 8; 41. 14.

हविस् 4. 6, 7; 39. 14; 51. 2, 4; 52.
1, 2, 7, 9, 13; 53. 3, 5; 57. 8.

हविःशेष 53. 6.

हस्य 9. 15; 10. 14; 38. 4, 8; 39. 4,
5; 41. 5.

हा 35. 5; 48. 3.

हायन 43. 1.

हि 4. 4; 8. 8; 15. 2, 15; 19. 2, 5;
21. 8; 33. 1; 42. 10; 52. 15.

हिरस्य 5. 7; 8. 6.

हिरस्यशक्त 10. 7, 10; 36. 9; 38.
10; 54. 8.

हिरस्यशक्त 38. 7.

ऊ 3. 5, 6; 4. 8, 12; 10. 8; 13. 2,
3, 5; 16. 6; 18. 4; 27. 18; 28. 3;
33. 9; 34. 3, 9; 39. 14, 16; 41. 3;
42. 5; 43. 9, 10, 11; 44. 7, 8;
51. 15; 52. 1; 53. 6; 56. 3, 5, 7,
13, 13; 57. 9; 58. 6; 59. 12;
60. 1, 2, 3, 4.

ह 6. 6, 7; 15. 3.

+ अति 59. 1, 6.

+ अनु 35. 5.

+ अभि-अव 4. 3; 11. 2, 3.

+ आ 3. 2; 15. 2, 4; 58. 7, 9, 11.

+ अनु-आ 35. 5; 48. 3.

+ उद्-आ 3. 5, 7; 15. 16; 54. 2.

+ उद् 8. 3; 33. 7; 45. 9; 51. 4;
53. 3; 61. 2.

+ अप-उद् 22. 1.

+ वि-उद् 11. 6; 57. 8.

+ निस् 45. 8; 58. 12.

+ उप-निस् 4. 4, 13; 34. 8.

+ प्र 39. 16; 43. 10; 44. 8.

+ अनु-प्र 13. 5, 6; 18. 1, 6;
42. 1, 7.

+ वि 4. 1.

+ सम् 4. 14.

+ उप-सम् 6. 12; 7. 1, 8; 21. 4.

हृदय 9. 8; 11. 8; 37. 17; 39. 4;
54. 8.

होतृ 54. 5, 7.

होम 54. 7; 56. 14.

द्वा + आ 15. 9, 12.

APPENDIX.

The hope I expressed above (Preface, p. XXI) that some day a complete copy of the Gautamapitṛmedhasūtra would turn up, has been realised sooner than I expected. Just after the pitṛmedhatexts and the index had been printed, I received from Dr. E. Hultsch a MS. of the said text, which he most kindly allowed me to use. I here express my sincerest thanks for this new proof of his kindness. The manuscript, which will be presented by Dr. Hultsch to the Vienna University, is fairly written in Grantha on 17 palmleaves, some 6 or 7 lines on each page. Leaves 8 and 9 were added later. The MS. seems to be tolerably old and is written with scarcely any mistake. It is entitled *gautama, aparasūtram, pūrvakhaṇḍam, uttarakhaṇḍam ca*. It is greatly to be regretted that I did not know this MS. when I was reconstructing the text from Anantayaivan's vivaraṇa. For, as I expected, my reconstruction was wrong in not a few instances; some sūtras given by me are superfluous, others have to be added. I subjoin a complete list of all the places, where the Hultsch-manuscript differs from my reconstruction. Palpable corruptions I do not mention. The peculiarities of the Grantha writing (-s s- instead of -h s-, the doubling of consonants after r, etc.) have been dropped. The text is one continuous whole, not divided into sūtras.

Paṭala I.

- I. 5. The place of आवयेत् is right.
- I. 14. प्रहादयति
- I. 17. युज्यन्ते
- I. 18. Between 18 and 19: आहितापिमपिमिर्दहन्ति
- I. 19. om. दहेत्

- I. 23. om.
- I. 26. उत्पाद्यते
- I. 28. सुवं instead of सुचं
- I. 30. औपासनहोमं; probably the reading given by me is right.
- II. 1. . . . दधि मधु घृतं तिलांस्तण्डुलान्दधानुदकुशं परशुं यज्ञ-
पात्राणि चादाय
- II. 4. अनुपृष्ठं instead of पश्चात्
- II. 22. मध्ये हिरण्यशकलमवधायाज्य(बिन्दून्वा?) दक्षिणाग्रान्दधाना-
नास्तीर्य
- II. 23. दाक्षितिं कृत्वा
- II. 24. तत्र instead of तस्मिन्
- II. 25. वपनं
- II. 30. . . . पात्रास्त्रासाद्याहिताग्नेर्यावन्ति संभवन्ति सादयेत्
- II. 39. . . . चितायां वा
- II. 40. (परियन्तः) not in the text; after °धून्वन्तः the following
passage: एवं स्तोत्रियत्रयं समाधेयं प्रदक्षिणत्रयं कुर्युस्त्रिः प्रद-
क्षिणं कुर्युरप्रसव्यं परीयुरप्रदक्षिणं समाधेयं प्रदक्षिणत्रयं कुर्युः
- III. 1. संस्कर्तो°
- III. 9. कपालस्थमुदकं
- III. 10. om. अथ and reads मृतपादाव°
- III. 13. असौशब्दे and शरीरेभिं
- III. 18. अन्तेगच्छ
- III. 20. अवाप्नोति
- III. 21. तृचो; om. उपांशु अपिला
- IV. 5. तान्निवारयेत्
- IV. 7. जानुमवदाय (sic!) वासः पो°; प्रेतस्त्र नाम गृहीत्वामुं प्रा-
प्नोत्वमुं प्राप्नोत्वमुं प्राप्नोत्विति
- IV. 8. एवं तिलमिश्रमुत्सृजति
- IV. 10. अहर् once.
- IV. 16. अस्मानमग्निं गोमयं

IV. 17. गन्धपुष्पैर्धूप°

IV. 18. om. शरावं

V. 1. पञ्चरात्रं वा

V. 6. उत्सृज्याभयं

V. 9. om. प्रति

V. 10, 11. °रात्रं वातेर्यावद°

V. 16. Before याम्यं चक्ष्म the following passage: भूमियहस्रप्र-
पदाज्यभागादभिघरणस्विष्टकृद्वर्जं

V. 17. अर्पयेत्

V. 18. उद्वास्यानभिघार्य

V. 24. पार्श्वयोः पाश्वोः पादयोश्च

V. 26. कुक्षे निदधाति वह्नेमं भयं प्रक्षाय धीति भाति भानुनेति

V. 28 and 29 have to be transposed and 30 has to be cancelled.

V. 31. यावदस्मि किञ्चिद्व्रियेत

V. 32. प्राचीं रेखामुल्लिख्य प्राम्वाहिनीं सरस्वती संकल्प्य

VI. 3. आकाश instead of प्र°

VI. 7. तं चक्षुषं

VI. 9. पूर्ववद्वज्रानि सञ्चित्वोदकक्रियास्थानं तदहर्न गच्छेयुः

VII. 3. द्वादश instead of दश: after उपस्थाय the following
passage is given (as also in Kṛṣṇa Dikṣita's prayoga) पश्चिम
शरदः शतं जीवेम शरदः शतं नन्दाम श° श° मोदाम श° श°
भवाम श° श° शृण्वाम श° श° प्रव्रवाम श° शतमजिताः स्वाम
श° श° ज्योक्च सूर्यं दृष्ट्वा उदगात्रहतोर्षवादिभ्यजमानः सरिरस्त्र
मध्यात्स मा वृषभो रोहिताक्षः सूर्यो विपश्चिन्मनसा पुनात्वित्ते-
तन्मन्त्रं जपेयुः

VII. 10. नामनुमहेत्

VII. 13. सहस्रां

VII. 15. om. वा

Paṭala II.

- I. 3, 4. om. अस्त्रीनि
- II. 8. स्नातान्वा
- II. 14. °वर्जितान्
- II. 14. The ms. reads as completed by me.
- II. 17. तन्त्रमेव वै° om.
- II. 24. .. इति पृच्छति
- II. 26. सर्वच instead of सर्वेषु
- III. 1. ... °स्त्रीर्योपवेक्ष्य वृक्षयात्
- III. 7. जपेत् instead of जपित्वा
- III. 11. om. इति (वा) । उ° हवामहे
- III. 12. om. उत्क्रा and reads अवकीर्य
- III. 17. देवे पात्रे
- III. 21. °वर्जं
- III. 24. संस्रावान्त्समानीय
- III. 25. om. अद्भिः
- III. 28. दद्यादिति
- III. 37. om.
- III. 38. पूर्वं
- IV. 1. ins. विद्यावतां after त्वा and om. इति
- IV. 2. इदं विष्णुः is given sakalapāṭhena.
- IV. 7. The last words as in the text given by Anantayajvan,
not as given by Kṛṣṇa Dikṣita (p. 93).
- IV. 9. om. धावति; सूक्तनि
- IV. 10. °प्रथमस्रष्टं प° इत्यन्त्वम्
- IV. 11. .. भूरित्वन्त्वं; om. मन्त्रः
- IV. 14. After this sūtra the following: मधु विद्यां विदामधव-
न्निति शक्करीय जपित्वा
- IV. 15. om. ततो
- IV. 18. वैश्वदेवो°; प्रकीर्य; विकिरं

- IV. 22. om. उप
- V. 6. उच्यतामिति पृष्ठेत्
- V. 10. om. the second स्वधा
- V. 12. The śloka put into brackets is found in the MS.
- V. 13. The whole sūtra is in the MS. read thus: गवि विप्रेषु etc.
- V. 15. The mantra according to the Taitt. S.
- V. 17. गायति
- VI. 5. एकं पात्रं एकं पवित्रमेकोर्ध्वं एकः पिण्डः
- VI. 10. श्रावणं
- VI. 12. मुद्रिकामञ्जनञ्च दत्त्वावतिष्ठतामिति
- VI. 13. °भिरमतेति; om. विस°
- VI. 16, 17 om.
- VI. 21. सजाताः सजातयो
- VII. 1. om. भवति
- VII. 4. इयादिति. After sū. 5 the following: एवमयज्ञविलोप इति (sic)
- VII. 10. om. तं
- VII. 11. चितावाहितं
- VII. 26. शम्यां दृषदुपले च
- VII. 27. नदिच्यामः
- VII. 30. °शूपीं
- VII. 33. अथैनं यथास्थानं युगपदग्निभिरुपसृजेत्
- VII. 34. सार्वस्वारं परिगणम्
- VII. 35. After इति: ब्राह्मणं भवतीति
- VII. 36. om. अन्यो

INDEX.

Preface	VII
Baudhāyanapitṛmedhasūtra	1
Hiranyakeśīpitṛmedhasūtra	31
Gautamapitṛmedhasūtra	63
Addenda, Corrigenda	93
Index of words	94
Appendix to the Gautamasūtra	128

DIE
MARĀTHĪ-UEBERSETZUNG
DER
ŚUKASAPTATI.

Abhandlungen
für die
Kunde des Morgenlandes
herausgegeben von der
Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

X. Band.

No. 4.

॥ शुक्रवाहन्तरी ॥

DIE
MARĀTHĪ-UEBERSETZUNG
DER
ŚUKASAPTATI.

MARĀTHĪ UND DEUTSCH
VON
RICHARD SCHMIDT.

Leipzig, 1897
in Commission bei F. A. Brockhaus.

HERRN
PROFESSOR DR. E. KUHN

HOCHACHTUNGSVOLL ZUGEEIGNET

VOM

VERFASSEN.

Vorwort.

Die Marāṭhī-Bearbeitung der Śukasaptati scheint mir für die Märchenlitteratur so wichtig zu sein, dass eine Ausgabe des in Europa schwer zugänglichen Textes nebst Uebersetzung gewiss nicht überflüssig sein wird. Das Hauptinteresse bietet hierbei ja naturgemäss die letztere, während der Text hier mehr zur Controlle dienen soll; immerhin aber ist auf dessen Herstellung nicht geringere Sorgfalt verwendet worden als auf die Uebertragung, wozu besonders der Umstand aufforderte, dass mir zwei indische Ausgaben zu Gebote standen, die von einander zwar nicht inhaltlich, aber doch in Aeusserlichkeiten recht oft abweichen: *M* und *M*₁, über die ich in meiner Doctorarbeit, S. 5/6 und in meiner Śukasaptati, textus simplicior, S. VII, nähere Angaben gemacht habe. Beide Ausgaben sind reich an grammatischen und orthographischen Absonderlichkeiten, sodass der Zweifel entstand, ob ich dieselben beibehalten oder aber ausmerzen sollte. Anfangs glaubte ich, dass sich darin ein bestimmter Dialect erkennen liesse, und zwar wollte ich mich für den von Komkaṇ entscheiden: aber eine genaue Vergleichung ergab, dass hier wohl nur von einem Mischmasch der beiden Hauptdialecte der Marāṭhī, Komkaṇ und Deś, die Rede sein könne. Zu dieser Ueberzeugung brachte mich die Thatsache, dass beide Ausgaben in dem Gebrauche der hier in Betracht kommenden Formen ganz auffallend schwanken. So finden sich Participia wie म्हणोन, die dem Komkaṇ eigenthümlich sind, in beiden Texten: dabei schreibt *M* consequent दिवशीं, *M*₁ दिवसीं! Ueber andere derartige Fälle geben die Anmerkungen genaue Auskunft.

Erwähnen will ich hier noch, dass Formen wie करिते statt करिती nicht mir, sondern dem Originaltexte anzurechnen sind. Vielleicht ist übrigens करिते nur Druckfehler für करित्ये.

Um nun nicht den Urtext in ungezählten Fällen verbessern — oder verbösern? — zu müssen, habe ich mich entschlossen, unter Beibehaltung aller Eigenthümlichkeiten *M* meiner Ausgabe zu Grunde zu legen, natürlich unter stillschweigender Verbesserung augenscheinlicher Druckfehler und unter steter Vergleichung mit *M*₁, aus welchem Buche ich einige gute Lesarten übernommen habe.

Die Marāṭhī-Interpretation der Sanskritstrophen, die das Original mit अर्थ einleitet, habe ich in meiner Ausgabe weggelassen. Im Uebrigen ist meine Uebersetzung ganz wortgetreu und, wie ich glaube versichern zu können, zuverlässig. Möge ihr eine freundliche Beachtung zutheil werden; auf alle Fälle sage ich aber gelassen: जे होशार ते चुकत नाही!

Eisleben, den 14. August 1897.

Richard Schmidt.

श्री प्रस्तावना.

पूर्वी चंद्रकला नगरीचेठायीं विक्रमसेन राजा राज्य करीत असतां तेथें कोणीएक हरिदत्त नामें सावकार राहत होता, त्याची स्त्री शृंगारसुंदरी व पुत्र मदन व पुत्राची स्त्री प्रभावती, ती सोमदत्त सावकाराची कन्या होती. मदन स्वस्त्रीचेठायीं आसत 5 होऊन व्यवहाराचा त्याग करिता झाला; त्यासं व्यवहाराविषयीं दक्षता घरावी, यास्तव त्याचा मित्र त्रिविक्रम यासं विदग्धचूडामणि यानामें शुक्र व मालती नामें मैना याप्रमाणें दोन पत्नी मदनास आणून दिले. नंतर हरिदत्त सावकार यासं व्यवहार मनास आणावयाविषयीं पुत्रास बडत उपदेश केला. तेथेंकरून पुत्र 10 क्रोधयुक्त होऊन त्याचे वचनाचा त्याग करिता झाला आणि अनादरही केला. हें पाहून एके दिवशीं विदग्धचूडामणि रांवा मदनाप्रत बोलत आहे: „हे मदना! मातापिता वृद्ध तुझे हिताचा उपदेश तुला करीत असतां त्यांची अवगणना करितोस, हें तुला उचित नाही. या पातकेंकरून देवशर्मा ब्राह्मण याची अवस्था 15 कशी घडली ती कथा तुजला सांगतो, श्रवण करावी.

कथा १.

पूर्वी पंचपूर नामें नगर होतें, तेथें सत्यशर्मा नामें एक ब्राह्मण राहत होता, त्याची स्त्री धर्मशीला, आणि पुत्र देवशर्मा: तो पित्वापासून विद्याभास करून नवीस्तव मातापिता यांचा अनादर 20

करिता झाला आणि देशांतरास निघून गेला; तेथें एका अरखांत सिद्धस्थान पाहून तपश्चर्या करिता होत्सातां ब्रह्मतेज अधिक येऊ लागलें. असें असतां एके दिवशीं स्नान करून संध्यावंदनास बसला आहे; इतकांत एक बगळी वरून जात होती, तिचा शींच अंगावर

5 पडला, म्हणोन सक्रोध होऊन वरतें पाहिलें, तीं बगळी भस्म झाली; तेह्नां देवशर्मा यास आपण सिद्ध झालों असा गर्व झाला; नंतर भिचार्य फिरत असतां नारायणनामा ब्राह्मणाचे गृहाप्रत गेला, त्याची स्त्री पतिव्रता भर्त्यास भोजन घालीत होती, यास्तव किंचित विलंब लागला: भोजन झाल्यानंतर भिचा घेऊन आली;

10 तीं देवशर्मा यास क्रीडेकरून तिजकडे पाहिलें: मग ती पतिव्रता म्हणाली कीं: ,स्वामी! आपण क्रीडेकरून मजकडे पाहतां, परंतु मी ती बगळी नव्हें: स्वामीसेवेनिमित्त विलंब झाला, त्याचा मजकडे दोष नाही, हा धर्म आपणास विदित आहे'. इतकें ऐकून ब्राह्मण विस्मययुक्त होऊन तिजला साष्टांगनमस्कार करून प्रार्थना

15 केली कीं: ,मति! मजला ज्ञानोपदेश करावा'. नंतर पतिव्रतेनें उत्तर केलें कीं: ,मजला स्वामीसेवेत तत्पर असविं लागतें यास्तव अवकाश नाही; तर आपण श्रीकाशीचेचीं जाविं, तेथें धर्मव्याध नामें एक मांसविक्रयी आहे, तो ज्ञानोपदेश करील'. तें ऐकीन ब्राह्मण काशीस गेला, आणि धर्मव्याध याचे घराचा शोध लावून त्याचे

20 घरीं गेला, आणि पाहिलें: तीं रक्तेकरून हात भिजले आहेत आणि मांसविक्रय करितो हें पाहून दूर बसता झाला: नंतर धर्मव्याध यास मांसविक्रय करून मातापितरांची शुश्रूषा झाल्यानंतर ब्राह्मणास भोजनसामग्री दिली: भोजन केल्या उपरांत धर्मव्याध ब्राह्मणास म्हणाला कीं: ,आपणास पतिव्रतेनें पाठविलें आहे, हें

25 मजला समजलें, त्यास मजला ज्ञान म्हणजे काय? हें मजला ठाऊक नाही. मातापितरांची सेवामात्र जाणतो, तेंकरून कांहीं

समर्पते. परंतु मी चांडाल, यास्तव उपदेश करावयाविषयी अधिकार नाही; त्यास आपण मातापिता वृद्ध त्यांस घरीं टाकून सिद्ध झावयाकरितां बाहेर निघालां, हे उचित केलें नाही; तर आतां घरास जाविं आणि उभयतांची सेवा करावी, तेथेंकरून ज्ञान प्राप्त होईल; अन्यथा ज्ञान प्राप्त न होतां दोष घडेल. याअर्थीं श्लोकः 5

न पूजयन्ति ये पूज्यं न मान्यं मानयन्ति ये ।

जीवन्मृताश्च ते ज्ञेया मृताः स्वर्गं न यान्त्वपि ॥

[अर्थ- जे पुरुष पूजा करावयाविषयी योग्य ते पिता इत्यादिक त्यांतिं पूजित नाहीत आणि जे अमान्य त्यांति मानिताहेत, ते पुरुष जीवंत असतां मृतासमान व मरणानंतर त्यांस स्वर्गही प्राप्त होत 10 नाही.] यास्तव घरांस मानविं. यासाठीं तुम्हीं घरीं जाविं. हे धर्मव्याधाचें वचन ऐकून त्याची पितृभक्ति पाहून घरीं आला आणि मातापितरांची सेवा करूं लागला; तेथेंकरून ज्ञानही प्राप्त झालें. ही कथा सांगून शुक म्हणाला कीं: „हे मदना! तूं वृद्धांचें वचन अमान्य करून विषयासक्त होऊन व्यवहार टाकिलास, हे अनुचित 15 आहे; आपली वंशवृत्ति यास्तव व्यवहारेंकरून द्रव्य संपादविं, वडीलांची सेवा करावी. असें भाषण अवश्य करून मातापितरांस साष्टांगनमस्कार करिता झाला. आपली स्त्री प्रभावती परम सुंदर आणि तंदस्त्रवती, यास्तव विदग्धचूडामणि याचे स्वाधीन करून व्यवहारास्तव द्रव्य व नाव घेऊन द्वीपांतरास जाता झाला. इकडे 20 प्रभावतीस विरह अतिशय झाला, त्याचें स्वरूप श्लोक.

आहारो नरनायते प्रतिदिनं हारो ऽपि भारायते

चन्द्रशृङ्गकरायते मृदुनतिर्वातो ऽपि वज्रायते ।

आवासो विपिनायते मलयजालेपः स्फुलिङ्गायते

हा हन्त प्रियविप्रयोनसमयः संहारकालायते ॥

25

याप्रकारें तिजला विरह प्राप्त झाला. असें पाहून सखीजनांहीं

तिजला कभिचाराविषयीं उपदेश करून मोहित केली कीं : ,हे प्रभावती ! तूं आपले शरीराचें सार्धक करून घ्यावें ; नाहीं तर यौवन व्यर्थ जाईल'. असें सखीजनाचें वचन श्रवण करून मुख-
चंद्र नामें राजा याचे पुत्रासहवर्तमान रमावें, यास्तव नानाप्र-
5 कारें शृंगार करून चालिली. तों मालती मैना इणें विचार न करितां प्रथम धिक्कार करून निषेध केली कीं : ,तूं कुलीन स्त्री, तुला हा विषय उचित नाहीं'. नंतर प्रभावतीनें विहराचे आवे-
त्रेंकरून त्या साकुंकीस मारावयाकरितां पिंजरींतून बाहेर काढि-
ली; तों साकुंकी उडून गेली, हा विस्मय झाला म्हणून त्या रा-
10 चीस राहून दुसऱ्या दिवशीं निर्विध मन करून कार्यसिद्धि झावी यास्तव स्नान, दान व इष्टदेवतांस नमस्कार करून मध्यरात्रीस बाहेर चालली. ते समयीं मुक हांसून बोलिला कीं : ,हे बंधुप्रिये ! आव तूं शृंगार केली आहेस, त्यास माझा बंधु मदन आला कीं काय ? म्हणोन भेटायास जातेस ? किं वा अन्यत्र कोठें जातेस ?'
15 असें विचारिलें. तेझां प्रभावती हांसून लज्जेनें अधोमुख होऊन बोलली कीं : ,हे विदग्धचूडामणी मुका ! मीं परपुरुषासहवर्तमान रमावें यास्तव जातें'. हें ऐकून मालती नामें मैनेचा वृत्तांत मनांत आणून मुक बोलता झाला कीं : ,हे प्रभावती ! सुखेंकरून जावें ; मी तुला निवारण करावयास समर्थ नाहीं ; परंतु तुजमध्ये
20 लक्ष्मीसारखें चातुर्य असेल तर जावें.

मच्छ यास्तसि रक्तं चेज्जारेण सह भामिनि ।

यदि वेत्सुत्तरं कर्तुं यथा लक्ष्मीः स्वभर्तारि ॥“

हें प्रभावतीनें श्रवण करून विचारिलें कीं : ,ही काय अपूर्व मोष्ट आहे ! ती सांगावी'. नंतर मुकानें उत्तर केलें कीं : ,ही
25 कथा मोठी आहे : तूं किमर्थ विचारितेस ? आपले उद्योगास जावें'. नंतर प्रभावतीनें आग्रह केला ; तेझां मुकानें मनांत

आखिलें कीं: „ही शिळेवर बसल्यानें इच्छा शरीरास शीतलता
 घेऊन मदनाची शांति होईल“; असा विचार करून सांगितलें
 कीं: „ही शिळा पिंजर्यासमोप आहे, तेथें बसविं“. मग आसन
 घालून प्रभावती शिळेवर बसली. तेझां शुक्र सांगतो कीं: „पूर्वी
 चंद्रवती नमरीचेठायीं भीमक नामें राजा होता, त्याचा पुत्र 5
 मोहन, तो हरिदत्त नामें सावकार याची स्त्री लक्ष्मी तिजबरोबर
 संभोग करावयास इच्छित होता; तेझां मासोपवासिनी नामें कुंठ-
 लीस बडत द्रव्य देऊन लक्ष्मी साध्य करावयाचा उद्योग आरं-
 भिला; तिणें लक्ष्मीचे घरास जाऊन हरिदत्त बाहेर गेल्यावर मधुर
 भाषणेंकरून त्याची स्त्री लक्ष्मी आपल्या स्वाधीन केली; ती अति 10
 संतुष्ट होऊन मासोपवासिनीस बोलती झाली कीं: ,जे तूं सांग-
 शील तें मी करीन‘. तेझां मासोपवासिनी म्हणाली कीं: ,माझ्या
 संतोषास्तव आज मी समेन त्या पुरुषाबरोबर क्रीडा करावी‘.
 मग लक्ष्मी म्हणाली कीं: ,आम्ही कुलीन स्त्री, आम्हास हें सर्वथा
 उचित तडे; तथापि वचन दिहें, यास्तव एकवेळ परपुरुष आ- 15
 णावा‘. नंतर मासोपवासिनीनें मोहनाकरितां रात्री लक्ष्मी स्वगृ-
 हाप्रति आहिली; तीं त्या समयीं राजपुत्र मोहन आला नाही;
 तिजला काम अधिक झाला, तेझां कुंठलीस सांगितलें कीं: ,या-
 समयीं जो भेटेल तो घेऊन ये‘. मग मासोपवासिनीनें राजमार्गीं
 जाऊन मूर्खत्वास्तव अविचारेंकरून तिचा भर्ता हरिदत्त घरीं जात 20
 होता तो आहिला. जात घेतांच आपला भर्ता असें लक्ष्मीनें
 ओळखिलें“. इतकी कथा सांगून प्रभावतीस शुक्र म्हणाला कीं:
 „लक्ष्मीनें आपला भर्ता असें जाणून आपण क्वभिचारार्थ आली
 हें परित्युक्त होऊं न देतां स्वगृहास कशी गेली? हें तूं कथवा
 आंहीं तुजला परपुरुषसंयोगाविषयीं उपदेश केला त्या सख्यांनीं 25
 सांगविं“. नंतर सर्वांनीं उत्तर केलें कीं: ,हें आम्हास समजत

- नाहीं, या कथेचा भाव तुम्हीं सांगावा'. तेझां शुक्रानें प्रभावती-
पासून आज परपुरुषाकडे जाणार नाहीं अशी शपथ घेऊन सांगता
झाला: „लक्ष्मीनें आपला भर्ता आला असें समजून अकस्मात उठून
हरिदत्ताची शेड्डी हातीं धरिली आणि म्हणाली कीं: ,अरे धूर्ता!
5 मजजवळ नित्य बोलत असतोस कीं, तुजवांचून मजला दुसरी स्त्री
प्रिय नाहीं; याची परीचा पाहावयाकरितां आज मी येथें येऊन
संधान करून पाहिलें; असो: परंतु हें उचित नाहीं'. असें बोलून
क्रोधेंकरून अवलोकन करिती झाली. तेझां हरिदत्तानें अपरा-
धक्षमा करावी असें बोलून आपली स्त्री लक्ष्मी तिचें समाधान
10 करून स्वगृहाप्रत जाता झाला“. आपल्यास चातुर्य नाहीं हें भय
आणि लक्ष्मीचें चातुर्य अवल करून विस्रयातिं करणार अशी कथा
ऐकून सखीजनासहवर्तमान प्रभावती त्या रात्रोस परपुरुषार्थ न
जातां शयन करिती झाली.

कथा २.

- 15 दुसरे दिवशीं शुक्रास आदरपूर्वक विचारून जात असतां शुक्र
बोलतो आणि प्रभावती अवल करिते.

यद्येष्टं नक्त सुश्रोत्रि यदि यास्तसि सुन्दरि ।

यत्पुत्तरसमर्थासि यशोदेवीव संकटे ॥

- हा श्लोक म्हणून शुक्र बोलिला कीं: „यशोदेवीचें वर्तमान जर
20 मी तुला सांगेन तर तुझे गमनास विलंब होईल, तेणेंकरून तूं
सक्रोध होऊन माझ्या प्राणास अपाय करशील, यास्तव सांगत
नाहीं“. नंतर प्रभावती म्हणाली कीं: ,तुझे कथा अति मनोहर
लागले, ती ऐकावयास योग्य आहे, यास्तव सांगलें“. अशी तिची
आज्ञा झाली. नंतर शुक्र सांगतो. „पूर्वीं नंदननगरींत एक राजा
25 राज्य करीत होता. त्याचा पुत्र राजशेखर, त्याची स्त्री शशिप्रभा,

तिला पाहून धनसेनाचा पुत्र वीरसेन कामज्वरेकडून पीडित होऊन भान नाहीसं होऊन सकळ विषयांचा त्याग करिता झाला. त्या समयी त्याची माता यशोदेवी इथें असंतोषाचें कारण विचारिलें असतां वीरसेन पूर्ववृत्तांत सांगता झाला. नंतर माता यशोदेवी म्हणाली कीं : ,राजपत्नी दुर्लभ, तो तुला कशी प्राप्त होईल? 5 नंतर वीरसेन म्हणाला कीं : ,ती शशिप्रभा प्राप्त न झाली तर मरण प्राप्त होईल“. इतकी कथा सांगून शुक्र बोलिला कीं : „हे प्रभावती ! राजस्त्री शशिप्रभा ती परम दुर्लभ, आणि तिचे प्राप्तीवांचून त्याचेंही जीवन राहणें कठीण, असें असतां ती प्राप्त होऊन वीरसेनाचा संतोष कसा झाला ? ही युक्ति कशी ? तूं 10 परपुरुषसमागम करणार यास्तव चातुर्येकडून मजला सांगावी“ ; असें बोलिला. त्यानंतर प्रभावती म्हणाली कीं : ,हें मजला समजत नाही, तूंच सांगणें“. तेझां तिजपासून मी आज परपुरुषाकडे जाणार नाहीं अशी शपथ घेववून शुक्र सांगतो. „हे प्रभावती ! वीरसेन याची माता यशोदेवी इथें एके कुतरीला अन्नो- 15 दकेकडून आपले सन्निध राहावयास अभ्यास करविला आणि तिचे कंठाचेठायीं रत्नं भूषणें घालून आपले बरोबर तिजला घेऊन राजपुत्राची स्त्री शशिप्रभा तिचे समीप जाती झाली. नंतर शशिप्रभेनें विचारिलें कीं : ,ही कुतरी बरोबर घेऊन यावयाचें कारण काय ?“ तेझां यशोदेवी हास्यवदनेकडून म्हणाली कीं : 20 ,कथा अपूर्व आहे; परंतु एकांतीं मी सांगेन“. असें बोलून एकांतीं शशिप्रभेस नेऊन तिजप्रति बोलत आहे : ,हे सखे शशिप्रभे ! पूर्वजन्मीं तूं मी आणि ही कुतरी या तिघीजली बहिणी होतीं; तेथें मीं निःशंक होऊन परपुरुषाचे मनोरथ पूर्ण केले : कुचीनें पुत्रा- बरोबर संग केला, आणि तूं कोणाचेंही मनोधारण केलें नाहीस. 25 तेलेंकडून तुजला या जन्मीं स्मरण नाहीं, मला या जन्मीं अस्मृति

भोग आणि जातिस्मरण आहे, कुतरीस जातिस्मरण न राहून भोगाचे अंती विघ्नं बडत आणि नीच योनि प्राप्त झाली; तुजला तर जातिस्मरण नाही, यास्तव मी तुजवर कृपा करावी म्हणून मागील जन्माची ही कुतरी तुजला भेटवून पूर्ववृत्तांत सांगवा या 5 अर्थां ही कुतरी घेऊन माझे येथें झालें; तर तू तबल, सुंदर पुरुष याचे मनोरथ पूर्ण करावें, म्हणजे तुजला दुसरे जन्मीं स्मरण इत्यादिक उत्तम फळ प्राप्त होईल; न केल्यास प्राप्त होणार नाही. हें यशोदेवीचें वचन श्रवण करून ही जन्मांतरीची कथा सत्य जसेल असें मनांत मानून तिजला आलिंगन देऊन प्रार्थना करिती 10 झाली कीं: „हे मम सखे! परिक्षिप्त असें जन्मांतरीचें वर्तमान आहे तर मजला परपुरुष आणून दावा. गंतर यशोदेवीनें आपले पुत्रास स्त्रोचा वेष देऊन ही आपली सून असें राजगृहीं विदित करून शशिप्रभेबरोबर योजिती झाली; वीरसेन प्रतिदिवशी स्त्री-वेषेंकरून जाऊन तिचा उपभोग करूं लागला. अपूर्व वस्तु तिजला 15 आणून दावीं व आपणही घ्यावीं याप्रमाणें व्यवहार चालता झाला, हें शशिप्रभेचा धतार राजशेखर याणें पाहून ही कोणी आपले स्त्रीची सखी आहे असें जाणून तिचें निवारण केलें नाहीं. या युक्ति करून यशोदेवीनें आपले पुत्राचे मनोरथ पूर्ण केले.“ अशी कथा प्रभावतीस सांगून शुक्र म्हणाला कीं: „हें चातुर्य तुला 20 जसेल तर परपुरुषाचा समागम करावा; नाहीं तर व्यर्थ आपली विटंबना करून घ्यावी यांत काय फळ आहे?“ इतकी कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयण करिती झाली.

कथा ३.

तिसरे दिवशीं प्रभावती मुकास विचारून जात असतां मुकाने 25 उत्तर केलें.

यच्छ तत्राद्य शीघ्रं त्वं यत्र ते रमते मनः ।

नृपवद्वदि जानासि परिचाणं त्वमात्मनः ॥

,हे काय आहे' म्हणून प्रभावतीने विचारिल्यानंतर शुक्र सांगतो आहे. „पूर्वी विशालनगरीचेठायीं सुदर्शन नामें राजा राज्य करीत असतां तेथें विमल नामें वाही राहत असे, त्यास दोन स्त्रिया परम सुंदर असत, त्यांचा एका धूर्तानें लोभ धरून श्री-अंबिकेची आराधना केली, आणि देवी प्रसन्न झाली; ते वेळीं विमल वाही यासारखें स्वरूप आपल्यास प्राप्त झालें असा वर मागितला. तो देवीपासून आपण विमल वाही यासमान होता झाला. नंतर कोणे एके दिवशीं विमल वाही देशांतरास गेला, 10 ती संधि राखून आपण त्याचे घरीं जाऊन विमलाप्रमाणें स्वामित्व कर्ह लागला. तेझां घरांतील मनुष्यांनीं विचारिलें कीं: ,तुम्ही प्रवासास जाण्याकरितां निघून गेलां, आणि कोणते कारणास्तव परतोन आलां?' त्यांस उत्तर केलें कीं: ,मार्गांत उपद्रव वळत याकरितां जाणें घडलें नाही'. असें सांगून स्वस्थ राहिला, दा- 15 नधर्म वळत लोकांस केला व सेवकांस द्रव्य अलंकारादिक देऊन संतुष्ट केले, आणि विमलाच्या स्त्रियांचा उपभोग कर्ह लागला. नंतर लोक म्हणूं लागले कीं: ,विमल याणें शरीर अनित्य चह-भंगुर असें जाणून धर्मादिकेंकरून द्रव्याचा यथार्थ व्यय केला'. कांहीं दिवशीं सत्य विमल घरास आला. तो दारपाल यांस 20 धूर्तविमल याणें सांगितलें होतें कीं: ,माझे आज्ञेवांचून कोणास वाढयांत येऊं न देवें'. लाजवळून त्यांहीं निषेध केला: तेझां बाहेर उभा राहून पुकार करून आसोआसपूर्वक म्हणूं लागला कीं: ,कोही धूर्तानें वंचना केली'. असें ऐकून लोक कौतुक पाहावयास मिळाले. नंतर सुदर्शन राजाजवळ वाही जाऊन हाहा:- 25 कार कर्ह लागला कीं: ,आम्हास कोही धूर्तानें वंचिलें, जातींत

वर्णसंकर केला. नंतर राजाने धूर्त विमलास पाहावयाकरिता दूत पाठविले; त्यांस धूर्त विमलाने द्रव्य देऊन वश केले. तेव्हा त्यांनीं जाऊन राजास सांगितले कीं : ,विमल वाणी तो घरास आहे, हा कोणी धूर्त आला आहे, राजाने पाहविं. मग राजाने 5 त्या धूर्तास घराहून बोलावून आणिले आणि दोघांस एकत्र बसविले; तो सत्य कोण व धूर्त कोण हा निश्चय न झाला. मग राजा साशंकित झाला; कारण ,मीं प्रभु यांजें दुष्टांचा नियह आणि साधूंचें वंदन दरिद्री यांचें पालन करावें, तें केलून स्वर्ग-प्राप्ति आहे.

10 प्रजापीडनसंतापात्समुद्भूतो ऊताशनः ।

राज्ञां कुलं श्रियं प्राणान्नादग्ध्वा विनिवर्तते ॥

यास्तव प्रभूनें प्रजेचें पालन पुत्राप्रमाणें करावें, न्याय यथार्थ करावा. असा विचार करून राजाने एकांतीं बसून उपाय योजिला, तो असे कीं. विमलाचे स्त्रियांस पृथक पृथक नेऊन त्यांचे 15 विवाहापासून कथा विचारिली; नंतर सत्य व धूर्त विमल या उभयतांस पृथक पृथक विचारिले. ते समयीं खरा विमल वाणी यांजें स्त्रियांनीं सांगितल्याअन्वये यथास्थित सांगितले, आणि धूर्त विमल मोहित होऊन उगाच राहिला. नंतर राजाने त्या धूर्ताचें शासन करून गर्दभावर बसवून राज्याबाहेर काढून दिल्ला; सत्य 20 विमल वाणी होता त्यास स्त्रिया, घर व द्रव्य देऊन सर्वलोक संतुष्ट केले: तेव्हा लोकांत राजा परम बुद्धिमान, विचारवंत व न्याय यथास्थित करितो अशी कीर्ति झाली. ही कथा सांगून शुक म्हणाला कीं : „याप्रमाणें बुद्धि व विचार तुजला असेल तर परपुरुषाचे घरीं जाविं. हें शुकानें वचन ऐकून प्रभावती खगृहीच 25 शयन करिती झाली.

कथा ४.

दुसरे दिवशीं प्रभावती शुकास विचारून जात असतां शुक बोलिला कीं: „माझी अवज्ञा करून जावे, हे तुला उचित नाही; बालकाचें वचन हितकारक असल्यास घ्यावे; वृद्धाचें वचन तर कदापि अमान्य न करावे; केल्यास अनर्थ प्राप्त होतो; याविषयीं 5 कथा सांगायलाकरितां हा श्लोक सांगत आहे.

कृतावन्नः परं देवि वृद्धवाक्पराङ्मुखः ।

पतितो ब्राह्मणः कृच्छ्रे विषकन्याविवाहने ॥

„ही कथा कशी आहे?‘ म्हणून प्रभावतीनें विचारिलें असतां शुक बोलतो: „पूर्वीं सोमप्रभा नगरीचेठायीं सोमशर्मा ब्राह्मण 10 राहत होता, त्याची विषकन्या नामेंकरून एक कन्या होती: तिचें नाव ऐकून कोणी वर विवाहार्थ येईना. ते समयीं आपले कन्येस वर पाहावा म्हणून सोमशर्मा कन्येस घेऊन जनस्थानीं गेला; तेथें गोविंदनामा ब्राह्मण मूर्ख व निर्धन राहत होता, त्यास आपली विषकन्यानाम्ही कन्या द्यावयाचा निश्चय करिता झाला. त्या 15 समयीं सुदृढ संबंधी वृद्ध यांहीं गोविंदास निवारिलें असतां त्याणें अवगणना करून तिचें स्वरूप लावण्य पाहून विवाह करिता झाला; नंतर कोणीएके समयीं विषकन्येनें आपले भर्त्यास विचारिलें कीं: „मजला पित्याच्या घराहून येऊन वृद्ध दिवस झाले, यास्तव तूं मजला नेऊन पित्याचे घरीं पोचवावे, अन्यथा स्त्रीचें जाणें एका- 20 एकीं होणार नाही.‘ नंतर गोविंद याणें एक भाड्याचा रथ करून विषकन्येस घेऊन चालिला. तो मार्गांत एक विष्णुशर्मा नामें ब्राह्मण तरुण, शूर व वक्ता असा अकस्मात भेटला, त्याची आज्ञा विषकन्येची मार्गांतील संगतीच्या योगानें अतिशय प्रीति झाली: तेझां विष्णुशर्मा याणें उभयतांस पांच सुपार्या व पांच 25

पुष्पें दिलीं; तेथेंकरून विश्वास होऊन त्यांनीं त्यास आपले रघावर बसविला, आणि गोविंदशर्मा खालीं उतरून पायांनीं चालत असतां कांहीं अंतर पडून मागे राहिला; त्या समयांत विष्णुशर्मा याथें आपलें नाव, गोत्र व वंशपरंपरा विषकन्येस सांगितलीं, आणि

5 तिजपासूनही तिची वंशपरंपरा विचारून घेऊन ती आपल्यास मोहित केली. नंतर गोविंदशर्मा येऊन रघावर बसूं लागला; ते समयीं, अरे चोरा! रघावर किमर्थ बसतोस? म्हणून विष्णुशर्मा याथें निषेध केला; मग उभयतांचा कलह होऊन परस्परें भांडूं लागले. विषकन्येनें विष्णुशर्मा याचा पच धरिला, यास्तव

10 गोविंदशर्मा मूर्ख यास पराजित करून विष्णुशर्मा विषकन्येस घेऊन घरास चालिला; तो गोविंदशर्मा पाठीस लागून जात असतां मार्गांत एके गावीं जोभाट करिता झाला कीं: ,हा माझी स्त्री घेऊन चालिला आहे, तर माझें रक्षण करावें. नंतर ग्रामाधिकारी यांनीं विषकन्येसहवर्तमान विष्णुशर्मा धरून आणिला आणि

15 त्यास विचारिलें असतां त्यानें उत्तर केलें कीं: ,माझी विवाहित स्त्री मी घेऊन येत असतां हा गोविंदशर्मा मार्गांत बलात्कारें- करून घेऊन जातो. हें ऐकून गोविंदशर्मा यास विचारिलें, तेह्नां त्यांहींही हेंच सांगितलें; उभयतांचें वचन एकसारखेंच श्रवण करून ग्रामाधिकारी यांनीं उभयतां ब्राह्मणांस वेगवेगळें विचा-

20 रिलें कीं: ,इचे विवाहास दिवस किती झाले? व इजला घराहून घेऊन कोव्हेत समयीं निघालास? आणि वाटेनें दुसरा कोठें भेटला? हें कसें? तेह्नां प्रथम गोविंदशर्मा याथें यथास्थित वर्तमान सांगितलें तें व विषकन्येचें एकसारखें मिळालें; विष्णुशर्मा यास उत्तर न होतां कुठित झाला म्हणून ग्रामाधिकारी यांनीं

25 विष्णुशर्माची विटंबना शासनपूर्वक करून गांवाबाहेर घालविला; आणि ती विषकन्या गोविंदशर्मा याचे स्वाधीन केली; आणि त्यास

सांगितलें की: ,अरे मूर्खा! हो व्यभिचारिणी स्त्रीं, इच्छा योगें-
करून इह लोकीं अपकीर्ति व परलोकीं नरकप्राप्ति होईल; यास्तव
दुसरा विवाह करावा'. मग गोविंदशर्मा याखें तिजला तिचे पि-
त्याचे स्वाधीन करून आपण स्वगृहास जाता झाला". हो कथा
सांगून मुक बोलला कीं: „मान्य पुरुषांचें वचन न ऐकिल्यास असें 5
फल प्राप्त होतें.

पुरुषो यः करोत्येवमवज्ञां वृद्धशिक्षितः ।

स पराभवमाप्नोति गोविंदो ब्राह्मणो यथा ॥

तस्मात् वडीलांचे वचनाची अमर्यादा कदापि न करावी".
इतकें अवण करून प्रभावती स्वगृहीच शयन करिती झाली 10

कथा ५.

दुसरे दिवशीं प्रभावती मुकास विचारून जात असतां मुक
बोलत आहे.

मच्छ देवि विजानासि कर्तुं चेत्स्वयमुत्तरम् ।

सभामध्ये यथा सा हि विषमे बालपण्डिता ॥ 15

,ही कथा कशी आहे?' म्हणून प्रभावतीनें विचारिलें; त्याज-
वरून मुक कथा सांगता झाला. „पूर्वीं उज्जयिनी नगरीचेठायीं
विक्रम राजा, याची स्त्री कामलिका नांमें होती; ती एके समर्थी
राजाबरोबर भोजन करीत असतां विक्रमानें प्रीतीस्तव शिजलेले
मत्स्य स्त्रीस दिले. कामलिकेनें उत्तर केलें कीं: ,खामी! मीं पर- 20
पुरुषाचे शरीरास स्पर्श कसा करावा?' हें ऐकून शिजलेले मत्स्य
प्राण न सतां हास्य करिते झाले. तेझां भोजनोत्तर विक्रम राजा
याखें मत्स्यांनीं हास्य करावयाचें कारण मंत्री ज्योतिषी व चतुर
पुरुष यांस विचारिलें, तें कोणासही समजेना. तेझां आपला
उपाध्याय यास सांगितलें की: ,तुम्ही कुलगुरु, यास्तव मत्स्य 25

हासावयाचें कारण सांगविं: नाहीं तर नगराबाहेर घालवीन'.
 हे वचन श्रवण करून ,पांच दिवसांनीं सांगतीं' असा निश्चय
 करून उपाध्याय चिंतातुर होऊन घरीं येता झाला. त्याची कन्या
 बालपंडिता नाभि होती, तिणें पित्यास चिंतातुर पाहून विचारिलें
 5 कीं: ,आज तुमचें चित्त उद्विग्न झाल्याचें कारण काय? तें सां-
 गविं: विपत्तिकाळीं चतुरांनीं दीनता न दाखवावी, याचचीं
 श्लोक.

उदये सविता रक्तो रक्तश्चास्तमये तथा ।

संपत्तौ च विपत्तौ च महतामेकरूपता ॥

10 धैर्यं न जह्यादिपदि द्विवारं न वदेत्तथा ।

सत्त्वं वदेच्च केनोक्तं खड्गधाराव्रतं सताम् ॥

हा अर्थ ब्राह्मणानें ध्यानांत आखून राजगृहीचा वृत्तांत कन्वेष
 सांगून म्हणाला कीं: ,हा अर्थ न सांगितल्यास राजा नगराबाहेर
 घालवील; आज पर्यंत आम्हीं सेवा केली, तो खेह व्यर्थ जाऊन
 15 हे संकट प्राप्त झालें: तस्मात् राजाचा खेह सार्वकाल समान असत
 नाहीं. या विषयीं श्लोक:

न सौहृदं न विश्वासो न स्नेहो न च बन्धुता ।

केनापि न च मन्तव्यं कुतो राज्ञा महात्मना ॥

काके शीचं द्यूतकारे च सत्त्वं

20 सर्पे चान्तिः स्त्रीषु कामोपशान्तिः ।

स्त्रीषु धैर्यं मत्पे तत्त्वचिन्ता

राजा मित्रं केन दृष्टं श्रुतं वा ॥

नदीनां नखिनां चैव शृङ्गिष्णामाततायिनाम् ।

विश्वासो नैव कर्तव्यः स्त्रीषु राजकुलेषु च ॥

25 भोगिनः कस्युकासक्ताः क्रूराः कुटिलगामिनः ।

सुदुष्टा मन्त्रसाध्याश्च राजानः पन्नगा इव ॥

सारांश विक्रम राजा याणें खेहाचेठायीं विपरीत भाव दाख-
विला, यास्तव आजच उठून देशांतरास जावें: याविषयीं श्लोकः

त्वजेदेकं कुलस्वार्थं ग्रामस्वार्थं कुलं त्वजेत् ।

ग्रामं जनपदस्वार्थं आत्मार्यं पृथिवीं त्वजेत् ॥

हैं बापाचें भाषण ऐकून कन्या बालपंडिता बोलती झाली 5
कीं: ,तुम्हीं हैं योग्य भाषण केलें, परंतु प्रभूपासून अपमान झाला
असतां कोठेही मान्यता नाही; यास्तव प्रभूचें आर्जव करून मान-
वृद्धि करून घ्यावी.

अप्रधानः प्रधानः स्वाद्यदि सेवेत पार्थिवम् ।

प्रधानो ऽप्यप्रधानः स्वाद्यदि सेवाविवर्जितः ॥

10

तस्मात् अत्यादरेकरून प्रभुसेवा करावी.

आसन्नमेव नृपतिर्भजते मनुष्यं

विद्याविहीनमकुलीनमपण्डितं वा ।

प्रायेण भूमिपतयः प्रमदा लताश्च

यः पार्श्वतो भवति तं परिवेष्टयन्ति ॥

15

वशं नयन्ति विनता धुन्वन्तमपि पार्थिवम् ।

तस्माभीष्टं सुचतुरा विचिन्वन्ति समीपनाः ॥

विद्यावतां बृहत्स्थानां शिष्यविक्रमशालिनाम् ।

सेवावृत्तिविदां चैव नाश्रयः पार्थिवं विना ॥

ये च मर्त्या महोत्साहा नोपगच्छन्ति पार्थिवम् ।

20

तेषामामरणं भिक्षां प्रायश्चित्तं विनिर्दिशेत् ॥

सर्पव्याघ्रगजादीन्वे वयन्ति स्ववशं नराः ।

तेषां नृपवशीकारो नैव लोके ऽतिदुष्करः ॥

राजानमेव संश्रित्य विद्वान्वाति परोन्नतिम् ।

विना मलयमन्यच चन्दनं न विवर्धते ॥

25

धवलाब्जातपचाणि वाजिनश्च मनोरमाः ।

सदा मत्ताञ्च मातङ्गाः प्रसन्ने सति भूपती ॥

यास्तव या आठ श्लोकांचा भावार्थ, जे चतुर पुरुष आहेत
 त्यांनीं सावध पणानें ध्यानीं आसून राजसेवा करावी; संकटस-
 5 मयीं प्राणही देऊन छपा संपादन करावी, म्हणजे सेवकांचीं सकळ
 संकटे दूर होऊन परस्पर संपत्ति आणि सुख प्राप्त होतीं, व पर-
 लोकाही उत्तम प्राप्त होतो. याप्रमाणें बालपंडिता आपले पित्वास
 उपदेश करून म्हणाली कीं: ,तुजला विक्रमापासून विशेषयोग्यता
 झाली असतां हे संकटसमयीं प्राप्त झालें, त्यास विचारेकरून
 10 प्रभूचें संशय तुम्हासारखे जे चतुर पुरुष त्याहीच दूर करावे.
 तस्मात् तू धैर्यकरून विक्रमाचे समेस जावें आणि मत्स्यहास्याचें का-
 रण माझी कव्वा सांगेन म्हणते असें बोलवें. नंतर ब्राह्मणानें
 जाऊन राजास निवेदन केलें; तेझां राजानें बालपंडितेस बोलावून
 आबिली; ती येऊन आशीर्वाद करून बोलली कीं: ,हे राजा
 15 विक्रमा! विद्वान् ब्राह्मणास कूटार्थ विचारून व्यर्थ विटंबना करावी
 हें उचित नाही. मत्स्याचें हास्य आवपर्यंत कोणीच पाहिलें नाही
 किं वा ऐकिलेंही; आणि हें अद्भुत वर्तमान आम्हा स्त्रियांस वि-
 चारावयास योग्य आहे कीं काय? सर्वांचा संशयपरिहार करणारं
 तूं, यास्तव याचा विचार स्वस्थ आपण करावा, हें उचित आहे.
 20 तथापि या विषयाचें तुजला कौतुक वाटत असतें तर सांगित्वां.

राज्ञी न ह स्मृशत्वस्यान्यत्स्यानपि महासती ।

पुरुषास्त्यानतो राजन् हसिताः शफरा ध्रुवम् ॥

हे विक्रमा! या श्लोकाचा अर्थ आपणच ध्यानी आसावा.
 इतकें बोलून बालपंडिता स्वगृहास गेली. ही कथा सांगून मुक
 25 म्हणाला कीं: „याचें उत्तर उद्‌यीक सांगेन“. असें श्रवण करून
 प्रभावतो श्रवण करिती झाली.

कथा ६.

दुसरे दिवशीं प्रभावती जाति समयीं तिजला शुक्र बोलतो :
„या श्लोकाचा भाव विक्रम राजाच्या ध्यानांत येईना, तेंहेककून
त्यास राचीं निद्रा आली नाहीं.

निद्रा भद्रे कुतस्तेषां ये गुरुव्याधिपीडिताः ।

5

अस्वाधीनकलत्रा ये यैर्जिताश्च न वैरिणः ॥

दुसरे दिवशीं बालपंडितेस बोलावून आणून विक्रम बोलिला
कीं : ,या श्लोकाचा भाव समजत नाहीं तर मत्स्यहास्याचें कारण
लांच सांगवें. नंतर बालपंडिता म्हणाली कीं : हे राजा विक्रमा!
अर्थ कदापि विचारूं नये; सांगितल्यास जसा पूर्वीं वाखाचे स्त्रीस 10
पश्चात्ताप झाला तसा तुजला होईल. राजानें विचारिलें : ,हें
कसें? मग बालपंडिता सांगते. ,पूर्वीं उज्जयिनी नगरीचेठायीं
सुमतिनामा वाणी होता, तो कांहीं दिवसानंतर निर्धन झाला
असतां त्याची स्त्री पत्तिणी इणें व स्वजनांहीं त्याचा त्याग केला.

यस्यार्थास्तस्य मित्राणि यस्यार्थास्तस्य बान्धवाः ।

15

यस्यार्थाः स पुमांल्लोके यस्यार्थाः स च पण्डितः ॥

जीवन्तो ऽपि मृताः पञ्च श्रूयन्ते किल भारत ।

दरिद्रो व्याधितो मूर्खः प्रवासी नित्यसेवकः ॥

नंतर तो सुमति तृणकाष्ठादिकांचा विक्रय करून उदरपोषण
करूं लागला. असें असतां एके दिवशीं तृण काष्ठ कांहीं मिळालें 20
नाहीं; तेह्नां वाटेनें येत असतां काष्ठाचा एक मोठा गणपति पा-
हिला आणि विचार केला कीं : ,हा गणपति मोडल्यास दोन
दिवस माझे उदरपोषण होईल; हें ध्यानांत आणून गणपति मो-
डावयास चालिला; तो देव प्रसन्न होऊन बोलिला कीं : ,मजला
क्षिन्नभिन्न करूं नको; तुझे उदरपोषणार्थ प्रतिदिवशीं पांच मांडे 25
देत जाईन; ते प्रातःकाळीं येऊन नेत जा; परंतु ही मोष्ट कोणास

- सांगू नये; सांगितल्यास मांडे प्राप्त होणार नाहीत'. मग सुमति वाणी याणें अवश्व म्हणून प्रतिदिवशीं पांच मांडे घृतशर्करासहित घेऊन जाऊ लागलाः तिणेंकरून कुटुंबाचें पोषण करीत असतां एके दिवशीं वाणी याची स्त्री पद्मिणी तिणें आपले सखीस मांडे दिले;
- 5 तेह्नां सखी बोलली कींः ,हे मांडे तुजला कोटून प्राप्त झाले? तें मला सांग; न सांगशील तर तुझा व माझा स्नेह राहणार नाही'. नंतर पद्मिणीनें आपले भर्त्यास निग्रह करून विचारिलें. ते समयीं सुमति वाणी बोलिला कींः ,हें तुजला कशास पाहिजे? सांगितलें असतां स्वार्थाचा नाश होऊन पश्चात्ताप होईल'. तथापि स्त्री
- 10 आग्रहास प्रवर्तली. तेह्नां वाणी याणें विचार केला.

यस्यै देवाः प्रयच्छन्ति पुरुषाय पराभवम् ।

बुद्धिं तस्मापकर्षन्ति न स वेत्त्यात्मनो हितम् ॥

- यास्तव बालपंडिता म्हणाली कींः ,हे विक्रमा! देवहीन वाणी याणें मांडे प्राप्त झावयाचें कारण सांगितलें; तें ऐकून पद्मिणीनें
- 15 आपले सखीस सांगितलें, सखीनें आपले भर्त्यास कुडाड देऊन प्रातःकाळीं गणपति फोडावयास पाठविलें. इतक्यांत सुमति वाणीही तिथें आला; हें पाहून गणपतीनें पाशेंकरून वाणी यास बांधिलें आणि म्हणाला कींः ,आजपासून पांच मांडे मजपासून घेऊन तुझ्या शेरार्यास देत जा, नाही तर मरण पावशील'. हें
- 20 वर्तमान घरीं घेऊन स्त्रीस सांगितलें आणि म्हणाला कींः ,तुझे निमित्तेंकरून अनर्थ प्राप्त झाला'. मग पद्मिणी बडत पश्चात्ताप करिती झाली'. ही कथा बालपंडिता राजास सांगून म्हणाली कींः ,राजा विक्रमा! यास्तव तुजला मत्स्यहास्याचें कारण सांगत नाहीं; सांगितल्यास पश्चात्ताप होईल'. इतकें बोलून बालपंडिता
- 25 स्वगृहास जाती झाली'. हें वर्तमान प्रभावतीनें अवल कळून श्रयन करिती झाली.

कथा ७.

दुसरे दिवशीं जाते समयीं प्रभावतीनें शुकाप्रत विचारिलें कीं: ,पुढें कथा काय झाली? ती सांगावी. नंतर विदग्धचूडामणि शुक बोलूं लागला कीं: ,,विक्रम राजा याणें बालपंडितस बोलावून आणिली आणि मत्स्यहास्याचें कारण विचारिलें; तेझां 5 बालपंडिता उत्तर करिती झाली:

पुंसः स्त्रियो रतिः प्रीतिरधिका वर्तते खलु ।

एतच्चेद्वच्चि तत्खेदं यासि त्वं ब्राह्मणो यथा ॥

हें अवण करून ,रति आणि प्रीति या दोन्ही शब्दांचा अर्थ एक असतां काय विशेषण समजून दोन्ही श्लोकाचेठायीं थोजिलेंस? 10 आणि तो ब्राह्मण कोण? हें सांगवें म्हणून विक्रम बोलिला. नंतर बालपंडिता बोलत आहे: ,आपला आत्मा त्यास जो सुखाचा अनुभव ती रति; तिचा जो अतिशय बोधयोजना त्यास प्रीति म्हणावी. आतां कथा सांगेन, ती अवण करावी. पूर्वी राजा वीर याचे वक्तोजन नाभें नगरीचेठायीं एक ब्राह्मणाचा पुत्र केशव 15 या नाभें राहत होता, त्याणें एके समयीं मनांत आहिलिं कीं: ,आपण वडीलांचे धनेंकरून उपजीवन करित आहों, हें अनुचित आहे.

उत्तमाः खगुणैः ख्याता मध्यमाश्च पितुर्गुणैः ।

अधमा मातुलखापि श्वशुरस्त्राधमाधमाः ॥

20

असा विचार करून पृथिवी पर्याटनास निघाला आणि अनेक देवस्थानें, तीर्थें, नगरें, वनें, उपवनें फिरत असतां एके रमशानाचेठायीं सिद्ध पुरुष पाहिला; त्यास साष्टांगनमस्कार करून ,मी धनार्थी अतिशि आलों आहे' असें बोलिला. नंतर सिद्धपुरुषानें ब्राह्मणाचें दीन वचन अवण करून औदार्यास्तव करणा घेऊन 25

- बोलिला कीं: ,हे ब्राह्मणा! हा शेंदूर तुला देतो; यास हस्तस्पर्श केला असतां पांच होनाचें सोनें प्राप्त होईल; परंतु तूं योग्य-कार्यापुरता स्पर्श करावा आणि हा शेंदूर तूं दुसऱ्यास दिव्हानंतर उभयतांस उपयोग न होतां हा गुप्त होईल, तो पुनः प्राप्त होणार नाहीं. नंतर ब्राह्मणानें तो शेंदूर घेऊन रत्नावती नगरीप्रत जाता झाला, तिथें खगिका नामें एक वेश्वा होती, तिचेठायीं तत्पर होऊन तिजला अपार द्रव्य देऊं लागला. तेझां तिचे कुंटणीनें शोध केला कीं: ,हा ब्राह्मण कांहीं व्यापार करीत नाहीं आणि द्रव्य कोठून आणितो? हें वर्तमान काय आहे?‘ म्हणून खगिकेस
- 10 विचारिलें; तिणें केशवशर्मा यास विचारिलें. तेझां त्या ब्राह्मणानें मोहास्तव स्वार्थ विसरून सर्व वर्तमान सांगून शेंदूर तिजला देता झाला. नंतर द्रव्य नाहीसें झालें; तेझां कुंटणीनें घरांतून बाहेर घालविला. तो राजद्वारीं जाऊन वादविवाद करूं लागला. मग कुंटणीनें उत्तर केलें कीं: ,महाराज! हा दरिद्री कटिशूलाचे व्यथेनें
- 15 व्याप्त होऊन असंभाव्य गोष्टीचें तुफान आम्हावर घेतो. हें कुंट-णीचें वचन ऐकून सर्वांनीं संमत करून ब्राह्मणास नगराबाहेर घालविला; व शेंदूरही गुप्त झाला. ही कथा सांगून बालपंडिता म्हणाली कीं: ,हे विक्रमा! खगिकेच्या आग्रहेकरून शेंदूर तिजला उपयोगी झाला नाहीं आणि खगिकाही ब्राह्मणास उपयोगी झाली
- 20 नाहीं आणि उभयतांस पञ्चात्तापमात्र झाला; ही अवस्था तुजला होईल; यास्तव सांगितें, श्लोकाचे अर्थाचा विचार आपणच करावा. इतकें बोलून बालपंडिता खगृहाप्रत जाती झाली“.

कथा ८.

मित्रं नास्ति गृहं नास्ति न वातं स्वमनोहितम् ।

दुसरे दिवशीं प्रभावती शुकाप्रत विचारिती झाली कीं: „पुढें काय वृत्तांत झाला? तो सांगावा‘. तेझां शुक बोलतो: „बालपंडिता तिसरे दिवशीं येऊन विक्रमाप्रत बोलती झाली कीं: „हे विक्रमा! मत्स्यहास्याचें कारण मीं तुजला सांगितलें असतां वाणी याचे पुत्राचे अवस्थेसारखें होईल‘. राजानें विचारिलें: „तें कसें?‘ 5 मग बालपंडिता सांगते: „पूर्वीं विक्रम राजाचे त्रिपुर नगरींत सुंदरनामा वाणी राहत होता, त्याची स्त्री सुभगा महाव्यभिचारिणी होती; ती एके समयीं बाहेर जात असतां भतारानें निषेध केला. तेझां ती आपले सखीस सांगती झाली कीं: „आज कोणी-एक पुरुष यचाचे देवालयांत बसवून मला सांभावयास यावें‘. 10 नंतर सुभगा निघते समयीं सखीचे हातून आपले गृहास अग्निप्रवेश करविला आणि आपण देवालयांत गेली. तों परपुरुष „आग कोठें लागली?‘ म्हणून पाहावयास देवालयांतून बाहेर गेला. ही परपुरुष नाहीं असें पाहून स्वगृहास आली; तों गृह दग्ध झालें; मग पश्चात्ताप करिती झाली. यास्तव विक्रमा ह्या श्लो- 15 काचा अर्थ स्वतां ध्यानांत आणावा, हें उत्तम आहे‘. इतकें बोलून बालपंडिता स्वगृहाप्रत जाती झाली“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन करिती झाली.

कथा ९.

दुसरे दिवशीं प्रभावतीनें शुकास विचारिलें कीं: „विक्रमानें 20 मत्स्यहास्याचें कारण काय ध्यानांत आलिलें? तें सांगवें!‘ तेझां शुक बोलतो: „विक्रमास स्वतां कांहीं एक समजलें नाहीं. नंतर बालपंडितेस आखून सांगितलें कीं: „मजला तर एकाही श्लोकाचा अर्थ समजला नाहीं‘. तेझां बालपंडिता बोलते: „हे राजा विक्रमा! इतकें पर्याय सांगितलें तथापि तूं जास्त नाहींस तर मी सांगतें 25

- श्रवण कर. पुष्पहास्य नामें तुझा प्रधान, सर्वप्रधानामर्थें श्रेष्ठ आणि निर्दोष असें असतां कोणते कारणास्तव त्यास राजद्वारीं यावयाचा प्रतिबंध केलास? 'हें श्रवण करून राजा सांगता झाला कीं, पूर्वीं या पुष्पहास्यानिं सभेचेठायीं येऊन इसाविं ते
- 5 समर्थीं मुखांतून पुष्पें निघावीं, 'हें वर्तमान सर्व राजे यांस समजलें. तेझां राजे यांणीं आपले दूत चमत्कार पाहावयास पाठविले, त्या समर्थीं पुष्पहास्य याणिं हास्य केलें नाहीं आणि पुष्पें निघालीं नाहींत; हें पाहून त्यास प्रतिबंध केला. मग बालपंडिता म्हणाली कीं: ,कोणत्या कारणास्तव पुष्पहास्य हसला नाहीं?
- 10 याचें कारण तुजला समजलें काय?' नंतर राजानें उत्तर केलें कीं: ,मजला समजलें नाहीं'. नंतर बालपंडिता म्हणाली कीं: ,अर्थ समजल्यावांचून त्याचा अधिकार दूर केला, तेणेंकरून तुजला पातक झालें; सारांश हें समजलें नसतां मत्स्यहास्याचें कारण किमर्थ विचारितोस? विचारावयाचा आग्रह असेल तर पुष्पहास्यास
- 15 आणून त्याचे हास्याचें व मत्स्यहास्याचें कारण विचाराविं म्हणजे तो सांगेल'. मग विक्रमानें तिचे वचनास्तव पुष्पहास्य प्रधानास बोलावून प्रधानपदवीचीं वस्त्रें देऊन दोन्ही कारणें त्यास विचारिलीं; तेझां पुष्पहास्य बोलिला कीं: ,घरांतील छिद्र कोणास न सांगविं असें आहे.

20 अर्थनाश मनस्ताप गृहे दुश्चरितानि च ।

वञ्जनं चापमानं च मतिमान्न प्रकाशयेत् ॥

तथापि स्वामीची आज्ञा प्रमाणः यास्तव मी सांगतो. महा-
 राज! माझी स्त्री परपुरुषाचेठायीं आसक्त झाली, हें समजलें,
 तेच दिवशीं स्वामींनीं मला सभेंत हासविलें, तेझां अति दुःखेंक-
 25 रून मी हासलों नाहीं. हें विक्रमानें श्रवण करून आपली स्त्री
 कामलिका समीप होती तिचे अंगावर पुष्प टाकून हास्यवदनेंकरून

अवलोकन केलें; तेह्नां तिणें कपटेकडून मूर्क्या आणून भूमीवर पडली. तें पाहून पुष्पहास हसूं लागला, ते समयीं मुखांतून पुष्पें पडलीं झालीं. मग राजानें स्त्रीचें समाधान करून मूर्केचा परिहार केला, आणि बालपंडितेकडे पाहून महाक्रोधेंकरून प्रधानास बोलता झाला कीं: ,आम्हास दुःख प्राप्त झालें त्या समयीं 5 तुजला हास्य येऊन मुखांतून पुष्पें निघालीं!‘ असें बोलून प्रधानाची निर्भर्त्सना करिता झाला. नंतर प्रधान बोलिला कीं: ,महाराज! कमलिका पूर्वदिवशीं खासदाराकडे गेली, तेह्नां तेंच जावयास विलंब लागला, याजमुळें खासदारानें पांच जेरबंद मारिले, तेह्नां तिळमात्र मूर्क्या आली नाहीं, आणि स्वामींनीं 10 पुष्प आंगावर टाकिलें तेणेंकरून मूर्केना येऊन अतिश्रम झाले, हें पाहून मजला हास्य आलें.‘ हें भाषण श्रवण करून राजा प्रधानास विचारिता झाला कीं: ,काय पाहिलेंस? किं वा काय ऐकिलेंस? हें सांग.‘ नंतर पुष्पहास बोलिला कीं: ,या गोष्टीचा प्रत्यय स्वामींनीं एकांतीं कंचुकी काढून अवलोकन केल्यास समज- 15 स्थांत येईल.‘ हें ऐकून राजा विक्रमानें पाहिलें, तो जेरबंद पाठीवर दिसले; मग प्रधान आणि बालपंडिता यांकडे पाहिलें; नंतर पुष्पहासानें उत्तर केलें कीं: ,महाराज! बालपंडितेनें उत्तर गूढार्थ निवेदिलें, तेंच मीं आज्ञेंकरून प्रकट केलें. आतां मत्स्य-हास्यचें कारण आपण ध्यानांत आणावें, याप्रमाणें बोलिला. 20 नंतर विक्रमानें स्त्रीविषयीं आस्था सोडिली आणि तिचे राहावयाचे ठिकाणाचा शोध केला: तो एक पुरुष पेटीत सांपडला; तो व खासदार व स्त्री कमलिका या तिघांचा शिरच्छेद केला. नंतर बालपंडितेस सन्मानपूर्वक घरास पाठविली.‘ ही कथा शुकानें प्रभावतीस सांगून बोलिला कीं: ,हा वृत्तांत ध्यानांत 25 आणून या कर्माचेठायीं आसक्त न ठ्रावें.‘ असें शुकाचें भाषण

अवण करून प्रभावती आपल्या रंगमहालांत वृष्परपलंगावर शयन करिती झाली.

कथा १०.

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं रा-
 5 जपूर नामें एक नगर होतें, तेथें देवलनामा कुटुंबी राहत होता;
 त्याची स्त्री सुभगा. ती परपुरुषाचेठायीं आसत असेतां एके
 दिवशीं देवल बाहेर गेला, तेझां तिणें एक पुरुष आणून त्याज-
 बरोबर क्रीडा करावयास लागली. इतकांत देवल हातांत अपूर्व
 फळें घेऊन आला; हें पाहून तिची सखी शृंगारदेवी शेजारीं रा-
 10 हत होती, तिणें शीघ्र येऊन सुभगा नप होती तीस तशीच
 बाहेर घेऊन आणिली; ती देवल याणें पाहून विचारिलें कीं:
 ,हैं काय?‘ तेझां शृंगारदेवीनें सांगितलें कीं: ,तुम्हीं फळें आ-
 णिलीं तीं पाहतांच इची अवस्था याप्रकारची झाली: तर हीं फळें
 जेथेंची तेथे नेऊन टाकावीं, म्हणजे ही स्वस्थ होईल‘. हैं शृंगा-
 15 रदेवीचें वचन त्या मूर्खानें सत्य मानून फळें टाकावयास गेला.
 मग सुभगेनें पुरुष आणिला होता तो शृंगारदेवीनें बाहेर टाकून
 दिव्हा. हैं चातुर्य तुजला असेल तर परपुरुषाकडे जावें“. असें
 शुकाचें भाषण अवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ११.

20 दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं:

„गतयापि त्वया तत्र कर्तव्यं किंचिदद्भुतम् ।

यथा रंभिकया पूर्वं ब्राह्मणार्थं महाद्भुतम् ॥

पूर्वीं दाभोळ थामीं विलोचन नामें ग्रामाधिकारी राहत
 होता: त्याची स्त्री रंभिका परपुरुषासक्त, परंतु विलोचनाच्या
 25 भयास्तव कोणी पुरुष येईना. एके दिवशीं रंभिका उदक

आणावयास गेली; तेथे एक ब्राह्मणाचा पुत्र परम सुंदर क्रीडाव-
यास आला होता, त्याजकडे इथे पाहिले, तो ब्राह्मण रंभिकेसमीप
येऊन बोलिला कीं: ,काय आज्ञा करितेस?' नंतर रंभिकेने
,त्याचा भाव आपलेठायीं आहे' असें जाणून सांगितले कीं: ,माझे
पाठीमागून यावे, आणि माझा भतार घरीं आहे त्यास नमस्कार
करून बसावे, पुढे बोलण्याचे साधन मी जसें करीन तसेंच तूं
बोलावे'. याप्रमाणे संकेत करून आपण घरीं आली आणि
ब्राह्मण पाठीमागून येऊन तिचा भतार विलोचन यास नमस्कार
करून बसला. इतक्यांत रंभिका घरांतून बाहेर आली आणि
विलोचनाप्रति बोलली कीं: ,ह्यास ओळखिले नाहीं काय? हा 10
माझे मावशीचा पुत्र; पूर्वी लहान असतां घरांतून रागे भरून
गेल्या होता, तो सांप्रत भेटावयास आला आहे' असें बोलिली.
नंतर विलोचन उभा राहून भेटता झाला. नंतर त्याचे घराचे
वर्तमान उगाच विचारिले, तेढां सर्व तसेंच आहे म्हणून ब्राह्मणानें
सांगितले. नंतर विलोचन समाधान पावून स्त्रीस बोलिला कीं: 15
,आपले बंधूस वर नेऊन भोजनादिकसत्कार करावा'. असें सांगून
आपण निद्रा करावयास गेला. तिथे अवश्य म्हणून ब्राह्मणास
स्वयंपाकघरांत नेला आणि भोजन झाल्यानंतर आपण पलंगावर
बसून स्वकार्याचे उद्देशे बोलूं लागली. तेढां ब्राह्मण म्हणूं लागला
कीं: ,तूं आपला भाऊ म्हणविलीस! त्यास तूं माझी बहीण, हें 20
सत्य आहे; दुसरा विचार करावयाचा नाही'. हें श्रवण करून
रंभिकेनें बडत बोध केला; तथापि हा ऐकेना. ते समयीं पुकार
करून ,कोणी धांवा! रे धांवा!' असें बोलली. तेढां ब्राह्मण
भयाभीत होऊन तिजला साष्टांगनमस्कार करून बोलिला कीं:
,आज माझा प्राण रचावा, मीं तुझे वचन मान्य केले'. इतके 25
बोलतांच रंभिकेनें तूपभात ब्राह्मणाचे पाचीं शेष राहिला होता

तो चङ्कडे उडविला आणि समीप शेंगडीत अग्नि प्रदीप्त करून ठेविला. असें असतां कोणी धांवा हा शब्द ऐकून विलोचन धांवत आला. तेव्हां त्यास सांगितलें कीं : ,याजला अकस्मात मोडशी झाली, यास्तव याजला शेकावयास अग्नि आणून प्रदीप्त करा-
 5 वयाकरितां पुकार केला आणि त्यास उपाय करावयाविषयीं धांवा म्हणून हांक मारिली : परंतु आतां सावध आहे, चिंता नाही. असें बोलून तूपभात उडविला होता तो विलोचनास दाखविला ; त्या मूर्खानें सत्य मानून निजावयास गेला. इकडे रंभिका ब्राह्मण-सहवर्तमान क्रीडा करिती झाली : ब्राह्मण मोडशीचे निमित्तेंकरून
 10 एक मास रंभिकेचे घरीं राहिला, नंतर आपले घरीं जाता झाला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा १२.

विपरीते समायाति यदि वेत्ति त्वमुत्तरम् ।

यथा शोभिकया जारो वृक्षस्य विटपे कृतः ॥

15 दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं : ,पूर्वीं लगुड यामीं एक कुंभार धनवंत राहत होता, त्याची स्त्री शोभिका नामें अति व्यभिचारिणी होती, ती एके समयीं परपुरुष आणून त्याजबराबर क्रीडा करिती झाली. असें असतां तिचा पति बाहेर गेला होता तो येता झाला. ते समयीं शोभिकेनें काय
 20 उत्तर करावें? तें तूं सांग“ असें प्रभावतीस विचारिलें. तेव्हां प्रभावती म्हणाली कीं : ,मजला याचें उत्तर सुचत नाही. मग शुक्र बोलत आहे : „शोभिकेनें पति येतो असें पाहून परपुरुषास सांगितलें कीं : ,हा बाभळीचा वृक्ष आहे, याजवर तूं चढावें. नंतर तो घाबरा होऊन त्या वृक्षावर नय चढला. त्यास पाहून
 25 कुंभार याणें विचारिलें कीं : ,हा कोण आहे?‘ मग स्त्रीनें

सांगितलें कीं : , हा आपले शूच्या भयंककून वृत्तावर चढला आहे; आपल्यास शरण आला असतां याचें संरक्षण करावें'. तेझां कुंभारानें त्यास अभय देऊन खालीं उत्तरविला आणि वस्त्रें देऊन घरीं पाठविला. तो जाते समयीं शोभिकेचे हातावर हात मारून टाळी वाजवून म्हणाला कीं : , आज तूं मला वांचविलेंस; शाबास! 5
हैं सर्व कुंभारानें पाहिलें आणि उगाच राहिला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती स्वगृहींच शयन करिती झाली.

कथा १३.

व्रज देवि वरं जारं यत्र ते रमन्ते मनः ।

यथा राजिकया पूर्वमर्धभुक्तपतौ कृतम् ॥

10

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे : „पूर्वीं हस्तनाम नगरीचेठायीं एक वाणी राहत होता, त्याची स्त्री राजिका अति सुंदर व व्यभिचारिणी होती. असें असतां एके समयीं तिचा भतार भोजनास बसला, तेझां , घरांत तूप नाही, तें आणावयास जातें' असें बोलून पैसे घेऊन गेली. जावयाच्यापूर्वीं परपुरुषाचा 15 संकेत करून ठेविला होता, तेथें जाऊन त्याजबराबर क्रीडा करिती झाली. नंतर घरीं जाते समयीं अंगावर धूळ उडवून घेतली व कांहीं धूळ वस्त्रांत बांधून घरीं येऊन आली. तों भतार क्रीडयुक्त झाला; ते समयीं म्हणाली कीं : ,स्वामी! माझा अपराध नाही; तूप आणावयाकरितां त्वरेनें जात असतां पैसे वाटेंत हार- 20 पले, त्याचे शोधास विलंब लागला, परंतु सांपडले नाहींतः मग आपल्यास क्रोध आला असेल असें जाणून ज्या ठिकाणीं पैसे पडले तेथील माती घेऊन आलें आहे'. नंतर वाळ्यानें मातींत पैसे शोधिले, परंतु सांपडले नाहींत; तेझां स्त्रीस म्हणाला कीं :

,जे होणार ते कदापि चुकत नाहीं' असें बोलून तूपावांचून भोजन करिता झाला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो झाली.

कथा १४.

5 युक्ता बुद्धिर्विशालाचि परं रत्नं यदृच्छया ।

गच्छ त्वं यदि वा वेत्सि धनश्रीरिव भाषितुम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं पद्मावती नगरीचेठायीं धनपाल नांमें सावकार राहत होता, त्याची स्त्री इक्ष्मणी प्राणाहून प्रिय. असें असतां एके समयीं 10 धनपाल कांहीं द्रव्य घेऊन व्यवहार करावयास गेला. इकडे इक्ष्मणीनें विरहेकरून भाषणादिक टाकिलें आणि आपले दुःखांत निमग्न राहिली. असे कांहीं दिवस गेले, पुढें वसंत ऋतु आला. मग अधिक विरह होऊन सखीजनासमीप आपले ताड्याची व खरूपाची निंदा करूं लागली. तिचा भाव पाहून धनश्री नांमें 15 सखी बोलली कीं: ,हा वसंत ऋतु; या समयांत यौवन वृथा घालवावें हें उचित दिसत नाहीं: तर कांहीं सार्थकता करावी'. मग इक्ष्मणी म्हणाली कीं: ,एक सुंदर पुरुष क्रीडा करावयास आणावा'. तेझां धनश्रीनें पुरुष आणावयास सखी पाठविली आणि इक्ष्मणीचे वेशींतील अलंकार घातले. त्या समयांत तिचा 20 पति परदेशांतून घरीं आला. तेझां धनश्री सखी बाहेर येऊन धनपालाप्रति बोलती झाली कीं: ,आपण चणमाच बाहेर उभें राहावें, मी घरांतून येवें' असें बोलून घरांत गेली आणि इक्ष्मणीची वेशी शिवटास धोडी कापून देवापुढें ठेविली आणि देवाची पूजा करून धनपाल यास घरांत नेऊन ,देवास उभयतांनीं 25 नमस्कार करावा' म्हणून धनश्रीनें सांगितलें. तेझां नमस्कार करिते समयीं देवासमीप वेणीचे केश पाहून म्हणाला कीं: ,हें

काय?’ मग धनश्रोनें उत्तर केलें कीं: ,तुम्हीं देशांतराहून घरीं सुरक्षित यावें, तेह्नां वेणी देवास द्यावी असा इच्छिणीनें नवस केला होता, तो आज परिपूर्ण झाला’. धनपाल याणें सत्य मानून संतोष पावला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन करिती झाली.

5

कथा १५.

याहि चेवातुमिच्छा ते रन्तुं कुचापि वेत्ति चेत् ।

श्रीदेवीव वरं कर्तुं व्यभिचारस्य गोपनम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे: „पूर्वीं विमल-
नामनगरीचेठायीं शालिगोद नामें वाणी राहत होता, त्याची स्त्री 10
जया, व पुत्र गुणाकर, सून श्रीदेवी, हो सुबुद्धिनामा वाणी या-
जबरोबर व्यभिचार करीत असे. असें असतां मोठा लोकापवाद
झाला. एकदां तिचा भतार यास आप्तांनीं सांगितलें, तथापि
त्याणें मनास आणिलें नाहीं. मग एके समयीं तिचा सासरा
शालिगोद याणें श्रीदेवीनें परपुरुषास घेऊन निद्रा केली आहे 15
असें पाहिलें आणि तिच्या पायांतील पैजळ काढून घेतला.
श्रीदेवीनें हें समजतांच परपुरुषास बाहेर घालविला आणि आपला
पति गुणाकर याजपाशीं येऊन निजली. मग मध्यरात्रीस उठून
गुणाकरास जागा करून सांगितलें कीं: ,तुझे पित्यानें येऊन माझे
पायांतील पैजळ काढून घेतला, हें वडील पक्षास उचित होय कीं 20
काय?’ असें श्रवण करून गुणाकर बोलिला कीं: ,या वेळीं त्यां
उभें राहवें मी प्रातःकाळीं आपले पित्यापासून वेगळा राहीन.
नंतर प्रातःकाळ होतांच गुणाकर याणें पित्याची निंदा केली;
तेह्नां पिता शालिगोद म्हणाला कीं: ,श्रीदेवीनें परपुरुषाबरोबर
श्रयन केलें होतें असें पाहून पैजळ काढून घेतला’. नंतर श्रीदेवी 25
म्हणाली कीं: ,आज म्यां परपुरुषास आणिलें नाहीं व स्पर्शही

केला नाही, या अर्थी दिव्य करीन. तो दिव्याचा पर्याय असा कीं, नगराचे उत्तरेस एक यक्षाची मूर्ति पाषाणाची उभी आहे, तेथें जो असत्यवादी आहे तो पायांखालून पार होऊं सकत नाही, हें प्रसिद्ध आहे; तेच दिव्य करीन'. नंतर शालिगोद याणें, उद-
 5 यीक दिव्य करावें' असा निश्चय केला. नंतर श्रीदेवीनें सुबुद्धि परपुरुषास एकांतीं आणून सांगितलें कीं: ,उदयीक दिव्य करणार, त्यास मी जेथें असेन तेथें तूं वेड घेऊन यावें आणि माझे कंठास धरावें' असा निश्चय केला. आणि प्रातःकाळीं सर्व महाजन बोलाविले, आणि श्रीदेवी सकळ पूजासामग्री घेऊन यक्षासमीप
 10 गेली. तेथें सरोवराचेठायीं स्नान करून येऊं लागली. ते समयीं पूर्वसंकेतानुरूप सुबुद्धि येऊन तिचे कंठाचेठायीं हात ठेवून अर्वाच्य बडबडूं लागला. नंतर ती ,अरे मूर्खा! हें काय केलेस?' असें बोलून स्पर्श झाला यास्तव पुनः स्नानास गेली. हें सुबुद्धीचें कृत्य सर्वलोकांनीं पाहून हा कांहीं भ्रमिष्ठ आहे असें समजून दूर घाल-
 15 विला. मग श्रीदेवी पुनः स्नान करून यक्षाची पंचोपचारे पूजा करिती झाली आणि सर्वलोक अवण करीत असतां प्रार्थनापूर्वक यक्षास बोलली कीं: ,आपला पति आणि हा पुरुष ह्या उभयतांच्या स्पर्शावांचून तिसरे पुरुषाचा स्पर्श व्यभिचारबुद्धीनें केला नाही; हें जर सत्य आहे तर आपले पायांखालून मजला वाट
 20 द्यावी' असें बोलून सर्वलोक पाहत असतां यक्षाच्या पायांखालून पार गेली; यक्षही आपले मनांत चकित झाला कीं: ,तिचें चातुर्य अधिक; खरे!' नंतर सर्वजनांहीं ही पतिव्रता असें बोलून श्रीदेवीचा वडत सन्मान केला. ही कथा सांगून शुक बोलिला कीं: ,हें चातुर्य तुजला असेल तर स्वकार्यास तूं सुखरूप जावें".
 25 असें ऐकून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा १६.

सत्यमेव त्वया भद्रे कर्तव्यं स्वमनोहितम् ।

चपलेव विजानासि यदि कर्तुं प्रभावति ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी विषाद नगरीचेठायीं जनवल्लभ वाणी, याची स्त्री चपला व्यभिचारिणी 5 होती. ती नित्य अंगणांत शयन करित असे. हें वर्तमान जनवल्लभ याणें आपले बंधुवर्गास सांगितलें, आणि म्हणाला कीं: ,ही माझें ऐकत नाहीं आणि बाहेर शयन करिते. तेझां सर्वबंधुवर्गांनीं नेम केला कीं: ,आजपासून जो बाहेर निजेल तो सर्वांचा अपराधी. असा निश्चय केल्यानंतर एके दिवशीं चपला भर्त्यास 10 निद्रा लागली असें पाहून आपण परपुरुषाचे संगार्थ गेली. इकडे जनवल्लभ जागा होऊन पाहतो, तो चपला अंगणांत निद्रा करावयास गेली असें जाणून दार लाविलें, आणि आपण निद्रा करिता झाला. नंतर चपला क्रीडा करून घरीं आली, तो दार लाविलें असें पाहून एक मोठा धोंडा घेऊन आडांत टाकिला आणि आपण 15 दाराजवळ अंधारांत उभी राहिली. इतक्यांत जनवल्लभ जागा होऊन म्हणाला कीं: ,आपली स्त्री आज इसली होती यास्तव तिणें विहिरींत उडी घातली असेल‘ असें मनांत आणून उठला आणि बाहेर येऊन हांक माहं लागला. इतक्यांत चपला घरांत जाऊन दार लावून निजली. हें सर्व बंधुवर्गांनीं पाहून जनवल्लभ 20 याचा उपहास करूं लागले कीं: ,हा स्त्रीचेठायीं अति मोहित आहे. नंतर स्त्री दुसरे दिवशीं म्हणाली कीं: ,मी घरांत भूमीवर निजलें असतां तुम्ही बाहेर गेलां, यास्तव मी तुम्हास दार उघडिलें नाहीं. त्या दिवसापासून उभयतांनीं निश्चय केला कीं: ,तुमचा व आमचा विवाद नसावा. हें ऐकून जनवल्लभ यास 25 संतोष झाला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती निद्रा करितो झाली.

कथा १७.

विधेहि सुन्दरि तथा योजितं वर्तते यथा ।

कर्तुं शक्तासि चेद्योग्यं गुणाढ्यो ब्राह्मणो यथा ॥

- दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं: „पूर्वी
- 5 विशाल नगरीचेठायीं राजा विक्रम राज्य करीत असतां तेथें गुणाढ्य नांमें एक ब्राह्मण राहत होता, तो देशांतरास एक बैल घेऊन उदरपोषणार्थ गेला. तो एका नगराचेठायीं वेश्चे घरीं राहिला. तेझां तिचे कुंटणीनें बैलाचा अपहार करावा ह्या लोभेंकरून त्या ब्राह्मणाबरोबर स्नेह केला. रात्रीं गुणाढ्य याथें
- 10 वेश्चेचा उपभोग करून मध्यरात्रीस तिचे हातांतील एक सोन्याचा तोडा घेऊन बैलासहवर्तमान निघाला. नंतर कुंटणीनें प्रातःकाळीं पाहिलें, तों ब्राह्मण बैल व सोन्याचा तोडा घेऊन पळाला असें पाहून आपला नाश दुसऱ्यास न सांगावा म्हणून उगीच राहिली. दुसरे दिवशीं गुणाढ्य अकस्मात मार्गामधें हातांत
- 15 तोडा घेऊन येतांना पाहिला, त्याणेंही कुंडलीस पाहिलें आशि म्हणतो: „माझा एक तोडा पूर्वदिवशीं बलात्कारेंकरून घेतलास तो द्यावा, नाही तर मी राजा विक्रमास सांगेन. असें कुंटणीनें बोलावयाचे पूर्वींच बोलूं लागला. तेझां कुंटणी विक्रमाचे भयेंकरून गुणाढ्यास आपले घरीं नेऊन एकांतीं बसवून दुसरा तोडा
- 20 देऊन समजाविला आशि म्हणाली कीं: „माझे दोन्ही तोडे घेऊन रात्रीस उपभोगही केलास: बरें असो; परंतु माझा तोडा वेश्चें घेतला असें पुनः न बोलावें; कारण या गोष्टींत माझें लघुत्व आहे“ असें ऐकून ब्राह्मणानें अवश म्हणून आपले घरास गेला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा १८.

गच्छ देवि न ते दोषो गच्छन्त्याः परवेशमनि ।

यदि बुद्धिस्तवास्त्वच भद्रे स्पृशेऽपि चोरवत् ॥

पूर्वीं शुभस्थान नगरीचेठायीं दरिद्रीनामा वाणी राहत होता, त्याचे घरीं दिवाळीचे दिवशीं कोणीएक चोर चोरी करावयास 5 गेला. तेव्हां त्याचे घरांत एक शेर शिरस सांपडले, ते घेऊन बाहेर आला. इतकांत गल्लीचे लोक जात होते, त्यांनीं त्यास धरिला, आणि शिरस त्याचे गळ्यांत बांधून नगरांत फिरविला. तो मार्गांत कोणीं विचारित्यास, या बोलखांत कांहीं जीव नाहीं' असें बोलूं लागला. हें राजानें अवल कळून चोर आप- 10 लेखवळ आणविला, आणि त्यास विचारिलें कीं: ,सर्वास हें उत्तर करितोस, याचा भाव काय?' नंतर चोर म्हणाला कीं: ,दिवाळीचे दिवसांत या देशीं शिरस होतात ते गळ्यांत बांधावे, हा संप्रदाय आहे: असें असतां आपले सेवकांनीं विनोदानें शिरस माझे गळ्यांत बांधिले, हा अन्याय केला. असा राजा कोण 15 आहे कीं, चोरास हें शासन असविं!' असा चोराचा भाव पाहून विस्मय कळून चोर सोडिला". ही कथा अवल कळून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा १९.

कुर्व यद्रोचते भद्रे कर्तुं प्रवेत्ति चेत्तथा ।

20

यथा सन्निकथा भर्ता स्वबुद्ध्या च विमोचितः ॥

नंतर दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं कर्हाड देशाचेठायीं मुक्ताकरमय राजा राज्य करीत होता, तेव्हां कामाविष्ट नामें सावकार, त्याची स्त्री संतिका परम पवित्र होती; त्याचे जेवणारीं दुसरे बाळाची स्त्री स्वहंदा नामें कविचारिणी 25

होती, ती नित्य कामिंकरून चेष्टित होऊन त्याजबराबर संग करावा असें साधन करीत असे, परंतु कामाविष्ट तिची गोष्ट न आइके. तेझां एके समयीं कामाविष्ट मनोरथनामा एक यक्ष त्यास नमस्कार करावयास गेला, हें ध्यानांत ठेवून स्वर्गदाही पाठी-
 5 मागून गेली आणि शृंगारगोष्टी सांगून कामाविष्ट यास अनुकूल केला. नंतर उभयतांचा समागम घडला. हें वर्तमान राजसेवक नगरांत फिरत होते त्यांस समजतांच कामाविष्ट यास धरावे म्हणून यक्षाच्या देवळांत जाऊन दरवाजे बंद करून बसले. हें वर्तमान संतिकेनें घरीं ऐकून आपले पतीचा उपहास होईल, यास्तव आपण
 10 पालखींत बसून समागमे मंगळवाढे घेऊन देवालयांत गेली. आंत जाते समयीं राजसेवकांनीं निषेध केला. त्यांस सांगितलें कीं : ,यक्षदर्शन करावे हा माझा नियम आहे: याजकरितां जाऊं दावे' असें बोलून त्यांस कांहीं द्रव्य देऊन आंत गेली आणि स्वर्गदेस आपला वेष देऊन पालखींत बसवून घरीं पाठविली आणि आपण
 15 कामाविष्टासमीप राहिली. नंतर कोतवाल याणें घेऊन देवालयांत पाहिलें, तों हीं उभयतां स्त्रीपुरुषे आंत आहेत, परंतु परस्त्री नाहीं; असें पाहून आपलेठायीं लज्जित होऊन घरास आला. नंतर कामाविष्टास घेऊन संतिकाही आपले घरास आली. ही कथा सांगून शुक बोलिला कीं : „हें चातुर्य तुजला असेल तर
 20 परपुरुषाकडेस जावे“. असें अवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा २०.

सच्छ देवि मनो यत्र रमते ते प्रभावति ।

कालिकावचदा वेत्ति पतिवञ्जनमद्भुतम् ॥

25 पूर्वीं भगवतीतीराचेठायीं शेषपूर नांमें नगर होतें, तेथें सुरा-
 चसनामा धनवंत शेती होता. त्याची स्त्री कालिका, ती परपुरुषा-

चेठायीं आसक्त होऊन नदीचे तीरीं सिद्धेश्वर पुरींत एका ब्राह्म-
णाशीं संग करीत असे. ती सखीस बरोबर घेऊन जाते समयीं
घागरीनें नदी पार उतरून जावें आणि यावें. याप्रमाणें किती-
एक दिवस झाले. पुढें सुराचस याणें हें वर्तमान कर्णोपकर्णीं
श्रवण केलें आणि त्याचा शोध करावा म्हणून रात्री छत्रिमेंकळून 5
निद्रा करिता झाला. तेझां कालिका त्याजवळून उठून चालिली;
तो तित्चे पाठीमागून आपणही गेला. ती शेजारणी सखीस सो-
भतीस घेऊन घागरीनें नदी उतरून पार गेली. हाही त्यांस न
कळतां पार गेला. इतक्यांत कालिकेनें आपला पति पाहिला:
मग अकस्मात आपण व सखीनें दोन्ही घागरी उदकांनें भरून 10
घेऊन सिद्धेश्वर पुरींत सिद्धेश्वर देव होता त्याच्या देवळांत गेल्या;
सुराचसही त्यांस न कळतां तिथें गेला. नंतर कालिकेनें दोन्ही
घागरींतील उदक देवावर घालून प्रार्थना केली कीं: ,हे देवा!
पूर्वीं स्वप्नमध्ये तूं सांगितलें होतें कीं: ,जर तूं मध्यरात्रीस मला
अभिषेक न केलास तर तुझा पति पांच दिवसांत मरण पावेल‘; 15
यास्तव मीं येऊन अभिषेक केला, तर माझा पति शतायु असो
असें हात जोडून बोलिली. सखी अंधारांत उभी होती तिणें
तथास्तु असें उत्तर दिलें. सुराचस याणें देव वचन बोलिला
असें जाणून संतुष्ट होऊन घरास आला; कालिकाही पाठीमागून
स्वकार्य साधून घरास गेली“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती 20
श्रयन करिती झाली.

कथा २१.

निजैच्छापूरणार्थाय तर्हि मच्छ यथासुखम् ।

बुद्धिर्यदि यथा तस्या मन्दोदर्याः सहायिनी ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं: ,पूर्वीं प्रति- 25
ष्ठानगराचेठायीं हेमप्रभ नामें राजा होता आणि प्रधान श्रुतशीळ

व यशोधर नामें सावकार व सावकाराची स्त्री मोहिनी आणि मंदोदरी कन्या, ती यशोधर याणें कांतीपुरीहून श्रीवत्स नामें सावकार आला होता त्यास दिधली, त्याचा परम स्नेह अधिक. असें असतां मंदोदरी गर्भिणी झाली आणि तिजला डोहळे झाले 5 कीं, मयूराचें मांस भचावें. तेझां राजास परम प्रिय असा एक मयूर नगरांत फिरत असे, तो कोणास न कळतां इणें मारून भबिला: आणि राजाचा नेम असा असे कीं, भोजनसमयीं मयूरानें समीप असावें, मग राजानें भोजन करावें; असा नेम असतां ते दिवशीं मयूर आला नाहीं म्हणून राजानें नगरांत ताकीद 10 केली कीं: ,कोणीं मयूर लपविला असेल तर सत्वर सोडावा, नाहीं तर पत्ता लागल्यास पारिपत्य होईल'. नंतर हें वर्तमान एके कुंठलीनें ऐकून चित्तांत विचार केला कीं: ,हा मयूर कोणें गर्भिणीनें भबिला असेल; त्याचा शोध करून राजास सांगितलें तर राजा प्रसन्न होईल'. यास्तुव शोध करावयास निघाली.

15 तीं अकस्मात मंदोदरीचे घरीं आली, आणि मंदोदरी गर्भिणी पाहून तिजला उपदेश करूं लागली कीं: ,डोहाळ्यांस मयूराचें मांस भचावें असें वाटलें तर उत्तम आहे'. नंतर स्वभावंकळून मंदोदरीनें उत्तर केलें कीं: ,तें म्यां भबिलें'. तेझां ती बोलिली कीं: ,एणें अकस्मात मयूर मिळावयाचा कठोण, परंतु तुजला 20 मिळाला तर या गर्भांत कोणी दैववान आहे'. मग तिणें सांगितलें कीं: ,राजमयूर होता तो अकस्मात माझ्या घरावर येऊन बसला होता, तो मारून भबिला'. हें ऐकून तिणें जाऊन राजास सांगितलें: ,इकडे मंदोदरी मोराविषयीं बोभाट ऐकून सावध झाली'. नंतर राजा म्हणाला कीं: ,असाचगो 25 टीचें प्रमाण कसावळून धरावें?' मग कुंठलीनें ,हें वर्तमान एकावें' म्हणून प्रधानास एके पेटींत घालून मंदोदरीचे घरीं

नेला, आणि तिला सांगितलें कीं: ,माझा कांहीं वस्तुभाव ह्या पेटींत आहे, ही पेटी दोन घटिका तुझे घरीं ठेविलें‘ असें बोलून ठेविली आणि आपण स्वभाविक पेटीजवळ बसून मंदोदरीजवळ पुनः मयूराची गोष्ट काढिली कीं: ,तुजला मयूर कसा प्राप्त झाला? तें सांगविं‘. तेझां तिणें विश्वासिकरून पूर्ववत सर्व वृत्तांत सांगि- 5 तला; ती ऐकतांत कुंटणीनें पेटीवर हात मारिला, हें मंदोदरीनें पाहून येथें कांहीं छत्रिम आहे असें समजून म्हणाली कीं: ,हे सखी! मयूर भबिला हें पाहत आहे, तो प्रातःकाळ झाला; या स्वप्नाचा भाव काय? तो सांगावा‘. इतकें श्रवण करितांच प्रधान बाहेर निघून राजास हें वर्तमान सांगता झाला, आणि ती कुंटीण 10 मातबर सावकार याची इजत घेत होती म्हणून गाढवावर बसवून नगराबाहेर घालविली“. ही कथा सांगून शुक म्हणाला कीं: „हें चातुर्य तुजला असेल तर जविं“. असें श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा २२.

15

याहि देवि पुनर्याहि यदि गन्तुं त्वदाग्रहः ।

यदि वेत्स्युत्तरं कर्तुं यथा मुण्डिकया कृतम् ॥

नंतर दुसरे दिवशीं प्रभावतोप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं एकपूर नगराचेठायीं साठेको म्हणून एक शेती होता, त्याची स्त्री मुंडिका होती, ती प्रतिदिवशीं पतीस भोजन घेऊन शेतास जात 20 असे. त्या वेळीं मार्गांत शूरपाळ नामें येऊन तिचा उपभोग करीत असे. असें असतां एके समयीं मार्गांत ताट ठेवून शूरपाळाबरोबर क्रीडा करूं लागली. हें मूळदेवनामा कोणीएक मार्गस्थ याणें पाहून समीप आला, आणि मेलेला उंट पडला होता त्याचें मांस किंचित त्या ताटांत टाकून आकादनवस्त्र जसें होतें 25

तसेंच घालून ठेविलें. नंतर मुंडिकेनें तें ताट तसेंच नेऊन पती-
 पुढें ठेविलें; त्याणें वस्त्र काढून पाहिलें, तो दुर्गंधी येत आहे;
 नंतर स्त्रीस विचारिलें कीं: ,हें काय?‘ तेह्नां मुंडिकेनें हात जो-
 डून भीत भीत उत्तर केलें कीं: ,पूर्वदिवशीं रात्री तुम्हास उंटानें
 5 भचिलें असें म्यां स्वप्नांत पाहिलें, आणि त्या विघ्नाचा परिहार
 ह्यावा म्हणून आज मार्गांत उंट मेलेला पाहून त्याचें मांस किंचित
 पात्रांत घालून आणिलें आहे; याचा वासमात्र घ्यावा आणि टा-
 कावें.‘ असें ऐकून साठेकी याणें ,आपल्यास विघ्न आलें होतें,
 परंतु स्त्रीनें परिहार केला‘ अशी कल्पना करून संतुष्ट झाला;
 10 आणि मांसाचा वासमात्र घेऊन टाकिलें“. ही कथा श्रवण करून
 प्रभावती स्वगृहींच शयन करिती झाली.

कथा २३.

ब्रज देवि मनो यत्र रमते पुरुषान्तरे ।

कुट्टिन्याश्चरितं श्रुत्वा चातुर्यं त्वयि तादृशम् ॥

15 दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं
 पद्मावती नगरीचेठायीं सुंदरसेन नांमें राजा होता, त्याची स्त्री
 शृंगारसुंदरी व पुत्र राम, तो सकल विद्या व कला यांचेठायीं
 निपुण झाला. नंतर धूर्तमाया नांमें एक प्रसिद्ध कुंटीण त्याच
 नगरांत होती, तीस आणून सांगितलें कीं: ,मी आपला पुत्र तुझे
 20 स्वाधीन करितों, त्यास स्त्रियांचे मायेची वंचना करावयाचीं उत्तम
 ज्ञानें सांगितल्यास तुजला सहस्र मोहोरा देईन, आणि स्त्रियांनीं
 त्याची वंचना केली तर तुजपासून दुप्पट घेईन.‘ असें ससाब
 बोलून पुत्र घेतला आणि त्या कुंटीणीचे घरीं पाठविला. नंतर
 तिणें त्यास कितीएक वेश्यांचीं चरित्रें व स्त्रियांचीं कपटें शिकविलीं.
 25 नंतर प्रतिज्ञापूर्वक राजाचे स्वाधीन केला. सुंदरसेन याणें पुत्राची

परीक्षा पाहावी म्हणून लाखूपयांचा जिन्नस पुत्राबरोबर देऊन सावकारी करावयास दीपांतरास पाठविला. तेथें कमलावती नामें वेष्टा राहत होती, तिजबरोबर एक वर्ष सुखें क्रीडा करावयास राहिला. तिणें त्याची वंचना करून द्रव्य घ्यावें म्हणून अनेक उपाय केले, परंतु द्रव्य हातास येईना. हें तिणें आपले 5 मातेस सांगितलें, तेझां माता म्हणाली कीं : ,हा देशांतरास जाऊं लागेल ते समयीं कपट करून द्रव्य घेऊं'. तेझां कमलावतीनें विचारिलें कीं : ,कपट काय करावें?' मग माता म्हणाली कीं : ,हा जाते समयीं तूं बडत खेद करून म्हणावें कीं : ,मी तुजबरोबर देशांतरास येथें, त्यास मजला न्यावें, नाही तर मी 10 तुजपुढें प्राण त्यागीनः असें बोलवें; आणि त्याजबरोबर जाते समयीं गांवाबाहेर विहीर आहे, त्यांत उडी घातली म्हणजे तो प्रसन्न होऊन तुजला द्रव्य देईल; मी त्या विहिरींत पूर्वींच जाठें बांधून ठेविलें'. असा निश्चय करून राजा आपले देशीं जाऊं लागला त्या समयीं कमलावतीनें तसेंच केले. तेझां राजपुत्र याणें 15 प्रसन्न होऊन सर्वस्व तिजला दिलें. तें द्रव्य पदरीं पडतांच कमलावतीनें अपमान करून राजपुत्रास बाहेर घालविलें. मग श्रीमान यांचा नाश झाला असतां आपलीं तारवें घेऊन घरीं आला आणि झालेलें वर्तमान पित्यास प्रधानमुखें निवेदिलें : तें पित्यानें श्रवण करून पुत्राचें समाधान केलें आणि धूर्तमायेस बोलावून 20 आणून सांगितलें कीं : ,वेष्टाचरित्र शिकविलेंस, तथापि वेष्टेचे घरीं कुंठणीनें सर्वस्व घेतलें' म्हणून कौतुकेंकरून वृत्तांत सांगता झाला. नंतर धूर्तमाया म्हणाली कीं : ,स्त्रियांनीं विटंबना न केली असा पुरुष कोण आहे? स्त्रीचरित्र अपूर्व आहे. वेष्टेनें तुझे पुत्राची वंचना केली, हें सत्य आहे; परंतु पुनः पूर्ववत् जिन्नस 25 नावेत भरून मजला बरोबर देऊन पुत्रास तेथें पाठविलें'. नंतर

राजानें चमत्कार पाहावयास्तव दुप्पट जित्तस व आपला पुत्र राम
 यास धूर्तमायेचे खाधीन करून त्यास द्वीपांतरास पाठविला; तेथें
 गेल्यानंतर तो सर्व मित्रांस व कमलावतीस भेटला; तिणें पुनः द्रव्य
 घेऊन आला हें पाहून त्यास आपला घरीं मोठ्या नम्रतेनें बोला-
 5 विला, आणि आपण द्रव्यहरण करूं लागली. याप्रमाणें कित्येक
 दिवस गेल्यानंतर धूर्तमाया चांडाळणीचें रूप घेऊन आपला पुत्र
 कमलावती वेश्वास समागमें घेऊन शब्देवर बसला आहे असा सम-
 यांत पूर्वसंकेताप्रमाणें दारीं गेली; ती आली असें पाहतांच राज-
 पुत्र राम अकस्मात पलंगावरून उठून लपूं लागला; हें पाहून
 10 कमलावतीही उठून उभी राहिली, आणि विचारिलें कीं: ,हें
 काय? तेझां तो म्हणाला: ,ही बाहेर आली आहे, ही माझी
 माता, धूर्तमाया इचें नाव, मी घरांतील सर्व द्रव्य घेऊन बडत
 दिवस पकून आलों होतीं: यास्तव माझा शोध लावून आज
 तिणें मला पाहिलें. असें बोलून उगाच राहिली. धूर्तमाया
 15 दूर उभी राहिली आणि पुत्रास बोलावून म्हणाली कीं: ,बडतां
 दिवसीं वेश्वाचे घरीं सांपडलास, माझें सर्वस्वहरण करून वेश्वासही
 बाटविलीस. याप्रमाणें मोठ्यानें बोलूं लागली. तीं राजपुत्र
 तोंडावर हात ठेवून अकस्मात बाहेर आला आणि धूर्तमायेचे पाय
 धरून भूमीवर पडला: हें पाहून कमलावती आपले कुंठणीसह-
 20 वर्तमान घेऊन धूर्तमायेस घरांत नेली आणि विचारिलें कीं: ,हे
 माते! हा कोण? याची माता कोण? हें सांगणें. मग धूर्तमाया
 म्हणूं लागली कीं: ,पद्मावती नगरीचा राजा सुंदरसेन, त्याचे
 घरचे हलालखोराची मी स्त्री, माझें नाव मातंगी, हा माझा
 पुत्र माझें सर्व द्रव्य घेऊन येथें आला. त्याचा लोभ तूं धरिलास,
 25 या गोष्टीची म्यां आतां चमा केली: परंतु तूं आतां पुत्रासहवर्त-
 मान माझे घरीं चलावें. इतकें ऐकतांच कमलावती घाबरी

होऊन तिचे पाय धरून बोलिली कीं : ,हें संपूर्ण द्रव्य घ्याविं आणि याचा बोभाट न करावा'. नंतर धूर्तमायेनें उत्तर केलें कीं : ,मी चोरून द्रव्य घेणार नाहीं, या अर्धीं अनेक शपथ केल्या. तेह्नां वेष्टा म्हणाली कीं : ,मजला प्राणदान द्याविं, विटंबना न करावी' असें बोलिली. त्यानंतर धूर्तमायेनें राजपुत्राचें द्रव्य दोन वेळ 5 तिणें घेतलें होते तें व तिचें तिजपासून घेतलें आणि राजपुत्रा-सहवर्तमान आपले नगरीं येऊन राजास निवेदिती झाली; तें राजानें श्रवण करून मोठा उत्साह करविला; आणि वेश्चेचें द्रव्य आणिलें होते त्यांतून अर्धें धूर्तमायेस संतोषेंकरून राजानें दिधलें, आणि तिचा बद्धत सन्मान किला". ही कथा सांगून शुक म्हणाला 10 कीं : „हें चातुर्थ तुजला व तुझ्या सख्यांत कोणाला असेल तर परपुरुषसमागम करावा". असें श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा २४.

याहि देवि विज्ञानासि यदि जारसमन्विता ।

15

सज्जनीव पुनः कर्तुं भर्त्रा निजकचग्रहे ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं : ,पूर्वी चंद्र-पूर नमराचेठायीं सुरपाळ नामें सुतार होता, त्याची स्त्री सज्जनी देवलनामा याजबरोबर व्यभिचार करीत असे; त्याचें कर्ज सुर-पाळ याणें देणें होते. असें असतां आपली स्त्री व्यभिचारिणी 20 असें सुरपाळ याणें कर्णोपकर्णी ऐकिलें; तेह्नां ,सत्य किं वा असत्य हें पाहविं' म्हणून ,परगावीं जातो' असें स्त्रीस सांगितलें, आणि आपण बाहेर जाऊन स्त्रीस न कळतां सायंकाळीं घरीं येऊन पलंगाखालीं लपून राहिला. नंतर रात्री सज्जनीनें देवल यास बोलावून खोलीचे दाराजवळ आली; इतक्यांत सुरपाळ याणें 25 देवलास पाहून अकस्मात पलंगाखालून निघाला आणि स्त्रीची

वेणी धरिली. नंतर सज्जनी देवलास पाहून बोलती झाली कीं :
 ,माझा पति परगावीं गेला आहे, तो आल्यावर रुपये देईल असें
 मी बोलत असतां तूं माझे पाठीमागून आलास! त्यास ईश्वरसत्तेनें
 पतिही आला, आतां आपले रुपये मागून घेणें'. असें बोलून
 5 पाठीमागे फिरून सुरपाळ यास म्हणाली कीं : ,स्वामी! याचें
 देणें काय आहे तें आतां दाविं; हा वारंवार इजत घेतो, हें ठीक
 नाही'. असें ऐकून सुरपाळ याणें वेणी सोडिली आणि देवल
 यास कांहीं रुपये देऊन वाटेस लाविला, आणि आपणही संतोष-
 करून राहिला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो
 10 झाली.

कथा २५.

कुरु चेद्रोचते भीरु यदि वेत्ति प्रतीपताम् ।

सिद्धचरणको यद्वद्विपूर्वं समाचरत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं : „पूर्वी चंद्र-
 15 वती नगरीचेठायीं सिद्धचरणक नामें जैन राहत होता, तो महा-
 पंडित राजाश्रित. तेथें कांहीं दिवसेंकरून शेतांवर दुसरा नास्तिक
 आला, तोही पंडितः त्याणें सर्व जन वश केले, आणि राजाही
 वश केला. तें कठीन वाटून सिद्धचरणक याणें सर्वास सांगितलें
 कीं : ,आम्हीं ब्रह्मचर्यंकरून असविं हा आमचा धर्म असतां हा
 20 शेतांवर वेष्टागमन करितो'. असें बोलून एके वेष्टेस द्रव्य देऊन
 शेतांवर याचे घरीं पाठविली, आणि आपण गावांतील चार
 श्रेष्ठ पुरुष बरोबर घेऊन सूर्योदयापूर्वीं त्याचे घरीं गेला. तेां
 शेतांवर नम होऊन कांहीं मंत्रसाधन करित होता, ते समयीं
 वेष्टेनें जाऊन हात धरिला आणि बाहेर आणिलाः हें लोकांनीं
 25 पाहून ,बौद्धांचें व्रत ब्रह्मचर्य असतां या शेतांवरानें अमर्यादा

केली, हा भष्ट झाला' असें बोलून त्यास नगराबाहेर घालविला. नंतर सिद्धचपणक संतोषिकरून राहत झाला". ही कथा अवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा २६.

याहि देवि स्वदोषघ्नं यदि जानासि भाषितुम् ।

5

स्वपती रत्नदेवीव प्राप्ता जारद्वयान्विता ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं जलोद नमिं नगरींत चेमराज नमिं राजपुत्र राहत होता, त्याची स्त्री रत्नदेवी सुंदर व व्यभिचारिणी होती, ती देवराज नमिं ग्रामा- धिपति व त्याचा पुत्र धवलाच या उभयतांबरोबर क्रीडा करीत 10 असे. असें असतां एके दिवशीं रत्नदेवीचा भतार बाहेर गेला असतां प्रथम धवलाच आला; मागाहून अर्धघटिकेचे अवकाशानें त्याचा पिता देवराज तोही भोगार्थ आला. तेझां रत्नदेवीनें ध- वलाच यास लपवून देवराज याजबराबर क्रीडा करूं लागली; इतक्यांत रत्नदेवीचा पति बाहेरून घरीं आला; त्या समयीं रत्न- 15 देवी देवराज याजवर क्रोधायमान होऊन म्हणत्ये कीं: ,येथें कोणास शोधितोस? आमचे घरीं कोणी आला नाही' असें बोलून देवराजास हातीं धरून बाहेर घालविती झाली. नंतर चेमराज याणें विचारिलें कीं: ,याजवर क्रोध किमर्थ केलास?' मग तिणें धवलाच यास बाहेर काढून पतीस दाखविला, आणि 20 एकांतीं बोलली कीं: ,याचे बापाबराबर कलह होऊन बाप मा- रील या भयानें हा धवलाच आपले घरीं आला, तो मीं लपवून ठेविला होता; त्याचे शोधास देवराज आला, यास्तव मीं त्यास रागेभरून बाहेर घालविला'. असें एकीकडे बोलून धवलाच यासही आपले घरीं जावें असें सांगून आपल्या घरांतून घालविती 25

झाली. नंतर चेमराज यास बडत संतोष झाला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा २७.

रश्मि गच्छ कामं त्वं न ते विघ्नं करोम्यहम् ।

5

मोहिनीव समर्था चेज्जारगोपनकर्मणि ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी शंकरपूर गांवीं अहि नमिं वाणी राहत होता, त्याची स्त्री मोहिनी, ती कुमूर्ख धूर्त याजबरोबर क्रीडा करीत असे. हें पतीस समजल्यानंतर स्त्रीस बाहेर जावयाविषयीं निषेध करून आपले समीप
10 बाळगीत असे; याप्रमाणें असतां मोहिनीनें धूर्त यास सांगून संकेत केला, आणि आपण रात्री पलंगावरून खालीं उतरून निजली. त्या समयीं धूर्तही येऊन तिजबरोबर क्रीडा करूं लागला. त्या समयीं अहि वाणी जागा होऊन शीघ्र धूर्ताचें शिझ धरिता झाला आणि स्त्रीस म्हणाला कीं: ,सत्वर उठून दिवा लावावा,
15 मीं चोर धरिला आहे‘. हें ऐकून मोहिनी म्हणाली कीं: ,आंधारांतून बाहेर जावयास मी भय पावतें; तर मी चोरास धरितें, तुम्हीं शीघ्र बाहेर जाऊन दिवा लावावा‘, याप्रमाणें बोलली. त्यानंतर अहि याणें चोर तिचे हातीं देऊन आपण दिवा लाऊन आणावा म्हणून गेला. इकडे तिणें कुमूर्ख धूर्त यास
20 बाहेर घालवून पलंगासमीप गार्दचें वासरूं आणिलें आणि त्याची जीभ धरून आपण निजली; त्या समयीं अहि वाणी हातांत काठी घेऊन दिवा आणून पाहिलें; तों गार्दचें वत्स त्याची जीभ धरून स्त्री निजली आहे. नंतर तिजला जागी करून विचारिलें कीं: ,हैं काय?‘ तेझां तिणें सांगितलें कीं: ,तुम्हीं माझे हातीं काय
25 दिलें तें धरून भयास्तव डोळे झांकून निजलें हातें; परंतु हैं

आपल्या नाईचें वत्स त्यास बुधा लागली म्हणून पुढें येऊन माझी मांडी चाटली; तेझां कळ पडली, ती मला निद्रेचे योगेंकरून समजली नाहीं'. असें बोलून वत्स सोडिलें, आणि पतीची निर्भर्त्सना केली; तोही लज्जित होऊन निद्रा करिता झाला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली. 5

कथा २८.

छशोदरि प्रयाहि त्वं कर्तुं जानासि वा यदि ।

जरसे भर्तरि पूर्वं यथा देविकया कृतम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं: „पूर्वी कुंडाच यामाचेठायीं जरस कुटुंबी राहत होता, तो महामूर्ख; 10 त्याची स्त्री देविका व्यभिचारिणी, ती प्रभाकर ब्राह्मणाबरोबर विवद्याचे वृत्ताखालीं व्यभिचार करीत असे. हें वर्तमान जरस याणें कर्णोपकर्णी ऐकून, तें सत्य किं वा मिथ्या हें पाहवें' यास्तव एके दिवशीं विवद्याचे झाडावर जाऊन बसला. तो देविकेनें वृत्ताखालीं प्रभाकर यास आहूण व्यभिचार करिती झाली. नंतर 15 प्रभाकर याणें तिचा पति झाडावर बसला आहे हें पाहून दूर बेला आणि एका झाडाखालीं लपून बसला; इकडे जरस देविकेचा पति खालीं उतरून स्त्रीस म्हणाला कीं: ,बडत दिवस चुकवीत होतीस, परंतु आज कुकर्मांत सांपडलीस; तूं दुसऱ्या पुरुषाबरोबर जित्ये येऊन हें कर्म करित्येस तर आज या गोष्टीविषयीं तुझें 20 पारिपत्य करितों'. तेझां देविकेनें उत्तर केलें कीं: ,मीं तर कुकर्म केलें नाहीं श्रेतास जातांना वाटेस उष्ण लागलें म्हणून येथें बस- माच बसलें; असें असतां, तुम्हांस विपरीत भासलें; तस्मात या वृत्ताचा कांहीं मुण आहे'. तेझां जरस म्हणाला कीं: ,आतां मी खालीं बसलों, तूं वर जाऊन पाहा'. तेझां देविका झाडावर 25

चढून बसली आणि खालीं भर्त्याकडे पाहून म्हणाली कीं : ,बडत दिवस मजपार्शीं प्रतिज्ञा करीत होतां, परंतु आज दुसरे स्त्रीजवळ गेलां, ही तुमची चोरी आज सांपडली. असें बोलून जरसावर क्रोध करिती झाली; तेझां जरस आपले ठिकाणीं लज्जित होऊन 5 तिचें समाधान करिता झाला आणि तिला घेऊन घरास जाता झाला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा २९.

ब्रज देवि परं जारं कर्तुं जानासि चेत्तथा ।

निजजारस्य गुप्त्यर्थं यथा सुन्दरिणा कृतम् ॥

- 10 दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक बोलत आहे कीं : „पूर्वीं शिद्ध ग्रामीं महाधन नमिं सावकार राहत होता, त्याची स्त्री सुंदरी मोहन धूर्त याजबरोबर व्यभिचार करीत असे. तेझां एके दिवशीं मोहन आला : इतक्यांत महाधनही मागून येतो, हें सुंदरीनें पाहिलें. मग मोहनास शिक्कांत नय बसविलें आणि शिकें माडीस 15 लोंबत ठेविलें : आणि आपण त्वरेनें बाहेर येऊन महाधनास म्हणाली कीं : ,स्वामी ! नागवें भूत येऊन शिक्कांत बसलें आहे, त्यास कोणी भूतवैदास सत्वर आणावा. हें महाधन याणें ऐकून विचार न करितां भूतवैदाच्या घरास गेला; इतक्यांत सुंदरीनें मोहनास खालीं उतरून बाहेर घालविला, आणि महाधन भूतवैद 20 घेऊन आला. त्यास म्हणाली कीं : ,तुम्ही यावयाचे पूर्वींच भूत पळोन गेलें. नंतर भूतवैद आपले घरास गेला, आणि महाधन वैदाची स्तुति करून संतुष्ट झाला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३०.

गच्छ देवि विरुद्धं ते गमनं न मतं मम ।

विषमे यदि वेत्सि त्वमुत्तरं मूलदेववत् ॥

पूर्वीं भयंकर श्मशानाचेठायीं करत्क व वेताळ अशीं दोन पिशाचीं राहत होतीं, त्यांस धूमप्रभा व मेघप्रभा ह्या दोन स्त्रिया 5 अकस्मात प्राप्त झाल्यानंतर भूतांचा परस्परें त्या स्त्रियांविषयीं कलह होऊं लागला. इतक्यांत मूलदेव ब्राह्मण त्या मार्गांत जात होता त्यासमीप जाऊन त्यास विचारिलें कीं : ,ह्या दोन स्त्रिया आहेत यांतून आम्हास उभयतांतून कोणास कोणती योग्य आहे? हें यथार्थ सांगावें. तेझां ब्राह्मण सत्यवादी, सुशील, परंतु समय 10 विपरीत जाणून सांगितलें कीं : ,ज्याचे चित्तास जी चांगली भासेल ती त्याहिं घ्यावी. असें बोलून ब्राह्मण पिशाचांचे हातून मुक्त होऊन स्वगृहाप्रत जाता झाला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३१.

15

यथेच्छं व्रज कल्याणि यथेच्छसि व्रजोदरि ।

शशकस्य वने बुद्धिरसि चेदात्मरचणे ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं : „पूर्वीं मधुर वनाचेठायीं पिंगल नामें सिंह राहत होता, तो अरखांतील पशु माहं लागला. तेझां त्यांणीं सिंहासमीप जाऊन नेम केला कीं : 20 ,आम्ही तुजला प्रतिदिवशीं एक पशु देत जाऊं आणि त्यां सर्वांचें रक्षण करावें. तें सिंहानें मान्य केलें. नंतर एके दिवशीं ससाची पाळी आली; तेझां ससा याहिं विचार करून प्रातःकाळीं जाव-याचा नेम टाकून मध्याह्नाळीं भीत भीत गेला; त्यास सिंहानें विचारिलें कीं : ,तुला विलंब कां लागला? याउपर मी चमा

करणार नाही'. ससा म्हणाला कीः ,स्वामी! हा अपराध मज-
 कडे नाही; आम्ही पांच ससे तुमच्या नेमाप्रमाणे येत असतां
 मार्गो दुसरा सिंह आला, त्यास आम्हीं तुमची दाही दिली
 असतां चार ससे भचिते; मीमात्र पळून स्वामीस सर्व वर्तमान
 5 सांगायला आलों; त्यास या गोष्टीचा विचार न केल्यास दो-
 षांचा निर्वाह आम्हीं गरीबांनीं कोटून करावा?' हें श्रवण करून
 सिंह म्हणाला कीः ,माझे वनांत दुसरा सिंह येऊन माझीं वनचरें
 भचितो, हें ठीक दिसत नाही; तर आधीं सिंहाचें पारिपत्य
 करीन, मग भोजन होईल. त्यास सिंह कोठें आहे? तो दाख-
 10 वणें'. नंतर ससा याणें एक खोल आड पाहून तेथें सिंहास
 नेऊन दाखविला आणि म्हणाला कीः ,आतांच आपले भयंकरून
 विहिरींत नेला'. मग सिंहांनें आडांत आपलें प्रतिबिंब पाहून
 दुसरा सिंह आहे असें मानून सक्रोध झाला, आणि त्यास मारा-
 वयास आडांत उडी टाकिली आणि मृत्यु पावला. ही गोष्ट ऐकून
 15 वनचरांस समाधान झालें, आणि परम संतोषेंकरून राहिलीं".
 ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन करिती झाली.

कथा ३२.

वाहि देवि मनो यत्र रमते कमलानने ।

राजिनीव विजानासि वक्तुं धूलिप्रदर्शने ॥

20 दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीः „पूर्वीं शां-
 तिपुरीचेठायीं केशव शेटवाणी राहत होता, त्याचो स्त्री मोहिनी,
 पुत्र सोमक आणि पुत्रस्त्री राजिनी, परम सुंदर, परंतु व्यभिचा-
 रिणी. असें असतां एके समयीं तिची सासू मोहिनी इथें काहीं
 द्रव्य देऊन बह्म आश्रयाकरितां राजिनीस बाजारांत पाठविली.
 25 तिथें बाजारांत बह्म घेऊन येतेंसमयीं परपुरुष पाहिला; त्याजबरोबर

संकेते करून गहं वाखाचे दुकानापुढें बाजारांत ठेवून आपण संके-
ताप्रमाणें त्या खळीं जाऊन क्रीडा करिती झाली. त्या समयांत
वाणी याणें मोटेतील गहं घेऊन त्यांत धूळ बांधून ठेविली.
राजिनीनें दोन घटिका क्रीडा करून घाबरें पणें येऊन तशीच
मातीची मोट उचलून घेतली. नंतर सासूनें मोट सोडून गहं 5
पाहं लागली, तों धूळ पाहिली. तेझां राजिनीनें सांगितलं कीं:
,बाजाराचे रस्त्यांत माझे हातून पैसा खालीं पडला; त्याचा शोध
करावयाखव ही माती जमा करून आणिली आहे'. मग मोहि-
नीनें पैसा हरपला हें पाहून खिन्न होऊन उगीच राहिली“. ही
कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन करिती झाली. 10

कथा ३३.

को दोषो गमनाहेवि वेत्ति चेत्कर्तुमुत्तरम् ।

अतीव जारिणी यद्वद्रभिका पतिसंनिधौ ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं शंकर-
पुराचेठायीं शंकर माळी भाग्यवंत राहत होता, त्याची स्त्री 15
रंभिका अति व्यभिचारिणी असे. एकदां आद्यदिवशीं रंभिकेनें
आपले उपपति चार परसरें न कळतां भोजनास बोलाविले,
आणि शंकर याणें आपले जातीचे चार माळी बोलाविले. इकडे
उपपतीमध्ये प्रथम वाणी भोजनास आला; त्याचें अर्धस्नान होते-
समयीं सुतार येता झाला. तेझां वाणी यास वेकूची खोली 20
बडत जुनी होती त्यांत लपवून ठेविला. नंतर सुतार स्नान
करितो; इतक्यांत तरळनामा तिसरा आला. तेझां सुतारही
वाणी याचे खोलींत लपविला. नंतर तरळ स्नान करित आहे;
इतक्यांत बलाधिप चवघा आला. तेझां तरळास भांड्याची खोली
होती, तेथें ठेविला; बलाधिप याचे स्नानाचे संधीस चार माळी 25

- घेऊन शंकरही येता झाला. तेझां बलाधिपास नेऊन तिघे जेथें बसविले होते त्या खोलीवर वेकूची माडी होती तेथें बसविला. तों इकडे सायंकाळ झाला. तेझां रंभिकेनें त्वरा करून माळी यांस भोजनास देऊन चवघे आपले उपपति होते त्यांस पृथक् पृथक्
- 5 अन्न नेऊन देती झाली. सर्व भोजनास बसविले; इतक्यांत वाणी याणें खीर उष्ण लागली म्हणून फूत्कार केला. तेझां सुतार व तरळ यांस सर्प आला असें भासून आपलीं ताटें मसकावर घेऊन उभे राहिले: ते समयीं माडीस ताटें लागून वेकू हालले; नंतर माडीवर बलाधिप होता, त्यास कोणी तरी धरावयास
- 10 आले: हा भाव उत्पन्न होऊन धांव मारून माडीखालीं उडी टाकिली; तों माडी पडूं लागली म्हणून वाणी, सुतार व तरळ असे तिघेही खोलीतून बाहेर पडून पळाले आणि चवघेही आपले घरास गेले. इकडे ,काय गडबड आहे?’ म्हणून शंकर भोजन करीत होतां तो मंडळीसहवर्तमान भोजन टाकून उठला आणि
- 15 बाहेर पाहिलें, तों आंधारांत कांहीं दिसलें नाहीं. मग शंकर याणें स्त्रीस विचारिलें कीं: ,कोण बाहेर गेल्यासारखें दिसलें: हें काय?’ ते समयीं रंभिकेनें उत्तर केलें कीं: ,स्वामी! आज तुम्ही भोजनास सायंकाळ केलां, तेझां कालातिक्रम झाला व भक्तिहीन आड केलें: यास्तव क्रोधिकरून तुमचे वडील आड्यास
- 20 आले होते ते विमुख होऊन उपोषित गेले: नाहीं तर आपले खोलीतून कोण बाहेर निघणार?! तस्मात् उदयीक पुनः आड करावें. हें शंकर याणें सत्य मानून दुसरे दिवशीं आड केलें“. ही कथा अवल कळून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३४.

याहि देवि गता वेत्ति यदि भामिनि भाषितुम् ।

कुमार्थे स्वपटं दत्त्वा यथोक्तं शशुना पुरा ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं: „कोणीएक नगरीं शंभुनामा ब्राह्मण बूतप्रिय राहत होता, तो एके दिवशीं 5 ग्रामांतरास जात होता; तो मार्गांत शेताचे बांधावर शेत रचावयास एक स्त्री बसली होती; तिजला पाहून समीप आला आणि तिजला तांबूल देऊन तिशीं उपभोग केला. नंतर तिणें त्याचें वस्त्र घेतलें, तें मागावयास लागला; तेव्हां तिणें वस्त्र न देतां घरास जाऊं लागली. नंतर शंभु याणें शेतांतील जेव्हाच्यांचीं 10 कणसें घेऊन मागे लागला आणि गावचे लोकांस म्हणाला कीं: ,पांच कणसें मीं घेतलीं, यास्तव इणें माझें वस्त्र पांच रुपयांचें घेतलें; हा तुमचे गांवचा न्याय कीं काय?‘ नंतर सर्वांनीं तिजकडून वस्त्र ब्राह्मणास देविलें; नंतर तिणें लज्जेस्तव पूर्ववृत्तांत न सांगतां वस्त्र दिलें, आणि ब्राह्मण वस्त्र घेऊन घरास आला“. 15 ही कथा अरण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३५.

गच्छ देवि न ते दोषो यदि तत्र गता सती ।

स्वार्थं कर्तुं विजानासि तिलक्रयकरो यथा ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं: „पूर्वीं को- 20 णीएक सांबनामा वाणी तीळखरेदी करावयाकरितां ग्रामांतरास जाऊन तेथें भांडशालीक वाणी याजपाशीं विचारिलें; त्याणें ,तीळ लागतील ते देतो‘ असें बोलून सांब वाणी यास आपले घरीं भोजनास नेलें. त्याणें भांडशालीक याची स्त्री सुंदर पाहून तिला आपली हिर्याची आंगठी देऊन भोग करिता झाला. नंतर बाहेर 25

येऊन भांडशालीक यास म्हणाला कीं: ,आम्हास शंभर खंडी तीळ बावयाचा करार केला आहे, ते बावे'. नंतर भांडशालीक म्हणाला कीं: ,करार कोणी केला आहे?' तेझां सांब वाणी बोलिला कीं: ,पूर्वी शंभर खंडीचा निश्चय करून तुझे स्त्रीणिं माझे हातांतील आंगठी घेतली असतां तीळ बावयास विवाद करितोस? हें सावकारास उचित नाही'. तेझां भांडशालीकानिं पुचास आपले स्त्रीकडे पाठवून आंगठी आणविली, आणि स्त्रीस म्हणाला कीं: ,आम्हास न कळतां व्यवहाराचा निश्चय करितेस, येथेंकरून स्वार्थ होणार नाही' असें बोलून सांब वाणी यास आंगठी व कराराप्रमाणें तीळ देता झाला. ही कथा सांगून शुक म्हणाला कीं: „हें चातुर्य तुजला असेल तर मुखेंकरून जावें“. हें ऐकून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३६.

त्वया सुखेन गन्तव्यं तं जारं प्रति सत्वरम् ।

जानासि त्वं जयन्तीव यदि वक्तुं सदुत्तरम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी सरड गावीं शूरपाळ पाटील राहत होता, त्याची स्त्री जयन्ती नित्य आपल्यास पीतांबराची चोळी मागत असे. तेझां शूरपाळ म्हणाला कीं: ,पीतांबर म्हणजे काय? हें आमचे घरीं कोणालाही ठाऊक नाही, तर त्याची कंचुकी कोठून घ्यावी?' असें बोलून नंतर दुसरे दिवशीं शूरपाळ गांवकरी यांचे मंडळींत जाते समयीं जयन्तीनें सभेंत जाऊन शूरपाळ यास बोलली कीं: ,आपले घरीं शिजली नासली भाकर आहे, ती भचावयास चलावें'. हें शूरपाळ याणें ऐकून घरीं येऊन स्त्रीस म्हणाला कीं: ,चौघांत येऊन तूं काय बोललीस? तेथेंकरून मजला लघुत्व प्राप्त झालें; तर मी तुला पीतां-

बराची चौळी देतो, परंतु बोलिली आहेस ते असत्य करावे' असें बोलून तिजला कंचुकी देता झाला. तेझां तिणें सांगितलें कीं: ,उदयीक मी येऊन हें वचन बोलें; त्या वेळीं तुम्हीं गांव-करी जवळ बसले असतील त्यांस घरीं घेऊन यावे'. नंतर शूर-पाळ याणें दुसरे दिवशीं तसेंच केलें. तेझां जयंतीनें जेवणाचें 5 साहित्य उत्तम करून भतारासहित गांवकरी यांस जेवावयास उत्तम वाढिलें. ते सर्वांनीं पाहून म्हणाले कीं: ,ही स्वभावेकरून उडट आहे, याजकरितां शूरपाळ यास मनस्वी बोलले, परंतु कर्तृत्व चांगलें आहे'. असें ऐकून शूरपाळ संतोष पावला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयण करिती झाली. 10

कथा ३७.

यथेष्टं व्रज कल्याणि न ते दोषो ऽस्ति कश्चन ।

लाङ्गलीव विज्ञानासि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं: ,पूर्वी संगम गावीं एक कुटुंबी दुर्बल शिरपति राहत होता, त्याचे शेतास 15 सरकती तर्पणशाली, तो शेताची चांगली व्यवस्था करित असे. त्यास भोजनास शिरपतीची स्त्री लागली नांमें घेऊन जात असे; तेथें भोजनानंतर दोघांचा संगही होऊं लागला. हें वर्तमान शिरपतीनें ऐकून पाहावयाकरितां स्त्रीस न कळतां तो दुसरे शेतांत दूर जाऊन लपून बसला. याचे पूर्वी उभयतांचा संग झाला. 20 नंतर, शिरपतीनें पाहिलें व त्यासही लागलीनें पाहून तर्पणशाली याजवर रागिंभरून म्हणाली कीं: ,शेतांत नागर चालवीत नाहीस; परंतु हें मी पतीस सांगेन'. तेझां तो तर्पणशाली समजून म्हणाला कीं: ,नागर मीं घरावा आणि शेताचें काम करावे आणि तुझे पतीस अर्धा वांटा द्यावा; अशी सरकत मजला पुरवत नाही; 25

तूं आपले पतीस सांग'. हें शिरपतीनें ऐकून विचार केला कीं : ,या उभयतांचे कलहाचें भाषण होत आहे, तेह्नां समागम कसा घडला? तस्मात व्यभिचाराविषयीं ऐकिलें तें असत्य' असें मानून घरास गेला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

5

कथा ३८.

यत्रैच्छसि ततो गच्छ विप्रस्तेव प्रभावति ।

स्वहितं कुर्वतो देवि को विघ्नं कर्तुमर्हति ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं : „पूर्वीं प्रियंवद नाम एक ब्राह्मण मार्गस्थ जात असतां गोविंदनामा वाणी
 10 राहत होता, त्याचे घरीं रात्री राहावयास गेला; त्याची स्त्री सुंदर व व्यभिचारिणी होती, तिजबरोबर प्रियंवदानें भोग करावयास्तव आपली आंगठी दिधली, आणि भोग झाल्यावर आंगठी मागूं लागला: तीं सुंदरी देईना. यास्तव तसाच उठून मोडकी खाट होती तिजवर येऊन निजला आणि पहाटेस एक खाटेचा
 15 पाय मोडून घेऊन वाऱ्याजवळ आला आणि म्हणाला कीं : ,हा खाटेचा पाय मीं मोडिला म्हणून माझी आंगठी उशाकडे पिश्वीत होती ती तुझे स्त्रीनें घेतली आणि आतां देत नाहीं: हा धर्म को काय?' असें वचन वाऱ्यानें ऐकून आपले स्त्रीवर रागेंभरून आंगठी देवविली; तिणें लज्जेस्तव कांहीं न बोलतां आंगठी ब्राह्म-
 20 णास दिली; ती घेऊन ब्राह्मण घरास गेला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३९.

याहि देवि परं जारं कुर्व वाञ्छितमादरात् ।

यदि वक्तुं विजानासि तुलाहङ्गधरो यथा ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी कुं-
टिणीपुरींत भूधर वाणी राहत होता, तो पुण्यत्रयेकरून दरिद्री
होऊन देशांतरास गेला. जाते समयीं शेजारी वाण्याचे घरीं
लोखंडी घट ठेवून गेला. पुनः कांहीं दिवशीं द्रव्यसाधन करून
आला; तेझां शेजारी याजवळ घट मागूं लागला. तेझां त्याणें 5
उत्तर केलें कीं: ,तुझा लोखंडी घट उंदीरानें भक्षिला'. नंतर
प्रतरणेची गोष्ट भूधरानें ऐकून शेजारीचा पुत्र भोजनार्थ आपले
घरीं नेऊन लपविला. नंतर शेजारी शोधाय आला; तेझां त्यास
सांगितलें कीं: ,तुझा पुत्र गिधड याणें नेला'. हें ऐकून शेजारी
याणें राजद्वारीं जाऊन फिर्याद केली. ते समयीं राजाधिकारी 10
याणें भूधरास आणून विचारिलें; तेझां भूधरानें उत्तर केलें कीं:
,महाराज! लोखंडी घट उंदीरानें भक्षिला हें जर खरें तर गिधड
हत्तीस नेईल; मग मुलगा नेला यांत आश्चर्य काय?' हें ऐकून
शेजारीस न्यायकर्ते याणीं फजीत करून लोखंडी घट भूधरास
देवविला आणि भूधरापासून शेजारी यास पुत्र देवविला“. ही 15
कथा सांगून शुक म्हणाला कीं: „हें चातुर्थ तुजला असेल तर
जावें“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ४०.

गच्छ त्वं कुरु चाभीष्टं नान्तरायं करोम्यहम् ।

सुबुद्धिरिव चेद्वक्तुं विजानासि स्वकार्यतः ॥

20

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी एके
नगरींत सुबुद्धि व कुबुद्धि असे दोघे राहत होते, त्यांतून सुबुद्धि
देशांतरास गेला व कुबुद्धि त्याचे स्त्रीबरोबर कुकर्म आचरूं लागला.
कांहीं दिवशीं सुबुद्धि द्रव्यसंपादन करून घरीं आला. नंतर
कुबुद्धीनें कपटभाव दाखविला आणि विचारिलें कीं: ,तूं काय 25

आश्चर्य पाहिलेंस?‘ मग सुबुडि म्हणाला कीं : ,सरस्वती नदीचे तीरीं एके आडांत आंब्याचे झाडावर अकाळीं एक आंबा पाहिला. मग कुबुडि म्हणाला कीं : ,हैं असत्य आहे; याविषयीं तुझी व माझी प्रतिज्ञा: जर हैं सत्य आहे तर तूं माझे घरीं येऊन दोहों हातीं जें नेतां येईल तें न्याविं, आणि असत्य झाल्यास मी नेईन. मग रात्री कुबुडिनें जाऊन आंबा होता तो काढून घेतला. नंतर दुसरे दिवशीं दोघे पाहावयास गेले, तेथें सुबुडिनें पाहिलें, तो आंबा नाही; नंतर कुबुडि म्हणाला कीं : ,आतां काय कराविं?‘ तेझां सुबुडि यास त्याचा भाव समजला कीं : ,आपले स्त्रीचेठायीं 10 कुबुडिचा लोभ आहे. मग सुबुडिनें घरीं येऊन त्वरेनें आपली स्त्री व वस्त्रभाव घरांतून काढून दुसरे ठिकाणीं नेऊन ठेविलीं आणि कुबुडिंस आणून चीघांचे विद्यमानें आपली प्रतिज्ञा सांगता झाला. तेझां कुबुडि स्त्रीलोभेंकरून घरांत गेला, तो स्त्री नाही. मग माडीवर असेल म्हणून चढावयाकरितां शिडी दोहों हातीं 15 घेतली; तेझां सुबुडि म्हणाला कीं : ,प्रतिज्ञा सिद्ध झाली; आतां शिडी घेऊन जाविं. नंतर कुबुडि सखेद होऊन घराबाहेर आला; त्या समयीं सर्व जनांनीं त्याचा धिक्कार केला. नंतर तो आपले घरास गेला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

20

कथा ४१.

युक्तं ते गमनं देवि यदि तच्च गता सती ।

संकटे वेत्ति वक्तुं त्वं किंचिद्विप्रवरो यथा ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं : „पूर्वीं पंच-
 पूर नगराचेठायीं शुभमर्दन म्हणून राजा होता, त्याची कन्या 25 मदनलतिका; तीस मदनवध्या होऊन कंठ दग्ध झाला. तेझां वैद्यास औषधास्तव राजानें दवंडी पिटविली : ,कन्येस जो वरें

करील त्याचें दरिद्र दूर करीन'. मग हें वृत्त एके स्त्रीनें ऐकून आपले पतीस निवेदिलें. तें त्याणें ऐकून राजग्रहीं गेला आणि कन्येस पाहून ,पिशाचाचा उपद्रव आहे' म्हणून सांगितलें. नंतर मंगेंकरून वरी करावयास मंडळ करून पूजेचा खटाटोप बळत केला आणि परीचा पाहिली; तेझां ती मदनपीडिनें व्याप्त आहे 5 असें पाहून मनस्वी मंचाची गडबड दोन घटिकापर्यंत मोठ्यानें बोलिला; तें पाहून मदनलतिका विस्मय होऊन हसली, हसावयाचे वेगेंकरून गलगंधि फुटली आणि राजकन्या स्वस्थ झाली. नंतर तो ब्राह्मण राजानें दरिद्ररहित केला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली. 10

कथा ४२.

सुखेन याहि भोगाय जारं सर्वाङ्गसुन्दरि ।

वेत्ति चेद्वाघ्रमारीव शार्दूलै वक्तुमश्रुतम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं देव-यामीं सिंह नामें पाटील राहत होता, त्याची स्त्री कलहप्रिया. 15 तिणें एके समयीं पतीबरोबर कलह करून दोघे पुत्र घेऊन आपले बापाचे घरीं चालिली; मार्गीं जात असतां एका अरण्यांत व्याघ्र पाहिला, तो ह्या तिघांस पाहून आनंद पावला व पुच्छ भूमीवर आपटूं लागला. त्या वेळीं धांवते समयीं कलहप्रियेनें आपले पुत्रांस घेऊन प्राणसंकटीं म्हणाली कीं: ,अरे मूर्खीनें! तुम्ही पृथक् 20 पृथक् व्याघ्र भचावयास कलह किमर्थ करितां? प्रसूत एक व्याघ्र आला आहे, त्याचा विभाग अर्धा अर्धा भचावा; मग दुसराही सांपडेल'. इतकें ऐकून व्याघ्रानें विचार केला कीं: ,ही व्याघ्रमारी आहे; पुढें जेलां तरी मजला पुत्रांकडून मारवील; तत्कात फळूनच

जावें, हें उत्तम आहे'. असें ध्यानांत आणून मोठ्या वेगकऱून पळता झाला". ही कथा ऐकून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ४३.

ब्रज देवि सुयुक्तं ते गमनं गजगामिति ।

5 यथाप्रसङ्गं ते बुद्धिर्व्याघ्रमार्था यथास्ति चेत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „तो व्याघ्र पकून जात असतां मार्गांत जंबुक भेटला, त्याणें विचारिलें कीं: ,अरे पळतोस कां?' तेझां व्याघ्र म्हणाला कीं: ,अरे मूर्खा! विचारितोस काय? अरण्यांत व्याघ्रमारी आली आहे'. हें ऐकून 10 जंबुक बोलिला कीं: ,ती मजला दाखवावी; मनुष्यापासून तूं भय पावलास, हें तुला योग्य नव्हे'. मग तो जंबुक व्याघ्रास घेऊन पुनः कलहप्रियेजवळ आला. तेझां तिणें पाहिलें, तो जंबुकानें व्याघ्रास आणिलें; मग कल्याणा कऱून जंबुकास म्हणाली कीं: ,अरे धूर्ता! तुजकडे तीन व्याघ्र येणें, त्यांतून एक देऊन मजला समजा- 15 वितोस: परंतु मी ऐकणार नाही' असें ऐकतांच व्याघ्र पकून चालिला; जाते समयीं जंबुक जवळ होता तो आपटून त्याचे मुखांतून रक्त वाहूं लागलें". ही कथा श्रवण कऱून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ४४.

20 गच्छ देवि न ते विघ्नं कर्तुं योग्यो ऽस्मि भामिनि ।

संकटे समनुप्राप्ति जम्बुकस्त्रेव चेन्नति: ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „जंबुक व्याघ्रानें कंठाचेठायीं धरिला होता तो घाबरा होऊन प्राणसंकट झालें, तथापि कसेही कऱून प्राण रचावा? यास्तव व्याघ्र दूर 25 जाऊन उभा राहावयाचे समयीं जंबुकानें हास्य केलें; तेझां व्याघ्रानें

विचारिलें कीं : , किमर्थ हसतोस ? ' नंतर जंबुक म्हणाला कीं : , ती व्याघ्रमारी मोठी धूर्त आहे, हें मजला समजलें; तिणें मजला भचावयाचें योजिलें होतें, परंतु तुझे प्रसादिकरून प्राण वांचलें; नाहीं तर आज मरण पावलों होतो; व्याघ्रमारी पाठीस लागून येत्वे असें चित्तांत आणून हसलों. ' हें व्याघ्रानें श्रवण करून सं- 5 तोषानें जंबुक सोडिला. ' ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ४५.

समयो ऽयं सुखं भोक्तुं तव भामिनि सुन्दरि ।

तथा त्वं वेत्ति चेत्कर्तुं विष्णुशर्मा द्विजो यथा ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं : , पूर्वीं विशाल 10 नगरीचेठायीं अरिंदम राजा राज्य करीत असतां तेथें विष्णुशर्मा ब्राह्मण विषयासक्त आणि स्त्रीरहित आणि व्यभिचारिणींस परम दुःसह राहत होता; त्याचा पराजय करावयास वेश्सेस सामर्थ्य नाहीं, मग इतर स्त्रियांची कथा काय ? असें असतां विचारित विचारित वेंझा तेथें राहत होती, तिणें ह्या ब्राह्मणाजवळ सोळा 15 मोहरा आहेत असें ऐकून त्यास आपले घरीं बोलावून नेला आणि प्रतिज्ञा केली कीं : , आज संपूर्ण रात्री मध्यें माझा पराजय झाला तर माझें द्रव्य आहे याचा चतुर्थांश तुजला देईन, नाहीं तर तुझा मोहरा घेऊन तुजला सेवक करीन; प्रातःकाळ म्हणजे कुकट शब्द करितो तो शब्द झाला म्हणजे तुझा पराजय झाला. ' असा 20 निश्चय करून नंतर तांबूल देणें व गोष्टींत दोन प्रहर रात्र गेली. तेझां वेश्सेनें सखीसमीप घेऊन तिजला सांगितलें कीं : , मध्यरात्री- नंतर पिंपळाचे वृचावर जाऊन कुकटासारखा शब्द करावा म्हणजे मी प्रातःकाळ झाला म्हणून ब्राह्मणास बाहेर घालवीन. ' असा निश्चय केला. नंतर कुंठलीनें पिंपळाचे वृचावर चढून 25

कुक्कुटासारिखा शब्द केला; तों इकडे संयोगानंतर दोन घटिकाही
 वेश्णेनें, प्रातःकाळ झाला' असें म्हणून ब्राह्मणाचा धिक्कार करून
 बाहेर घालविला. ब्राह्मण बाहेर येऊन पाहतो, तों कुटीण झा-
 डावर बसून शब्द करित्ये असें पाहून तिजला दगड मारून खालीं
 5 पाडिली, आणि प्रातःकाळ होतांच राजास सांगून वेश्णेपासून
 चतुर्थांश द्रव्य घेता झाला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन
 करिती झाली.

कथा ४६.

यथेच्छं ब्रज भद्रे वै यदि वेत्ति त्वमुत्तरम् ।

10 यथा कारागरानाथः छतवान्भूतनिग्रहे ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं वत्स
 नगराचेठायीं शांतधर्म दरिद्री ब्राह्मण राहत होता, त्याची स्त्री
 कारागरा कर्कशा सर्वलोकांस कलह करून संताप करणारी अशी
 होती. त्या ब्राह्मणाचे घरीं महाक्रूर ब्रह्मराचस राहत होता, तो
 15 कारागरेचे भयानिं अरण्यांत पळून गेला. इकडे ब्राह्मण एके समयीं
 स्त्रीचे संतापेकरून घराहून निघून चालिला; तों अरण्यांत गेला;
 तेथें ब्रह्मराचसाची भेट झाली. नंतर, माझे घरीं आज अतिथि
 झविं' असें ब्रह्मराचसानें सांगितलें. तेझां ब्राह्मण म्हणाला कीं:
 ,मी कारागरेचे संतापें बाहेर निघालों आहे, त्यास मारावयाचें
 20 असल्यास सत्वर मारविं'. मग ब्रह्मराचस म्हणाला कीं: ,तूं
 मजपासून काडीमात्र भय न धराविं; मी तुझे घरीं राहत होतीं,
 परंतु कारागरेचे भयास्तव पळून आलों; त्यास मृगवती नगरी-
 चेठायीं मदन राजा, त्याची कन्या मृगलोचता आहे, तिजला मी
 जाऊन उपद्रव करितों, ती तुजवांचून बरी होणार नाहीं, याज-
 25 करितां तूं तेथें जाऊन राजकन्या व राज्याचा चतुर्थांश मागावा,
 आणि त्या राजानें कबूल केव्हांनंतर उभीच विभूत तिजवर टाक

म्हणजे मी जाईनः या युक्तीनें तुजला एकवेळ वज्रत द्रव्य देईन ; मग तूं आपले घरीं जावें. असें बोलून त्या ब्रह्मराक्षसाने फरा-
ळास देऊन आपण राजकन्येस उपद्रव करूं लागला. तेझां राजानें
नगरांत दवंडी पिटविली कीं : ,कन्येस जो निरुपद्रव करील त्यास
कन्या व राज्याचा चतुर्थांश देईन. त्या समयांत हा ब्राह्मण नग- 5
रांत गेला आणि बोलला कीं : ,मी उपाय करितों. असें बोलून
राजकन्येसमीप गेला आणि कांहीं मंच म्हणून विभूत लाविली ;
तो तत्क्षणेच राजकन्या स्वस्थ झाली ; मग ब्राह्मणास चतुर्थांश राज्य
व कन्या हीं दोन्ही मदन राजा याणें दिल्लीं ; तीं घेऊन ब्राह्मण
संतुष्ट झाला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती 10
झाली.

कथा ४९.

गच्छ देवि परं वेत्सि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ।

यथा कारागरानाथः कृतवान्भूतसंकटे ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं : „तो कारा- 15
गरापति शांतनामा ब्राह्मण राजकन्या घेऊन स्वस्थ राहत असे.
असें असतां पुनः ब्रह्मराक्षसाने घेऊन राजपत्नी सुलोचना तिजला
उपद्रव केला. तेझां राजानें शत्रुघ्नास सांगून पाठविलें, त्याणें
आपले राज्यांत मांत्रिकाचा शोध काढून केशवनामा भूतवैद्य समा-
यमें घेऊन आपण येता झाला. नंतर केशवशर्मा राजपत्नीसमीप 20
जाऊन बसला ; तो ब्रह्मराक्षसाने मोठा शब्द करून केशवास
भयेंकरून पळविलें ; आणि ब्रह्मराक्षसाने कारागरेचे पतीस मुग्नरूपें
जाऊन सांगितलें कीं : ,एकवेळ म्यां तुझें ऐकिलें ; आतां तू आपले
राज्याचा उपभोग करून स्वस्थ राहावें ; माझे वाटेस गेलास तर
मी ऐकणार नाहीं. असें सांगितलें. नंतर इकडे केशवशर्मा 25
पळून गेला असतां राजानें कारागरापतीची प्रार्थना केली कीं :

,आपण स्त्रीचें रक्षण करविं'. तेझां तो बोलिला कीं: ,मीं वारं-
 वार उपद्रव कोठवर सोसावा? परंतु या समयीं उपाय करून
 पाहतों, पुनः करणार नाहीं'. नंतर अवध्यांनीं अवश्व म्हणून
 कारागरापतीस राजग्रहीं आणिला. तेझां कारागरापतीनें विचार
 5 करून ब्रह्मराक्षस राजपत्नीचे आंगीं होता यास्तव तिच्या कानांत
 सांगितलें कीं: ,अरे ब्रह्मराक्षसा! माझी स्त्री कारागरा तुझा व
 माझा शोध करीत येथें माझे घरीं आली आहे: ती येथें येणार'.
 इतकें ब्रह्मराक्षसांनीं ऐकून शीघ्र राजपत्नी सोडून पलायन करिता
 झाला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

10

कथा ४८.

संभोगमाप्नुहि सुखं जरेण सह भामिनि ।

विषमे निर्णयं कर्तुं वेत्सि चेत्संकटारिवत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं राजा
 नंद सार्वभौम राज्य करीत असे; त्याचा प्रधान संकटारि राजाचे
 15 प्रतापेंकरून समस्त राजे पादाक्रांत होऊन राज्य निर्वेध झालें.
 असें असतां एके समयीं राजाचे चित्तांत आलें कीं: ,पृथ्वी निर्द्रव्य
 होऊन सर्व द्रव्य आपलेजवळ येईन असें करावें'. असा विचार
 करून कातड्याचे रुपये चावळूं लागला. ते समयीं प्रधानानें
 निषेध केला; यास्तव सेवकांस आज्ञा केली कीं: ,या प्रधानास
 20 नेऊन मारावें'. मग सेवकांहीं अवश्व म्हणून प्रधानास नेऊन
 उदकरहित एक आड खोल पाहून तेथें ठेविला; त्यास नित्य अन्न
 उदकमात्र पोंचवीत असे. इकडे प्रधान मरण पावला ही हांक
 झाली. असें शत्रूनें ऐकिलें. मग बंगाल देशाचे राजानें प्रधान
 मेला किं वा आहे हें समजखाकरितां दोन घोड्या एकसारख्या
 25 व अलंकारसारखे घालून परीचार्य पाठविल्या कीं: ,यांत आई

व कन्या यांचा निर्णय करून पाठवाव्या'. नंतर राजा नंद याखे
 शालिहोत्र जाणते आणून परीक्षा केली, परंतु समजले नाही. ते
 तेह्नां राजा खिन्न होऊन बसला आणि बोलला कीं: ,या समर्थी
 संकटारि प्रधान असता तर यांची परीक्षा करता'. मग राजानें
 सेवकांस सांगितलें कीं: ,त्या आडांत जाऊन पाहविं, आणि सं- 5
 कटारि जीवंत असल्यास मला सांगविं; मी तेथें येईन'. तेह्नां
 सेवक म्हणाले कीं: ,महाराज! ह्या विहिरींत एक पुरुष आहे,
 परंतु बाहेर येत नाही; आपण तेथें गेल्यास समजेल'. नंतर
 राजा आपण तेथें जाऊन माणसें आडांत घालून संकटारीस का-
 दिलें; आणि राजानें ओळखून संतोषेकरून भेटला आणि बडत 10
 सन्मान केला. मग हें वर्तमान प्रधानास सांगितलें; त्याणें ध्या-
 नांत आणून दोन्ही घोड्यांवर बारगीर बसवून फिरविल्यानंतर
 जीन काढविले आणि मोकळ्या सोडिल्या; ते समर्थी कन्या माते-
 जवळ येऊन बाळचेष्टा करूं लागली; नंतर माता जिद्धेकरून
 कन्येस चाटूं लागली. मग कन्या व माता यांचा निर्णय करून 15
 पाठविल्यावर संकटारि जीवंत आहे असा निश्चयेंकरून बंगालाचा
 राजा स्वस्थ राहिला. नंतर इकडे राजा संकटारि याचे विचारें
 वतू लागला आणि पृथ्वी निर्द्रव्य करावयाची वासना टाकिली".
 ही कथा अवलोक करून प्रभावती श्रयन करिती झाली.

कथा ४९.

20

कर्तुं संभोगमेषाच्चि ब्रज ते यत्र रोचते ।

विषमे त्वं प्रवीणासि पुनश्चेत्संकटारिवत् ।

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं: „संकटारि
 प्रधान मरण पावला हें वर्तमान होतें; तेच समर्थी मंगळपुराचे
 राजानें एक काठी रत्नसंचित करून नंद राजाकडे पाठविली कीं: 25

, इचा मूळभाग व अग्रभाग याचा निर्णय करून पाठवावी'. मग संकटारीनें पाहून सर्वास दाखविली; परंतु कोणास समजेना. तेह्नां आपण विचार केला आणि ती काठी घेऊन तिचे मध्यभागीं एक लहान पाषाण बांधून उदकांत सोडिली; तेह्नां अग्रभाग हलका 5 यास्तव वर राहिला आणि मूळभाग जड यास्तव खालीं गेला; त्यावरून त्या काठीचे मूळाचा व अग्रभागाचा निश्चय करून मंगळपुराचे राजास लिहून पाठविलें. त्या दिवसापासून सर्व राजे पूर्ववत करभार देऊं लागले". ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन करितो झाली.

10

कथा 40.

गच्छ देवि न ते दोषो गमने को ऽपि वर्तते ।

विषमे यदि वेत्ति त्वं धर्मबुद्धिरिवेष्टितम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं: „पूर्वी मंगळ यामाचेठायीं धर्मबुद्धि व कुबुद्धि असे दोघे मिच राहत होते, ते 15 एके समयीं देशांतरास जाऊन बडत द्रव्य संपादिते झाले, तें घेऊन येतां मार्गांत एक अश्वत्य होता, त्याचे खालीं बसून दोन विभाग केले आणि तेथेंच भूमींत पुरून ठेवून आपण घरीं गेले. नंतर कुबुद्धीनें रात्री जाऊन तें द्रव्य आपले घरीं आणून ठेविलें. मग चार दिवसानंतर सुबुद्धीस म्हणाला कीं: ,आपलें द्रव्य आणवें 20 आणि उपभोग करावा'. तेह्नां सुबुद्धीनें होय म्हणून अश्वत्याखालीं जाऊन पाहिलें, तीं खांचामात्र आहेत, द्रव्य नाही. तेह्नां कुबुद्धि मोठ्यानें शब्द करिता झाला. मग धर्मबुद्धीस कुबुद्धीचें सर्व छल समजलें. तेह्नां तो प्रधानास निवेदिता झाला; मग प्रधानांनें कुबुद्धीस आणून विचारिलें कीं: ,द्रव्य काय झालें?' 25 तेह्नां कुबुद्धि म्हणाला कीं: ,दोघांचें द्रव्य टाकक असतां तें नाहीसं

झालें; यास साच अश्वत्थ वृक्ष आहे; त्यास विचारविं म्हणजे तो द्रव्य कोणीं नेलें तें सांगेल'. मग सर्वांनीं ही गोष्ट मान्य करून उभयतांस घेऊन तेथें गेले. तेां कुबुद्धीनें आपला पिता आगी-धरच नेऊन अश्वत्थाचे ढोलींत ठेविला होता. नंतर कुबुद्धीनें अश्वत्थाची पूजा करून हात जोडून म्हणाला कीं: ,जर मीं द्रव्य 5 नेलें असेल तर कांहीं न बोलविं; आणि धर्मबुद्धीनें नेलें असेल तर नाव घ्याविं'. मग पित्यानें उत्तर केलें कीं: ,धर्मबुद्धीनें द्रव्य नेलें'. तेह्नां सर्वांस खेरं भासलें. नंतर धर्मबुद्धीनें कुबुद्धीच्या पित्याचा शब्द ओळखून अश्वत्थाभोवतें गवत लावून त्यास अग्नि लावितांच पिता उडी टाकून बाहेर आला; ते समयीं सर्वांनीं 10 पाहून कुबुद्धीस धिक्कार करून शासन केलें व द्रव्य धर्मबुद्धीस देविलें". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ५१.

याहि देवि रतिस्वादलुब्धे कामिनि सत्वरम् ।

गाङ्गुलीव विजानासि विषमे यदि भाषितुम् ॥

15

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं चक्षाकर नगरीचेठायीं चतुर्वेदी ब्राह्मण शिष्ट राहत होता, तो एके दिवसीं आपले रथावर बसून याचेस जात होता; तेां मार्गीं अकस्मात चोर आले, ते समयीं रथ घेऊन बरोबरचे सर्व लोक पळून गेले; गांगुली ब्राह्मण बंधूसहित पायांनीं चालत होता; त्यास 20 पळवेना. तेह्नां उभा राहून बंधूस म्हणाला कीं: ,माझे धनुष्य बाळ दे व चोर किती आहेत तें सांग'; आणि लोकांस उगीच हाक मारिता झाला. तेह्नां पाठीमागून लोक वज्रत घेतात असें चोर समजून लोकांचे भयेंकरून पळून गेले; मग गांगुली

ब्राह्मण निसूरवाणी याचेस जाता झाला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ५२.

ब्रज श्रेष्ठ नरं देवि यं त्वं कामयसे यदि ।

5 जयश्रीरिव जानासि कर्तुं परमसंकटे ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं प्रतिष्ठा नगरीचेठायीं सप्तशाल राजा, त्याचा पुत्र चातुर्थनामा; त्याणें निश्चय केला कीं: ,वडीलांचे उपार्जित द्रव्येंकरून शरीरपोषण न करावें‘. नंतर शांतनिष्ठ ब्राह्मण व सुतार व वाणी यांचे पुत्र हे 10 तीन मैत्र करून देशांतरास निघाला. नंतर सर्वांनीं एकत्र मिळून धानांत आखिलें कीं: ,आम्हास आर्जव करावयास एक समुद्र आहे; याचें आर्जव करावें.

मेदिनीवसनीभूते बद्धानीव पयोनिधौ ।

रत्नान्यर्पयितुं तानि पुरः स कुरुते भुजान् ॥’

15 या विचारें समुद्रतीरीं गेलें; तेथें एकवीस उपोषणें केलीं. नंतर समुद्र प्रसन्न होऊन चौघांस चिंतामणिरत्नें देता झाला: तीं घेऊन तिघानीं वाखाच्या पुत्राजवळ ठेवावयास दिल्लीं. त्याणें एके दिवशीं चारी रत्नें आपली मांडी चिरून आंत ठेविलीं आणि मांडीस टांचे देता झाला. पुढें एके दिवशीं मजलीस जातांच 20 हाक मारिली आणि म्हणाला कीं: ,आपण मागील मजलीस रात्री निजलेले होतीं, तेथें रत्नें विसरलां‘. हें ऐकून सर्वांनीं निश्चय केला कीं: ,हा वाणी धूर्त आहे; याणें कपट केलें‘. असा निश्चय करून ऐरावती नगरा सगेलें, तेथें नित्यशालि राजा, त्याचा प्रधान बुद्धिसागर जगविख्यात. तेथें जाऊन रत्नांचा वृत्तांत सांगून 25 म्हणाले कीं: ,आम्हास भय व बंधन न करितां आमचीं चारी

रत्नें आम्हांत अहित तीं घेऊन आम्हास बावीं. नंतर राजानें होय म्हणून बुद्धिसागर यास त्यांचा निर्णय करावयास सांगितला. तेझां हा विषय ध्यानांत घेईना. मग सखेद होऊन घरीं येऊन बसला; त्या समयांत त्याचे कथेंनें श्रीदेवीस जाऊन नमस्कार करिती झाली आणि पिता सखेद पाहून विचारिलें कीं : ,विषा- 5 दचिं कारण काय? तें सांगविं; मी निर्णय करीन. असें ऐकून बुद्धिसागर म्हणाला कीं : ,मला समजत नाहीं तें तुला काय समजेल? तथापि सांगतेां. असें बोलून त्या चौघांचा वृत्तांत सांगितला. तेझां जयश्री म्हणाली कीं : ,यांत कांहीं विशेष गूढ नाहीं; मी जा समयीं बोलावूं पाठवीन त्या समयीं चौघांस 10 मजकडे पाठवावे म्हणजे त्यांचीं रत्नें त्यांस देईन. याप्रमाणें सांगून स्वगृहास गेली. मग रात्री चौघांस भोजनास बोलाविलें आणि त्यांचीं भोजनें झाल्यानंतर चौघांसही निजावयास पृथक् पृथक् स्थानें दिल्लीं; आणि आपण शृंगार करून प्रथम राजपुत्राजवळ गेली आणि म्हणाली कीं : ,तुजसमीप आलों, त्यास मजला 15 लच द्रव्य दावेां आणि मजबरोबर क्रीडा करावी. नंतर राजपुत्र म्हणाला कीं : ,मजपाशीं घेवें द्रव्य नाहीं; घराहून आणून देईन. तेझां ,हा निर्धन आहे' असें जाणून कोष्टी याजवळ गेली : तेझां त्या जवळही द्रव्य नाहीं असें जाणून तिसरा ब्राह्मण श्रान्तिष्ठ तोही निर्धन पाहून वाखाच्या पुत्राजवळ गेली : तो तिच्या स्वरू- 20 पास मोहित होऊन तिची लचद्रव्याची प्रतिष्ठा ऐकून म्हणाला कीं : ,हे स्वामिनी! मजपासून चारी रत्नें घेऊन मजबरोबर क्रीडा करावी. असें बोलून मांडीतून चारी रत्नें काढून तिजला देता झाला; इतक्यांत पूर्वीच्या संकेतावरून बुद्धिसागर याणें त्वरा करून बोलावूं पाठविलें; तेझां घाबरी होऊन शीघ्र बाहेर निघून बापास 25 रत्नें देती झाली; याणें दुसरे दिवशीं राजासमच तीं रत्नें चौघांस

वांटून दिल्ली; तेही चौघे छतछत झाले“. ही कथा अवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ५३.

व्रज रक्षोः युक्तं ते गमनं विषमे सति ।

5 उत्तरं वेत्ति कर्तुं चेद्धर्मकारकलचवत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं चर्म-
खती नदीचे तीरीं चर्मकट ग्रामाचेठायीं होहा नांमं चर्मक राहत
होता, त्याची स्त्री देविका परपुष्पलंपट असे. असें असतां एके
समयीं होहा चर्मक चर्म विकसास बाहेर गेला होता. इकडे
10 स्त्रीनें परपुष्प आणून त्याजबराबर क्रीडा करूं लागली; इतकांत
होहा घरीं येतो, हें पाहून आपण बाहेर निघून म्हणाली कीं:
,स्वामी! नदीतील पाणी आणावयाकरितां गेलें होतें, तेथें एक
मोठें चर्म पडलें आहे; तें सत्वर आणावें; विलंब केल्यास कोणी
चेऊन जाईल'. हें अवण करून तो मूर्ख, चांभार लोभास्तव नदीस
15 गेला: इतकांत इथें जार बाहेर काढून दिल्ली; होहा चांभार
याथें चर्म नाहीं असें पाहून घरीं आला“. ही कथा अवण
करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ५४.

को दोषो गमने देवि यदि त्वं वेत्ति भाषितुम् ।

20 विषमे विष्णुनामेव राजदत्ते हि भस्मनि ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं शक्र-
वती नगरीचेठायीं सुशील राजा व त्याचा प्रधान सुशील; प्रधान-
पुत्र विष्णु संधिविग्रहाचेठायीं चतुर व राजनीतीचेठायीं चतुर,
परंतु राजानें प्रधानपदवीपासून दूर केला होता. असें असतां

एके दिवशीं सुशील याणें राजास निवेदिलें कीं: ,महाराज! माझा पुत्र अति प्रवीण आहे; त्यास कोठें तरी पाठवून परीक्षा पाहावी. मग राजा म्हणाला कीं: ,यास दूर केला असतां वारंवार येऊन पुनः पुनः संधान करितो तस्मात याचा तेजोभंग परराज्यांत करावा. म्हणून राजानें एके करंड्यांत भस्म घालून विष्णुजवळ देऊन सां- 5 गितलें कीं: ,प्रतापशंकर राजास हा पदार्थ नेऊन दावा' असें बोलून करंड्यावर राजमुद्रा करून स्वाधीन केला; त्याणें काय पदार्थ आहे हें न पाहतां घेऊन प्रतापशंकराचे नगरास गेला. नंतर सुमुहूर्तेंकरून राजास नमस्कारपूर्वक करंडा दिल्या. नंतर प्रतापशंकर याणें सांगितलें कीं: ,बोलखाचा पर्याय उद्दधीक 10 करावा' म्हणून प्रधानपुत्रास निरोप दिल्या; आणि रात्री एकांतीं करंडा उघडून पाहिलें, तो आंत भस्म. मग अतिकोपेंकरून प्रातःकाळ होतांच विष्णुशर्मा यास बोलावून विचारिलें कीं: ,तुमचे राजानें करंड्यांत अमोलिक भस्म घालून काय समजून पाठविलें? याचा अर्थ समजला पाहिजे'. असें बोलून क्रोधमुद्रा दाखविली. 15 नंतर विष्णुशर्मा याणें आपला तेजोभंग करावा यास्तव हें द्रव्य प्रभूनें केलें असें समजून म्हणाला कीं: ,आमचे प्रभूनें अन्नमेधयज्ञ केला, त्यास अग्निकुंडांतोळ पवित्र आणि अंगीकार केव्हास त्रैयस्कार पातकपरिहार करणार असा यज्ञ नारायणाचा प्रसादरूप हें भस्म असें जाणून आपल्या कुटुंबास वंदन करावयास्तव पाठविलें आहे: 20 अन्यथा कोणी साधारण मनुष्य आणिते, परंतु मजबरावर पाठविलें; याचें कारण हेंच आहे.

गजाः सन्ति हयाः सन्ति विचित्राः सन्ति संपदः ।

सबः पापहरं राजन्दुर्लभं भस्म यज्ञजम् ।

तस्मात वंदन करावें'. असें ऐकतांच प्रतापशंकर चटून शिरसा 25 वंदन करून भस्माचा अंगीकार केला व सकळ कुटुंबास दिलें;

नंतर विष्णुशर्मा यास बडत अलंकार व द्रव्य देखून पाठविला “.
ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ५५.

गच्छ रम्भीर युक्तं ते गमनं गजगामिनि ।

5 यदि वेत्सुत्तरं कर्तुं श्रीधरो ब्राह्मणो यथा ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक सांगत आहे कीं: „पूर्वीं
चर्मकूट यामीं श्रीधर ब्राह्मण राहत होता; त्याणें चांभारापासून
जोडा विकत घेतला. नंतर तो किंमत मागूं लागला; तेझां
ब्राह्मण म्हणूं लागला कीं: ,तुजला राठे देईन‘. असें बोलतां
10 बडत दिवस गेले; मग एके दिवशीं चांभारानें हात धरिला: त्या
समयांत ग्रामाधिपतीस पुत्र झाला असें ऐकून ब्राह्मण चांभारास
घेऊन बाहेर आला आणि म्हणाला कीं: ,हा चांभार मजकडे
येऊन कांहीं पोटास दाणें लाविं असें नित्य बोलत असे; त्याज-
वरून मी देत होतो तें घेत नाहीं; आतां कपटाची गोष्ट सांगतो
15 आणि मजला स्पर्श केला; त्यास कोणी धनी असल्यास याचा
विचार करावा‘. असें बोलिल्यानंतर ग्रामाधिकारी यांच्या सेव-
कांनीं चांभारास दगड मारून गावाबाहेर घालविला आणि ब्राह्मण
घरास गेला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती
झाली.

20

कथा ५६.

याहि देवि गता वेत्सि यदि कर्तुं प्रभावति ।

विषमे शान्तिको नाम वल्लिपुत्रो यथाकरोत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक म्हणाला शुक कीं: „पूर्वीं आनंद
ग्रामाचेठायीं शान्तिक बाबी राहत होता, तो अति छपण. या-
25 सांतरीं जाऊन द्रव्यसंपादन करविं असें असतां एके समयीं

ग्रामांतराहून द्रव्य घेऊन येत असतांना एके वाटेत चोर भेटले, ते आपल्यास मारितील या भयेंकडून समीप एक देवालय होतें, तेथें जाऊन सर्व द्रव्य देवापुढें ठेवून आपण हातांत एक कवडी घेऊन देवासमोर उभा राहिला आणि मोठ्याने बोलिला: ,हे देवा! हें द्रव्य तुजला अर्पिलें आहे, हें घ्यावें'. असें बोलिला 5 आणि हातांतील कवडी दाखवून वारंवार प्रार्थना करूं लागला. त्या वेळीं चोरांनीं ,देवाचें द्रव्य आहे' असें म्हणून नमस्कार करून गेले; नंतर वाणी याणें देवास कवडी देऊन द्रव्य घेऊन घराज-वळ गेला; हें पाहून देवही विस्मय पावला“. ही कथा अवण 10 करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ५७.

याहि देवि यथेच्छं त्वं यदि जानासि भाषितुम् ।

पण्डितो नृप आयाते चन्द्ररेखां यथावदत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं: „पूर्वीं अवंती नगरीचेठायीं राजा विक्रम, त्याची स्त्री चंद्ररेखा शुभंकरनामा 15 पंडिताबरोबर व्यभिचार करीत असे. हें वर्तमान राजानें कर्णोपकर्णें ऐकिलें; तेझां एके दिवशीं चंद्ररेखा शुभंकराचे घरीं जाऊं लागली, तो राजा विक्रम याणें बातमी राखून आपण पाठीमागून ढाल तरवार घेऊन गेला. इतक्यांत शुभंकरानें विक्रमास पाहून म्हटलें कीं: ,स्त्रियचिं कपट अति भयंकर आहे; तूं राज- 20 पत्नी: माझे घरीं यावयाचें काय प्रयोजन?' हें अवण करून राजा संतुष्ट होऊन घरास गेला व चंद्ररेखाही घरीं गेली“. ही कथा अवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ५८.

याहि देवि यतो यानं रोचते तव भामिनि ।

यदि कर्तुं विजानासि यथा यौवनगर्विता ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं: „पूर्वीं को-
 5 णीएक स्त्री परम सुंदर व चतुर आणि यौवनगर्वित होती; तिणें
 चित्तांत विचार केला कीं: ,मी चतुर आहे, परंतु माझे चातुर्याचें
 सार्थक हेंच कीं, आपले भताराचे समच परपुरुषापाशीं समागम
 करावा. मग एके दिवशीं परपुरुषास सांगितलें कीं: ,तूं आज
 रात्री शहराजवळ चिंचेचा वृक्ष आहे त्या खालीं जाऊन उताणें
 10 निजावें. नंतर त्याणें तसेंच केलें; मग आपण पतीस म्हणाली
 कीं: ,मजला शौचास होतें, त्यास तुम्हीं बाहेर सोबतीस यावें.
 नंतर तिचा पति धनुष्य बाण घेऊन उभा राहिला, आणि आपण
 विपरीतविलास करिती झाली, आणि पतीस म्हणाली कीं: ,तुम्ही
 मोठे शूर म्हणवितां तर चंद्रास बाण मारावे. मग त्या मूर्खानें
 15 चंद्राचें साधन केलें. नंतर पतीस म्हणाली कीं: ,अरे मूर्खा!
 मूर्खा! तुज देखतां मीं व्यभिचार केला, तो तुजला माहित नाहीं.
 असो तूं मूर्ख; तस्मात मी जातिं. असें बोलून परपुरुष व आपण
 घोड्यावर बसून जाती झाली; आणि तिचा पति लज्जित होऊन
 घरांत येता झाला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन
 20 करिती झाली.

कथा ५९.

गच्छ चेवदि वेत्सि त्वं मुक्तिसंशय आगते ।

सुधर्मनृपतेर्यद्वत्सभायां नृपद्रुतकः ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र सांगत आहे कीं: „पूर्वीं सुधर्म
 25 याणें आपले नगरांत विचित्र सभा निर्माण केली; ते समयीं रूपवान

राजा याहिं आपला वकील कांहीं कामाकरितां सुधर्म याजकडे पाठविला. तो तेथून राजदर्शनास निघाला. ही बातमी सुधर्म राजास न कळतां आपण विचित्र सभेस जाऊन बसला आणि रूपवान राजायाचा वकील या सभेंत बोलाविला; तेथें उदक असतां भूमि दिसावी आणि भूमि असतां उदक दिसावें, या 5 प्रमाणिं चमत्कार होता. असें असतां हरिदत्तशर्मा वकील सभेस जाऊन अकस्मात जळमय मार्ग पाहून जळ आहे कीं, खळ आहे; हे पाहावयास हातांतील आंगठी त्वरेनें टाकिली; ती पाषाणावर पडून मोठा नाद झाला; मग खळ आहे असा निश्चय करून निःशंक जाता झाला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन 10 करिती झाली.

कथा ६०.

गच्छ देवि यतो गन्तुं वाञ्छसि त्वं प्रभावति ।

यदि कर्तुं विजानासि यथा तनुकया कृतम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं धा- 15
व्यकूट ग्रामीं नाग वाणी राहत होता, त्याची स्त्री तनुका व्यभि-
चारिणी होती. असें असतां एके दिवशीं देवयाचा करावयास्तव
सखीजनासहवर्तमान निघाली; तो मार्गी परम सुंदर पुरुष पाहून
त्यास कटाक्षेंकरून समीप बोलाविला आणि सांगितलें कीं: ,माझा
पति अति निष्ठुर आहे; यास्तव माझे बाहेर येथें घडत नाही; 20
त्यास एके दिवशीं मी पाणी आणिते समयीं विंचूनें दंड केला
असें बोलोन; ते समयीं तूं त्या वाटेनें येऊन मी विषवैद्य आहे
असें बोल“. असा त्या पुरुषाबरोबर संकेत केला. नंतर त्याहें
तसेंच कबूल केलें. नंतर तनुका याचेहून घरीं आली आणि
दुसरे दिवशीं पाणी आणिते समयीं विंचूनें दंड केला म्हणून रडूं 25
लागली. तेह्नां तिचा पति धांवत येऊन पाहूं लागला, तो मूर्खी

फार पाहिली. मग घाबरा होऊन विषवैद्य पाहं लागला; त्या
 समयीं पूर्वसंकेताप्रमाणें तो पुरुष येऊन म्हणाला कीं: ,कांहीं या
 विषयीं उपाय आहे. मग त्या वास्थानें त्यास घरांत गेला; त्याणें
 जाऊन तनुकेचे बोटास कडु औषध लाविलें आणि वाणी यास
 5 सांगितलें कीं: ,सर्व विषांत मनुष्याचें विष कठीण; यास्तव तनुकेचे
 बोटास दंश करणें. मग त्या वास्थानें बोटास दांत लावितांच
 कडु लागलें; तें विष असें भय पावून पाणवट्यावर तोंड धुवाव-
 यास गेला: इकडे या पुरुषानें विलास मांडिले. नंतर तो वाणी
 बाहेर गेला असतां वैद्य म्हणून प्रतिदिवशीं येऊन अकर्म करूं
 10 लागला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयण करिती ज्ञात्री.

कथा ६१.

याहि देवि प्रियं भोक्तुं तथा कर्तुं प्रवेत्सि चेत् ।

धनिकस्तु प्रियाभ्यां वै कुमारिण्यथा कृतम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं गंभीर
 15 नगरीचेठायीं कुमार राजपुत्र व्यभिचारिणीस्त्रीलंपट होता. त्या
 नगरांत कोणीएक धनिकनामा सावकार राहत असे, त्याच्या दोन
 स्त्रिया परम सुंदर होत्या. तेझां त्याणें आपले स्त्रियांस व्यभिचार
 घडेल म्हणून नदीचे तीरीं गांवापासून दूर घर बांधून तिथें ठेविल्या
 आणि आपण संरक्षार्थ गेहेमी राहं लागला. असें असतां एके
 20 दिवशीं स्त्रीचे पायास कांटा लागला. तेझां पतीस सांगितलें कीं:
 ,कोणो चतुर नाहावी बोलवावा आणि कांटा काटवावा. मग
 त्याणें नाहावी आणिला आणि बाहेर बसला. तेझां स्त्रियांनीं
 सोन्याची वाटी घरांतून आणून नाहावी यास दिल्ली आणि सां-
 गितलें कीं: ,आम्हास परपुरुषाचा समागम घडेल असा करावा.
 25 नंतर नाहावी याणें मान्य केलें आणि कांटा काटून बाहेर गेला.

नंतर हें सर्व वर्तमान राजपुत्रास सांगितलें. त्याणें होय म्हणून सांगितलें कीं: ,तूं माझे समागमें येऊन त्या सावकारास सांगविं कीं: ,ही माझी स्त्री आहे: आणि मजला दूरदेशीं जाणें आहे; त्यास इचें रक्षण आपण कराविं' असें भाषण करून मजला सावकाराचे स्वाधीन कर'. असें सांगून स्त्रीचा वेष घेऊन त्या गृहस्थाचे 5 घरास नाहावी आपले बराबर घेऊन गेला. नंतर नाहावी यार्णें पूर्वसंकेताप्रमाणें त्या गृहस्थास सांगितलें कीं: ,ही माझी स्त्री आहे, आणि मी दूरदेशीं जातो म्हणून इचें रक्षण दुसरे ठिकाणीं होणार नाहीं: यास्तव कव्येप्रमाणें इला रचाविं'. असें सांगून राजपुत्र स्त्रियांचे स्वाधीन केला आणि आपण निघून गेला. इकडे राज- 10 पुत्र तो गृहस्थ बाहेर गेल्यावर स्त्रीवेष सोडून स्त्रियांचा उपभोग करीत असे. असें असतां हा स्त्रीवेषधारी पुरुष असेल असा त्या गृहस्थास संशय होऊन स्त्रियांस म्हणाला कीं: ,मीं कांहीं कार्यार्थ नवस केला आहे, त्यास तुम्हीं तिघीनीं नम होऊन नृत्य कराविं'. नंतर राजपुत्राणें स्त्रियांसारखे केश लावून अंगसंगोपन करून 15 स्त्रियांबरोबर नृत्य करिता झाला; नंतर गृहस्थाची भांति गेली; राजपुत्रही स्वकार्य साधूं लागला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन करिती झाली.

कथा ६२.

नच्छ चेद्विषमे वेत्ति कर्तुं यदि कृशोदरि ।

20

कृतं देविकया यद्वत्सखीजारविमुक्तये ।

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुभ बोलत आहे कीं: „पूर्वीं कूंडर यामीं सोमराजा राहत होता, त्याची स्त्री मंडूका अति बभ्रु-
चारिणी होती, तिजबराबर एक बभ्रुचारी पुरुष संग करीत असे, त्याचा तिचा संकेत कीं, आंगणांत रात्री येऊन घंटा 25

वाजवावी मग मंडूकेने बाहेर यावे. असें असतां एके दिवशीं सोमराजा याणें घटेचा शब्द ऐकिला आणि हातीं काठी घेऊन बाहेर आला. इतक्यांत मंडूकेची सखी देविका राहत होती, तिणें पाहून धांवत आली आणि म्हणाली कीं: ,भावोजी बैल 5 पश्चिमेकडे निघून गेला; उत्तरेकडे कां धांवतां?‘ मग सोमराजा लाजून बैलाचे भांतीनें उत्तरेस गेला; इकडे परपुरुष निघून आपले घरीं गेला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयण करिती झाली.

कथा ६३.

10 गच्छ देवि न कर्तव्यो विलम्बः सुखकर्मणि ।

यदि जानासि कर्तुं त्वं प्रसङ्गे हंसराजवत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं एका अरव्यांत चारशें कोश लांब व पांचशें कोश रुंद असा एक वृक्ष होता, तेथें हंसराज सकुटुंब राहत होता. तो एके दिसशीं पाप- 15 वर्धन पारधी याणें त्या वृक्षास जाळें घातलें. नंतर प्रातःकाळीं वृक्षावर चढून हंस काढून पाहिले, तो सर्व मेले असें जाणून खालीं टाकूं लागला. तो पूर्वीं हंसानें सर्वांस सांगितलें हीतिं कीं: ,तुम्हीं मेळ्यासारखें राहावे आणि सर्वांस टाकिल्यानंतर एकदम सर्वांनीं उडावे.‘ मग पारधी याणें सर्व हंस मेले असें पाहून एक एक 20 हंस काढून खालीं टाकिला; ते सारे खालीं आल्यानंतर आपण जाळें जमा करावयास उतरणार; इतक्यांत हंस उडून गेले; ते पाहून पारधी विस्मित होऊन घरास गेला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयण करिती झाली.

कथा ६४.

अथ चेत्वासि कामार्ता याहि भीरु गता सती ।

स्रवङ्गवत्स्वमात्मानं यदि त्वं वेत्सि रचितुम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक्र बोलत आहे कीं: „पूर्वीं वज्रत वानर समुद्रतीरीं राहत होते, त्यांत वचनप्रिय म्हणून एक वानर 5 राहत होता; त्याणें एके समयीं सुसराबरोबर खेह केला होता. नंतर एके दिवशीं सुसरानें उंबराशीं फळें आपले स्त्रीकरितां वानराज-वकून मागून नेलीं, तीं सुसरानें भक्षण म्हणाली कीं: ,हीं मधुर फळें जो भक्षितो त्याचें काळीज अति मधुर असेल तर तें मजला बाचें नाहीं तर मी मरण पावेन‘. असें स्त्रीचें वचन ऐकून सुसर 10 बाहेर येऊन वानरास म्हणाला कीं: ,तूं माझ्या बंधुत्वाकून मजला अधिक खेही आहेस हें माझे स्त्रीस मजकडून समजलें: तेणेंकरून तुझी भेट घ्यावी म्हणून तिजला वज्रत उत्कंठा लागली आहे; तर तूं माझे पाठीवर बसून घरीं चलावें‘. नंतर वानरानें खेहभावा-स्तव मान्य करून सुसराचे पाठीवर बसून त्याच्या घरीं चालिला. 15 तो एक कोश उदकांत नेल्यानंतर सुसर हांसून म्हणाला कीं: ,भाई! माझी स्त्री गर्भिणी आहे, तिजला तुझें काळीज भक्षितें असा डोहळा होत आहे म्हणून मी तुजला नेतो‘. हें वर्तमान कर्णदोरें श्रवण करून म्हणाला कीं: ,भाई! हें मजला पूर्वीं तूं सांगितलें नाहींस; आम्ही वनचरें व्याघ्रादिकाचे भयास्तव काळीज 20 समीप ठेवीत नाहीं: शरीराबाहेर काढून दूर मुक्त ठेवितों; त्यास तुला काळीज पाहिजे तर उंबराचे फळांचा साव नित्य त्यावर पडतो म्हणून उंबराचे ढोलींत ठेविलें आहे; तें अति मधुर आहे: तें तुला पाहिजे तर त्या उंबराजवळ चल म्हणजे तुजला देईन‘. हें श्रवण करून मूर्ख सुसरानें सत्य मानून वानरास घेऊन बाहेर 25

आला. नंतर वानर वृक्षावर चढून म्हणाला कीं : ,अरे मूर्खा !
 आतां तूं आपले घरास जावें : काळीज दूर ठेवून कोणी वांचत
 असतो कीं काय ? असो ; याउपर तुजवरोबर स्नेह राहावयाचा
 विचार समजला आहे'. हें ऐकून सुसर स्त्रीस काळीज प्राप्त झालें
 5 नाही आणि वानराचा स्नेहही गेला ; येणेंकळून सखेद होऊन
 निराशेंकळून स्वगृहास जाता झाला“. ही कथा श्रवण करून
 प्रभावती श्रयन करिती झाली.

कथा ६५.

याहि देवि सुखं भुङ्क्ष्व यदि ते ऽस्ति सहायकः ।

10 वित्तंकसदृशः काले विषमे सुमतिर्ननु ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक बोलत आहे कीं : „पूर्वी वि-
 द्यास्थान ग्रामीं केशवशर्मा राहत होता, तो एके समयीं स्नानार्थ
 तटाकास गेला ; तेथें वाणी याची परम सुंदर कन्या पाहून तिज-
 बराबर संग करावा असें इच्छिता झाला : इतक्यांत तिणें ,घागर
 15 माझे मस्तकावर चढवावी' म्हणून केशवास सांगितलें. त्याजवरून
 केशवानें घागर चढवितेसमयीं तिचें मुखचुंबन केलें. हें वर्तमान
 तिचे पतीनि पाहून केशवास हातीं धरून राजगृहास जाऊं लागला ;
 ते समयीं मार्गांत वित्तंक नामें केशवाचा मित्र त्याणें येऊन कानांत
 सांगितलें कीं : ,तूं राजगृहीं गेल्यानंतर मुखचुंबन करावयाची
 20 आकृति करून चवचव असा शब्द करावा'. नंतर केशवास राज-
 द्दारीं नेऊन प्रधानानें विचारिलें कीं : ,तूं परस्त्रीचुंबन केलेंस ;
 याचें कारण काय ?' तेह्नां केशवानें मित्रोपदेशाप्रमाणें केलें ; नंतर
 प्रधान म्हणाला कीं : ,यास सोडून द्यावा ; याचा अपराध नाही ;
 याचा स्वभाव असाच आहे' म्हणून सर्व लोकांनीं निर्दोष करून
 25 सोडिला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन करिती झाली.

कथा ६६.

कुरु जारं विशालाचि तथा कर्तुमलं यदि ।

यथा वेजिकाया कूपे ऽधः पतन्त्या कृतं पुरा ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी कमल-
पट नगरीं वाणी याची स्त्री वेजिका व्यभिचारिणी राहत असे, 5
ती एके समयीं पतीस खानास उष्णोदक देऊन सीतोदक आणा-
वयाकरितां पाणवट्यावर गेली; तेथें अकस्मात जारपुरुष पाहून
त्वाजबरोबर संग केला; इकडे वाणी वाट पाहत बसला. नंतर
तिणें पतीस क्रोध येईल याजकरितां कूपांत उडी टाकिली आणि
मोठ्यानें हांक मारिली कीं: ,मी कूपांत पडलों. मग ग्रामांतील 10
समस्त लोकांनीं हांक ऐकून धावत गेले आणि वर काढिली. मग
वाणीही जाऊन घरीं घेऊन आला“. ही कथा श्रवण करून
प्रभावती श्रयन करिती झाली.

कथा ६७.

गच्छ देवि सुखं भोक्तुं विरहेणं कृशा भृशम् ।

15

कालिकावबदा वेत्ति संकटे वक्तुमद्भुतम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी सर-
लपुराचेठायीं साधुशर्मा ब्राह्मण राहत असे, त्याची स्त्री कालिका
व्यभिचारिणी होती. तेझां एके समयीं महापर्व आलें, ते वेळेस
साधु बाहेर गेला असतां आपण परपुरुष आहून त्वाजबरोबर 20
क्रीडा करूं लागली. इतकांत पति बाहेरून आला; तेझां आपण
सत्वर बाहेर येऊन म्हणाली कीं: ,आज कोणी सावकार नदीचे
तीरीं ब्राह्मणांस वर्षाचे बेगमीचें अन्न देतो म्हणून वज्रत ब्राह्मण
गेले आहेत: तर तुम्हीही जाविं. हें ऐकून ब्राह्मण लोभास्तव गेला;

इकडे कालिकेनें परपुरुष बाहेर काढून दिल्ला; ब्राह्मण नदीस जाऊन सावकार नाहीं हें पाहून घरीं आला; नंतर स्त्री म्हणाली कीं: ,आम्हांस लाभविषयीं दैव नाहीं“ . ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली .

5

कथा ६८.

ब्रज भामिनि युक्तं वै गमनं पुरुषान्तरे ।

वेत्ति चेत्संकटे वक्तुं यथा मदनमञ्जरी ॥

- दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं: „पूर्वीं महे-
 श्वरनगरीचेठायीं विचचक्ष ब्राह्मण राहत होता, त्याची स्त्री मदन-
 10 नमंजरी; ती गांवचे जोशाबरोबर व्यभिचार करीत असे. तेझां
 एके दिवशीं मध्वराचीचेठायीं पतीस निद्रा लागली असें पाहून
 जोशी याचे घरीं चालली. तेझां तिचा पति विचचक्ष नामें पा-
 ठीमागून जाता झाला; तां मदनमंजरीनें पाहिला. मग धीरेंकरून
 जोशी याचे घरांत जाऊन त्यास साष्टांगनमस्कार करून म्हणाली
 15 कीं: ,खामी! आज पतीचे भयास्तव बाहेर निघावयास अवकाश
 नाहीं; परंतु आतां निद्रा लागली असें पाहून आले; त्यास
 पूर्वदिवशीं एक स्वप्न वाईट पाहिलें, त्याचें फळ सांगविं. नंतर
 जोशी युक्तीनें इचा पति बाहेर आला आहे असें ध्यानांत आणून
 म्हणाला कीं: ,तुझे पतीस अपमृत्यु आला आहे; त्यास उद्धीक
 20 शंभर ब्राह्मणास भोजन घालविं आणि पतीकडून एक वृषभदान
 करवाविं म्हणजे आरोग्य होईल. दुसऱ्या वेळेच्या स्वप्नाचें फळ
 कीं, तुजला पुत्र होईल. असें ऐकून तिचा पति ,आपल्यास विघ्न
 आले होते, परंतु स्त्रीचें रक्षक केले असें जाणून संतोषेंकरून
 घरीं जाऊन निजला. मानाहून मदनमंजरी स्वकार्य साधून
 25 पूर्ववत आपले घरीं जाऊन निद्रा करिती झाली; दुसरे दिवशीं

जोशी यांहीं सांगितल्याप्रमाणें केलें“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ६७.

गच्छ देवि न ते किंचिदन्तरायं करोम्यहम् ।

उलूकीव यदा वेत्ति पतिवञ्जनमद्भुतम् ॥

5

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी नाव-
रगावीं गोविंद तेजी राहत होता, त्याची स्त्री उलूकी व्यभिचारिणी.
असें असतां एके दिवशीं पति बाहेर गेला; ते समयीं परपुरुष
आणून त्याजबरोबर व्यभिचार करूं लागली. त्या समयांत गो-
विंद बाहेरून येता झाला. तेझां उलूकी बाहेर येऊन म्हणाली 10
कीं: ,खामी! तिळांच्या गोऱ्या बाजारांत आल्या आहेत; त्यास
आपण खवर गेलें असतां बाजारापेक्षां सर्वंग मिळतील. हें
ऐकून गोविंद त्वरेनें बाजारांत गेला. इकडे परपुरुष कार्य साधून
जाता झाला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती
झाली. 15

कथा ७०.

गच्छ देवि मनोज्ञासि जारं रत्नं यदृच्छया ।

पुल्लिन्द इव चेद्वेत्ति परवञ्जनमुत्तमम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी मणि-
कपुराचेठावीं छण्णशर्मा ब्राह्मण राहत होता, त्याची स्त्री रतिका 20
व्यभिचारिणी. याखव छण्णशर्मा तिचें रचण करीत असे. असें
असतां एके दिवशीं रतिकेनें परपुरुषाबरोबर संग करून त्याज-
पासून दोन शेर सोने घेतलें आणि त्याचे मोट करावे म्हणून
पुल्लिन्दनामा सोनार यावपाशीं गेलें. त्यानें ,हें, सोनें रतिकेनें
व्यभिचारानें मिळविलें याखव पतीस न कळतां आपण यावयास 25

आली' असें समजून तिजपासून सोनें घेऊन आच्छादिलें. पुढें रतिका मागावयास आली; तिजला म्हणाला कीं: ,तुझा पति त्या दिवशींच तुझे पाठीमागून घेऊन सोनें घेऊन गेला; मी देत नव्हतां, परंतु कलहास प्रवर्तला कीं: ,माझी वस्तु मजला देत ना-
 5 हींस, याचें कारण काय? तेझां मीं सोनें दिल्लें'. हें रतिकेनें ऐकून व्यभिचारेंकरून मिळविलें सोनें, यास्तव चित्तांत शोक करून उगीच राहिली, आणि सोनार आपणास लाभ झाला म्हणून संतोष मानून स्वस्थ राहिला. हें चातुर्थ तुजला असेल तर पर-
 पुष्पसंगार्थ जावें". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती
 10 झाली.

कथा ७१.

याप्रमाणें सत्तर दिवस गेल्यानंतर प्रभावतीचा पति मदन द्रव्यसंपादन करून द्वीपांतराहून घरीं आला. नंतर विदग्धचूडा-
 मणि शुक हा श्लोक म्हणून मदनास विस्मय करिता झाला:

15 „अनुरागो वृथा स्त्रीणां भाषणं च वृथा वृथा ।

अप्रियामपि मन्यन्ते प्रियां मूढजनाः खलु ॥“

हा अर्थ ध्यानांत आणून मदन सक्रोध होऊन शुकाकडे अव-
 लोकन करिता झाला. नंतर प्रभावती आपल्या पतीस साष्टांगन-
 मस्कार करून म्हणाला कीं: ,कुत्सितसखीजनाचे समागमंकरून
 20 मजला विपरीत बुद्धि जाहली होती: परंतु विदग्धचूडामणीनें रचिलें: हे उपकार यादेहीं विस्मावयाचे नाहींत'. हें ऐकून संतोष पावला, परंतु सखेद राहिला. नंतर मदनाचा खेद जाणून संतोष झावा म्हणून विदग्धचूडामणि कथा सांगत आहे: „पूर्वीं मोठे पर्वताचेठायीं मदन गंधर्व राहत होता, त्याची स्त्री रत्नावली
 25 आणि कन्या रूपवती परम सुंदर. असें असतां एके दिवशीं नारद गंधर्वाचे घरीं आला, त्याणें कन्येचें स्वरूप पाहिलें आणि किंचित

मदनाचा चित्तांत प्रवेश झाला; मग शाप दिल्या कीं: ,रूपवतीचे आचाराविषयीं विटंबना होईल'. नंतर तिचा पिता मदन याहें प्रार्थना करून शापाचा मोक्ष मागितला. तेव्हां मुनि म्हणाला कीं: ,माझे वचन असत्य होणार नाही; इजला एकवेळ व्यभिचार घडेल, मग निर्दोष होईल'. असें बोलून कनकप्रभनामा गंधर्व 5 यास देवविली आणि नारदानें वरदान दिलें कीं: ,तुजला पुत्र होईल'; इतकें सांगून नारद गेला. इकडे रूपवती यौवनांत आली; ते समयीं कोणीएक विद्याधरानें पाहून तिचा पति कनकप्रभ याचें स्वरूप घेऊन उपभोग करून गेला. नंतर कनकप्रभ याहें स्त्रीस व्यभिचार घडला हें चित्तांत आणून मारावयाकरितां 10 देवीचे देवालयान्त घेऊन गेला. इतक्यांत देवी प्रत्यक्ष येऊन म्हणाली कीं: ,ही निर्दोष आहे; नारदाचे शापास्तव ही गोष्ट घडली आणि विद्याधर तुझें स्वरूप घेऊन आला. तेव्हां इजला पुत्र होईल, हाही वर आहे; यास्तव इचा अंगीकार करावा'. असें देवीचें वाक्य ऐकून कनकप्रभ आपले स्त्रीस घेऊन घरास 15 आला". ही कथा सांगून शुक म्हणाला कीं: „माझ्या वदनाचा विश्वास तुजला असेल तर प्रभावती निर्दोष आहे; इचा अंगीकार करावा". नंतर शुकाचें वचन ऐकून मदनानें प्रभावतीचा अंगीकार केला; याप्रमाणें एकाहत्तरावा दिवस पूर्ण होता झाला.

कथा ७२.

20

नंतर बाहत्तरावे दिवशीं आकाशांतून पुष्पमालायुक्त विमान उतरलें; तें विमान पाहून विदग्धचूडामणि शुक व मालती नांमें मैना हीं उभयतां शापमुक्त होऊन दिव्य देह धारण करून विमानारूढ होतीं झालीं. त्या उभयतांस अवलोकन करून मदन दोन्ही कर जोडून प्रार्थना करून भाषण करिता झाला कीं: 25

- „महाराज! आपण कोण आहां? व देह कोणत्या कारणासव धारण केलें होते? हें सर्व वर्तमान मजला छपा करून सांगितलें पाहिजे“. असें भाषण अवण करून नंतर गंधर्व बोलता झाला:
- „हे मदना! पूर्वे वृत्तांत सांगितां, अवण कर. पूर्वी मालती नामें
- 5 मैना ही देवांगना व मी गंधर्व. असें असतां एके दिवशीं इंद्रानें गायनाकरितां दूत पाचारण पाठविले; त्या काळीं आम्ही मधु-पानाच्या योगानें उन्मत्त होऊन आज्ञाभंग केला. तेणेंकरून इंद्र सक्रोध होऊन शाप देता झाला कीं: ,आजपासून पत्नी यांचा देह धारण करून मृत्युलोकीं वास कराव'. ते अवण करून परम
- 10 भयाभीत होऊन आपण शापमुक्त झुवें एतदर्थ इंद्रास शरण गेलों आणि बळत प्रार्थना केली कीं, त्या काळीं इंद्र सद्य होऊन उन्माप देता झाला कीं: ,तुम्ही मदीन्मत्त झालां होतां, यासव कोणी पुंष अथवा स्त्रियांस कामोज्ञव होऊन क्वभिचारास प्रवृत्त होतील; त्यांस क्वभिचारापासून दूर करून सुमार्गास लावाल;
- 15 तेझां त्या पुण्याच्या योगानें तुम्हास पुनः स्वर्ग प्राप्त होईल“. हें आपलें सर्व वृत्त सांगून गंधर्व बोलत आहे कीं: ,हे मदना! हें आमचें चरित्र लेखन अथवा पठन अथवा अवण करील त्यास चा-तुर्य व संपत्ति सहज प्राप्त होतील“. असा वर देऊन गंधर्व व देवांगना हीं उभयतां स्वर्गास जातीं झालीं. आणि हरिदत्तानें
- 20 आपला पुत्र मदन आला म्हणून बळत आनंदानें याजकजनास बळत द्रव्य देऊन संतुष्ट केलें. तदनंतर मदन प्रभावतीसहवर्तमान सुखेंकरून सकळ संपत्तीचा उपभोग करीत होत्साता वास करिता झाला.

UEBERSETZUNG.

Einleitung.

Einst lebte in der Stadt Candrakalā, als König Vikramasēna die Herrschaft führte, ein Kaufherr namens Haridatta; dessen Frau hiess Śṛṅgārasundarī, sein Sohn Madana und des Sohnes Frau Prabhāvatī, die Tochter des Kaufherrn Sōmadatta. Madana, der in seine Frau verliebt war, begann sein Geschäft zu vernachlässigen: um ihm nun Sinn für dasselbe beizubringen, schenkte ihm sein Freund Trivikrama zwei Vögel, einen Papagei namens Vidagdha-cūḍāmaṇi und eine Predigerkrähe mit Namen Mālatī, diese Beiden. Nun gab der Kaufherr Haridatta seinem Sohne viele Lehren, um ihm Lust zum Geschäfte einzuflössen; aber dadurch ward der Sohn zornig, hörte nicht auf seine Worte und verachtete sie. Eines Tages sprach der Papagei Vidagdha-cūḍāmaṇi, der dieses sah, zu Madana: „He Madana, während deine alten Eltern dir zu deinem Besten Lehren geben, verachtest du dieselben: das ist nicht recht von dir. Was wegen solcher Sünde dem Brahmanen Dēvaśarman passirte, diese Geschichte will ich dir erzählen; höre zu.

Erzählung 1.

Es war einmal eine Stadt mit Namen Pañcapūra; da wohnte ein Brahmane namens Satyaśarman; dessen Frau war Dharmasīlā und sein Sohn Dēvaśarman. Nachdem dieser von seinem Vater in den Wissenschaften unterrichtet worden war, verachtete er im Dünkel seine Eltern und zog aus in die Fremde. Als er hier im Walde einen siddha-Platz gefunden hatte, unternahm er daselbst Bussübungen; und sein Brahmanenglanz erstrahlte mehr und mehr. Als er nun so eines Tages nach dem Bade sich hinsetzte, um die Dämmerungsandacht abzuhalten, flog in diesem Augenblicke ein Reiherweibchen vorüber, dessen Koth auf ihn fiel. Voll Zorn hierüber blickte er empor: da ward der Reiher zu Asche. Deshalb wurde Dēvaśarman stolz, dass er ein siddha geworden sei. Darauf zog er um Almosen zu betteln umher und kam an das Haus eines Brahmanen mit Namen Nārāyaṇa. Dessen Frau Pativrata bereitet ihrem Gatten gerade Essen, weshalb eine kleine Verzögerung eintrat; als aber die Mahlzeit vorüber war, brachte sie ein Almosen.

Da blickte Dēvaśarman sie zornig an; aber Pativrata sprach: „Herr, du siehst mich zornig an; aber ich bin nicht jenes Reiherweibchen. Wegen der Bedienung meines Eheherrn geschah die Verzögerung; darum trifft mich hierbei keine Schuld; jene Tugend allein kenne ich“. — Als der Brahmane das hörte, erstaunte er, erwies ihr die Achtgliederverehrung und bat: „Mutter, gib mir Unterricht im Wissen“. — Pativrata antwortete: „Mir gilt als das Höchste die Bedienung des Gatten; darum habe ich keine Zeit. Deshalb gehe nach dem Gefilde der hochheiligen Kāśī; hier wohnt ein Fleischhändler mit Namen Dharmavyādha; der wird dir Unterricht im Wissen geben“. — Als der Brahmane das gehört hatte, ging er nach der hochheiligen Kāśī; und nachdem er das Haus des Dharmavyādha erkundet hatte, trat er ein und sah ihn: seine Hände waren mit Blut besudelt, während er Fleisch verkaufte. Da setzte er sich nieder. Als nun Dharmavyādha das Fleisch verkauft und seinen Eltern Gehorsam erwiesen hatte, gab er dem Brahmanen Speisegeräthschaften; und nach Beendigung der Mahlzeit sprach Dharmavyādha also zu dem Brahmanen: „Es ist mir bekannt, dass du von Pativrata hergeschickt worden bist; was ich aber für ein Wissen besitzen soll, das weiss ich selbst nicht. Ich kenne nur die Verehrung der Eltern; dadurch weiss ich etwas. Aber ich bin ein Caṇḍāla und deshalb nicht berufen, dir Unterricht zu erteilen. Dass du deine alten Eltern zu Hause im Stiche liessst und in die Fremde gingst, um ein Siddha zu werden, das war nicht recht gethan. Darum magst du jetzt heimkehren und ihnen Beiden unterthan sein; so wirst du Wissen erlangen; andernfalls wirst du kein Wissen erlangen und Schuld wird dich treffen; wie ein Spruch besagt:

Wer Verehrungswürdige nicht verehrt und Achtbare nicht achtet, der ist anzusehen als lebendtodt und kommt auch nach dem Tode nicht in den Himmel.

Also ehre die Ehrwürdigen und kehre nach Hause zurück“. — Als er dieses Wort des Dharmavyādha vernommen und dessen Liebe zu den Eltern gesehen hatte, kehrte er heim und war seinen Eltern unterthan, wodurch er denn auch Wissen erlangte“. Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Madana, du missachtetest die Worte deiner Eltern, bist der Sinnelust ergeben und vernachlässigst das Geschäft: das ist ungehörig. Der Weise deiner Kaste entsprechend erwirb durch Handelsgeschäfte Geld und sei deinen Eltern unterthan“. — Als er diese Worte vernommen hatte, erwies er seinen Eltern die Achtgliederverehrung; dann übergab er seine Frau Prabhāvatī, weil sie sehr schön und jung war, dem Vidagdhaśrāmāni, nahm, um Handel zu treiben, Waaren mit und fuhr zu Schiffe nach einem fremden Lande. Da spürte nun Prabhāvatī den Trennungsschmerz gewaltig, wie es folgende Strophe beschreibt:

Täglich wird das Essen zu Gift; die Perlenkette zur Last; der Mond bekommt glühende Strahlen; der sanft wehende Wind wird zum Donnerkeile; die Wohnung wird zum Urwalde; die Sandelsalbe brennt wie Funken: ach wehe! die Zeit, da der Geliebte in der Ferne weilt, gleicht dem Weltuntergange.

So fühlte sie also die Trennung. Als ihre Freundinnen das sahen, gaben sie ihr buhlerische Rathschläge und bethörten sie folgendermassen: „Du musst Deinen Leib geniessen, Prabhāvatī, sonst wird Deine Jugend nutzlos vorübergehen“. — Als sie diese Worte ihrer Freundinnen gehört hatte, wollte sie mit einem Königssohne namens Guṇacandra der Liebe pflegen: deshalb legte sie mannigfachen Schmuck an und machte sich auf den Weg. Da wehrte ihr zuerst die Predigerkrähe Mālatī, die ohne zu überlegen ihren Abscheu äusserte: „Du bist eine anständige Frau; derlei schickt sich nicht für Dich“. — Darauf riss Prabhāvatī, ganz erfüllt von dem Aerger über die Trennung, die Predigerkrähe aus dem Käfig, um sie zu töten; doch sie entwich. Bestürzt hierüber blieb sie diese Nacht zu Hause; am andern Tage erheiterte sie ihr Herz; und damit ihr Vorhaben gelingen möchte, badete sie, gab Almosen, betete zu ihren Schutzgöttern und wollte um Mitternacht ausgehen. In diesem Augenblicke sprach der Papagei lächelnd: „Nun, Liebling der Familie, Du hast Dich heute geschmückt: ist etwa mein Freund Madana zurückgekehrt und gehst Du, ihn zu empfangen? Oder willst Du anderswohin gehen?“ — So fragte er, und Prabhāvatī antwortete ihm lächelnd und sprach, das Gesicht vor Scham gesenkt: „Papagei Vidagdha cūḍāmaṇi, ich möchte mit einem fremden Manne zusammen der Liebe pflegen; darum bin ich auf dem Wege“. — Als der Papagei das hörte, dachte er im Herzen daran, wie es der Predigerskrähe Mālatī ergangen war und sprach: „Prabhāvatī, gehe getrost hin; ich kann Dir kein Hinderniss bereiten; aber gehe nur, wenn Du Schlaueheit besitzest wie Lakṣmī“.

Gehe, Herrin, wenn Du mit dem Buhlen der Liebe pflegen willst, falls Du eine Antwort zu geben weisst wie Lakṣmī ihrem Gatten“.

Als Prabhāvatī dies gehört hatte, fragte sie: „Was ist das für eine wunderbare Geschichte? Erzähle sie!“ — Darauf antwortete der Papagei: „Diese Geschichte ist lang; was fragst Du mich? Gehe, Dein Vorhaben auszuführen.“ — Aber Prabhāvatī bestand auf ihrem Willen. Da dachte der Papagei in seinem Herzen: „Wenn sie sich auf die Steinbank hier setzt, wird ihr Leib sich abkühlen und Madana sich beruhigen können.“ — Nachdem er so überlegt hatte, sprach er: „Setze Dich auf die Steinbank hier in die Nähe des Käfigs.“ — Da breitete Prabhāvatī eine Matte auf die Steinbank und setzte sich; darauf erzählte der Papagei:

„Einst lebte in der Stadt Candravatī der König Bhīmaka,

dessen Sohn Mōhana wünschte mit Lakṣmī, der Frau des Kaufherrn Haridatta, zu buhlen. Darum gab er einer Kupplerin mit Namen Māsōpavāsini viel Geld und befahl ihr, Lakṣmī gefügig zu machen. Sie ging also in die Wohnung der Lakṣmī und gewann dieselbe durch süsse Worte für sich, während Haridatta abwesend war. Lakṣmī sprach nun hochofrenut zu Māsōpavāsini: „Was Du verlangst, will ich thun.“ — Darauf antwortete Māsōpavāsini: „Mir zu Gefallen buhle heute mit dem Manne, den ich angeben werde.“ — Lakṣmī entgegnete: „Ich bin eine anständige Frau; für mich schickt sich derlei durchaus nicht. Aber da ich dir mein Wort gegeben habe, so bringe einmal den Buhlen her.“ — Darauf brachte Māsōpavāsini die Lakṣmī nachts für Mōhana in ihr Haus. Nun kam aber der Königssohn Mōhana zur festgesetzten Zeit nicht; ihre Geilheit war ausserordentlich: darum sprach sie zu der Kupplerin: „Bringe den ersten besten her, den du findest.“ — Da trat Māsōpavāsini auf die Hauptstrasse und brachte in ihrer Dummheit und ohne zu überlegen Haridatta, den Gatten jener, herbei, der eben nach Hause gehen wollte. Als er nun eintrat, erkannte Lakṣmī ihren Gatten.“

Nachdem der Papagei diese Geschichte so weit erzählt hatte, sprach er zu Prabhāvatī: „Wie soll Lakṣmī nach Hause gelangen, die ihren Gatten erkannt hat, ohne ihn handgreiflich merken zu lassen, dass sie dorthin gegangen war, um Unzucht zu treiben? Das magst du angeben oder deine Freundinnen, die dir ja Unterricht erteilt haben über den Liebesgenuß mit einem fremden Manne.“ — Darauf antworteten Alle: „Das wissen wir nicht; erzähle du die Pointe dieser Geschichte.“ — Da erzählte der Papagei weiter, nachdem er Prabhāvatī hatte schwören lassen, dass sie an diesem Tage nicht zu dem Buhlen gehen wollte: „Sobald Lakṣmī merkte, dass ihr eigner Gatte gekommen sei, sprang sie schnell auf, fasste Haridatta mit der Hand bei den Haaren und rief: „Du Betrüger! Immer sagtest du zu mir: „Ausser dir habe ich keine Frau weiter lieb: aber um das zu erproben, bin ich heute hierher gegangen und habe durch dies Mittel nun so etwas erlebt; meinethalben; aber das ist unrecht.“ Mit diesen Worten sah sie ihn zornig an. Da sprach Haridatta; „Lass den Fehltritt vergessen sein!“ So versöhnte er sich mit seinem Weibe Lakṣmī und ging nach Hause.“ Aus Furcht, solche Schlaueit nicht zu besitzen und voll Staunens über die Schlaueit der Lakṣmī, von der sie eben gehört hatte, ging Prabhāvatī, nachdem sie diese Geschichte vernommen hatte, diese Nacht nicht zu dem Buhlen, sondern legte sich sammt den Freundinnen schlafen.

Erzählung 2.

Am nächsten Tage, als sie den Papagei freundlich gegrüßt hatte und gehen wollte, antwortete er, während Prabhāvatī zuhörte:

„Wenn es dein Wille ist, Schöne, zu gehen, dann thue es nach Herzenslust, Schönhüftige, falls du in der Verlegenheit einen Ausweg weisst wie Yaśodēvi.“

Als der Papagei diese Strophe hergesagt hatte, fuhr er fort: „Wenn ich dir die Geschichte von Yaśodēvi erzähle, wird dein Aufbruch verzögert werden; darüber wirst du in Zorn gerathen und mich tödten; darum will ich lieber nicht erzählen.“ — Darauf sprach Prabhāvatī: „Deine Erzählung ist sehr anziehend und anhörenswerth; darum erzähle.“ So befahl sie; da sprach der Papagei:

„Einst herrschte in der Stadt Nandana ein König, dessen Sohn war Rājasēkhara und dessen Frau Śaśiprabhā. Als Virasēna, des Dhanasēna Sohn, diese erblickt hatte, ward er von Liebesfieber gepeinigt, fiel in Ohnmacht und wurde gleichgültig gegen die gesammte Sinnenwelt. Da fragte ihn seine Mutter Yaśodēvi nach dem Grunde seiner Unlust, und Virasēna erzählte, was geschehen war. Darauf sprach seine Mutter Yaśodēvi: „Die Gattin des Königssohnes ist schwer zu gewinnen: wie soll man die erlangen?“ — Virasēna entgegnete: „Wenn ich diese Śaśiprabhā nicht gewinne, dann muss ich sterben.“

Als der Papagei die Geschichte so weit erzählt hatte, sprach er: „Nun, Prabhāvatī, die Gattin des Königssohnes, Śaśiprabhā, ist sehr schwer zu erlangen; ohne ihren Besitz ist es für jenen schwer zu leben: wie wurde nun unter solchen Umständen Virasēna befriedigt, indem er sie gewann? Welches war das Mittel dazu? Du willst mit einem fremden Manne zusammen kommen: also strenge deine Klugheit an und sage es mir.“ — Auf diese Worte entgegnete Prabhāvatī: „Das weiss ich nicht; sage du es.“ — Da liess sie der Papagei schwören, dass sie an dem Tage nicht zu dem Buhlen gehen wollte und sprach: „Prabhāvatī! Die Mutter des Virasēna, Yaśodēvi, gewöhnte eine Hündin an sich, indem sie ihr Futter und Saufen gab; dann band sie ihr Perlenschmuck um den Hals und ging mit ihr zu Śaśiprabhā, der Frau des Königssohnes. Da fragte Śaśiprabhā: „Aus welchem Grunde hast du diese Hündin bei dir?“ — Yaśodēvi lächelte und sprach: „Das ist eine ungewöhnliche Geschichte; unter vier Augen will ich es dir sagen.“ Mit diesen Worten führte sie Śaśiprabhā bei Seite und sprach zu ihr: „Freundin Śaśiprabhā, in einer früheren Geburt waren wir drei, du, ich und diese Hündin, Schwestern. Da befriedigte ich nun ohne Bedenken das Verlangen nach fremden Männern; die Hündin vergnügte sich mit Knaben, und du begünstigtest niemand. Infolge dessen hast du in dieser Geburt keine Erinnerung; ich habe in dieser Geburt ununterbrochenen Genuss und Erinnerung an die frühere Geburt; die Hündin endlich hat keine Erinnerung an die frühere Geburt, bei den Genüssen findet sie viel Hindernisse und hat eine niedrige Geburt erlangt. Da du keine Erinnerung hast, bin ich aus Mitleiden mit dir zusammen mit dieser Hündin aus der früheren Geburt hierher gekommen, um dir die Hündin

zu zeigen und von der früheren Geburt zu erzählen; deshalb also bin ich hier. Da du jung bist, so erfülle einem schönen Manne seinen Wunsch; dann wirst du in einer späteren Geburt Erinnerungen und ähnliche herrliche Früchte ernten; andernfalls wirst du nichts derartiges erlangen.“ — Als sie diese Worte der Yaśōdēvī gehört hatte, dachte sie, die Erzählung von der früheren Geburt wird wahr sein; sie umarmte jene also und bat: „O meine Freundin, wenn diese Erzählung von der früheren Geburt wahr ist, dann bringe mir einen fremden Mann her.“ — Da hüllte Yaśōdēvī ihren Sohn in Frauenkleider, gab ihn im Palaste für ihre Schwiegertochter aus und gesellte ihn Śaśiprabhā zu. Virasēna kam nun alle Tage in Weiberkleidern und genoss ihre Liebe.

Als das Rājasēkhara, der Gatte der Śaśiprabhā, sah, glaubte er, es sei eine Freundin seiner Frau und wehrte ihr den Zutritt nicht. Durch dieses Mittel erfüllte Yaśōdēvī den Wunsch ihres Sohnes.“

Als der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du solche Schlantheit besitzt, dann vergnüge dich mit einem fremden Manne; was hast du dann sonst davon, wenn du dich nutzlos lächerlich machst?“ — Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 3.

Am dritten Tage antwortete der Papagei, als Prabhāvatī ihn gefragt hatte, da sie gehen wollte:

„Gehe heute schnell dahin, wohin dein Herz verlangt, falls du dir selbst zu helfen weisst wie der König.“

Als Prabhāvatī fragte, wie das zugegangen sei, antwortete der Papagei: „Einst lebte in der Stadt Viśāla, unter der Herrschaft des Königs Sudarśana, ein Kaufmann, Vimala mit Namen, der hatte zwei sehr schöne Frauen. Ein Betrüger, der nach diesen Verlangen trug, brachte deshalb der hochheiligen Ambikā Anbetung dar; und da die Göttin gnädig war, bat er in diesem Augenblicke: ‚Möchte ich doch ein dem Kaufmann Vimala ähnliches Aeussere bekommen!‘ — Da ward er durch die Göttin dem Kaufmann Vimala gleich. Eines Tages nun, als dieser in die Fremde gegangen war, begab er sich, nachdem er diesen Zeitpunkt wahrgenommen hatte, in dessen Haus und spielte den Herrn ganz wie Vimala. Da fragten ihn die Leute im Hause: ‚Du hattest dich aufgemacht, um in die Fremde zu gehen: aus welchem Grunde bist du zurückgekehrt?‘ — Ihnen gab er folgende Antwort: ‚Da mir unterwegs viele Widerwärtigkeiten zustießen, war es nicht möglich zu reisen‘. So sprechend blieb er gelassen: den Leuten gegenüber übte er die Tugend des Gebens; den Dienern bereitete er Freude, indem er ihnen Geld und Schmucksachen u. s. w. gab; und die Frauen des Vimala genoss er. Da sagten die Leute:

„Vimala hat eingesehen, dass der eigne Leib unbeständig und augenblicksvergänglich ist; darum giebt er unter frommen Uebungen u. s. w. sein Geld mit vollen Händen aus, wie es sich gehört.“ — Einige Tage darauf kehrte der echte Vimala nach Hause zurück. Nun hatte aber der falsche Vimala zu den Thürhütern gesagt: „Ohne meinen ausdrücklichen Befehl lasst Niemand in das Haus herein.“ Daraufhin wehrten sie jenen ab. Da stand er nun draussen, erhob ein lautes Geschrei und rief unter vielen Seufzern: „Irgend ein Schurke hat hier einen Betrug begangen.“ — Als das die Leute hörten, liefen sie zusammen, um das Abenteuer zu sehen. Darauf ging der Kaufmann Vimala zu dem Könige Sudarsana und sprach unter lautem Weinen: „Ein Betrüger hat mich hintergangen und in meinem Hause eine Vermengung der Kaste bewirkt.“ — Da sandte der König Boten, um nach dem falschen Vimala zu sehen. Dieser gab ihnen aber Geld und gewann sie für sich. Darauf kamen sie zu dem Könige zurück und meldeten: „In dem Hause der ist der Kaufmann Vimala; das hier aber ist ein hergelaufener Betrüger; der König möge das selbst prüfen.“ — Da liess der König den Betrüger zur Untersuchung aus dem Hause holen und hiess Beide sich zusammen niedersetzen: da war keine Unterscheidung möglich, wer der echte und der falsche sei. Darüber ward der König bestürzt; denn er dachte: „Als Herrscher muss ich die Bösen strafen, die Guten belohnen und die Armen schützen; durch solches Thun wird der Himmel erlangt.“

Das Feuer, welches entstanden ist aus dem Schmerze und der Qual der Unterthanen, verlischt nicht eher, als bis es Geschlecht, Macht und Leben der Könige verbrannt hat.

Darum soll der Herrscher die Unterthanen wie seine Kinder beschützen; den Grundsatz halte er gebührend fest.“ — Als der König so überlegt hatte, setzte er sich allein nieder und ersann eine List; die war folgendermassen: Er liess die Frauen des Vimala kommen und befragte sie gesondert über die Begebenheiten seit ihrer Hochzeit. Dann fragte er auch die beiden Anderen, den echten und den falschen Vimala, einzeln: da sprach der echte Vimala übereinstimmend mit den Aussagen der Frauen, wie es sich verhielt; der falsche Vimala aber ward verwirrt und blieb stumm. Da liess der König den Betrüger zur Strafe auf einen Esel setzen und stiess ihn aus dem Lande; dem echten Vimala aber gab er die Frauen, das Haus und Geld zurück und befriedigte so alle Welt. Darauf genoss der König in der Welt den Ruf eines höchst weisen und verständigen Herrschers, der seine Grundsätze gehörig befolgt.“

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du ebensolche Klugheit und Ueberlegung besitzt, dann magst du in das Haus des Buhlen gehen.“ — Als Prabhavati diese Worte des Papageis gehört hatte, legte sie sich in ihrem eignen Hause schlafen.

Erzählung 4.

Am folgenden Tage, als Prabhāvatī gehen wollte, nachdem sie den Papagei gefragt hatte, sprach dieser: „Wenn du gehst, ohne auf mich zu achten, so ist das unpassend für dich. Die Reden von Kindern sogar soll man hören, wenn sie erspriesslich sind; die Worte der Alten jedoch soll man niemals missachten; sonst folgt Schaden. Indem ich mit Bezug darauf eine Geschichte zu erzählen beginne, sage ich zunächst folgende Strophe her:

Der Brahmane, der auf die Worte der Alten nicht hörte, sondern sie gänzlich verachtete, gerieth bei der Verheirathung mit Viṣakanyā in Missgeschick, Herrin.“

„Was ist das für eine Geschichte?“ fragte Prabhāvatī, und der Papagei antwortete: „Einst lebte in der Stadt Sōmaprabhā der Brahmane Sōmaśarman, der hatte eine Tochter mit Namen Viṣakanyā. Nun wollte kein Freier kommen, um sie zu heirathen, da sie diesen Namen hörten. Darum begab sich Sōmaśarman, um seiner Tochter einen Mann zu suchen, sammt dieser nach Janasthāna. Hier lebte eine Brahmane namens Gōvinda, der war beschränkt und arm: ihm wollte jener seine Tochter Viṣakanyā mit Namen zur Frau geben. Wiewohl nun dem Gōvinda Freunde, Verwandte und Eltern abriethen, so achtete er doch nicht auf sie, da er Jener Schönheit und Anmuth sah, und heirathete sie. Nach einiger Zeit sprach Viṣakanyā also zu ihrem Gatten: „Viele Tage sind vergangen, seit ich mich aus dem Vaterhause entfernt habe; darum bringe mich wieder in meines Vaters Haus, sonst wirst du auf der Stelle deiner Frau nicht mehr beiwohnen dürfen.“ — Da verfertigte Gōvinda einen Reisewagen und brach zusammen mit Viṣakanyā auf. Unterwegs traf sie zufällig ein hübscher, kräftiger und redegewandter Brahmane namens Viṣṇuśarman; zwischen diesem und Viṣakanyā entstand unterwegs infolge ihres Verkehrs heftige Liebe. Als Viṣṇuśarman aber den Beiden ein paar Betelnüsse und einige Blumen geschenkt hatte, da fassten sie vollends Vertrauen und liessen ihn mit auf den Wagen steigen, während Gōvinda abstieg und zu Fusse ging, wodurch er ein wenig zurück blieb. Inzwischen nannte Viṣṇuśarman der Viṣakanyā seinen Namen, Geschlecht und Stammbaum, fragte sie ebendanach, erfuhr es und machte sie ganz toll in sich. Nun kam Gōvinda und wollte auf den Wagen steigen: da rief Viṣṇuśarman: „Ha, du Räuber, was willst du dich auf den Wagen setzen?“ und wehrte ihn ab. Da erhob sich unter den Beiden Zank, und sie stritten miteinander; da aber Viṣakanyā die Partei des Viṣṇuśarman ergriff, so überwand dieser den Thor Gōvinda und machte sich mit Viṣakanyā auf den Heimweg. Gōvinda, der ihnen auf dem Fusse nachfolgte, schlug unterwegs in einem Dorfe Lärm: „Der da geht mit meinem Weibe durch; helft mir!“ — Da liess der Schulze Viṣṇuśarman sammt Viṣakanyā greifen und vor sich bringen und verhörte ihn, worauf

er zur Antwort gab: ‚Während ich mit dieser meiner rechtmässigen Frau mich unterwegs befand, wollte sie Gōvindaśarman hier mit Gewalt rauben.‘ — Als er das gehört hatte, fragte er Gōvindaśarman: der sagte dasselbe aus. Nachdem der Schulze ihre übereinstimmenden Aussagen vernommen hatte, verhörte er die beiden Brahmanen einzeln: ‚Wieviel Tage sind seit der Hochzeit mit ihr vergangen? Zu welcher Zeit bist du mit ihr aus dem Hause gegangen? Und woher kam der Andere unterwegs? Wie war das?‘ — Auf diese Fragen antwortete zuerst Gōvindaśarman der Wahrheit entsprechend, und das stimmte genau zu der Aussage der Viṣākanyā: Viṣṇuśarman aber wusste keine Antwort und war verduzt. Da bestrafte ihn der Schulze schmähsch und wies ihn aus dem Dorfe; Viṣākanyā aber gab er dem Gōvindaśarman zurück und sprach zu ihm: ‚Du Thor! Dieses Weib ist eine Hure; wenn du mit ihr zusammen lebst, wirst du hier Schmach und dort die Hölle ernten. Darum magst du zu einer andern Heirath schreiten.‘ — Daraufhin gab Gōvindaśarman sie ihrem Vater wieder und kehrte in sein Haus zurück.“

Als der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn man auf das Wort verehrungswürdiger Männer nicht hört, findet man solchen Lohn.

Der Mann, der die Lehren der Alten so verachtet,
der geräth in Missgeschick gleichwie der Brahmane
Gōvinda.

Darum missachte nie die Worte älterer Leute.“ — Als Prabhāvatī das gehört hatte, legte sie sich in ihrem eignen Hause schlafen.

Erzählung 5.

Am andern Tage, als Prabhāvatī gehen wollte, nachdem sie den Papagei gefragt hatte, antwortete dieser:

„Gehe, Herrin, wenn du selbst in der Verlegenheit
einen Ausweg zu finden weisst wie jene Bālapaṇḍitā in
dem Audienzsaale.“

„Wie war diese Geschichte?“ fragte Prabhāvatī, und der Papagei erzählte:

„Einst herrschte in der Stadt Ujjayinī der König Vikrama, dessen Frau hiess Kāmalikā. Eines Tages, als sie mit dem Könige zusammen speiste, bot ihr Vikrama, um ihr Liebes zu erweisen, gekochte Fische an: da entgegnete Kāmalikā: ‚Herr, wie sollte ich den Leib eines fremden Mannes berühren?!‘ — Als die gekochten Fische das hörten, lachten sie, obwohl sie todt waren. Da befragte der König nach dem Essen seine Minister, Astrologen und andere kluge Männer, weshalb die Fische gelacht hätten; aber Niemand wusste es. Darauf sprach er zu seinem Hauspriester: ‚Du bist der guru der Familie; darum magst du sagen, weshalb

die Fische gelacht haben; sonst werde ich dich aus der Stadt jagen lassen.' — Als der Hauspriester das hörte, machte er sich anheischig, es in fünf Tagen zu sagen und ging voller Sorgen nach Hause. Er hatte eine Tochter mit Namen Bālapaṇḍitā: als diese ihren Vater in Sorgen sah, fragte sie: 'Vater, du bist heute voller Sorgen; was ist der Grund davon? Das sage mir. In der Unglückszeit sollen Kluge keine Bestürzung kennen, wie die Strophe besagt:

Roth ist die Sonne bei dem Aufgange, roth ist sie auch bei dem Untergange: im Glück wie im Unglück behalten Grosse ein und dasselbe Aussehen.

Die Festigkeit soll man im Unglück nicht verlieren, nicht zweimal dasselbe sagen und die Wahrheit sprechen: wer hat diese ausserordentlich schweren Pflichten den Guten auferlegt?'

Der Brahmane beherzigte diese Worte, erzählte seiner Tochter, was sich in dem Palaste des Königs zugetragen hatte und sprach: 'Wenn ich die Bedeutung des Lachens der Fische nicht angebe, wird der König mich aus der Stadt jagen lassen. Bis heute habe ich dem Könige gedient: diese Anhänglichkeit ist vergeblich gewesen, und ich bin in eine solche schlimme Lage gerathen! Ja, die Zuneigung des Fürsten ist zu allen Zeiten unbeständig gewesen; das besagt die Strophe:

Bei Niemandem ist Freundschaft, Vertrauen, Liebe und Verwandtschaft für möglich zu halten, am allerwenigsten aber bei einem hochgemuthen Fürsten.

Reinlichkeit bei der Krähe; Wahrhaftigkeit bei dem Spieler; Milde bei der Schlange; Aufhören der Geilheit bei dem Weibe; Muth bei dem Castraten; philosophisches Denken bei dem Säufer; Freundesgesinnung bei dem Könige: wer hat das je gesehen oder gehört!?

Man soll kein Zutrauen hegen zu Flüssen, Thieren mit Krallen, Thieren mit Hörnern, Räubern, Weibern und Fürstengeschlechtern.

Geringelt, gepanzert, grausam, in Windungen gehend, sehr böse und durch kluge Sprüche zu gewinnen: so gleichen die Könige den Schlangen.

Kurz: da König Vikrama seine gnädige Gesinnung geändert hat, will ich heute auf und in ein anderes Land gehen; darauf bezüglich ist die Strophe:

Einen Menschen gebe man auf um der Familie willen; die Familie gebe man auf um des Dorfes willen; das Dorf um des Landes willen; die Erde um seiner selbst willen.

Als das Mädchen Bālapaṇḍitā diese Worte ihres Vaters vernommen hatte, sprach sie: 'Du hast recht mit deiner Rede; aber

wenn du bei dem Fürsten in Ungnade fällst, hast du von keiner Seite mehr Ehre zu erwarten; darum diene dem Herrscher unterthänigst, damit du deinen Ruhm mehrst.

Der Letzte wird der Erste sein, wenn er dem Erdherrscher dient; der Erste wird der Letzte sein, wenn er dem Dienste sich entzieht.

Darum thue ehrerbietigst Fürstendienst.

Dem in der Nähe befindlichen Manne allein ist der Fürst gnädig gesinnt, mag er auch ungebildet, niederen Standes oder dumm sein: Fürsten, Weiber und Schlingpflanzen halten sich gewöhnlich an den, der neben ihnen steht.

Unterthänige, wohlbewanderte Diener zügeln den Fürsten, wenn er auch noch so unbändig ist, und sorgen für das, was ihm erwünscht ist.

Für Männer der Wissenschaft, Hausherren, Künstler, Grosse und Dienstbeflissene giebt es keine Wohnstätte ausser bei dem Fürsten.

Denjenigen Männern von grosser Macht, die sich nicht um den Fürsten schaaren, wird als lebenslängliche Sühne Bettelbrot zuerkannt werden.

Für diejenigen Leute, die Schlangen, Tiger, Elefanten u. s. w. bändigen, ist hienieden die Bändigung eines Fürsten keineswegs sehr schwer.

Der Wissende erreicht nur dann hohe Stellungen, wenn er sich an den König anschliesst: nirgends wächst der Sandelbaum, ausser auf dem Malaya.

Ist der Fürst gnädig, dann giebt es stets blendend weisse Sonnenschirme, herzerfreuende Rosse und brunsttolle Elefanten.

Also der Sinn dieser acht Strophen ist der: wer ein gewandter Mann ist, soll dem Könige dienen, indem er seine Aufmerksamkeit auf seine Pflicht richtet. Zur Zeit des Missgeschickes soll er sein Leben sogar opfern und Hingebung üben; so wird den Dienern alle Bedrängniss fern bleiben; sie werden wechselweise Segen und Glück finden, und die beste der Welten des Jenseits wird ihnen werden. — In dieser Weise gab Bālapāṇḍitā ihrem Vater Lehren und fuhr dann fort: ‚Du hast von Vikrama besondere Gnade erfahren; nun die Zeit der Noth gekommen ist, müssen kluge Leute von deinesgleichen nachdenken und des Herrschers Zweifel beseitigen. Darum fasse Muth, gehe in den Audienzsaal des Vikrama und sprich: ‚Meine Tochter sagt, sie wolle den Grund des Lachens der Fische nennen‘. — Darauf ging der Brahmane hin und meldete es dem Könige: da liess dieser Bālapāṇḍitā holen. Sie ging hin, sprach den Segensspruch und begann: ‚König Vikrama, es ist nicht recht, dass du einen weisen Brahmanen ohne Grund bestrafen willst, nachdem du ihn erfolglos über ein Geheimniss befragt hast. Bis

auf den heutigen Tag hat noch Niemand gesehen oder gehört, dass Fische lachen. Und ziemt es sich etwa, uns Frauen nach diesem Wunder zu fragen? Du selbst mußt die Zweifel Aller lösen: darum denke du selbst ernstlich darüber nach; so ist es in der Ordnung. Trotzdem aber will ich es dir sagen, wenn du Neugierde danach empfindest:

Die hochgetreue Königin berührt diese Fische nicht, weil sie einen männlichen Namen haben: darum fürwahr lachten die Fische.

Wohlan, Vikrama, überlege selbst den Sinn dieser Strophe im Geiste. — Als Bālapaṇḍitā soweit gesprochen hatte, ging sie nach Hause.

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Die Antwort darauf werde ich morgen erzählen“. — Als Prabhāvatī das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 6.

Am nächsten Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī, als sie gehen wollte: „Da der König Vikrama nicht auf die Bedeutung jener Strophe kam, floh ihn der Schlaf in der Nacht.

Wie sollten wohl diejenigen Schlaf finden, Beste, die von schwerer Krankheit gepeinigt sind; die untreue Frauen haben und deren Feinde noch nicht besiegt sind?!

Am folgenden Tage liess Vikrama Bālapaṇḍitā holen und sagte zu ihr: „Ich habe den Sinn jener Strophe nicht gefunden; darum magst du mir den Grund angeben, weshalb die Fische gelacht haben“. — Bālapaṇḍitā antwortete: „König Vikrama, forsche nicht danach; wenn man es dir sagt, wirst du Reue empfinden wie einst die Frau des Kaufmanns“. — Der König fragte: „Wie war das?“ und Bālapaṇḍitā erzählte:

„Einst lebte in der Stadt Ujjayinī ein Kaufmann namens Sumati; der verarmte im Laufe der Zeit, weshalb ihn seine Frau und seine Verwandten verliessen.

Wer Geld hat, hat auch Freunde; wer Geld hat hat auch Verwandte; wer Geld hat, der ist ein angesehener Mann hienieden; wer Geld hat, der ist gelehrt,

Fünf gelten für todt, Bhārata, auch wenn sie leben: der Arme, der Kranke, der Thor, der Reisende und der beständig Dienende.

Darauf fristete nun dieser Sumati sein Leben, indem er Gras, Holz u. s. w. verkaufte. Unter solchen Umständen traf es sich eines Tages, dass er kein Gras und Holz fand; indem er nun seines Weges ging, sah er einen grossen hölzernen Gaṇapati und dachte: „Wenn ich diesen Gaṇapati zerhacke, werde ich für ein paar Tage Lebensunterhalt haben“. — Nachdem er so überlegt hatte, ging er hin, den Gaṇapati zu zerhacken: da sprach der Gott, gnädig ge-

sinnt, zu ihm: ‚Schlage mich nicht entzwei; ich will dir täglich zur Leibesnahrung fünf Brote geben; komme frühmorgens und hole sie; aber erzähle das Niemandem, sonst wirst du keine Brote mehr bekommen‘. — Das versprach Sumati und hatte nun alle Tage fünf Brote mit Schmelzbutter und Zucker, womit er seine Familie ernährte. Eines Tages gab die Frau des Kaufmannes, Padmini, ihrer Freundin von diesen Broten. Da fragte dieselbe: ‚Sage mir doch, woher du diese Brote hast! Wenn du es mir nicht sagst, kann zwischen dir und mir keine Freundschaft mehr sein‘. — Da fragte Padmini ihren Gatten hartnäckig aus; der Kaufmann Sumati aber sprach: ‚Was hast du davon? Wenn ich es dir sage, wird unser Wohlstand aufhören und uns Reue treffen‘. — Aber trotzdem blieb Padmini hartnäckig dabei. Da dachte der Kaufmann:

„Wem die Götter den Untergang zudedacht haben,
dem nehmen sie die Ueberlegung, dass er nicht sieht, was
ihm zuträglich ist.“

Darauf fuhr Bālapāṇḍitā fort: „Vikrama, vom Schicksale verlassen erzählte der Kaufmann, woher die Brote kämen. Als das Padmini gehört hatte, erzählte sie es ihrer Freundin; und diese gab ihrem Manne eine Axt und schickte ihn frühmorgens fort, um den Gaṇapati zu zerhacken. Zu derselben Zeit kam auch der Kaufmann Sumati dorthin. Als Gaṇapati das sah, band er den Kaufmann mit einer Fessel und sprach: ‚Von heute ab giebst du die fünf Brote, die du von mir erhieltest, deinem Nachbar; thust du es nicht, dann wirst du den Tod finden‘. — Diesen Vorfall erzählte Sumati daheim seiner Frau und sprach: ‚Deinetwegen haben wir Schaden erlitten‘. Und Padmini empfand Reue‘.

Als Bālapāṇḍitā dem Könige diese Geschichte erzählt hatte, sprach sie: ‚König Vikrama, aus diesem Grunde will ich es dir nicht sagen, weshalb die Fische gelacht haben; wenn ich es sage, wirst du Reue empfinden‘. — Nachdem Bālapāṇḍitā so gesprochen hatte, ging sie heim.“

Als Prabhāvatī das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 7.

Am folgenden Tage fragte Prabhāvatī den Papagei, als sie gehen wollte: „Wie ging denn die Geschichte weiter? Erzähle sie.“ — Darauf antwortete der Papagei Vidagdhaśūdamāṇi:

„König Vikrama liess Bālapāṇḍitā holen und fragte sie nach dem Grunde, weshalb die Fische gelacht hätten. Da antwortete Bālapāṇḍitā:

„Ausserordentlich gross fürwahr ist die Lust und
Wonne von Mann und Frau: wenn ich das erzähle, wird
Kummer dich treffen wie den Brahmanen“.

Als Vikrama das gehört hatte, sprach er: ‚Die beiden Worte Lust und Wonne haben ja denselben Sinn: welchen Unterschied

machst du, dass du sie beide in einen Vers setzt? Und wer war der Brahmane? Das sage mir'. — Darauf antwortete Bālapaṇḍitā: ‚Der Genuss des Glückes, das dem eignen Selbst zu theil wird, heisst Lust; wenn diese in ausserordentlicher Stärke verspürt wird, soll man sie Wonne nennen. Jetzt will ich eine Geschichte erzählen, die höre an.

Einst lebte in des Königs Vira Stadt Vacchōjana ein Brahmanensohn namens Kēsava; der dachte einst in seinem Herzen: ‚Ich lebe von dem Gelde meiner Eltern: das ist nicht recht.

Die Besten sind berühmt durch eigne Vorzüge, Mittelsorte durch die Vorzüge des Vaters, Gewöhnliche durch die Vorzüge des Onkels, ganz Erbärmliche durch die Vorzüge des Schwiegervaters‘.

Nachdem er so überlegt hatte, zog er aus, die Welt zu durchstreifen; und als er viele Götterstätten, Wallfahrtsplätze, Städte, Wälder und Haine besucht hatte, sah er auf einem Leichenacker einen Vollendeten. Er erwies diesem die Achtgliederverehrung und sprach: ‚Ich bin, nach Geld verlangend, als dein Gast hierher gekommen‘. — Darauf sprach der Vollendete, als er die klägliche Rede des Brahmanen vernommen hatte, voll Grossmuth und Mitgefühl: ‚Wohlan, Brahmane; ich will dir diese Mennige hier geben; so oft du sie mit der Hand berührst, wird sie fünf Goldstücke geben: wenn du sie aber über das Mass hinaus berührst oder sie einem Andern giebst, werden Beide keinen Nutzen davon haben, und die Mennige selbst wird verschwinden und nicht wieder zu erlangen sein‘. — Da nahm der Brahmane die Mennige und ging nach der Stadt Ratnāvati. Hier war eine Hetäre mit Namen Sthagikā: in diese verliebte er sich und gab ihr unermessliches Geld. Da fragte ihre Kupplerin: ‚Dieser Brahmane treibt kein Geschäft: woher nimmt er dann das Geld? Wie ist das?‘ — So fragte sie Sthagikā, und diese fragte den Kēsavaśarman: da erzählte der dumme Brahmane, seinen Vortheil vergessend, die ganze Geschichte und gab ihr die Mennige. Da er nun kein Geld mehr hatte, jagte ihn die Kupplerin aus dem Hause. Er ging nach dem Palaste des Königs und erhob Klage: aber die Kupplerin entgegnete: ‚Grosskönig, dieser Bettler ist liebestoll und bringt gegen uns eine falsche Anklage voll unmöglicher Behauptungen vor‘. — Alle, die die Worte der Kupplerin gehört hatten, stimmten ihr bei, und der Brahmane wurde aus der Stadt gestossen; die Mennige aber war verschwunden‘.

Als Bālapaṇḍitā diese Geschichte erzählt hatte, sprach sie: ‚Vikrama, infolge der Hartnäckigkeit der Sthagikā hatte sie keinen Nutzen mehr von der Mennige, und der Brahmane hatte keinen Nutzen mehr von Sthagikā: beide empfanden Reue. In denselben Zustand wirst du gerathen; darum sage ich: denke selbst über den Sinn jener Strophe nach‘.

Als Bālapaṇḍitā so gesprochen hatte, ging sie heim.“

Erzählung 8.

Hochgemuther, dich wird Reue treffen wie Subhagā, da sie den Freund nicht fand, das Haus verloren war und ihr Wunsch nicht erfüllt ward.

Am nächsten Tage fragte Prabhāvatī den Papagei: „Wie ging die Geschichte weiter? Erzähle!“ — Da sprach der Papagei:

„Am vierten Tage ging Bālapaṇḍitā hin und sprach zu Vikrama: ‚Wenn ich dir sage, weshalb die Fische gelacht haben, Vikrama, dann wirst du in ähnliche Lage kommen wie die Tochter des Kaufmanns‘. — Der König fragte: ‚Wie war es damit?‘ — Darauf erzählte Bālapaṇḍitā: ‚Einst lebte in König Vikrama's Stadt Tripura ein Kaufmann mit Namen Sundara; dessen Frau Subhagā war eine arge Hure. Als sie einst ausgehen wollte, wurde sie von ihrem Gatten daran gehindert. Darauf sprach sie zu ihrer Freundin: ‚Bestelle heute irgend einen Mann in den Yakṣa-Tempel und komme dann wieder und bringe mir Bescheid‘. — Als nun die Zeit gekommen war auszugehen, hiess Subhagā ihre Freundin an das Haus Feuer anlegen, während sie selbst nach dem Tempel ging. Jener Mann verliess aber, als er das Feuer bemerkte, den Tempel, um zuzusehen: Subhagā, welche merkte, dass er fort war, ging nach Hause zurück: da war das Haus verbrannt. Da empfand sie Reue.

Darum, Vikrama, sinne du selbst über die Bedeutung jener Strophe nach; das ist das Beste‘. — So sprach Bālapaṇḍitā und ging heim.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 9.

Am nächsten Tage fragte Prabhāvatī den Papagei: „Fand denn Vikrama bei seinem Nachdenken den Grund des Lachens der Fische?“ — Der Papagei antwortete: „Vikrama selbst fand ihn nicht: darum liess er Bālapaṇḍitā kommen und sagte: ‚Ich habe den Sinn jener einen Strophe nicht gefunden‘. — Bālapaṇḍitā entgegnete: ‚König Vikrama, da du es trotz meiner Andeutungen nicht merkst, will ich es dir sagen. Warum hast du deinem ersten Minister namens Puṣpahāśya, den besten unter allen Ministern, verboten, den Palast zu betreten, wiewohl er unbescholten ist?‘ — Als der König das gehört hatte, sagte er: ‚Wenn dieser Minister in den Audienzsaal trat und lachte, fielen aus seinem Munde Blumen: diese Thatsache ward allen Königen bekannt, weshalb sie Boten schickten, das Wunder zu schauen. Bei dieser Gelegenheit lachte Puṣpahāśya nicht, und es fielen keine Blumen aus seinem Munde: aus diesem Grunde wurde er verbannt‘. — Darauf fragte Bālapaṇḍitā: ‚Weshalb lachte denn Puṣpahāśya nicht? Hast du den Grund erfahren?‘ — Der König antwortete: ‚Ich kenne den Grund nicht‘. — Da fuhr Bālapaṇḍitā fort: ‚Dann hast du gefehlt, dass

du ihm sein Amt nimmst, ohne den Sachverhalt zu prüfen. Kurz, was forschst du nach der Ursache des Lachens der Fische, während diese Sache noch nicht aufgeklärt ist? Wenn du das erforschen willst, dann lass Puspahāśya holen und frage ihn nach seinem (Nicht-)Lachen und dem Lachen der Fische; er wird es dir sagen'. — Auf diese Worte hin liess Vikrama seinen Minister Puspahāśya holen und ihm Ministerkleidung geben und fragte ihn nach den beiden Gründen. Da sprach Puspahāśya: ‚Hausliche Schande soll man sicherlich Niemandem erzählen.

Geldverlust, Herzeleid und Ungemach im Hause, Betrügerei und Missachtung soll der Verständige nicht ausposaunen.

Aber des Herren Befehl ist meine Richtschnur: darum berichte ich. Grosskönig, ich erfuhr an dem Tage, als der Herr mich im Audienzsaale lachen hiess, dass meine Frau einem anderen Manne anhing; darüber war ich so betrübt, dass ich nicht lachen konnte'. — Als Vikrama das hörte, gab er seiner Frau Kāmalikā, die bei ihm war, einen Schlag mit Blumen und sah sie lächelnden Antlitzes an: da stürzte sie, eine Ohnmacht heuchelnd, zu Boden. Als das Puspahāśya sah, brach er in Lachen aus, wobei Blumen aus seinem Munde fielen. Der König, um seine Frau bemüht, sie aus der Ohnmacht zu erwecken, sprach, mit einem Blicke auf Bālapaṇḍitā, in hellem Zorn zu dem Minister: ‚Während mich ein Missgeschick trifft, lachst du, und Blumen fallen aus deinem Munde'. So sprach er und wollte den Minister bestrafen. Da sagte dieser: ‚Grosskönig, Kāmalikā ging gestern zu dem Stallmeister, und da sie bei der Gelegenheit zu spät kam, prügelte sie dieser mit ein paar Sprungriemen, wobei sie auch nicht eine Bohne ohnmächtig wurde; da der Herr sie aber mit Blumen schlug, wurde sie ohnmächtig und ganz schwach: als ich das sah, musste ich lachen'. — Da der König diese Worte gehört hatte, fragte er den Minister: ‚Sage, hast du das gesehen oder gehört?' — Puspahāśya antwortete: ‚Ich diese meine Aussage bestätigt zu sehen, ziehe der Herr der Königin unter vier Augen das Mieder aus und sehe nach; da wird es klar werden'. — Als Vikrama das gehört hatte, sah er nach und fand die Spuren von den Sprungriemen: da blickte er den Minister und Bālapaṇḍitā an. Darauf antwortete Puspahāśya: ‚Grosskönig, Bālapaṇḍitā gab eine Antwort mit verborgenem Sinne: ich habe es auf Befehl offen herausgesagt. Nun magst du selbst über die Ursache des Lachens der Fische nachdenken'. — So sprach er; Vikrama aber entliess wegen seiner Frau die Versammlung und suchte an ihrem Aufenthaltsorte: da fand er einen Mann in einer Kiste versteckt: diesen, den Stallmeister und Kāmalikā, die drei, liess er enthaupten. Darauf entliess er Bālapaṇḍitā unter Ehrenbezeugungen nach Hause.“

Nachdem der Papagei Prabhāvatī diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Erwäge diese Geschichte im Herzen und bestehe

nicht hartnäckig auf deinem Vorhaben.“ — Als Prabhāvatī diese Worte des Papageien gehört hatte, legte sie sich im Harem ihres Gatten auf dem Himmelbette zum Schlafen nieder.

Erzählung 10.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst gab es eine Stadt mit Namen Rājapūra; dort lebte ein Eigner mit Namen Dēvala, dessen Frau Subhagā war auf fremde Männer versessen. Eines Tages, als Dēvala ausgegangen war, holte sie einen Mann herbei und trieb mit ihm das Liebesspiel. In dem kam Dēvala, seltsame Früchte in der Hand, zurück: als das ihre Freundin Śrīgārādēvī, ihre Nachbarin, sah, kam sie schnell herbei und führte Subhagā, nackt wie sie war, hinaus. Als Dēvala sie sah, fragte er: ‚Was soll das?‘ — Da sagte Śrīgārādēvī: ‚Bei dem Anblicke der Früchte, die du da gebracht hast, ist sie in diesen Zustand versetzt worden. Wenn du diese Früchte wieder hinträgst, wo du sie weggenommen hast, wird sie wieder gesund werden‘. — Diese Worte der Śrīgārādēvī hielt der Dummkopf für Wahrheit und ging, die Früchte wieder hin zu tragen. Da ward der Mann, den Subhagā geholt hatte, von Śrīgārādēvī hinausgejagt.

Wenn du solche Klugheit besitzt, dann gehe zu dem Buhlen.“ — Als Prabhāvatī diese Worte des Papageis gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 11.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī:

„Wenn du dorthin gegangen bist, mußt du Ausserordentliches leisten, wie einst Rambhikā wegen des Brahmanen ganz Wunderbares that.

Einst lebte in dem Dorfe Dābhōḷa ein Schulze mit Namen Vilōcana; dessen Frau Rambhikā war auf fremde Männer versessen, aber aus Furcht vor Vilōcana kam Niemand. Eines Tages ging Rambhikā aus um Wasser zu holen. Dahin war ein sehr schöner junger Brahmane zum Liebesspiele gekommen; den blickte sie an. Da trat der Brahmane an Rambhikā heran und sprach: ‚Was befehlst du?‘ — Daran merkte Rambhikā, dass sein Sinn auf sie gerichtet sei und sprach: ‚Gehe hinter mir her und erweise meinem Gatten, der im Hause ist, Ehrerbietung; dann setze dich; zu Allem, was ich berichte, sage ja‘. — Nachdem sie diese Verabredung getroffen hatte, ging sie nach Hause. Der Brahmane folgte ihr auf dem Fusse, verneigte sich vor ihrem Gatten Vilōcana und setzte sich. In dem kam Rambhikā aus dem Hause und sprach zu Vilōcana: ‚Kennst du den nicht? Er ist der Sohn von meiner Mutter Tante. Zur Zeit, als ich noch klein war, verliess er das Haus im Zorne; jetzt ist er zu Besuch gekommen‘. — Als

sie so gesprochen hatte, erhob sich Vilōcana und umarmte ihn. Darauf fragte er, wie es bei ihm zu Hause ginge. Der Brahmane antwortete, es stehe Alles so und so. Darauf sprach Vilōcana befriedigt zu seiner Frau: ‚Führe deinen Verwandten hin und pflege ihn mit Speisen u. s. w.‘ — Nach diesen Worten ging er hin, um sich schlafen zu legen. Nachdem sie das versprochen hatte, führte sie den Brahmanen in die Küche; und nach dem Essen setzte sie sich auf das Ruhebett und begann, ihre Absichten zu enthüllen. Da sprach der Brahmane: ‚Du selbst hast mich für einen Verwandten ausgegeben; fürwahr, du bist meine Schwester; einen anderen Gedanken giebt es nicht‘. — Als Rambhikā das hörte, suchte sie ihn auf alle Art zu überreden; aber er hörte nicht. Da schrie sie laut auf und rief: ‚Hilfe! Hilfe!‘ — Darüber gerieth der Brahmane in grosse Furcht, erwies ihr die Achtgliederverehrung und sprach: ‚Lass mir mein Leben; ich will auch deinen Befehl vollziehen‘. — Als er so gesprochen hatte, goss Rambhikā einen Rest von Butterreis, der sich noch in der Schüssel des Brahmanen befand, überall umher, zündete ein Licht an dem nahen Kohlenbecken an und stellte es hin. Als das geschehen war, kam Vilōcana, der ihr Hilferufen gehört hatte, herbeigelaufen: da sagte sie zu ihm: ‚Er bekam plötzlich Cholera; um ihm Heilmittel zu beschaffen, rief ich Hilfe und klatschte in die Hände: aber jetzt ist er wieder munter; es ist kein Grund zur Besorgniß vorhanden‘. — Mit diesen Worten zeigte sie Vilōcana den Butterreis, den sie hingegossen hatte. Der Dummkopf hielt Alles für Wahrheit und legte sich schlafen. Nun trieb Rambhikā mit dem Brahmanen das Liebesspiel. Unter dem Vorwande, er habe noch Cholera, blieb der Brahmane einen Monat in dem Hause; dann ging er heim.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, die sie für ausserordentlich hielt, legte sie sich schlafen.

Erzählung 12.

Gehe, wenn du bei dem Nahen eines Missgeschickes einen Ausweg weisst wie Śōbhikā, die ihren Buhlen auf den Ast des Baumes brachte.

Am folgenden Tage sagte der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Laguḍa ein reicher Töpfer, dessen Frau, Śōbhikā mit Namen, war sehr lüderlich. Einstmals holte sie sich einen Buhlen in das Haus und trieb mit ihm das Liebesspiel. Indessen kam ihr Gatte, der ausgegangen war, zurück: was für einen Ausweg soll da Śōbhikā ersinnen? Das sage!“ — So fragte der Papagei Prabhāvatī. Darauf antwortete diese: ‚Ich kann diese List nicht finden‘. — Da fuhr der Papagei fort: „Als Śōbhikā sah, dass der Gatte herbeikam, sprach sie zu dem Buhlen: ‚Hier steht ein Akazienbaum; da steige hinauf‘. — Da stieg er voller Angst nackt auf den Baum. Als der Töpfer ihn sah, fragte er:

„Wer ist das?“ — Seine Frau antwortete: „Aus Furcht vor seinem Feinde ist er auf den Baum geflohen. Er hat bei dir Zuflucht gesucht: darum schütze ihn“. — Da liess der Töpfer ihn unbesorgt sein, liess ihn heruntersteigen, gab ihm Kleidung, und schickte ihn nach Hause. Bei dem Weggehen drückte er Sōbhikā die Hand, lachte sich in's Fäustchen und sprach: „Heute hast du mich gerettet; bravo!“ — Das Alles sah der Töpfer und sagte nichts.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 13.

Gehe, Herrin, zu dem trefflichsten Buhlen, wohin dein Herz verlangt, wenn du zu handeln weisst wie einst Rājikā es that, als ihr Gatte zu essen begonnen hatte.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in einer Stadt namens Hasta ein Kaufmann, dessen Frau Rājikā war sehr schön und lüderlich. So sprach sie eines Tages, als ihr Gatte sich zum Essen niedersetzte: ‚Es ist keine Butter im Hause; ich will gehen und welche holen‘. Damit nahm sie Geld und entfernte sich. Vorher aber, ehe sie ging, hatte sie mit einem fremden Manne ein Stelldichein verabredet und ihn warten heissen. Dahin begab sie sich und trieb mit ihm das Liebesspiel. Dann, als es Zeit war nach Hause zu gehen, bestreute sie sich mit Strassenstaub, band auch welchen in ihr Kleid und ging nach Hause, wo ihr Gatte voller Zorn war. Da sprach sie: ‚Herr, mich trifft keine Schuld. Während ich eilte, Butter zu holen, verlor ich unterwegs das Geld; und über dem Suchen verging die Zeit. Da ich es nun nicht fand, dachte ich, er wird zornig werden: darum nahm ich von dem Staube, wo das Geld hingefallen war und brachte ihn mit‘. — Darauf suchte der Kaufmann das Geld in dem Staube, fand es aber nicht. Da sprach er zu seiner Frau: ‚Was geschehen soll, dem kann man nicht entgehen‘. — So verzehrte er sein Essen ohne Butter.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 14.

Trefflich, du Langgänger, ist der Gedanke, nach Herzenslust einen Buhlen zu geniessen; so gehe denn, wenn du wie Dhanaśrī zu reden weisst.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in der Stadt Padmāvati ein Kaufherr namens Dhanapāla; seine Frau hiess Rukmini: die war ihm lieber als das Leben. Unter solchen Umständen nahm Dhanapāla eines Tages Geld und ging in die Fremde, um Geschäfte zu machen. Da vergass Rukmini über der Trennung das Sprechen u. s. w. und war ganz in ihr

Unglück versunken. So vergingen einige Tage, als das Frühlingsfest heran kam. Da ihr Trennungsschmerz gar zu gross war, tadelte sie vor ihren Freundinnen ihre Anmuth und Schönheit. Da sprach ihre Freundin Dhanaśrī, die ihren Zustand sah: „Das Frühlingsfest ist jetzt da; in dieser Zeit willst du deine Jugend nutzlos hingehen lassen?! Das scheint mir unrecht; darum verschaffe dir einigen Genuss“. — Da sprach Rukmiṇī: „Bringe einen schönen Mann zum Liebesspiele her!“ — Da schickte Dhanaśrī eine Freundin einen Mann herbei zu holen und schmückte Rukmiṇī das Haar. In diesem Augenblicke kehrte ihr Gatte aus der Fremde heim. Da ging die Freundin Dhanaśrī hinaus und sagte zu Dhanapāla: „Bleib nur einen Augenblick draussen, bis ich wieder herauskomme“. — Damit ging Dhanaśrī in das Haus, schnitt Rukmiṇī die Locke bis auf ein kleines Ende ab, legte sie vor dem Götterbilde nieder und führte, nachdem sie den Gott angebetet hatte, Dhanapāla in das Haus und hiess Beide zu dem Gotte beten. Da sah er während der Andacht das Haar der Locke in der Nähe des Götterbildes liegen und sprach: „Was bedeutet das?“ — Dhanaśrī antwortete: „Rukmiṇī hatte ein Gelübde gethan, dem Gotte ihre Locke zu opfern, wenn du wohlbehalten aus der Fremde heimkehren würdest: das ist heute eingelöst worden“. — Dhanapāla hielt das für wahr und freute sich.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 15.

Gehe, wenn du den Wunsch hegst, irgendwohin zum buhlen zu gehen, falls du wie Śrīdevī verstehst, die Ausschweifung trefflich zu bemänteln.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in einer Stadt namens Vimala ein Kaufmann mit Namen Śāligōḍa, dessen Frau hiess Jayā, sein Sohn Guṇākara und seine Schwiegertochter Śrīdevī. Diese trieb mit einem Kaufmanne namens Subuddhi Unzucht. Darüber entstand lautes Gerede unter den Leuten. Einmal sagten es die Verwandten dem Manne, aber der achtete trotzdem in seinem Herzen nicht darauf. Nun sah eines Tages Śāligōḍa, der Schwiegervater der Śrīdevī, dass sie mit ihrem Buhlen, den sie geholt hatte, schlief: da zog er ihr von ihren Füssen die silbernen Spangen ab. Als Śrīdevī das merkte, schickte sie den Buhlen weg, ging sie zu ihrem Gatten Guṇākara und schlief bei ihm. Um Mitternacht stand sie auf, weckte Guṇākara und sprach: „Dein Vater ist hierher gekommen und hat von meinen Füssen die Spangen abgezogen: ziemt sich das etwa für die Hand eines Alten?“ — Als Guṇākara das gehört hatte, sprach er: „Sei nur jetzt ruhig, morgen früh werde ich mit meinem Vater schelten“. — Als es nun eben Tag geworden war, tadelte Guṇākara seinen Vater: da sprach Śāligōḍa: „Als ich sah, dass Śrīdevī mit

einem fremden Manne zusammen schlief, zog ich ihr die Spangen ab'. — Darauf entgegnete Śrīdēvi: 'Ich habe heute keinen fremden Mann geholt oder berührt; das will ich durch ein Gottesurtheil erhärten. Damit hat es folgende Bewandniß: Im Norden der Stadt steht ein steinernes Yakṣa-Standbild; wer die Unwahrheit sagt, kann nicht zwischen den Beinen desselben hindurch gehen. Das ist allbekannt; dies Gottesurtheil will ich befragen'. — Darauf bestimmte Śāligōḍa: 'Morgen sollst du das Gottesurtheil befragen'. — Da nahm Śrīdēvi ihren Buhlen Subuddhi bei Seite und sprach: 'Morgen will ich ein Gottesurtheil befragen; komme dahin, wo ich bin und falle mir um den Hals, indem du dich wahnsinnig stellst'. — So verabredete sie; und am Morgen lud Śrīdēvi alle Leute ein, ging mit allen zu der Andacht nöthigen Geräthschaften zu dem Yakṣa, badete in dem Teiche und schritt auf den Yakṣa zu. In diesem Augenblicke kam nach Verabredung Subuddhi herbei, schlang seine Arme um ihren Hals und schwatzte ungereimtes Zeug. Da rief sie: 'Du Dummkopf! Was machst du da?' und ging wegen der stattgefundenen Berührung nochmals baden. Die Leute aber, die Subuddhi's Beginnen sahen, brachten ihn fort, indem sie sagten: 'Es ist irgend ein Verrückter'. — Nachdem nun Śrīdēvi zum zweiten Male gebadet hatte, brachte sie dem Yakṣa Anbetung und Spenden dar und sprach, nachdem sie gebetet hatte, vor Aller Ohren zu dem Yakṣa: 'Wenn es die Wahrheit ist, dass ich ausser meinem Gatten und diesem Manne keinen Dritten in unzüchtiger Weise berührt habe, dann lass mich einen Weg zwischen deinen Beinen hindurch finden'. Nach diesen Worten ging sie vor Aller Augen zwischen den Beinen des Yakṣa hindurch. Dieser dachte erstaunt in seinem Herzen: 'Deren Schlaueit ist gross; bravo!' — Darauf rief alles Volk: 'Sie ist eine ehrbare Frau', und erwies ihr viel Ehren."

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du solche Schlaueit besitzt, dann gehe getrost an die Ausführung deines Vorhabens.“ — Als Prabhāvatī das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 16.

Sicherlich, meine Beste, mußt du deinen Herzenswunsch befriedigen, wenn du wie Capalā zu handeln weisst, Prabhāvatī.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Viṣāda der Kaufmann Janavallabha; dessen Frau Capalā war lüderlich und trieb immer auf dem Hofe Unzucht. Das erzählte Janavallabha seinen Verwandten und sprach: 'Diese hört mich nicht an, sondern schläft ausserhalb'. — Da setzten die Verwandten fest, dass, wer von nun an draussen schlief, an Allem schuld sein sollte. Eines Tages, nachdem dies bestimmt worden

war, ging Capalā, die ihren Gatten schlafen sah, hinaus, um mit dem Buhlen zusammen zu kommen. Da wachte Janavallabha auf und merkte, als er sich umschaute, dass Capalā hinausgegangen war, um im Hofe Unzucht zu treiben. Er schloss also die Thür zu und legte sich schlafen. Nachdem nun Capalā das Liebesspiel beendet hatte, kam sie auf das Haus zu; da sie aber merkte, dass er die Thür geschlossen hatte, nahm sie einen grossen Stein, warf ihn in den Brunnen und stellte sich selbst im Dunkeln an die Thür. Da wachte Janavallabha auf und sprach: „Meine Frau ist heute gekränkt worden; sie wird darum in den Brunnen gesprungen sein“. So dachte er im Herzen, stand auf, ging hinaus und klatschte in die Hände. Während dem ging Capalā in das Haus, verschloss die Thür und legte sich schlafen. Das alles sahen die Verwandten und verspotteten Janavallabha: „Er ist rein weibertoll“. — Am nächsten Tage sprach die Frau: „Während ich im Hause auf dem Fussboden schlief, gingst du hinaus; daher öffnete ich dir die Thür nicht“. — Seit diesem Tage gelobten Beide; „Zwischen mir und dir soll kein Streit mehr sein“. — Als Janavallabha das hörte, freute er sich“. — Nachdem Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 17.

Handle so, Schöne, wie es dir angemessen scheint, falls du im Stande bist, wie der Brahmane Guṇāḍhya nutzbringend zu handeln.

Am folgenden Tage sagte der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Viśālā, als König Vikrama herrschte, ein Brahmane namens Guṇāḍhya; der ging mit einem Stiere in die Fremde, um Lebensunterhalt zu suchen, und blieb in einer Stadt im Hause einer Hetäre. Deren Kupplerin, die dem Brahmanen den Stier abzunehmen verlangte, war gegen ihn sehr zuvorkommend. In der Nacht pflegte Guṇāḍhya mit der Hetäre der Liebe. Um Mitternacht entfernte er sich mit dem Stiere, nachdem er ihr einen goldenen Ring von der Hand gestohlen hatte. Frühmorgens nun, als die Kupplerin nachsah, merkte sie, dass der Brahmane mit Stier und goldenem Ring durchgebrannt war; sie sagte aber nichts, sondern dachte: „Wenn man geschädigt worden ist, erzähle man es Keinem“. — Am anderen Tage sah Guṇāḍhya zufällig unterwegs, als er mit jenem Ringe am Finger umherspazierte und sich umschaute, die Kupplerin und sprach: „Gestern hast du mir mit Gewalt einen Ring weggenommen; den gib heraus, sonst werde ich es dem König Vikrama anzeigen“. So sprach er, ehe die Kupplerin etwas sagen konnte. Da führte diese aus Furcht vor Vikrama Guṇāḍhya in ihr Haus, hiess ihn unter vier Augen sich setzen, gab ihm einen zweiten Ring, liess ihn denselben anerkennen und sprach: „Du hast mir zwei Ringe genommen und in der Nacht

ausserdem der Liebe gepflegt: das mag hingehen; aber du sollst nicht wieder sagen: ‚Die Hetäre hat meinen Ring genommen‘. Denn diese Behauptung bringt mich in übles Ansehen. — Als der Brahmane das gehört hatte, versprach er es und kehrte heim.“

Nachdem Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 18.

Gehe, Herrin — es ist keine Sünde, wenn du in ein fremdes Haus gehst — falls du hierbei Klugheit besitzt, meine Beste, wie der Dieb, als er gefasst wurde.

„Einst lebte in der Stadt Śubhasthāna ein Kaufmann mit Namen Daridri. In dessen Haus drang am Neumondstage ein Dieb ein um zu stehlen. Dieser fand im Hause ein Mass Senf, nahm das und entfernte sich. In diesem Augenblicke kamen die Wächter und griffen ihn; und nachdem sie das Gefäss mit dem Senfe an seinem Halse befestigt hatten, führten sie ihn in der Stadt umher. So oft ihn nun unterwegs Jemand fragte, dann antwortete er: ‚In jenem Glauben ist kein Leben‘. — Als der König das hörte, liess er ihn vor sich bringen und fragte: ‚Du giebst Allen dieselbe Antwort: was soll das bedeuten?‘ — Darauf antwortete der Dieb: ‚Wenn man am Neumondstage Senf findet, soll man ihn am Halse befestigen: das ist eine bekannte Praktik. So haben nun deine Diener freundlicherweise den Senf an meinem Halse befestigt. Aber damit haben sie nichts Gescheidtes gethan. Denn der König denkt, der Dieb werde bestraft!‘ — Als er so den Sinn der Worte des Diebes erkannt hatte, liess er ihn erstaunt laufen.“

Nachdem Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 19.

Thue was dir gefällt, meine Beste, falls du so zu handeln verstehst wie Santikā, die durch ihre Klugheit ihren Gatten befreite.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst herrschte in dem Lande Karhāḍa der König Guṇākara. Dort wohnte ein Kaufherr, Kāmāviṣṭa mit Namen, dessen Frau Santikā war höchst ehrbar. In der Nachbarschaft desselben wohnte eine andere Kaufmannsfrau mit Namen Svachchandā, die war lüderlich. Sie wollte in ihrer Geilheit immer mit Kāmāviṣṭa sich vergnügen, aber dieser hörte nicht auf ihre Worte. Nun ging Kāmāviṣṭa einst aus, einen Yakṣa mit Namen Manōratha anzubeten: das erfuhr Svachchandā, folgte ihm auf dem Fusse nach und machte ihn sich durch verliebte Reden geneigt, worauf die Beiden der Liebe pflegten. Als nun die Wächter des Königs, die in der Stadt umherzogen,

diese Geschichte merkten, sagten sie: ‚Lasst uns diesen Kāmaviṣṭa fangen‘: gingen in den Yakṣa-Tempel, schlossen die Thüren und hielten Wache. Nun hörte Santikā daheim hiervon: da machte sie sich auf, weil sonst ihr Gatte zum Gespött werden würde, setzte sich in ihre Sänfte und nahm auch Musikinstrumente mit. Als sie in den Tempel eintreten wollte, wurde sie von den Wächtern des Königs daran gehindert. Da sagte sie zu ihnen: ‚Ich habe ein Gelübde gethan, den Yakṣa zu sehen; lasst mich also eintreten‘. — Mit diesen Worten vertheilte sie Geld unter sie, ging hinein, gab Svachandā ihre Kleider, hiess sie in die Sänfte steigen und schickte sie nach Hause, während sie selbst bei Kāmaviṣṭa blieb. Darauf kam der Polizeihauptmann und blickte in den Tempel: da waren die beiden Eheleute drinnen, aber kein fremdes Weib. Als er dies sah, ging er beschämt heim. Darauf kehrte auch Santikā sammt Kāmaviṣṭa nach Hause zurück.“

Als der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du solche Schlaueit besitzt, dann gehe zu dem Buhlen.“ — Als Prabhāvatī das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 20.

Gehe, Herrin, wohin dein Herz verlangt, falls du, Prabhāvatī, wie Kālikā verstehst, den Gatten gründlich zu betrügen.

„Einst war an dem Ufer der Bhramavati eine Stadt mit Namen Sṣapūra. Hier lebte ein reicher Bauer namens Surākṣasa; dessen Frau war auf fremde Männer versessen. Diese traf sich in Siddhēśvarapuri, am andern Ufer des Flusses, mit einem Brahmanen; nahm, so oft sie zu ihm gehen wollte, ihre Freundin mit und ging über den Fluss hinüber und herüber mit einem Wassergefäße. Nach einiger Zeit erfuhr Surākṣasa das vom Hörensagen. Da dachte er: ‚Das muss ich ergründen‘, und stellte sich nachts, als ob er schlief. Da erhob sich Kālikā von seiner Seite und entfernte sich: er aber folgte ihr auf dem Fusse nach. Während sie nun ihre Freundin, die Nachbarin, zur Gesellschaft mit nahm und mit dem Wassergefäße übersetzte, kam er, unbemerkt von ihnen, an das andere Ufer. In diesem Augenblicke erkannte Kālikā ihren Gatten. Da füllten sie und die Freundin zwei Krüge mit Wasser und gingen dann in den Tempel des Gottes Siddhēśvara, der in Siddhēśvarapuri war; auch Surākṣasa trat unbemerkt von ihnen ein. Darauf goss Kālikā aus den beiden Krügen Wasser auf das Götterbild und betete: ‚Ach Gott, neulich hast du im Traume zu mir gesagt: Wenn du mich nicht um Mitternacht mit Wasser begießst, wird dein Gatte in einigen Tagen sterben; darum bin ich gekommen und habe dich mit Wasser begossen. Nun möge mein Gatte hundert Jahre leben‘. — So sprach sie mit gefalteten Händen; und ihre Freundin, die im Dunkeln verborgen stand, gab ihr zur

Antwort: ‚So sei es‘. — Surāksasa meinte, der Gott habe das gesagt und kehrte froh heim. Kālikā folgte ihm auf dem Fusse, vollbrachte ihr Vorhaben und ging dann nach Hause.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 21.

Gehe, nach Gefallen deinen Wunsch zu befriedigen, wenn du unterstützende Klugheit besitzt wie jene Mandōdari.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebten in der Stadt Pratiṣṭhā der König Hēmaprabha, dessen erster Minister Śrutaśila, ein Kaufherr mit Namen Yaśōdhara, dessen Frau Mōhini und ihre Tochter Mandōdari: die hatte Yaśōdhara dem Kaufherrn Śrīvatsa aus Kāntipuri zur Frau gegeben; zwischen diesen Beiden bestand übermässige Liebe. So ward Mandōdari schwanger und bekam das Gelüste, Pfauenfleisch zu essen. Nun lief in der Stadt ein Pfau herum, der dem Könige sehr theuer war: den schlachtete und verzehrte sie, ohne dass es Jemand sah. Der König aber hatte bestimmt, dass der Pfau zur Essenszeit bei ihm sein sollte; dann erst wollte er speisen. So lautete sein Befehl. An jenem Tage nun, da der Pfau nicht da war, liess der König in der Stadt bekannt machen: ‚Wenn Jemand den Pfau versteckt hat, soll er ihn schnell freilassen; sonst wird er bestraft werden, sobald er gefasst wird‘. — Da hörte eine Kupplerin von diesem Vorfalle und dachte in ihrem Sinne: ‚Diesen Pfau wird eine Schwangere gegessen haben; wenn ich das herausbekomme und dem Könige mittheile, wird dieser mir gnädig sein‘. — Darum ging sie aus, um nachzuforschen. Dabei kam sie zufällig an das Haus der Mandōdari; und da sie sah, dass dieselbe schwanger sei, begann sie ihr gute Rathschläge zu geben und sprach: ‚In der Zeit der Schwangerschaftsgelüste musst du Pfauenfleisch essen: wenn du sie so befriedigst, wird es dir gute Dienste thun‘. — Darauf antwortete Mandōdari offenerzig: ‚Das habe ich bereits gegessen‘. — Jene fuhr fort: ‚Hier ist zufällig ein Pfau, dessen Auffindung Schwierigkeiten macht; aber wenn du ihn verzehrt hast, bedeutet das für deine Leibesfrucht eine glückliche Fügung‘. — Darauf entgegnete sie: ‚Des Königs Pfau war zufällig nach meinem Hause gekommen; da habe ich ihn geschlachtet und gegessen‘. — Als sie das gehört hatte, ging sie hin und meldete es dem Könige; Mandōdari aber, die den Lärm um den Pfau hörte, wurde aufmerksam. Der König jedoch sprach: ‚Woher soll ich den Glauben an diese unbezeugte Aussage nehmen?‘ — Die Kupplerin antwortete: ‚Das sollst du erfahren‘. — Sie steckte also den Minister in eine Kiste, trug diese in das Haus der Mandōdari und sprach zu ihr: ‚In dieser Kiste sind einige werthvolle Sachen von mir: die will ich auf kurze Zeit in dein Haus setzen‘. — Mit diesen Worten setzte sie die

Kiste nieder, nahm selbst sorglos neben derselben Platz und fragte Mandōdari nochmals nach der Geschichte mit dem Pfau: „Erzähle doch, wie du den Pfau bekamst!“ — Da erzählte sie ruhig die ganze Geschichte wie vorher. Als die Kupplerin das gehört hatte, klopfte sie mit der Hand auf die Kiste. Da merkte Mandōdari, indem sie das sah, dass das irgend eine Falle sei und sprach: „Freundin, ich sah, wie ich den Pfau verzehrte: da brach der Tag an: sage, was hat dieser Traum zu bedeuten?“ — Als der Minister das gehört hatte, ging er hinaus und berichtete dem Könige von dem Vorfalle. Da liess er die Kupplerin, die einem achtbaren Kaufherrn die Ehre hatte rauben wollen, auf einen Esel setzen und aus der Stadt jagen.“

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du solche Schlauheit besitzt, dann gehe.“ — Als Prabhāvati das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 22.

Gehe Herrin, ja, gehe, falls du darauf versessen bist, wenn du einen Ausweg zu finden weisst wie es Muṇḍikā that.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in der Stadt Ekapūra ein Bauer namens Sāthēki, dessen Frau, Muṇḍikā, trug ihrem Manne täglich das Essen auf das Feld. Zu der Zeit stellte sich ein gewisser Śūrapāla ein und buhlte unterwegs mit ihr. So setzte sie einmal ihren Esskorb an den Weg und begann mit Śūrapāla das Liebesspiel zu treiben. Das sah ein gewisser Mūlādēva, der des Weges kam, trat näher, that von dem Fleische eines todtten Kameeles, das da lag, etwas in den Korb, legte das Tuch, welches als Hülle diente, wieder so wie es gelegen hatte und stellte den Korb hin. Darauf nahm Muṇḍikā den Korb wie er war und brachte ihn ihrem Manne. Als dieser das Tuch abnahm und hinsah, da roch es übel. Nun fragte er seine Frau, was das sei, worauf Muṇḍikā, mit gefalteten Händen und ganz voll Furcht, antwortete: „Gestern sah ich im Traume, wie du von einem Kameele verschlungen wurdest: als ich nun heute unterwegs ein todttes Kameel liegen sah, that ich von dessen Fleisch etwas in die Schüssel und brachte es her, indem ich dachte, das würde die böse Vorbedeutung zu nichte machen. Nun rieche bloss daran und wirf es dann weg.“ — Als Sāthēki das hörte, dachte er: „Mir drohte ein böses Omen, aber meine Frau hat es abgewendet.“ Darüber war er erfreut; und nachdem er sich mit dem blossen Geruche des Fleisches begnügt hatte, warf er es weg.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 23.

Gehe, Herrin, zu dem Buhlen, wohin dein Herz verlangt, wenn du solche Gewandtheit besitzt wie die Kupplerin, von deren That du hören sollst.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in der Stadt Prabhāvati ein König mit Namen Sundarasēna; dessen Frau war Śrīgārasundari, und sein Sohn Rāma; der war in allen Künsten und Wissenschaften erfahren. Nun wohnte in der Stadt eine bekannte Kupplerin mit Namen Dhūrtamāyā: die liess der König kommen und sprach: ‚Ich will dir meinen Sohn anvertrauen, und wenn du ihm die gründliche Fertigkeit, die Frauen mit ihren Ränken zu überlisten, beigebracht hast, dann werde ich dir tausend Goldstücke geben; wenn er dagegen von einer Frau durch List übertölpelt wird, werde ich dir das Doppelte nehmen‘. — So sprach er in Gegenwart von Zeugen und schickte dann seinen Sohn in das Haus der Kupplerin. Darauf unterrichtete sie ihn in dem mannigfachen Treiben der Hetären und den Ränken der Frauen und brachte ihn dann nach Verabredung dem Könige zurück. Um nun die Tüchtigkeit seines Sohnes auf die Probe zu stellen, gab König Sundarasēna diesem Waaren im Werthe von hunderttausend Rupien und schickte ihn in die Fremde, um Geschäfte zu machen. Hier war eine Hetäre mit Namen Kamalāvati; bei dieser blieb er ein Jahr lang, um vergnügt das Liebesspiel zu treiben. Jene dachte: ‚Ich will ihm durch List sein Geld abnehmen‘ und versuchte viele Kniffe; aber sie bekam das Geld nicht in die Hände. Sie sagte das ihrer Mutter, worauf diese entgegnete: ‚Wenn er sich anschickt, abzureisen, mußt du sein Geld durch Betrug an dich bringen‘. — Kamalāvati fragte: ‚Was für einen Betrug soll ich verüben?‘ — Die Alte sprach: ‚Wenn er aufbrechen will, thue sehr unglücklich und sprich: „Ich will mit dir in die Fremde gehen; nimm mich mit, sonst werde ich mir vor deinen Augen das Leben nehmen.“ So sprich und springe, während du mit ihm gehst, in den Brunnen vor dem Dorfe; dann wird er freundlich gestimmt werden und dir das Geld geben. In dem Brunnen werde ich vorher ein Netz ausspannen‘. — Also ward beschlossen. Als nun der Königssohn in seine Heimath reisen wollte, that Kamalāvati so: da ward jener freundlich gestimmt und gab ihr Alles. Sobald aber Kamalāvati das Geld in die Tasche gesteckt hatte, jagte sie den Königssohn unter Schmähungen fort. Als dieser nun Geld und Ehre verloren hatte, kehrte er auf seinem Schiffe heim und liess seinem Vater durch den Mund des Ministers das Geschehene mittheilen. Da sein Vater das hörte, tröstete er den Sohn, liess Dhūrtamāyā kommen und sagte: ‚Wiewohl du meinen Sohn im Treiben der Hetären unterrichtet hast, hat ihm doch im Hause einer Hetäre eine Kupplerin Alles abgenommen‘. — Darauf erzählte er die Geschichte voller Erstaunen. Dhūrta-

māyā entgegnete: ‚Wo ist der Mann, der von den Weibern nicht betrogen ward? Das Treiben der Weiber ist staunenswerth! Nun, es ist wahr, dass dein Sohn von einer Hetäre betrogen worden ist; aber lass wie das erste Mal Waaren auf ein Schiff laden, vertraue mir deinen Sohn an und schicke ihn nochmals dorthin. — Da gab der König, um der Neugierde halber, seinen Sohn sammt doppelt so viel Waaren der Dhūrtamāyā und schickte ihn in die Fremde. Als er dorthin gekommen war, traf er seine Freunde und Kamalāvati. Da diese sah, dass er mit frischem Gelde gekommen sei, lud sie ihn mit grosser Unterwürfigkeit in ihr Haus ein und begann ihm das Geld abzunehmen. Als so einige Tage verflossen waren, verkleidete sich Dhūrtamāyā als Caṇḍālī; und während ihr Sohn mit Kamalāvati zusammen war und auf dem Ruhebetto sass, trat sie nach vorhergegangener Verabredung in die Thür. Als der Königssohn Rāma sie da stehen sah, erhob er sich schnell vom Lager und suchte sich zu verstecken. Kamalāvati, die das sah, stand gleichfalls auf, trat hin und sprach: ‚Was soll das? — Da sprach er: ‚Die da draussen steht, das ist meine Mutter; Dhūrtamāyā ist ihr Name. Ich habe ihr Alles aus dem Hause gestohlen und bin viele Tage umhergestreift; sie ist darum auf die Suche nach mir gegangen und hat mich nun heute gefunden. — Nachdem er so gesprochen hatte, verstummte er; Dhūrtamāyā aber stand von ferne, rief den Sohn und sprach: ‚Seit langer Zeit bist du in das Haus einer Hetäre gerathen: du hast mir Alles gestohlen und hast dich mit einer Hure abgegeben! So rief sie laut. Da ging der Königssohn, die Hände vor dem Gesichte, plötzlich hinaus, umschlang die Kniee der Dhūrtamāyā und fiel auf die Erde nieder. Als das Kamalāvati sah, ging sie sammt der Kupplerin hinaus, führte Dhūrtamāyā in das Haus und fragte sie: ‚He Mutter, wer ist dieser? Wer ist seine Mutter? Sage an! — Darauf erzählte Dhūrtamāyā: ‚In der Stadt Padmāvati ist ein König Sundarasēna; ich bin die Frau des Halālakhōra in seinem Hause; mein Name ist Mātāṅgi(?); dies hier ist mein Sohn, der mir Alles gestohlen hat und dann hierher gegangen ist. Du hast ihn ausgesogen: davon will ich jetzt nicht reden; aber du sollst nun mit meinem Sohne zusammen in mein Haus kommen. — Als Kamalāvati das hörte, umfasste sie voller Furcht ihre Kniee und sprach: ‚Nimm das ganze Geld, aber mache hier nicht solchen Lärm. — Darauf antwortete Dhūrtamāyā und bekräftigte es durch viele Schwüre: ‚Ich bin kein Dieb, dass ich das Geld nehmen sollte. — Kamalāvati antwortete: ‚Lass mir nur das Leben und bestrafe mich nicht. — Da nahm Dhūrtamāyā das Geld des Königssohnes zweimal, reiste mit ihm in ihre Stadt zurück und berichtete dem Könige. Als er das gehört hatte, liess er ein grosses Fest feiern, gab von dem Gelde der Hetäre, was Dhūrtamāyā mitgebracht hatte, dieser aus Freude die Hälfte und erwies ihr viele Ehren.“

Als der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du oder eine deiner Freundinnen solche Schlaueit besitzt, dann komme mit dem Buhlen zusammen.“ — Nachdem Prabhāvati das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 24.

Gehe, Herrin, wenn du wiederum zu handeln weisst wie die mit ihrem Buhlen vereinte Sajjani, als sie von dem Gatten bei den Haaren gepackt wurde.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst wohnte in der Stadt Candrapūra ein Zimmermann namens Surapāla, dessen Frau Sajjani buhlte mit einem gewissen Dēvala; an diesen hatte Surapāla eine Schuld zu bezahlen. So hörte nun Surapāla vom Hörensagen, dass seine Frau Unzucht trieb. Da dachte er: ‚Ich will sehen, ob das wahr oder unwahr ist‘; darum sprach er zu seiner Frau: ‚Ich werde über Land gehen‘. Und so ging er weg, kehrte aber, ohne dass die Frau es merkte, zur Abendzeit in das Haus zurück und versteckte sich unter der Bettstatt. In der Nacht nun ging Sajjani an die Thüre, Dēvala entgegen, den sie eingeladen hatte. Da kam Surapāla, als er Dēvala sah, plötzlich unter dem Bette hervor und packte seine Frau an den Haaren. Da rief Sajjani, indem sie Dēvala ansah: ‚Ich habe dir gesagt, dass mein Gatte über Land gegangen ist und dass er dir das Geld geben wird, sobald er da ist: trotzdem läufst du mir immer nach! Durch Götterfügung ist mein Mann hier: lass dir das Geld geben und gehe!‘ — Mit diesen Worten drehte sie sich um und sprach zu Surapāla: ‚Herr, gib ihm, was du ihm geben musst; es ist nicht schön, dass er immer und immer wieder uns die Ehre raubt‘. — Als Surapāla das hörte, liess er ihre Haarflechte los, gab Dēvala einiges Geld, hiess ihn gehen und freute sich sehr.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 25.

Thue, Schüchterne, was dir gefällt, wenn du dir so schlau zu helfen weisst wie einst Siddhākṣapaṇaka es that.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in der Stadt Candravati ein Jāina namens Siddhākṣapaṇaka, der war sehr gelehrt und gehörte zur Umgebung des Königs. Eines Tages kam ein atheistischer Śvētāmbara dazu: der war gleichfalls gelehrt und gewann das ganze Volk und den König für sich. Siddhākṣapaṇaka, der das unerträglich fand, sprach zu den Leuten: ‚Während unsere Tugendlehre lautet, man soll unter Vollbringung des Brahmācārya-Gelübdes leben, geht dieser Śvētāmbara zu Hetāren‘. — Nachdem er so gesprochen hatte, gab er einer Hetāre Geld

und schickte sie in das Haus des Svētāmbara; er selbst ging mit einigen der angesehensten Männer aus dem Dorfe vor Sonnenaufgang nach dem Hause des Svētāmbara. Dieser hatte eben nackt einige Zaubereien vollbracht, als die Hetäre eintrat, ihn bei der Hand nahm und ihn hinausführte. Als das die Leute sahen, riefen sie: ‚Während das Gelübde der Buddhisten heiliger Wandel ist, hat dieser Ärgerniss erregt; er ist ein Herumtreiber‘. — Damit jagten sie ihn zur Stadt hinaus: da war Siddhaksapanaka froh.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 26.

Gehe, Herrin, wenn du verstehst, deinen Fehltritt durch schlaue Rede zu verdecken wie Ratnadēvi vor ihrem Gatten, als sie mit zwei Buhlen ertappt wurde.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Jalōda ein Königssohn mit Namen Kṣēmarāja, dessen Frau Ratnadēvi war schön und lüderlich und trieb das Liebesspiel mit dem Dorfschulzen, Dēvarāja mit Namen, und seinem Sohne Dhavalākṣa, diesen Beiden. Einst also, als der Gatte der Ratnadēvi ausgegangen war, kam zuerst Dhavalākṣa; und nach einer kleinen Weile sein Vater Dēvarāja, um gleichfalls der Liebe zu pflegen. Da versteckte Ratnadēvi den Dhavalākṣa und trieb mit Dēvarāja das Liebesspiel. In dem kam ihr Gatte von draussen her: da sprach Ratnadēvi im Zorne zu Dēvarāja: ‚Wen suchst du hier? In unser Haus ist Niemand gekommen‘. — Mit diesen Worten nahm sie Dēvarāja bei der Hand und wies ihn hinaus. Da fragte Kṣēmarāja: ‚Was zürnest du diesem?‘ — Darauf holte sie Dhavalākṣa aus dem Verstecke, zeigte ihn dem Gatten und sprach insgeheim: ‚Er hatte mit seinem Vater einen Streit; aus Furcht, dieser möchte ihn tödten, kam er in unser Haus, wo ich ihn versteckte. Als nun Dēvarāja kam, um ihn zu suchen, jagte ich ihn zornig hinaus‘. — Nachdem sie so insgeheim gesprochen hatte, sagte sie zu Dhavalākṣa: ‚Gehe heim!‘ Damit schickte sie ihn nach Hause; Kṣēmarāja aber freute sich.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 27.

Gehe, du Pisangschenkliche, zu dem Gegenstande deiner Liebe, — ich will dir kein Hinderniss bereiten — wenn du wie Mōhini fähig bist, den Buhlen zu verbergen.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Saṃkarapūra ein Kaufmann mit Namen Ahi; dessen Frau Mōhini trieb mit dem Taugenichts Kumūrka das

Liebesspiel. Als der Gatte das merkte, hinderte er seine Frau am Ausgehen und blieb immer ängstlich in ihrer Nähe. Unter solchen Umständen traf Mōhini mit Kumūrka eine Verabredung und legte sich in der Nacht schlafen, indem sie sich von der Bettstatt auf den Fussboden legte. Nun kam der Schelm und trieb mit ihr das Liebesspiel. In dem wachte der Kaufmann Ahi auf und ergriff schnell das Glied desselben. Da sprach er zu seiner Frau: ‚Stehe rasch auf und bringe ein Licht; ich habe einen Dieb gefasst‘. — Als Mōhini das hörte, sprach sie: ‚Ich fürchte mich, in der Dunkelheit hinauszugehen; darum lass mich den Dieb halten, gehe du selber schnell hinaus und hole ein Licht‘. — So sprach sie: darauf gab ihr der Kaufmann Ahi den Dieb in die Hand und ging hinaus, um ein Licht zu holen. Da liess sie den Schelm Kumūrka hinaus, holte an die Bettstatt ein Kuhkalb heran, ergriff dessen Zunge und legte sich schlafen. In diesem Augenblicke kam der Kaufmann Ahi zurück mit einem Knüttel und einem Lichte in der Hand; und wie er hinsah, hatte seine Frau die Zunge eines Kalbes in der Hand und schlief. Da weckte er sie und fragte: ‚Was ist das?‘ — Darauf antwortete sie: ‚Was du mir in die Hand gegeben hast, das habe ich festgehalten; aus Furcht schloss ich die Augen und schlief ein. Das Kalb ist hungrig gewesen; darum ist es herangekommen und hat meine Hüfte beleckt; dabei ist auch etwas Geifer darangekommen. Das habe ich im Schlafe nicht gemerkt‘. — Mit diesen Worten liess sie das Kalb los und schalt ihren Gatten aus; der schämte sich und legte sich nieder.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 28.

Gehe, Schlankleibige, wenn du zu handeln weisst wie einst Dēvikā es that, gegenüber ihrem Gatten Jarasa.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst wohnte in dem Dorfe Kundākṣa der Hausbesitzer Jarasa, der war ein grosser Dummkopf; seine Frau Dēvikā war lüderlich und buhlte mit dem Brahmanen Prabhākara am Fusse eines bibavi-Baumes. Davon hörte Jarasa durch Hörensagen und dachte: ‚Ich will sehen, ob das Wahrheit oder Lüge ist‘. — Darum nahm er eines Tages auf dem bibavi-Baume Platz. Nun führte Dēvikā den Prabhākara unter den Baum und buhlte mit ihm. Da sah Prabhākara deren Mann auf dem Baume sitzen; da lief er fort und versteckte sich am Fusse eines Baumes. Nun stieg Jarasa, der Gatte der Dēvikā, herab und sprach zu seiner Frau: ‚Viele Tage lang hast du gesündigt; aber heute bist du bei einer Schandthat ertappt worden. Du bist beständig mit einem fremden Manne zusammen gekommen und hast so etwas gethan: nun sollst du darum jetzt

für diese That bestraft werden'. — Darauf erwiderte Dēvikā: ‚Ich habe keine Schandthat begangen. Als ich auf das Feld ging, war es unterwegs heiss; darum setzte ich mich einen Augenblick hier unter den Baum. Während es sich so verhält, hast du etwas ganz Anderes gesehen: dieser Baum besitzt eben die Eigenschaft'. — Da sprach Jarasa: ‚Jetzt will ich mich unten hinsetzen und du sollst herabblicken'. — Da stieg Dēvikā auf den Baum, und indem sie auf den Gatten herabsah, rief sie: ‚Viele Tage lang hast du mir Versicherungen der Treue gegeben und bist dabei zu einem anderen Weibe gegangen; aber heute habe ich deine Betrügerei gemerkt'. — So sprach sie zürnend zu Jarasa. Da war es denn an diesem, sich zu schämen; er beruhigte sie und ging mit ihr nach Hause.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 29.

Gehe, Herrin, zu dem trefflichen Buhlen, wenn du so zu handeln weisst wie es Sundarī that, um ihren Buhlen zu verleugnen.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Śihū ein Kaufherr namens Mahādhana, dessen Frau Sundarī trieb mit einem Taugenichts Mōhana Unzucht. Eines Tages, als Mōhana gekommen war, kam gleich nach ihm auch Mahādhana. Als Sundarī das sah, steckte sie Mōhana nackt in eine Kiste und setzte diese auf den Boden; dann lief sie eilig hinaus und sagte zu Mahādhana: ‚Herr, ein nackter Dämon ist gekommen und sitzt in einer Kiste; hole darum schnell einen Beschwörer her!'. — Als Mahādhana das gehört hatte, ging er, ohne erst die Sache zu prüfen, nach dem Hause eines Beschwörers. Inzwischen holte Sundarī den Mōhana herunter und jagte ihn hinaus. Als dann Mahādhana mit dem Beschwörer kam, sprach sie zu ihm: ‚Ehe du zurückkehrtest, floh der Dämon von dannen'. — Da kehrte der Beschwörer heim; Mahādhana pries denselben und war froh.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 30.

Gehe, Herrin! Mir liegt nichts daran dich aufzuhalten, falls du in der Verlegenheit einen Ausweg weisst wie Mūladēva.

„Einst lebten auf dem Leichenacker Bhayaṃkara zwei Piśācās, Karatka und Vētāla; die hatten zufällig zwei Frauen gefunden, Dhūmaprabhā und Mēghaprabhā. Wegen dieser Frauen entstand unter den beiden Dämonen Streit. In dem kam der Brahmane

Muladēva des Weges einher: zu dem gingen sie und fragten ihn: ‚Hier sind zwei Frauen: welche kommt einem jeden von uns zu? Sage es nach Gebühr‘. — Da sprach der Brahmane, der wahrheitsliebend und von hohem Sinn war, aber auch einsah, dass der Fall kitzlich sei: ‚Jeder möge die nehmen, die ihm gerade nach dem Herzen ist‘. — Auf Grund dieses Wortes wurde der Brahmane aus den Händen der Pisācās befreit und ging in sein Haus.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 31.

Gehe nach Herzenslust, wohin du verlangst, du Schlankleibige, wenn du Klugheit besitzt dich selbst zu schützen wie das Häslein im Walde.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in dem Walde Madhura ein Löwe mit Namen Piṅgala, der begann die Thiere des Waldes zu tödten. Da kamen diese zu dem Löwen und trafen folgende Bestimmung: ‚Wir wollen dir täglich ein Stück Wild geben, du aber sollst Alle schützen‘. — Damit war der Löwe einverstanden. Eines Tages nun kam die Reihe an den Hasen. Der überlegte erst, umging die Bestimmung, frühmorgens zu dem Löwen zu kommen und begab sich erst um Mittag dahin, ganz in Furcht gesetzt. Da fragte ihn der Löwe: ‚Warum bist du zu spät gekommen? Das kann ich nicht verzeihen‘. — Der Hase antwortete: ‚Herr, daran bin ich nicht schuld. Wir gingen unsrer fünf Hasen, um der Verpflichtung gegen dich nachzukommen: da erschien unterwegs ein zweiter Löwe, der verzehrte, obgleich wir in deinem Namen Widerspruch erhoben, vier von uns; ich allein entfloh und bin gekommen, dem Herren Alles zu erzählen. Wenn du diesen Vorfall nicht in Erwägung ziehst, wie sollen wir Armen dann euch Beide ertragen?‘ — Als der Löwe das gehört hatte, sprach er; ‚In meinen Wald ist ein zweiter Löwe gekommen und frisst mein Wild; das scheint mir nicht recht. Darum will ich erst den Löwen bestrafen und dann die Mahlzeit abhalten. Wo ist der Löwe? Zeige ihn mir‘. — Nun hatte der Hase einen tiefen Brunnen gefunden: dahin führte er den Löwen, zeigte hin und sprach: ‚Er ist jetzt aus Furcht vor dir in den Brunnen gegangen‘. — Der Löwe, der in dem Brunnen sein Spiegelbild sah, hielt es für den anderen Löwen, ward zornig, sprang in Brunnen, um ihn zu tödten und fand selbst den Tod. Als die Thiere das hörten, waren sie froh und freuten sich sehr.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 32.

Gehe, Herrin, wohin das Herz verlangt, Lotus-gesichtige, wenn du zu reden weisst wie Rājini bei dem Vorzeigen des Staubes.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst wohnte in Śāntipurī ein Kaufherr Kēśava, dessen Frau hiess Mōhini, sein Sohn Sōmaka und des Sohnes Frau Rājini; die war sehr schön, aber lüderlich. So gab ihr ihre Schwiegermutter Mōhini einstmals Geld und schickte sie auf den Markt um Weizen zu kaufen. Als Rājini auf dem Markte Weizen gekauft hatte und heim ging, sah sie ihren Buhlen. Mit diesem traf sie eine Verabredung, liess den Weizen auf dem Markte im Laden des Kaufmannes, ging gemäss der getroffenen Verabredung an den betreffenden Ort und trieb das Liebesspiel. Inzwischen nahm der Kaufmann den Weizen aus dem Bündel, that Staub hinein und stellte es hin. Darauf nahm die Schwiegermutter das Bündel, sah nach und erblickte den Staub. Da sprach Rājini: ‚Auf dem Wege nach dem Markte fiel mir das Geld aus der Hand auf die Erde. Um es zu suchen, raffte ich diese Erde auf und brachte sie mit‘. — Als nun Mōhini sah, dass das Geld verloren sei, war sie ärgerlich und sagte nichts.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 33.

Gehe, Herrin — welche Schuld sollte dich dabei treffen? — falls du eine Antwort zu geben weisst wie die ausserordentlich unzüchtige Rambhikā vor ihrem Gatten.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in Śamkarapura ein wohlhabender Kranzwinder, Śamkara, dessen Frau Rambhikā war sehr lüderlich. Einstmals, am Śrāddha-Tage, lud Rambhikā ihre vier Buhlen ein, ohne dass es einer vom andern wusste; und Śamkara lud vier Kranzwinder aus seiner Sippe ein. Nun kam als erster von den Buhlen ein Kaufmann zum Essen. Als er halb mit dem Bade fertig war, kam der Zimmermann: da wurde der Kaufmann auf einen sehr alten Boden aus Bambus gesteckt. Während der Zimmermann badete, kam der Dritte, mit Namen Taraḷa: da versteckte sie den Zimmermann auf dem Boden, wo der Kaufmann war. Darauf badete Taraḷa, als ein General als Vierter ankam. Da steckte sie Taraḷa auf den Kornboden. Während nun der General ein Bad nahm, kam Śamkara mit den vier Kranzwindern an: da führte sie den General hin und versteckte ihn in dem Bambusstockwerke über den Räumen, wo die anderen drei versteckt waren. Inzwischen war es Abend geworden. Darum beeilte sich Rambhikā und gab den Kranzwindern zu essen; auch

ihren vier Buhlen brachte sie Essen, jedem besonders, und sie setzten sich. In dem fing der Kaufmann, dessen Milchreis heiss war, an zu blasen: da dachten der Zimmermann und Taraḷa, es wäre eine Schlange da. Deshalb erhoben sie sich und hielten ihre Speiseplatte über den Kopf. Dabei stiessen sie mit den Schüsseln an das obere Stockwerk, wodurch es erschüttert wurde. Der General, der sich darüber befand, dachte, es sei jemand gekommen, ihn zu fassen. In dieser Meinung rief er Hilfe und sprang in den Stock hinab. Da riefen die drei, Kaufmann, Zimmermann und Taraḷa, „das Stockwerk stürzt ein“: alle vier aber sprangen von dem Stocke hinaus, entflohen und eilten nach Hause. Da sagte Śaṃkara, der mit seiner Gesellschaft noch bei dem Essen war: „Was ist das für ein Lärm?“ liess das Essen stehen, erhob sich und sah hinaus. In der Dunkelheit konnte er aber nichts erkennen. Da fragte er seine Frau: „Es scheint mir, als sei Jemand hinausgegangen: wer war das?“ — Rambhikā antwortete: „Herr, heute hast du die Mahlzeit zur Abendstunde eingenommen: das war zu spät, so dass das Śrāddham der rechten Weihe entbehrte. Darum wurden deine Manen, die zu demselben gekommen waren, zornig und abgünstig und entfernten sich hungrig; wer sonst sollte wohl von unserem Boden hinausgehen? Darum veranstalte morgen das Śrāddham nochmals.“ — Das hielt Śaṃkara für die Wahrheit und feierte am nächsten Tage das Śrāddham nochmals.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 34.

Gehe, Herrin, wenn du dabei zu reden weisst, Schöne, wie einst Śaṃbhu sprach, als er dem Mädchen sein Gewand gegeben hatte.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „In einer Stadt lebte ein Brahmane mit Namen Śaṃbhu, der war dem Spiele ergeben. Als dieser einst über Land gegangen war, sah er unterwegs an einem Felddraine eine Frau sitzen, die das Feld hütete. Da trat er zu ihr, gab ihr Betel und genoss ihre Liebe; dafür nahm sie sein Kleid. Als er das wieder haben wollte, gab sie es es ihm nicht, sondern machte sich auf den Heimweg. Da nahm Śaṃbhu von dem Felde einige Kornähren, ging seines Weges und sprach zu den Leuten im Dorfe: „Weil ich ein paar Ähren genommen, hat diese mein Gewand im Werthe von fünf Rupien genommen: was ist das für ein Brauch in eurem Dorfe?“ — Da hiessen sie Alle das Kleid dem Brahmanen zurückgeben. Aus Scham sagte sie nichts von dem was vorhergegangen war und gab das Kleid zurück, der Brahmane nahm es und ging heim.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 35.

Gehe, Herrin, — es ist keine Sünde für dich — wenn du dabei deine Sache zu führen weisst wie der Sesamkäufer.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst ging ein Kaufmann, Sāmba mit Namen, über Land, um Sesam zu kaufen; hier fragte er bei dem Kaufmann Bhāṇḍasālīka an. Der sagte: ‚Ich will dir Sesam geben, wenn ich welchen habe‘ und führte den Kaufmann Sāmba in sein Haus. Als dieser die schöne Frau des Bhāṇḍasālīka sah, gab er ihr seinen Diamantring und genoss sie. Dann ging er hinaus und sagte zu Bhāṇḍasālīka: ‚Wir haben einen Contract gemacht wegen der Lieferung von hundert Mass Sesam; die gib mir‘. — Bhāṇḍasālīka sprach: ‚Wer hat einen Contract gemacht?‘ — Kaufmann Sāmba antwortete: ‚Gestern hat deine Frau einen Contract über hundert Mass gemacht und dafür von meinem Finger einen Ring gezogen; nun weigerst du dich, den Sesam zu liefern: das ist nicht recht für einen Kaufmann‘. — Da schickte Bhāṇḍasālīka seinen Sohn zu seiner Frau, liess den Ring herausgeben und sprach zu ihr: ‚Ohne mein Wissen hast du ein Geschäft abgeschlossen; dabei wird nichts Gutes herauskommen‘. — So gab er dem Kaufmann Sāmba den Ring und Sesam dem Contracte gemäss.“

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du solche Schlaueit besitzt, dann gehe getrost.“ — Als Prabhāvatī das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 36.

Du magst getrost zu dem Buhlen eilen, wenn du eine treffende Antwort zu geben weisst wie Jayantī.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Saraḍa der Schulze Śūrapāla; dessen Frau Jayantī quälte ihn immer um ein seidenes Kleid. Da sprach Śūrapāla: ‚Was ist ein Seidenkleid? In unserem Hause kennt das Niemand. Und woher sollte ich ein solches Gewand nehmen?‘ — Am andern Tage, als Śūrapāla in die Versammlung der Dörfler gegangen war, kam Jayantī dorthin und sagte zu ihm: ‚Der Klosskuchen ist zu Hause fertig und wird kalt; darum komm und iss‘. Als Śūrapāla das gehört hatte, ging er nach Hause und sprach zu seiner Frau: ‚Was hast du da vor der Versammlung gesagt! Dadurch ist mein Ansehen geschmälert worden. Ich will dir ein seidenes Kleid schenken, du aber mache wieder gut, was du gesprochen hast‘. — Damit gab er ihr das Kleid, worauf sie sagte: ‚Morgen werde ich kommen und dasselbe sagen; dann bringe du alle Dörfler, die dabei sitzen, in unser Haus‘. — Am folgenden Tage nun that das Śūrapāla: da hatte Jayantī die feinsten Gerichte

bereitet und vertheilte sie unter die Dörfler sammt ihrem Gatten. Als diese das sahen, sprachen sie Alle: „Diese ist ihrem Wesen nach rauh; darum spricht sie zu ihrem Manne launiges Zeug; aber ihre Handlung ist trefflich“. — Als Śūrapāla das gehört hatte, war er froh.“

Nachdem Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 37.

Nach Herzenswunsch magst du gehen, Schöne — dich trifft durchaus keine Sündenschuld — wenn du einen Ausweg zu finden weisst wie Lāṅgali.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in dem Dorfe Saṃgama ein armer Hausbesitzer, Śīrapati, dessen Ackerknecht war Tarpaṇasāli; der besorgte das Pflügen des Ackers. Diesem trug die Frau des Śīrapati, Lāṅgali mit Nāmen, Essen, wobei zwischen den Beiden nach der Mahlzeit Liebesgenuss stattfand. Das hörte Śīrapati; und um das zu prüfen versteckte er sich, ohne dass seine Frau es merkte, Tags darauf abseits auf einem anderen Grundstücke. Vor ihm fand nun der Liebesgenuss der Beiden statt. Da sah es Śīrapati, als Lāṅgali, die ihn gewahr wurde, zornig zu Tarpaṇasāli sprach: ‚Du hast auf dem Felde nicht gepflügt; das werde ich meinem Manne erzählen‘. — Darauf antwortete Tarpaṇasāli, der sie verstand: ‚Ich soll den Pflug führen und auf dem Felde wirthschaften und deinem Manne die Hälfte abgeben: dieses Verhältniss passt mir nicht mehr; das sage nur deinem Manne‘. — Als Śīrapati das hörte, dachte er: ‚Diese Beiden zanken sich; aber wo ist da etwas von Liebesgenuss? Was ich also betreffs der Unzucht gehört habe, ist unwahr‘. — In dieser Überzeugung ging er heim.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 38.

Gehe dahin, wohin du wünschst, Prabhāvati; wer vermag dir ein Hinderniss zu bereiten, ebenso wie dem Brahmanen, der seine Sache zu führen wusste?

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst war ein Brahmane namens Priyaṃvada auf der Wanderschaft; der ging in das Haus eines Kaufmannes mit Namen Gōvinda, um hier zu übernachten. Dessen Frau war schön und lüderlich. Um mit ihr der Liebe zu pflegen, gab ihr Priyaṃvada seinen Ring. Als er diesen nach Beendigung des Liebesgenusses zurückforderte, gab ihn die Schöne nicht her. Da erhob er sich so, schlief in einer dort befindlichen alten Bettstatt, brach davon einen Fuss ab, ging damit vor Sonnenaufgang zu dem Kaufmanne und sprach: ‚Da ich diesen Bettfuss abgebrochen habe, hat mir deine Frau meinen Ring

weggenommen, der sich zu meinen Häupten in dem Geldbeutel befand und will ihn nun nicht wieder her geben. Ist das Recht?' — Als der Kaufmann diese Worte vernommen hatte, ward er zornig auf seine Frau und befahl ihr, den Ring zurückzugeben. Da gab sie ohne ein Wort zu sagen, da sie sich schämte, dem Brahmanen seinen Ring zurück; er nahm ihn und kehrte heim."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 39.

Gehe, Herrin, zu dem trefflichen Buhlen und befriedige ruhig deinen Wunsch, wenn du zu reden weisst wie Bhūdhara, der seine Wage wieder bekam.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Kuṇṭīnī der Kaufmann Bhūdhara; der wurde infolge von Mangel an guten Werken arm und ging in die Fremde. Als er abreiste, setzte er in dem Hause eines benachbarten Kaufmanns seine eiserne Wage nieder; dann ging er. Einige Zeit darauf, als er Geld erworben hatte, kehrte er zurück, und forderte von dem Nachbar die Wage wieder. Da antwortete dieser: ‚Deine Wage haben die Mäuse gefressen‘. — Als Bhūdhara diese betrügerische Rede gehört hatte, nahm er den Sohn des Nachbarn mit nach Hause, um ihn zu bewirthen und versteckte ihn. Darauf kam der Nachbar, ihn zu suchen: da sagte er zu diesem: ‚Deinen Sohn hat ein Geier geraubt‘. — Als der Nachbar das gehört hatte, ging er in den Königspalast und verklagte ihn. Da liess der Minister Bhūdhara herbeiholen und verhörte ihn, worauf dieser antwortete: ‚Grosskönig, wenn es wahr ist, dass die Mäuse eine eiserne Wage gefressen haben, dann kann auch ein Geier einen Elefanten forttragen; was ist also Wunderbares dabei wenn er ein Kind fortträgt?!‘ — Als der Richter das gehört hatte, brachte er den Nachbar in Verwirrung und befahl ihm, Bhūdhara die eiserne Wage und Bhūdhara, dem Nachbar das Kind zurückzugeben.“

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du solche Schlauheit besitzt, dann gehe.“ — Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 40.

Gehe und befriedige deinen Wunsch — ich bereite dir kein Hinderniss — falls du wie Subuddhi für deine Sache zu reden weisst.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst wohnten in einer Stadt zwei Männer, Subuddhi und Kubuddhi. Während nun von ihnen Subuddhi in die Fremde ging, trieb Kubuddhi mit dessen Frau Unzucht. Nach einiger Zeit kehrte

Subuddhi nach Hause zurück, nachdem er Geld erworben hatte. Da heuchelte ihm Kubuddhi Freundschaft und fragte: ‚Was für Wunder hast du geschaut?‘ — Subuddhi sprach: ‚An einem Brunnen am Ufer der Sarasvatī habe ich an einem Mangobaume zur Unzeit eine Frucht gesehen‘. — Darauf antwortete Kubuddhi: ‚Das ist nicht wahr. Da wollen wir wetten; wenn es wahr ist, dann sollst du in mein Haus gehen und mitnehmen, was sich mit zwei Händen forttragen lässt; wenn es aber nicht wahr ist, will ich dasselbe aus deinem Hause holen‘. — Nun ging Kubuddhi in der Nacht hin und nahm die Mangofrucht, die wirklich da war, weg. Tags darauf gingen Beide hin um nachzusehen: da war die Mangofrucht nicht da, als Subuddhi hinsah. Darauf sprach Kubuddhi: ‚Was soll ich nun thun?‘ — Da merkte Subuddhi seine Absicht: ‚Kubuddhi hat Verlangen nach meiner Frau‘. — Deshalb ging Subuddhi ndch Hause, nahm seine Frau und die Werthsachen eilig aus dem Hause, that sie an einen andern Ort, holte Kubuddhi herbei und wies ihm das sichtbar Vorhandene zum Austrag der Wette an. Nun ging Kubuddhi aus Gier nach der Frau in das Haus: da sie nicht da war, dachte er: ‚Sie wird im oberen Stockwerke sein‘ und ergriff mit beiden Händen eine Leiter, die da stand, um hinauf zu steigen. Da sprach Subuddhi: ‚Wir sind quitt; nimm jetzt die Leiter und gehe‘. — Da entfernte sich Kubuddhi ärgerlich aus dem Hause und ging heim, nachdem alle Leute pfui über ihn gerufen hatten.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 41.

Es ziemt sich für dich, Herrin, zu gehen, falls du dabei in der Verlegenheit etwas zu sagen weisst wie der treffliche Brahmane.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in der Stadt Pañcapūra der König Śatrumardana, dessen Tochter Madanalatikā bekam die Liebeskrankheit, wobei ihr Hals entzündet wurde. Da liess der König zu ihrer Heilung durch einen Arzt unter Trommelschall bekannt machen; ‚Wer meine Tochter wieder herstellt, den werde ich reich machen‘. — Das hörte eine Frau und theilte es ihrem Manne mit; der ging, als er es gehört hatte, in den Königspalast, sah sich das Mädchen an und sprach: ‚Das ist eine Heimsuchung durch einen Piśāca‘. — Darauf zog er zu ihrer Heilung unter Zaubersprüchen einen Kreis, machte viele andächtige Ceremonien und beobachtete. Da er nun sah, dass sie von Liebesleid gequält sei, sprach er eine Zeit lang laut unsinniges Zeug von Beschwörungen. Als Madanalatikā das sah, erstannte sie und lachte; und da sie bei dem Lachen hastige Bewegungen machte, ging das Halsgeschwür auf, und die Königstochter

ward gesund. Darauf wurde dieser Brahmane von dem Könige reich gemacht.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 42.

Gehe getrost zu dem Buhlen, um ihn zu geniessen, Allgliederschöne, wenn du so wunderbar schlau zu reden weisst wie die Vyāghramāri vor dem Tiger.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī; „Einst wohnte in Dēvagrāma ein Schulze namens Siṃha, dessen Frau hiess Kalahapriyā. Als diese einmal mit ihrem Manne einen Streit gehabt hatte, begab sie sich mit ihren beiden Kindern auf den Weg nach dem Hause ihres Vaters. Als sie dahin schritt, erblickte sie in einem Walde einen Tiger, der bei dem Anblick der Drei voller Freude ward und mit dem Schweife auf die Erde schlug. In dem Augenblicke nun, da er herbeigelaufen kam, ergriff Kalahapriyā ihre Kinder und rief in der Todesangst: ‚Ihr Dummköpfe! Warum streitet ihr euch und wollt jedes einen Tiger verzehren? Gegenwärtig ist nur ein Tiger da; den theilt euch und verzehrt jedes eine Hälfte; es wird sich schon noch ein zweiter finden‘. — Als der Tiger das hörte, dachte er: ‚Das ist die Vyāghramāri; wenn ich näher komme, wird sie mich durch ihre Kinder tödten. Darum will ich fliehen; das ist das Beste‘. — So dachte er bei sich und entfloh in grosser Eile.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 43.

Gehe, Herrin; gar wohl passt es sich für dich, zu gehen, ganz nach Belieben, du Elefantenartigschreitende, wenn du Klugheit besitzt wie die Vyāghramāri.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Während dieser Tiger dahinflo, traf ihn unterwegs ein Schakal; der fragte: ‚Ei, warum fliehst du?‘ — Der Tiger antwortete: ‚Du Dummkopf, was fragst du noch? Die Vyāghramāri ist in den Wald gekommen‘. — Als der Schakal das hörte, sprach er: ‚Zeige sie mir. Dass du vor einem menschlichen Wesen Furcht zeigst, das passt sich nicht für dich‘. — Da ging der Schakal mit dem Tiger zu Kalahapriyā zurück. Als sie merkte, dass der Schakal den Tiger mitgebracht hatte, überlegte sie und sprach dann zu dem Schakal: ‚Ha, Betrüger, du sollst drei Tiger bringen; von denen giebst du mir nur einen und willst mich anführen?! Aber ich werde darauf nicht eingehen‘. — Als der Tiger das hörte, entflo er; und dem Schakal, der mit ihm lief, begann das Blut aus dem Munde zu fliessen.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 44.

Gehe, Herrin — ich bin nicht im Stande, dir ein Hinderniss zu bereiten, du Schöne — wenn du im Falle der Noth Klugheit besitzt wie der Schakal.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Der Schakal wurde von dem Tiger am Halse mit fortgerissen, so dass er voller Angst war und in Todesgefahr schwebte. Was soll er nun hier thun, um das Leben zu retten? — Als nun der Tiger weit weg geflohen war und Halt machte, da lachte der Schakal. Der Tiger fragte: ‚Warum lachst du?‘ — Der Schakal antwortete: ‚Ich habe eingesehen, dass diese Vyāghramāri eine gewaltige Schurkin ist. Während sie mich verzehren wollte, bin ich durch deine Gnade am Leben geblieben; ohne das hätte ich heute den Tod gefunden. Indem ich nun im Herzen dachte: ‚Vyāghramāri folgt auf dem Fusse, lachte ich‘. — Als der Tiger das hörte, liess er den Schakal erfreut laufen.“

Nachdem Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 45.

Jetzt ist es Zeit für dich, das Glück zu geniessen, Glänzende, Schöne, wenn du so zu handeln weisst wie der Brahmane Viṣṇuśarmā.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Viśāla, als König Arindama herrschte, der Brahmane Viṣṇuśarma, der war der Sinnelust ergeben und unverheirathet, und für die Huren war es sehr schwer, ihn auszuhalten. Keine Dirne konnte ihn überwinden; wie viel weniger andere Frauen! Nun war dort eine geriebene Hetäre; als diese gehört hatte, dass der Brahmane sechszehn Goldstücke besässe, liess sie ihn in ihr Haus kommen und traf folgende Verabredung: ‚Wenn ich heute im Verlaufe der vollen Nacht überwunden werde, will ich dir den vierten Theil von dem Gelde geben, das ich besitze, im anderen Falle will ich deine Goldstücke haben und dich zu meinem Diener machen. Der Hahn zeigt durch Krähen den Anbruch des Tages an; sobald dieser laut erschallt, bist du besiegt‘. — So ward es beschlossen; und indem sie ihm nun Betel reichte, gingen unter Unterhaltungen zwei Nachtwachen vorüber. Da begab sich die Hetäre zu ihrer Freundin und sagte zu ihr: ‚Nach Mitternacht steige auf den Feigenbaum und krähe wie ein Hahn; dann werde ich sagen, der Tag sei angebrochen und werde den Brahmanen hinauswerfen‘. — Nach dieser Verabredung stieg die Kupplerin auf den Feigenbaum und krähte wie ein Hahn. Da sprach die Hetäre, kurze Zeit nach Beginn des Liebesgenusses: ‚Jetzt ist der Tag angebrochen‘; damit warf sie den Brahmanen unter verächtlichen Ausrufen hinaus. Als der Brahmane draussen

sich umsah, merkte er, dass die Kupplerin auf dem Baume sass und den Hahnenschrei ausgestossen hatte; da traf er sie mit einem Steine so, dass sie auf die Erde herabstürzte; und als es Tag geworden war, zeigte er es dem Könige an und nahm von der Hetäre den vierten Theil ihres Geldes.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 46.

Gehe nach Herzenslust, meine Beste, wenn du eine Antwort zu geben weisst, wie es der Gatte der Kārāgarā that bei der Austreibung des Dämonen.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in der Stadt Vatsa ein armer Brahmane, Śāntadharma, dessen Frau Kārāgarā war ein Zankteufel: mit allen Leuten fing sie Streit an und verursachte Kummer. Ein gewaltig furchtbarer Brahmarākṣasa, der im Hause des Brahmanen wohnte, floh aus Furcht vor Kārāgarā in den Wald. Eines Tages verliess der Brahmane wegen der Zänkerei seiner Frau das Haus und ging in den Wald, wo er den Brahmarākṣasa traf. Da sprach dieser: ‚Sei heute mein Gast in meinem Hause‘. — Der Brahmane antwortete: ‚Ich bin vor dem Ärger mit Kārāgarā geflohen; wenn du mich tödten willst, dann thue es bald‘. — Darauf entgegnete der Brahmarākṣasa: ‚Du brauchst vor mir keine Spur Furcht zu haben. Ich habe in deinem Hause gewohnt, bin aber aus Furcht vor Kārāgarā geflohen. Nun wohnt in der Stadt Mṛgavatī der König Madana, dessen Tochter ist Mṛgalōcanā: da will ich hingehen und sie besessen machen. Sie wird ohne dich nicht gesund werden. Darum gehe du dahin und verlange die Königstochter und den vierten Theil des Reiches; und wenn der König das zugesagt hat, dann beschwöre sie getrost: ich werde dann ausfahren. Auf die Weise werde ich dir mit einem Schlage viel Geld verschaffen. Aber du magst darauf nach Hause gehen‘. — Nachdem nun der Brahmarākṣasa dem Brahmanen Früchte vorgesetzt hatte, machte er die Königstochter besessen. Da liess der König in der Stadt durch Trommelschall bekannt machen: ‚Wer meine Tochter von der Besessenheit heilt, dem werde ich dieselbe sammt dem vierten Theile des Reiches geben‘. — In dem kam der Brahmane in die Stadt und sprach: ‚Ich will ein Mittel anwenden‘. — Damit ging er zu der Königstochter, und nachdem er einige Zauberformeln gesprochen hatte, wurde sie des Dämonen ledig und im Nu gesund. Der König Madana aber gab dem Brahmanen beides, die Königstochter und den vierten Theil des Reiches; der Brahmane nahm es an und war erfreut.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 47.

Gehe, Herrin, zu dem Buhlen, wenn du einen Ausweg zu finden weisst, wie es der Gatte der Kārāgarā that in der Verlegenheit wegen des Dämonen.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Dieser Brahmane Sānta mit Namen, der Gatte der Kārāgarā, lebte glücklich, nachdem er die Königstochter gewonnen hatte. Nun ging der Brahmarākṣasa hin und machte die Königin Sulōcanā besessen. Da schickte der König Botschaft an Satrugna: der suchte in seinem Reiche nach einem Beschwörer, fand ihn in dem Teufels-austreiber namens Kēsava und kam selbst mit diesem. Darauf ging Kēsavaśarmā zu der Königin und setzte sich: jener Brahmarākṣasa aber machte gewaltigen Lärm, setzte Kēsava in Furcht und jagte ihn in die Flucht. Der Bramarākṣasa kam nun unsichtbar zu dem Gatten der Kārāgarā und sprach: ‚Einmal habe ich auf dich gehört; von nun an aber halte dich ruhig und erfreue dich an deinem Reiche; kommst du mir in den Weg, dann werde ich nicht hören‘. — So sprach er. Inzwischen war nun Kēsavaśarmā geflohen: da liess der König den Gatten der Kārāgarā bitten, er selbst möge die Frau retten. Da sprach dieser: ‚Wie lange noch soll ich immer wieder einen dämonischen Anfall heilen? Jetzt will ich noch einmal ein Mittel versuchen; doch später lasse ich mich nicht mehr darauf ein‘. — Damit waren Alle einverstanden und führten den Gatten der Kārāgarā in den Palast. Da dachte er: ‚Der Brahmarākṣasa ist in dem Leibe der Königin‘; darum sagte er ihr in das Ohr: ‚Ach, Brahmarākṣasa, meine Frau Kārāgarā ist auf der Suche nach dir und mir in mein Haus hier gekommen; sie wird auch hierher gelangen‘. — Als der Brahmarākṣasa das hörte, verliess er schnell die Königin und entfloh.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 48.

Geniesse getrost der Lust mit dem Buhlen, du Glänzende, wenn du in schwieriger Lage zu entscheiden weisst wie Saṃkaṭāri.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst herrschte König Nanda, der Gebieter über alle Welt; dessen Minister war Saṃkaṭāri. Infolge des Herrscherglanzes des Königs waren alle anderen Herrscher tributpflichtig, und das Reich genoss Frieden. Nun kam es dem Könige eines Tages in den Sinn: ‚Ich will dahin arbeiten, dass die Erde kein Geld mehr hat, sondern alles Geld mir zufliesst‘. — Nachdem er so überlegt hatte, begann er die Menschen bis auf die Haut zu schinden. Da wehrte ihm der Minister: alsbald befahl er seinen Dienern: ‚Führt diesen Minister weg und tödtet ihn‘. — Die Diener führten dienstbeflissen den

Minister weg und liessen ihn in einen tiefen Brunnen ohne Wasser hinab, den sie da fanden. Hier diente ihm Wasser allein als beständige Nahrung. — Nun verbreitete sich die Kunde, der Minister sei todt. Das hörte der Feind; und der Herrscher von Bengalen, der erfahren wollte, ob der Minister todt sei oder noch lebe, schickte, um das zu erkunden, zwei ganz gleiche Stuten, die ganz gleichen Schmuck trugen: man sollte unterscheiden, welches unter ihnen das alte und welches das junge Thier sei und sie dann zurück-schicken. Da liess König Nanda kundige Pferdekennen kommen und untersuchen: aber er fand es nicht. So sass nun der König bedrückt da und sprach: ‚Wenn jetzt der Minister Saṃkaṭāri da wäre, würde er die Sache entscheiden‘. — Darauf sagte der König zu den Dienern: ‚Geht an jenen Brunnen und seht nach; wenn Saṃkaṭāri noch lebt, dann meldet es mir, da werde ich selbst hingehen‘. — Die Diener antworteten: ‚Grosskönig, in dem Brunnen ist ein Mann; herausgekommen ist er nicht. Wenn du selbst hingehst, wirst du es sehen‘. — Da ging der König selbst hin, liess ein Seil (??) in den Brunnen und zog Saṃkaṭāri heraus. Als der König ihn sah, umarmte er ihn voller Freude und erwies ihm viele Ehren. Dann erzählte er jene Geschichte dem Minister: dieser überlegte in seinem Herzen, liess dann auf die beiden Stuten einen Reiter setzen, liess sie umherreiten, nahm darauf die Sättel ab und liess sie dann los. Da lief das junge Thier zu der Alten und that wie ein Junges; die Alte aber begann, das Junge mit der Zunge zu lecken. Nachdem so die Entscheidung über Altes und Junges getroffen war und sie zurückgeschickt worden waren, wusste der König von Bengalen, dass Saṃkaṭāri noch lebte und verhielt sich ruhig. Nun hörte der König ferner auf den Rath des Saṃkaṭāri und unterliess es, die Erde so verblendet auszusaugen.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 49.

Gehe, Gazellenäugige, der Liebe zu pflegen, wo es dir gefällt, wenn du in der Verlegenheit gewandt bist wie wiederum Saṃkaṭāri.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Es ging die Kunde, der Minister Saṃkaṭāri sei gestorben. Da sandte der König von Maṅgalapura an den König Nanda einen mit Perlen besetzten Stab, den er hatte anfertigen lassen: den sollte er zurück-schicken, wenn er entschieden hätte, was Ende und Anfang sei. Als Saṃkaṭāri ihn sah, zeigte er ihn Allen, aber Niemand wusste es. Darum traf er selbst die Entscheidung: er nahm diesen Stab, band in der Mitte einen kleinen Stein fest und warf ihn in das Wasser: da blieb die Spitze, weil sie leicht war, oben; das Ende aber sank unter, weil es schwer war. Nachdem er auf diese Weise die Entscheidung getroffen hatte, welches Spitze und Ende dieses

Stabes sei, schickte er ihn dem Könige von Maṅgalapura nebst schriftlicher Benachrichtigung zurück. Von dem Tage an gaben Alle wie bisher wieder Tribut.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 50.

Gehe, Herrin — wenn du es thust, trifft dich keine Sündenschuld — falls du in der Verlegenheit das Richtige weisst wie Dharmabuddhi.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebten in dem Dorfe Maṅgala zwei Freunde, Dharmabuddhi und Kubuddhi, diese Beiden. Einstmals gingen sie in die Fremde; und nachdem sie viel Geld erworben hatten, gingen sie damit heim. Unterwegs stand ein Aśvattha-Baum; an dessen Fusse setzten sie sich nieder, theilten das Geld in zwei Theile, vergruben es daselbst in die Erde und gingen nach Hause. Darauf begab sich Kubuddhi nachts dorthin, nahm das Geld weg und versteckte es zu Hause. Einige Tage später aber sprach er zu Subuddhi: ‚Lass uns unser Geld holen und davon leben‘. — Damit war Subuddhi einverstanden; sie gingen zu dem Aśvattha-Baum und suchten: da war nur ein Loch und kein Geld. Darob erhob Kubuddhi lautes Geschrei; Dharmabuddhi aber, der das ganze Treiben des Kubuddhi durchschaute, zeigte es dem Minister an. Dieser liess Kubuddhi holen und fragte: ‚Was war das für Geld?‘ — Kubuddhi antwortete: ‚Wir beide hatten es erworben; nun ist es verschwunden. Der Aśvattha-Baum kann es bezeugen; den will ich befragen; dann wird er erklären, wer das Geld gestohlen hat‘. — Nachdem alle diese Worte gebilligt hatten, gingen sie mit den Beiden dorthin. Kubuddhi hatte aber vorher seinen Vater in die Höhlung des Aśvattha-Baumes versteckt. Darauf betete Kubuddhi zu dem Aśvattha-Baume und sprach mit gefalteten Händen: ‚Wenn ich das Geld gestohlen habe, dann sage nichts; hat es aber Dharmabuddhi gestohlen, dann nenne den Namen‘. — Da antwortete der Vater: ‚Dharmabuddhi hat das Geld gestohlen‘. — Nun schien das Allen einleuchtend; Dharmabuddhi aber merkte, dass das die Stimme von Kubuddhi's Vater war: darum legte er Gras um den Aśvattha-Baum und zündete es an: da kam der Vater herausgesprungen. Als man das sah, riefen Alle pfui! über Kubuddhi, bestraften ihn und hiessen ihn das Geld an Dharmabuddhi zurückgeben.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 51.

Gehe eilig, Herrin, du Liebeskostverlangende, Liebende, wenn du in der Verlegenheit zu sprechen weisst wie Gaṅgali.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Casmākara ein ausgezeichnete, die vier Veden kennender Brahmane: der schloss sich zu Wagen einer Wallfahrt an. Da erschienen unterwegs plötzlich Räuber, und Alle flohen mit ihren Wagen hierhin und dorthin. Ein Brahmane aber, Gāṅgali, war mit seinem Verwandten zu Fuss mitgegangen; der konnte nicht fliehen. Darum blieb er stehen und sagte zu seinem Verwandten: ‚Gieb mir Bogen und Pfeile und sage mir, wieviel Räuber es sind‘. — So rief er den Leuten zu. Die Räuber aber dachten, es folgten noch viele Leute: da flohen sie aus Furcht vor ihnen; der Brahmane Gāṅgali aber setzte seine Wallfahrt fort.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 52.

Gehe zu dem trefflichsten Manne, Herrin, den du liebst, wenn du in der Verlegenheit zu handeln weisst wie Jayaśrī.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Pratiṣṭhāna der König Saptasāla; dessen Sohn, mit Namen Cāturya, dachte: ‚Man soll von dem Gelde, welches die Eltern erworben haben, seinen Lebensunterhalt nicht bestreiten‘. — Darauf schloss er mit dem Sohne eines Brahmanen, Śāntaniṣṭha, eines Zimmermanns und eines Kaufmanns, diesen drei, Freundschaft und ging mit ihnen in die Fremde. Nun dachten Alle, als sie sich an einem Platze versammelt hatten, in ihrem Herzen: ‚Für uns ist allein das Meer Gegenstand der Verehrung; lasst es uns anbeten.‘

Die Arme streckt es aus, die Perlen zu verschenken, die gleichsam festgeheftet sind in dem Wassermeeere, welches den Gürtel der Erde bildet‘.

Nach dieser Ueberlegung gingen sie an den Strand des Meeres und vollbrachten dort einundzwanzig Fasten. Da wurde das Meer gnädig gestimmt und gab den Vieren cintāmaṇi-Perlen. Sie nahmen sie und gaben sie dem Kaufmannssohne zum Aufbewahren. Der schlitzte eines Tages seine Hüfte auf, steckte die vier Perlen hinein und nähte die Hüfte wieder zu. Darauf schlug er eines Tages Lärm, gerade, als sie ihre Reise fortsetzen wollten und sprach: ‚Als ich in der Nacht nach der letzten Tagereise geschlafen hatte, habe ich dort die Perlen vergessen‘. — Als sie das gehört hatten, waren Alle darüber einig: ‚Dieser Kaufmann ist ein Betrüger; er hat eine Schwindelei ausgeführt‘. — In dieser Ueberzeugung kamen sie in die Stadt Āirāvātī; hier herrschte König Nityasāli, dessen Minister Buddhisāgara war weltberühmt. Dort gingen sie hin, erzählten die Geschichte von den Perlen und sprachen: ‚Gieb uns unsere vier Perlen wieder, die wir besaßen,

nachdem du sie gefunden hast, ohne bei uns Drohungen oder Haft anzuwenden'. — Der König versprach es und trug Buddhisāgara auf, er möchte entscheiden. Da fand er es in seinem Herzen nicht, ging deshalb bedrückt nach Hause und setzte sich. In dem kam seine Tochter (Jayaśrī), die der Göttin Śrī ihre Anbetung dargebracht hatte: als sie ihren Vater so bedrückt sah, fragte sie: 'Was ist der Grund deiner Bestürzung? Sage es mir; ich will entscheiden'. — Als Buddhisāgara das gehört hatte, sprach er: 'Wie willst du das finden, was ich nicht gefunden habe? Aber trotzdem will ich es dir sagen'. — Damit erzählte er die Geschichte von jenen Vier. Da sprach Jayaśrī: 'Hier ist kein besonderes Geheimniss! Wenn ich die Vier rufen lasse, dann schicke sie zu mir; da werde ich ihnen ihre Perlen geben'. — Mit diesen Worten ging sie in ihre Wohnung. In der Nacht liess sie die Vier zum Essen kommen; und nachdem sie gespeist hatten, wies sie ihnen jedem besonders Schlafstätten an; sie selbst schmückte sich, ging zuerst zu dem Königssohne und sprach: 'Ich bin zu dir gekommen; gieb mir ein Lakṣa Geld und geniesse mich dann'. — 'Ich habe hier kein Geld bei mir; ich will von zu Hause was holen und dir geben'. — Da merkte sie, dass er kein Geld hatte und ging zu dem Kōṣṭi: und, als sie sah, dass er auch kein Geld hatte, zu dem Brahmanen Śāntaniṣṭha. Als sie sich überzeugt hatte, dass er auch ohne Mittel sei, ging sie zu dem Kaufmannssohne. Der war geblendet von ihrer Schönheit; und als er ihre Forderung von einem Lakṣa hörte, sprach er: 'Herrin, nimm von mir vier Perlen und treibe dann mit mir das Liebesspiel'. — Damit holte er aus der Hüfte die Perlen heraus und gab sie ihr. In dem liess Buddhisāgara nach vorher getroffener Verabredung sie eilig herauskommen: da eilte sie erschrocken hinaus und gab ihrem Vater die Perlen; und dieser gab sie am folgenden Tage im Beisein des Königs den Vier, die nun zufriedengestellt waren."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 53.

Gehe Pisangschenklige; es ist dir erlaubt zu gehen, falls du in der Verlegenheit eine Antwort zu geben weisst wie die Frau des Schuhmachers.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Carmakāṭa an dem Ufer der Carmanvatī ein Schuhmacher namens Hōhā; dessen Frau Dēvikā war lüstern nach fremden Männern. Eines Tages nun, als der Schuhmacher Hōhā, um Felle zu kaufen, ausgegangen war, holte die Frau einen fremden Mann und begann mit ihm das Liebesspiel zu treiben. In dem kam Hōhā nach Hause zurück: als sie das sah, ging sie hinaus und sprach: 'Herr, als ich Wasser aus dem Flusse zu holen gegangen war, fiel ein grosses Fell in das Wasser; das hole schnell;

wenn du zögerst, wird ein Anderer es holen'. — Als der Dummkopf von Schuhmacher das gehört hatte, ging er voll Habgier nach dem Flusse. Inzwischen liess sie den Buhlen hinaus. Als der Schuhmacher Hōhā sah, dass das Fell nicht da war, ging er heim.“

Nachdem Prabhavātī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 54.

Welche Schuld sollte dich treffen, wenn du gehst, Herrin? Gehe, falls du in der Verlegenheit zu reden weisst wie jener Viṣṇu, als er dem Könige Asche überreicht hatte.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhavātī: „Einst lebte in der Stadt Cakravati der König Suśīla, dessen Minister Suśīla und des Ministers Sohn Viṣṇu; der war gewandt im Krieg und Frieden und in der Herrscherweisheit. Aber der König hatte ihn von dem Ministersitze gestossen. Unter diesen Umständen meldete eines Tages Suśīla dem Könige: ‚Grosskönig, mein Sohn ist sehr tüchtig; schicke ihn irgendwohin und prüfe ihn‘. — Darauf sprach der König: ‚Während er verbannt worden ist, kommt er immer wieder und bietet sich wiederholt an: da mag er in einem fremden Reiche seinen Ruhm einbüssen‘. — Mit diesen Worten füllte der König Asche in ein Kästchen, gab es Viṣṇu und sprach ‚Ueberbringe das dem König Pratāpaśaṃkara als Tribut‘. — Damit drückte er auf das Kästchen das königliche Siegel und überreichte es ihm. Der nahm es, ohne hingesehen zu haben, welcher Art der Tribut sei und ging in die Stadt des Pratāpaśaṃkara. Darauf überreichte er an einem günstigen Tage dem Könige das Kästchen unter Ehrfurchtsbezeugungen. Pratāpaśaṃkara sprach: ‚Morgen sollst du Audienz haben‘ und entliess den Ministerssohn ehrenvoll. In der Nacht aber, als der König allein war, öffnete er das Kästchen und sah nach: da war Asche darin. In heftigem Zorn liess er, sobald es Morgen geworden war, Viṣṇuśarmā kommen und fragte ihn: ‚Was hat denn dein Fürst gedacht, dass er werthlose Asche in das Kästchen füllte und herschickte? Den Grund hiervon will ich wissen‘. — Mit diesen Worten liess er seinen Zorn merken. Da erkannte Viṣṇuśarmā, dass sein Herrscher dies nur gethan hatte, damit sein Ruhm geschädigt würde: darum entgegnete er: ‚Unser Fürst hat ein Pferdeopfer veranstaltet; deshalb schickte er von der Feuerstätte, um deine Familie zu ehren, diese Asche von dem Opfer, da er weiss, dass sie gleichbedeutend mit der Gnade des Nārāyaṇa ist, läuternde Kraft besitzt, bei der Erlangung Heil bringt und die Sünden tilgt. Sonst hätten sie gewöhnliche Leute hergebracht; so aber schickte er sie durch mich. Das ist der Grund!

Elefanten, Rosse und Glücksumstände sind ja sehr verschieden: schwer zu erlangen, König, ist Asche von Opfern, die allzumal die Sünden tilgt.

Darum bete an! — Als Pratāpaśamkara das hörte, stand er auf, neigte sein Haupt andächtig, nahm die Asche und gab der ganzen Familie davon. Dann schenkte er Viṣṇuśarmā viele Schmucksachen und Geld und entliess ihn.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 55.

Gehe, Pisangschenklige; es ist dir erlaubt, zu gehen, Elefantentartschreitende, wenn du eine Antwort zu geben weisst wie der Brahmane Śrīdhara.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Carmakūṭa der Brahmane Śrīdhara, der kaufte von einem Schuhmacher ein Paar Schuhe. Nun wollte dieser sein Geld haben: da sprach der Brahmane: ‚Ich werde dir Buchweizen geben‘. — Darüber verging eine geraume Zeit. Eines Tages aber fasste ihn der Schuhmacher bei der Hand: in dem war dem Schulzen ein Sohn geboren worden: der Brahmane, der das gehört, nahm den Schuhmacher, ging hinaus und rief: ‚Dieser kommt beständig zu mir und sagt, ich solle ihm etwas zu essen geben. Da gab ich ihm was, aber er nahm es nicht. Jetzt bringt er betrügerische Reden vor und hat mich angefasst; darum möge irgend ein Einflussreicher das prüfen‘. — Als er so gesprochen hatte, warfen die Diener des Schulzen den Schuhmacher mit Steinen und stiessen ihn aus dem Dorfe; der Brahmane aber ging heim.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 56.

Gehe, Herrin, wenn du dabei in der Verlegenheit zu handeln weisst, Prabhāvatī, wie es der Kaufmannssohn, Śāntika mit Namen, that.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Ānanda ein Kaufmann Śāntika, der war sehr geizig und pflegte über Land zu gehen, um Geld einzutreiben. So hatte er einstmals aus einem Dorfe Geld geholt; und als er seines Weges ging, erschienen an einer Stelle der Strasse Räuber. Aus Furcht, sie möchten ihn tödten, ging er in einen nahe dabei befindlichen Tempel, legte alles Geld vor dem Gotte nieder, nahm selbst ein Stück Kauri in die Hand, trat vor den Gott und rief laut: ‚Gott, dieses Geld habe ich für dich zusammengebracht; nimm es‘. — Mit diesen Worten zeigte er das Stück Kauri in seiner Hand und betete immer wieder. Da sprachen die Räuber: ‚Das Geld gehört dem Gotte‘; beteten an und entfernten sich. Da gab der Kaufmann dem Gotte das Kauristück, nahm das Geld und ging nach Hause. Als der Gott das sah, erstaunte er.“

Nachdem Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 57.

Gehe, Herrin, nach Herzenslust, wenn du so zu reden weisst, wie der Paṇḍit zu Candrarēkhā sprach, als der König dazu kam.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Avanti der König Vikrama; dessen Frau Candrarēkhā trieb mit einem Paṇḍit namens Śubhāṃkara Unzucht. Das erfuhr der König durch Hörensagen. Als nun eines Tages Candrarēkhā auf dem Wege nach dem Hause des Śubhāṃkara war, ging der König Vikrama mit Schwert und Schild ihr auf dem Fusse nach, indem er scharf aufpasste. In dem erkannte Śubhāṃkara den Vikrama und sprach: ‚Die Betrügerei der Frauen ist doch ganz entsetzlich! Du bist des Königs Gemahlin: welchen Nutzen hast du davon, wenn du in mein Haus gehst?‘ — Als der König das gehört hatte, ging er erfreut heim; und auch Candrarēkhā ging nach Hause.“

Nachdem Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 58.

Gehe, Herrin, wohin zu gehen dir gefällt, du Strahlende, wenn du zu handeln weisst wie die Jugendstolze.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte irgend eine Frau, die war sehr schön, verschmitzt und stolz auf ihre Jugend. Sie dachte in ihrem Sinne: ‚Ich bin zwar schlau; aber der Gipfel meiner Schlaueit wäre es, vor den Augen des eignen Gatten mit dem Buhlen der Liebe zu pflegen‘. — So sprach sie nun eines Tages zu dem Buhlen: ‚Heute Nacht gehe an den Tamarindenbaum im Hofe und lege dich an dessen Fusse auf den Rücken nieder‘. — Der that das nun auch; sie aber sagte zu ihrem Manne: ‚Ich muss meine Nothdurft verrichten, komme zur Gesellschaft mit hinaus‘. — Da trat ihr Mann mit Pfeil und Bogen hin, während sie den umgekehrten Liebesgenuss trieb und zu dem Gatten sprach: ‚Wenn du ein grosser Held heissen willst, dann schiesse auf den Mond‘. — Und der Dummkopf nahm den Mond zum Ziele! Darauf sprach sie zu ihm: ‚Ach du Dummkopf! Du Dummkopf! Vor deinen Augen habe ich gebuhlt und du hast nichts gemerkt! Sei es; du bist ein Dummkopf; darum gehe ich‘. — Mit diesen Worten stieg sie mit dem Buhlen auf ein Pferd und entfernte sich; ihr Mann aber ging beschämt in das Haus.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 59.

Gehe, wenn du im Zweifel, wie du aus der Verlegenheit loskommen sollst, klug bist wie der Bote des Königs im Saale des Herrschers Sudharma.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst liess der König Sudharma in seiner Stadt einen wunderbaren Saal bauen. In der Zeit schickte der König Rūpavān seinen Diener, wegen irgend eines Geschäftes, zu Sudharma. Der ging nun hin, den König zu sprechen. Ohne dass dieser dessen Klugheit kannte, ging König Sudharma selbst in den Wundersaal, setzte sich und rief den Boten des Königs Rūpavān hinein. Hier schien, was Wasser war, Erde zu sein; und was Erde war, schien Wasser zu sein: dadurch ward Staunen erregt. Als nun der Bote Haridattasarmā in den Saal trat, sah er von ungefähr einen Wasserweg. Um nun zu prüfen, ob es Wasser oder festes Land sei, warf er aus der Hand einen Ring darauf: der fiel auf Stein und gab einen lauten Klang; und indem er so entschieden hatte, dass es fest sei, war er getrost.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 60.

Gehe, Herrin, wohin du zu gehen wünschst, Prabhāvati, falls du zu handeln weisst wie es Tanukā that.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in dem Dorfe Dhānyakūṭa der Kaufmann Nāga; dessen Frau Tanukā war lüderlich. Nun ging sie eines Tages mit ihren Freundinnen aus, um eine Procession mitzumachen. Da sah sie unterwegs einen schönen Mann, den winkte sie durch Seitenblicke herbei und sprach: ‚Mein Gatte ist ausserordentlich hartherzig; darum lässt er mich nicht ausgehen. Nun will ich eines Tages beim Wasserholen sagen: ‚Ein Scorpion hat mich gestochen‘: dann komm du dazu und sprich: ‚Ich bin ein Arzt für Vergiftungen‘. — So verabredete sie mit diesem Manne, und er sagte zu. Tags darauf nun, nachdem Tanukā von der Procession nach Hause zurückgekehrt und zum Wasserholen gegangen war, schrie sie laut auf: ‚Ein Scorpion hat mich gestochen‘. — Da kam ihr Gatte herbeigelaufen und sah nach; da lag sie in tiefer Ohnmacht. Darob ward er bestürzt und suchte nach einem Giftarzte. In dem kam jener Mann nach der vorher getroffenen Verabredung herbei und sprach: ‚Hiergegen giebt es ein Mittel‘. — Da führte ihn der Kaufmann in das Haus; und als er eingetreten war, legte er Tanukā eine bittere Arznei auf den Finger und sprach zu dem Kaufmanne: ‚Unter allen Giften ist das Gift des Menschen am stärksten. Darum beisse Tanukā in den Finger‘. — Als der Kaufmann nun die Zähne an den Finger brachte, war es bitter. Da fürchte er, es sei Gift und ging hinaus,

um den Mund an der Wasserschöpfstelle zu waschen. Inzwischen pflegte der Mann (mit Tanukā) der Liebe. Für die Folge kam der „Arzt“ täglich, wenn der Kaufmann ausgegangen war und trieb Unzucht mit der Frau.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 61.

Gehe, Herrin, den Geliebten zu geniessen, wenn du so zu handeln weisst wie es die beiden Frauen des Dhanika mit Kumāra thaten.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in der Stadt Gambhīra ein Königssohn Kumāra, der war lüstern nach unzüchtigen Frauen. In dieser Stadt wohnte ein Kaufmann mit Namen Dhanika, dessen zwei Frauen waren sehr schön. Darum dachte er, seine Frauen könnten auf Unzucht sinnen: er baute also am Ufer eines Flusses, weit ausserhalb des Dorfes ein Haus, brachte sie da hinein und stand selbst beständig dabei Wache. Eines Tages, da eine der Frauen sich einen Dorn in den Fuss getreten hatte, sprachen sie zu dem Gatten: ‚Rufe einen geschickten Barbier her, der den Dorn herausschneidet‘. — Da holte er einen Barbier und setzte sich draussen hin. Nun brachten die Frauen aus dem Hause eine goldene Schale, gaben sie dem Barbier und sprachen: ‚Sorge dafür, dass wir mit einem fremden Manne Verkehr haben‘. — Das versprach der Barbier; und nachdem er den Dorn herausgeschnitten und sich entfernt hatte, erzählte er Alles dem Königssohne. Da sagte dieser: ‚Du musst in meiner Begleitung zu dem Kaufmanne gehen und sagen: „Das ist meine Frau; da ich in die Fremde gehen will, so beschütze du sie.“ Mit diesen Worten übergieb mich dem Kaufmanne‘. — Nach diesen Worten zog er Frauenkleider an und ging mit dem Barbier in das Haus jenes gr̥hastha. Darauf sprach der Barbier zu diesem gemäss der Verabredung: ‚Das ist meine Frau; da ich in die Fremde gehen will, kann sie an keinem anderen Orte (als in deinem Hause) beschützt werden. Darum bewache sie wie eine Tochter‘. — Mit diesen Worten übergab er den Königssohn den Frauen und entfernte sich. So oft nun der Hausherr ausgegangen war, zog der Königssohn die Weiberkleider aus und genoss die beiden Frauen. Während dem kam aber dem Hausherrn der Gedanke: ‚Es wird ein Mann in Frauentracht sein‘: darum sprach er zu den Frauen: ‚Ich habe wegen einiger Geschäfte ein Gelübde gethan; da sollt ihr drei nackt tanzen‘. — Darauf band der Königssohn sein Haar nach Frauenart, verbarg sein Glied und tanzte so mit den Frauen. Da war der Zweifel des Hausherrn beseitigt; der Königssohn aber fuhr fort, seine Geschäfte zu besorgen.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 62.

Gehe, Schlankleibige, wenn du in der Verlegenheit zu handeln weisst wie es Dēvikā that, um den Buhlen der Freundin zu retten.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst wohnte in dem Dorfe Kuṭhamdara ein gewisser Sōmarājā, dessen Frau Maṇḍūkā war sehr lüderlich; mit der trieb ein lüderlicher Mann Unzucht. Zwischen ihnen bestand die Verabredung, dass er nachts in den Hof kommen und mit einer Glocke klingeln sollte; dann würde Maṇḍūkā herauskommen. So hörte nun eines Tages Sōmarājā den Ton der Glocke, nahm einen Knüppel zur Hand und ging hinaus. Indem kam die Freundin der Maṇḍūkā, Dēvikā, die das sah, herbeigelaufen und sprach: „Lieber, hinten ist ein Stier ausgebrochen; was läufst du nach vorn?“ Da schämte sich Sōmarājā und ging dem „flüchtigen Stiere“ nach. Inzwischen entwischte der Buhle und ging in seine Wohnung.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 63.

Gehe, Herrin — nicht zögern soll man bei glücklichem Beginnen — wenn du bei Gelegenheit zu handeln weisst wie der König der hamsās.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst stand in einem Walde ein Baum, der war vierhundert Kōśa lang und fünfhundert Kōśa breit. Hier wohnte der König der hamsās mit seiner Familie. Nun stellte eines Tages der Jäger Pāpavardhana auf dem Baume ein Netz auf. Am Morgen darauf, als er auf den Baum gestiegen war und nach den hamsās sah, merkte er, dass Alle todt waren und begann, sie hinab zu werfen. Nun hatte aber der hamsa(-König) zu Allen gesagt: „Stellt euch todt; und wenn er euch Alle hinabgeworfen hat, dann fliegt allzumal auf und davon“. — Als der Jäger also sah, dass alle hamsās todt seien, nahm er einen nach dem andern heraus und warf ihn hinab. Als dann alle unten lagen und er das Netz zusammengelegt hatte und hinabsteigen wollte, da flogen die hamsās auf und davon. Da der Jäger das sah, ging er erstaunt nach Hause.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 64.

Wenn du nun liebesgeplagt gehen willst, dann thue es, Schüchterne, falls du dabei dich selbst zu schützen weisst wie der Affe.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebten an dem Strande des Meeres viele Affen, unter denen war

einer mit Namen Vacanapriya, der hatte einst mit einem Alligator Freundschaft geschlossen. Nun brachte der Alligator einmal seinem Weibchen umbara-Früchte mit, die er von dem Affen bekommen hatte. Als das Alligatorweibchen diese verzehrt hatte; sagte es: ‚Wer solche süssen Früchte isst, dessen Herz muss ausserordentlich süss sein: darum gib mir dasselbe, sonst muss ich sterben‘. — Nachdem der Alligator diese Worte seines Weibchens gehört hatte, ging er aus dem Wasser heraus und sprach zu dem Affen: ‚Meine Frau weiss von mir, dass du mir in Folge der Freundschaft mit mir sehr lieb bist; daher empfindet sie grosse Sehnsucht, dich kennen zu lernen. Setze dich also auf meinen Rücken und komm in unser Haus‘. — Darauf sagte der Affe in seiner Anhänglichkeit zu, setzte sich auf den Rücken des Alligators und machte sich so auf die Fahrt nach dessen Hause. Als nun ein Kōsa im Wasser zurückgelegt war, lachte der Alligator und sprach: ‚Bruder, meine Frau ist schwanger und hat das Gelüste, dein Herz zu verzehren; darum bringe ich dich hin‘. — Als der Affe durch die Pforte des Ohres das gehört hatte, sprach er: ‚Bruder, das hast du mir vorher nicht gesagt. Wir Waldbewohner haben aus Furcht vor Tigern u. s. w. das Herz nicht bei uns, sondern aus dem Leibe genommen und weit weg versteckt. Wenn du also mein Herz wünschst, so wisse: es ist in der Höhlung des Umbara-Baumes versteckt, von dem der Saft der Früchte beständig darauf regnet. Willst du also mein Herz, das ausserordentlich süss ist, dann begieb dich an diesen Umbara-Baum; dann will ich es dir geben‘. — Als der Dummkopf von Alligator das gehört hatte, hielt er es für Wahrheit und schwamm mit dem Affen an das Land. Darauf sprang dieser auf den Baum und rief: ‚Ach du Dummkopf! Gehe nur heute nach Hause! Kann einer sein Herz weglegen und ohne dasselbe leben? So habe ich also die Freundschaft mit dem da ergründet!‘ — Als der Alligator das gehört hatte, dachte er: ‚Die Frau bekommt das Herz nicht, und die Zuneigung des Affen ist verloren‘: darüber war er bedrückt und ging hoffnungslos in seine Behausung.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 65.

Gehe, Herrin, geniesse das Glück, wenn du in der Verlegenheit einen klugen Freund hast, wie Vittamka war. Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Vidyāsthāna ein gewisser Kēśava, der ging einmal an den Fluss, um zu baden. Hier sah er die sehr schöne Tochter eines Kaufmanns und fühlte das Verlangen, mit ihr der Liebe zu pflegen. In dem sagte sie zu ihm: ‚Heb mir den Krug auf den Kopf‘. — Während ihr nun Kēśava den Krug aufhals, küsste er sie auf den Mund. Das hatte aber ihr Gatte gesehen: der fasste Kēśava bei der Hand und begab sich nach dem Palaste

des Königs. In dem Augenblicke kam unterwegs der Freund des Kēsava, Vittamka mit Namen, gegangen; der sagte ihm in das Ohr: ‚Wenn du in den Palast des Königs gekommen bist, dann thue als wolltest du küssen und stosse den Laut cavacava aus‘. — Als man Kēsava nun in den Palast des Königs geführt hatte, fragte ihn der Minister: ‚Warum hast du die Frau eines Anderen geküsst?‘ — Da that Kēsava nach der Anweisung des Freundes, worauf der Minister sagte: ‚Man lasse ihn frei; ihn trifft keine Schuld; das ist angeboren‘. — Darauf liessen ihn die Leute als schuldlos laufen.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 66.

Geniesse den Buhlen, Langäugige, wenn du so zu handeln fähig bist. wie es einst Vējikā that, die in den Brunnen fiel.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in der Stadt Kamalapata eine Kaufmannsfrau, Vējikā, die war lüderlich. Als sie einstmals dem Gatten zum Baden heisses Wasser gegeben hatte und nach der Wasserschöpfstelle ging, um kaltes zu holen, sah sie dort zufällig ihren Buhlen und trieb mit ihm Unzucht. Inzwischen sass der Kaufmann da und wartete. Nun dachte sie, der Gatte wird in Zorn gerathen; darum sprang sie in den Brunnen und erhob ein Mordgeschrei: ‚Ich bin in den Brunnen gefallen‘. — Die Leute aus dem Dorfe, die das Schreien hörten, kamen alle gelaufen und zogen sie heraus; auch der Kaufmann kam und brachte sie nach Hause.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 67.

Gehe, Herrin, das Glück zu geniessen, du vor Trennungsschmerz ganz Abgemagerte, wenn du in der Verlegenheit staunenswerth zu reden weisst wie Kālikā.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in Saralapura der Brahmane Sādhusarmā, dessen Frau Kālikā war lüderlich. Eines Tages nun, als ein mahāparvan gekommen und Sādhu gerade ausgegangen war, holte sie ihren Buhlen herbei und begann mit ihm das Liebesspiel zu treiben. In dem kam der Gatte von auswärts wieder. Da lief sie schnell hinaus und sprach: ‚Heute giebt ein Kaufmann am Ufer des Flusses den Brahmanen für ein Jahr reichende Lebensmittel; darum sind schon viele Brahmanen hingegangen; so gehe auch du hin‘. — Als der Brahmane das gehört hatte, ging er habsüchtig hin: da liess Kālikā den Buhlen hinaus. Nachdem der Brahmane an den Fluss gekommen

war und keinen Kaufmann gesehen hatte, kehrte er nach Hause zurück. Darauf sagte die Frau: ‚Wir haben kein Glück im Empfangen‘.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 68.

Gehe, Glänzende; gewiss darfst du zu einem fremden Manne gehen, wenn du in der Verlegenheit zu reden weisst wie Madanamañjari.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Mahēśvara der Brahmane Vicakṣaṇa, dessen Frau Madanamañjari buhlte mit einem Astrologen aus dem Dorfe. Einstmals nun, um Mitternacht, als sie ihren Gatten schlafen sah, ging sie nach dem Hause des Astrologen; ihr Gatte Vicakṣaṇa aber folgte ihr auf dem Fusse nach. Da sah ihn Madanamañjari: aber muthig trat sie in das Haus des Astrologen, erwies ihm die Achtgliederverehrung und sprach: ‚Herr, heute hatte ich aus Furcht vor meinem Gatten keine Gelegenheit auszugehen; aber jetzt, da ich ihn schlafen sah, bin ich gekommen. Nun habe ich gestern einen bösen Traum gehabt: dessen Bedeutung sollst du mir sagen‘. — Da merkte der Astrolog in seiner Schlaueit, dass ihr Gatte draussen stand und sprach: ‚Deinem Manne droht Gefahr; darum gib morgen dem Brahmanen Śambhara ein Essen und lass deinen Gatten einen Stier schenken; dann wird er wohlbehalten bleiben. Die Bedeutung des Traumes bei der Wiederholung aber ist: du wirst einen Sohn bekommen‘. — Als ihr Gatte das gehört hatte, dachte er: ‚Mir drohte ein böses Vorzeichen, aber meine Frau hat mich beschirmt‘. — So ging er erfreut nach Hause. Madanamañjari aber besorgte dann erst ihre Geschäfte wie gewöhnlich, ging dann nach Hause und legte sich schlafen. Am andern Tage that sie nach der Weisung des Astrologen.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 69.

Gehe, Herrin — ich bereite dir durchaus kein Hinderniss — wenn du den Gatten so erstaunlich zu hintergehen weisst wie Ulūki.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Nāvāra der Oelhändler Gōvinda, dessen Frau Ulūki war lüderlich. So ging nun eines Tages der Mann aus: da holte sie den Buhlen herbei und begann mit ihm Unzucht zu treiben. In dem kam Gōvinda von draussen zurück. Da ging Ulūki hinaus und sprach: ‚Herr, auf dem Markte sind Säcke mit Sesam angekommen. Wenn du eilig hingehst, kannst du es billiger,

als der Marktpreis ist, haben'. — Als Gōvinda das gehört hatte, ging er nach dem Markte. Inzwischen vollendete der Buhle sein Geschäft und entfernte sich dann.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 70.

Gehe, Herrin — du bist ja verständig! — den Buhlen nach Herzenslust zu geniessen, falls du wie Pulinda verstehst, einen Anderen ordentlich zu hintergehen.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in Maṇikapura der Brahmane Kṛṣṇasarmā, dessen Frau Ratikā war lüderlich. Deshalb bewachte sie Kṛṣṇasarmā. So hatte nun Ratikā eines Tages mit einem fremden Manne gebuhlt und von ihm zwei šēr Gold bekommen. Davon wollte sie sich einen Schmuck machen lassen und trug es darum zu einem Goldschmiede namens Pulinda. Der merkte, dass Ratikā dieses Geld durch Unzucht erworben und es ohne Wissen und Willen ihres Mannes ihm gebracht hatte; er nahm ihr also das Gold ab und that es weg. Als Ratikā später nachfragen kam, sagte er zu ihr: „An jenem Tage kam dein Mann unmittelbar nach dir zu mir und nahm das Gold mit. Da ich es nicht hergeben wollte, fing er Streit an und sprach: „Warum willst du mir mein Eigenthum nicht zukommen lassen?“ Da gab ich ihm das Gold“. — Als Ratikā das gehört hatte, war sie im Herzen ärgerlich, da sie das Gold durch Unzucht verdient hatte; aber sie sagte nichts. Der Goldschmied aber freute sich über den Gewinn, der ihm zugefallen war und war vergnügt. —

Wenn du solche Schlaueit besitzt, dann komme mit dem Buhlen zusammen.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 71.

Nachdem auf diese Weise siebzig Tage vergangen waren, kam Madana, der Gatte der Prabhāvati, aus der Fremde zurück, als er Geld erworben hatte. Da versetzte der Papapei Vidaghacūḍāmaṇi durch Hersagen folgender Strophe Madana in Erstaunen:

„Vergebens ist den Frauen gegenüber Zuneigung,
ganz vergebens auch das Sprechen: die Thoren freilich
halten selbst eine Nichtliebe für lieb.“

Als Madana dies Wort im Herzen erwogen hatte, ward er zornig und blickte den Papagei an. Da sprach Prabhāvati, nachdem sie ihrem Gatten die Achtgliederverehrung erwiesen hatte: „Durch den Umgang mit schlechten Genossinnen wurde mein Sinn verkehrt;

aber Vidagdhaçūḍāmaṇi beschirmte mich. Diese Hilfeleistungen werde ich in dieser Existenz nicht vergessen'. — Als er das gehört hatte, freute er sich, war aber bedrückt. Da erzählte Vidagdhaçūḍāmaṇi, der des Madana Besorgniß sah, eine Geschichte, damit er froh werden sollte:

„Einst lebte auf einem hohen Gebirge der Gandharve Madana; dessen Frau war Ratnāvali und seine Tochter die sehr schöne Rūpayati. Nun kam eines Tages Nārada in das Haus des Gandharven: als der die Schönheit des Mädchens sah, da zog die Liebe in sein Herz. Da verfluchte er sie und sprach: ‚Rūpayati wird einen Makel an ihren Wandel bekommen'. — Da bat ihr Vater Madana ihn, sie von dem Fluche zu erlösen. Darauf sprach der Muni: ‚Mein Wort kann nicht ungesprochen gemacht werden. Sie wird einmal Unzucht treiben, aber schuldlos sein'. — Nach diesen Worten hieß er sie einem Gandharven namens Kanakaprabha geben. Darauf segnete sie Nārada: ‚Du wirst einen Sohn bekommen' und entfernte sich nach diesen Worten. — Nun trat Rūpayati in die Jugendblüthe: in dieser Zeit sah sie irgend ein Vidyādhara; der nahm die Gestalt ihres Gatten Kanakaprabha an, genoss sie und entfernte sich. Darauf dachte Kanakaprabha in seinem Herzen: ‚Die Frau hat Unzucht getrieben'. Darum ging er mit ihr in den Tempel der Dēvi, um sie zu tödten. In dem erschien Dēvi leibhaftig und sprach: ‚Diese ist unschuldig. Infolge des Fluches des Nārada ist das geschehen; ein Vidyādhara ist in deiner Gestalt zu ihr gegangen. Nun ist ihr verheissen worden, dass sie einen Sohn bekommen soll; darum nimm sie wieder auf'. — Als Kanakaprabhas Wort der Dēvi vernommen hatte, ging er mit seinem Weibe heim.“

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du auf mein Wort vertraust, dann sei überzeugt, dass Prabhāvatī schuldlos ist. Nimm sie hin'. — Darauf nahm Madana, als er das Wort des Papageis gehört hatte, Prabhāvatī wieder auf.

In dieser Weise ging der einundsiebzigste Tag hin.

Erzählung 72.

Am zweiundsiebzigsten Tage nun kam vom Himmel ein mit Blumenkränzen geschmückter Götterwagen herab. Als der Papagei Vidagdhaçūḍāmaṇi und die Predigerskrähe, Mālatī mit Namen, diese Beiden, den Götterwagen erblickt hatten, waren sie von ihrem Fluche befreit, nahmen einen göttlichen Leib an und stiegen auf den Wagen. Madana, der die Beiden erblickte, faltete die Hände, betete sie an und sprach: „Erhabene, wer seid ihr? Und warum tragt ihr einen (irdischen) Leib? Das Alles mögt ihr mir aus Erbarmen mittheilen.“ — Als der Gandharve diese Worte gehört hatte, entgegnete er: „Madana, ich will unsere Vorgeschichte erzählen, höre zu. — Einst war diese Predigerskrähe mit Namen

Malati ein Götterweib und ich ein Gandharve. So schickte eines Tages Indra Boten mit der Aufforderung, wir sollten singen. Zu der Zeit waren wir aber durch den Genuss von Schnaps trunken und umgingen den Befehl. Darüber wurde Indra zornig und verfluchte uns: ‚Von heute ab sollt ihr einen Vogelleib tragen und in der Welt der Sterblichen wohnen‘. — Als wir das gehört hatten, geriethen wir in die höchste Bestürzung und Furcht, fielen Indra zu Füßen und baten vielmals, dass wir von dem Fluche erlöst werden möchten. Da empfand Indra Mitleiden und gab die Erlösung von dem Fluche an: ‚Ihr waret trunken durch Schnaps: wenn darum ein Mann oder eine Frau Liebe fühlt und Unzucht treiben will, sollt ihr sie daran hindern und auf den rechten Weg bringen; dann soll euch für solches Verdienst der Himmel wieder zutheil werden.“ — Nachdem der Gandharve diese seine Geschichte zu Ende erzählt hatte, sprach er: „Madana, wenn Jemand diese unsere Geschichte schreibt oder liest oder hört, dann wird ihm Klugheit und Glück zumal zutheil werden.“ — Nach Ertheilung dieses Segens fuhren Beide, der Gandharve und das Götterweib, gen Himmel.

Haridatta aber gab in seiner grossen Freude darüber, dass sein Sohn Madana heimgekehrt war, den Bedürftigen viel Geld und beglückte sie damit. Nun lebte Madana mit Prabhāvatī vergnügt zusammen und genoss jegliches Glück.

Ende.

ANMERKUNGEN.

Seite 1, Z. 2 M_1 विक्रमसैन्य. Z. 3 M_1 om. कोणीएक; om. राहत होता; सावकार याची. Z. 5 M_1 om. होती; असें असतां स्व० मदन. Z. 6 M जाहला. Z. 8 M_1 मैना दोनी आणून मदनास दिघलीं. Z. 10 M_1 पुचास खेद होऊन. Z. 12 MM_1 दिवसीं; M_1 राव. Z. 13 M_1 अगत असें. Z. 14 M_1 तुजला. Z. 16 M_1 om. कशी; ही सांगतो. Z. 18 M_1 चंपपुर एक नगर; MM_1 सप्तशर्मा; M_1 om. नामें एक. Z. 19 M_1 om. राहत होता; धर्मशीळा. Z. 20 M_1 मातापितरांचा.

Seite 2, Z. 1 MM_1 जाहला; M_1 निघोन; एक. Z. 2 M_1 करिता झाला तेशेंकरून ब्रह्म०; होऊं. Z. 3 M_1 दिवसीं. Z. 4 M वरून एक बगळी; M_1 आंगावर. Z. 6 MM_1 जाहली; M जाहला. Z. 7 M_1 ब्राह्मण याचे; M यहागत. Z. 8 M_1 देत होती. Z. 9 M_1 om. किंचित. Z. 11 M_1 पाहिलें. Z. 12 M_1 om. ती; M जाहला, M_1 लागला; त्यास. Z. 13 M_1 विदित नाहीं; इतकें. Z. 14 M_1 करिता झाला आशि. Z. 16 M_1 लागलें. Z. 17 M_1 त्यास statt तर; M ०चेचें. Z. 18 M_1 om. एक; असें. Z. 19 M_1 श्रीकाशीस; तेथें statt आशि; ०वाधाचे; M लाऊन. Z. 21 M_1 तै; M जाहला. Z. 22 M_1 झालावर. Z. 23 M_1 देऊन तो. Z. 24 M_1 om. ब्राह्मणास. Z. 25 M om. मजला (vor ठाऊक).

Seite 3, Z. 1 M_1 om. मी; करखास. Z. 4 M_1 om. उभयतांची. Z. 5 M_1 om. प्राप्त न. Z. 8 M_1 याचा भाव statt अर्थ; करायास; om. ते; इत्यादि. Z. 10 M_1 स्वर्गप्राप्तिहि होत. Z. 11 M_1 त्यास तुम्ही. Z. 12 M_1 अवश करून. Z. 15 M मान्य. Z. 16 M_1 व वडिलांची. Z. 17 M_1 वचन ऐकून. Z. 18 M जाहला. Z. 19 M_1 तरुह. Z. 20 M_1 जाहाज statt नाव. Z. 21 M_1 जाहला; याचें. Z. 26 M_1 om. प्राप्त — असें.

Seite 4, Z. 1 M_1 om. तिजला. Z. 4 M_1 नामा. Z. 5 M_1 चालली. Z. 6 M_1 प्रथमच; M धिःकार; M_1 om. कीं. Z. 7 M_1 तुजला. Z. 9 M_1 साकुंखा; MM_1 उडोन; M om. हा; MM_1 म्हणोन. Z. 10 M_1 दुसरे दिवसीं. Z. 11 M_1 काळून हातीं विडा घेऊन सखीजनासहवर्तमान मध्य°. Z. 12 MM_1 हांसोन; M om. कीं; M_1 बंधूचे प्रिये. Z. 13 MM_1 त्वां; M_1 तर. Z. 14 M_1 जातेस. Z. 15 M_1 विचारिलें; यानंतर; कळून. Z. 16 M_1 बोलिली. Z. 17 M_1 नंतर statt हैं ऐकून; वृत्तांत पाहून. Z. 18 M om. कीं; M_1 °करोन. Z. 19 M_1 तुजला; करखास; परंतु स्वतां चातुर्य लक्ष्मीसारखें. Z. 21 M_1 add. झोक; याखति. Z. 25 M_1 विचारित्येस.

Seite 5, Z. 1 M_1 om. आणिलें कीं; om. इच्छा; शीतता शरीरांत. Z. 2 M_1 विचार. Z. 3 M_1 येथें. Z. 4 M_1 घेऊन. Z. 5 M_1 चंद्रावती; om. होता. Z. 6 M_1 om. नामें. Z. 7 M_1 करायास; M इच्छत; MM_1 सामोपवासिनी (so immer!) M_1 कुंठिणीस. Z. 8 M_1 कारायाचा. Z. 9 M_1 गेल्यानंतर. Z. 10 M_1 आणि statt ती अति. Z. 11 M_1 om. कीं; तूं जें; सांगसील. Z. 14 M_1 स्त्रिया; om. हैं. Z. 17 M_1 om. तों. Z. 18 M_1 तिजला तों काम; जाहला; कुंठिणीस. Z. 20 M om. मूर्ख°; MM_1 अविचारें°. Z. 21 M_1 असा. Z. 22 M_1 ओळखिला; MM_1 सांगोन. Z. 23 M_1 जानोन; M आलों. Z. 24 M_1 न होतां. Z. 25 M_1 जाणें. Z. 26 M om. सर्वांनीं.

Seite 6, Z. 2 M_1 परपुरुषाप्रत. Z. 3 MM_1 समजोन; उडोन. Z. 4 M_1 om. कीं. Z. 5 M_1 om. नित्य; मजला तुज°. Z. 8 M om. क्रोधें; M_1 om. अपराध. Z. 9 M करावा. Z. 10 M_1 °प्रति; झाला ही कथा आपल्यास. Z. 12 M_1 परपुरुषसंगमार्थ. Z. 15 M_1 दिवसीं; विचारून. Z. 16 M_1 बोलत आहे; om. आणि bis करिते. Z. 19 M_1 यशोदेवीचे जीवीचें वर्तमान. Z. 20 M_1 मी तुजला जर. Z. 21 M_1 माझे. Z. 24 M_1 °नगरीं; om. एक. Z. 25 M_1 राजशेखराची.

Seite 7, Z. 1 M_1 तीस statt तिळा; M धनसेना. Z. 3 M_1 तिखें; संतोषाचें; विचारिलें. Z. 5 M om. तुला. Z. 7 M om. प्राप्त;

सांगोन. Z. 10 M₁ होवून; जाहला. Z. 12 M₁ यानंतर; मला. Z. 13 M₁ तेझां शुक्र म्हणाला कीं: „जर तूं आज परपुष्पाकडे जाखार नाहीस असा निश्चय शपथ पूर्वक तिजपासून करवून शुक्र सांगत आहे. Z. 14 M₁ om. हे प्रभावती. Z. 15 M₁ तिथें एक कुतरी. Z. 18 M₁ जाहली. Z. 19 M₁ विचारिलें; बराबर आणावयाचें. Z. 20 M₁ °वदन°. Z. 21 M₁ om. परंतु und मी. Z. 23 M₁ तेझां statt तेथें. Z. 25 M₁ त्यां; नाहीं. Z. 26 M₁ या-जकी तुजला; मजला.

Seite 8, Z. 1 M₁ याप्रमाणें कुचीसहि राहून भोगाचे अंतीं statt कुतरीस. Z. 2 M₁ जाहली. Z. 3 M₁ add. किंचितहि hinter तर. Z. 4 M जकींची. Z. 6 M₁ पुष्पाबरोबर संभोग करून; परिपूर्ण. Z. 7 M₁ व statt इत्यादिक; फलप्राप्ति; होथें कठीण. Z. 8 M om. ही; M कथा मिथ्या सांगले परंतु सत्य असी मानून. Z. 10 M₁ om. मम; om. परिश्रित; हैं वर्तमान खरें आहे तर. Z. 13 M₁ प्रतिदिवसीं स्त्रीविशें°. Z. 15 M om. व. Z. 16 M जाहला, M₁ जाहला; M M₁ शेखर; M₁ om. आहे. Z. 18 M om. पुवाचे. Z. 19 M₁ कथा ऐकून शुक्रानें प्रभावतीस; om. शुक्र; तुजला. Z. 21 M₁ फळ काय. Z. 22 M₁ जाहली. Z. 24 M₁ दुसरे statt तिसरे.

Seite 9, Z. 3 M₁ सांगत आहे. Z. 4 M शिखानगरीचेठाई; om. राजा. Z. 5 M राहात. Z. 6 M₁ सुंदर होत्या त्याचे बायकांचो धूर्त कुंटील इथें लोभ. Z. 7 M₁ काहीं दिवसीं statt आशि. M जाहली; M₁ नंतर statt ते वेळीं. Z. 8 M₁ याजसारिखें; आप-त्यास स्वरूप. Z. 9 M₁ मग तो विमल वाही यासमान देवि-च्या वरेंकरून होता°. Z. 10 M₁ दिवसीं. Z. 11 M सधी statt संधि. Z. 13 M₁ प्रवासास निघून गेलां आशि मथें परतोन कोसले. Z. 14 M₁ om. त्यांस. Z. 16 M₁ लोकांस वडत; द्रव्य व अलंकारादि. Z. 17 M₁ व विमलाचे; उपभोगहि. Z. 18 M₁ आपलें शरीर. Z. 19 M₁ समजून; om. यथार्थ; करितो. Z. 20 M₁ नंतर काहीं कां दिवसीं; घरीं. Z. 21 M कोणां. Z. 23 M म्हणों. Z. 24 M₁ कौतुक पाहाखाकरितां लोक. Z. 25 M₁ त्यांत

वाणी statt नंतर; राजा याजवळ. Z. 26 M₁ मजला; M om. वंचिलें.

Seite 10, Z. 1 M₁ झाला statt केला; राज्याणि. Z. 2 M₁ विमल याणि. Z. 4 M कोण; M₁ om. राजानें पाहविं; M beide Male राजानीं. Z. 5 M₁ बलाऊन. Z. 6 M जाहला; M₁ न होऊन राजा शंकित झाला. Z. 8 M₁ व statt वंदन; दरिद्राचिं. Z. 10 MM₁ संताप. Z. 11 M₁ राजा; MM₁ प्राणान्द्रधैव. Z. 12 M₁ याचा भाव statt यास्तव. Z. 13 M₁ हा विचार; आपण उपाय. Z. 14 M असा; M₁ मग statt तो असे कीं; नेऊन पृथक पृथक. Z. 15 M₁ विचारिली. Z. 16 M₁ विचारिलें. Z. 17 M₁ स्त्रियांच्या; om. आणि. Z. 19 M₁ दिला. Z. 20 M₁ स्त्रिया व घर व द्रव्य इत्यादिक. Z. 21 M om. व. Z. 22 M₁ असी; MM₁ जाहली; M सांगोन. Z. 23 M₁ om. कीं; विचार व बुद्धि तुजकारणें असली. Z. 24 M₁ स्वर्गहींच.

Seite 11, Z. 2 M₁ दिवसीं; विचारून. Z. 3 M₁ बोलला; तुजला. Z. 6 M₁ सागायाकरितां. Z. 8 M₁ क्लेशे. Z. 9 M₁ कसी. Z. 10 M₁ बोलत आहे. Z. 11 M विष statt विषकन्या. Z. 13 M₁ कन्या. Z. 14 M₁ नामें; M राहात. Z. 15 M विषनाम्ही, M₁ विषकन्या दावयाचा; करून नियम ठरविला. Z. 17 M₁ रूप; M जाहला. Z. 18 M कोणे. Z. 19 M₁ मला; पित्वाचे; जाहले. Z. 20 M₁ घरीं नेऊन; M स्त्रीचीं. Z. 21 M₁ रथ भडयाचा. Z. 24 M₁ संगतीचे. Z. 25 M जाहाली.

Seite 12, Z. 1 M₁ दिल्लीं; om. त्वांहीं. Z. 3 M₁ समधीत. Z. 4 M₁ नाव व गोच. Z. 5 M₁ om. तिची; घेतली व तिलाहि मोहित करून घेतली. Z. 8 M₁ परस्पर. Z. 10 M₁ यासि; M om. विष्णुशर्मा. Z. 12 M₁ जाहला. Z. 13 M₁ चालला. Z. 14 M₁ विषकन्येसह. Z. 15 M₁ विचारिलें; स्त्री विवाहित. Z. 16 M₁ मार्गांत हा मोविंदशर्मा. Z. 17 M₁ रत होतो; विचारिलें. Z. 18 M₁ om. तेझां und ही; तेझां उभयतांचिं; सारिलें. Z. 19 M₁ विचारिलें. Z. 21 M₁ कोहला; व statt आणि. Z. 22 M₁ असें विचारिलें statt हें कसें; मोविंदशर्माने सर्व वर्तमान वचास्वित.

Z. 23 M_1 आशि विष्णुशर्मा. Z. 24 M_1 जाहला. Z. 26 M_1 व
statt आशि; om. ती.

Seite 13, Z. 2 M_1 होईल. Z. 3 M_1 तिच्या. Z. 5 M सां-
मोन; M_1 बोलिला; om. न; M ऐक्यास. Z. 9 M_1 om. तसात;
कहं नये. Z. 10 M om. च. Z. 12 M_1 दिवसीं. Z. 15 MM_1
बाळपंडितः. Z. 16 M_1 कसो. Z. 17 M_1 om. कथा. MM_1 उज्वनी.
Z. 18 M_1 कामळिका; om. होती. Z. 20 M_1 दिहे; नंतर काम-
ऊने विचारिलें कीं. Z. 21 M_1 om. कसा. Z. 22 M om. तेझां.
Z. 23 M_1 om. मत्स्यांनीं; M om. व. Z. 24 M आत्माचा. Z. 25
 M_1 उपाध्यायास.

Seite 14, Z. 1 M_1 हंसावयाचें. Z. 3 M_1 नंतर त्याची.
Z. 6 M_1 चतुर यांनी. Z. 12 M_1 ब्राह्म्यानी. Z. 17 MM_1 बंधुषु.
Z. 23 MM_1 मदीनां च नखीनां च. Z. 24 M *कुलेष्वपि. Z. 26
 M_1 सुहृष्टा.

Seite 15, Z. 2 M om. च; M_1 om. याविषयीं. Z. 5 M_1 बो-
लत आहे. Z. 6 M_1 om. कीं; जाहला. Z. 15 M_1 परियेष्टयंति.
Z. 16 M धन्वंतमपि. Z. 19 M सेवावृत्तिं विना. Z. 21 M तेषा-
मामर. Z. 22 M सपत्न्याग्रंजजादीनां ये नयति वशं नराः Z. 25
 MM_1 निवर्धते.

Seite 16, Z. 2 MM_1 सदारमाशु. Z. 3 M_1 om. यासव; हे
आठ; M अठरा; M_1 सोक यांचा; om. आहेत. Z. 4 M_1 त्याहीं
सावध तेजें राज°. Z. 6 M_1 om. आशि; om. प्राप्त. Z. 7 MM_1
पंडिता. Z. 9 M जाहाली, M_1 जाहली; M om. असतां हे; *स-
मय; जाहला; M जाहलें. Z. 10 M_1 *सारिखे; M om. जे. Z. 11
 M_1 उत्तर statt कारण. Z. 12 M_1 म्हणले. Z. 14 M_1 आशि तिथें
statt ती; बोलिली. Z. 16 M_1 कोली. Z. 17 M_1 आशि ऐकिलेंहि
नाहीं. Z. 20 M_1 वाटत; आहे statt असतें. Z. 22 M राजन्नसतू
शफरी; M_1 राजन्नसतू शरी. Z. 23 M_1 om. या; om. च; मनास
statt घ्यानीं. Z. 24 M सांमोन; M_1 om. सांमून.

Seite 17, Z. 1 M_1 दिवसीं; आले; om. तिजला; बोलत आहे.
Z. 3 M_1 राजाचा. Z. 4 M_1 om. त्यास. Z. 6 MM_1 ये जितास;

M वैरिणाः. Z. 7 M₁ दिवसीं; बोलाऊन. Z. 8 M₁ समजला;
 त्यास हांखाचें. Z. 9 M तूच; M₁ om. च; पंडिता. Z. 11 M₁ om.
 राजानें bis सांगते. Z. 12 MM₁ उज्जनी; M ंठाई. Z. 13 M₁
 नमिं; MM₁ जाहला. Z. 14 M₁ खजनानीं. Z. 16 MM₁ zweimal
 यस्वार्थः. Z. 20 M₁ दिवसीं. Z. 21 M मोठा एक. Z. 22 M₁
 मोडून विकस्वास. Z. 23 M₁ मोडायास. Z. 24 M₁ बोलला.
 Z. 25 M₁ प्रतिदिनी मी. Z. 26 M₁ ते तं.

Seite 18, Z. 1 M₁ सांगूं नको. Z. 2 M₁ प्रतिदिवसीं; om.
 पांच; om. घृत. Z. 4 M₁ दिवसीं; दिसे. Z. 5 M जाहले. Z. 6
 M₁ सांगसील; om. व. Z. 7 M₁ आपल्या. Z. 8 M बोलली; M₁
 तुला. Z. 9 M₁ om. स्त्री. Z. 10 M₁ वाखाने. Z. 12 M न सेवंति
 मनोहितं; M₁ न स वत्सामनो हिते. Z. 13 M₁ om. कीं; M om.
 हे; MM₁ दैवहीन. Z. 14 M₁ तिणें statt तें bis पझिणीं. Z. 16
 M पोडावयास; M₁ पोडायास; M पाठविती झाली. Z. 17 M₁
 वाखास. Z. 18 M बांधिला. Z. 19 M₁ नेऊन; जाणें; पावसील.
 Z. 20 M om. येऊन; M₁ म्हणूं लागला. Z. 21 M₁ जाहला; om.
 बळत. Z. 22 M₁ जाहली. Z. 25 M₁ जाहली. Z. 26 M₁ जाहली.

Seite 19, Z. 2 M₁ दिवसीं; शुकास. Z. 3 M₁ जाहली. Z. 4
 M₁ बोलत आहे. Z. 9 MM₁ दोहीं. Z. 10 M₁ दोनी; M झोकां-
 चेठाई. Z. 11 M₁ बोलला. Z. 13 M₁ बाध^०; यास. Z. 15 M₁
 om. नमिं; M ंठाई. Z. 16 M राहात. Z. 17 M₁ करितों. Z. 21
 M₁ हा statt असा; MM₁ देवखानें अनेक. Z. 22 M अज्ञानाचेठाई.
 Z. 24 M om. धनार्थी.

Seite 20, Z. 1 M₁ बोलत आहे; om. कीं; त्यास. Z. 2 M₁
 om. योग्य. Z. 3 M दिव्यानंतर; M₁ दिव्या^०. Z. 4 M₁ om. नः
 M om. हा. Z. 5 M नगराप्रत. Z. 6 M₁ om. एक; M वैशा; ति-
 चेठाई. Z. 7 M₁ द्रव्य तिला. Z. 9 M₁ आसतों. Z. 12 M₁ जा-
 हला. Z. 13 M₁ om. वाद. Z. 19 M जाहली. Z. 20 MM₁
 जाहला. Z. 21 M₁ om. आपणच. Z. 22 M₁ घरीं गेली. Z. 24
 M₁ om. मित्रं bis महामते. Z. 25 M पश्चात्प्राप्नोति यस्यापो.

Seite 21, Z. 1 M₁ दिवसीं. Z. 2 M जाहला; M₁ बोलत

आहे कीं. Z. 3 M_1 दिवसीं; M जाहली; M_1 बोलत आहे. Z. 4 M_1 तुला. Z. 5 M_1 *सारखें; om. राजानें bis सांगते. Z. 6 M_1 त्रिपुर नामें नगरीं. Z. 7 M_1 या नामे; M राहात. Z. 8 M समई. Z. 9 M जाहाली. Z. 10 M_1 वसविला आणि आपण सुभेस सांगादास आली statt वसवून bis याविं. Z. 11 M_1 हतिं; घरास अभिप्रयोग. Z. 12 M_1 देवळांत. Z. 13 M_1 कां जाहली; आणि ही पुरुष. Z. 14 M पासून. Z. 15 M_1 जाहलें; om. ह्या. Z. 17 M_1 *प्रति; जाहली; व ही. Z. 20 M_1 दिवसीं; M प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे. Z. 21 M_1 कारण जें; om. तें सांगविं. Z. 22 M_1 बोलत आहे. Z. 24 M_1 बोलत आहे; om. हे राजा. Z. 25 M_1 सांगलें.

Seite 22, Z. 1 M_1 *प्रधानांत. Z. 2 M_1 निर्दोषी; कोवला. Z. 3 M_1 ऐकून. Z. 4 M_1 सभेस. Z. 5 M_1 सर्वराजांस. Z. 6 M_1 नगरीं पाठविलें. Z. 7 M_1 ते statt त्या; पुष्पहायाणे; व. Z. 9 M_1 हांसला. Z. 10 M_1 om. तुजला; कीं नाहीं statt काय नंतर. Z. 12 M_1 तर त्यां अर्थ; केलास तर येणेंकरून. Z. 13 MM_1 जाहलें. Z. 14 M_1 विचारायाचें अगत्य असलें; पुष्पहास. Z. 18 M_1 मृह-किद्र. Z. 22 M_1 om. मी. Z. 23 M जाहली. Z. 24 M_1 दिवसीं; M om. मला. Z. 26 M_1 आंगावर.

Seite 23, Z. 1 M_1 मूर्च्छना. Z. 2 M_1 हांसून. Z. 7 M जाहला; M_1 बोलला. Z. 8 M_1 add. माझे स्त्रीचें वर्तमान ऐकून हास केलें परंतु vor कामलिका; *दिवसीं; om. तेझां. Z. 9 M जाहला; M_1 म्हणून statt याजमुळें. Z. 10 M_1 मूर्च्छना. Z. 11 M_1 जाहले. Z. 13 M_1 जाहला. Z. 14 M_1 तें; बोलला. Z. 18 M_1 add. केलें hinter *पंडितेनें उत्तर. Z. 19 M_1 सांगितलें statt केलें. Z. 20 M_1 स्वतां. Z. 21 M_1 राहाणाचा. Z. 24 M_1 बाळ-पंडितेस wie immer. Z. 25 M_1 प्रभावतीनें शुकानें. Z. 26 M_1 add. आणि विक्रमाचा वृत्तांत व कमळिकेचा परिणाम hinter भाषण.

Seite 24, Z. 1 M_1 स्वगृहीच statt आपल्या bis *पलंनावर. Z. 2 M_1 जाहली. Z. 4 M_1 दिवसीं; सांगत; om. कीं; राज्यपूर. Z. 5 M_1 खान; M राहात. Z. 7 M_1 दिवसीं; परपुरुष. Z. 8 M_1

करायास. Z. 9 MM_1 फळ; M_1 om. हे पाहून; शृं० तिची सखी;
M राहात. Z. 10 M_1 om. तीस; तसीच. Z. 11 M आली, M_1
आणली; om. घेऊन. Z. 12 M_1 तुझी. Z. 13 M पाहातांच; M_1
जाहली; त्यास. Z. 14 M_1 जेथीलचीं. Z. 16 M_1 आणला. Z. 17
 M_1 दिवला. Z. 20 M_1 दिवसीं; प्रभावती शुकास बोलत आहे (१);
om. कीं. Z. 23 M राहात. Z. 25 M add. सा झाला, M_1 सा-
रिखा पाहून hinter येईना; om. एके दिवशीं.

Seite 25, Z. 1 M_1 आणायास; येक; क्रीडा करायास Z. 2
 M_1 तों तो. Z. 3 M_1 करिलेस. Z. 4 M_1 आपलेठायीं. Z. 6 M_1
जसें मी; त्यां. Z. 7 M om. आणि. Z. 8 M_1 हि तिच्या मागून
statt पाठी०. Z. 10 M_1 प्रत; यांस तुम्ही वळखिलें नाहीं. Z. 12
 M_1 आज आढळला; बोलली. Z. 13 M_1 यानंतर; उठून ब्राह्मणास
भेटला. Z. 14 M_1 सर्व ठीक; म्हणोन. Z. 15 M_1 om. स्त्रीस;
बोलला. Z. 17 M_1 करायास; add. आणि. Z. 18 M_1 वरा-
मध्ये; भोजनोत्तर. Z. 19 M_1 स्वकार्याच्या. Z. 20 M_1 माऊस
भाऊ बोललीस. Z. 21 M_1 add. येथें hinter आहे; करायाचा.
Z. 22 M om. हा. Z. 24 M भयभीत; बोलला. Z. 25 M_1 या
वेळीं statt आज.

Seite 26, Z. 1 M शेगडी. Z. 2 M_1 धांवता झाला. Z. 3
 M_1 om. याजला. Z. 5 M_1 यास. Z. 6 M_1 म्हणोन; मारली.
Z. 9 M_1 ब्राह्मणहि; om. करून. Z. 10 M om. रंभिकेचे; M_1 आ-
पल्या. Z. 11 M_1 add. अद्भुत मानून hinter प्रभावती. Z. 15 M_1
दिवसीं; om. कीं. Z. 16 M राहात. Z. 17 M_1 om. अति. Z. 19
 M_1 त्या; M सांमशील काय. Z. 23 M_1 त्यां. Z. 24 M_1 नंतर statt
त्यास पाहून.

Seite 27, Z. 3 M उत्तरीला. Z. 4 M_1 शोभिकेस; मारून
बेला आपल्यास वांचविलें तुझी शाबास म्हणून टाळी वाजविली
हे समजोन कुंभार उभाच राहिला. Z. 7 M om. स्वमृहींच. Z. 10
M पूर्वधममुक्त०. Z. 11 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 12 M_1 नगर;
M राहात; M_1 परम statt अति. Z. 13 M om. व. Z. 14 M_1
आवायास जालें. Z. 15 M_1 जाण्याचे; पुढ्यासीं. Z. 16 M_1

ठेवला. Z. 17 M₁ चांगवार. Z. 20 M₁ वाटेंत पैसे; हारविले.
Z. 21 M₁ जाहला. Z. 22 M₁ जा. Z. 23 MM₁ आलें आहे.

Seite 28, Z. 1 M कदी statt कदापि. Z. 7 M₁ दिवसीं; शु-
काग्रत (!); om. कीं. Z. 8 M₁ प्रधानपाळ; रहात. Z. 9 M₁ add.
त्वास होती hinter ग्रिय. Z. 10 M₁ करायास. Z. 12 M गेली.
Z. 16 M₁ om. दिसत. Z. 17 M₁ पुरुष सुंदर. Z. 18 M सखीस.
Z. 19 M₁ घेतले; या. Z. 20 M₁ येतांच statt घरीं bis तेझां.
Z. 21 M₁ अग्रत. Z. 23 M₁ ठेवली. Z. 26 M₁ करिले; M करते;
M₁ केंस वेणीचे.

Seite 29, Z. 2 M₁ सुरचित घरीं; देवास वेणी; नवस २०.
Z. 3 M₁ जाहला. Z. 9 M₁ दिवसीं. Z. 10 M₁ अनामक नगरी
तेथें; M राहात (om. M₁). Z. 11 M₁ ज्या statt जया. Z. 12 M₁
करिले; लो० मोठा. Z. 15 M₁ परपुरुष. Z. 16 M₁ पाहून.
Z. 17 M₁ om. पर. Z. 18 M₁ यासमीप. Z. 19 M₁ गुहाकार
यास सांगूस जमिं करून; तुझ्या. Z. 21 M om. या bis राहावें.
Z. 22 M₁ om. आपले. Z. 23 M₁ निंदा बळत. Z. 24 M₁ अवरा-
वर. Z. 26 M पर० मीं आशिलें; om. आज; M₁ आशिलें.

Seite 30, Z. 1 M₁ त्या. Z. 2 M₁ नगरच्या; येक Z. 3
M₁ पार होत नाहीं. Z. 4 M₁ add. मी hinter तेंच; उदैक. Z. 5
M₁ om. नंतर. Z. 6 M₁ उदैक. Z. 8 M₁ om. प्रातःकाळीं. Z. 9
M₁ श्रीदेवीने. Z. 10 M₁ केलें आशि येऊ लागली. Z. 11 M₁
सुबुडीनिं; आपला हात. Z. 12 M₁ om. ती; केलें. Z. 13 MM₁
जाहला. Z. 14 M om. हा. Z. 15 M₁ om. मन; श्रीदेवीनें; om.
पुनः. Z. 16 M₁ केली. Z. 17 M₁ या पुरुषाचा स्पर्शयावांचून.
Z. 18 M₁ om. स्पर्श. Z. 19 M₁ om. जर; M₁ om. आपले. Z. 20
M₁ om. सर्व; M पाहात. Z. 21 M₁ इचें. Z. 22 M₁ जाहलें statt
खरें. Z. 23 M सव्वाच वाऊत.

Seite 31, Z. 4 M₁ दिवसीं; जात असतां statt प्रत. Z. 15
M om. वाही. Z. 6 M₁ अंगसांत. Z. 7 M₁ om. आशि म्हणाला.
Z. 8 M₁ करिले. Z. 9 M₁ नेम असा. Z. 10 M₁ दिवसीं. Z. 11
M₁ परपुरुषाकडे. Z. 12 M पाहातो; M₁ अंगसांत. Z. 13 M₁

निवृत्ता झाला. Z. 15 M_1 add. मग vor एक; om. मोठा. Z. 16 M_1 अंधेरांत. Z. 17 M_1 om. म्हणाला कीं. Z. 18 M_1 आडांत; om. असेल. Z. 20 MM_1 लाऊन; M_1 जनवळभाचा. Z. 22 M_1 दिवसीं; म्हणूं लागली. Z. 23 M उघडलें. Z. 25 M_1 om. व. Z. 26 M जाहला; M_1 शयन.

Seite 32, Z. 4 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 5 M_1 विशाल नामें. Z. 6 M_1 om. एक; M_1 राहात. Z. 7 M_1 उदर° एक°; एके दिवसीं एका नगरां. Z. 8 M_1 या. Z. 9 M_1 रात्री. Z. 10 M तिच्या पायांतील. Z. 11 M_1 बैलासुधां ब्राह्मण. Z. 13 M_1 दुसऱ्यासी. Z. 14 M_1 दिवसीं; हातां. Z. 15 M_1 पाहून. Z. 16 M_1 °दिवसीं. Z. 18 M om. च; M_1 तें statt तेझां; भयामुळें. Z. 20 M_1 दोनी. Z. 21 M रात्री. Z. 22 M_1 बोलूं नको. Z. 23 M_1 आपले. Z. 24 M_1 ऐकून.

Seite 33, Z. 4 MM_1 राहात. Z. 5 M दिवाळांचे; M_1 दिवसीं; om. एक; करायास. Z. 7 M_1 add. तों hinter आला; M घल्लीचे; M_1 om. त्वास. Z. 10 M_1 चोरास. Z. 12 M_1 दिपवाळीचे. Z. 18 M add. कथा समाप्त जाली. Z. 21 M सवुझा. Z. 22 M_1 दिवसीं. Z. 23 M कडाड, M_1 कराड; M_1 असतां statt होता. Z. 25 M वाखाचे.

Seite 34, Z. 1 M_1 om. करून चेष्टित; याजबरोबर. Z. 3 M_1 आयके; om. कामाविष्ट; om. एक; यास. Z. 4 M_1 करायास; add. कामाविष्ट गेला hinter गेला; M ठेऊन; M_1 घेऊन. Z. 6 M नगरांत राज°. Z. 7 M घरावा. Z. 8 M_1 यचाचे. Z. 9 M_1 आपल्या. Z. 10 M om. देवालयंत; M_1 om. आंत. Z. 17 M_1 गेला. Z. 18 M_1 व statt नंतर; om. ही आपले. Z. 19 M_1 बोलला. Z. 21 M add. कथा समाप्त झाली. Z. 24 M_1 काळिका°. Z. 25 M_1 प्रभावतीनदीच्या तीरीं.

Seite 35, Z. 1 M_1 एक ब्राह्मणाचा. Z. 5 M_1 होती; बराबर; add. जात असे hinter घेऊन. Z. 3 M_1 व. Z. 4 M जाहले. Z. 5 MM_1 म्हणोन. Z. 6 M_1 या°; चालली. Z. 7 M_1 तंव statt तों; M_1 तेझां statt ती; MM_1 शेजारील; M_1 सखि सोबतीस.

Z. 9 M_1 कळत. Z. 11 M_1 om. घेऊन; त्याचे; add. व मागून
hinter नेल्या. Z. 12 M_1 om. त्यांस bis तेथें; दोनी. Z. 14 M_1
त्यां; M होतेस. Z. 15 M_1 पांचां. Z. 16 M_1 add. आतां hinter
तर. Z. 18 M_1 बोलला; °मागे. Z. 25 M_1 दिवसीं. Z. 26 M_1
om. होता आशि.

Seite 36, Z. 1 M_1 आशि statt व. Z. 4 M जाहली; M_1
om. आशि; जाहले. Z. 6 M_1 तिथें. Z. 9 M_1 त्या दिवसीं. Z. 10
 M_1 पळविता. Z. 12 M_1 कुंठिलीनि. Z. 17 M_1 खावें statt भक्षवें;
वाटत्यास; om. तर. Z. 18 M om. म्यां; M_1 बोलली. Z. 19 M_1
येथें; मिळायचा. Z. 21 M_1 add. येथें hinter कीं. Z. 22 M om.
माझ्या; om. घेऊन; M_1 add. मी hinter तो. Z. 23 M_1 मंदोदरीनि.
Z. 24 MM_1 जाहली.

Seite 37, Z. 1 M_1 आशि आपली वस्तभाव आहे ही येथें
statt तिच्या bis पेटी. Z. 2 M_1 om. तुझे घरीं; ठेविलें. Z. 3 M_1
ठेवली; स्वभावि. Z. 4 M जाहला. Z. 5 M_1 stellt विश्वासें° hinter
वृत्तांत; om. सर्व. Z. 6 M_1 तें. Z. 7 M om. येथें. Z. 8 M पा-
हात; MM_1 जाहला. Z. 10 M तें; सांगितलें, M_1 जाहला. Z. 14
M add. कथा संपूर्ण जाली. Z. 17 M त्वदाज्ञयः. Z. 18 M_1 om.
नंतर; दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 19 M_1 om. एक. Z. 20 M_1 om.
होती; MM_1 प्रतिदिवसीं. Z. 21 M_1 तां statt त्या वेळीं. Z. 22
 M_1 करित झाला; M ठेऊन. Z. 23 M_1 समवेत statt बरोबर;
om. एक. Z. 25 M_1 om. वस्त्र.

Seite 38, Z. 1 M_1 om. च; ठेवलें. Z. 2 M_1 ठेवलें. Z. 3
M om. कीं. Z. 4 MM_1 °दिवसीं. Z. 5 M मि statt म्यां; M_1
या. Z. 7 M_1 तर त्याचा; M om. मात्र. Z. 8 M_1 साटेक. Z. 9
 M_1 असें समजून; M जाहला. Z. 11 M om. स्वमृहींच. Z. 14 M
कुंठिला°, M_1 कुंदीची°. Z. 15 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 16
M प्रभावती statt पद्मावती; M_1 om. होता. Z. 17 M_1 om. व.
Z. 18 M_1 जाहला; MM_1 om. घूर्त; M om. त्याच. Z. 19 M_1 add.
आजून hinter पुत्र. Z. 20 M_1 om. तर त्यास त्यां; करायाचीं;
om. उत्तम Z. 21 M_1 ज्ञान; तुला; देखीन; Z. 22 M_1 स्वसाच.

Z. 23 M_1 घेतलें: तिचे घरीं आपला पुत्र राम यास पाठविलें:
om. नंतर. Z. 24 M_1 om. त्यास; M शिकविलें. Z. 25 M_1 add.
नंतर hinter केला.

Seite 39, Z. 1 M om. म्हणून; M_1 बराबर. Z. 3 MM_1
राहात; M_1 करायास. Z. 9 M_1 जावे; M_1 त्यां; तुजसमामें.
Z. 10 M om. त्यास. Z. 11 M_1 आपल्यासमीप statt तुजपुढें;
त्याबराबर. Z. 12 M तींत. Z. 13 M om. त्या; M_1 विहिरीमध्यें
जालें. Z. 14 M_1 ठेविलें; आपल्या; जावे समयीं. Z. 15 M_1 क-
ळावतीनें. Z. 16 M_1 दिधलें: तें घेतल्यानंतर. Z. 17 M om.
राज°. Z. 18 M जाहला; M_1 आपल्या नावा. Z. 19 M_1 निवेदन
केलें; om. पित्यानें. Z. 20 M बोलाऊन. Z. 21 M_1 add. त्यां यास
hinter कीं; शिकविलें. Z. 22 M_1 घेऊन अपमान करिती जाहली
असा कौतुकें°. Z. 23 M_1 स्त्रियांहीं. Z. 24 M_1 om. आहे. Z. 25
 M_1 है statt पुनः. Z. 26 M_1 add. जिनसा hinter मजला; पाठवावें.

Seite 40, Z. 1 M_1 पाहण्यासाठीं; M om. व. Z. 2 M_1
धूर्तमायेच्या; त्या. Z. 3 M_1 फिरून हा statt पुनः. Z. 4 M_1
असें; नम्रतेकरून आपले घरीं बलाविला. Z. 6 M_1 चंडालिणीचें.
Z. 7 M_1 सहवर्तमान; या समयांत. पूर्वीच्या. Z. 9 M_1 om. राम.
Z. 11 M_1 om. तो bis माता. Z. 12 M_1 add. ही माझी माता
hinter नाव Z. 14 M_1 मला तिणें पकडलें. Z. 15 M_1 राहून:
बोलाविली झाली आणि. Z. 16 M_1 वेष्टेच्या. Z. 18 M देऊन.
Z. 20 M_1 om. कीं. Z. 23 M_1 घरच्या; नाम. Z. 24 M_1 आणि
त्यां त्याचा; धरिला. Z. 25 M मी; M_1 om. तूं. Z. 26 M_1
याविं; add. नवल hinter इतकें.

Seite 41, Z. 1 M_1 बोलली. Z. 2 M_1 om. याचा. Z. 3
 M_1 आणि म्हणाली कीं statt तेझां°. Z. 5 M_1 om. असें बोलिली;
om. त्या. Z. 6 M om. तिणें घेतलें होतें तें व तिचें तिजपासून;
om. राज. Z. 7 M om. आपले bis घेऊन. Z. 9 M_1 दिसें.
Z. 11 M तुझा; M_1 कोणास. Z. 12 M_1 अशीही कथा statt असें.
Z. 17 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 18 M_1 नाम नवरीं°. Z. 19
 M_1 याबबराबर. Z. 24 M_1 रात्रीस. Z. 25 M_1 बलावून.

Seite 42, Z. 1 M_1 तेडां statt नंतर; सज्जनीने; add. तुजला
मी जें संगीतलें कीं hinter कीं. Z. 2 M_1 देधील. Z. 6 M_1 काय
देणें; M om. हा. Z. 8 M_1 लावला; om. आशि. Z. 9 M_1 राह-
ला झाला. Z. 12 M_1 प्रतिपदा. Z. 13 M समाचरेत. Z. 14 M_1
दिवसीं; प्रभावतीस; M_1 बोलून आहे; M_1 चंद्रपूर्वीचेठायीं. Z. 15 M
°चपण; राहात. Z. 16 M_1 दिवसींनी. Z. 17 M_1 घाणें; वझ.
Z. 18 MM_1 बटून; M °चपण. Z. 20 M_1 एका. Z. 21 M चार
गावांतील; M_1 गावींतील. Z. 22 M_1 om. बरोबर; M add. पाहां-
तेस hinter पूर्वी; M_1 याचे. Z. 25 M_1 बोझाचें वृत्त.

Seite 43, Z. 1 M जाहला. Z. 2 M_1 om. नंतर; M राहाता.
Z. 6 M प्राप्त, M_1 प्राप्ती. Z. 7 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 8
 M_1 नोविचेमराव; M राहात. Z. 9 M_1 आशि. Z. 10 M_1 बरा-
वर. Z. 11 M_1 om. जसें; MM_1 दिवसीं. Z. 12 M_1 व statt
आला; °घटिकेचा; M अवकाशें. Z. 14 M_1 याबरावर. Z. 16
 M_1 क्रोधिकून. Z. 18 M_1 देवराज यास; MM_1 घालविली. Z. 19
 M_1 यावर. Z. 21 M_1 om. बापा. Z. 23 M_1 ठेवला. Z. 25 M_1
आपले घरीं statt आपल्या घरांतून.

Seite 44, Z. 1 M_1 जाहली; जाहला. Z. 4 M_1 कामख न
विघ्नं कर्तुमर्हसि. Z. 6 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 7 M_1 om.
नामिं; M राहात. Z. 8 M_1 बरावर. Z. 9 M_1 जाह्याविषयीं.
Z. 10 M_1 om. धूर्त. Z. 12 M धूर्तमूर्ख. Z. 13 M_1 समयीं. Z. 15
 M_1 मोहिनीने. Z. 16 M om. बाहेर. Z. 17 M धरितें; om. बा-
हेर. Z. 18 M_1 बोलिली; om. त्या. Z. 19 MM_1 मूर्ख; M_1 यास.
Z. 20 M_1 बांधलें होतें statt आशिल्लें आशि. Z. 23 M_1 तीस.
Z. 25 M_1 om. डोळे झांकून.

Seite 45, Z. 2 M_1 चाटिली; मजला; योगान. Z. 4 M_1
निजता. Z. 8 M_1 पूर्वा. Z. 9 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 10
M राहात. Z. 11 M_1 देवकी; om. ती. Z. 12 M विभवाचें.
Z. 13 M_1 कर्षो° जरस; जाहलें. Z. 14 M_1 दिवसीं; M विभवाचे;
 M_1 देवकीने. Z. 15 M_1 प्रभाकरास; M जाहली. Z. 16 M_1 om.
ओह. Z. 17 M_1 इकडे तिचा पति जरस. Z. 19 M_1 कुमारींत;

बराबर. Z. 20 M करितेस; M₁ त्यास statt तर. Z. 21 M₁ देव-
कीनें. Z. 23 M बसले. Z. 25 M₁ देवकीं.

Seite 46, Z. 1 M₁ om. चढून. Z. 2 M₁ मजपासीं; om.
आज. Z. 5 M₁ करून घरास नेता झाला. Z. 10 M₁ दिवसीं.
Z. 11 M₁ om. नामें; M रहात, M₁ राहात. Z. 12 M₁ ती मो-
हन; याबराबर; दिवसी. Z. 14 M om. आणि. Z. 17 M₁ om.
सत्वर. Z. 19 M₁ om. आणि. Z. 20 M₁ om. च. Z. 21 M मग.

Seite 47, Z. 2 MM₁ विरुद्धार्थें; Z. 3 M₁ मूळ°. Z. 4 M₁
भूताचाधास statt भयंकर; कसत्क; om. अशीं. Z. 5 M₁ पिशाचें;
M पिशाच्ये; राहात; M₁ या. Z. 6 MM₁ जाहल्यानंतर; M₁ om.
त्या. Z. 7 M₁ मूळदेव; मार्गानें. Z. 8 M₁ त्या मार्ग समीप; हा
दोघी. Z. 9 M₁ यांत; आम्हास परसरेरं योग्य स्त्रिया सांगल्या.
Z. 10 M₁ om. परंतु bis जाणून. Z. 11 M₁ जाचे. Z. 12 M₁ om.
त्याणें; M₁ पिशाचाचे. Z. 13 M₁ येता. Z. 18 M₁ दिवसीं.
Z. 19 M₁ नामा; M राहात. Z. 20 M₁ सर्व पणूहीं statt त्याणीं;
येऊन. Z. 21 M om. आम्ही तुजला; M₁ प्रतिदिवसीं. Z. 22 M
मात्य; M₁ दिवसीं; MM₁ सशाची. Z. 23 M₁ सशानें. Z. 24 M₁
टाकून; M मध्यान°. Z. 25 M₁ तुजला.

Seite 48, Z. 2 M₁ om. तुमच्या. Z. 3 M₁ त्याणें; om. आम्हीं;
दिली. Z. 4 M₁ om. मात्र; हैं निवेदन करल्याकरितां. Z. 5 M₁
om. त्यास. Z. 6 M₁ om. कोडून. Z. 8 M₁ त्यास statt तर. Z. 9
M₁ आणि मग; मला दाखीव. Z. 10 M₁ त्यास नेऊन सिंह दा-
खविला. Z. 11 M₁ आपल्या भयान. Z. 13 MM₁ जाहला. Z. 11
M₁ उडी घातली; हैं पाहून. Z. 15 M₁ जाहलें; om. आणि bis
राहिलीं. Z. 20 M₁ दिवसीं. Z. 21 M₁ om. शेट; M₁ राहात;
M₁ पुत्राची स्त्री. Z. 23 M₁ om. तिची. Z. 24 M₁ घेऊन गहं.
Z. 25 M घेतले.

Seite 49, Z. 2 M₁ जाहली; समयीं. Z. 3 M₁ वाखाणें; add.
सारे hinter मोटेतील; om. त्यांत. Z. 4 M₁ राजिनी; om. घाबरें
पणें; तसीच. Z. 5 M₁ घेऊन चालली. Z. 6 M₁ राजिणीस हात
जाडून. Z. 7 M₁ माझ्या. Z. 8 M₁ आणली. Z. 14 M₁ दिवसीं;

प्रभावतीस. Z. 15 M_1 om. भाग्यवंत; M रहात. Z. 16 M_1 होती; तिणिं एके; °दिवसीं; om. रंभिकेनें. Z. 17 M_1 पाचारिले. Z. 18 M_1 बोलावले. Z. 20 M_1 जाहला. Z. 21 M_1 ठेवला; om. नंतर. Z. 22 M_1 करतो; M_1 या समयांत; तरल. Z. 23 M_1 तरल. Z. 24 M_1 त्वासहि त्या खोलीसमीप statt तेडां तरळास; M भांड्यांचीं.

Seite 50, Z. 3 M_1 add. समय hinter °काळ; माळ्यास. Z. 4 M_1 भोजन; आपल्या उपपतींस. Z. 5 M_1 सारे; बसले; या समयांत. Z. 6 M_1 पुकार. Z. 7 M तळ, M_1 तरल यास. Z. 10 M_1 om. उत्पन्न. Z. 11 M_1 पडों; तरल. Z. 12 M_1 om. खोलीतून — चवघेही; आपल्या. Z. 15 M_1 आंधेरांत. Z. 18 M तुझी; M_1 काल अतिक्रम; M जाहला; M_1 om. व. Z. 19 M_1 या क्रोधें°. Z. 20 M_1 om. होऊन. Z. 21 M_1 उदैक. Z. 22 M_1 दिवसीं.

Seite 51, Z. 2 MM_1 गते. Z. 3 M_1 कुमारीं. Z. 4 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 5 M राहात; M_1 om. दिवशीं. Z. 6 M_1 शेताच्या; रचखाकरितां. Z. 7 M_1 गेला. Z. 8 M_1 तांबूल तिजला; om. तिशीं. Z. 9 M_1 मागायास. Z. 11 M_1 गावच्या. Z. 13 M_1 तुमच; add. तो सांगावा hinter काय; om. नंतर. Z. 16 M_1 ऐकून. Z. 20 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 21 M_1 कराया°. Z. 22 M_1 °पासीं. Z. 23 M_1 आपल्या. Z. 25 M_1 भोगिता झाला.

Seite 52, Z. 2 M_1 दावयास; M om. आहे. Z. 3 M_1 बोला. Z. 4 M_1 माझी आंगठी तुझे स्त्रीनें. Z. 6 M_1 भांडशालीक याणिं. Z. 10 M_1 तीळ करारा°. Z. 11 M om. सुखेंकडून. Z. 16 M_1 दिवसीं. Z. 17 M शूद्रपाळ; रहात, M_1 रहत. Z. 18 M आपणास. Z. 19 M_1 add. कीं आपल्यास hinter कीं; आमच्या; M om. ही. Z. 21 M_1 दिवसीं. Z. 22 M शिजली नाशिजली आंबील आहे. Z. 24 M_1 om. येऊन: बोलला. Z. 25 M_1 येणें°; M om. मजला; M_1 जाहलें; त्यास: om. तुला.

Seite 53, Z. 1 M_1 add. तुजला hinter चोळी; बोलली; हे; M सत्य; M_1 करावेंस. Z. 2 M_1 नंतर. Z. 3 M_1 उदैक; तेडां statt त्या वेळीं. Z. 5 M_1 दिवसीं: नंतर; om. जयंतीनें. Z. 6 M_1

उत्तम जेवायास. Z. 7 M_1 है. Z. 14 M_1 दिवसीं; म्हणाला. Z. 15 M_1 वाणी statt गावीं; M om. शिरपति; राहात. Z. 17 M_1 भोजन घेऊन; M शरपतीची; M_1 लांगलीक; om. घेऊन. Z. 23 M_1 तर्पणशालीहि. Z. 25 M_1 असी.

Seite 54, Z. 1 M_1 त्वां; सांगणें. Z. 2 M_1 उभयांचे. Z. 3 M_1 तेझां. Z. 7 M_1 ०मईसि. Z. 8 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 3 M_1 एक गोविंददर्शन वाणी. Z. 10 MM_1 राहात. Z. 11 M_1 बराबर; करस्थान्तव. Z. 14 M पाहाटेस, M_1 पाहाटेस. Z. 15 M_1 मोडला. Z. 18 M_1 हैं वाख्खनिं वचन; om. आपले.

Seite 55, Z. 1 M_1 दिवसीं. Z. 2 M_1 ०पुरीं; M राहात. Z. 3 M_1 जाखे. Z. 4 M_1 दिवसीं. Z. 5 M_1 मग; शेजार्यां. Z. 8 M_1 पळविला; om. नंतर. Z. 9 M_1 om. शेजारी याखें. Z. 10 M_1 om. जाऊन. Z. 12 M om. जर. Z. 13 M_1 मूख नेला यांचिं. Z. 14 M_1 add. व hinter शेजार्यास; यास statt याहीं. Z. 17 M_1 असें अवण. Z. 19 M_1 वामीष्टं; नांतरागं. Z. 21 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस; एक नगरीं. Z. 22 M_1 om. असे दोघे; M राहात; M_1 त्वांत. Z. 23 M_1 बराबर; कुमारगं. Z. 24 M_1 om. काहीं दिवशीं. Z. 25 M_1 कपटलेह.

Seite 56, Z. 3 M om. व. Z. 4 M om. दोहों हातीं. Z. 6 M_1 आणिला. Z. 7 M_1 दिवसीं; add. जन hinter दोघे. Z. 9 M_1 सुबुड्डी याचा भाव. Z. 10 M_1 भाव statt लोभ. Z. 11 M_1 नेली. Z. 13 M_1 om. तेझां. Z. 14 M_1 चढाया. Z. 15 M_1 खरी statt सिद्ध; MM_1 जाहली. Z. 16 M_1 om. कुबुद्धि. Z. 17 M_1 om. त्याचा; M धिःकार; M_1 आणि statt नंतर. Z. 18 M_1 ऐकून. Z. 21 M गमने. Z. 22 M संकटे वेंतुं वक्तुं कश्चिं; M_1 कत्तुं. Z. 23 M नंतर दुसरे; M_1 दिवसीं; पचपुराचेठायीं राज शत्रु-मईन त्याची. Z. 25 M_1 om. तीस; M जाहला, M_1 जाला; तो statt तेझां. Z. 26 M_1 पिटली; कीं जो या कथेस; M वरी.

Seite 57, Z. 1 M_1 त्यास दरिद्ररहित; पाहून आपला. Z. 2 M_1 om. तें. Z. 3 M पिशाच्याचा. Z. 4 M_1 करायास. Z. 7 M_1 बोलला; पावून; हांसली; हांसाव. Z. 8 M_1 फिटली; M_1 जाहली.

M₁ जाली. Z. 9 M₁ व ब्राह्मण; om. राजनिं; झाला statt केला;
ऐकून. Z. 14 M₁ दिवसीं. Z. 15 M राहात; M₁ add. नामें.
Z. 16 M₁ वरावर. Z. 17 M₁ चालली; अरखांत एक. Z. 18
M₁ त्वाणिं तिघांस; आनंदयुक्त जाहला. Z. 19 M₁ आपटिलें;
आणि statt त्या वेळीं; धांवले. Z. 20 M₁ om. कीं; M मूर्खहो,
M₁ मूर्ख. Z. 21 M₁ भचायास. Z. 22 M₁ अधों अर्ध; पुढें मी.
Z. 24 M₁ तर पुचांकडून मजला; om. च.

Seite 58, Z. 1 M₁ om. हें bis आहे; om. मोद्या; नेठेंकरून.
Z. 4 MM₁ सयुक्त; राजगामिति. Z. 6 M₁ दिवसीं; प्रभावतीस;
म्हणाला. Z. 7 M₁ भेटून; om. कीं bis कां. Z. 8 M₁ om. अरे.
Z. 10 M दाखिव. Z. 11 M₁ हें नीट नाहीं; om. तां जंबुक.
Z. 12 M₁ om. पुनः. Z. 13 M₁ om. व्याघ्रास; जंबुक यास. Z. 15
M₁ मेला. Z. 22 M₁ दिवसीं; प्रभावतीस; om. कीं. Z. 23 M₁
कंठी. Z. 24 MM₁ जाहलें. Z. 25 M₁ राहण्याचे.

Seite 59, Z. 1 M₁ हांसतोस. Z. 2 M₁ om. आहे. Z. 3 M₁
तुझ्या. Z. 4 M₁ मरण आलें होतें. Z. 5 M व्याघ्रमारीनिं. Z. 10
M₁ दिवसीं; om. कीं. Z. 13 M राहात; M₁ करण्यास. Z. 15
M₁ प्रिया वेष्टा; M राहात; M₁ तिणिं याजवळ. Z. 16 M₁ हें
पाहून; om. आपले; om. बोलावून; नेलें. Z. 21 M₁ जाहला statt
करून. Z. 25 MM₁ कुंठिणीनें.

Seite 60, Z. 1 M₁ घटिकानंतर. Z. 2 M₁ जाहला; ब्राह्म-
णास; धिःकार. Z. 3 M₁ ब्राह्मणानें ... पाहिलें. Z. 4 M₁ पा-
हून धोंडा मारून तिजला. Z. 6 M₁ जाहला. Z. 11 M₁ दिवसीं;
प्रभावतीस; वधो statt वत्स. Z. 12 M राहात. Z. 13 M₁ ओ-
कांसीं. Z. 14 M₁ ब्रह्म° महा°; MM₁ राहात. Z. 15 M₁ लपून
अरखांत. Z. 16 M₁ चालला. Z. 17 M₁ add. याची vor भेट.
Z. 18 M₁ यविं. Z. 19 M₁ कारागरेच्या; मारायाचें. Z. 20 M₁
बोलावा; M₁ लां. Z. 21 M₁ यहीं; M राहात. Z. 25 M₁ लां;
मानलें. Z. 26 M₁ om. आणि; M विभूती.

Seite 61, Z. 2 M₁ लां; आपल्या. Z. 4 M₁ पिटली. Z. 5
M₁ om. हा. Z. 6 M₁ बोलावा. Z. 8 M₁ तेझांच; M जाहाली.

Z. 9 M_1 दोनी; दिधली. Z. 15 M_1 दिवसीं. Z. 16 M राहात.
Z. 17 M_1 इजला. Z. 18 M_1 कंई लागला. Z. 19 M_1 आपल्या.
Z. 20 M_1 om. आपण. Z. 22 M_1 भय दाखवून; कारागरेच्या
पतिजवळ; om. गुप्तरूपें. Z. 23 M_1 म्या; त्वां; आपल्या. Z. 24
 M_1 माझ्या.

Seite 62, Z. 1 M_1 बोलला; MM_1 मी. Z. 3 M पाहातो:
 M_1 अवघ्यांहीं. Z. 4 M_1 आणला; त्वाणें statt कारा°. Z. 6 M_1
add. हे hinter स्त्री; om. व. Z. 7 M_1 माझ्या. Z. 13 M_1 दिव-
सीं; प्रभावतीस. Z. 14 M_1 राजाच्या. Z. 15 MM_1 जाहलें.
Z. 16 M_1 एके दिवसीं. Z. 17 M_1 सरें; आपल्या; सारिलें statt
असलें. Z. 22 M असत. Z. 23 M_1 जाहली. Z. 24 M_1 एकासा-
रल्या. Z. 25 M_1 om. व.

Seite 63, Z. 1 M_1 पाठवावें. Z. 3 M_1 अमी statt खिन्न:
म्हणाला. Z. 4 M_1 करिता. Z. 6 M_1 मजला. Z. 7 M_1 म्हणा-
ला; या. Z. 8 M_1 om. आपण. Z. 9 M_1 om. आपण; M om.
संकटारीस. Z. 10 M_1 तो statt आणि. Z. 11 M_1 add. त्वा
hinter वर्तमान. Z. 12 M_1 दोनी; फेरिल्या°. Z. 13 M_1 काटिलें:
येऊन माते°. Z. 16 M_1 पाठविल्यानंतर. Z. 18 M_1 करावी ही
वासना टाकली. Z. 23 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 25 M_1
राजा याजकडे.

Seite 64, Z. 1 MM_1 पाठवावा. Z. 3 M_1 add. घेऊन hinter.
आपण; om. ती; काठीचे मध्यभागीं. Z. 4 M_1 लाहान. Z. 5 M_1
वरता; व; भारि याखव; उदकांत. Z. 6 M_1 नंतर मूळ व अग्र.
Z. 7 M om. राजे. Z. 13 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 14 M_1
नामें statt असे; om. राहत; M राहात. Z. 17 MM_1 ठेऊन.
Z. 18 M_1 सरें statt तें; M om. आपले घरीं; M_1 नेऊन. Z. 19
 M_1 आपल्यालें. Z. 23 M सरें statt सर्व. Z. 25 M_1 दोघांस ठा-
ऊकें असतां नाहीस.

Seite 65, Z. 1 M जाहलें. Z. 3 M तें घेऊन; M आगो-
दरच. Z. 4 M om. नेऊन; M ठेवला. Z. 5 M अश्वत्थपूजा.
Z. 6 M_1 असलें. Z. 7 M_1 om. मग; धन. Z. 8 M_1 कुबुद्धीचे.

Z. 9 MM₁ लाऊन; M₁ om. त्वास; अप. Z. 11 M धिःकार.
Z. 15 M₁ लांगलीव. Z. 16 M₁ दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 17 M₁
राहात. Z. 18 M₁ दिवरीं; आपत्त्या; add. निघून hinter यावेस.
Z. 19 M₁ व statt ते समयीं; om. बरो° सर्व लोक. Z. 20 M लां-
गली. Z. 24 M₁ add. पाहून hinter असें; om. समजून bis °करून;
लांगली.

Seite 66, Z. 1 M₁ निसूरपणी; M om. नि°. Z. 6 M₁ दि-
वसीं. Z. 7 M₁ यणें. Z. 8 M₁ वडिलोपार्जित. Z. 9 M₁ शा-
तिनिष्ठ; M om. हे. Z. 10 M मैची; M₁ मिळून एकच. Z. 11 M₁
आणलें. Z. 16 M₁ जाहला. Z. 17 M₁ वाखाचा. Z. 18 M₁
दिवसीं; ठेवलीं. Z. 19 M₁ जाहला; दिवसीं. Z. 20 M₁ om.
आणि bis कीं. Z. 21 M₁ om. रात्री; निजले; om. हें.

Seite 67, Z. 1 M₁ om. आम्हांत bis घेऊन; देववावीं. Z. 2
M₁ करायास. Z. 4 M₁ समयीं. Z. 5 M₁ जाहली. Z. 7 M₁
मजला; तुजला. Z. 10 MM₁ बलाऊं; M चौघांत. Z. 11 M₁
नंतर für याप्रमाणें. Z. 12 M₁ चौ° रात्री. Z. 13 M₁ निजा°
चौघांस. Z. 15 M₁ मी आलें. Z. 16 M₁ बराबर. Z. 17 M
om. कीं; M₁ येथें मजपासीं. Z. 18 M₁ om. हा; असा निश्चय
करून; याजपासीं. Z. 19 M₁ शांतिनिष्ठ होता तोही. Z. 20 M₁
वाखाजवळ. Z. 22 M om. चारी. Z. 25 MM₁ बोलाऊं. Z. 26
M₁ दिवसीं; M राजाचे°; om. तीं रतें.

Seite 68, Z. 1 M₁ जाहले. Z. 6 M₁ दिवसीं; प्रभावतीस.
Z. 7 M₁ नदीच्या; M राहात. Z. 8 M₁ om. असे. Z. 9 M₁
दिवसीं; M विकावयास; M₁ om. होता. Z. 10 M₁ उद्योग statt
क्रीडा. Z. 11 M₁ असें. Z. 12 M₁ आखाया°; मोठें एक. Z. 13
M जाहाल्यास. Z. 14 M om. तो; M₁ om. चांभार. Z. 15 M₁
दिला. Z. 16 M₁ om. यणें. Z. 20 M वेश्मनि statt भस्मनि.
Z. 21 M₁ दिवसीं. Z. 22 M प्रधानही. Z. 23 M₁ संधिविग्रहा-
दिक राज्यनीती°. Z. 24 M₁ °पदापासून.

Seite 69, Z. 1 M₁ दिवसीं; om. कीं. Z. 4 M₁ पुनः. Z. 3
M₁ हा. Z. 9 M₁ दिधला. Z. 10 M₁ उदैक. Z. 11 M₁ दिला.

Z. 12 M om. मग. Z. 14 M अमोलिक करंड्यांत; M₁ अमोलिक पदार्थ भस्म काय म्हणून. Z. 16 M₁ add. आपल्यास hinter छत्र. Z. 17 M₁ हैं; om. यज्ञ. Z. 19 M₁ om. रूप. Z. 20 M₁ करावयास. Z. 21 M₁ साधारण मनुष्य कोणी; पाठविखाचें. Z. 25 M₁ त्यास. Z. 26 M₁ दिलें.

Seite 70, Z. 1 M om. व द्रव्य. Z. 2 M₁ ऐकून. Z. 7 M गच्छ देवि न ते दोषो. Z. 6 M₁ दिनी; प्रभावतीसीं; M शु° आहे so abgekürzt! Z. 7 M रहात. Z. 8 M₁ om. नंतर; त्याची किंमत तो. Z. 9 M₁ म्हणाला. Z. 10 M₁ दिवसीं. Z. 11 M जाहला. Z. 12 M om. हा चांभार; M₁ मजकडेस. Z. 13 M om. नित्य. Z. 16 M₁ बोलल्या°; याचे. Z. 17 M₁ मार करून. Z. 19 M₁ जाहली. Z. 23 M₁ दिवसीं; M प्र° कीं so abgekürzt! Z. 24 M राहात; M₁ गावांत.

Seite 71, Z. 1 M₁ असतां; om. एके; M वाटिनें. Z. 2 M₁ मारतील. Z. 3 M₁ सारिं statt सर्व; M ठेऊन. Z. 5 M₁ बोलून. Z. 7 M₁ om. त्या वेळीं; M द्रव्य देवाचें; M₁ om. असें. Z. 8 M₁ वाखानें; M om. द्रव्य घेऊन; M₁ घरास आला. Z. 9 M₁ देव पावून उगाच राहिला. Z. 14 M₁ दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 15 M₁ चंद्रलेखा. Z. 16 M₁ बराबरा. Z. 17 M₁ दिवसीं; चंद्रलेखा. Z. 19 M₁ विक्रमयास. Z. 20 M₁ म्हणाला. Z. 21 M₁ मम यहीं येखाचें प्र° काय. Z. 22 MM₁ चंद्रलेखाही; M₁ आली.

Seite 72, Z. 4 M₁ दिवसीं; प्रभावतीला; सांगत. Z. 5 M₁ om. व. Z. 6 M₁ चित्तांत आणिलें. Z. 7 M₁ °पासीं. Z. 8 M₁ दिवसीं; त्यां. Z. 9 M₁ राचीं; om. जाऊन. Z. 11 M₁ यास. Z. 16 M₁ om. मूर्खा; म्या; कळला statt माहित. Z. 17 M₁ om. तूं; जावें. Z. 18 M₁ जाहली; व. Z. 19 M₁ घरास; आला. Z. 20 M₁ जाहली. Z. 22 M त्वं उक्ति°. Z. 24 M₁ दिवसीं; M प्र° आहे so abgekürzt!

Seite 73, Z. 1 M₁ सुधर्मराजाकडे. Z. 2 M₁ सुधर्म्यास. Z. 4 M₁ राजाचा; बसविला. Z. 5 M₁ om. दिसविं. Z. 8 M पहा°; M₁ पाहायास; MM₁ ठाकली. Z. 15 M₁ दिवसीं; M प्रभा°

आहे so abgekürzt! Z. 16 M राहात. Z. 17 M om. होती; M₁ दिवसीं; करावयास. Z. 18 M om. परम; M₁ परपुरुष; अवलो-
कून. Z. 19 M₁ बोलाविलें. Z. 20 M₁ येथें बाहेर. Z. 21 M₁ दिवसीं; आशित्वे. Z. 22 M₁ तेझां त्वां. Z. 23 M₁ बराबर.
Z. 24 M₁ हि statt तसेंच; मग. Z. 25 M₁ दिवसीं; आशित्वे:
रडावयास. Z. 26 M₁ om. तिचा.

Seite 74, Z. 1 M₁ लागली; ते. Z. 2 M₁ वरून. Z. 3 M₁
om. त्यास. Z. 4 M₁ तनुकेच्या वोंठास दंश केला व कडू; वाखास.
Z. 5 M₁ तनुकेच्या. Z. 6 M₁ दांत वोंठास. Z. 7 M₁ मानून:
धुवायास. Z. 8 M₁ मांडला; om. तो. Z. 9 M₁ प्रतिदिवसीं.
Z. 13 M₁ धनिकेन प्रिया तस्य. Z. 14 M₁ दिवसीं; M प्रभाव°
बोहत so abgekürzt! M₁ म्हणाला. Z. 15 M °स्त्रीशीं°. Z. 16
M₁ om. एक; ग्रहस्थाच्या दोन statt धनिक°; M राहात. Z. 19
M₁ नेहेमी संरक्षणार्थ. Z. 20 M₁ दिवसीं; add. स्त्रीने hinter तेझां.
Z. 24 M घडे, M₁ घडेसारखा. Z. 25 M₁ न्हाव्यानें.

Seite 75, Z. 1 M₁ आणि statt नंतर हें सर्व; राज° वर्तमान;
M om. त्यांहीं bis सांगितलें; M₁ om. सांगितलें bis सांगून. Z. 5
M₁ ग्रहस्थाचे. Z. 6 M₁ न्हाव्यास statt नाहावी आपले; न्हावी.
Z. 7 M₁ om. पूर्व°, ग्रह°. Z. 8 M₁ om. दूर° bis म्हणून; संरक्षण.
Z. 11 M₁ ग्रहस्थ; पुरुषवेष घेऊन. Z. 12 M M₁ करी. Z. 13 M₁ ग्रह°.
Z. 15 M₁ केश इत्यादि लावून छत्रिम करून; M लाऊन. Z. 16
M₁ ग्रह°; add. आणि hinter गेली. Z. 21 M M₁ सखीजन°.
Z. 22 M₁ दिवसीं; म्हणाला. Z. 23 M राहात; M₁ om. अति.
Z. 24 M₁ om. होती. Z. 25 M om. तिचा; M₁ राची जांन-
खांत; घांट.

Seite 76, Z. 1 M₁ दिवसीं. Z. 2 M₁ ऐकून. Z. 3 M₁ add.
आणि hinter आला; add. नामे hinter देविका; M राहात. Z. 4
M₁ om. कीं. Z. 5 M₁ सुटून. Z. 6 M om. उत्तरेस. Z. 7 M₁
ऐकून. Z. 12 M₁ दिवसीं; म्हणत. Z. 13 M₁ व तितकाचा बंद
वृत्त होता. Z. 14 M राहात; M₁ तेथें एके समयीं. Z. 15 M₁
पसरिलें. Z. 16 M₁ om. पाहिले bis जाणून. Z. 18 M₁ °सारखें;

टाकल्यां; एकच वेळीं. Z. 19 M₁ पारध्यानें. Z. 20 M om. हंसः
M₁ om. काढून; टाकले; पडल्यानंतर. Z. 21 M₁ om. जाळें; करा-
यास; आणि statt तें पाहून.

Seite 77, Z. 3 M₁ दिवसीं. Z. 5 M राहात; M₁ om. म्हणून
एक. Z. 6 M₁ राहात; M₁ om. एके समयीं; बराबर; om. होता.
Z. 7 M₁ आपल्या. Z. 9 M₁ om. जो. Z. 10 M₁ तर प्राण त्या-
गीन; om. स्त्रीचें वचन. Z. 11 M om. वानरास; बंधूहून; om.
मजला. Z. 12 M₁ om. खेही. Z. 13 M झाली. Z. 14 M₁ यावें.
Z. 15 M₁ केलें व; om. त्याच्या घरीं; चालला. Z. 17 M₁ add.
तुजला hinter भाई. Z. 19 M₁ ऐकून; M om. है; M₁ मजला त्यां
पहिलेंच कां नाहीं सांगितलेंस. Z. 20 M₁ व्याघ्रादिकांच्या. Z. 21
M om. शरीरां; om. काढून; M₁ om. गुप्त. Z. 22 M₁ तुजला;
असल्यास statt तर; निव्व साव; om. त्याजवर. Z. 23 M₁ ठेवलें;
om. तें bis देईन.

Seite 78, Z. 2 M₁ om. तूं. Z. 3 M₁ कोंक statt काय; M
om. तुजवरोवर; M₁ इतकाच statt राहां bis आहे. Z. 4 M₁ add.
आपले hinter सुसरः प्राप्त होत. Z. 5 M₁ व; वनचरांचा माझा
वचनेंकरून गमाविला; M खेद. Z. 6 M₁ निराश होत्साता; जा-
हला. Z. 7 M₁ जाहली. Z. 10 M काले विषतिर्मु. Z. 11 M₁
नंतर दुसरे दिवसीं; om. पूर्वीं. Z. 12 MM₁ राहात. Z. 14 M₁
जाहला. Z. 15 M om. केशवास; M₁ तिथें सांगितल्यावरून त्याणें
घागर चढविण्यासमयीं मुखं. Z. 16 M₁ om. वर्तमान. Z. 17 M
om. हातीं; गृहास नेतेसमयीं. Z. 18 M₁ वितंग. Z. 19 M₁
गृहीं; करायाची. Z. 21 M₁ om. प्रधाननिं; परस्त्रीचे आंगाज-
वळ गेलास याचें. Z. 24 M स्वभाव याचा; M₁ स्वभावच.

Seite 79, Z. 2 M विशालासि. Z. 4 M₁ दिवसीं. Z. 5 M
om. वेजिकाः राहात. Z. 6 M₁ स्नानार्थ. Z. 8 M₁ बराबर;
M पहात. Z. 9 M₁ इथें; याकरितां; घातली; om. आणि bis
पडलें. Z. 11 M₁ om. वर; M om. मग. Z. 12 M₁ om. ही;
समजून statt अवण करून. Z. 17 M₁ दिवसीं; प्रभावतीस;
सांगत. Z. 18 M राहात; M₁ काळिका. Z. 19 M₁ om. होती;

समर्थी. Z. 20 M_1 बराबरो statt बाहेर; त्याजसवें. Z. 23 M बेजमीचें; ब्राह्मण बडत. Z. 24 M_1 त्यास statt आहेत तर.

Seite 80, Z. 1 MM_1 काळिकेनें; M_1 दिला. Z. 2 M_1 add. म्हणून बडत खेद करून उगीच राहिली hinter नाही. Z. 8 M_1 दिवसीं. Z. 9 M_1 नगरीं; M राहात. Z. 10 M_1 बराबर; रोज अरीत असे. Z. 11 M_1 दिवसीं; राचीस; समजून. Z. 12 M_1 जोशाचे घरास; M विचक्षण नामें पति; M_1 om. नामें. Z. 13 M_1 जाहला. Z. 14 M_1 घरीं; om. त्यास. Z. 15 M_1 निघायास. Z. 17 M_1 पूर्वदिवसीं; याचें व मी यासमर्थीं आलें यावेळेचें फळ सांगविं. Z. 19 M_1 तुझ्या; उदैक. Z. 21 M_1 करवावा; वेळेचें. Z. 24 M_1 मागून; om. स्वकार्य bis घरीं; जाऊन पूर्ववत. Z. 25 M_1 दिवसीं.

Seite 81, Z. 6 M_1 दिवसीं. Z. 7 M राहात; om. व्यभिचारिणी bis बरोबर. Z. 8 M_1 दिवसीं. Z. 10 M_1 om. बाहेरून. Z. 12 M_1 लौकर; गेलां. Z. 13 M_1 संपादून. Z. 18 M मुत्तमे. Z. 19 M_1 दिवसीं. Z. 20 M राहात. Z. 21 M_1 om. तिचें. Z. 22 M_1 दिवसीं. Z. 23 M_1 om. आणि. Z. 24 M_1 याजकडे. Z. 25 M_1 हें व्यभिचारानें; मेळविलें.

Seite 82, Z. 1 M_1 मानून. Z. 3 M om. च; M_1 दिवसींच. Z. 4 M_1 नवतों; M नडतां. Z. 5 M_1 तेढां statt परंतु; नाही. Z. 6 M_1 मेळविलें; द्रव्य. Z. 7 M_1 सोनारास लाभ. Z. 9 M_1 समागम करावा असें शुकापासून अवण. Z. 10 M_1 दीपां द्रव्य करून; घरास. Z. 14 M_1 मदनास हा शोक म्हणून. Z. 18 M_1 प्रभावतीनें; om. आपल्या. Z. 19 M कुसित. Z. 20 M om. मजलाः MM_1 जाहली. Z. 21 M_1 संतोष जाहला आणि सखेद राहिला ही कथा ऐकून प्रभावती शयन करिती झाली कथा ७२ so! Z. 23 M सांगतो हे; राहात. Z. 25 M_1 दिवसीं. Z. 26 M_1 कव्या.

Seite 83, Z. 1 M_1 जाहला; दिला; add. शिमेची व hinter ह. Z. 2 M_1 om. तिचा. Z. 6 M_1 वरदान नारदानें; इजला. Z. 11 M_1 देवीच्या; देवळांत; विद्याधर hinter घेऊन. Z. 16 M_1 माझे. Z. 17 M तुजला विश्वास; असला. Z. 18 M_1 करून statt

ऐकून. Z. 19 M₁ om. याप्रमाणें bis स्वर्गास जातीं झालीं. Z. 21 M बाहा°.

Seite 84, Z. 1 M आहांत. Z. 19 M₁ आणि मदनाचा पिता हरिदत्त याणें पुत्र आला म्हणून उत्सह केला. त्या समयीं आकाशांतून पुष्पांची माळा पडली. तिचें दर्शन होतांच मुक व सारिका व मदनाचा मित्र त्रिविक्रम या तिघांचा शापमोक्ष होऊन स्वर्गास गेले आणि मदन प्रभावतीसहित आनंद करून सुखाचा उपभोग करिता झाला. समाप्ता. Z. 23 M जाहोला.

Versverzeichnis.

अथ चेदासि कामार्ता	77, 2	गच्छ चेद्विषमे	75, 20
अनुरागो वृथा स्त्रीणां	82, 15	गच्छ तत्राद्य	9, 1
अप्रधानः प्रधानः	15, 9	गच्छ त्वं कुरु	55, 19
अर्थनाशं मनस्तापं	22, 20	गच्छ देवि न कर्तव्यो	76, 10
		गच्छ देवि न ते किञ्चि०	81, 4
आसन्नमेव नृपति०	15, 12	गच्छ देवि न ते दोषो	
आहारो गरलायते	3, 22	गच्छन्त्याः	33, 2
		गच्छ देवि न ते दोषो	
उत्तमाः स्वमुणैः	19, 19	गमने	64, 11
उदये सविता रक्तो	14, 8	गच्छ देवि न ते दोषो	
		यदि	51, 18
कर्तुं संभोगमेषाच्च	63, 21	गच्छ देवि न ते विघ्नं	58, 20
काके शौचं	14, 19	गच्छ देवि परं	61, 13
कुरु चेद्रोचते	42, 12	गच्छ देवि मनोज्ञासि	81, 17
कुरु जारं विशालाच्च	79, 2	गच्छ देवि मनो यत्र	34, 23
कुरु यद्रोचते	33, 20	गच्छ देवि यतो गन्तुं	73, 13
कृतावच्चः परं	11, 7	गच्छ देवि विज्ञानासि	13, 14
कृशोदरि प्रयाहि	45, 7	गच्छ देवि विरुद्धं ते	47, 2
को दोषो गमनाद्देवि	49, 12	गच्छ देवि सुखं भोक्तुं	79, 15
को दोषो गमने	68, 19	गच्छ यास्यसि रन्तुं	4, 21
		गच्छ रम्भोर युक्तं ते	70, 4
गच्छ चेद्यदि	72, 22	गजाः सन्ति हयाः सन्ति	69, 23

गतयापि त्वया तत्र	24, 21	यथेष्टं गच्छ गच्छ सुश्रोणि	6, 17
		यथेष्टं व्रज कल्याणि	53, 12
जीवन्तो ऽपि मृताः	17, 17	यस्मै देवाः प्रयच्छन्ति	18, 11
		यस्मार्थास्तस्य	17, 15
त्यजेदेकं कुलस्वार्थं	15, 3	याहि चेद्यातुमिच्छा ते	29, 7
त्वया सुखेन गन्तव्यं	52, 14	याहि देवि गता वेत्सि	
		यदि कर्तुं	70, 21
धवलान्यातपत्राणि	16, 1	याहि देवि गता वेत्सि	
धैर्यं न जह्याद्विपदि	14, 10	यदि भामिनि	51, 2
		याहि देवि परं जारं	54, 23
नदीनां नखिनां चैव	14, 23	याहि देवि पुनर्याहि	37, 16
न पूजयन्ति ये	3, 6	याहि देवि प्रियं भोक्तुं	74, 12
न सीहदं न विश्वासो	14, 17	याहि देवि मनो यत्र	48, 18
निजेच्छापूरणार्थाय	35, 23	याहि देवि यतो यानं	72, 2
निद्रा भद्रे कुतस्तेषां	17, 5	याहि देवि यथेच्छं त्वं	71, 13
		याहि देवि रतिस्वादनुभ्ये	65, 14
पुंसः स्त्रियो रतिः	19, 7	याहि देवि विजानासि	41, 15
पुरुषो यः करोत्येवं	13, 7	याहि देवि सुखं	78, 9
प्रजापीडनसंतापां	10, 10	याहि देवि स्वदोषघ्नं	43, 5
		युक्तं ते गमनं देवि	56, 21
भोगिनः कञ्चुकासक्ताः	14, 25	युक्ता बुद्धिर्विशालाक्षि	28, 5
		ये च मर्त्या महोत्साहा	15, 20
मित्रं नास्ति गृहं	20, 24	रक्षोर गच्छ कामं त्वं	44, 4
मेदिनीवसनीभूते	66, 13	राजानमेव संश्रित्य	15, 24
		राज्ञी न ह स्पृशत्य०	16, 21
यत्रेच्छसि ततो गच्छ	54, 6		
यथेच्छं व्रज कल्याणि	47, 16	वशं नयन्ति विनता	15, 16
यथेच्छं व्रज भद्रे	60, 9	विद्यावतां गृहस्थानां	16, 18

विधेहि सुन्दरि तथा	32, 2	ब्रज श्रेष्ठ नर देवि	66, 4
विपरीति समायाति	26, 13		
ब्रज देवि परं जारं	46, 8	सत्यमेव त्वया भद्रे	31, 2
ब्रज देवि मनो यत्र	38, 13	समयो ऽयं सुखं भोक्तुं	59, 8
ब्रज देवि वरं जारं	27, 9	संभोगमाप्नुहि सुखं	62, 11
ब्रज देवि सुयुक्तं ते	58, 4	सर्पव्याघ्रगजादिन्ये	15, 22
ब्रज भामिति युक्तं वै	80, 6	सुखेन याहि भोगाय	57, 12
ब्रज रश्मिरे युक्तं ते	68, 4		

Nachtrag.

S. 36, 23 ist der Satz **इकडे** bis **झासा** ohne Anführungsstriche zu lesen.

S. 40, 17 **वाटविलास** statt **°सीस**.

Druck von G. Kreysing in Leipzig.

N.C.
ca

Page 3
10/10/10